

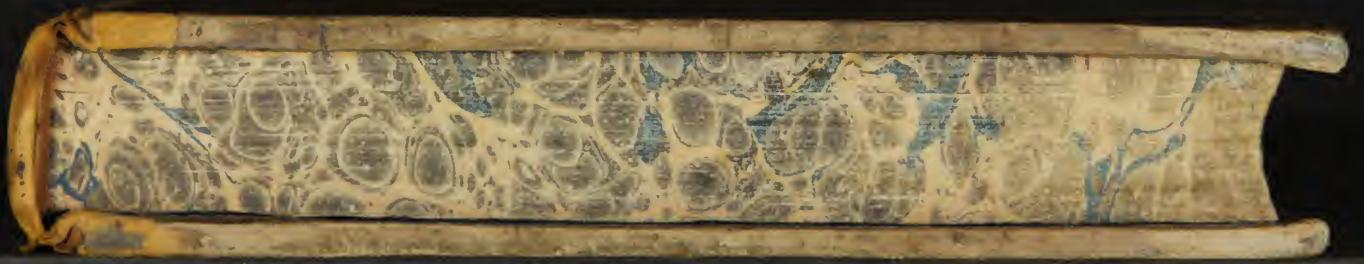

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Guicciardini 4.3.1

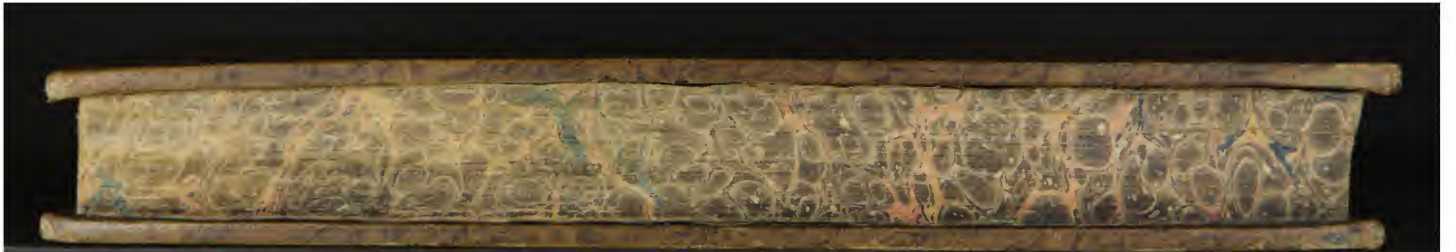

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Guicciardini 4.3.1

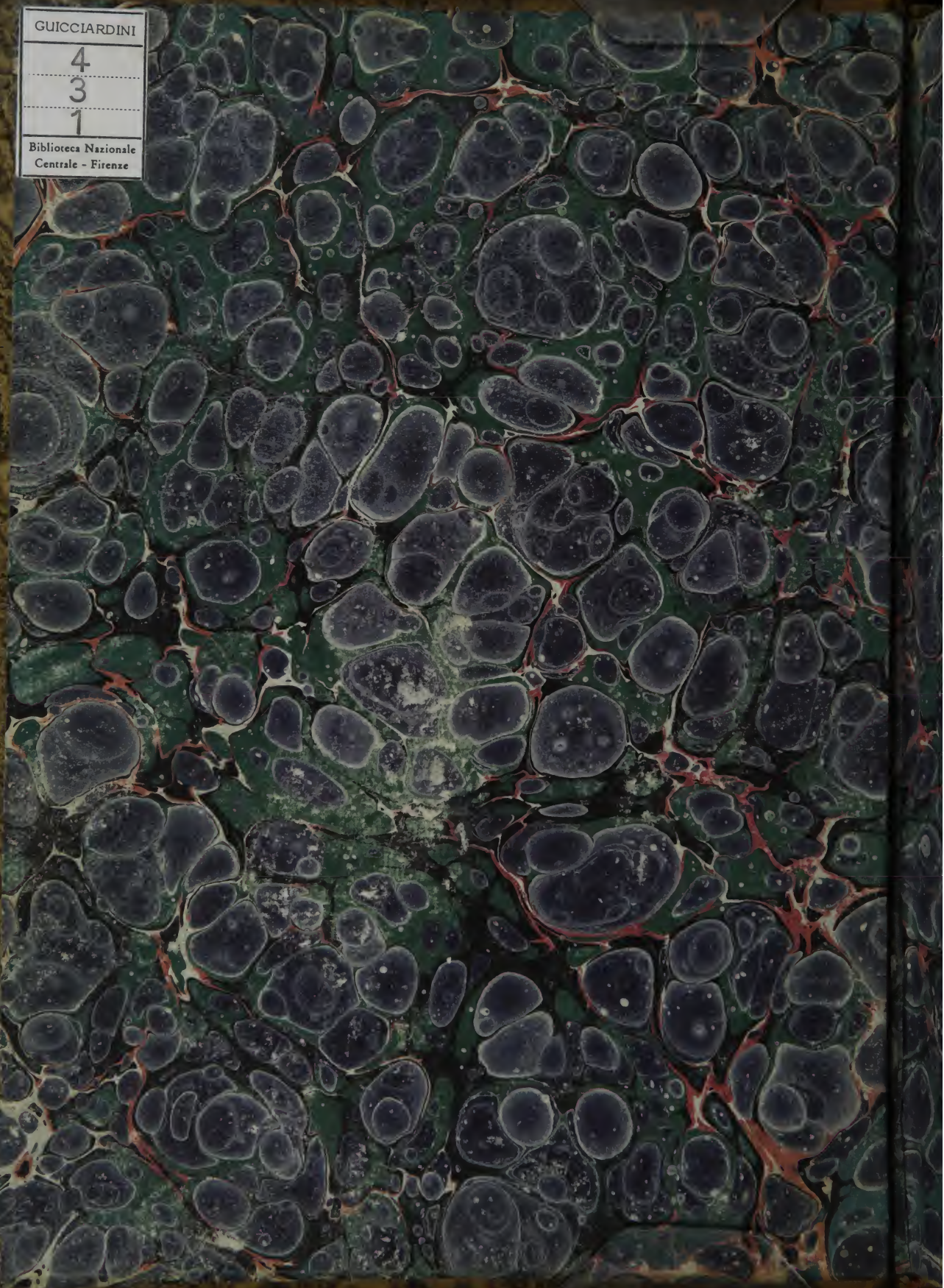

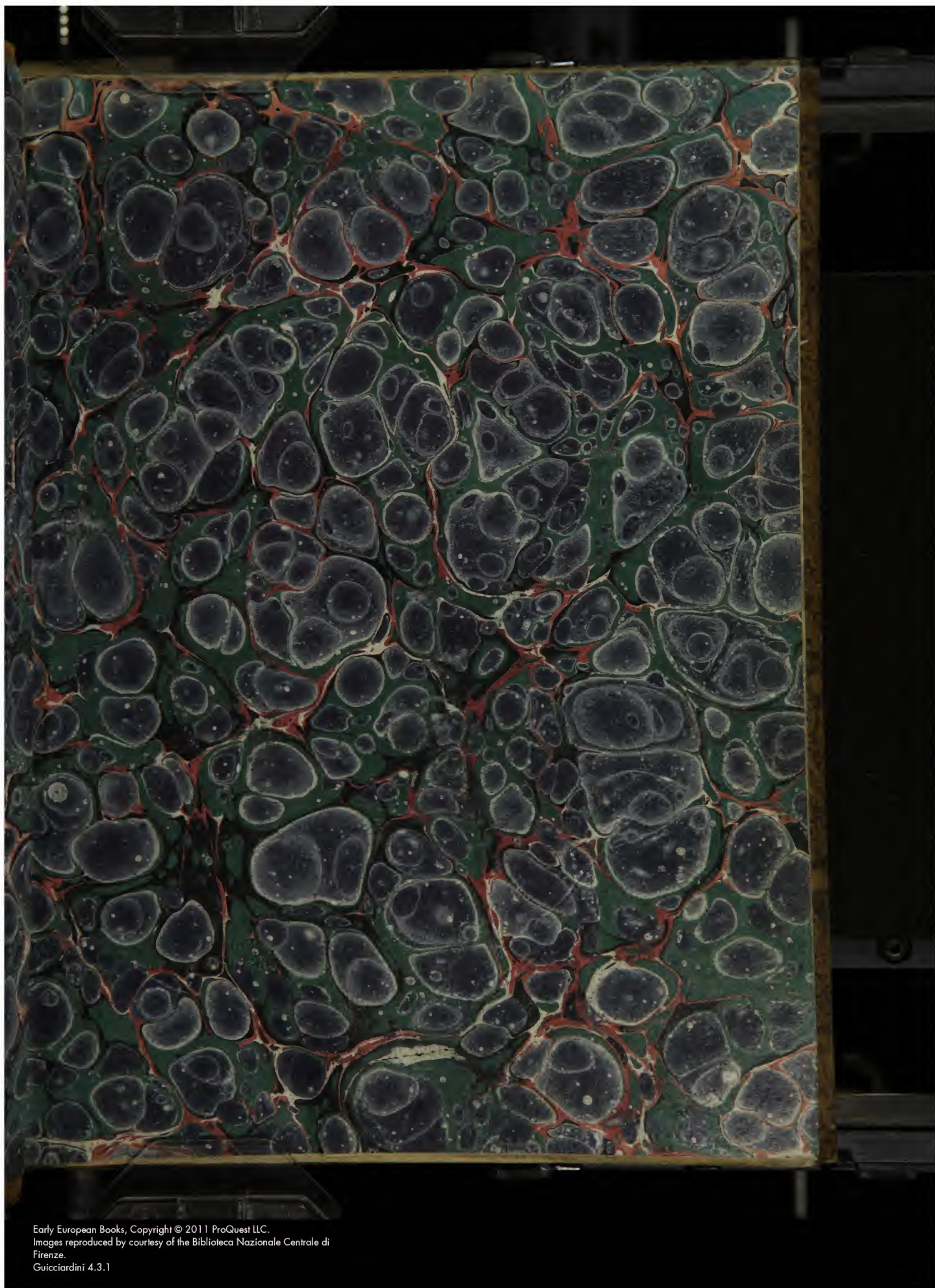
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Guicciardini 4.3.1

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Guicciardini 4.3.1

GUICCIARDINI
4
3
1
Biblioteca Nazionale
Centrale - Firenze

4-3-1

101 4651 d

Hemmerlin, *Varia oblationis opuscula et tractatus,*
namque, contra validos mendicantes de Basle 1497.

Clarissimi viri Iuriūq; doctoris Felicis ~~Malleoli~~
hemmerlin cantoris quondā Thuricen.
varie oblectationis opuscula et tractat'.

Felicis si te inuat indulsisse libellis.
Malleoli: presens dilige lector opus.
Illius ingenium varijs scabronibus actum
Perspicias: et stimulos sustinuisse graues.
Casibus aduersis (aurum velut igne) probatus:
Hostibus vsq; suis mallens acer erat.
Hinc sibi cōueniens sortitus nomen: vt esset:
Hemmerlin dictus: nomine: req; statu.
At: felix tandem: vicioq; illesus ab omni
Carceris e tenebris sydera clara subit.

Tabula tituloy

Sequuntur tituli tractatuloꝝ Quos

titulos lector volens prompte inuenire: querat eos fm signuras quater
ternoy que inferius in folijs signatur.

- Contra validos mendicantes. Sub signatura q̄terni littere A.
Recapitulatio eiusdem. Sub signatura littere. b.
Contra Anachoritas Beghardos Beginasq; siluestres. sub l̄ra. b.
Zollhardorum descriptio. In quaterno littere. c.
Blosa bullarum per Beghardos impetrataꝝ. sub littera. c.
De negocio monachorum Sub littera. d.
De plebanis et religiosis mendicantibus. sub littera. g.
De religiosis proprietarijs precepta dñi predicantibus. sub l̄ra. i.
Tenor epistole de celis misse per patronos ecclesie Thuricen contra
negligentes diuinũ cultum. sub littera. k.
Tractatus de nouorum officiorum diuinoy institutione. sub l̄ra. k.
De oblatiis et solutis pecunijs pro prebenda seu beneficio in ecclesijs
vel monasterijs percipiendo. sub littera. m.
Dyalogus doctoris Felicis hemmerlin de anno iubileo. sub l̄ra. n.
Recapitulatio de anno iubileo. sub littera. q.
De benedictionibus aure cum sacramento faciendis. sub l̄ra. r.
Tractatus de exorcismis. sub littera. r.
Alius tractatus exorcismorum seu adiurationũ. sub l̄ra. s.
De credulitate demonibus exhibenda. sub littera. t.
De arboꝝ torculari ducendo in die festo. sub littera. v.
Tractatus de matrimonio. sub littera. v.
De furto reliquiarum et alijs rebus nuper in monasterio beate virgi
nis loci heremitarũ per tres personas miraculose commissio et dedu
cto: et finaliter reperto et recuperato. sub littera. x.
Epistola contra quendam superbum clericum. sub littera. y.
Forma appellationis contra cardinalem qui in Germania vellet intra
re ecclesiam cathedralem. sub littera. y.
De libertate ecclesiastica. sub littera. y.
De boni et mali occasione. sub littera. bb.
De emptione et venditione vnus pro viginti. sub l̄ra. cc.
De contractibus qui obstagia dicuntur et vulgariter Bisfel nuncupa
tur. sub littera. cc.
Doctoratus in stultitia. sub littera. dd.
Tenor littere doctoratus in stultitia. sub littera. dd.
Contra iniquos iudices. sub littera. ee.
Dyalogus de consolatione iniique suppressorum. sub littera. ee.

Finit tabula titulorum.

Cunctas leges: nostri memor illustrissime princeps:
 Non donū aspicias: verum animū atq; fidem.
 Deq; tuos inter seruos numerabis inanes:
 Qui mihi perpetuo tempe numen eris.
 Te mona: leodium: colit. herbipolisq; tribus nam
 Ornasti has vrbes iam modo presulibus:
 Hinc patris instar amat te quisquis episcop⁹ harū
 Te faciente quidē culmina tanta tenent.
 Te caput atq; patrem Germana Colonia seruat:
 Te dominū atq; ducem westualus acer amat.
 Hassonib; princeps: padeborn tua dextra gubnat:
 Esq; coadiutor illius ecclesie.
 Littera docta tibi nota est: tibi bellicus vsus:
 Consilio atq; armis cuncta decora facis.
 Atq; alios sileam titulos. laudisq; triumphos.
 (Quorum me fessum copia longa premit)
 Pussiam solus seruasti: splendide princeps:
 Que fuit hostili iam laceranda manu.
 Pertulera sq; tuis virtutibus obsidionem
 Annalem. fortis magnanimitq; ducis.
 Fecisti atq; hostem tibi cedere: menia q̄uis
 Ariete contorto decutiebat humi.
 Tum vere enituit quantū virtute: potenti
 Corpore: consilio: presidioq; vales.
 Senserat imperium tum dignū prorsus honore
 Te celebri: et tanto iure sedere loco.
 Inde p̄ elector regis quoq; Maximiliani
 Factus: cum innato diligis officio.
 Rex quoq; te rursus pre cunctis diligit vnum:
 Teq; patres seruat: percolit atq; loco.
 Te cuncti venerantur: amant: te principe gaudent:
 Communemq; vocant te patrie esse patrem.
 Tu decus es rhēni: tu gloria prima: senatus
 Imperij: et terre splendor es omnigene
 Idcirco dignum est: longos vt nestoris annos
 Maximus ille tibi det deus atq; parens:
 Quo regi: et patrie: valeas prodesse: paterno
 Consilio: atq; armis presidioq; tuo.
 Dine tibi faueant: precor: o pia munimina presul:
 Deq; pater (placeat si tibi pauper) ames.

Ex Basilea Idibus Augusti. M. cccc. xcviij.

Contra validos mendicantes.

Euerendo in Christo patri ac

domino Dño Henrico dei et aplice sedis gratia episcopo Constantien: dño mihi metuendissimo. Felix cantor Thuricen. decretoꝝ doctor inutilis. Cum recōmēdatiōe perspicaciter speculari: ac salubriter p̄sentem attendere eplam. Ex quo suscepti regiminis cura pastore sollicitat. vt utilitatibz subiectoꝝ in illis p̄cipue p̄ que animarū salutē p̄sultur sollicitate puidere p̄curet: errantes in viam veritatis inducat: dicente aplo. Omnibz omnia facit sum

vt omnes lucrificā: et non cōnuentiū oculis cōplacere lupis et gregibz ouīū: ac mentē terrenis obligare carceribz. Hinc est vt intelligat vīa R. p. q̄ nuper erat vir in terra: nō re nec nomine Job. nec erat vir ille rectus nec timēs deū: nec recedens a malo. sicut legīt Job in p̄n. prout ī fructibz suis cognoscetis eū. Math. vij. habens focū sine cucullā sub? cappā et scapulare. vt legīt in Le. i. de sta. mo. et tunica talarē. vt Beñ. xxxvij. et h̄ erat vestimentū eius q̄ operitur: et zona qua semp p̄cingit. Ps. cxvij. Erat enī rufus et pulcher aspectu. decoraq; facie. primo Regū. xvi. Et tanq; potens crapulatus a vino. Ps. lxxvij. Incrassatus impinguit dilatat. Deut. xxxij. Habens tumētes buccas. rubētiaq; ora. xxxv. dis. Ecclesie principes. Et foris vt gygas ad currendā viam suam. Ps. cxvij. Et paucos canos gerebat in barba. vt legīt de sancto Bartholomeo: et rogabat vt elemosinā acciperet. Act. iij. Ducens enim asinū plenū panibz et lagenam vini. i. Reg. xvi. Et ex quo quis talis p̄sumit qual' habitu incedit. de sent. excō. c. In audientia. et eo. ntu. Si index laicus. li. vi. mor ipm p̄sumpsi lollharduz siue beghardū fore. Et ideo eidē sic mihi occurrēt in hec verba dupl loqndum dicendo. Tu inueterate diez maloz. Daniel. xij. Vere tu ex illis es. Math. xxvij. videlicet de statu abhominabili q̄rundā hominū malignoz qui beghardi vulgarit nūcupant. in regno nro Alemanie procurate satore maloz opeꝝ. dam nabiliter insurgentiū. vt in Le. Ad nrām. de heret. Et insuper labores manū tuaz nō māducas. ideo beatus nō es: nec bñ tibi erit. Iuxta ppham ps. cxvij. Et insup nō perpendis qd scribit in. l. i. li. xi. L. de vali. mend. videlicet q̄ pan peribz danda ē elemosyna qui suis māibz laborare nō possunt. paup aut q̄ laborare pōt: si se elemosynis imiscet: captiuādu est et in seruitutez redigendus. Hec ibi. Et in canōe Quoniā. xxi. q. ij. d. Illi aut tantū accipiat paupꝝ cibos qui laborare nō pñt. Uesceris q̄ pane tuo in sudore vult? tui. put dictū est p̄i nro Ade nobilissimo quē dñs māibz suis formauerat. Beñ. iij. l. dis. In capite. Et tu de rusticoꝝ genere rudissimo: tugurioq; vilissimo cōpactus. nō cōmittas contra mādata dei nri. Deut. xv. vbi dicit Dmīno indigens et mēdicus nō erit int̄ vos. et mendicus excludit vt nō sit semē iusti. Ps. xxxvi. Et sacra sc̄ptura in terptatur mendicare in vindictā maloz. ps. x. Mutantes trāsferent filij eius et mēdicet et efficiant d̄ habitadōibz suis. et Exo. xx. Nec cupiscas rem p̄mi tui. imo accipe quod vere paupibz est erogandū. videlz debilibz et. omne predonū crudelitātē superat. xij. q. ij. Amico. et. c. Si illi. i. q. ij. Clericos. Sed quia tu sponte mēdicas: nō coactus q̄ laborare posses. igit vicio furē et latronē vincis et sacrilego eq̄parar. Ibidē. Et Prosper in li. ij. de vita p̄teplatiua dīc. Qui pōt se suis laboribz transigere: nō debet quod infirmis debet accipe. Et in colla. p̄tū dicit. Floueris tibi ex hoc graue detrimentū conferri q̄ cum sis sani corpis

Contra Validos

si tu sustentaris elemosyna que solis debilibus est attributa. Et adhuc contra te noui et veteris testamenti: aliorumque sanctorum patrum et philosophorum autoritates adducere possem quod breuitatis causa obmittam. Et insuper mala malis accusando. defers cucullam et scapulare que sunt signa et habitus vere et approbate religionis. ut in Ele. Ne in agro. de sta. mo. Et etiam si esses de tertia regula fratrum minorum: tibi non liceret. cum tales etiam non sint religiosi nec de religione approbata. Ex quo matrimonium contrahere possunt. ut de voto. c. Unico. li. vi. Nec proprie religio nec regula dicitur: sed modus viuendi vel fraternitas: et layci sunt ut legitur et notatur in Ele. Cum ex eo. de sen. ex. et idem iurisdictioni laicorum sunt subiecti. Nec beatus Franciscus instituit illud modum viuendi de tertia regula ut ipsi dicunt ipsos monachos esse voluit. nec Nicolaus papa in confirmatione tertie regule nec flos cum nec scapulare ipsis concessit nec iniunxit: nec valido corpore ipsos medicare voluit: sed iubet eos laborare. ut patet per bullam ipsius Nicolai et constitutionem ipsius fraternitatis quas propterea vidi. Sed quia noue religionis habitum ausu temerario assumpsisti: ipso facto sententiam excommunicationis incidisti. ut de reli. do. c. i. li. vi. que est maior pena mundi. maxime in vilipendendis ea ut tu facis. xxiiij. q. ij. Corripiat. et propterea priuatus es communione fidelium. de sen. et com. c. ij.

Beghardus. Irascimini et nolite percutere. Tu terribilis es et quod resister tibi. ps. lxxvi. Tange montes et fumigabunt. ps. cxiij. Et scias quod cum his qui odert pacem nunquam eras pacificus propheta. psal. cxix. Nonne scriptum est. Seniores ne increpaueris sed obsecra ut preem. i. ad Thim. iij. Et erubescit lex filios castigaturos parietes. in aut. de nup. s. Si pro. et gloria senum est canticus. lxxxiij. dis. Porro. Et coram cano capite presurge et honora personam eius. Venit. xix. Et clamabat voce magis dicens. Non sum inquit lollhardus vel beghardus nec nouum habitum religionis assumpsi. sed vnde anachoritis secundo heliam. de quibus Ios. vij. et ibi. c. xvi. et regem non habeo sicut locuste. puerb. xxx. Et quod constituit te principem super nos. Ego. ij. Sed quod validus elemosynis rector. et bene quod deus docuit me: et iuuentute mea et usque nunc pronuntiabo mirabilia sua et usque in senectam et senium deus non derelinquit me. psal. lxx. et si dantes me ex his: dicam quod neque tu times de um qui in cadem datione es. Lu. xxiij. Patere ergo legem quam ipse tuleris. de phti. Cum omnes. quod turpe est doctori cum culpa redarguit ipsum: dicit sapiens autoritas. Iudicet ergo ille de alterius errore qui non habet quod in seipso condemnet. iij. q. vij. Iudicet. quod cuius vita despiciatur: restat ut eius predicatio pretenatur. iij. q. vij. s. pene in fi. Nec legem de aliis imponere quam ipse negligit obsequare. de pben. Pro illorum. et ille qui trabem gestat in oculo probat non posse educere festucam de oculo fratris sui. Math. vij. Quia in quo alium indicas: teipsum condemnas. xxij. q. vi. c. i. et noli impugne quod teneris. defendere. de nat. ex li. ven. c. i. et scriptum est. Nolite iudicare et non iudicabimini. xxij. q. i. s. i. Deus. sed quod tu sis fortis et labores manuum tuarum non manducas. sed diuertis ab oneribus domus tui quemadmodum ego. Patet: et quod vltaris elemosyna per iura et rationes tibi probabo superabundantes. Nonne scribit. xxij. q. vij. quod ait. quod bona ecclesiarum sunt pauperum. Si r bona clericorum pauperum sunt. ut. xxij. q. viij. Locus minor. et pauperibus eroganda sunt et conicanda. ut. clviij. di. Sic hi. et. xxi. q. i. c. ij. Item ex alio. Nonne quilibet in traditione rei sue potest ponere legem quam vult. etiam cum tradat rem ecclesie. ut de pdi. appo. Veni. xviij. q. ij. Eleutherius. imo in traditione rei sue potest ponere pactum legibus non improbatum. ut. l. in traditionibus. ff. de pac. et. l. de pben. emp. l. iij. in fi. Et sic donator et fundator beneficij voluit dare in elemosynam et quod essent elemosyne. et hoc non est contra leges. et sic res de facili reuertitur

Mendicantes.

ad naturā suam. ff. de pac. l. Simus. et voluntas remunerat et non opus. et voluntas facit opus remunerabile. de pe. di. i. c. Voluntas. et sola voluntatis forma nouerat opus. ff. de furt. qui iniurie. circa pn. xxiiij. q. v. ti. i. z. c. Corpus. imo voluntas spectada est et non exitus. ff. de homi. In lege. z. l. Diuus. Hone hec esset mutatio dextere excelli. ps. lxxvi. q. de fructibz tuis aliud q̄ elemosynas facere p̄sumeres: nisi bñficiū sit fundatū sup vsurū: vt inferius dicā. et iō Greg. in collecta. Deus cui⁹ mie zc. et infra. quaz vtimur elemosinis. quā te iubet legere p defunctis: elemosynariū te oñdit. Vere non est differentia inter te et me: nisi q̄ tibi portatur saccos i domū: ego p̄o curro cū sacco p ciuitatē. Vere cithara cū psalterio male p̄cordat. de cler. p̄m. diuersis fallacijs. et frustra auxiliū legis inuocat q̄ comittit in legē. de vsur. q. frustra. Sed qd̄ q̄s nō diligit: d̄ facili contēnit. ij. q. iij. p̄ns. Ecce mensurabiles posuisti dies meos et subia mea tāq̄ nihilū aū te. ps. xxxviij. Uade ḡ et de cetero noli peccare ne deteri⁹ tibi p̄tingat Job. viij. quia si mendicādo delinq̄rem: tūc nos par faci⁹ coinquinaret: et eq̄lis siml vtrosq̄s pena comitaret. xv. q. iij. Sane. Ideoq̄ dic̄ Prosp. Bene loqui et male viuere: nihil est aliud q̄ se sua voce dānare. Idcirco p̄sidera legē impiālē que dicat. Humanitatis nr̄e est p̄spicere egenis: et dare operā vt paupibz (de q̄rum nūero ego sum) alimēta non deficiant. vt. l. de sacrosanc. ec. l. priuilegia. Et ideo dixit propheta. Bñs qui intelligit sup egenū et pauperē: in die mala liberabit eum domin⁹. Et insup dixit Christus. In quācūq̄ ciuitatē intraueris aut castellū: interrogate in eo quis dign⁹ sit. id est bonus hospes: et ibi mane te donec exeat. In quācūq̄ domū intra ueris dicite: pax huic domui: et comedite de his que apponuntur vobis. et quicūq̄ nō recepit vos et nō audierit sermones v̄ros. exeuntes de domo foris et de ciuitate et excunite puluerē de pedibz vestris. Math. x. Et ideo desine ab ira et derelinq̄ furorem. noli emulari ne maligneris. ps. xxxvi. quia tu ex sola cupiditate procedis que omniū malorum est radix. xi. dif. Bonorū. et continuo generat nouas lites: vt in phemio Decre. Unde dicit. Figulus odit figulū: p̄pter cōmunē lucrum. Nam videt inter vos canonicos ecclesiariū collegiatarū q̄ q̄nto int̄ pauciores diuidunt pueni⁹ p̄bendarū: tanto maiores fieri p̄nt singulorū p̄ncipaliū portiones. de p̄sti. Lum. B. de p̄cess. p̄bē. li. vi. c. vlti. et ita elemosyna q̄ mihi denegaret tibi accresceret: et lo cupletari velles cū iniuria mea. p̄tra reglāz iur̄s li. vi. ecce oīa dicta tua rōne carent. iō extirpanda sunt. lxxij. di. Coripi. Dicta aut̄ mea sunt nafalis rō. et iō legē faciūt. ff. de bo. dam. Cū ratio. et ideo expecta dñm et custodi viā ei⁹: et exaltabit te vt hereditate capias terrā. et cū perierint pctōres videbis. ps. xxxvi.

Felix. Responde stulto iuxta stulticiā suam ne sibi sapiens videatur. Pro uerb. xxvi. et q̄ nō plura sapiat q̄ oporteat. de renū. c. i. li. vi. Quia sciui q̄ durus es tu et neruus ferreus ceruix tua: et frons tua enea. Esa. xlvij. et quia nō ad omnia. sed aliquibz p̄termisiss ad aliqua respondisti: et p̄ consequēns concessisti. vt in. c. Nonne. de p̄sump. Nihilominus tamē dico: quia p̄ncipia responsiōis tue pretendūt in effectū te non esse beghardum sed anachoritā seq̄ndo Heliam p̄pham. Regem nō habendo vt locusta. de cuius contrario manifeste liquet: q̄re hec enervare nō compelloz. Sed si saltem posses allegare inconueniens pro solutione ad excusandū excusationes in peccatis. vt psal. cxl. et de consue. Quanto. xvi. q. i. Pr̄dicatoz. de excus. prela. Inter dilectos. que excusatio nulla est. vt infra patebit. gliari in malicia nō postponeres. S; q̄ respōdes q̄ crimine grauatus alium corrigere vl̄ docere non possit. Attende o begharde

Contra Validos

nonne scis quia scriptū est Sup cathedrā moyſi ſederūt ſcribe ⁊ phariſei. omnia
ergo q̄cunq; dixerint ſeruate ⁊ facite ſm ꝑo opa eoz nolite facere Math. xxij.
et in cle. Dudij. de ſepul. ⁊ dicit canon. lxxvij. di. 8. vlt. q̄uis ſacerdotes taz ſuis
q̄ alienis criminib; oporteat eſſe imunes. tñ ſi aliorum ſe habuerint. non iō ꝑba
ſue ꝑdicatōis debent ꝑtēni. Et iō dico tibi ⁊ ꝑſtat q̄ ſi tantūmō dñs daret ꝑbū
euāgelizantib; ꝑtute mltā. vt ꝑs. lxxij. ⁊ his q̄ recto ſunt corde. q̄s nřm ſine ꝑec
cato prim⁹ mitteret lapidē. vt Jo. viij. imo tñc fmo dei ꝑcio ſus eſſet vt tpe Sa
muelis ⁊ hely ſacerdotis. i. Reg. iij. de q̄ ſi ſinceri⁹ ſcire volueris. vide Omeliā
Bede ſup euāg. Eſtote miſericordes. Luc. vi. Sed qualitercunq; de reſiduo
verboꝝ tuorum ad infamiā inter medios cleros tendentiū. diligenter attendo
et q̄ bona clericorū ⁊ eccleſiarū pauperū ſunt. ꝑ iura ꝑ te allegata concedo. ſed
cum modificatōe ſubſcripta. Et dico tibi begharde q̄ ideo pauperū dicuntur q̄
tempe neceſſitatis ipsis cōmunicāda ſunt ſed nō approprianda. vt de ꝑbē. c. iij.
de dona. c. ij. Et bona ecclie ita dicunt ecclie ſic q̄ ecclia habeat eoz dominū.
vt. xxv. q. iij. Inter. vel ꝑout dicit Jo. mo. in. c. v. de re. ec. nō ali. li. vi. q̄ ecclia
et congregatio fidelū cui⁹ chriſtus caput eſt: habet dominū. ſed pauperū ſunt
quo ad ſuſtentationē. et clericorū q̄ ad miniſtrationē. Sed tamē illa bona ecclie
ſiarum nō adeo pauperū ſunt q̄ ipsis ꝑpterea competat actio ꝑ clerum etiaꝫ
abundantē. vt arguit. clvj. diſ. Sicut. ⁊ ibidem in glo. vlti. ⁊ ita ſuaſ. alſ om
nia conſiſtoria iudicioꝝ plena ꝑtinuo eēnt paupib; ꝑ ſingulos dies agendo ꝑ
clerum ꝑo victu. Sꝫ quo ad h̄ qd̄ dicis q̄ quis in traditōe ſue rei poteſt pone
re pacta ⁊ legem tē. Dico tibi lollharde ꝑ glo. xi. q. v. c. v. q̄ verum eſt. ita tamē
q̄ hmōi lex ⁊ pactio nō ſint cōtra ius ⁊ honeſtatē. Nam ſi donator diceret cleri
co. Dono tibi illam poſſeſſionē ⁊ eius fruct⁹ in beneficiū vt celebres miſſas ꝑ
ſingulos dies in maledictiōem populi. pactum ⁊ lex nō valerēt exquo miſſa ꝑo
ſalute populi eſt inſtituta. Item ſi diceret. Dono tibi poſſeſſionē illā ⁊ eius fru
ctus vt ſint elemoſyne vt ꝑ ſingulos dies celebres miſſam. ⁊ vigilias mortuorū
rum. vel ꝑſalteriū legas ꝑ ſalute progenitoꝝ meoz defunctorū. Hoc eſt contra
rationē. diſcretionē ⁊ elemoſyne inſtitutionē ⁊ eius diffinitionē. quia elemoſyne
debent dari indigenti pure ꝑpter deū. Nam vtiq; labor eſt celebrare et tanta
legere vt ꝑdicat ꝑ ſingulos dies. q̄ ſacerdos nō tenetur talia facere gratis. nec
ſuis ſtipendijs militare. i. ad Corinth. ix. de ꝑſcrip. Et officiū. Sed hoc ꝑ ſeq̄n
tia tibi plenius ꝑbare ⁊ declarare intēdo. Nam cū begharde non ſolus ſꝫ mul
ti clero inimici dicere ſolent. q̄ ꝑuentus eccliaſtici ſint elemoſyne. Attende q̄
uis res ecclie vt decime ⁊ oblatiōes ſiue redditus ⁊ ꝑuentus eccliaſtici ⁊ ꝑdia
ſeu ꝑbende d̄ quib; clerici religioſi ordinū nō mendicantiū ſuſtēant: ſint vota
fidelū. ꝑcia peccatoꝝ. patrimonia pauperū. ⁊ tributa egentū animarū. nō tñ
ꝑꝑrie loq̄ndo dici poſſunt elemoſyne: vt q̄ ſint elemoſyne. vel q̄ tales ꝑſone
de elemoſyna vt mēdicitate viuāt. vt notat Aug⁹. in li. de ope mōachorū. Sūt
enī ſtipendia ⁊ merces laborū ⁊ onerū ad q̄s ⁊ ad que ipſi clerici religioſi ecclie
ſiaſtica auctoritate eligūt vt deputant. vt diē Apl̄s. Qui enī altario defuiūt
viuere debent de altari. ⁊ qui ad onus eligūt: repellī nō debz a mercede. de ꝑbē.
Cum ſm. et. xij. q. i. c. ij. de ſepul. c. i. et ſic clericus nō eſt deputat⁹ ad laborem
manualē ſed ad cultum diuinū. Secus de te Lollharde. de hoc ꝑ bñm Tho. ꝫ
gentiles li. iij. c. cxxvi. ⁊ q̄tuor ſeq̄n. caplis. Item begharde attende ex alio. Nam
elemoſyna nō eſt danda abutenti. de re. ꝑmut. c. Iniuſtū. c. iij. q. vi. Si res.
cum ꝑcor. ſed decime ⁊ oblationes dande ſunt ſacerdotib; etiam abutentibus

Mendicantes.

et ex debito. vt de deci. Tua nobis. ergo decime et oblatiões nō sunt elemosyne
Item ex alio. Plā beatus Tho. predictus li. iij. dis. xv. q. i. dicit. Elemosyna est
opus in quo datur aliquid indigenti ex compassione propter deū: sed fructus be-
nificiorū nō sūt huiusmōi. Probo sic. quia fructus beneficiorū nostrorū sti-
pendia sunt. ergo nō elemosyne. quia stipendia et elemosyne q̄si contraria sunt
vt patebit infra. Sed q̄ fructus beneficiorū nostrorum stipendia sint et nō ele-
mosyne. p̄t̄ p̄ iura immunerabilia. vt de cleri. nō resi. Quia nōnulli. i. q. i. Cle-
ricos. et. c. vlti. de conse. dis. vlt. In omnib. xvi. q. i. c. vlt. xij. q. ij. Caritatē. xci.
dist. c. i. Que de dyacone sunt. i. q. iij. s. i. de pben. Dilecta. de postu. c. i. vij. q. i.
c. Quia frater. ff. de re. iudi. l. cōmodum. cū concor. et in plurib⁹ alijs iurib⁹ cau-
sa breuitatis obmittēdis. Et huiusmodi stipendia pro gubernatōe et in officia-
tione ecclesiarū et beneficiorū dantur. vt habet in multis iuribus iam allegatis
Et ideo dicit in. c. vlt. de rescrip. li. vi. Beneficiū datur ppter officiū. Ac si dice-
ret. Fructus beneficij dantur propter inofficiationē beneficij. Et ppter stipendia
et ratioē stipendiorū clerici in ecclesiā ministrant. vt de preben. Cum fm. et. c.
Extirpande. et. c. Dilecti. et beneficia ecclesiarū ppter officia diuina distribu-
ta sunt. xij. q. ij. Concesso. xvi. q. i. Generaliter. et. i. q. ij. c. Lypuanus. et. c. vltio.
Et ideo dum clericus ab officio suspendit regulariter et a beneficio et fructibus
beneficij est suspēsus. vt dis. xviij. c. Eos. et. c. Si quis sacerdotū. xxiij. di. Preter.
et per officia debent clerici deseruire fructus beneficij. vt de cleri. nō resi. Con-
querente. et dicitur militare in ecclesia dei. vt de cle. egro. c. i. imo dicunt proprie
militēs militie celestis: de penis. c. Degradatio. li. vi. et ad illam militiā nō assu-
muntur apti ad mendicatiōem vel elemosynā vt ceci claudi et hmoi. sed tantū
sani corporis et nō viciati. vt de cor. vici. p totū. Dicitur enī mendicus a mene
quod est defectus. Et fm Isidor⁹. x. etymologiariū. Mendicus qui min⁹ habet
vnde degat. siue quia mos erat apud antiquos os claudere: et genu ac manus
extendere: quasi manu dicere. Omnia hec iura phibent fieri in clero. vnde nul-
lus ordinari pmittit ad ordines sacros: et ad militiā huiusmodi nisi habeat vt
non egeat: ne mendicet nec elemosinā petat. vt infra melius videbis. Ecce mo-
do lollharde q̄ longe differūt militare et mendicare tanq̄ abundare et deficere:
que cōtraria sunt: vel q̄ longe differūt vti elemosynis vt mendicātes vel vti sti-
pendijs vt militantes. Item differūt stipendio vti et militare ministrādo aut mi-
nistrare militādo pro stipendio in ecclesia dei. quod stipendiū etiā ex debito dat
et exigitur ab inuito put docet practica q̄tidiana: et apparet. ff. de pboz sig. l.
debitum. et videt principalr in decimis. vt de deci. Tua. ij. de quo etiā Archid.
plene. eo. ti. c. i. li. vi. Sed vti elemosynis que regulariter nō dant ex debito aut
officio. sed indigenti ex compassiōe propter decum voluntarie sunt. vt ex diffini-
tione elemosyne. et ex cōmuni practica videt et a nullo exiguntur. Insup videt
q̄ fructus beneficiorū quotidie dant et episcopis et alijs p̄latis diuinibus: qui
tamen indigentes nō sunt. ex quo videt q̄ elemosinā non recipiūt ex diffinitōe
predicta. Ad hoc tamē dicit sanc⁹ vbi sup. q̄ licet tales p̄lati elemosynis nō in-
digeant: tamē elemosyna ipsis datur vt ministris pauperū et dispensatoribus
elemosynarij. et ideo q̄ ipsis in elemosynā datur per eos pauperib⁹ transmittit.
Hec ille. Et sic eadē rōne elemosyna datur cōmendatorib⁹ et pcuratorib⁹ hospi-
talium et zenodochior⁹: cū de similib⁹ idem sit iudiciū. de transla. Inter corpo-
ralia. Et tales prelati q̄bus talis elemosyna cōmittit distribuenda: nō dicuntur
elemosinarij: nec dicunt vti elemosynis sed stipendio suo. et illud nō est mirum

Contra Validos

Ecce nōne et idem denarius in manu vni⁹ hoīs pōt esse elemosyna. et mox post
tus ad man⁹ alteri⁹ nō ē elemosyna. Exēplū de fāilia hospital. nōne in māu pro
curatoris hospital⁹ dant elemosyne. et ita denari⁹ in māu pcuratoris ē elemosy
na: et mox tradit⁹ in manu familie: aut mercenarij laborantiū in hospitali est sa
lariū eius et nō elemosyna. Similr possum⁹ dicere de vsurarijs: cuius pecunia
tota est vsura: sed pueniens ad man⁹ laborantis sibi in vinea nō est vsura: nec ta
lis laborator tenetur ad restitutionē sicut vsurari⁹. Sic ē de clerico bñficiato
qz licz aliqs fundet bñficiū i finē: vt ppetuo dictim aut interpellatim missaz cele
bret. et ea intētiōe tradat bona sua vt tal traditio sit elemosyna. et ita cirogphū
et infra scribat. tñ mox traditioni facta et dū puenit ad man⁹ clerici extitit ē sti
pendiū suū p labore suo. s. celebrādi diuina officia: et nō ē elemosyna. et licite pōt
recipere hmoi stipendiū p hmoi labore suo exq nemo tñ militare tenet suis stipen
dijs vt p dictū ē. Attamē o begharde audi vnā p̄tate fm doctores et mgros me
os q q̄liscūqz sit intētiō donātis seu fundātis bñficiū cū tale donuz nec in māu
donātis nec in manu recipiētis ē elemosyna vt sup⁹ dictuz ē de donatōe. Exq
intētiō nō sp indicat op⁹ put opans intēdit. i. q. i. Non ē. vbi dicit text⁹: qz ali
quis de male acq̄sitis: puta rapina et furto. intendat facere op⁹ elemosyne. tñ in
veritate intētiō illius tantūmō opari nō pōt qn semp sit rapina et n elemosyna
Possunt assignari alie rōnes p differētia eorundē. Nam dicit Archid. xxij. di.
Si quis p̄o. Elemosyna dī opus mīscōie verissimū. de q̄ mīa dī. Misere aie
me placens deo. Eccl. xxx. de pe. di. iij. Qui vult. S; stipendiū dī tributū quod
militibus datur. ita dicit lex. Agere. s. Stipendiū. ff. de verbo. sig. xxij. q. i. s.
Iam si christiana. et ita antiochus rex dedit stipendia de erario suo. i. Bath.
iij. Ecce quantū differunt elemosyna et stipendiū. ecce qz nobiliter canones et le
ges appellant fructus beneficiorū nostrorum. Nam nō dicuntur salariū vlt mer
ces vel precii qd suis datur sed appellant stipendiū militare et tributum. vt in
iuribus p̄allegatis. Dicit etiam xps Bath. v. Si ergo offers munus tuū an
te altare zc: quod tantū pertinet sacerdotibz vt constat. longe ergo differūt mu
nus et elemosyna. Et Marci. iij. vbi similiter oblata ad altare dicit esse donuz.
Ecce begharde nō obmitto replicare qd dixisti de collecta que legitur p defun
ctis. Ad quam dico q solum illi qui vtunt elemosynis tenentur illam dicere vt
sunt mendicātes fratres. vel als sacerdos infelix: quia in veritate dicitur infelix
lix qui mendicat. vt dicit Canon. xcij. dis. Diaconi. Ultra mendicat infelix
in plateis clerus et seruilī opere mancipatus publicā a quolibet poscit elemo
synam: qui ex eo magis despicitur a cunctis quo miser et desolatus iuste putat
ad hanc ignominia puenisse. et hec sunt p̄ba sancti hiero. ad Marbonē. ep̄m
et illi et similes q vtunt elemosynis dicant hanc collectam in nomine domini.
Beghardus. Ad hoc beghardus ē locutus cū furore serpentū atq
trahentiū sup terram dicens. Hūane aures talia ver
ba indicant qualia foris sonāt. xxij. q. v. Humane. Sed d̄s solus nouit corda
hominū. Actū. i. et verba vtiqz instituta sunt. vt p ea quisqz in alterius notici
am suas pferat cogitationes: nō vt se hoies fallāt. vt. xxij. q. ij. Institutū. Si enī
homibz placere: christi seru⁹ nō essem. ad Ball. i. Et ideo dico q testimonia
tua credibilia facta nō sunt: quia vidi iniquitatē in eis et contradictionē. et ma
xime quia solam ymbzā imaginariā omni quidem effectu vacuam potero repe
rire. vt. xxxvi. dis. Unio: de consue. Quanto. de quo protestor. et ideo tibi displi
cere non curo. Nihilominus tamē mihi dicas quare vt verbis tuis vtat stipen

Bendicantes

dia singulis clericis sunt tam imparia. ut puta q̄ vnus clericus magnū benefi-
cium habet: alius parū. imo vnus multa magna: alius parūssimū. vnū tantū
vel nullū ⁊ tamē pariter ⁊ vniformiter laborant diuina legendo officia: qualiter
hereditas dñi diuisa est cū funiculo distributōis. Nonne scriptū est Deut. l. q̄
dei iustiz ē iudicare. Et sequit̄. Nulla erit distantia psonaz. ita audies magnū
vt parū. nec accipietis cuiusq̄ psonam: dei enim iudiciū est. Sed deus nō est
acceptor personarū. Act. x. Leuiti. ix. xxxij. q. iij. Sicut. de pe. di. iij. Nequaquā.
et vicarij videlicet prelati tā indiscrete distribuunt. imo textus est ⁊ Glo. ordina-
ria. lxx. di. Sanctorū. q̄ de iure cōmuni nō pōt quis habere duas ecclesias vel
duas p̄bendas in eodē episcopatu vlt̄ diuersis. Nunquā iniquū est deus vt nobis
nō equaliter distribuat vite subsidia vt quidam esset affluens ⁊ abundās. alijs
vero deesset ⁊ egerent. vt. xlvij. distinē. c. Sicut hi.

Felix Beghar de loquebar ego Felix. Nonne scis q̄ reprobātur ea que
ponunt extrinsecus ⁊ que ad rem nō pertinet veluti arma vinūq̄ Lano. ff. de
verb. obli. l. que extrinsecus. et hec incidens materia puer se causa pmouēdi er-
roris introducta vult ne corresponsdeat vltima p̄mis tamē ne dicas. laque⁹ cō-
tritus est et nos liberati sumus. ps. cxvij. Ad hec r̄ndere nō postponā. ⁊ dico
tibi q̄ nō obstantibz iuribus per te allegatis: nihilomin⁹ tamen sublimes ⁊ no-
biles ac litterate persone que maioribz beneficijs sunt honorāde cum ratio po-
stulauerit vt habeant plura beneficia p̄ sedem apostolicā poterit dispensari: vt
de preben. De multa. Et insuper dicit Inno. monarcha iuris. in. c. Dudum. de
elec. et in. c. Cum iam dudū. de prebē. q̄ citra curata et dignitates pōt quis ha-
bere plura beneficia in diuersis ecclesijs. dūmodo nō sit nimia multitudo. ⁊ hoc
de iure cōmuni. Tandē etiā opinionē tenet Jo. an. in. c. Gratia d̄ rescrip. li. vi.
et h̄ si nō requant residentia d̄ statuto vlt̄ consuetudie. ⁊ dicit Inno. nō esse p̄ctā ta-
lia h̄re plura beneficia. de qua materia si plenius scire volueris ⁊ informari vi-
de Joh. de lignauo in suo tractatulo de pluralitate b̄nficioz quē posuit in Ele-
gratie. de rescrip. et clarius q̄ ad fundamentū p̄ Buil. parisiē. in tractatulo cō-
simili. S; obmissis multis subtilitatibz ⁊ disputatiōibz ⁊ absq̄ casibz in iure cō-
scriptis ⁊ p̄ summissas annūeratis: mūdi practica: ⁊ rez ingra exp̄ientia ostēdit
veritatē. de elec. Quā sit. li. vi. Nā si nō de iure possem⁹. cōpellit tñ nos impo-
tuna necessitas q̄ legē nō h̄z. de p̄se. di. ij. Sicut. de p̄suc. Quāto. de penis. Si
gnificante. de p̄se. di. v. Discipulos. de furtis. Si q̄s p̄ necessitate. Nam p̄z cui
denter q̄ plura sint beneficia imo in decuplo q̄ sint abiles clerici ad b̄nficia: s;
beneficia p̄nūc fundata tanq̄ semel deo dedicatū nō sunt ad hūanos vsus trās-
ferenda. de re. in. li. vi. quid restat nisi q̄ oportet necessario q̄ vn⁹ clericus h̄eat
plā b̄nficia. q̄ optimū. xxi. q. i. Clerici. i. fi. ⁊ q̄ int̄dū vn⁹ ē nobilior aut doctior
alio. h̄eant q̄ h̄i p̄latitatē h̄mōi. S; si q̄s p̄querit de iniuria q̄ h̄eat nullū b̄nfi-
cium vlt̄ modicū imputet sibi quare fuit fact⁹ clericus p̄ tā modico b̄nficio q̄re
nō remāsit sine b̄nficio ad op⁹ p̄zis rediens ⁊ se nutritiuit. vel adhuc se nutriat p̄
labores si b̄nficiū nō sufficit. vt. xci. dis. c. ij. ⁊. de cele. mis. c. i. S; ad h̄ beghar-
de q̄ tu dixisti de eq̄li labore ⁊ ineq̄li stipendio ⁊ allegasti nunquā iniquū ē deus
zē. R̄ndet tibi veritas Math. xx. Amice nō facio tibi iniuriā: nōne ex denario
diurno cōuenisti mecum: tolle quod tuū est et vade. Si ergo conuentus es per
beneficiū vnus marce tu teneris ad horas canonicas sicut alius p̄ b̄nficiū
marcarū mille. sicut legitur et no. de cele. mis. Presbyter. Nā si quis culpa sua
eget indignū est ei subueniri. de cōsti. Que in eccl̄iaz. et in glo. Et damnū qd̄

Contra validos

quis sua culpa sentit: sibi debet et non alijs imputari. de re. iur. li. vi. Cum deor.
Lollhardus O heri dñe dixit lollhardus? et frendebat super me detibus
 suis. Sentio Quidam in li. de vetula vix dixisse. qd in
 qd: vereq; veniunt nisi raro sola sinistra: et pfirmat vulgarlauetas. Eyn vnglück
 kumpt selten on das ander. Et hmoi auetas allegari potest. vt. ff. de fundo instru.
 l. i. et in cle. i. de relig. do. cum pcor. in glo. et cortina cortina trahit. de sacra vnc. c.
 Unico. s. ad exhibendum. et ex vno inconuenienti sequitur plura: vt no. de resc. li. vi. c.
 Statutu. Idcirco ad dyabolu paupes. non obstate canone tuo qd dicit qd paupes
 non sunt d genere maloz. xv. q. i. Illa. in fi. Sz attēde ex qd bñficiu dat ppter officiu
 vt p te pdictu ē. Et si qd recepit bñficiu. i. fructu: et fin te stipēdia magis et non se
 cerit officiu: cantado vl legēdo put institutu ē: nunqd recipit stipēdiu sine la
 bore. et furtu et rapina cōmittit. vt ille qd asserit se p die in vinea laborasse et ocio
 se ambulauit. et ad horā cōpletorij mercedē ad instar alioz recipit: qd portauerit
 pondus diei et estus: nunqd tenet ad restōnē. nunqd tales sunt puadi bñficijs et
 stipēdijs suis. vt de cle. no. resi. c. v. et c. Et pte: et duob. c. seqn. xxxij. dis. Preter
 hoc. L. de epis. et cle. Generalr. xvi. q. i. in fi. sic miles qd non fuit puat stipēdijs
 vt. ff. de remili. l. Desertoze. s. qui militie. et l. qd ex culpa. et l. penult. Eodem ti
 tulo. et insup apponit iniquitate sup iniquitate. quia fm Bern. clerici huiusmo
 di aliud esse et aliud videri volūt. sūt nempe habitu milites. questu clerici. actu
 neutru exhibent. nam neq; pugnāt vt milites: neq; vt clerici euāgelizant. Qui
 ordinis sunt: vnusquisq; in suo ordine resurget. Isti in quo. Vereor non alibi or
 dinados qd ibi vbi nullus est ordo sz sempiternus horror inhabitat. hec ille. Aliqd pui
 legiu meretur amittere qui concessa sibi abutit potestate. de regu. Licet. d. pui
 leg. Tuorum. d. sent. excō. Lōtingit. Nam qd potest facere et non facit: nolle videt.
 ff. de edili. edi. l. Item qritur. Item qd non facit qd debet: intelligit facere qd non
 debet. ff. de edili. edi. l. Quid sit. s. Idem. lxx. dis. Non satis. Utq; domine ne
 pñcias sermones meos retrosum: sed ceteri sculpantur in silice. Job. xix. caplo
Felix Ad que itez mēdebam ego Felix. Ecce lollharde pstat qd plibz intē
 tus: minor est ad singla sensus. de heret. Accusar. s. d. qd. li. vi. et qd
 ad vtrūq; festinat neutru pagit. xvi. q. i. Presbyteros. et ira impedit animu: ne
 possit cernere vtz. Prius te asseruisti pauperē gloriando: et nūc insultas d eos
 maledicēdo Insup et me plurib; attendere velles vt me a pposito diuerteres vt
 prius fecisti. Philomin? tamē scias qd Greg. li. v. moraliū dicit. Habet quip;
 pe heretici hoc ppiu vt malis bōa pmisceāt. qualr facile sensui auditor illudāt
 si em praua semp dicerēt: citius in sua puitate cogniti qd vellent minime psua
 derent. rursum si semp recta psuaderēt: pfecto heretici non fuissent. hec ille. Et sic
 vicia sub specie puitū subintrāt. vt d heret. Sic in vna. et id pnuunc tu enarras
 iusticias meas et sumis testamentu p os tuū. et pferam ex eo qd dicis qd non facit
 officiu suū cantado vl legendo put institutu est rē. quare clericis cathedralium
 collegiatarū aut puentualiu eccliarū in qd hore canonice de iure aut p suetudie
 cātant: non sufficit orando horas in loco puato canonicas: qz cantare et legere te
 nentur cū choro. quia fm Bern. Ingratu ē deo quicqd ei obtuleris eo obmisso
 ad quod teneris. Nec vnu pro alio dari pot inuite creditori nō qd est xps. ff. de
 re. cre. l. ij. et insti. qui. mo. tol. ob. s. i. ff. si certū petat. l. iij. Et ideo Gregori⁹ dic
 Non mediocriter profecto deum offendit si debita celestis regis et dñi sua psum
 ptione resoluit. xxiij. q. iij. Si is qd. Sed non pncipiū pboz tuoz veritas. Ideo
 qd dimissis his satis pcessisti qd validis mendicare non licet. radam⁹ ad materiā

Mendicantes

principale: in q̄ tibi talē pono p̄conē. Clerici bñficiati seclares z etiā religiosi ordinū nō mēdicantiū cuiuscūq; status fuerint nō p̄nt dici elemosynarij. aut q̄ vtant elemosynis s; dicunt stipendiarij: etiā vtūtur stipēdijs suis: vtz ex p̄missis Item pbat ista p̄clusio ex alia via sumpta p̄ locū a sufficiēti diuisiōe qd̄ est argumētū validū in iure. vt. ff. de act. z obli. l. obligationū. §. placet. vt sic dicēdo nullo iure nec diuio nec hūano cauēt d̄r vel asserit q̄ fruct⁹ bñficioz sint aut no minētur elemosyne. ergo zc. Dicūtur em̄ stipendia vt in iurib; p̄allegat. vt de p̄ben. Cum scdm. qd̄ patrimoniu digni⁹ ē sup oīa p̄imonia laicoz exq; spūalia digniora sunt tpalib; vt de pe. z remiss. Cū infirmitas. z laici nō hnt vtī fruiō le de hmoi patrimonio nisi discrete cū a clericali h̄ vocētur. lxxvi. di. nō sat. z est sacrificiū z offertoriū dei. xij. q. i. §. his ita. Laici em̄ potius dicunt viuere de bonis ecclie z clericoz. qz quicqd̄ ministrāt clericis prius ecclie ē. vt decime et oblatōes. xvi. q. i. statum⁹. z hmoi p̄rietatē hnt clerici in tra. vt d̄ deci. Qua xij. q. i. §. i. Et illa. et oīa alia de clericis z bōis ecclie p̄cessuz hnt z ortū. Nā a summo sacerdote vīz papa: ipse rex romāoz recipit coronā imperiale z ptatem iudiciariā. vt de elec. Venerabilē. lxiij. di. Tibi dñe. fm̄ Inno. z Hosti. z papa succedit in iurisdictione imperij vacāte impio. vt in. c. Licz. de fo. cōpe. imo de ponit impatorē p̄t crimina z nō equa. de re iudi. c. ij. li. vi. et etiā cum inutil est vt. xv. q. vi. Aliud. Et p̄t negligentia ipsi iurisdictionē assumit: vt in dic. c. Licet. z cōpellit eum facere iusticiā. xxiij. q. v. Administratores. z ius canonicum etiā i debis casib; obfuare. de fo. cōpe. c. ij. de iur iur. Licz. de sen. exē. decernim⁹. Actū ex receptiōe h⁹ corone impial est sup oēs reges. vij. q. i. In apib; z omēs natōes sunt sub eo. v. q. i. volum⁹. et extūc est p̄nceps mūdi z dñs. ff. ad. l. rodiz am de p̄ca. z etiā indei sub eo sunt. L. de iude. Iudei. z omēs puincie. lxiij. dist. Adrian⁹. ij. z oīa extūc sunt in ptate impatoris. viij. di. Quo iure. xxiij. q. viij. Conuenior. L. de quadriē. p̄scrip. l. bone. Ecce hec omia contulit sibi sacerdos summ⁹ id est papa. vt in dic. c. Venerabilē. et impator exposit p̄fert alijs p̄ncipib; secularib; p̄ncipes p̄o baronib; z sic de singul⁹ vsq; ad priuatas p̄sonas p̄cedendo. Et sic seq̄t Correlarij laicos oportere ḡrariactōem referre oipotenti de op̄ honorib; bñficijs z p̄dijs eis sic collatā summo sacerdote z vicario xpi capite cleri z totū etiā ecclie. magnā etiā reuerentiā exhibēdo nō solū p̄t hmoi sed potissimē p̄ spūalib; bñficijs ab eodē clero ipsis impēsis. P̄pendāt ḡ laici ipsi illud dictū Breg. in omel. sua sic dicentis. Probatio dilectiōis exhibitio ē operi. Hinc iohes in p̄ncipio sue canōice. c. ij. dic: q̄ diē q̄ diligo deū z mādāta sua nō seruat mēdar ē. si ḡ diligūt xpm̄ recipiāt illud Jo. v. p̄ se. Qui honorificānt p̄m̄ honorificānt filiū. z q̄ honorificānt filiū honorificānt z clerum suū tan q̄ suos vicarios. Et ergo de p̄mo ad vltimū in arguendo. honor impēsus clero vel detractio ipsis a populo facta redundat in christū z dñm. crucifigūt. qui eū in sacerdotib; suis p̄sequūt. xxx. q. i. Nulli. z honor ipsoz d̄r honor xpi. ij. q. v. hoc habet. Vñ dixit ille venerabil⁹ doctor Henricus de hassia i plogo galeato sup Benesim. Quidā dum nō habent aliā occasionē p̄fundēdi clez dicūt ipm̄ viuere z sustētari de elemosyna z esse elemosynarios: qd̄ ē falsuz. qz temerarie z supersticiose p̄sumūt erronee talia dicere. hec ille. Ecce quātum tu begharde et aliq. detrahūt nob z p̄ cōsequens christo qui dicunt nos de elemosynis viuere.

Beghardus Erubesco valde velociter et tibi viciū grande dicam. et exposit te obmutescere faciam. dicas in effectū bñficiū tanq̄ deo dedicatū ad hūanos vsus nō reuertī. falsitas appet. Nam p̄dixi q̄

Contra validos

non perpendis fructus beneficiorum esse elemosinam nisi beneficia super usuris sint fundata uti plerumque videtur in his clericis qui habent census florenorum: ubi ex pacto cum sorte principali redimunt census, ut puta de. xx. vel. xxv. florenis unus dat: qui census ut verbum tuum utar per magistrum Henricum de bassia per te allegatum in suo tractatulo de tractatibus est usura. nec vidi scripturas saltem authenticorum in contrarium et huiusmodi crimine usurarium tam in veteri quam in nouo testamento est reprobatum. ut de usuris. Super eo. Exod. xxij. Et insuper paganus detestatur. ut patet. iij. ethi. c. r. Ecce ubi sunt fundamenta tua in montibus sanctis. cum pro nullo bono malum sit faciendum. ut in dic. c. Super eo. cum per cor. et plures fratres tui hominibus recipiunt usuras ut celebrent diuina et merentur tanquam de rapina facerent elemosinam quod non licet. ut xiiij. q. v. Forte. et sic cum fecibus purgant culisteria. sed quod hominibus beneficia non sint perpetua per se. quia dando forte cessant fructus et per prius beneficium. et est iniustas super ini-

Felix O begharde quid ad nos de his que foris sunt. de diuor. quitas. c. Baudem. Ex quo census tales usurarium beneficium non constituunt. imo non tantum clerici sed laici tales census recipientes usurarium sunt: nisi si tantum exponerent in sorte quantum communi cursu tales census emerent perpetuo. Quis est hic et laudabimus eum. Ecce. xxi. qui taliter emat. et ita dicunt famosiores doctores: nec audio vocem authenticam in contrarium. et sic tales usurarium non dicuntur beneficiari. sicut nec falsa iusticia est iusticia. xxix. q. iij. ca. Est iniusta. nec falsus denarius est denarius. nec falsus tutor est tutor. ff. de verbo. signifi. Paulus. Sed hoc nihil ad propositum. sed quod facis fac citius. Iohannis. xij. et vnde me obmutescere volueris. pponere non perponas.

Beghardus Ad hec beghardus respondebat et dicit. Adhuc tu permanes in simplicitate tua Benedic deo et morere Job. ij. Nam quod dicit propheta Detrahente secreto primo suo hunc persequar. Ps. c. et xxiij. q. iij. Admirum. quantum ego delinquerem in lingua mea. si detrahente primo: videlicet patri nostro. ex quo tu me dicis detrahente christo cum dico te elemosinis uti et mendicium. Scriptum est enim Inter opera caritatis non minimum est errantem ab erroris sui semita reuocare. de spon. Inter opera. et vellem potius omnia mala pati quam tanto malo consentire. ut. xxij. q. v. Ita tamen minimum emungis et vis elicere sanguinem. de renunc. Rufi. s. iij. in fi. Attende et obmutesce et suppone digitum ori tuo. Job. xxi. Os meum loquitur sapientiam et meditatio cordis mei prudentiam. Ps. clviij. Apponam in pabulo os meum et loquar propositiones ab initio. ps. lxxvij. Ex quo crudelis est qui negligit famam suam. xij. q. i. Nolo. Abijciamus opera tenebrarum. i. profectiones humanas. et induamur arma lucis. i. utamur operibus et verbis christi. ad Ro. xij. quia scriptum est. Accipite armaturam dei ut possitis resistere in die mala et in omnibus perfecti stare. ad Eph. vi. Dixit enim iesus petro: sequere me. Jo. vlt. Et itez. Qui sequit me non ambulat in tenebris sed habebit lumen vite. Jo. viij. Et itez. Amen dico vobis qui credit in me opera que ego facio et ipse faciet. si diligitis me mandata mea fuate. Jo. xiiij et hic dicit. Celum et terra transibunt: verba autem mea non peribunt. Math. xxij. et Lu. xxi. in fine. Ecce tu clericus quod per est quod in veritate agit quam quod simulate concipitur. qui si. sint legi. Per tuas. et ideo de verbis tuis ociosis habes reddere rationem. ut. xxij. q. vlt. c. Quoties. et ego si veritatem occultare: peccarem mortaliter. ut de testi. c. i. xi. q. iij. Quisquis. Et ideo ausculta. Nonne dixit christus. Exemplum enim dedi vobis: quemadmodum ego feci vobis et vos faciatis. Iohannis. xij. Reliquit enim nobis exemplum ut sequimini vestigia eius. i. Petri. et de cele. miss. Cum marthe. s. Ex eo. Christus enim incepit facere et docere Act. i. et ideo christi actio nostra

Mendicantes

est instructio. ij. q. i. De^o omps. Ipsa etenim facta eius videlicet xpi: vt dic^t Greg:
precepta sunt. qz dñ aliqd tacit^o facit qd agere debeam^{us} innotescit. z ita docuit
paupertatē similr z medicitatē. qz p se volūtariē medicauit. z vt intelligas nā na
tus in tanta paupertate vt p̄tinuo poneret in p̄sepio: qz nō erat ei loc^{us} in diuerso
rio. Lu. ij. z iō dixit ppha in p̄sona xpi. Ego autē medic^{us} sum z paup. Ps. xxxix.
Item p̄secut^{us} ē hoīem inopē z mendicū. Joh. viij. z sic xpus vt adimpleret scri
pturas a samaritana muliere potū postulabat: z dixit. Da mihi bibere. Jo. iij.
Itē medicauit a zacheo dñ dixit. Zachee festinās descēde: qz hodie ī domo tua
oportz me manere. Lu. xix. Itē ibidē dñ. Inuenietis pullū asine soluīte z addi
cite. cū mihi nōne medicabat. Itē in templo exñs circūspectis oībz cū iā vesp̄r
tina hora esset: cū iū i bethaniā cū duodecim discipul^{is} suis. sic legi^t Math. xi.
Item ait xps Lu. viij. sibi dicenti. Magister seq̄r te q̄cūqz ieris. vulpes foueas
hñt: z volucres celi nidos. fili^{us} autē homis nō hz vbi caput suū reclinet. Item
dixit xps Math. iij. Nolite possidere aurū z argentū: neqz pecuniā in zonis ve
stris. nō perā nec duas tunicas neqz calciāmētā. Item Lu. xiiij. dicit. Om̄s ex
vob qui nō renūciat omibz q̄ possidet nō p̄t me^{us} esse discipul^{us}. Itē dixit iuueni
Math. xix. Lu. xviij. Marci. x. Si vis p̄fectus esse vade z vende om̄ia que ha
bes z da paupibz z veni z seq̄r me. Vñ dicit Paul^{us}. ij. Cor. viij. Satis enim
grām dñi nostri Iesu xpi qm̄ p̄t nos egen^{us} factus ē cū esset diues vt vos illius
inopia diuites essetis. Non sit ḡ discipulus sup̄ magist^{rum} suū: neqz finis sup̄ do
minū suū. sufficit discipulo vt sit sic m̄gr eius. Math. x. Et nō mireris tu cle
rice si nō p̄cepit directe medicare. sufficit vt p̄mittit q̄ docendo ip̄e princeps ex
hortatur. et ita medicat̄is ope fungit^{ur}. vt. ff. de his q̄ no. infā. §. hec verbā. z ip̄se
christus p̄nceps fuit Esa. ix. z ideo legibz mūdi solut^{us} ē. vt. ff. de legi. l. p̄nceps.
et principi qd placuit legis habet vigorē. Insti. de iure na. gen. z ci. §. Qd prin
cipi. et ego similr qui spū dei ducoz: sub lege hūana nō sum. vt de renū. Fisi. §.
Verum. et iō dixit ille melliflū^{us} doctor Berni. in Om̄el. sup̄ euang. Lum fact^{us}
Lu. ij. post multa. Quid dicā deus me^{us}: an vt in te p̄ oīa nre p̄formares paup
tati. et omnes hui^{us} vite calamitates susciperes: quasi vnus ex pauperum turba
stipendia per hostia mendicabas. Ecce z sic xpi mendicitatē spontaneā et pau
pertatem vberius probare esset superuacūū. vt si solem facib^{us} vellem adiunare
vt habes in canone tuo. vij. q. i. Si omnia. et probat hoc glo. magistralis. xij.
q. i. Habebat. Sed vir insipiens nō cognoscit z stultus nō intelligit. Ps. xci.
Huius igitur vestigia dñi nostri iesu xpi sequi non obmittā propter vanā tu
am garrulitatē ranarum. quibus percussa est egyptus. Exo. viij. et habes in ca
none tuo. xxxvij. dis. Legimus. quomō videlicet xpm̄ secut^{us} est sanctus Alexi^{us}
Et est optimū argumentū arguere ab exemplis qui pietatem cōtinent. ad hoc
de p̄se. di. iij. Factum est. de quo plensius Archid. de re iudi. Lum eterni. li. vi.
Considerabo igitur lilia agri que crescūt z nō laborant neqz nent. Math. vi.
Respiciā volatilia celi: quoniā non serūt neqz metūt: neqz cōgregant in horrea
sua: et pater n̄r celestis pascit ea. Ibidem. Quid dicam ergo illi qui dat escam
esurientibus. Et quid respondebit mihi. Aperi os tuum z implebo illud. Ps.
lxxx. qui iusti epulentur z exultent in cōspectu dei: et delectent in leticia. Psal.
lxxij. Et manducauerūt z saturati sunt nimis. et desiderium eozum attulit eis
et nō sunt fraudati a desiderio suo. Psalmo. lxxvij. Et qz xps precepit Lu. xviij
q̄ oportz semp orare z nūqz deficere. Et apls. i. ad Theil. v. Sine intermissiōe
orate. in omnibus grāias agite: quam orationem labor manualis impediret.

Contra validos

Nam dicit dominus. Si volueritis et audieritis me bona terre comedetis. Esa. i.
 Quiesce igitur et discite bene agere. Ibidem. et non contradicas verbo veritatis ullo
 modo. Eccl. iij. Et altiora te ne quisieris. et fortiora te ne scrutatus fueris. Ibidem
 Et ita tue simplicitati et imperitie ac rusticitati adhuc parcere volo iuxta no.
 in. c. Ex litteris. de rescriptis. in glo. quia humana natura labilis est ad delicta: ut
 dicit lex in aut. de monachis. §. Si quis. coll. i. At fallax non reputaris si ad ve-
 ritatem reuerteris. xxxij. q. i. Apud. et quod factum est illicite potest licite reuocari. xxxv.
 q. ix. Quod quis commisit. imo sapiens mutat consilium cum prudenter meditat. L. de
 colo. illicitis. l. nunquam. Nam humanum est peccare: dyabolicum autem perseue-
 rare. L. quomodo et quando iudex. l. consentaneum. Quiesce peccasti. Ecclesiastici. xxi.
Felix. O bezharde: extunc loquebar et dixi Scriptum est Esa. v. Ne qui sa-
 pientes estis in oculis vestris: et coram vobismetipsis prudentes. Item
 scribitur. Ne innitaris prudentie tue. Prudentie sue innititur qui ea que sibi agenda
 vel dicenda videntur patrum decretis anteponit. de prelatu. Ne innitaris. Unde dicit
 Augustinus. in psalmo. lxxij. li. de trinitate. Laudabilior est animus cui nota est infirmitas propria:
 quam qui ea non inspecta menia mundi. vias siderum. fundamenta terrarum. et fastigia
 celorum scrutatur. Et idcirco ut sincere intelligas errorem tuum attende. Tibi enim
 concedo quod christi actio nostra est instructio. sed quod tu sequaris vestigia eius. perma-
 rime nego. Nam Christus nudis pedibus legit incessisse. sed tu calcialisti pedes tuos.
 sed non in preparatione euangelii pacis. putat tamen mandatum fieri apostolis ad Eph. vi. imo
 tu possides aurum et argentum. pecuniam in zonis tuis. peram in via. vicem magnos sac-
 cos: et duas tunicas. contra id quod dicit Christus Mathei. x. per quam Christi paupertatem quam proce-
 do. et Christi medicamentum quam alstruere conaris. quare toto corde et animo constantissime
 me nego. Tibique breuissime respondebo: licet cum singula tua puncta per singulas respon-
 siones quas fecit quondam Armachan? hybernicus per quas lucidissime apparet te per tu-
 as allegationes Christi medicamentum minime probasse quas causa breuitatis obmittam. Et ad
 Breg. dico. Quis sane mentis iob in labijs suis peccasse iudicat. ex quo divina sen-
 tentia prius dictando demonstrat. Quis Christum per tua dubia dicta medicasse decla-
 rat: ex quo Petrus auctore Christi validos non debere medicare plustrat. Nam dum matrem
 Clemens medicare vidit et eam validam ad laborandum estimans: eam reprehendit
 dicens. Dic mulier quod membrum tibi deest ut stipem petas: et non potius tuis ma-
 nibus operans victum queras. ut dicit idem Clemens in itineralio suo. et licet hoc sit apo-
 cripsum. ut. xvi. dist. In primis. tamen ista sententia etiam confirmatur per facta Petri et
 aliorum discipulorum Christi. quoniam de ipsis scribit Actus. iij. Neque enim quis egens erat
 inter illos quotquot possessores agrorum vel bonorum erant vendentes offerebant portionem
 eorum que vendebatur: et ponebant ante pedes apostolorum. diuidebant autem singulis. prout
 cuius opus erat. ubi appetit quod peruersi ad Christi sequela non dubium per Christi discipulos in-
 formati vendiderunt omnia iuxta preceptum Christi consilium et portionem totum apostolis contulerunt. nul-
 latenus permittendo ipsos mendicos. quoniam neque quisque egens erat inter illos. ut
 supra. Ecce Christi consilium facto recentis apostolorum pedibus expositum mendicantem ex-
 cludens. Sed ut dicis de bernardo: qui sic. scilicet. excitatiue et opinatiue non assertiue
 locutus videtur fuisse. cum quasi dubitans interroget. An Christus per omnia etc. Sed bene mo-
 uetur. ut dicitur ibidem in euangelio. quia Christus per modum in medio magistorum mirificos fe-
 cit actus. et si hodie tante etatis iuueniculus tam gliosa faceret certamina credibile
 est ut a pluribus largitus inuitaretur et reficeretur. Idcirco hoc dubium in meliorem partem: ut
 verisimiliter presumimus interpretemur. finem Thoma. q. lx. art. iij. et glo. super illud Iobis
 xij. Qui autem manducat. et de re. iur. Estote. cum per cor. Sed ad glo. magistrali

Mendicantes.

per te similr allegatā: dico q̄ ponderanti tertiū ibidē ptz q̄ oblatas elemosynas
per fideles xps tanq̄ sagax dispensator distribuit p̄ suor et alior necessitatibz
quas p̄re alijs scire p̄lecr̄ ē. z ita tanq̄ pcurator hospital nō ē vsus elemosyna
data s̄ officio dispensandi put hodie faciunt epi z prelati: vt p̄dictū ē. z sic eadē
res bis donat p̄ris dispensatori: z scdo paupibz: z ita de elemosyna dat elemos
yna: z h̄ vult glo. Et si dicas p̄s. in forma xpi Mendic̄ sū z paup. Et itez p̄s.
xpi. in eadē forma. Vermis sūz z nō hō. cū fuerit in p̄tate de⁹ z hō put apparet
psal. cix. vbi chris̄ dicit̄ sacerdos in etnū. Vñ illa sacra sc̄ptura tam crude nō
est intelligēda: vt patz. z absit q̄ quis dicat q̄ aliq̄s doctor saltē famosus in mū
do scripserit xpm mendicasse: qui p̄ opiniōe sua sc̄pturā autēticā z certā allega
uerit. h̄mōi medicatiōē in xpo approbantē. put sufficientissimē in p̄rium alle
gari poterit. Nam p̄stat neq̄ negas q̄ xps vnq̄s medicauerit coact⁹ ex q̄ oblat⁹
est q̄ voluit. Esa. liij. z omia q̄cunq̄ voluit fec. p̄s. cxxiiij. de p̄se. di. ij. Omia.
et maxime ex eo ptz si exnūc put extūc in mūdo trāsiret: se ac suos opibz manuū
suarum abundāter nutrirer si vellet. z de mūdatione vni⁹ leprosi sumpt⁹ mltor
diez reportaret. z ita si medicasset: vtiq̄s sponte medicasset: qd̄ restat improbare
Nōne sc̄ptū est p̄ p̄ham p̄s. xxxvi. Non vidi iustū derelictū: nec semē ei⁹ q̄rens
panem. et si xpus q̄siuiss̄ panē medicando: put h̄ ita exponūt sancti doctores.
sequit̄ xps nō fuisset de semēe iusti. i. filius iustor. Itē si xps summus sacerdos
existens spontaneē medicasset. ecclia sc̄tā sciēter errasset q̄ statuit nullū in sacer
dotē vel vicariū v̄l locū tenentē xpi ordinare: nisi sufficienti titulo. i. bñficio aut
patrimonio fuerit munit⁹: vt. lxx. di. Sāctor. z de p̄ben. c. ij. cū xps suo exēplo
nō docuerit q̄mōs mendicare. Itē si xps spontaneē medicasset: tunc medicare ad
p̄fectionē vite p̄tinuiss̄. Inpre enī dedit de⁹ legē antiquā statuēs q̄ sacerdotes
dūt eē p̄re ceteris p̄fectōe vite muniti. z q̄ possessiōes h̄ient z decimas: insup z pri
mitias frugū ne medicaret. s̄ si medicare p̄fect⁹ fuisset: medicatōez ipsis inuū
xisset. Item si xps volūtarie medicauit: tūc medicatō ad p̄fectōem euāgelij p̄ti
neret. et sic ecclia dei errauit sciēter dotatiōes eccliaz instituendo. imo statuit
nullā p̄secrari sine dotatiōe sufficienti. vt de p̄se. di. i. Nemo. Idem vult lex in
aut. vt nullus sa. ora. domū. s̄. i. coll. v. z per h̄mōi statuta put hodie seruat̄ p̄se
ctionē suor platoz ecclia diminuiiss̄: qd̄ est nephās dicere. Item si xps sponta
neē medicasset p̄ diuinū mādātū p̄ se fecisset qd̄ dicit. Non p̄cupiscas rē p̄ri tui
nō desideres vxorē eius: nō suū: nō ancillā: nō bouē: nō asinū: nec omia q̄ illi⁹
sunt. Exo. xx. qm̄ qui spontaneē medicat: facit p̄ h̄mōi p̄ceptū: q̄ petit. z p̄ p̄ns
rem p̄rimū p̄cupiscat qd̄ de xpo nemo audet asserere q̄ nō venit vt legem solue
ret sed adimpleret. Math. v. de p̄se. di. iij. Si q̄s aut. Itē si xpus mendicasset
spontaneē: legem dei de dilectōe p̄rimū soluisset. q̄ qui vere diligit p̄rimū sicut
seipm: nō verat ipm indebite. Nam qd̄ fieri tibi nō vis zc. Math. xi. Luc. vi.
Thob. i. Petere aut a p̄rimo qd̄ suū est: nō agendo z sine necessitate: est ipsum
verare indebite. xpus aut nunq̄s d̄r aliquē verasse indebite. Item si xps sponta
neē medicasset: vere fuit ypocrita. z appens medicus. et in veritate non fuit: q̄
magis z omipotens. nullus aut dicit̄ vere mendicus nisi ille q̄ sibi nō p̄t suffi
cere: vt p̄dictū ē in expositiōe mendici. Sed q̄ mendicat spontaneē: z nēcitate
non cōpulsus: ondit qd̄ nō est: z facto mentit̄. sicut rustic⁹ qui defert tonsuraz
et habitū clericales z tñ clericus nō est. sed talia dicere de xpo nephās est. Itē
si xps volūtarie mendicasset hoc similr apostoli qui secuti sunt agnū quocūq̄
ierat. Apocal. ix. fecissent. et maxime Paulus cui xpus viuere fuit z mori lucz.

Contra Validos

ad Phil. i. qui dixit Act. xx. Argentū et aurum aut vestem nullius ꝑcipui sūt ipsi scitis. qm̄ ad ea q̄ mihi opus erant his qui mecū sunt ministraverūt man⁹ iste. et ita si xps medicasset apli cū secuti fuissent ꝑ om̄ia vestigia sua. s; nō legif aliquē aploꝝ medicasse vnq̄s. Item si xps spōtaneē medicasset: suo euāgelio of fendiculū posuiss; qđ ipse ꝑ miraculū ꝑfirmavit vic; pascendo qnq; milia hoĩz et seipm̄ pascere nō posset. put iudei illudebāt sibi dicētes. alios saluos fec̄ zc. Dat. xxvij. sed ꝑ leges antiq̄s alios gūasset et dicere possem⁹ hodie q̄ ipe talr se pascēdo hoĩb; illussisset. put faciūt lollhardi et ioculatores q̄ alijs ostēta tionē faciūt multi auri et argenti. et ꝑtinuo sunt paup̄rimi qđ de xpo null⁹ asserere ꝑt. Item si christus mendicasset: et ꝑpterea mendicare esset felicitas. tūc expediret q̄ tibi Begharde et om̄ib; alijs lollhardis elemosine subtraherent multipl̄r vt magis egeni exinde magisq; felices essetis. et si extūc ita mendici essetis q̄ fame moreremini. tūc essetis felicissimi. et forte illa felicitas tibi nō cōpeteret: nec visor nomia tua: hmoī felicitatē declarat. put ꝑdictū ē. Multa qđē adhuc argumen ta essent inducēda q̄ in effectu armachan⁹ posuit. s; causa breuitatis obmittā.

Beghardus Vach dixit beghardus: qui destruis templū dei et im⁹ bractas totū negocium: allegando armachanū hereti cū: quē hodie Hussite ꝑ suis opinionib; induxerūt. Indignū est enī vt illa ad mittant quoz repellunt auctores. de testi. Licet. et leues sunt q̄ de facili credūt ea q̄ pbari nō ꝑnt. xi. q. iij. In cūctis. Nam nihil et inutile ꝑuertunt. de cle. nō resi. Tue. et malo inchoata ꝑncipio vix bono exitu pagunt. lxi. dif. Miramur. Hoc ꝑstat impedimentū qđ de iure nō sortit̄ effectū. de re. iij. Non ꝑstat. li. vi.

Felix O begharde nō obstat q̄ hussite et ali; heretici ꝑ suis opiniōib; alle gauert armachanū. q̄ ꝑptea mior fides sit adhibēda sibi in ꝑmissis Dico tibi q̄ hussite etiā allegauerūt enāgelia aploꝝ et q̄tuor doctores. et nos ecō tra Origenē qui in multis bñdixit: et in mltis heretic⁹ reptus ē. et iō post mortē anathematizat⁹. xxiiij. q. iij. Quidā. s. Origeniani. Nam nō est ꝑsiderandū qđ dicat: sed q̄re dicat attēde. dif. viij. Ego. et in glo. Erubescāt q̄ sic inde infelix errauerūt et ab vtero locuti sunt falsa: qui dixerūt medicasse xpm̄ opant iniquita tem: ꝑdent vt oēs q̄ loquunt̄ mēdaciū. Rō q̄ dictū ē Dñi est terra et plenitu do ei⁹: orb̄ terraz et vniuersi q̄ hitāt i eo. ꝑs. xij. Et ipse in ꝑpria venit: et sui euz nō receperūt. quodt aut̄ receperūt euz. et si q̄ sibi obtulerūt tanq̄s sua sibi sui mīstra bant. Vñ dixit ꝑpha. Tua sunt oīa: et q̄ de māu tua accepi⁹ dedim⁹ tibi. i. Pa ralip. xxi. Item tui sunt celi et tua est t̄ra: orbē terre et plenitudiez ei⁹ tu fūdasti. ꝑs. lxxviij. Tu es sup̄ ꝑncipes diuitie et tua gl̄ia est. tu dñar⁹ oīm cuncta q̄ in celo et in et̄ra sun tua sunt. ꝑs. xix. Ecce q̄s longe differt abundās plenitudo a vinctis mēdicitate et ferro. De Alexio dico tibi begharde q̄ errauit mendican⁹ do. s; spūscō illustrat⁹ rediit ad ꝑpria vt nulli eēt onerosus. Nā et Aug⁹. sepe er rauerat. s; expost in li. retractionuz b̄ cinēdauit. Attū facta sc̄toꝝ nō sp̄ sunt ad ꝑsequētiā trahēda vt videm⁹ de Marco. qui ꝑscidit pollicē zc. lv. di. Si qđ abiciderit. imo q̄ a iure cōi exorbitant. nequaꝑ ad ꝑsequētiā trahenda sunt. de re. iij. Que a iure. li. vi. S; tu begharde q̄ considerasti lilia agri et volatilia ce li. et int̄ te et ip̄a cōgationē facere ꝑsumpsisti. s; nō ꝑ oīa vt ꝑt; in practica. Nā dñs in hisꝑbis dissuadet sollicitudinē t̄paliuz bonoz et cū q̄li moderatōe ꝑ sin gulos dies audis ꝑdicātes ꝑcepta dñi. s; alia dñtia est int̄ te et ip̄a. imo multri pliciter magna. nā lilia nuda sunt: et tu diploy de et multiplici vestito munir⁹ es vt ꝑdictū ē. Aues celi singule singla grana colligūt. s; tu singularit̄ ꝑ singlos

pendicantes.

faccos plene sarcitos mlt'a grana cū sollicitudinē tpaliuz accumulās. Sz q' di-
cis te sine intermissiōe orare. Rūdeo. Tu nō oras sine intermissiōe. sicut legi' in
colla. patz. q' Lucius abbas māib' suis orauit: fec' sportas q's vendidit: z vnā
partē in vsus pprios z suor. aliā p'o in vsus pauper' exponebat. in finē dū ipse
dormiret z comederet: alioz orōnes h' tps adimpleret. z sic ille sine intermissio-
ne orabat. qd' tu nō facere soles sed oratio tua erit tibi in peccatum. Psal. cxiij.

Beghardus

Hinc beghard' mutato colore loq'ns in amaritudine
anime sue dicebat. Laborauī clamās: rauce facte sunt
fauces mee. ps. lxxiij. Et p'caluit cor meū intra me: z in meditatiōe mea exarde-
scit ignis. ps. xxxvij. qz os pctōis z dolosi sup me aptū ē. ps. cxvij. pposituz tū
infringere nō videt q' in meli' illd' cōmittat. de iuriur. Peruenit. z iō s' verbosū
nolo cōtendere verb. qz nunq' hūc finē verba venenosa. Job. xviij. occurrit mi-
hi verbū Breg. mora. iij. Sūt nōnulli q' tarde loq' inchoāt. sz semel inchoantes
h're modū locutiōis i'grant. hec ille. Cōstat mihi q' p'itas in māfuetis z pa'cificis
et nō p'tentiosis inuicē. vt dic' Aug'. et h'f. iij. sen. dif. vlt. et dicit Arist. i. de celo
et mūdo. Necesse ē iniquitates p'itatis nō ēē inimicos. Ideo boemi z theutonici
de fide disputātes in studio pragen. nunq' potuerūt p'cordari qz fuerūt inimici.
et sic int' te z me disputādo nūq' fieret p'cordia: Honor est g' homi q' separat se
a cōtentōib'. Prouer. xx. et dic' Aug'. Nihil simili' actib' demonū q's p'tendere
et Jesus sydrach. Nō litiges cū hoīe linguato z nō strues in ignē illius lingua
Eccī. viij. et dic' aplūs. Noli p'bis p'tedere ad nihilū vtile ē nisi ad subuersionē
audientium. ij. ad Thimo. ij. Item z fuū dei nō optz litigare sz ad omnes man-
fuetū esse. ij. Thī. ij. Jesus enī dū tulit lapides iudei vt iacerēt i' eū: abscondit
se z exiit de tēplo. Jo. viij. xij. q. iij. s. i. Del' enī iuxta Breg. in omelia. puto
salua fide alieno intellectui credere q's p'tentionib' deseruire. Et idē in alia sup
verbo. Magister qd' est mādātū magnū in lege zē. Cōnenerūt. s. iudei vt mlti-
tudine vincerēt quē rōne supare nō poterāt: z a veritate se nudos pfessi sunt q'
m'ltitudinē se armauerūt. ita z tu clamoroso p'boz tumultu z oīno me rōe vincere
conaris. Sequar g' xpm q' dicit. Estote prudētes sic spentes z simplices sic co-
hibe. caute ab hoib': tradent enī vos in concilijs Bath. x. et iō dixit ppha. Ec-
cē pctōres intēderūt arcū parauerūt sagittas suas in pharetra vt sagittēt in ob-
scuro rectos corde. ps. iij. et si fieri pōt fm aplm ad Ro. xij. Cum oib' hoibus
pacē habendo me nō defendā ampli' sed dabo locū ire. z trāsmigrabo i' mōtes
sicut passer z sic oliua fructifera in domo dei spauī in miscōia dei i' cēnū z in se-
culū seculi. psal. li. et p'tinuo abijt z recessit cū asino suo z nō erat: z quēsi eum
vt vltra loquerer sibi z nō est inuētus locus eius. Psalmo. xxxvi.

Sequit' p'secutio eple. Felix

factus est sic hō nō audiēs z nō hñs i ore suo redargutiōes. ps. xxxvij. z tacēdo
dictis meis assentire videt: vt dicit regla iur'. Qui tacet. de re. iij. li. vi. et more
dimicantiū q' dū p'desse v'l obesse nō pñt p' certos apparat' tanq' victores rece-
dere solēt: cū suo errore dispuat. z de' dereliq't eū. p'seq'mini z p'phendite euz cū
sibi adherētib' beghardis: lollhardis: ac beginis ac begutis. qz nō est q' cū iusti-
cia eripiat eos. z pena illoz sit mer' alioz. ff. de pe. l. Capitoliū. s. Famosos. qz
pstat q' error cui non resistit approbat: z veritas cū minime defensat opprimīt.
negligere q'ppe cū possis p'turbare puerfos. nihil aliud est q' fouere. lxxiij. dist.
c. Error. cū hoc maledictū hoīm gen' sit de illis de q' b' scribit Salomō quōdā

Contra Validos

ep̄s Constantien̄, predecessor R. v. p. post Iſido. libro suo vocabulorū de monachis et ipsos nominat circūcelliones q̄ sub hītu mōachorū circūquaq; vagant̄ circa cellas huc illucq; discurrētes. Et per Ananiā et Saphirā in exordio ecclesie pullulauit. et p̄ apl̄m Petrū succisum legit̄ Act. v. Nec ille. De q̄b; circūcellionib; h̄f. xxiij. q. v. c. i. et veri pharisei et ypocrite sunt: q̄s xp̄s ī vita sua semp̄ p̄secut̄ ē p̄e ceteris generib; hoīm. vt p̄t̄ sc̄a euāgelia legenti. Insup̄ inobediētes. vaniloqui. seductores: q̄ vniuersas domos subuertūt: docētes q̄ nō oportet. turpis lucri gr̄a. semp̄ mendaces. male bestie. ventris pigri. ad Tytum. i. Apparentes in vestimētis ouīū: intrinsec̄ aut̄ sunt lupi rapaces. Math. vij. Multū enī p̄ficiunt ad impietate. et sermo ipsoꝝ vt cancer serpit. ij. ad Thi. ij.

Sequitur petitio et epistole conclusio.

Idcirco humiliter peto quatenus validos h̄mōi medicantiū Lollhardos et Beginarū eisq; adherentiū errorib; resistatis. veritate defensis. puerfos h̄mōi p̄turbetis: et nulla interueniente negligentia foueri: eosdē p̄mittatis p̄ eū qui de volūtate patris inenarrabil̄ p̄cessit ex vtero intemerate virginis speciosus forma p̄e filiis hoīm vt diffundat gr̄as suā in corde et labijs v̄ris: vngatq; vos oleo leticie p̄ p̄sortib;. O p̄sul in eternū victore intēde p̄spere: p̄cede et regna: in eo qui regnat p̄ infinita secula sc̄loꝝ b̄ndictus Amen. Datum Thuregi anno dñi Millesimoquadringentesimotrichesimooctauo Kalen̄. Januarij inditōe p̄ma.

Sequitur recapitulatio ad premissa.

Idia beghardi Lollhardi Begutte

ac Begine: ex p̄sucta et a longa introducta malicia noluerunt intelligere vt bene agerent obdurātes aures suas vt aspidēs surde intantū q̄ euangelizantes nō aduertūt: neq; p̄ p̄dicātes quoq̄modo moueri p̄nt: vt validi nō medicent. et el̄ynis q̄ debilib; paupib; debent nō vtant̄. Expedi igit̄ vt quēadmodū iudei q̄ tam indigni sunt vt p̄ directū vinclis ecclesie. s. excōicatiois ligari nō p̄nt vtputa s; p̄ indirectū excōicant̄. i. fidelīū cōione priuant̄: vtputa ch̄ristifidelib; districte p̄cipiēdo mādat̄ ne iudeis cōmunicēt q̄cūq; cōione. vt de vsur̄. Post miserabilē. et de iud̄. c. Judei. et c. se. in fi. et c. Postulasti. et ita sufficienter sunt excōicati et maledicti dū a xp̄ianis nullā penit̄ sentiūt sustētationem. et ita videt̄ fore necessariū vt xp̄ifideles inducant̄ vt suas elemosynas distictis beghardis et. saltem validis ad laborandū nō cōmunicēt. ex q̄ ipsi a perceptione elemosynarū induci nō p̄nt. et h̄ forte p̄ talē modū vt sequit̄: aut meliores vt sagax p̄dicans rōnabil̄ rōnē rationi poterit applicare. qz vtiq; q̄ ad beghardos quibuscūq; sermōib; tanq̄ p̄tra iudeos obstinatos p̄ficere nō possum̄. Et quoniā p̄ indirectū p̄ beghardos extitit p̄cedendū: dicat̄ in effectū qz saluari nō possum̄: etiā si sine p̄ctō fuerim̄ nisi miscōie opa fecerim̄ vt vox diuina in extremo iudicio p̄ horrendā sn̄iaz illos p̄denabit. ad q̄s dicet Discedite maledicti ī ignē eternū et. Esuriui enī et nō dedistis mihi mādu. et. math. xxv. Cū aut̄ inter opa miscōie ipsa elemosyna teneat p̄ncipatū. et est illa pietas de q̄ d̄r Elemosyna ab oī p̄ctō a morte liberat et nō patit̄ animas ire ad tenebras magna erit domino deo sūmo oib; facientib; eā. Tho. iij. Et extinguit p̄ctā sic aq̄ ignē. Eccl̄ iij. Et sicut in medicina vna p̄dominat̄ herba. ita in p̄nia el̄yna. de pe. dist. i. ca. Medicamentū. et elemosyna multa bona p̄fert que diligens lector colligeret.

Finis.

6 3

Contra anachoritas

Idemadmodū beatissimus Hiero

nymus vastas terre solitudines:egyptiq; loca plustrauit .vt p san
ctorum patrū vitas vineam dñi plantaret:ac multos ad bonorū
operū sequelam inuitaret.laboriosum volumen hystorizaliter exas
rauit.de quo fucatum colorem:pleriq; modernis temporib; peruersi fumentes
congregauerūt conuenticula eorum de sanguinibus suam per hanc maliciam
multipliciter palliando. de quib; profecto dicit in ca. Inter sollicitudines.de
purg.cano.sic inquit. Inter sollicitudines nostras illa debet esse precipua
vt capiamus vulpeculas que demolūtur vineam domini sabbaoth.spiritus
quidē habent diuersos.sed caudas inuicem colligatas:quia de vanitate con
ueniūt in idipsum.Hij sunt nāq; caupones qui aquam vino cōmifcent qui vi
rus draconis in aureo calice babylonis ppinant.qui iuxta verbū propheticum
arcum rem amarā intenderūt. Ps.lxiij. quorum error serpit vt cancer:ita q; nī
si protinus in flore ledatur.fructū non solum amarū sed etiam pestiferum ger
minabit.Hoc apostolus predicator egrediens in epistola sua pphetico sermone
describit.et docet modis omnib; euitandos.Contra quos sacerdotis tubis ar
genteis clangere debent.vt cum clamāte populo archa federis pcedente muri
corruant hierico que iam fuerat perpetuo cōdemnata anathemare. ita q; si q; s
ex ea vel regulam auream furari psumpserit:cum Achior filio Eharim lapidi
bus obruat.Hec ille. Ita ego Felix clericus Lantor thuricensis Decretorum
doctor inutilis in quodā frondoso nemore ad fores cuiusdā domus solitarioꝝ
seu heremitarū preteriens.vidi simulacrū cuius subscriptio fuit hec: videlicet
Agnus dei:crucis signaclo ⁊ dyademate decoratū.vnde solerter mihi pulsan
ti referata sunt ostia.et cōtinuo occurrenti loquebar. Pax huic domui. Qui ait
Pacifcus est ne ingressus tu⁹.i. Regū.xviij.et dixi. Pax dei que exuperat om
nem sensum:cōuertat cor tuum ad pacem.ad Phil.iiij. Vñ ait ipse. Domin⁹
custodiat introitū tuum. Ps.cxx. et cōtinuo mirabar quare huiusmodi versuz
nō cōpleuerit. Et introduxit me in habitationē istam: vbi mox vidi promptua
ria plena eructantia ex hoc in illud. Psal.cxlj. ⁊ expost quosdā homines in
habitu religioso cappatos:scapulariatos et plures ex eis barbatos proceden
tes: et in vno loco ad horam oratiōis nonam: se(vt asseruerunt)congregātes.
Et iterum dixi. Aperiat dñs cor vestrum. Et respondens vnus de seniorib; dis
cens mihi demonstrando fratres suos. Hi sunt qui venerūt ex magna tribula
tione ⁊ lauerūt stolas suas ⁊ dealbauerūt eas in sanguie agni. Ideo sunt hi añ
thronū dei ⁊ seruiūt ei: die ac nocte in templo eius. ⁊ qui habitat in throno: ba
bitat sup illos.nō esuriont neq; sitient amplius.neq; cadet sup eos ros neq; vl
lus estus.Apocalip.vij. Et ego contēplando eosdē dixi.et ideo apparent vult⁹
eor. meliores ⁊ corpulentiores pre omnib; qui vefcebant cibo regio. vt Dañ.i.
At vltra intulit idem. Ecce q; bonū ⁊ q; iocundū: habitare fratres in vñ. ps.
cxxxij. Et hoc dicto:cōuersus ad fratres suos ait sub silentio.lupus est in fabu
la: vt scribit Isido.ethimologiarū.xij.li.c.ij. Et fortassis sicut agniculus natu
raliter contremēdo agnoscit lupum appropinqntē sibi.licet prius non viderit.
prout dicit Plini⁹ de naturis rerum. ita admirādo mox cognouerūt aduersan
tem sibi.et omēs videntes me deriserunt me: locuti sunt labijs ⁊ mouerunt ca
put. Psalmo.cxi. Et ideo alius frater eorū dē subiunxit. Vtiq; habitabit lup⁹
cum agno. Esa.xi. Et sicut dicit Grego. vnus loquatur pro omnibus vt omēs

Reghardos beginsqz siluestres

loquamur per vñ. vt si quidem vicerit: omnes videamur victores. si aut victus fuerit: solus videat confusus. nō perpendēs quod sequit̃ q̃ leuis est consolatio qui in se confusus est qđ ab alijs ignorat. vnde exaltariit electum de plebe sua. videlicet seniozem p̃dictum z statuerūt in mediū vt daret responsa petenti. Ad quem ayo. Cur agnus immaculatus ponit̃ in foribus vestris figuratus: qui blandis fictisqz sermonibus loquebatur mihi tanq̃ amico et sentij q̃ rhete ex- pandebat sermonibus meis. vt Prouerbior. xxi. Et dixit scđm Ildoz vbi su- pra. c. i. Agnus scđm grecos dicitur quasi pius. Nam inter animat̃a maxime inuenit̃ mansuetus z innocens. z quicquid in eo reperitur est vtile. z pellis ad variū vsuz. pilus ad indumentū. vngula z cornu ad medicationē. Et scđm lati- nos. Agnus dicitur ab agnoscendo: eo q̃ in ceteris animalibus: etiam in ma- gno grege ouiu si errauerit statim in balatu vocē noscit parētis. Item capt⁹ et ligat⁹ nec cornupetit nec dente se defendit. z si spoliē vellere sine cute. sic aial innocuum obmutescit. siue enim ducatur ad pascua siue ad victimam non ge- mit: non murmurat. nō recalcitrat sed obedit. Hec ille. Nos aut qui sequimur agnum: quocūqz ierit. scilicet Ch̃istum q̃ patientiā nos docuit. quia cū percuteretur non repercutiebat cum malediceret non maledicebat. cum pateretur nō cōminabat. clv. dif. Episcopium. vñ. q. i. Suggestum. In cui⁹ figurā hñt agnū tanq̃ ch̃isti patientiā per quā possidebimus animas nostras. Lu. xxi. pro titu- lo cōgregatiōis et domus habitatiōis nostre proferim⁹. Nam sicut nobilitas in signū dominatiōis arma preponit reguz palatijs. ita humilitas nostra in signū patientie agnum māfuctum cruce signatum depingit in suis solitariorū tugurijs. Ad quod mox affirmās nomen suū: loquebar. Letat⁹ sum in his que dicta sunt mihi. sperans p̃ h̃ firmare propositū suum. qz per patientiā vestram si vtiqz vera est. z non reddit malū pro malo z nō pro bono malum. sed bonum pro malo. vt. xxiij. q. iij. Sex differentie. spero multū pro salute vestra p̃: officere Nam patientia vult suas z suorum iniurias equanimiter tolerari. vt. xxxij. q. i. s. i. In medio. et qui patiens est: multa gubernatur sapientia. qui aut impa- tiens est exaltat iusticiā suam. Prouerbiorū. xiiij. Scui etenī ipsum cum suis fore ypocritā dolosum volens dolo bono: fraudem z dolū ipsi⁹ excludere. vt. ff. deleg. ij. l. cuj p̃tor. s. Titio. in fi. z artē arte intēdēs deludere. sic z p̃ insidias et p̃ dolū possum⁹ licite deuincere hostes ñros. vt. xxiij. q. iij. Utile. vbi d̃r q̃ Bien rex isrl̃ finxit se idolū velle colere. iij. Reg. xix. sic inq̃ens scio qz verax es et viā dei in veritate doces: z nō est tibi cura de aliq̃: nō enim respicias p̃sonā hominū Matth. xxi. Dic ergo mihi me fidelr̃ informādo. qz fides sine opibz mortua ē. Jaco. ij. z. i. q. ij. Fertur. cū p̃cor. z opus cōmēdat artificem. in aut. de domo. s. Hinc cogitandū. col. i. Que sunt opa tua z tuoz p̃fratrū. Interrogat enī quis vt ad interrogatiōē cōpetēter r̃ndeāt fm̃ Bedā sup̃l̃sto p̃bo xpi. Quidite mihi nūm̃isina cui⁹ est ymago. Math. xxi. Et r̃ndit mihi senior. Opa pietatis sine quibz nemo saluari poterit. vt Math. xxv. Nā p̃ pietatis opera hō instituit vt etiā p̃ntis vite subsidia z eterne clarit̃is p̃mia p̃cipe mereat. vtrūqz enī pietati promittit̃. s. salus p̃sentis vite z future. vt. xxiij. di. in pn. Uñ apls scribingens. i. ad Thimo. iij. ait. Exerce teipm̃ ad pietatē. nam corpale quidē exercitiū modicū vtile est. pietas aut est vtilis ad om̃ia habens p̃missionē vite q̃ nūc est z future Ibidem. Inter q̃ aut opera pietat̃is nō minimū est errantē ab erroris sui semita retrahere. de spon. Inter. z maxime in periculo hui⁹ z etne vite p̃stitutos. Qruz animas tantū p̃fortam⁹. vt mltos eorū dē q̃ ab spe desparēt spem p̃mittēdo sal

Contra anachoritas

uos fieri nō dubitamus: et ita multas animas preciosas et omībus corporibus preciosiores nostra diligentia ab infirmis et egrotantibus morituris ad celū duxim⁹ puehēdas. et si de vno pectore pñiam agente gaudiū erit in celo. vt Luc. xv. qñ. to maius gaudiū de pluribus nra sagacitate inductiōe et puidencia: pectōrib⁹ ad supna p̄motis. At ego. O frater audiri auditōez tuā et nō timui. q̄s dulcia eloquia tua ori meo sup mel et fauū. hoc opus pietatis poptime pluſtrasti. S; resstant alia qñq; q̄ sub vocabuloz pietatis cōprehēdi pñt. et int̄ oīa pietatis opa dominantior et potēti⁹ est: videlicet elemosyna. de pe. di. i. Medicamentū. et est fabricis et ornamētis ecclie p̄ponēda. xij. q. ij. Gloria epi. Rñdit ipse senior. Aurum et argentū non est nobis sed tantū quod habem⁹ (vt p̄mittitur) hucusq; dedim⁹. Nec ad largitiōē elynaz tenemur: licet de elyna elemosyna fieri possit: vt. xij. q. i. Habebat. Nec nobis est p̄ceptum. put dicit scūs Tho. in summa. q. xxxij. art. v. q̄ ex parte dantis elemosynā cōsiderandū est q̄ illud qd in elemosyna est erogandū sit ei supflūū nō solum respectu sui p̄p̄i⁹ q̄ est supra id quod est necessariū respectu sue vite p̄p̄ie. sed etiā respectu alioz quoz cura sibi incumbit. et postea de residuo alioz necessitatibus subueniat: rationi quoz dicit̄ necessariū persone sicut in p̄mo accipit sibi ad sustētatiōē p̄p̄ij corpis qd est necessarium monasterio virtutis nutritiue. supflūū autem erogat ad generatiōē alterius p virtutē generatiuā. Et ita fm eundē Tho. ad elemosynarū distributōez nō tenemur. q̄ q̄ possidem⁹ vir nob et nris sufficiūt. Tu aut̄ dñe cui vno vl pluribus bñficijs abūdāter extitit p̄uissum sub p̄cepto ad elemosina stricte teneris. Unde Ambro. dicit. An idcirco vicz de⁹ magisq; et tibi voluit benignitatē sue experimēta conferre: et aliū pro virtute patientie coronare. tu p̄o susceptis dei muneribus et in sinu tuum reductis nihil reputas te agere iniquū. si tam mltorū vite subsidia solus obtineas. quis enim tam iniustus tam auar⁹ q̄s qui multorū alimenta suū nō vsū sed abundantia et delicias facit. ac si diceret nullius neq; enī min⁹ est criminis habentē tollere: q̄s cum possis abundās indigentibus de negare. Esurientiū panis est quē tu detines: nudorū indumentū quod tu recludis: miseros redemptio est et absolutio pecunia quā tu in terra fodis. tantoz q̄ te scias inuadere bona. quā tum possis p̄stare qd velis. i. velle debes. clvij. dist. Sic h̄ij. Sic tu clerice plus q̄ cōpetenter bñficiate ad elemosynas sub p̄cepto teneris. et p cōsequens sub pena peccati mortalis rationabilr obligaris. Nō autem dubito quin elemosyna sit p̄ciosissimū opus misericordie qd a p̄cto et morte liberat. Thob. iij. Quare dixit Greg. ad tribuēdū cur pigri estis qñ hoc qd iacenti in terra porrigitis sedēti in celo datis. Quibz his silia cū magna sagacitate in suorū fratrz aspectu. de triumpho nobili nō mediocrit̄ exultatiūm platis: humilr aiebam. O frater amāde. Benedictus fmo oris tui. q̄s dulciter meis inuicibus et sermōib⁹ corroboraſti. Dic queso. Est ne modus q̄ tu et fratres tui tantū premiū videlicet erogatiōis elemosynaz possitis adipisci. Qui dixit. Vti q̄ dñe: quis dubitat. sed ego cū fatribus meis optimā partem elegim⁹ cū Maria sorore Marthe: que nō auferet a nob. Lu. x. Oratiōib⁹ aut̄ et cōtemplatiōibus ac in ieiunio et fletu vacando. alijs operib⁹ quō insistere possem⁹. et ideo in humiliato spū ab alijs xp̄ifidelib⁹ elemosynā poscimus. et in his puidencia diuina largiter reficimur: et grās agim⁹ dño. O frater itez loq̄bar cū reuerētia ne fictam ostenderē hūilitatē: cū res de facili reuertit̄ ad naturā suā. ff. de pac. Si vnus. §. Pactus. Et dixi. Salua tua discretiōe et vberioris informationis causa: mōne quoddā opus misericordie notabilr allegaſti. vicz infirmoz visitatiōē

Beghardos beginasq3 siluestres

que in se nō continet contemplationē: s3 vtiq3 vite actiue coopationē. Mariā vtiq3
supradictā vite p̄tēplatiue speculū nō legim⁹ talia p̄fecisse. S3 lucid⁹ p̄cedē⁹
do nō appet in domo tua z oib3 habitantib3 in ea hmoi speculatiois locū vnq3 ob
tinuisse: sed tātus est tue hūilitatis ḡdus q̄ addiscere vis oī tpe z a qlibet edo
ceri. ff. de fideius. l. apud. z p̄stat tibi qd Aug. dic. Ego senex a puero nōdū an
niculo parat⁹ sum edoceri. xxij. q. iij. Si habes. z stult⁹ ē qui bona q̄ videt di
scere p̄tēnit. vt. xxij. di. De cōstātinopolitana. Vñ attento q̄ dicit scūs Tho. p
te allegat⁹ in sc̄ptis. dis. xv. q̄ elemosyna p̄tute includit orōnē z ieiuniū dupli
ci rōne. Primo q̄ elyna cui dat cōstituit debitore ad orandū z ieiuniū z ad alia
opa bona q̄ pōt faciendū p eo q̄ dedit. Scōo q̄ elemosyna p̄t deū data est q̄ si
oblatio qdā deo scā. Vñ etiā dicit phus. iij. ethi. q̄ dona hnt aliqd simile deo
sacris. oblatio autē ipsi deo facta vim orōnis h3. z sic inq̄tum bona exteriora
ad corpis p̄suationē ordinant. subtractio exteriorū bonorū p elynā quasi p̄tute
continet ieiuniū q̄ ad macerare corp⁹. sic z oīo virtute p̄tinet ieiuniū. q̄ extēsiō
in adorādo deū debilitatē corpis parit. vñ elemosyna cōpletius h3 vim satisfac
tionis p n̄is p̄ctis q̄b3 oēs inuoluimur q̄ oīo: z oīo pl⁹ q̄ ieiuniū. z iō dī. i. ad
Thi. iij. Corporalis exercitatio ad modicū vtil est. z iō elyna magis inducī vt
vniuersal medicina p̄cti q̄ alia pietatis opa. sicut p3 Lu. xij. Date elynaz et oīa
munda sunt vob. et Dañ. iij. Peccata tua elemosynis redime. Ad q̄ paruz ob
mutescēs senior. z extūc alta voce pclamās dixit. Scriptū ē. Aures hnt z n̄ au
diēt: oculos hnt z n̄ videbūt. ps. cxij. Nonne dixi tibi. Aurū z argentū non est
nobis. Nunqd ad impossibile nos astringere velles: cōtra reglāz iur⁹. Nemo.
li. vi. z illud enī solū possum⁹ qd cōmode possum⁹. de rescrip. Scissitat⁹. vtiq3
possibilitas in omib3 subaudi. de re. c. ij. cum p̄cor. vnde q̄ nō possumus dare
elemosynā bōa n̄ra volūtas p̄fecto habet z sufficit nob. vt. xxxij. q. v. c. Nec so
lo. cū p̄cor. et h̄ exp̄ieter videt in eo q̄ ad baptismū p̄perat. z in via decedēs sal
uabitur. vt de p̄s by. nō bap. c. ij. in glo. vlt. vbi voluntas p̄ facto h̄. s̄l̄r in ma
lo vt p̄t3 in eo q̄ viderit mulierē ad p̄cupiscendū eam: mechar⁹ ē eā in corde suo
vt. xxxij. q. v. Qui viderit. Idcirco ab re noli contēdere. neq3 in furore tuo cor
ripias me. ps. vi. Ad q̄ mor intuli: absit q̄ irascar. ad qd me cōpellit venerabi
lis māfuetudo tua. Noui etenī itra me qd iter mltos erat mecū p̄r opib3 meis
et q̄ etiā blādimētis nō asp̄itātib3 infideles ducēdi sunt ad fidē. vt. xlv. dis. Cū
sincera. z. c. De iudeis. Vñ subiunxi. Si placeret caritati tue hui⁹ articuli tui
dicere solutionē. Et placet inq̄: vnde loq̄bar. Scias q̄ in multis casib3 volun
tas sumit pro facto: put p te optime pbatū ē. sed vbi de necessitate op⁹ est facto
non sufficit voluntas si factū adimpleri nō pōt: vtputa vellē esse in Roma vel
hierlm̄ p̄pter indulgētiā: vbi volūtas tantū opari nō pōt q̄ntūcunq3 bona nisi
transiuero psonalr ad illa loca. q̄ nō aliē valēt q̄ sonāt indulgētiāz indulta. vt
notat Boff. in summa. s. vlt. de pe. z re. z vltra. qñ voluntas recipiat p facto vt
non. vide plene put determinat Jo. an. in mercur. sup reglā. In penis. libro. vi.
D inq̄t senior. Et illud est qd volo. sed factū adimpleri nō p̄t. qd imo nos i no
stra societate adimplere nō possum⁹ vt p̄diri. Ad qd loquebar. D frater atten
de quid dicit Doctor gentiū. ij. ad Thessal. c. vlt. vbi inter cetera sic inquit De
nunciam⁹ aūt vobis fratres in nomie dñi n̄ri Jesu Xpi vt subtrahatis vos ab
omni fratre ambulāte inordinate: z nō fm traditionē quā receperit a nob. Ipsi
enim scitis quēadmodū oportet vos imitari. quia nō inquieti fuim⁹ int̄ vos. ne
q3 ḡtis panē māducauim⁹. sed in labore z fatigatōe nocte z die laborantes: ne

Contra anachoritas

quemq̃ vestz grauarem? nō qz nō habuerim? prātem: s; vt nosmetip̃os formā darem? vob̃ ad imitādū nos. Plā z cū essem? ap̃d vos s; denūciabam? vob̃: qm̃ si q̃s nō vult opari nec māducz. Audiuiim? enī int̃ vos q̃sdā ambulātes inq̃ete nihil opantes s; curiose agētes. his aut̃ q̃ eiūsmodi sūt denūciam? z obsecram? in dño iesu x̃po vt cū silēio opantes suū panē māducēt zc. In his p̃bis p̃o clare oīditur. put glo. ibidem demōstrat. subtrahendū se fore ab oīni fratre ambulante inordinate. i. nō ambulandū fore cum mala societate: z fuos dei corpālī operari vnde viuāt. vt nō cōpellant̃ egestate necessaria petere. s; q̃ possint alijs elemosynā ministrare. z tribuere nc̃itatē patienti. vt dicit idē apl̃s ad Eph. iij. et vt impleat̃ qd̃ sc̃ptū ē p̃ Breg. in omel. de tuis laboribz iustis ministra paup̃ibus. nō auferas alteri vñ alteri tribuas. nō te misericordē oīdas alieno spolio. Item nullū despicias. vacuū nullū dimittas. nullū a te tristis abeat. nemo abs te p̃fusus discedat. oībz cōmunica. oībz tribue: nō eligas. nō elōges cui miseari ne forte p̃tereat q̃ mereat accipe. hec ille. Si igit̃ apl̃i x̃pi ac oēs fr̃es quondaz in egypto felicissime degentes. ac de p̃nti p̃les x̃pifideles in sudore vult? sui laborātes z labores manuū suaz māducātes sequi volueris gloriofissima elemosynaz p̃mia sup̃i descripta. poter̃ n̄ p̃ impossibile. put allegasti: sed comede rite ac rationabilr̃ adipisci Si autē tu cū societate tua hec saluberrima monita nō adimpleueris. sed ociositati q̃ fm̃ Bern. mater est nugaz z nouerca viciōzū. vacaueris z elemosynas de cetero put hacten? corpe sano receperis grani sacrilegio et mortali pctō vos noueritis p̃taminatos. vt. i. q. ij. Clericos. et. q. ij. Amico z p̃libz alijs vtriusq; iuris z alioz sc̃toz patz autoritatibz constare poterit euidenter nisi aliud mihi tua oīderit caritas q̃ nō irritat̃ nec cogitat maluz: nō gaudet sup̃ iniquitate: p̃ gaudet aut̃ veritati. i. Cor. xij. At ille. Rogo inq̃t acq̃esce fm̃ oībz meis. Plā vt cōcepi anime p̃ferēde sunt cūctis corpibz. xij. q. ij. Anima me defunctor. quia ad similitudinē dei create sunt. de pe. di. ij. Et illa. cur igit̃ nō curā eorundē cūctis extollet̃ occupatōibz mūdi cū etiā regimē earundē arartium intitulet. de eta. z q̃li. oz. Cum sit. Si autē aīaz p̃fect? nob̃ fuit cure: vt prenotauī: qd̃ vtilius nos exercere disponis. Inuanū labores tui sunt in domo aliena. z ad nihilum redigis qd̃ pmouere cupis. et hec ē vnica felicissime canonis nostri voluntas. Ad que inferebā: p̃pter veritatē z mansuetudinē tuam deducet te mirabilr̃ dextera tua. Ps. xliij. ad aperiendū cord̃s mei secreta bñ dīxisti. sed si addideris bonū bono: facies ip̃m mag̃ bonum. vt in aut̃. Vltro mag̃ labores manuū tuaz māducas. z de iustis laboribz egēs tribuis. z maledictōez mendicatōis euitas p̃culdubio salu? eris. Si aut̃ solū animas ad celū vis p̃uehere z lingua tua trāsibit in terra. sicut faciūt p̃ singulos dies q̃ sedent in cathedra moỹsi qui alios docent z seip̃os condēnāt. Sic z dyoclecian? nō melior est sed peior q̃ multos ad superos pmouit beatoz martyruz sp̃s. Quid ergo prodest vniuersum mūdum lucrari. anime vero sue detrimentū pati. de symo. Vatheus. Dinc senior talem vultum ostendebat ad instar illorum que in mēte gerebat z dixit. Nōne scribit̃ in iure tuo q̃ p̃suetudinis vsusq; lōgeui nō sit leuis autoritas: z plerūq; discordiā pariāt nouitates. z est lex. ij. L. q̃ sit lon. p̃sue. q̃s nouitates tu qd̃e introducere conaris. imo hm̃oi cōsuetudines leges faciūt et transgressor eorum vt transgressor legis punitur. xi. dis. In his. Dimitte ergo nos tāta lege gaudere qz legitimo p̃scripsimus. nam z p̃res n̄ri nūciauerūt nob̃. Interroga g̃ generatōz p̃stinā z diligēter inuestiga patz memoriā: et ipsi docez

Beghardos beginasqz siluestres

bunt te. Job. viij. quoniā pauperē vitā gerim⁹ ⁊ paupertas in nob nō est ptenēda
quia xp̄seam docuit ⁊ edificauit. xij. q. ij. Alia ep̄i. Ad q̄ dīcī. O pater dulcissim⁹
me tanta frēt⁹ es p̄tute q̄ animū tuū nō possum cōmouere. Scias q̄ scriptum
est de p̄sue. c. vlt. q̄ tanto sunt grauiora p̄ctā q̄nto diuti⁹ infelicē aīam detinent
alligatā. nemo sane mētē intelliget naturali iuri cui⁹ transgressio piculū salutis
inducit q̄cūqz p̄suetudīe q̄ dicenda est in hac pte poti⁹ corruptela posse aliq̄te
nūc derogari. licz enīz lōgeue p̄suetudīs nō sit vilis auctas. nō est tñ vsqz adeo
valitura vt vl iuri positiuo deb eat p̄iudiciū generare nisi fuerit rōnabilr ⁊ legi
time p̄scripta. et dicit Poeta allegat⁹ in. c. Quāto. e. ti. Lōposito late fetētī q̄so
ciba te. Qui putas exclusus crimē p̄ t̄pis vsū. Ac si diceret. q̄ cōpositū rapaz
et olez sit vetus tñ fetet. Esto autē q̄ p̄missa tua enūerata beneficia. ⁊ insup om
nia ⁊ singula tua acta ⁊ actitata sint valde bona. constat autē tibi qd̄ sc̄ptum est
Defleat p̄ctōr quia offendēs in vno fact⁹ ē oīm re⁹. etiā si al̄s totā legē fuauerit
de pe. di. i. Frēs. ⁊ de re. iij. Defleat. put Digenes qui iuxta Hieronimū octo
milia volumina exceptis ep̄istolis magno conamine totum mūdum decorādo
cōposuit: quibz hodie vtiť ecclia in laudē om̄ipotentis. in vno reus fact⁹ ē. et iō
in decalogū hereticoz dānatoz p̄script⁹ ē. et alij heretici ip̄m seq̄ntes ab eodem
denomiati sunt. vt. xij. q. iij. Quidam. s. Digeniani. Hōne hic Digenes be
neficia tua ⁊ tuoz fratrū excessit: ⁊ vno vicio succubuit. Reuertere reuertere su
namitis. Lanti. vi. vt intueamur te in nullo deficere ⁊ in om̄ibus perfecte stare
et firmiter credere q̄ valido corpe tibi sit crimen medicare vt dicit lex. L. de va
lidis men. l. i. li. ix. et ibidem plen⁹ in glo. ⁊ noli op̄inione tuā sacrozū canonū ⁊
beatoz patrū preponere decretis. Et ecce sicut scriptū est. Non crediderūt ver
bo eius: ⁊ murmurauerūt in tabnacul⁹ suis nō exaudierūt vocē dñi. ps. cv. Quā
per scripturas locut⁹ fuit: ⁊ p̄uenerūt in vnū aduersus dñm ⁊ aduersus xp̄m ei⁹
ps. ij. et nolebāt intelligere vt bñ agerent. Quibz auditis dixerūt ad inuicem.
Durus est hic sermo: quis p̄t eū audire atqz abierūt retrosum. xxiij. q. i. s. Sz
notandū. et Jo. vi. cum p̄cor. Videam⁹ s̄ si f̄mones illius veri sunt et tempte
mus q̄ v̄tura sunt illi. ⁊ sciē⁹ q̄ erūt nonissima illi⁹. Sap. ij. ⁊ mirati sunt q̄
calliditas eoz insidiādī locū nō inuēisset. ⁊ postea reuersus est cū societate sua.
et mihi quidē pacifice loq̄bant: ⁊ in iracūdia terre loq̄ntes dolos cogitabāt di
centes. Loquere om̄ia que sunt in corde tuo. ⁊ ne parcat oculus tuus nobis: et
patienter sustinebimus te et cōfusus in domino et in potentia virtutis eius ita
exorsus sum. Non enī ypocrite estis: quia nō exterminatis facies vestras vt ap
pareatis homibz ieiunātes vt p̄tactū est Matth. vi. Est autē ypocrisis sim
pliciter considerata put solū inducit simulationē vl fictionem: nō ita grauis si
cut homicidiū vel adulteriū cū ypocrisis possit esse veniale p̄ctm tantū. vt dicit
Tho. ij. q. cxi. ypocrisis tñ que p̄nūcipō p̄les regnat put erat pharisaica ma
gne grauitas est. Vñ sup istud verbū saluatoris Luc. xij. Attendite a fermento
phariseoz: quod ē ypocrisis. Beda ait. Sicut modicū fermentū totam farine
massam corrūp̄it. sic simulatio animi totam virtutē sinceritatē et veritatem de
fraudabit. Et tho. Nihil enim sic alterat mores vt ypocrisis pharisaica. vnde
patet q̄ grauitas hui⁹ p̄cti put in phariseis vigeat: magna ē tanqz alteratiua
et corruptiua om̄iū morum. Circa qd̄ p̄siderandū est q̄ seriem euangelioz
diligentiſſime cōsideranti patz manifeste q̄ xp̄us non legīt tam acriter impu
gnasse vicia sicut ypocrisim phariseoz. Cui⁹ ratio ē: nam ypocrisis pharisaica
quā increpabat ex quattuor causis reddit grauiſſimū peccatum. Prima est pro

Contra anachoritas

pter ipsius gravitatē. Que quidē gravitas patet ex hoc q̄ viciū ypocrisis est corruptiū oīm morū: vt dictū est. Secūdo vt dicit glo. sup illud Treno. iij. Maior est iniquitas. s. ypocrisis: populi mei pctō sodomoz. z rō qz fm Hiero. sup illud Esa. xxi. et Bath. xv. Popul' iste labijs me honorat: cor aut' ipsoꝝ longe ē a me. In cōparatiōe duozū maloz meli' ē aperte peccare q̄ simulare sanctitatē. In tali enī simulatiōe pcurrit duplex iniquitas. q̄rū vna ē malicia interior. alia vero simulatio exterior. Tertio qz ypocrisis fm se cōsiderata est qdam species mendaciū. vt in scōa secūde. q. supra allegata. pstat aut' q̄ mendatiū q̄nto magis elongat a veritate tanto est gūius. Vñ phs in metaphisica. Magis mentis qui asserit de nouē q̄ est centū q̄ qui dicit est nonagintanouē. Mendacium aut' qd in ypocrisi pharisaica includit. in extremis distat a veritate. Ipsi enim cū essent pessimi et pleni vicijs: simulabāt se nō solum esse iustos z bonos sed etiā sanctos: tanq̄ ceteros in bonitate z iusticia excedentes. vt patz de phariseo ascendēte in templū. qui de sua se iactans iusticia confidebat ceteros spernēdo. Lu. xviij. Quarto qz h viciū. s. ypocrisis pharisaica xpo maxie p̄trariebat Xps enī qui nō solū fm diuinā naturā sed humanā etiā intrinsecus plenus gratia est z p̄tate. foris tñ in similitudinē carnis peccati mundo apparuit. Phariseus aut' totum oppositū. nūtiatur enī magnā innocentiaz foris oñdere vt onis interioris aut' omni inuidia z impietate ē plen' sicut lupi. de quibz Bathci. vij. Veniūt in vestimentis ouīū: intrinsec' aut' sunt lupi rapaces. Unde xps p̄missorum z alioꝝ actiōe. ipsos plus q̄ ceteros pctōres execrabat. vt patz Bath. xxiij p totū. Unde cōclūdo. Nolite fieri sic ypocrite tristes: vt p̄dicit. Rursum dixit senior. Placent nob' fabulatiōes tue. nam natura est cauillatōis vt ab euidenter vero p breuissimas mutatiōes disputatio ad ea q̄ euidenter falsa sunt pducatur vt. ff. de p̄bo. sig. Natura. Sed dic nobis quid intendis quia asseris apostoloz dixisse. Subtrahat' vos ab omī fratre ambulāte inordināte. O frater nūdebā qd p̄sideras nō est speculatiōis mee. sed q̄ntū. valeo de h paulisper referabo. Dixit enim ppha ps. lxiij. Proteristi me a puentū malignantiū a mltitudine opantiū iniquitatē. Et de hoc gratulabat' in dño cū diceret. Ibidem. Letabit' iustus in domino z sperabit in eo: z laudabunt' oēs recti corde. Vñ dicit Greg. sup Ezech. omelia. ix. Unum vero est p quo vitari debz societas malozū: ne si fortassis cor rigi nō valeant: ad imitationē trahant. Et cum ipsi a sua malicia trahāt' eos qui sibi p̄iuncti fuerint puerant. corrūpūt bonos mores colloquia mala. i. Corinth. v. Et sicut p Salomonē dicit. Noli amicus esse homī iracundo: nec ambules cū viro furioso ne forte discas semitas eius z sumas scandalū aīe tue. Proverb. xxiij. Sicut ḡ pfecti viri puerfos primos nō debent fugere. qz z eos semp ad rectitudinē trahūt. z ipsi ad puerfitatē nunq̄ trahunt. ita infirmi quicunqz societate debent declinare maloz: ne mala q̄ frēq̄nter inspiciunt z corrigere nō valent delectent' imitari. Sic enī verbo primoz audiendo q̄tidie sumimus in mente. sic stando z aspirādo aerem trahim' corpe Et sicut mal' eoz aer assiduo flatu tactus inficit corpus. ita puerfa locutio assidue audita infirmatiūz inficit animū vt tabescat p̄auī opis assiduitate. Nec ille. Idcirco precipue Moy ses populo recedere a tabernaculis peccatoꝝ ne cū eis perirent p̄cepit Aueri. xvi. c. Nam ppter amicitia quā habuit Amon cū Jonatha dedit ei viam vt opprimeret Thamar sorore eius. ij. Regū. xiiij. Et fertur qz Alanus ppter bonot vt putabat socios transiuerit ad patibulū. Unde Isido. de summo bono. Melius est habere maloz odium. q̄ consortiū. Sicut multa bona habz cōmunis vita san

Beghardos beginasqz filuestres

etorum. sic plura mala pfert societas maloz. Et ita pcludo iuxta premissa q societas maloz hominū z pfertim phariseozum et ypocritarū fuit: et est periculo sissima qd apls annotare voluit vt dixi prenotandū. Non inquit Senior: dubito q societas mala verisimiliter inducat pericula p te allegata: a cōtrario vero bona societas vt similiter tetigisti: inducat multa bona. Nam scriptum est: (ve soli) quia cum ceciderit non habet subleuantē. z si dormierint duo fouebuntur mutuo: vnus quomodo calefiat Eccl. iij. et dic Seneca. Omnū societati nulla prestantior est. nulla firmior est quantū vti boni moribus similes si sunt familiaritate coniūcti. Item nullius boni sine socio iocūda est possessio. z apostoli domini in vniū congregati merebātur spiritū sanctū accipere. z loquebantur varijs linguis magnalia dei. Actū. j. et ppheta Dauid ps. xviij. dicit. Cum sancto sanctus eris: et cū viro innocente innocēs eris. Et his dictis circūdede runt me sicut apes: z exarserunt sicut ignis. Ps. cxvij. Apis enī vt dicit Greg. in Omelia vbi. s. In ore mel habet: in occulto caude vulnus. et omnes qui lingua blandiūtur: sed latenter ex malicia feriunt apes sunt. quia loquendo dulcedinē mellis pponunt. sed occulto feriendo vulnus inferunt. Ista vero facientes exardescunt sicut ignis. quia per flāmas detrahentiū non iustozum vita cōburitur: sed q in eis inesse poterant peccatoz spine cōcremātur. Hec ille. Et qz dicit Crisostomus. Valos qui monet offendit. incurrit odiū qui arguit criminosos. et per tribulationē iusti cognoscunt. pena quippe interrogat si qs quies tus veraciter deum amat. Grego. in principio moralium. Videbatur ipsis quia de ypocrisi pharisaica et eius societate fecerim mentionē. tetenderim arcum in eozum conuictū quod multum probat patientē afflictum. dicente dicto Grego. Qualis vnusquisqz apud se later. hoc illata contumelia probant. Exacuerunt vt gladium linguas suas: venenū aspidum sub labijs eozum. et os eozum maledictione et amaritudine plenū erat. et irruerunt in me fortes. Oculi autē mei ad dominū vt euelleret de laqueo pedes meos: et dixi in corde meo. Omnipotens pater respice in me z miserere mei: quia vnicus z paup suz ego. tribulationes cordis mei multiplicatae sunt: z de necessitatibz meis erue me. Vide humilitatem meā z laborē meum: z dimitte vnīuersa delicta mea. Respice inimicos meos qm multiplicati sunt et odio iniquo odeſt me. custodi animā meā et erue me: nō erubescam quoniā speraui in te. Ps. cxliij. Unde dñs exaudivit me et eripuit me de manibus inimicorū meozum. alis forsitan aqua absorbuisset me. Benedictus dominus qui non dedit me in captionē dentibus eozum. z sic euasi quasi ego solus vt annunciarē hec in vnīuersa terra.

Lollhardorum descriptio.

Nunc scio vere quia iste populus et

eorū similes sunt de his quos christus pre omnibz alijs in hoc mundo persecutus est. Sunt enī vt scribit Luc. xviij. qui in se cōfidunt tanqz iusti aspernātur ceteros: gratias deo agunt. quia simulāt se nō fore sicut homines ceteri: raptos videlicet iniusti: adulteri: ieiunantes bis in sabbato. decimas dant de omnibz (sicut asserunt) que possident. prout veritas describit ypocrisim pharisaicam vbi supra. Nam et propheta dixit Esa. ix. Omnis ypocrita neqz. Et primo quia in se cōfidūt tanqz iusti. quia suas opiniōes falsas preponunt scripturis z scripturarū doctoribus. et ideo sunt hi de quibus dicit

Contra anachoritas

Dicere. vij. Non audierunt me nec inclinauerunt aurem suam. sed indurauerunt
 ceruicem: et peius operati sunt q̄ patres eorum. Quod pprie verificatur de hu
 iusmodi populo periculoso: sicut et de iudeis. Nam patres eorū interfecerunt
 prophetas: vt dicit Crisostom⁹. et ipsi iudei quia interfecerunt xpm principem
 prophetarū peius operati sunt: et p̄ses indeorū qui et nostri p̄ses fuerūt sicut nō
 audierūt pphetas. sic ille ppl⁹ nō audit p̄ncipē ppharū qui p singulos dies in vo
 ce tube per suos legatos. vicarios et locumtenentes phibet validos non men
 dicare. sed nō audierunt neq̄ inclinauerūt aurē suam mihi. Unde sequit̄ Esa.
 vij. Vadas et dicas populo huic. Audite intelligentes et nolite intelligere et vi
 dete visionē et nolite cognoscere. Et vt oñderet ppheta q̄ in credendo p̄ncipi
 ppharū vlt̄ suis vicarijs consistat sal⁹ ppli. statim subdidit. Ecceca cor ppli h⁹ et
 aures eius aggraua et oculos ei⁹ claudet: ne forte videat oculis: et in aurib⁹ suis
 audiat. et in corde suo intelligat et cōuertatur. Nec ibi. Et hec opantur q̄ in se
 confidūt tanq̄ iusti put hodie faciunt iudei. Secō aspēnātur ceteros int̄ q̄s
 viuunt: et vestitu et habitu se segregant ab eisdem. et contra continuā dictorum
 veri p̄ncipis pphetarum vicariorū in terris phibitionem sumptuosa temeritate
 habitum noue religionis assumunt. vt de relig. do. c. vnico. li. vij. Qui quidem
 habitus eis si essent de tertia regula frat̄ miorū minime liceret cū sanct⁹ Fran
 ciscus nec talem habitū nec scapulare eisdem vnq̄ indixerit. vt patz in Ale. 1.
 de ver. sig. Tertio gratias agūt. quia nō sunt sicut ceteri raptiores iniusti: adul
 teri: et quomō. Nam incedunt inclinato capite p̄litas in ecclesijs facientes ora
 tiones p̄ ceteris. de quib⁹ Isido. li. iij. de sum. bo. c. vij. Proprium ypocritarū
 est offerre se in orationib⁹ videntib⁹ quorū fructus est nō deo placere sed gloriā
 ab hominib⁹ cōparare. In domib⁹ autem suis put exerior penitus vacantes
 et ad saturitatē comedentes bibentes et dormientes. quia nō est lex ipsis vltra
 arbitrium liberum (vt ipsi p̄sumunt) a quouis imposita. Et in publico vnq̄ hu
 iusmodi crimina ibidem enumerata. plerunq̄ vt fides ipsis maior adhibeat̄
 implere non p̄sumunt. quare ieiunāt non tñ bis sed ter vel quater in sabbato
 vt puta iuxta aliq̄z expositionē. bis ieiunāt i die illi q̄ sel manducant. quia ses
 mel a mane vsq̄ ad prandium. et post prandiū vsq̄ ad noctē. Ipsi autē pluries
 videlicet primo a mane vsq̄ ad gētaculum. et abinde vsq̄ ad prandiu. tertio
 abinde vsq̄ ad merendinā. quarto quousq̄ cenant. quinto vsq̄ ad noctem. Ex
 his inferunt: quia videlicet non sumus vt hic publicanus. per quod ostendunt
 primum sacerdotes: et consequenter omnes status mundi ipsis fore peiores a
 quib⁹ per habitum vt p̄mittitur se segregarunt tanq̄ milites qui per delationes
 balthei. et nobiles per torneamēta se ceteris oñdunt p̄minentiores. Et licet ve
 ritas sit q̄ tam sacerdotes q̄ alij plerūq̄ ipsis beghardis: sint quo ad actus pu
 blicos multū deteriores. Vi tamē videlicet sacerdotes et alij sicut publicanus
 iste. stantes a longe p̄cipientes pectora sua: dicentes singuli. Deus ppitius esto
 mihi peccatori. Recognoscentes om̄es actus suos criminosos: et humiliter cō
 fitentes et penitentes palam publice et clam insup et occulte om̄ia sua peccata.
 Isti autem beghardi rē. cecitate mentis adeo percussi q̄ non recognoscunt er
 rores suos. nec se errare p̄fitent prout p̄dixi. Vi moriunt̄ in peccatis suis. vt Jo.
 viij. prout claret et iuxta fidem nostrā perpetuo damnabūt̄ vt in dicto. c. Deo
 fleat. de re. iur. quia et om̄is virtus (si quam habent) detrimētum patitur ab
 vno vicio. et de pe. di. v. c. Dolendum. et dum in vno peccato p̄senerant: om̄ia
 bona perdunt: vt ibi sicut in testibus qui aliquid addidit de suo: totū testimo

Seghardos beginasqz filuestres

nium p tali mendacio decolorat. iij. q. ix. Pura. simile de eodē: dis. iij. nō licet.
Sed quid sequit̃ videlicet de publicanis. id est alijs peccatoribz sacerdotibz
et hmoi. de quibz dixit Xpus. Amen amen dico vobz. descendit hic iustificatus
in domū suam ab illo scz phariseo z ypocrita: qui pmanebit in peccatis suis vt
predictum est. Et quia fm Breg. eoz opera que clara hominibz foris apparue
runt in aduētū iudicis intus obscurātur. z a deo retributionē nō inueniunt. qz
pro ipsis recipiūt laudes quas amauerūt. Hec ille. Et pro iniquitatū suaz de
fensione: z executionis securitate tanqz iudei qui inuocabāt Laypham pontiū
pylatum et ceteros contra xpm: qz ipsis non licebat interficere quenqz. poten
tia magnatū batten⁹ armauerunt se quos pze ceteris in suis et suoz infirmita
tibus apparatu quodā deuotissimo visiterunt: ipsis astiterunt z dulciter infor
mauerunt z diuites nō dimiserūt inanes. sed nec humiles paupes et esuriētes
in suis languoribz: nec corporali nec spiritali cibo replentes: nec domibus eoz
appropinquātes. z quod peius est vt ecce illoz nec alioz clam vel palam eoz
reccionēs patiūtur. sed mox dum senserunt increpationes in agni vellere expe
rientur lupi rapaces. dentes mordaces non verent̃ denudare. et fictū hūilitatē
spiritū in rebellionē cōtumaciter et contentiose puerentes suam et suoz conso
daliū vbiqz constitutoz vtiūsqz setus errores defendere non erubescunt
tanqz dicerent deo. Recede a nobis scientiā viarū tuarū nolumus. Job. xxi.
Quid aut̃ iniquū est (dicit Leo papa) qz impia sapere et sapientioribz doctiori
busqz non credere. Sed in hanc insipientiā cadunt. quia cum ad cognoscēdū
veritatē aliquo impediunt̃ obscuro. nō ad ppheticas voces: nō ad apostolicas
litteras: nec euangelicas auctoritates: sed ad semetipsos recurrunt. z ideo mā
gistri erroz existūt. quia veritatis discipuli non fuerunt. xxviij. q. iij. Q. autem.
Unde proprie de eisdem dicit Brego. xi. moraliū. c. iij. in fine. Plerunqz fit vt
cū audientis cor. exigentibz culpis omnipotentis dei gratia nō replet incassuz
exterius a p̃dicatore moueat. quia mutū est os ore quod loquitur. si ille interi⁹
in corde nō clamet qui aspirat verba que audiūtur. Hinc ppheta ait. Nisi dñs
edificauerit domū inuanū laborant qui edificant eam. Hinc Salomon ait.
Considera op̃era dei: q nemo possit corrigere qz ille qui despererit. Nec miruz
si a corde reprobo: p̃dicator minime auditur: dum nōnunqz ipse quoqz domin⁹
in his que loquitur resistentiā moribus impugnatur. Hec ille. Et vltra tanqz
serpens in gremio z ignis in sinu solent recondiri: suos remunerant hospites.
vt. xiiij. q. j. Ad hec. Ita suos fautores: z maxime religiosos mendicātes. nō tm̃
linguis detrahendo: sed elemosynas ipsis de iure debitas subtrahēdo molun
tur defraudare. quia plerunqz quātum ipsis dispergitur: tantū ipsis religiosīs
in suis donis debendis euacuatur. vt est ar. de cōsti. c. Lum. B. de excess. pla.
c. vlt. li. vj. Vñ pfecto odio oderā illos: z inimici facti sūt mihi. et hoc fm Tho.
in sum. q. xxxiij. ar. iij. possum sine peccato. quia tantū ipoz crimina z excessus
odini: put facit iustus iudex qui psequitur criminosos vsqz ad mortē et meret̃
vt. xxiiij. q. v. c. Iudex. z. c. se. put z xps persecutus fuit vendētes z ementes in
templo ac phariseos ypocritas: sed ipsam naturā z gratiam fratris non potest
aliquis odio habere sine peccato. Hoc aut̃ q in fratre odimus culpam et de
fectum boni: pertinet ad fratris amorē. Eiusdem em̃ ratiōis est q velimus bo
num alicui⁹ z odimus malū. Nam z ppheta iniquos odio habuit. z nihilomi
nus legem dei dilexit. vt ps. cxviiij. Sed quia sepe iura adaptantur ad ea que
sepe accidunt. de despon. impu. Litteras. cum pcor. Frequenter etiā accidit

Contra anachoritas

vt patet q̄ inter illam malā societate fuerūt secte et hereticorū cōuenticula in die
bus et in terris nostris: vt patet de quodā Beghardo dicto Burkardo cum suis
fratribus in dominio Thuricensi: qui post p̄niam et crucis assignationem rela-
psi in heresim igne fuerunt cōcremati. Item de quodam fratre Carolo qui ma-
gnam habuit adhesionē in terra Uraue p̄pter eandē causam cum socijs igne
consumptus est. Item de quodā Henrico de Tierrem prope Constātiā: qui
cum magna adhesionē penitentiā publicā suscepit. Item de quodā Johāne
in dominio Almensi cū multa societate. q̄ propter dictā cām p̄niam publicā su-
scipit. Item de vno magno heresiarcha in dominio de Wirttemberg. qui ingen-
ti difficultate exp̄torū cōuentu fuit conuictus. Item de quibusdā beghardis
venientib; per annos singulos quondā de Bohemia infinitū populū in opi-
dis Berneſi ac Soldoreſi ac in multis villis et terris eisdem subiectis in hor-
ribilem heresim p̄ducerūt. Et summarie q̄ in tota Alemania superiori non est
contra fidem catholicā heresis introducta nisi per vulpeculas illius secte beg-
hardorum Tollhardorū et beginarū maliciosissime: absq; eo q̄ q̄ plures latro-
nes et sodomite sunt in eorum habitu reperti. Unde propter h̄mōi grauissime
iniquitatis frequentia: iura ac iurium canonū et legum sacratissimorū et eorū-
dem ministrorū arma viriliter adaptent: et vtriusq; iuris gladij vibrentur. vt eo-
rundē hominū et illorum ministrorū qui vulgariter et communiter vt premittit̄
tur Tollhardi Beghardi et Begine nuncupantur cōtumacia: per directum et in-
directum cōpescatur. quoniā verissime vt p̄mittit̄ sunt per omnia pharisei et ypo-
cite tristes. Sed quia fortassis sepe per directū vt puta personaliter et in am-
bonibus cancelloz multipliciter generaliter et singulariter sunt correcti. put̄ chri-
stus exprobrauit phariseorum illorum duritiā et incredulitatē. ad quos dixit
Ioh. 8. Sed durissime ceruicis sit populus. Vemento q̄ ad iracundiā prono-
cauerit dominū. Deuteronomij. xxxj. Sed vt p̄dictum est hactenus induraue-
runt faciem suā supra petram. et noluerūt reuerti. Hieremie. v. et cor suum po-
suerunt vt adamantē: non audierunt legē et verba que misera t̄ domin⁹ Zacha-
rie. vij. Idcirco expedit vt p̄ indirectū. put̄ iudei excommunicantur: eorū fautores
et receptores ad desistendū ne alieno grauent p̄ccō. prouide et sollerter indu-
cantur: prout hoc nuper in quodam cōpendioso tractatulo vberius duxi p̄scri-
bendum. per eum qui obstinatorū malicie nunq̄ misertus fuit. sed in se creden-
tium est salus et vita per infinita secula seculorum Amen.

Finis.

Glosa bullarū p beghardos impetratar

Pro fundamentalī bullarum sub

p scriptarū intelligētia clarius demōstranda. Hec pncipal'r videtur sincerius p'sideranda: q' Greg. papa. xij. natione Venetus de Carrarijs electus: de anno dñi. M. cccv. multū annosus et sedit legitime in papatu vno āno mēsis qñq; dieb; decē. et depositus p p'ciliū Pisanū: et in eodē anno ibidē fuit extūc elect' Alexander qñt' natione grecus de Landia. de āno dñi. M. cccx. die. xxvj. Junij. et sedit mēsisb; decem. dieb; octo: et mortu' ē in Bononia. Et extūc ibidē elect' ē Johes. xxiij. qui sedit in papatu legitime annis sex. et deposit' in cōcilio Constantiē. anno dñi. M. cccv. die. xxix. mēsis Maij. Et ex post de āno dñi. M. cccc. xvij. Ipsa die sancti Martini electus est ibidē Martin' papa qñt': qui sedit annis. xiiij. Hinc electus est Eugenius qui vocabat' Babriel: et fuerat quondam cardinal' predicti Greg. creatus p eum dū fuerat puatus papatus dignitate in concilio Pisano p'dicto. et dū morā traheret in ciuitate Arimulen' sub potestate dñi Caroli de malatesti baronis ibidem. Hunc videam' pñtis bulle videlz Greg. conditionē. Nā in fine ponit'. Datum Rome apud sanctū Petrum. iij. nonas Decembris pontificatus sui anno septimo. et ipse in papatu nō remāsit legitime p ut prescribit' ultra duos annos. Item nota q' Eugenius confirmauit illā bullā primo anno pōtificationis sui. et infra tres menses post suam creationē. Item nota prout veritas ē q' ille Eugenius prout domin' suus Gregorius semper fuit fauor et promotor illorum Beghardorum. Nam et ipse Babriel videlicz Eugenius per se quondam fuit in heremitorio prope Paduam tanq'm beghardus. Itē nota q' illa bulla pma videlz Gregorij stabat per. xxiij. annos anteq' cōfirmaretur p Eugeniū. Et nūc procedam' ad intentum. et sequit' tenor bullarū que est talis Et primo tenor bulle Eugenij que in se continet aliam.

Eugenius

e Episcopus seruus seruorum dei Venerabilib; fratrib; Colonicē. Treuerē. Maguntinē. ceterisq; archiepiscopis et tam eorū suffraganeis q's alijs episcopis vniuersis per Alemāniam Brabantiam et Flandriā constitutis: ad quos p'sentes littere puenierint. Salu'tem et aplicam bñdictionem pñs votis fidelium qui sub humilitatis spiritū pie vite sedulum dño famulatum impendunt. Illis presertim qui tranquillitatē pacem et statū prosperum eorundem respicere dinoscuntur: eo libentius fauoris apostolici presidij impartiri de-

a Alemāniam. Hic ponit differētiās inter Alemāniam et Brabantiam et Flandriā. licet in veritate brabantini et Flandriē. sint alemāni: prout saxonēs.

b Pñs votis etc. Hec arenga siue hoc exordij tanq's curialis sermo nō inducit veritatis probationē. vt no. de insti. lū venissz. xxiij. q. iij. Unusquisq; et in glo. prout dicitur in litteris expectatiuis: vite ac morum honestas etc. Unde scriptum est: que cōmendandi causa dicuntur pro nō dicto habentur. ff. de cōtrahē. empt. Ea que.

Glosa quarundā bullarum

a Quiete. Hec est pars exordij: et dicit quiete. Hec est pura veritas sine curialitate: quia homines illi fraternaliter seculum fugiunt: et in seculo puerfari non erubescunt sed potius labore fugiunt: ut sic quiete iuxta tenore bulle: sed non iuxta

sensum bulle victum et vestitum acquirant.

b Gregorio. Dicitur Gregorius de quo super sit mentio in themathe: et ipsi bulla transumptio facit fides tanquam principalis per vniuersum mundum: quia sic in registro Gregorius repta est. ut per de iure in. c. ii. in subscripitione. et alius est stilus et obseruancia romane curie que facit probationes. de cri. fal. Licet. et facit ius ut non. in. c. Ex litteris. de psti. et bulla plumbata tam Eugenius quam Gregorius predictorum est: ut fertur integra apud congregationem fratrum illius puerfationis in ciuitate Londonensi.

c De cellis Hoc est nomen cuiusdam domus illius fraternalitatis.

d Voluntarie pauper. Ecce quod recipiunt nomen de voluntaria paupertate. Videamus quid sit nomen corum deant rebus. xij. q. i. Clericus qui instituit de dona. §. Est et aliud. cum per cor. Sunt autem voluntarie pauperes: de quibus legitur et non. in. c. Sacerdos. j. q. ii. qui se amore paupertatis in numero pauperum constituit. ut ibi tamque pauperes voluntarii viuunt exemplo apostolorum: et quod omnia sint communia: et in hoc non committat dolus prout legitur de Anania et Saphira uxore sua Act. iij. q. ii. §. Legitur. et ubi est hic et laudabimus eum. praesertim in illis congregationibus. nam plures delicate viuunt quam vixerunt tempore quo fuerunt in locis suis prius. Nam expressius videntur quod raro vel nunquam nobiles vel ciues abundantes: aut periti intrant illo

rum congregationem. sed tantum artifices mechanici et rurales qui se prius suis laboribus nutriebant: et nunc ocio multipliciter vacant. et rusticus qui prius dormiebat in campo cum pecoribus supra terram: vel in

paleis apud illos fratres dormit in penarum plumis: aut in stratis bene politis.

bemus quo ex eorum quiete altissimo famularum gratior exhibetur. Dandum siquidem felicitis recordationis Gregorio pape undecimo predecessori nostro exposito quod nonnulli ex vobis seu predecessoribus vestris et alij in vestris ciuitatibus et dyocesis: dilectos filios de cellis: seu voluntarie pauperatis pauperes communiter nuncupatos occasione vestium quas gestarent diuersis molestiis et iniuriis afficerent in eorumdem pauperum detrimentum. Idem predecessor noster volens dictorum pauperum indemnitati prouidere: vobis et predecessoribus ipsis nominibus prius non expressis: suis de

e Vestium. Forte de ferebant vestes longas ad laborandum non aptas. aut alicui religioni approbate sciles. de quibus de religio. do. c. j. li. vi. aut portabant scapularia cum cappis tanquam monachi ordinis alicui approbati. Nam scapulare est signum vere et approbate religionis. ut le. et non. in

Clemen. ne in agro. de sta. mo. §. Cum vero abbates. Nec etiam fratres de tertia regula sancti Francisci aut sorores talibus scapularibus debent uti quia regula huiusmodi hoc non intendit. et videtur magna ratione. Nam in eadem regula tertia sunt persone maritaliter coniuncte. et si alie persone solute possent uti et deberent similiter et ille. Ecce qualis inconuenientia si soror huius regule impregnata ventre eleuato cum scapulari transiret ad ecclesiam vel ad alia loca publica. vel si vir scapulariatus furtum committens suspendere ad patibulum

per brghardos impetrataz

lum. unde hoc cōsiderantes prelati vo-
luerunt fortassis q̄ tali vestitu non r̄te-
rentur.

f Quieti et tranquillitati. Nec in ve-
ritate est quies et tranquillitas nō ani-

me sed corporis et animi
ut ocio vacent put p̄
dictū est supra super
p̄. Quiete.

g Gregori⁹. Hic est
de quo fecim⁹ supra
mentionē in thema-
te.

h Per alemaniam
De q̄ supra dictū est.
q̄ istud hoīm genus
plus p̄ alemaniā q̄ p̄
alias mūdi plagas re-
perit vñ emanauit il-
la. Le. tñ s̄ eos pro-
prie. de heret. Ad no-
strum. vbi dicit in re-
gno alemanie procu-
rante satore malorū
operū damnabilr.

i In vestris ciuita-
tibus. vbi cūq̄ fuerit
corpus illuc congre-
gabūz et aquile. Ma-
thei. xxiij. Hoc ge-
nus laudabile habu-
it ortuz ad instar san-
ctorum patrum et fra-
trum heremitarū in
nemorib⁹ moratium.
sed q̄ in deserto non
erant corpa p̄ingua
quibus māducarent
ad saturitatem. et ideo
congregabantur: pro-
ut hodie ad ciuita-
tes vbi pane vino et
oleo multiplicati tanq̄ fideles christi re-
quiescunt.

k Humiliter et honeste in fidei puri-

dit litteris in mandatis
ut certis modis et formis
quieti et tranquillitati
dictorum pauperum pro-
uidere curaretis seu cura-
rent prout in eisdem lit-
teris quarum tenor est ta-
lis continet. Gregorius
episcopus seruus seruo-
rum dei venerabilib⁹ fra-
tribus Colonien. Treue-
rensis. Maguntinen alij
q̄ archiepiscopis et tam
eorū suffraganeis q̄ alijs
episcopis vniuersis p̄ ale-
maniam: brabantiam et
flandriam cōstitutis: ad
quos p̄sentes littere per-
uenerunt salutem et apo-
stolicam benedictionem.
Ad audientiam nostram
peruēit q̄ in vestris ciui-
tatibus et dyocesi⁹ sunt
nonnulli paupes vtriusq̄
sexus qui humilr et hone-
ste in fidei puritate et ho-
nestis vestib⁹ aut habiti-
bus. aut in paupertate aut
castitate viuunt: et ec-
clesias deuote frequen-
tant. Et q̄ licet huiusmo-
di pauperes nobis et Ro-
mane ecclie ac eorū prela-
tis et curatis reuerenter

tate et c. Que quidē puritas cum alijs
optimis conditionib⁹ si fuerit in ipsis
in fructibus suis cōscemus eos. Ma-
thei. vij. Sed puto q̄ hec verba curia-
liter dicta prout p̄notauimus non ob-

ligant ad mera veritatis
fundamenta.

l In paupertate et ca-
stitate. De quibus infra
dicemus.

m Ecclesias deuote fre-
quentant. simulātes lon-
gam orationē. Luc. xi. c.
et ita deuorant domus vi-
duarum sub obtentu pro-
lixę oratiōis. Marci. xij.
et hec pprie dixit xps de
phariseis et ypocritis.
Nunc autēz vidi aliq̄
genus hominū tantaz si-
militudinē cum ypocritis
habere sicut illi. Constat
autem q̄ christus in vita
sua huiusmōdi ypocritas
et phariseos pl⁹ ceteris ho-
minib⁹ p̄secut⁹ est fmōib⁹
suis: dū dixit post multa
publicani et meretrices
precedunt vos in regno
celorum. Math. xxj. Vi-
demus autēz experienter
q̄ ipsi faciūt longas ora-
tiones in publico et labo-
rare non possunt: nec vo-
lūt palam nec in occulto
ad mandatū apostoli: p̄
ut infra dicetur.

n Prelatis et curatis
reuerenter obediant et c.

Notabile verbum est. nā
dicit Gregorius. Sicut laudabile di-
cretūq̄ est reuerentiā et honorē exhibe-
re p̄orib⁹. ita rectitudis et dei timorē est

Glosa quarundā bullarum

si qua in eis sunt q̄ indigēt correctiōe
nulla dissimulatiōe postponet. ij. q. vij
Sicut inq̄t. et etia; si inutiles sunt dū
modo tolerant. xvj. q. vj. Si fortassis
Un in his h̄ gen^o hominis pre ceteris nō
facit reuerentiā nisi cum
dissimulatiōe. naz. p̄rie re
uerentia est honor q̄ cum
pauore exhibet. ita dicit
Archid. de inu. ec. decz.
sup. f. Reuerentia.

a Nullis. erro. se inuol
uēdo. q̄ istud gen^o hoim
se multis añ tpa inuoluit.
videt patēter in Cle. Ad
niam. de heret. Et insup
in dieb; meis et i dyocesi
Constantien̄ isti homines
infinitos seminauerūt er
rores. vñ pleriq; sunt ad
pn̄iaz publicā positi. aliq̄
igne cremati. vnde his
diebus videlicet de anno
dñi. D. cccc. xxxvij. qui
dam nouos fecerant erro
ris articulos in suis libris
cōscriptos. et i oculis cō
uenticulis dogmatizatos
qui demū z vix informa
ti pn̄iam publicā pegerūt
Hinc publicū est z noto

riū q̄ hoc errore depuati nō erubescūt
dicere. q̄ sano corpe z validis medica
re z elemosynā recipe non sit p̄ctm̄. de
quo infra dicitur.

b S; intime caritatis amore q̄ pa
tiens z benigna ē: q̄ nō emulat nō agit
perperā: nō inflat. nō ē ambitiosaz ē.
j. Loz. xij. Unde si tales fr̄es intime
caritatis amore vt dicit bulla deo z p̄t
ipm̄ p̄mis seruiūt. experiētia rez. ma
gistra demonstrat. put videmus.

c Ordinaria. Ordinarij sua auctori
tate sepe tales visitāt. quia hoc z alijs
priuilegijs abutunt: vnde perdere me
rentur. vt de priuile. Quaz. de regula.

c. Licet. cum concord.

d Inquisitores. et de illis plene no
tatur in Cle. j. de heret. z in Cle. seqn.
et quia idem ex officio sepe inuenerūt
inter talem fraternitatē actus iniquos

ideo q̄si consueti pl^o
illos visitarūt.

e Occasiōe vestiū.
vñ nō despiciūt: sed
abusus vnde quisq; re
b; p̄tereūtib; restri
cti? vñ q̄s sese habēt
mores eoz. cū q̄b; vi
uit. aut intēpans aut
supersticiosus ē. clj. di.

Quisq; et sunt sba
sci Aug. vñ patēter
isti homines vestitu se
ab alijs segregant vt
suos ritus et mores
alijs meliores ondāt
et dicāt in cordib; su
is sic pharise? Deus
gr̄as ago tibi qz n̄ sū
sic ceteri hoim rapto
res zc. velut etiā hic
publican^o. Lu. xviij.
f Simples z ho
nestas. h̄ discernere q̄
ad ipos velenā q̄ ad
alios non possumus
specialē aut certā da

re doctrinā. s; stat i arbitrio boni viri z
discreti put le. z no. de rescrip. sedes. z

g Occasiōe h̄mōi (etiā i glo. ibidē.
vestiū. Nota q̄ n̄ dic̄ cā h̄mōi s; occa
siōe. nā cā se hz ad rez. occasio ad nō
verū vtz de ma. z obe. solite. j. Rñ. vbi
ptz q̄ cā se hz ad id qd̄ iurē rōnabile z
occasio ad id qd̄ p̄sistit in facto et ē ra
tionabile. Un̄ sc̄ptū ē. occasione. i. q̄lē
cūq; animi motiōez q̄rit q̄ vlt discedere
ab amico. Prouer. xviij. vñ q̄tienscūq;
occasio ponit. hic vel in alijs scripturis
taliter intelligamus.

h Grauiamina infe. Ut quia eos de
ferebant ordinarijs locorum. aut inhi

per beghardos impetrataz

bebāt suis subditis
ne ipsis elemosynas
cōmunicarēt. et sic p
indirectū eos ppele
bāt ad rite pcedēduz
vel ad recedēduz. et
talr etiā p indirectuz
cōpellūt iudei: vt de
iudeis. Iudei. et de
ysu. Post misabilē.
a Simpliciu z ho
nestariū. hoc stat i ar
bitrio boni viri. put
pdictū est.

b Fideles et catho
lici. z bñ qz pñc tan
qz heretici nullo iur
priuilegio ganderēt.
qz nihil ad nos d hñ
qui foris sunt. de di
noz. Baudemus.

c Indebite pñtos
Punit interdū aliqz
sine culpa: s; nō sine
causa. de q dic vt de
re. iū. sine culpa. li. vj

d Appellatōe rmo
ta. Hanc clausulā so
lus pñceps ponit. de
offi. dele. sup qñtionū
s. Nos aut. cū pcor.
et nihilomin⁹ pñ ap
pellari ex legitima et
euidēti causa. vt no.
ibidē. s. vlt. et ita pa
rū videt ponderāda
in rescriptis.

e Nō obstante rē.
Hic ponit obstātiās
generales poni pñue
tas qñ in omī rescri
pto. z nō ponit obstā
tiās iurī scripti et cla
rissimoz textuū iuris
qui vident huic bul
le patenter obuiare.

rū. Quo circa fraternita
ti vñe per aplica scripta
mandant⁹: qñen⁹ quilibet
vñm i dyocesi sua paupe
res ipos occasione hñmōi
corū simpliciū z honesta
rū vestiū nullaten⁹ mole
ster: nec ab alijs molestari
qñtū in vob fuerit: dū
tñ fideles z catholici re
pñant pñmittatis. et si qz
eorz occasiōe pñdicta excōi
catos vl dictis sacris pri
uatos vel alīs idēbite pu
nitos repletis aucte apli
ca pñdicta vigore pñtium
absoluatis. et ad sacramē
ta pñdicta restituatis eos
dē: in forma ecclie pñsucta.
Cōtradictozes p censurā
ecclīasticā appellatōe re
mota cōpescendo. Nō ob
stante si aliqz cōiter vel
diuissim a sede aplīca in
dultū existat qz interdici
suspendi vel excōmunica
ri non possit per litteras
aplicas nō facientes ple
nā et expressam ac de ver
bo ad verbum de indul
to hñmōi mentionem rē.
f Datum Rome apō san
ctum Petri. iij. Nonas
Decembris pontificatus
nostri anno septimo. Et
sicut nuper accepim⁹ bo
ne memorie quōdam Eu
charius episcopus wor
maciensis ad litteraz pñdi
ctaz executiōez vigore ip
sarū aplīca z quondā Jo
hānis de ceruo officialis
Coloniēn ordinaria au

de quibus dicitur infra
circa finem secūde bulle.
Nam i clausula generali
ea q nō sunt verisilia n in
telligunt inclusa. d. deci.
Statuto. lib. vj. ff. de re
gu. iū. l. In obscuris.

f Datum rome. mirari
possem⁹ put notat in the
mate. qz tñ vno anno et
mensibz qñqz sedit in pa
pau legitime. z q pñ suā
depositionē i ciuitate. Pi
sana factā pñsidebat in ro
ma āno septimo sui pon
tificat⁹. Sciendū q ipse
habuit pñtinuā adherētiā
regi neapolitani. de cui⁹
pñmissiōe residebat i ciui
tate Baietana vbi port⁹ ē
maris. et pñsequenter in por
tu Veneroz. Et romani
in absentia Johānis pa
pe q fuerat elect⁹ in Bo
nonia gratantissime rece
perūt eū in Roma. et de
mū ab omnibz derelict⁹
remansit in ciuitate Ari
muleñ. et ibidem creauit
cardinales prout premie
titur et renūciavit papa
tui sub conditione inter
alīs vt sui Cardinales vi
delicet duo pñmanerēt et
hi peruenerūt in paup
te ad concilium Cōstan
tienze.

g Et sicut nuper Finē
habet hic bulla Gregorij
Hic incipit continuatio
bulle ipsius Eugenij.

Glosa quarundā bullarū

a Eosdē paupes rē. ea paupertate degētes: put in fra sincerius declarabit.
b Sēctatores. Ista sūt verba cōmēdatoria z curialia. de q̄b fuandū est vt p̄misimus.
c In colonien. et worzmatien. Ecce ibi ep̄us et officialis duarū dyocesiū pscrutatores facere volūt leges cōem p̄ vniuersam germaniā: imo per alias mūdi plagas vbi h̄ gen^o hoīm ducit morā. et scrip̄tū est q̄ vnaq̄q̄ patria suo sensu abundat. de se pul. certificari. Q̄s mīranda vidissent si totam alemaniam z puīcias z dyocesē alemanie pscrutati fuissent: forte aliū p̄cessum fecissent.
d Cōmorantes. placet licet plerūq̄ viderimus mutuā ip̄oz bonaz puerlationē tanq̄ vnā et eandem p̄fraternitatē.
e Frequētent. ea frequē tatione put p̄misim^o.
f Preceptis. De his z iā dictis p̄ditōibz p̄dictū ē.
g Orthodoxe. orthodoxa res ē q̄ recte glīamur. et orthodox^o d̄r catholīcus. de sum. tri. z fi. ca. c. j. li. vj. siue recte credens et vt credit ita viuēs aut recte glīans: vel in recta fide cōsistens. ab orthodox quod ē rectū: et doxa gloria.
h Infirmoz curā gerit illi videlicet frequēter q̄ in ciuitatibz morant. z ad h̄ opus siluestres z anachorite non conueniunt. sed

ctoritatibz rite pcedētes. eosdem^o paupes xp̄ifideles z catholicos: ac virtutum ac bonoz opey sectatores^o debita inquisitione p̄uia reptos^o in colonien et worzmatien ciuitatibz z dyocesibz a q̄buslibet xp̄i fidelibz taz clericis q̄s laicis pie cōfouēdos p̄ suas patentes l̄ras diuersas z p̄cessus in se cōtinentes. publice mandauerūt. Et quanq̄s p̄dicti paupes viri de p̄ se sūt et m̄lieres seorsum ī suis distinctis domibz absq̄ mutua eoz conuersatiōe cōmorātes in paupertate et p̄tinentia in humilitatis spū ecclesiās deuote frequētent: et romane ecclīe ac eoz ordinaris prelatis: plebanis rectoribz et curatis in omnibus reuerēter obediāt. nullisq̄ erroribz seu ritibus q̄ salutaribz p̄ceptis et fidel^o orthodoxe repugnent se inuoluāt: sed liberat^o diuini noīs intuitu misabiles: ac alias honestas p̄sonas ad eoz loca declinantes gr̄a hospitalitatis recipiunt: ac requirit^o infirmoz curam gerūt^o decedentiū fidelīū corpora etiā tempe furoz pestilēcialis in terris q̄s hitāt ad sepulturā ecclīasticam deferendo: ac alia pietatis et caritatis opera exercendo. etiā de his que^o māibus propriis et

in talibus pure quiescant.

i Decedentiū fidelīū. vt sūt in sepultoris q̄rancūq̄ se nō in tromittūt q̄ in nemonibz degunt.

k Manibz propriis z medicatis. Sic lup^o ē in fabulay dīc. ysid. Eth. li. c. xxxvj. z est trop^o qui parcomia d̄r: z cōmittit dū rebz et tp̄ibz accōmodatū puerbiū attribuitur. vnde mibi nō cōstat quibz iure vel rōnibz huic p̄plo hec p̄borū p̄p̄ietas ascribit. Nō enī dubitam^o put p̄dictū est: q̄n illa fratnitas opus manuum hacten^o vt pestē refutauerit. s; q̄ medicando se nutrire dulciter cum ocio cunctis operibus p̄ordinauerit z se cōstāt in his p̄uictis suis plac^o curat^o et rectoribz ecclesiāz imoueri^o ap̄lo violent^o opposuerit. Nam et si veri essent religiosi alicui^o approbate professionis expletis suis diuioz officijs ad laborē non tantū manuū sed alioz operum honestoz q̄rum cunq̄ tenerentur: vt plene le. z no. de pse. dis. v. Hūnq̄. Nam dicit apls. j. Thessa. iij. Operami māibz v̄is sic precipim^o vo

per beghardos impetrataz

bis. Un et Aug. in li. de opibz monachoz. Eterum quis ferat homines contra
 maces. i. religiosos non opantes. de qbz ibi loquitur saluberrimis apli monitis re
 sistentes non sicut infirmiores colorati. sed sic fortiores predicari. Itē. ij. ad Thes.
 iij. Si qd non vult opari non māducet. dicit glo. dicit qdā d opibz spūalibz aplm h
 precepisse: non de ope corporali in quo agricole et opifices laborāt. et infra. s. sup
 fluo conant sibi et ceteris caliginē adducere. vt qd vult caritas monet non solū
 facere nolūt s. nec etiā intelligere. et infra. Vult suos dei corporali opari vno vi
 uat: s. p. p. et iō religiosi sui dei noiant. vt puta vt se totalr fuitio dei manci
 pates: vt p Dyoni. vj. c. eccliaſtice hierarchie. vñ dicit Aug. in li. de opibz. Ad
 nachū si aliqd agat si corporali opari nolūt scire desidero. orōnibz inqunt et psal
 mis et lectionibz et verbo dei. S. q. p ista non excusent dicit p singla. Nam pmo de
 orōne dicit. Litius exaudir vna obediens orō q. decem mille pceptoris. Istos pte
 prores intelligas et indignos exaudiri q. mātibz non opant. Scdo de diuinis lau
 dibz subdit. Lantica pō diuina etiā cātare mātibz opantes facile pnt. Tertio sub
 iungit de lectione: qui aut dicit se vacare lectioni illic dueniūt qd p. capit apls: q
 est s. ista puerſitas lectioni nulle obteperari dū vult ei vacare. Quarto subiūgit
 de predicatōe. Si aut alicui sermo erogād est. et ita occupat vt mātibz opari non
 valet. Namq. hec oēs in monasterio pnt. quādo q. non oīs possunt: cur sub hoc
 ptemptu oīs vacare volūt quāq. si oīs pnt vicissitudinē facere deberēt non
 ptemptu oīs vacare volūt quāq. si oīs pnt vicissitudinē facere deberēt non
 solū vt ceteri necessarijs opibz occupent. sed etiā q. sufficit vt mltis audientibz
 vnus loq̄tur. Ergo videt q. religiosi et fortius laici q. sub forma religiosoz sunt
 vniti teneātur ad labores. Itē sup illo Luce. xij. Vendite q. possidetis dicit glo.
 Non tantū cibos vestros cōmunicare paupibz: sed etiam vendite possessiones
 vt omibz vestris p dño spens postea labore manū opemini vñ viuatis vt ele
 mosinā faciant. sed ad voluntarie paupes xpī. put illi frēs se pfitētur. et etiam
 ad vere religiosos p. p. omia sua relinq̄re. ergo videtur q. etiam eorum
 sit de labore manū suarum viuere. Item voluntarie paupes put viri religiosi
 precipue vident tēneri aplor vitaz imitari. q. statū pfectōis p. p. s. apli ma
 nibz p. p. laborauerūt. fin illd. j. Cor. iij. Laboram. opates mātibz nris. s. videt
 q. voluntarie paupes quēadmodū veri religiosi teneāt mātibz laborare. et pl. laici
 q. clerici. q. laici min. certis horis canōicis psallere sunt astricti. et etiā maxime
 quia in laboribz a iuēute sunt nutriti. Un dicit apls. ij. ad Thessa. iij. Subo
 tra hat. vos ab omī fratre ambulāte inordigite et c. Frēm aut noiat quēlibet chri
 stianū. Item. j. Cor. vij. Si qd n vult opari n māducet. Unde Job vniuersalr
 locutus est. Homo ad laborē nascit: et auis ad volatū. Job. v. qd x. b. gloriose
 psequit a d nīm ppositū Breg. li. vj. moraliū. c. v. circa fi. et de laboris cōmēda
 tiōe et ocij derestatiōe: et ad p. sentē materiā p. p. videt facere Tho. ij. q. clxxiij
 ar. iij. et seq̄ntibz duobz. Sunt aut p. uia mātibz: aut alio corpis mēbro vt studio
 laborare et ocio p. medicatiōis suffragiū cibū acquirere. et h in illo q. sanus est et
 laborare pōt. Si aut san. et p. labore sibi et suis qbus puidere tenet non sufficit
 ad mendicandum cōpellitur. Nemo enī ad impossibile astringitur. de pac. c.
 vlt. de re. iij. c. Nemo. li. vj. cum p. cor. Un sacratissima dicit lex impialis. C. de
 vali. mendi. q. pauperibz danda est elemosina qui suis manibz laborare non pnt
 paup. autē qui non laborare pnt si se elemosynis imiscet: captiuand. est et in fuitu
 rem redigēd. e. Hec ibi. et dicit canon. xxi. q. j. Qm. Illi autē tñ accipiāt pau
 perum cibos qui laborare non pnt et mendicare in sacra scriptura interpretat in
 vindictā maloz. ps. cxvij. Mutates trāſſerāt filiū ei. et medicet eiciantur de ba

Glosa quarundā bullarū

bitationibz suis zc. De q̄ quidē materia vicz p̄ validos mendicātes nuper feci
duos tractatulos copiosissime loq̄ntes. et ipsoz ritū ac mores reprobātes. Ut
aut ius cōe: hūanū v̄l diuinū nō violēt p̄ p̄cessiōz illoz pontificū. hic q̄ si puile
gia p̄cedentiū interpretemur p̄ba inq̄ntū de iure fieri p̄t vt res poti⁹ valeat q̄ pe
reat. de ver. sig. Abbate. vbi enī aliqd a iure cōi discrepare videt. reducēdus est
ad ius cōe si fieri pōt ne pereat. qz p̄mptū est leges legibz p̄cordare. C. de inof.
do. l. vna. et Aug⁹. p̄cor. euāgelistas. de pe. di. j. Perickose. z etiā testes dñt ad
concordiā reduci. de testi. Lū tu. z facienda est interpretatio vt nulli sit onerosa
et fm ius cōe de rescrip. Lām q̄. de puile. Ex ore. de p̄sue. Lū olim. Itē interp̄
tatio fieri d̄z vt min⁹ sit captiosa. ff. de re. in. quarū ad finē tituli. et h̄ vez si ver
ba illud patiant: vt videb̄ hic in p̄nti bulla. Nā a p̄bia puilegiū nō est receden
dū vbi certa sunt. de puil. Porro. de deci. Ad audientia. vbi enī p̄ba nō sūt am
bigua. nō est locus interpretatiōi. ff. de le. iij. Ille añ ille. s̄z vbi sunt dubia neces
saria est iterptatio. z illa iterptatio sit p̄tinuo p̄ doctores vtriusqz iur̄. put vide
mus in exp̄ientia p̄ lecturas z in glosis ordinarijs. et p̄prie in. c. Lū dilect⁹. de
cōsue. et sic ad p̄positū redeam⁹. Nam dicūt p̄ba text⁹ in bulla: caritat⁹ opa exer
cendo. etiā de his q̄ māibz p̄p̄ijs z medicatis acq̄rūt suffragijs egenis erogādo
Nam nō dubitam⁹ ex p̄missis q̄ māibz p̄p̄ijs acq̄rere p̄nt. z h̄ ē claz et nō indi
get interpretatiōe. Nunc sequit⁹ z medicatis acq̄runt suffragijs. i. q̄ illi inter ipsos
qui laborare n̄ p̄nt qd̄ vltra nc̄itatē suā acq̄rūt: alijs erogēt. Nam certū est q̄ de
elemosyna fieri p̄t elemosyna. vt. xij. q. j. Hēbat. i. glo. j. et ita p̄ singlos dies ho
spitalarij aut p̄curatores hospitaliū de elemosyna sibi cōicata dāt alijs elemo
synas. et ita r̄ps vt p̄curator ab alijs recepit z alijs dedit. qz nouerūt hoies q̄
sagax erat dispensator z nouerat vbi op⁹ erat. z ipse p̄ se elemosynis nō vtebat⁹
qz in p̄p̄ia venit z vsus est suis. de q̄ plenissime scripsi. vbi. s̄. Aut inter h̄mōi
fratres taliter p̄gregatos tot sunt debiles qui laborare nō p̄nt q̄ ceteri illos su
stentare suis laboribz nō sufficiūt: z taliter bulla p̄cedit. vt si q̄ talia mendicatis
acq̄rūt suffragijs: alijs cōmunicent. nam veri z voluntarij paupes put ipsi se
in dicta bulla p̄fiteñt: nō curāt de crastino: nec solliciti sunt quid māducēt: nec
corpori quo induant⁹ Math. vj. et taliter exponit bulla iuxta catholicū intel
ctum et Pauli mandatū. vt h̄ p̄uilegiū ipsi quo ad cōscientiā et alijs extem
plar nō sit onerosus et talr vt ociosi sano q̄z corpe cū p̄tracta moderatiōe elemo
synis nō vtant⁹ aut vilissime medicatiōis obprobrio non cōtaminent⁹.

a Viuētes in cōi. Hic
clare videt⁹ q̄ isti fr̄es aut
sorores vt ita loquamur
viuētes z moras trahē
tes singlāres in singlari
bus locs nō vtunt⁹ p̄roga
tiuis huius bulle si saltē
p̄rogatia aut puilegia
dici merentur.

b Complectunt⁹. id est
constringunt⁹ vel ample
ctant⁹ p̄pter ipsoz adula
tiōes. Nam mollii sunt
sermōes ipsoz sup ole

medicatis acq̄rūt suffra
gijs egenis erogando vi
uentes in cōmuni: adeo
q̄ christifideles ppli zelo
sinceritatis: fauoris z di
lectionis ipsos plurimū
complectunt⁹. De quibz
omnibus curatoz suozū
plebanozū et magistra
tuum p̄sidentū et regen
tūm ciuitatū z locozum
vbi ipsi cōmorātur non

um: z ipsi sunt iacula
p̄s. lūij. vñd̄ ḡue pec
catū ē. z d̄ ipsi scribif
xvj. di. Sūt nōnlli.
q̄ parietē linire z pul
uillū sub cubito z cer
uical sub capite ponē
tes dicunt⁹ q̄ p̄ctōibz
adulant⁹. Ezech. xij.
de q̄ pulcre p̄ Bre. in
pastorali. c. xij.
c Magistratū p̄si
dentiū. In omi loco

per beghardos impetrataz

vbiqz morant dili-
genter conant vt ha-
beant fauore tpaliz
psidentiu vt se defen-
dant s clericoruz aut
aliorum religiosoruz
quorumlibet impedi-
mentu iuxta illud cu-
iusda sapiētis Stu-
de q sis potens aut
potentioribus adbe-
rere.

a Angelo .qui fuit
comissari⁹ z stilus est
romane curie z in cō-
cilij generalibz vbi
cause sine lucro tra-
ctantur in opponēdo
nec labores nec expē-
se cōmittunt nisi ma-
iores cause puta ec-
clesie reformatiōe to-
tius tractentur.

b Concilij cōstan.
In q fui z vidi tot i-
sultus z strepit⁹ ma-
gnarū causarū dinō-
res et maiores mūdi
prelatos tangētes q
nimirum dicere pote-
rant de tali negocio
ad dyabolum paupe-
res.

c Hemic opponen-
te. Quia nemo cura-
uit se opponere prout
prediximus.

d Heretice prauita-
tis. et nō mirū cū tot
iura noua z antiqua
moribz ipoz videbāt
obuiare put clari⁹ di-
cet⁹ infra.

e Religiosos .z bñ
quia ipi eodē verbo
et facto multipl^r of-
fendunt. verbo qz p^r

nulle testimoniales litte-
re auctentice corā bo. me.

Angelo tituli sanctoruz
Petri et Marcelli presby-
tero cardinali iudice z cō-
missario auctoritate sa-
cri⁹ Constantien⁹ concilij
generalis specialiter de-
putato in certa causa in
cōtradictorio iudicio in-
tenta pducte nemine op-
ponēte seruatis seruādis
recognite et transsumpte
reputētur: prout in dicti
cardialis cōmissarij etiā
autēticis lris transsum-
pta hmoi continentibus
suo sigillo munitis ple-
nius continet. Verunta-
men idem paupes vt fi-
dedigna relatione pcepi-
mus a qbusdaz⁹ heretice
prauitatis inquisitoribz
ac diuersis maxime reli-
giosis ordinū mendican-
tium ac alijs eorum⁹ emu-
lis in ipsozū bono ppo-
sito indebite et iniuste in-
quietantur et perturban-
tur: ac preteritu pmissorū
captatis exinde qbusdaz⁹
occasionibz z fictis colo-
ribz: eis diuersa grauā-
mina inferunt pariter et
iacture in aīaz molestā-
tiū periculū z pauperum
hmoi lesionē z scandalū
Quare p parte dictozum
fratz pauperz nobis fuit
humiliter supplicatū vt
eoruz quieto statui et in-
demnitati in pmissis pa-
terno affectu puidere de

ut ipsi ordines medicano-
rum sunt ordinati ab ec-
clesia ad seminandū ver-
bū dei. vt in Cle. Dudū.
de sepul. et h in publico.
et h idē ipsi faciunt in oc-
culto. Itē offendūt facto
qz stipendiū qd ipsis reli-
giosis debet ex verbo dei
illi surripiunt.

f Emulis. quoz plures
sunt in mundo. sed qz nō
sequunt^r exinde lucrū.
deficiūt scrutātes scruti-
nio.

g Indebite z iniuste i-
quietāt. z si ita fieret ma-
le. qz scriptūz ē: qd iustus
est exequetis. Deut. xvj.
et. l. dis. Cum exaudiero
Et quod vob nō vultis
fieri. alteri facere nolite.
ij. q. j. Primo. in fi. z de h
plene i phemio dcretoz.
h Occasionibz. Hic. g.
describit occasionez de q
predictum est.

i Iacture. Et iactura p-
prie est damnū qd naute
sustinent quādo propter
tempestatem res in mare
iactant. s. large sumitur
pro omni damno tamen
stricte dicit^r a iacio iacis
pro iactura que fit exone-
rando nauē tpe periculi.
Ita nō. Jo. an. in regula
locupletari. li. vj. in no-
uella.

k Scandaluz. Qz si re-
mouem^r a subditis: nos
in eozū quiete quiescim⁹
z fouemur in pace. de of.
le. li. vj. Officiū. et qd ali-
qn cauendū sit scādaluz:
aliquādo nō. de quo ple-
ne p Gregoriz sup Eze⁹

Glosa quarundē bullarū

chielem li. j. c. lxx.

a Qui cunctozz fidelium.
de q pulcre vidi et ordinis
in. c. de homi. c. j. li. vj.

b Sedulo. i. incessant
ita exponit glo. in. c. de
uotissimaz. xij. q. ij. Ecce
qz bonū hēbāt pmoiores
seu referendarii q eos re
tulit incessantē dño famu
lari. s. fortassis ibidē lar
giter sumit. vt. xxxviij. di.
Sedulo. vbi sedulo dicit si
semel i mēse scolastici ad
humilitatē mouent. z sic
fortassis illoz famulatus
quo ad deum denotat vt
veritas pfuerit.

c Sine mutua cōuer.
Interdū regla fallit. mē
tiri deo potes fallere ipz
nō potes. de p. se. di. ij. pa
nē de altari. z glo. diē ibi
dem. Fallere pōt qz deū
qntū in se est. s. nō q deo
aliā oppositionē inducat
ppter alicui? fallaciā quā
habuerit.

d Opa pfata. videlicet
pietatis z nō medicatōis.
Nā p medicatōnez in se
volūt cōmittere opa pie
tatis q tū cōmēdātur q
psint hic z in alio seculo
pre cūctis alijs opibus. vt
le. z no. xliij. di. in pñ. z sic
hoc glorioso pietatis ope
volūt carere. z p pietatez
in ipsos cōmissas volunt
alios mere paupes et debiles defrauda
re: et ptextu pietatis vel sub ei? speciero
lūt impietate pmittere put talē cōmittūt in
pitate. xxiij. q. ij. nec is. xxx. q. j. nosce. lxx.
vj. di. cleric? Nā qd ipsi tāq paupibz
applicat misabilibz detrahāt. vñ diē canō
Et si illi q nulla de rebz suis paupibz di
stribuerūt eterni iudicis voce pdenabūt

benignitate aplica digna
remur. Nos itaqz q cun
ctorum fidelium z pferim
dño sedulo famulatum
trāquillitatē affectamus
attendentes qz q nra in
terest sup premissis opoz
tunc puidere hmoi sup
plicationibz inclinari vt
paupes pdicti viri z mlie
res seorsum et distinctim
sine mutua cōuersione
vivere z hītare: a c vestes
put hacten? pfuerit ge
stare opa pfata exercere
necnō victū z amictū hu
iusmodi vt pferit acq̄rere
libere et licite possint et
valeāt aucte eadē aplica
tenore pntius indulgem?
ipsis vtriusqz sexus ne p
quēuis sup pmissis mole
stari queāt vl turbari. cū
oibz z singul eoz domibz
possessionibz locis rebz et
bonis q nūc obtinēt z in
futurū pstante dño iuste
poterint adipisci ab inq
sitorz z fratru pdictorum
ac alioz qrumcūqz cuius
uis status vel peminētie
inq̄stitiōe iurisdictione po
testate z supioritate eadē
auctoritate harum serie

in futuro: qnto magis
hi q auferūt pauperi
bus qd nō dederunt
xij. q. ij. Et si illi. Itē
Amico rape quippiā
furtū ē. ecclīaz defrau
dare sacrilegiū ē ac
cepisse paupibus ero
gandū aut qd ap̄issi
mi sceleris ē exinde ali
quid subtrahere oim
pdonū crudelitatem
supat. xij. q. ij. Ami
co. Un dicit Hiero.
qui de bōis pentū et
opibz sustentari pnt. si
qd pauper ē diripi
unt: sacrilegiū. pfecto
cōmittūt. z p abusio
nē talū iudiciū sibi
māducāt z bibūt. j. q
ij. Clericos. cōcor. c.
Pastor. z c. Sacer
dos. ibidē. Ecce nūc
ppende tenorez bulle
q dicit opa pfata ex
ercere. necnō victum
et amictū hmoi put
pferit acq̄rere. tu igit
qui voluntarie paup
tatis mercede gliari
ascende ad cor altus
et vide ne per abusio
nē elemosynaz mise
ria ppetua crucieris.

e Libere z lic. pos
sint. Illud possum?
qd honeste possum?

ff. de p. di. insti. Filius q fuit. z omia
mibi licent: s. nō oia expediūt. j. ad
Loz. x. et ibi glo. exponit. melius tū
xi. q. j. Aliud. z in glo. xiiij. q. j. i pñ.
Sed pulcerrime Greg. moralium. v.
c. vij. vnde nisi papa ex iusta cā pce
dat vel dispenfet. peccat nec cōcesso
valet dispensatio. vt no. in. c. Non

per beghardos impetrataz

est de voto. Un̄ dum
pcedit quit qd̄ est
euangelii vel p̄ gene
rale statutū ecclie vl̄
contra votū tacitū
vel exp̄ssum. Item p̄
ap̄lm. Item p̄ ius di
uinū. xxv. q. i. Sunt
quidaz. de resti. spo.
lras. xxv. dis. Olim
S; p̄ ius positium
dispensare pōt qz in
his sufficit sola volū
tas dispensatoris. etiā
sine cā de his oibz
de spe. de leg. s. Plūc
breviter dicendū.

a Eximētes peni
tus. Ecce qz huc qz
laudabilia lata lar
ga p̄ba ad ip̄oz firm
et soroz exēptionē fa
cientia. et magn⁹ cla
mor z modica lana z
dū sūmarie colligi
et singla sincere pp̄e
dim⁹ ipsi n̄ pl⁹ qz ali
laici p̄nt inq̄tū n̄ de
liq̄nt. si at̄ deli q̄nt
tanq̄ laici correctio
nem p̄dignā recipiūt
Nam z veri exempti
religiosi de ordinib⁹
approbatib⁹ i plurib⁹
casib⁹ puniunt⁹ p̄ or
dinarios locoz. put
de h̄ plene le. z no. vi
q. iij. Placuit. de off.
or. Graue. in glo. ij. z

ibi vide put hec z alia in p̄nti bulla
cōseq̄nt clarissime vident⁹ expressa.
nā si fil̄ bitāt sic patron⁹ cū familia
z nobiles in castris. cōiter hucusqz
stabunt z solū de hitu discrepatōez
recipiūt. sicut etiā quondā hēbāt et
hoc sincerius vide in notula seq̄nti
b. In omib⁹ z p̄ oia. Et ea q̄ nota

perpetue⁹ eximētes peni
tus et liberātes: ita qz ip̄i
inquisitores fr̄es et quis
aliq̄: nulla inq̄sitiōis: visi
tationis: iurisdicōis su
perioritatis: p̄tātē vl̄ offi
ciū i cosdē eozūqz domos
valeāt exercere. nec in ip̄
sos excoīcatōis seu alias
sentēcias vl̄ penas pmul
gare. decernētes exnūc ir
ritos et inanes om̄es et
singulos p̄cessus excoīca
tiōis. suspensiois z inter
dicti sūas sine penas qz
vel qz forsan p̄ exēptōez
et libationē p̄dictas quo
modo p̄tigerit pmul
gari vl̄ haberi. Nolumus
tū vob⁹ p̄pter hoc sine iur
isdictioni v̄e ordinarie
in aliq̄ derogare. sed po
tius paupes ipsos⁹ in oī
bus z p̄ omia v̄e iurisdic
tioni tanq̄ p̄latis z ple
banis curatis z rectorib⁹
eoz subesse obedire et in
tendere Ceterū si q̄ vtri
usqz sexus sine paup̄tatē
et habitus h̄mōi velami
ne oberrātes extra p̄gre
gationē dictozū pauperū
sine māifesta et legitima
causa in ciuitatib⁹ z dyo

biliter dixim⁹. hic p̄spice
clarius. exitus em̄ acta p
bant. fines p̄o pugna co
ronāt. C. de iudi. Rē nō
nouā. in fi. de pe. dis. mul
ti. ix. dis. Negare. de p̄se.
dis. j. nullus.

c Ceterz. Hucusqz dixit
bulla de cohabitātib⁹ in
vna domo. nunc de alijs
tractas q̄ soli discurrunt
nā ceterz ē p̄iūcio coplas
tiua orōnū. nō aut̄ dictio
num vel p̄boz. vt est con
iūcio et vl̄ ac. et igit̄ po
nitur in p̄ncipio oratōis
vt h̄ z descrip. Ceterū.
de pur. ca. Ceterū. vnde
semp̄ intelligendū ē aliaz
orōnē p̄cessisse cui con
tinuabitur.

d Extra cōgregationē
Et ita videt⁹ si sit aliqua
p̄rogatiua iur⁹ vl̄ facti:
qz extra h̄mōi domus vel
habitatiōes cōmunes ta
liter vagātes tali liberta
te nō gaudeāt. dicebātur
autem quondaz tales cir
cūcelliones. de quib⁹ le.
et no. xxiij. q. iij. Circun
celliones. Un̄ diē ibidez
glo. antiq̄ qz etiā tales fu
erūt falsi monachi q̄ cir
ca cellas alioz vagabant⁹
sedem certā nō h̄ntes. vl̄
etia⁹ dicunt⁹ heretici qdā
qui vagatiōe ita dicebāt

Est autē notandū qz duo vl̄ tres faciunt
h̄mōi cōgregationē. ita qz h̄mōi libertas
(si que est) maneat apud ip̄os. vt le. z no.
clare de elec. c. j. z in glo. j. imo si om̄es
morerent⁹ vl̄ recederēt vsqz ad vnū in illo
remanet ius collegij. ff. qz cuiuscūqz vni
uersit⁹. sicut municipij. in fi. et. lxx. di. Si
forte. z ille solus posset eligere pcuratorē

Glosa quarundē bullarū

vel magistꝝ dom⁹ et alia
facere quod pri⁹ fecerat
suum collegiū. ⁊ ita no. ⁊
le. in. c. Bratū. de postu.
pla. ⁊ in glo. magna. et il
le sic solus put ali⁹ ex col
legio ex iusta cā p̄t ambu
lare solus. put hic p̄tinef
in bulla.

a **V**ob inuigim⁹. vide
licet omnib⁹ ⁊ singlis ar
chiepiscopis ⁊ epis p̄ ale
maniā constitutis.

b **U**t eosdem. videlicet
vagantes ⁊ oberrantes so
los: quoz in alemania su
periori infinit⁹ est nūer⁹
in siluis. nemoribus aut
villis aut apud capellas
morantes ⁊ soli p̄ loca p̄
elemosina colligēda dis
currentes: ⁊ etia⁹ aliqui
uxores aut alias mulie
res secum tenentes.

c **E**xpellatis. Nōdum
audiui talē fuisse p̄ ordi
narios executionem ppe
tratā: nec requisitionem
hōi talī ipsis intīmatā
nec talem repulsionē ob
errantiū apud aliq̄s ob
seruatam.

d **H**abitum deponere.
De quo p̄misimus etia⁹
si habuerit scapulare.

e **A**uxiliū brachij secula
ris. Nā nō tantū hic sed
vbicūq̄ deficit ecclīasti
ca potestas: semp̄ recurri
tur ad brachiū seculare.
vt. xvj. dist. Nec licuit.

xj. q. j. Petimus. et. xxiij. q. v. de liguri
et. c. Administratores. ⁊ etiam delegat⁹
De quo Archid. de heret. Ut officium.
§. Deniq̄. li. vj. in glo. §. brachiū.

f **G**ubernatori. p̄uifori. vt conforment

cessibus vestris repleti fue
rint⁹ vobis iniungimus
per presentes⁹ vt eosdem
predictas censuras et ali
as penas temporales et
spirituales q̄ merito for
midentur de ciuitatibus
dyocesis et locis ⁊ ter
ritorijs vob subditis ei⁹
ciendo p̄tin⁹ expellatis
aut al⁹ eosdē oberrantes
cōpellatis dictū⁹ habitū
deponere vlt ipsos stare ⁊
cōmorari in cōgregatiōe
cōmuni pauperū p̄fatorū.
etiā cū inuocatiōe si expe
dit⁹ auxiliū brachij secula
ris: ac etiā ipsos ⁊ q̄cun
q̄ alios p̄dictos paupes
gubernatori. p̄uifori vlt
pcuratori eorū quē inter
se duxerint eligēdū iuxta
canōicas sanctiōes et pro
uinciales ⁊ sinodales cō
stitutiōes ⁊ vestꝝ ordina
rioz et obseruatiās et ho
norabiles ritus eoz iter
ipsos ab antiq̄ approba
tos⁹ in licitis et honestis
vt p̄guit eoz statui ⁊ cō
ditioni parere ⁊ intēdere
faciatis. put f̄m deū sin
gulis circūstātijs q̄ circa
premissa cōsiderāde sunt
attentis noueritis expe
dire: vt exinde animarū
suarum salutem conse

se in hoc iuri natura
li ⁊ hūano. nā natura
li iure apes et grues
hnt p̄ncipē. vt. vij.
q. j. In apibus. Sic
pastores iure hūano
habebant p̄ncipē. vt
j. Pe. v. ⁊ coci hēbāt
p̄ncipē. iij. Reg. vlt.
xliij. di. in p̄nci. et la
trones hēbant p̄nci
pem. ij. Reg. iij. ⁊ de
mones hnt p̄ncipem.
Math. xij. Lu. xj. sic
inter hoīes sunt p̄ci
pēs. vt no. i dic. c.
In apib⁹. et int̄ om̄s
status hoīm vt ibidē
q̄ dicit textus. Anū
enim oportet esse p̄
ncipem ad quē oēs re
currāt. d̄ q̄ q̄ si. sint
le. Per reuera. ⁊ d̄ h̄
vide qd̄ no. Inno. et
Hosti. d̄ fo. cōpe. Li
cet ex suscepto. et ita
tales paupes hēant
p̄ncipē vel p̄ncipa
lem ad quem recur
rant.

§. In licitis et hone
stis. Et taliter et nō
aliter etiā habemus
obedire p̄lati nostr⁹.
quia p̄pter obediētiā
malū nō est cōmittē
dū. s̄ aliqui d̄ bonū
qd̄ agitur intermitti
vt si monach⁹ nimīū
ieiunaret: ⁊ sibi con
trarium demādares
de h̄. xj. q. iij. Quid

ergo. et vide ibidem bonā glo. An
si p̄latus aut gubernator ipoz pau
perū mandaret dū p̄ pane laborare
vellet vel posset nō est in hoc obedi
endū. quia h̄ nō est licitum vel bo

per beghardos impetrataz

nestum vt patz ex pre
missis.

a **U**berim⁹ fruc.
zē. In vitate cōperi
et ptz euidenter scptu
ras bullaz pntiū sin
cero scrutinio pscrui
tanti q̄ vba necnon
ordēs tā exordioz q̄
narrationū: petitiōz
z cōclusionū tā exq̄si
te sūt dictate. tā reue
renter floribz toti⁹ cō
mēdatōis laudē glie
et honoris sunt cōsti
pate q̄ sufficerēt ad
vitā spatē scitissimoz
qui q̄ndaz in egypto
degebāt eximia felici
tate vt apparet q̄ ha
bebāt abbreniatōez
sine dictatore cordia
li sermore feruentissi
mū in cancellaria pa
pe: z possem⁹ exēpluz
pducere put nup q̄
dā eximi⁹ doctor ptu
lit ad cōciliū basilie
se: qd magno strepi
tu fuit ichoatū z exi
liter terminatū. z in
quit. clamabat mōs
ingēs vlulatu terribi
li totā pene puinciā
cōmouēt q̄ sibi tps
ingruebat vt asseruit
pariendi z abhorruit
totus ppl̄s q̄ si aliū
mōtē parturiret quō
et q̄lit ipz sine iactu
ra vicinitatē colloca
rent: z his anxietati
bus dñi gens ingemuit mōs sinum
aperuit z murū vnicū parturiuit.
Et ita dicā de clangore pntiūz lraz
maximo q̄ modicos apd sincere p
pendentes pducit effectus.

quantē: et al̄s⁹ vberimus
fruct⁹ in christiano ppl̄o
crescat atqz opa mīe abs
qz ipedimēto in exēpluz
salutare valeāt vbilibet
exerceri. Quocirca fr̄nita
ti vīe p aplica scripta⁹ cō
mittim⁹ z mādā⁹ q̄ten⁹
vos z vīm singuli p vos
vel aliū seu alios eisdem
paupibz in pmissis oībus
et singul⁹ auctē pfata effi
caciis defensiois auxilio
assistatis nō pmittentes
ipsos p̄ exēptōz z libatio
nē ac lraz n̄rarū tenores
hmōi p inq̄sitores z fra
tres predictos seu quīs
alios vexari perturbaret
illis gramina molesti
as siue damna irrogari
turbatores z molestato
res huiusmōi: necnō q̄s
libet p̄dictores z rebelles
in pmissis eades auctē p
censurā eccl̄asticā appel
latione postposita⁹ cōpe
scendo. Nō obstāte si eis
dem ordinibz vl̄ q̄busuis
alijs cōiter vel diuisim a
sede aplica idultū existat
q̄ interdicti suspendi vel
excōicari nō possint p lit
teras aplicas nō faciētes
plenā z exp̄ssaz ac de ver
bo ad verbuz de indulto
hmōi mētionē et alijs in

b **C**ōmittim⁹ z mādā⁹
Flora q̄ nō diē p̄cipim⁹
De q̄ infra dicet. vl̄ distri
cte precipiendo manda
mus.

c **E**xemptionē. Valde
largiter hic sumit exem
ptio put infra dicetur.
d **C**ōpescēdo. Hic no
ta q̄ ab ista clausula q̄ in
cipit. s. Quocirca fr̄atni
tati vestre p aplica scri
pta cōmittim⁹ et mādā⁹
vsqz huc magne auctori
tatis verba demādātur.
et si voluerint archiepi z
epi p ipsos magnalia pfi
ciunt. sed si sincere p̄side
ram⁹. tūc papa mādauit
illis ordiarijs. quō s̄ pu
niēdi sunt si h̄ mādātum
ereq̄ nō volūt. videt⁹ q̄ ar
guēdi sūt p papā si accu
sant. Secus si scripsisset
papa districte p̄cipiendo
mādā⁹ sub p̄ea excōica
tiois. z sic p̄tūmācia ve
nirent excōicandi. Vide
q̄d le. et no. de offi. dele.
Prudentiā: z in glo. sup
p̄. Arguēdus. et differūt
multū mādātū et p̄ceptū
c. Imperiū. xiiij. q. j. Qd
precipit. z in glo. ibidem
et stilus curie simil⁹ ma
gnā facit discretionē inē
simpl⁹ mādātū z p̄ceptū
cū pena. hic aut nulla pe
na apponit nec cōminat
ergo videtur q̄ papa hic
simplicissimū fecerit mā
datū p̄ceptum.

e **E**t alijs in p̄iuz facien. Videt⁹ em̄ q̄
hec bulla obuiet multis iuribz quondaz
edictis p̄ statū z p̄ditōem hmōi pauper
vt ptz de reli. do. c. vlt. z. e. ti. c. vnico. li.
vj. z. e. ti. c. j. in Cle. z in Cle. Ad n̄m. de

Glosa quarundā bul. p begh. ipetra.

heret. et 5 doctores eisdē iuribz largitē scri
bētes qz dicta forēt mltā p extēsiū dicēda
et n̄ est verisile dñz papā aut hūc l' aliū sū
mū pōtifice tātoz iuriū in corpe iurē clau
soz detēminationē mltis vigilijs excogitatā
ynico et gūalissimo ybo tollere voluisse.

Cōd. offi. test. l. si qñ. de
elec. Ecclia yra. de resti.
spo. Audita. vñ le. et no.
in. c. Ex pte. ij. de offi. de
le. q. rescriptū obtentū s̄
ius positū non valeat. s̄
idē de resc. p. causaz q. d.
q. spe. de resc. p. pnta. s.
vlt. s. Itē qd ē sri. S.
omissis mltis doctoz alter
catōibz. Jo. an. de excē.
pla. c. vna. li. vj. sup glo.
ergo necesse videt cōclu
dere q. in oī materia si in
rescripto vñ bulla p verba
derogatoria. plata. licz ge
neralr vt hic ab eo q. dōro
gare p̄t vt ē pnceps vicz
papa vel ipator appet de
ei⁹ volūtate q. gūalr oibz
dōrogare voluit illi stabif
als secus q. distinctio no
rat in dicto. c. Ex pte. ij. de offi. dele. In
pma. et ij. et i glo. d. p̄fir. vti. vñ inuti. Por
recta. et in glo. in. c. si s̄ ius vñ vti. pub. l.
vlt. Et exēplifica sciaz et gūantiā put no.
in. c. nōnulli. de i. rescriptis cū ibi notat: et ad
h̄ fac scia quā pnceps h̄re censet i scrinio
pectoris sui. fac ad h̄ C. de testa. mili. l. si c
certi. s. miles scia se filiū h̄re instituēdo
aliū: videt aliū exhereditasse: l. n̄ expmat
Ad idē. ff. d. exca. tuto. l. Itē vulpian. s.
vlt. vbi tutor absoluit a tutela si pnceps
scia cū tutore dat ei lñaz domiciliū trās
ferendi. ad idē fac opinio doctoz et audi
toz de rota q. talr iudicat. et est stil. et obf
uantia romane curie q. put pmissuz ē. fac
ius et legē in pmissis et alijs casibz. vt vi
dem⁹ qz clare dic̄ tere. i. c. j. de fi. p̄s. q. ta
les ad sacros ḡd⁹ n̄ pmoueāt et p singlos
dies recipim⁹ lñas d̄ penitētiaria pape. d̄
h̄ textu. et cū sibi p̄cordatibz mētiōz nullā

faciētes. et hec sit p̄lo final' cū p̄ctica
expimētalī q. rez ē m̄grā. d. cle. q. sit.
li. vj. cū p̄cor. i. glo. et pleni⁹ ibid⁹ p ar
f. Ut ordiez reli. Et bñ (chidya.
qz q̄si oēs s̄ rustici aut mechāici ad
laborē tepidi viuētes cōiter et collez

cōtrariū facientibz qbus
cunqz. Per hec aut statū
predictoz vt ordinē reli
gionis approbate nō in
tendim⁹ approbare s̄ eos
per vos ordinarios volu
mus exhortari vt sub fir
ma et p̄tinua romane ec
clesie obediētia et dūotōe
sic p̄sistāt q. merito eā in
ducāt ad p̄cedēdū eis vl
teriores grās et fauores.
Datum Rome apd sctm
Petrum Anno incarna
tionis dominice Millesi
mo q̄dringentesimo trice
simopmo. iij. idus Maij
pōtificat⁹ n̄ri āno pmo.

gialr. nihilomī⁹ s̄ lai
ci. hitatio tñ ipoz bñ
possz dīci loc⁹ religioz
vt zenodochiū vñ ho
spitale. vt d̄ reli. do. d̄
zenodochijs. vñ mōa
steria tēpla et alia loca
silia ad pios et religio
sos vñ deputata q̄cū
qz noīe cēsēt. vt i d. c.
de zenodochijs. C. d̄
ep̄s. et cle. l. orphanos
trophos. et oia oratō
ria: etiā q. aliq̄ i p̄p̄is
domibz aucte ep̄i p̄sti
tuūt loca religiosa s̄
vt. xlij. di. oratoriū. xv
ij. q. ij. qdā. d̄ p̄se. d. j.
vnicuiqz et c. clicos et
c. si q̄s. et n̄ seq̄t si isti
paupes l' aliq̄ laici sint
i loco religioso q. p̄p̄ea

sint religiosi vt appet i fāilia mōaste
g Anno icar. Nō legi⁹ int⁹ (rioz.
sumos pōtices p̄teritos aliquē vñ
fuisse hac ānotatōe vicz d̄ āno incar
natōe dñi nisi p̄ntē eugenū et p̄nter
nicolaū. et laudabile vidē i ocul' hy
storioz p̄phoz. Nā sepe vidim⁹ erro
res i ātiqz bullaz tenozibz notabilr
p̄missos dū p̄tinebat simplr ān⁹ tñ
mō pōtificat⁹ et patēter iḡraim⁹ q̄
tpe p̄ xpi natitatē fuerit corōat⁹: et
dū isup plūbū fuerat vetustate obfu
scatū suis i caracibz silr nesciim⁹
q̄t ille papa sui nois appellatōe fue
rat supputat⁹ Et hec sufficiāt p glo.
dictaz bullaz intilr collēa p me Feli
cē cātozē thuriceñ mūmz decretoz
doctoz ad rogatū certoz curatoz et
rcōz p̄ochialiū et ad q̄rūlibz p̄toz
correctōez. de āno dñi. D. cccc. xlij.

De negotio monachorum

Euerendo in xpo patri et dño do-

rmino. B. abbati de Dulemburū ordinis Cisterciensis dño mihi multū venerādo Felix p̄posit⁹ Solodoren⁹ decretor⁹ doctor val de modicus. Si qd meli⁹ salute dudū Lothari⁹ cardinal⁹ vir mirande speculatiōis put videt in cōpilatiōe sua videlz in libro de miseria humane conditiōis. creatus p̄sequēter dñi nostri Iesu Christi vicarius et pōntifex summ⁹ dictus Innocēti⁹. iij. et hic dixit in decre. ij. de obfuitia ieiunior⁹. Bona 2 mentiū est ibi timere culpā vbi culpa minime reperitur: ex quo fide liter arguo qd fortius earundē mentiū in his tractādīs vbi culpa vix abesse poterit remor⁹ sus cōscientie percutit. et hoc argumentū a fortiori pbatur. de elec. Cum in cunctis. et hec cōscientia vere religiosos crebrius remordere concernit dum p ipsos negocia secularia de superior⁹ etiā mādato disponūtur. Et nūmz mādantiū e quor⁹ māib⁹ sanguis subditoz req̄rit mētes stupēdo perplectunt. Et qz pater reuerēde cū in hmoi negotior⁹ dispositiōe nup apud excellētissimū et in omni artū facultatib⁹ vix clarissimū vix m̄gim veneranduz Hispanum sollerter requisitū: maiorib⁹ fortassis occupatū. expeditiōez nō recēpit⁹: 2 mihi tandem qui nō possem soluere corrigiam calciamenti illius in his scribendis cōfideret iniūgerit. vltro me offero vt dixit p̄pha. Ecce dñe ego: mitte me. Esa. vj. Qui⁹ officiū etiā req̄sit⁹ alter expauit qd dixit. A. a. a. dñe: nescio loq̄: qz puer ego sum. Diere. j. et. viij. q. j. In sc̄ptur⁹ desiderii animi v̄ri ad vestrā 2 mltor⁹ correctionē scribere p modū dyalogi quasi p̄tentiosi trepidus attemptabo. Nā scriptū est Esa. xviij. Tantūmō sola veratio intellectū dabit auditui.

Abbas. Placet mihi qualitercūqz pcedas: 2 quid tibi videbit⁹ edicas et qz credam v̄l nō mihi sit pura libertas. quia le. 7. no. de arbi. Cum olim. qz quis aliquādo cōsiliū petere tenet. Attamen sequi nō obligat cōcor. C. de in. emph. l. vlt. 2. ff. de admi. tu. l. Quidā decedens. §. Papinian⁹.

Felix Ad p̄positū igitur nō (ff. vbi papil. edu. de. l. j. et de reglā. Licet. strum constat qd multa sunt secularia negocia de quib⁹ le. 7. no. p̄mū in rubro. ne clerici v̄l monachi secularib⁹ negocijs se immisceāt. quod quidē rubrū est autenticū tanq̄ sit lex vel canon. 2 de per se competēter allegat quia in eo oratio p̄fecta perficit⁹. de quo spe. de dispu. circa fi. et clarius ibidem per Jo. an. in additiōib⁹. et post dictum rubrū sequitur caplm̄ p̄mū de huiusmodi negociatiōib⁹ de quib⁹ pauca perstringamus vt proprie eiusdē decretal⁹ verbis vtamur: ad que p̄tinent omnis carnalis concupiscētia. quicquid plus iusto appetit homo turpe lucrū est munera iniusta accipe vel etiā dare pro aliq̄ seculari questu precio aliquē conducere: contentiōes vel lites vel rixas amare In placitis secularibus disputare excepta defensiōe orphanorū aut viduarum cōductores aut procuratores esse seculariū rerum 2c. et sequit⁹. Negociū iniustum exercere. nec tamē iniustum negociū est cōtradiciendū propter necessitates diuersas. quia legim⁹ sanctos apostolos negociatos fuisse. 2 in regula sancti Benedicti precipitur prouideri per quorū manus negocia mōasterij prouidentur. Canes v̄l aues sequi ad venandū. 2 omnibus quibuslibet causis superfluis interesse. Ecce talia 2 his filia ministr⁹ altari⁹ dñi. necnō et mōachis oīno interdicim⁹. de q̄b⁹ ait apl⁹. Nemo militās deo implicat se negocijs secularib⁹: hec ibi. Dicat aut negociū negās oīū: p. Hoff. eo. ti. in sū. p̄prie em̄ in causis negociū. in vicjs aut negociatiō locū habet. de ver. sig. Forus. §. Constat.

De negocio

Abbas. Et utiq; mihi pstat hanc decre. magne auctoritatis fore de pte cepto z de concilio Moguntino: iuribus canonicis incorporato vñ cū pfratrib; meis oīm seclariū causis z negociatiōes ptractare crebri? ptime

Felix. Pater reuerēde patz ex pmissis q; iuste negociatiōes clericis et (sco. monachis nō sunt interdicte propter diuersarum dispositionūz necessitates sibi per singulos dies incūbentes. sic vt pmittitur discipulos xpī et fratres sancti Benedicti in artissima regula vidimus negociantes. et hoc dicit lex imperialis in auten. de sanctis. epi. s. Eliū aut. coll. ix. q. clerici et mōachi pnt p ecclasticis causis negociari. p cor. c. xxi. q. iiij. Credo. z. c. Cyprian? z insuper canō dic. ad vite hui? necessitatē studia sunt diuersa. vt. xxi. q. j. Clericus.

Abbas. Bene dicis. ad vite huius necessitatē. Nam ad hāc si bene perpenderes studia modica sufficerēt si carnis appetitus nostros vagos affectus non puocaret. Nam dicit Boetius. ij. de pso. prosa. v. Paucis enī minimisq; natura cōtenta est: cur? facietatē si supfluis rigere velis aut in iocundū quod infuderis fiet aut noxiū. Unde Lathonis auctoritas. Qd nimium est fugito. et Hostien dixit de maio. z obe. Requisite. Omne qd est nimium: veritatur i viciū. vnde culpā timeo put pmissisti. quia nimium negociatiōib; vt abundātiū viuam? vñ cū nostratib; vestratib; accolis peregrinis et hospitibus nostra nostrorumq; solertia cunctis horis dieb; vite nostre sagaciter intricat extri

Felix. Nescitis qd petat. Nōne scri? (catur implicat et nūq; explicat. prum est vbi multe sunt opes: sunt z mlti qui deuorat eas. Eccl. v. et ad prouidendū tot z tantis deuorantib; (oportz necessario fm apostolū) illis abundāter prouidere. Nam dic idem. j. Thimo. v. Si quis suoz et maxime domesticoz curam nō habet fidem negat z infideli deterior est. id est ostēdit se deteriozem. vnde apostoli vnicuiq; prouidebant fm p vnicuiq; opus erat Act. ij. et christus dixit discipulis suis. Nunquid aliquid defuit vobis. at illi dixerunt nihil. Luce. xxiij. et hoc operabatur z hodie operatur vnus z idem spirit? apud vos z illos tribuens singulis prout vult. j. Corinth. xij. Et insuper dixit apostolus. Gratias ago deo meo semp pro vobis zc. quia in omnib; diuites facti estis ita vt nihil desit vobis. j. Corinth. j. Et qui omne dicit: nihil excludit de peni. dist. j. Nemo potest. xix. dist. Si romanorum. Hinc infero q; amici dei replebuntur omni bonitate tam temporalium q; spiritualiū felicitate vt dicūt doctores ibidem. Cum autē spiritualia sine temporalibus subsistere nō possint quemadmodū corpus sine anima. vt. j. q. iiij. Si quis obiecerit. et temporalia

Abbas. Dic igit? q; que ne? (suis negociationē necessario requirūt. gociationes sine pctō religiosi sunt tractabiles.

Felix. De questione tam larga penitus etiam incerta non pōt assignari solutionis sententia. xxiij. di. Habuisse. constat q; plures sunt religiones: z quot religiōes tot negocioz gestores. imo q; mōasteria tot negociorum diuersorū conditiones. Unde sancti Francisci de obseruantia fratres in se iuxta Clemen. Exini. de ver. sig. quasi nullas habent temporalium negociationes imo inter vnius ordinis z regle frēs dispares sunt negocioz dispositores.

Abbas. Est veritas q; sepe iam dictorūz fratrum minoz in summa quiete et vera paupate degentiū vultus prout Daniel cū ceteris pueris sibi cōiunctis: sicut Dan. j. apparent meliores z corpulētiorez q; nostri q; vscis mur cibo regio p ineffabiles p inicationū negociatiōes z laborz sollicitudines acquisitorz fortassis illi plerūq; p singulos dies prout apponitur ipsis in trans

monachorum

quillitatis paupertate. nos multū copiosos pcellunt in alimētis secundioribz fer
uenter crepitātes. S; his dimissis dic q̄so est ne aut general' norma cūctis reli
giosis z clericis rōne sue negociatiōis ascribenda.

Felix Atiqz dñe. quā clare videre poteris p Henricū bojt in. c. ij. ne cle.
Abbas Dudum consideraui eandem nimis generalē inten
tioni nostre pure nō satisfaciēte. Sed quia dicit aplūs. Quid
enī ad nos de his q̄ foris sunt iudicare. nōne de his q̄ int' sunt iudicabit' vos.
de his aut q̄ foris sunt iudicabit' deus. j. ad Cor. v. z. ij. q. j. Multi. de diuor.
Baudem'. De mōachoz aut tñ dic queso dispositiōe negociationū. de regula

Felix riu' p̄o z clīcoz negociatiōis diuersitate p̄tētoz ad p̄ns obmittēdū.
De monachis vero vix z absolute possum' quin etiā tangaſt alia
rum religionū: z etiā clīcoz stat' z q̄si oim: cū indifferenter monachi fratres: et
fratres monachi possint appellari. Ita p̄prie no. in. c. Cum dilectus. de p̄sue. et
etiā noīe mōachoz abbas intelligit. de cōcess. pla. Ex tenore. z sic oēs q̄ spūali
statu gliant' fratres dicunt'. z religionis vocabulo describūtur. sed monachi cle
ricoz nomine nō designātur. nec econtra: vt dicit Archid. in. c. j. de biga. li. vj.
in glo. vlt. At tamen regulariter quo ad negociatiōis materiā loquamur. Et
si de clericis simil' mentionē faciemus. incidēter p hoc vestre q̄stionis extrica
tiones nō impediunt. Negociū q̄ ad p̄positū nrm dicūt actus seclares de rebus
secularibz acquirēdis emendis vl' distrabendis. z hec sunt prohibita: nō tantū
religiosis sed etiam clericis. e. ti. c. j. z. lxxvj. dist. Fornicari. qz inter emēt' z ven
dētis cōmertiū difficile nō est interuenire peccatū. vt de pe. dist. v. Qualitas.
Nam Hiero. dicit: negociatorē clericū ex inope dimitte z ex ignobili gloriosum
quasi quandā pestē fugere. lxxxvij. di. Negociatorē. et si hoc in clerico est dete
stabile: q̄nto pl' in monacho. qz in eodē genere peccati plus peccat monachus
q̄ clericus. vt le. et no. xl. di. Homo. in glo. magna. licet dicāt iura q̄ cōtrahē
tibus licitū sit se mutuo decipe vsqz ad dimidiū iusti p̄cij: vt le. z no. de testi. cū
causa. z in glo. vlt. et b̄ rez in foro cōtentioso. secus in foro p̄scientie vbi ppen
ditur q̄ iustus vix saluabit'. vt. j. Petri. iij. De q̄ Greg. v. mora. c. ix. Unde pri
mum dico q̄ negociatio monachoz q̄ ex necessitate cōtingit q̄ legem nō habet
non est pctm. vt le. z no. de re iu. Qd non est. vnde tali casu si monasterium est
inops z cōuent' est paup: p̄nt monachi si p̄pria predia non sufficerent aliorum
possessiones cōducere et in eis p se z alios laborare. ar. de ec. edi. Dilecti. et lex
in auten. de san. epis. §. Alium. coll. ix. Si aut negociatio p̄cedit citra necessita
tem et causa lucri: hanc mōachi exercere nō p̄nt vt ne cle. vl' mo. p totū. b̄ saluo
q̄ mōachi a suis abbatibz priorat' vl' ecclias ad mēsas ipoz spectātes recipere
p̄nt ad firmā: z exinde soluere pensionē annuā mōasterio tal' inopi z depaupe
rato vt frēs p̄gruēti' alimēta p̄cipiāt. qd dic vt no. Inno. de sta. mo. c. Dona
chi. et. §. de monte laudino. de excess. pla. c. Unico. et Henric' bojt. in dic. c.
ij. ne cle. vl' mo. Dicit autē ad firmā locatio sub certa pensiōe. et est vulgare gal
licorū. de q̄ de deci. Dilecti. p Hosti. Ex his sincere ppendere poteris q̄ sit lici

Abbas. ta negociatiōis p̄uersatio p̄stim in omī mōachoz p̄tubernio.

Felix. Dicit lex Omnes in fi. C. (ne sum informatus articulo.
de epis. z cle. q̄ necessitas est magistra rerum. z sic necessitas famis
si fuerit in monasterio vel alio quocunqz loco sine peccato permittit nos come
dere carnes. etiam tempore per ecclesiam prohibito. ar. de conse. dist. v. Carnē.

De negocio

de obser. ieiun. Consiliū. vnde et David fame cōpulsus comedebat panes pposi-
tionis. xxv. q. i. §. his itaq. j. Reg. xxi. et ppe eandē cām licitū est auferre aliena
de ppe. dis. v. Discipulos. et etiā furari. de fur. Si qd. et homicidiū impune cō-
mitti tpe necessitatē. de homici. c. ij. et comedere ydolatiniū. de cōse. di. j. Sic et
necessitatē tpe oīa sunt cōia. xij. dis. dilectissimis. ff. ad legē rodia. l. ij. cū in eodē
nā in fi. preter vxores. et ppter ea pē pōt vendere filiū tpe necitatis. C. de pa. q. si.
distra. l. ij. sed nō vxorē. vt no. ibidē glo. Sic fecerūt illi de qbz ppha Jobel. ij.
qui puellā suam vendiderūt p vino vt biberēt. qz necessitas sitis vt famis an-
gustiauit eos. nulla tñ necessitas excusat ad fornicandū. ff. de ri. nup. Palā. §.
non est ignoscendū. Ex his ppendētes si que sint necessitates vobiscuz in tam
mūltiplici et innūerabili negociatiōis tumultu sine pctō penit' opus vestz excu-
santes. Vñ fm plm polli. v. Dū nobil' artē vl' negociationē exercet iuxta terre
consuetudinē suo statui nō competentē perdit gener' sui nobilitatē. Vñ dupli-
cem ponūt canones negociationē licitam causa necessitatis. et illicitam causa
cupiditatis. lxxxiij. di. Fornicari. et semp negociatio causa cupiditatis presu-
mitur in laico clerico et monacho nisi contrarium probez. xij. q. j. c. j. Scriptum
est em q negociatio sine mēdacio et pctō vix exerceri pōt. de pe. di. v. Qualitas
Et ponam' q veniale pariat peccatū. hoc tamē vilipensum et multiplicatū erit
mortale assiduitate continuatū. vt. xxv. di. Criminis appellatio. et de iamdicta
necessitate qua possunt verisimiliter excusari dixit Beda in quadam Omelia.
et habet p regula iuris ptracta sic inquit. qd non est licitū in lege: necessitas li-
citur facit. Nam et sabbatū custodiri pceptū est. machabei tamē sine culpa in
sabbato pugnant. sic et hodie: sic quis ieiuniū fregerit egrotus. reus voti non
habetur. Hec ille. Si autem dubiū fuerit exordium de necessitatis articulo qñ
fuerit sufficiens ad excusandū pctm vel non: cum in h' qd capita tot sensus in-
teruenire possent eloquio. de pces. pla. Quia diuersitate. Dico in h' arbitriū bo-
ni viri spectandū cum certa doctrina de talibz pcese non habeat. de h' de rescp.
Sedes. et in glo. iij. Vñ legim' quendā nobilē virum se et sua conuersum tra-
didisse monasterio. et sepe p abbatē missum negociando. vnde dum asinos la-
bore lassatos et ponderibz p fractos ad vēdendū tanqz inutiles in foro pduceret
Ipse nobilis continuo volentibz emere fidelr defectus asinor. secretos indica-
uit: quos propterea quilibz cōparare cōtempnit. et sic asinos ad mōasteriū redu-
xit quem ppter ea abbas increpauit. Sed cōuersus: et si nuper inquit optima
castra ppter dñm ad saluandā animā reliqui. hāc ppter pessimos asinos nō ma-
culare decreui. Nam volunt iura q vendunt: teneātur vicia reuelare latentia.
de quo plene Alstē. li. iij. ti. xij. §. Utrum venditio reddatur et se. Hic conuer-
sus fideliter negociatus fuit quem infideliter abbas increpauit.

Abbas. De necessitatis conditiōe satis competentē: inutilibus tamen
verbis cōtentor expeditus. Sed de negociationis hūane mūlti-

Felix. Satis clare per (tiplici diuersitate adhuc sum mente cōfusus.
Ray. in summa co. ti. et si non tederet videre possetis. p quē et glosa
Archid. clare colligit q negocia sint licita vel nō. qz alia sunt inhonesta ex sui
natura: alia non. Inhonesta ex sui natura sunt oīa q sine pctō exerceri nō pñt
vt contract' vsurarij symonie et similes. et ista oībus sunt phibita indistincte:
vīz laicis clericis et mōachis cuiuscūqz sunt pditiōis vl' artis dñmō sint dolica-
paces. xiiij. q. iij. Hec hoc qz. j. q. j. Reperiunt. in fi. lxx. dis. Fornicari. de delictis.
pu. Pueris. de re. iur. Et si christus. Alia plura sunt honesta vt emptio veny.

monachorum

ditio locatio pductio: et similes ptractus: similr et q̄si ptractus vt tutela cura ne
gocioꝝ gestoꝝ et exercitatio oim iudicioꝝ et similia. et breuiter in his concludun
tur omnium artium mechanicarum cultores.

Abbas: Et quid hoc ad monachos.

Felix Nōne dixi vob q negociatio licita p̄t p̄sone p̄ditōz erit illicita et in
honestā. nā illis et istis dic apl's put est p̄dictū. Nemo militās deo
implicat se et. et h̄. et di. Qm̄. cū p̄cor. et p̄pterea dixit p̄pha. qm̄ nō cogui nego
ciatōes introibo in potētiās dñi. Ps. lxx. et alia l̄ra h̄z litteraturā. et dicit glo.
ibidē sup eundē locū. Quidi? acq̄rendo p dāno blasphemāt. pro pecunijs suis
mentis et peccat. S; hec vicia sunt hois et nō artis q̄ sine his vicijs agi p̄t. ars
mentis et peccat. De negociōz discretiōe nōdū fui certifica? (em viciū nescit.

Abbas tus sed exclusis alioꝝ q̄rūcūq; negociatiōib? mibi vellē eē pri
mus et penit? edoceri de nostri cenobiij p̄ditionib?.

Felix Habetis rōnē? et q magis attendēdi sunt ac? primiores et reijciendi
remotiores. p mltōz iuriū p̄bat attestatiōes. vt. lxxvj. di. Non sat̄ de pe. dis.
iij. Quia radix. et c. Vis enī. de cau. posses. Lū ecclia. de homici. Tna. et c. Ex
hibita. ff. de re iudi. Nō ex. Dicat̄ q̄ si placet de p̄p̄is noiātim v̄is negociōz

Abbas Constat q̄ in domo re? (cultorib? vt discreti? r̄ndere valeam?
ligionis: silr et extra cōpetenter ad nos spectātes māsioēs mltē
sunt negociationū negociatores: diuersay p̄ditionū ples subsistūt. et vtiq; sine
taliū industria singlari singlāter singulr alter alteri? indigēt suffragio. nec
alter alteri? carere p̄t subsidio. Nam p̄mo et p̄ncipalr in vinea dñi sunt institu
ti de fundatoꝝ nrōz testamēto et diligētē ordinati laborātes. et officia diuina
principāl̄ cū hois canonicis ea q̄ dēz v̄l fieri p̄t deuotiōis intētiōe ingit p̄fici
entes. S; h̄ diuinū negociū sine t̄pal̄ administratiōis ministerio: put p̄dictū est
perfici nō p̄t: put etiā in p̄fecto q̄ndā primordial̄ monachā? sincere religionis
ocio cū sibi sp̄ oportune p̄iūcti indigēt diuerso laborē et negociatiōis ministerio
imo labor manual̄ nob p̄uēt ex religiōis statuto. et hi sunt q̄ necitat̄ cōdimen
to. similr et corpis alimēto: vestitu tegumēto: necnō habitatiōis tabnaculo et ha
bitationū refectōis reformatorio: et his cōiūgunē necessario cuiuslibet artis vel
quasi mechanice taz ruraliū et p̄dialiū q̄ v̄banōz exercitatores frēq̄nt manen

Felix Dicat̄ q̄ specificē q̄ in labore hoim vo? (tes sub p̄ae n̄o q̄tidiano.
biscū sūt. aut q̄ vob p̄iūcti: p̄pterea religiōis clemētia flagellabunt̄.

Abbas Non pudet dicere qm̄ nobiscū versant̄ honestissimo labore et sūt
qdā sc̄ptores. medici. barbitōsores. pictores. sutores. pellifices.
molitores. pistores trituratores. carpētarij. lenigatores. torneatores. fabri. mar
scalci. lapicide. cemētarij. tectores. figli. fellatores. corigeri. coci. scutellares. car
nifices. piscatores. reticulatores. ortulani. māgonēs. q̄drigarij. currifices: funi
fices. doleatores. vinatores. p̄ncerne. caupones. putatores. armētarij. sulcones
agricultores. agrestes. agellarij. abigei. pastinatores. villici. pastores. agozo
nes. opilonēs. bubulci. venetores. stabularij. stratores. aucupes. lucarij. custo
des. vigilatores. equites. militantes. clientuli quoq; familiares. triclini et co
rundē vicetenentes. et insup contractū et q̄si contractū p te supius annume
ratoꝝ ac omniū iurisdictionis t̄palis ad diuina t̄galia spectātis actū directo
res. actores. factores. dispositores et negociōz gestoꝝ. sindici et nunci. sp̄āles
et generales. binc balini. vicedomini. aduocati sculteti. scabini. p̄sules. p̄cōsules
scribe. sc̄ptores. notarij. cācellarij. et officiales q̄z nō ē nūer? qui omēs aut ali

De negocio

qui ipsorum ex officio sibi specialiter aut generaliter commissio pphanarum et secularium: et usque ad sanguinis effusionem. membrorum mutilationem. necis inflictionem. et carcerum terrorem multarum et penarum impositionem tractare tallias et gabellas et collectas de vino: frumento et oleo qualitercumque distracto colligere et ab inimicis extorquere ac mortuaria que consistunt specialiter apud nos in defunctorum pecoribus ac vestimentorum melioribus tollere: et generaliter omnia et singula disponere subdelegare: relegare: deportare et ordinare solet et disponere que principes temporales in suo principatus dominio faciunt.

Felix. Et si bene ppendo omnes et singulos negotiorum saltim horum (cere possent. nestorum actus. et insuper tractus et quasi tractus que in mero et mixto imperio et modica maiori et maxima coactione comprehendere possunt per vos et vestros expetere soletis. put de iuris permissione potestis. ut clare patet de re. ec. non alie. Ad nram. et clari. c. se. cum plibus pecor. De que quidem impio plenissime videre poteritis per spe. de iuris. om. iudi. p. Notandum quod est. et quasi usque ad finem ipsius. et ibidem.

Abbas. Et hoc est quod ego vobis (sincerius per Jo. an. in suis additionibus. lo si bonarum mentium (ut promissisti) est culpa ibi timere ubi culpa minime reperitur: cum hec omnia et singula numero tumultuosa dispariter per nos annumerata sint. negocia secularia per nos et nrares expedita seu expedienda et sunt utique negocia inter hec nobis monachis imo clericis secularibus competentia: pertimesco nobis culpam excessus et peccata lignum fenem et stipulam tot et tantis periculis immisnere: quod in reddenda ratione que nris et maius requirit per nunc perhorresco tremendo ratio.

Felix. Et reuera quia iurisdictiones non novimus omnem (tionabiliter respondere. nes: et merito bene mouent vestra et vestrorum mentes sed ad tollendum tantam perplexitatem scrupulum. ppendatis auctes sacrarum legum et canonum. Scriptum est enim quod per nos non possumus: per alios facere debemus. ff. de. pcur. l. j. ff. de admi. tu. l. Ita tamen. s. Bessisse. et sic expienter videmus in tutelam et tutoribus ubi pupilli penitus in potestatis potentia tutoris fulcita releuatur oneribus. ut patet in insti. d. tu. et cu. et ff. eo. ti. per totum. Hoc idem in iurisdictionibus cetui clericorum et monachorum non competentibus officialium ministerio pagendis. Item sicut ubi persone eligunt industria. aut quod non licet vobis aut convenit seu per vos non potest expediri in persona propria per aliarum personarum parant exercitia. ut dicit lex. C. de cadu. tol. s. Ne autem. et l. In artifices. ut patet in pictore vno que sepe sua more industria vel sanctos vel angelos vel dyabolos multum vivaces depingit in pariete vel tabula. sic similiter aliorum mechanicorum ponderatur practica. et hec non dicuntur put de iurisdictionibus manibus abbatibus aut monachorum qualitercunque peracta seu agenda munde sunt enim manus vestre per talium et aliorum vestrorum exercitia. et quod dicit lex per alle. quod per nos non possumus. et c. Nam tantum posse dici mur quod honeste possumus. xxij. q. ij. faciat. ff. de condi. et insti. l. Filius que fuit. et id enim solum possumus quod comode possumus. de rescrip. Scissitatus. vel de iure et sine scandalo. de preben. Cum teneamur. et in glosa. ij.

Abbas. Et nonne dicit regula iuris. li. vj. Qui per alium facit. est pinde ac si faceret per seipsum: ut videtur si tutor tenetur directa actione quam administrat per seipsum est ac si administraret per alium. ut. ff. de admi. tu. l. Ita autem. s. Bessisse. et l. tutores. s. Non solum. Item sicut tenetur iudicio unde vi qui deiecit per se. ita si deiecit per alium. ff. de vi. et vi. ar. l. j. s. deiecit. Item qui occidit per se ita et per alium occidit. C. de accu. l. Non ideo. C. ad fill. l. Si percussor. Arg. ff. ad tur. l. j. s. penultimo. Item si punitur tanquam calumniator qui per se detulit et non probavit. Ita et qui per alium. ff. de iur. fisci. l. ij. s. Divus pius. et l. Non tamen. Ad idem potest induci. ff. de fideius. l. Postulare. cum infi.

Monachorum

hitis iuribus similibz. vnde put supra merito medullitus ptemisco: si p alios
Felix tot crudeles actus singul diebz z horis mādato vl ordiatiōe pficio.

Bene mouemini. Nam hec regula fictiōe iuris videt fore vera naz
 als impossibile pternit q ista q p aliū sunt ita fiāt ac si fieret p meipm. qz iure
 cauetur q etiā factū ab eodē diuersis tpibz nō repñtet idēpnitatē eiusdem facti
 vt. ff. de pdi. inde. l. Si pō sorte. §. Libertus. z in aut. de fide instrui. circa pn. et
 hoc ē necessariū. alioqn archiepī z epī z abbates z plēs ecclīaz plati ppe suas
 in tempalibz iurisdicōes eēnt frequēter irreglares. Hoc idē videt velle Jo. an.
 post Dynū. in dicta regla p yos allegata in mercurialibz suis. Constat enīz q
 pater nō portabit iniquitatē filij: nec econtra. quātumcūqz cōiuncti Ezech. xviij
 et. i. q. iij. Judei. xxij. q. iij. §. His ita. Nec dñs punit pro facto familie sue ci
 tra mandatū suū delinqntis. de q plene Spe. de iureiu. circa fi. qz pctā suos te
 nent actores. vt dicit ler. L d penis. Sancim⁹. de his q fi. a ma. pte ca. Quesi
 uit. de sen. excō. Romane. vnde filr scribit q delictū pfone in dānū ecclīe nō de
 bet redūdare. etiam si fuerit administrator: sindicus vel procurator aut nego

Abbas tiorū gestoz. De q plene p Henricū boijt. de excep. Venerabil.
 Hōne etiā pter iā dictas videt alia qsi ad nrm ppositū regla pti
 nenter pducēda q dicit. potest qz p aliū qd pōt facere p seipm. vñ diē Dyn⁹ ibi
 dem. sicut possum p me emere vendere locare pducere z litigare. ita possum p
 aliū. vt. ff. de pcut. l. i. §. Usus aut. z de iniur. l. Si vn⁹. §. idē iuli. z. §. idem ait.

Felix Et sic seqretur q possem sine cor⁹ (et insti. p qz pso. age. pos. §. i.
 poris lesione certis diebz ieiunare z eqnimiter p aliū h idēz ieiuniū
 possem pficere. vide de hoc textū bonū in. c. Pnia. de pe. di. iij. z glosaz bonā in
 c. Presbyt. lxxij. di. et aliā. in. c. Anime. xxij. q. ij. Scitis qz sup dictūz ē q qz
 pōt p aliū qd nō p se. Item p qz p seipm qd nō p aliū. sic in pñti casu. Et sunt
 iuris regule reglarit vere als regule nō essent si exceptōes nō excipent. vñ dñs
 regularē cū suū prius sit speciale. vt elec. Lupiētes. li. vi. z in glo. p. Lōmode
 et doct. ibidē. z hoc vez in nre facultatis traditiōe. vt p qz p omēs vtriusqz iur
 regulas. secus per alias scientiarum disciplinas.

Abbas Plus errone⁹ sum qz prius. nec mihi radicit⁹ pstat in tātoz tpa
 liū tumlabbybi demū reqdescat purus pscie spūs aut salutariū nrōz potentat.

Felix Sine prioribz vir ad vestre petitionis intentū pcedere poterat no
 stre responsionis apparat⁹ Constat vob primū q experientia reruz
 est magistra. z psertim rationū z iuriū ritu reglariter fulcita. vt le. z no. de elec.
 qz sit. li. vi. Ecce primū q Constatin⁹ magnus impator xpīa nissim⁹ p se z suis
 in impio successoribz tradidit suo tpe summo pontifici z suis seqntibz donaria
 magna z psertim vrbem Romanā z maltas italie z occidentaliū partiū regio
 nes: qz hacten⁹ sumi z romāi pōtiffices tenuerūt. vtz in. c. Decernim⁹. xcviij. di. z
 palea est. z in. c. Futurā. iij. q. i. vnde diē Jo. an. in addi. spe: magna. de instru.
 edi. §. Hunc aut videm⁹. q si donatio Cōstantini nō tenuisset. tamē ecclesia ro
 mana z alie ecclīe z mōasteria tpaliū hmōi possessiones pscriptissent. Hinc vi
 dem⁹ qntas impatores romanoz: reges ac alie terre pncipes ecclesijs z mona
 sterijs tradiderūt terraz suaz z diuinoz posselliōes qz hodie tenent p vniuer
 sum mūdū dñantes. Hinc videam⁹ mōasteriū sancti Benedicti in sublaco fun
 datum. de q in. c. Cū ad monasteriū. de sta. mo. et totius sue regule sit exēpluz
 et norma. z speculū sue religiōis. vt patz p idem. c. Quia p vniuersum mūdum
 taliter et in vitate famatū z diuulgatū. q pñc put longis retroactis tempo

De negotiō

ribus per castra meri et mixti imperij munita cum omnibus pertinentiis videtur gloriose fundatum: et sub abbatis ibidem ministerio penitus constitutum. Item legimus de sancto Breg. qui se construxit in Sicilia vir clarus monasteria. et infra urbem septimum in qua se fecit monachum. His sane monasteriis predia large tribuit et cetera. put hodie suum monasterium in urbe romana multorum habere possessionum et prediorum massicula. Hinc monasterium sancti pauli extra muros urbis simili modo dotatum est. Item monasterium sancti Galli. de quo in. c. Dilecti filijs. de pur. ca. in qua sanctus Beda monastice professionis vigebar et disciplina. de qua dicitur Jo. an. post robertinum in addi. spe. de arbi. s. sequitur. s. sed quanto diligentius in hec scriba et cetera. et quod in Germania est princeps maior abbas sancti Galli quod ex eo fortasse est locutus. quia idem abbas sub se vasallos vicem comites habet et barones generosos illustres et nobiles. homagia magnifica sicut princeps. idem princeps enim noiauit. et iurisdictiones sic princeps per alios exercuit. Item abbates morba cen. et Campidoneum. his diebus duobus austria beneficia feudaliter obtulerunt. et per eos de illis beneficiis tanquam vasalli inuestitura receperunt. attamen principes in veritate iuxta iuris dispositionem dici non merentur. sed est superbia in abusione. igitur tales ab adulatores proclamantur. Scripsit autem Bre. papa Hermanno episcopo Metensi. put habet xxvij. dist. Quis dubitet. sic inquit. Quis dubitat sacerdotes christi regum et principum: omniumque fidelium preses et magistros censeri: ac si diceret. nemo dubitat. sed sunt principes et plures principes. put alii sunt argumentantes. sed hic largiter loquitur et in foro patet in qua papa vel imperator principes mundi subsunt illi hoc tempore quando presbiteres sibi caput supponunt. ut le. et no. in. c. Sane. de off. dele. sic largo vocabulo pastores habuerunt principes. ut. iij. Reg. vlti. c. liij. dist. in prin. de quibus plenius scripsi in li. de nobilitate. c. xxij. s. An ne abbates. Hinc infinitas ecclesiarum et monasteriorum prelati sunt talibus privilegiis et prerogatiuis peroptime iuste rite et legitime dotati. et ab ecclesia Romana rationabiliter a tanto tempore cuius initium non est in memoria hominum tolerati. et nec regula sancti Benedicti etiam de obsequantia strictissima per hominum dominiorum et aliarum regum quantumque temporalium superabundantium possessionem videtur fore violata imo confortata put patebit infra. Hec autem monasteriorum consuetudines in ordine sancti Benedicti sunt sufficientes ad tollendum omnem scrupulum conscientie et de ritu simili fundato sufficientes faciunt probationes. ut le. et no. l. dicto in. c. Contra morem. Constat igitur quod omnia concessa intelligunt de iure communi nisi prohibita in certis casibus repiantur. arg. xxvij. q. ij. Lex diuina. de sen. excō. Ruper. de quo. ij. q. v. Consulisti. in glo. ij. et certum est quod vno concessio: concessa intelliguntur omnia que sequuntur ex illo. et etiam illa sine quibus concessum expediri non potest cum omnibus conexis. ar. i. q. v. Sicut christus. ubi de hoc. Ad idem. ff. de pben. emp. l. Creditor. s. vlt. l. de bo. vacan. l. ij. li. x. ff. dele. iij. l. Quis. ff. de pe. le. l. Flang. s. Si ita de quo Jo. an. in mercurialibus super regula: cum quod prohibetur. li. vi. Unde si prelati concedit iurisdiccionem prout promissum est. videtur sibi concessa omnia et singula que spectant ad hominum iurisdictionis exercitacionem. put si monacho conceditur quod sit in scholis omnia videtur sibi concessa que requiruntur ad scholarum. unde si eius interest potest ibidem accusare vel aliter agere conducere et locare. ut no. de accu. Ex parte. in glosa ij. Unde dicit archid. ne cle. vel mo. c. ij. li. vi. Dare operam sine intendere sacris litteris. non est sed vocationem monachalem. et idem abbati precipienti ut sacris rebus intendat monachus: obedire tenetur. Tamen ad hoc ut monachus possit esse in studio duo precipue requiruntur. Primum est ut obedientia cogatur. quia ex se semper debet velle in claustro manere. Secundo exigitur ut intentio eius non sit ad gloriam sed ad sapiam aspirare. sufficit enim monacho si bonus est licet sit illitteratus vel irregu-

Monachorum

laris: sed hec nocent clerico. vt legiſt z no. xvi. q. i. l. Legi. in glo. ſufficit. vñ diſ-
 ler. Eſt obprobriū mōachis ſi velint videri periti ſeculariū negociorū. L. d. epi.
 et cle. l. Reptim. L. de teſta. l. Coſulta. z ea rōne ſuadet eis q in negotiorū mo-
 naſterij diſpoſitiōe pſtituā ſindiciū. qz ſuos dei decz eē quiecos. de ſindi. c. Vni-
 co. Dicit enā d mōacho q ſi mutuū ſhat tenebif mōaſterio vſq ad p̄babilē mo-
 diū. ar. ff. ad macedo. l. Filiū habeo. z ibidē doc. z ſi talis monachus obligat li-
 bros vſ res alias p ſcolari vſ alio. obligatio nō tenet. z ſi fideiuſſor fuerit ibidē
 pro aliq: ſiſt nō tenet. vt diſt Archid. in dic. c. ij. ne cle. vſ mo li. vi. vñ prout col-
 ligiſt. lxxij. diſ. in. c. Si q̄s. z in glo. i. iuribz ad hoc bñ ſulcita. monach⁹ pōt eē
 ep̄s in ecclia ſeculari. z etiā prelat⁹ in ecclia ſeculari. Item pleban⁹ in eadē. Itē
 canonic⁹ ſecularis. Item vicedomin⁹. qz ep̄s d; h̄c teſtimonia monachorū z p̄t
 eſſe yconom⁹ ep̄i. z ibidē vide Archidya. Item mōach⁹ pōt eē official⁹ cauſarū
 fori contentioſi de cōſenſu tñ abbatis ſui. vt notat will. de monte laudino. de
 reſcrip. Et ſi p̄ncipal. z Henric⁹ boijt. ne cle. vſ mo. Scdm. in ſi. Et his ſuffi-
 cienter colligiſt monachos oim tpaliū abundantiā ſine pctō poſſe poſſidere put
 poſſidebāt ab antiq z p̄ſtim Liſterciēſes put clare videt de deci. nup. vbi dē
 euidenter de poſſeſſiōibz p ipſos illis diebz cōpatis z acq̄ſitis. z hodie vidētur
 poſſidere. z q pauca poſſidēt cum paup̄tate maledicta minori felicitate vidēt
 ab omibz fulgere. Vñ dixit biero. vt h̄. lxxij. q. ij. Moyses. Anima certe qz ſpi-
 ritus eſt in ſicco hitare nō p̄t. z iuxta glo. ibidē in ſicco id eſt in corpore rudi et in-
 ſormi. qz vtiqz corpus ſine aia rudiffima videt materia. imo ſpūſſctūs in ſicco
 arido z ſterili: necnō in ſecundo paup̄ez loco habitare diut⁹ nō cōſuevit. vtz
 in Lathuſiſchibz contēplatiōe ſctiſpūs put aſſerit bene redolentibz z ceteri reli-
 gioſis q ſpūs dei ducunt in p̄ſumatōe vite contēplatiue q apd nos dicit p̄nūc
 reformatiōis. Qui quidē religioſi reuera deſiderabāt loca hacten⁹ in h̄itationē
 ſibi. z conſeq̄nter poſſidebāt z priores Jebuſcos z vix qñqz repellebāt vt a fru-
 ctu frumētī vini z olei multiplicati fideles xp̄i in pace requieſcerent. z ita dedit
 ſpiritus pinguedinē z pinguedo ſpiritu. Ac ſi diceremus q obſeruatiē religio-
 nis cultores nonniſi loca victualibus abundāter referta querebāt. arida quoz
 qz repudiabant. z eoz poſſeſſores minime moleſtabāt. Sed ad p̄poſitū noſtrū
 redeundo dicam⁹ q eccliarū z mōaſteriorū prelati hucusqz iuramēto multiſqz
 penis conſtricti māſerūt. q hmōi dominia put alias ſuoz p̄dioz poſſeſſiones
 quibuſcunqz iuriſdictionibz tanqz ſpiritualibz munita. alienare non potuerunt
 ſine ſedis apoſtolice licentia. vt apparet de re. ec. nō ali. quaſi p totum. Et his
 igitur q dicta ſunt notabilr colligiſt q nō tñ vob dñe abbas. ſz omibz eccliarū z
 monaſteriorū platis p mūdum cōſtitutis nomie ſuarū eccliarū z monaſteriorū
 licet dominia z dñationū inſignia patēter z potēter poſſidere z poſſeſſa manu
 tenere. z nouas res tpales ſolenter acquirere. vnde iura n̄ra ſalubriter ſtatuerūt
 vt mōachus ſuccedat in hereditatē res mobiles z immobiles qlitercūqz i ſe cō-
 tinentē. vt p̄t. lxx. q. iij. Non liceat. ſz monaſterij noie ei⁹ recipit z acq̄rit. lxxij.
 q. i. c. i. De q plene in nouell. de p̄ba. In p̄ntia. circa ſi. ſue magne glo. z h̄ ſuaſ
 ſed h̄ tñ ibidē vbi auctas cū potentia cōcurrere videt vt infra dicitur. ſz ſi mo-
 nach⁹ nollet adire hereditatē z oino vellet quieſcere extūc monaſterij nō ſuc-
 cedit niſi coactus adeat. De q Spe. de ſta. mo. p̄. Octano q̄ritur. z in nouell.
 de p̄ba. In p̄ſentia in magna glo. S; Alanus dixit: q ſi monach⁹ vellet here-
 ditatē penitus repudiare qd nō poſſit. vt ibidem. p̄. ſeq̄n. S; ſi monach⁹ vellz
 adire hereditatem et monaſterium recuſat p̄fertur voluntas mōaſterij vt diſ-

De negotiis

Abbas. Premissis bene perpensis (cit nouell. vbi supra circa finē. pgrue sequit̃ vt dicas an feuda intrā mōasteriū psonā seq̃ntur.

Felix. Vidi talem questionem in practica et iudicialiter expeditā. Nam dicit Johānes andree vbi. s. q. si huiusmodi feuda talia debeāt seruitia que monasteriū per se vl' p aliū licite potest exhibere q̃ extunc omnino sequatur personā. sed si non potest monasteriū talia perficere seruitia q̃ extunc ad dominū debent redire huiusmodi feuda. allegat arg. l. de cadu. tol. l. vnus ca. s. Negantem. ff. de solu. l. Inter artifices.

Abbas. Sz qd si intrās mōasteriū habuit possessiōes emphiteoticas. **Felix.** Dicit Jo. an. vbi. s. q. vtiq; tales possessiōes cū onere suo transeūt ad mōasteriū. allegat ar. ff. dele. ij. l. Peto locū titij. s. i. Licet sit. ar. contrariū in autem. de alie. emphi. s. i. colla. ix. sic etiam si intrans religionem habet vsufructū cuiuscunq; rei: similiter transit ad monasteriū. et durat ad vitā

Abbas. tam intrātis tantū. allegat insti. de acqui. p. arro. s. Usus enim. Quid autem si ingrediens monasteriū prius ad vitam suam emerat fructus aut cēsus in pecunijs aut alijs rebus consistētes an monasteriū licite recipiat huiusmodi fructus et census ad vitam ingredientis.

Felix. Quis dubitat si ingrediens licite quondā potuit emere. et sibi taliter puidere et sibi proximus esse cū caritas a seipso incipiat. xxiij. q. v. sed nō licet q̃ monasteriū quod succedit monacho: similiter recipiat ad vitam istius monachi. De hac igit̃ questiōe vidi doctores sepe discrepantes. sz pluribus altricationib; defalcatis. dicit Jo. an. in addi. spe. sup rubrū de vsuris post Hostien. si fructus certi vendunt̃ ad tempus incerti: hoc est ad vitam hominis. id est ad horā mortis que incerta est. vt no. de pe. et remiss. Cum ex eo. ff. de pdi. et de. l. i. et q̃ hmoi cōtractus ad vtrāq; partē scz vendentē et ementē sit licitus. et hoc si nō fiat in fraudē vsurariū. nec deceptio vltra dimidiā et satisfaciū decre. si. de vsu. vbi ppter incertitudinē excusatur cōtractus ab vsura. ad idem bene facit. l. Scim. s. penul. l. d. dona. Ibi. incertus enī fortune exitus rē. et l. de vsu. Si ea lege. et l. Oleo. et l. de vsufu. l. Ambiguitatem. s. i. de sepul. sacris. cū. i. glo. Resistit etiam in hoc Hosti. Raymūdo et Boffre. quod vide in summa sua de vsur. s. an aliquo. Predicti enī dixerūt q̃ si hmoi contrahētes credunt diu viuere intentio ipsorū est corrupta. Sed dicit Jo. an. vbi multū tempe viuit emptor: nō habz venditor: conqueri qui ecōtrario. i. morte festina nō fuisset cōquestus. facit ad hoc. l. de solu. l. penult. Item est hoc accusare naturā cōtra. l. Maximū. l. de libe. pte. vl' ehere. et in hac diffinitōe tanti doctoris sitis bene cōtentus. imo supstitiosum foret si magis velleris fore certus. vt legit̃ et notat̃ in regula Qui certus. de re. in. li. vi. sic in casu puerfo si quis emit fructus incertos ad temp̃ certum. videlicet arborū oliuarum vel vinearū. dicit Jo. andree ibidē q̃ est idem ius: et q̃ similiter valeat cōtractus: hic autē et proxime p̃scrip̃ videlicet ad vitam hominis: religiosi personis singularib; semp ē interdict̃ vt colligit̃ ex p̃dictis. secus de clericis secularib;.

Abbas. Sum cōtentus. sed adhuc alia questione mouet̃ animus. quid si ingrediens monasteriū fecerat dum erat in seculo tales cōtractus. videlicet quia emerat census vnus floreni pro viginti florenis. aut qnq; pro centū et hmoi similes in alijs reb; cum pactis et conditiōib; de redimendo pro tali summa iurta ratum tempis. an monasteriū loco illius professi sine peccato recipiat illius fructus.

Felix De hac materia dudum et breuiter scripsi in tractatulo contra validos medicantes. et summarie: prout per multorum doctorum collegi collationes et dixi talem contractum fore usurarium nisi emptor tantum exponeret in solutione principali pro quanto communi cursu talis census emerit perpetuo: et si tunc emptor venditori facit talem pietatem. ut quacumque venerit ad pinguiorem fortunam redimere se valeat ab huiusmodi solutione. hic meretur fratri suo facere talem gratiam: sed si minus soluerit. videlicet. x. vel. xx. cum in veritate non sit moris illius terre pro tanto tales census comparare. mori presumitur dolus et usura. de quo monasterium se non intromittat. Nam contractus ex conuentione legem recipiunt et seruari debet nisi reprobetur a iure hominum lex. de depo. c. ij. et ibidem in glossa. ij. In his autem contractibus intentio multum iudicat hominem. xxij. q. v. Humane. de sensibus autem et cogitationibus iudicat deus. xxij. q. v. c. i. §. Quid autem. Si autem clerici vel religiosi aut laici possidentes superabundant aurum vel argentum. scientes ipsum fore sterile et non indigere. nec alio per illud volunt subuenire pauperibus. aut alijs suis in christo confratribus multis debitorum oneribus grauatis. Hi ut hec sterilis massa auri vel argenti contra suam naturam putat alchamistis laboraret fructificet: faciunt tales contractus. etiam secundum cursum quo tales census perpetuo venduntur. et ecclesia que de occultis non iudicat. videlicet militans ut de symo. Sicut. cum concor. in glo. hos contractus permittit. secus de ecclesia triumphante. ut in cle. i. de here. et in glo. Hic placet. Est tamen magna differentia inter usuram taliter palliatam per quam subuenit sepe salubriter opprimi timetibus. et inter nudam usuram nullo colore bono vestitam. putat inter eandem et rapinam. Nam usura fit sine violentia. quia scienti et consentienti non fit iniuria: necque dolus. de reg. iur. Scienti. li. vi. de sent. exco. Contingit. et in glo. i. secus de furto et rapina. unde leges furem et raptorem ultimo supplicio condemnant. de quo Azor in summa dicit de penis. sed non usurarium qualitercumque procedentem. Pena enim grauior vbi cumque imponitur grauius et inde peccatum estimatur. ut le. et no. xxij. q. vj. Quicquid in omnibus. et in glo. i. Sed aliter secundum canones. quia si laicus est usurarius. hic est excommunicandus nisi restituat. de usu. Preterea. et clerici ab officio et beneficio suspenduntur et repelluntur etiam a dignitatibus. de excess. pla. Inter dilectos. et etiam deponi debent si communicantur. cl. vj. dis. Quia multi. et nihilominus excommunicandi sunt et fortius quam laici. ut colligitur ex premissis. Videamus igitur perpendendo quo criminis ausu sit perplexus qui contra conscientiam facit prout premitte tales usurarium contractus palliatos aut dolo et fraude punctos. de quibus doctores scribere consueuerunt de emp. et vendi. Cum dilecti. et super glo. ult. et eod. ti. Ad nostram. quod. c. facit ad propositum. Cum igitur putat premittere monasterium hominum personis in totum succedat. tenetur idcirco monasterium in quantum ad ipsum peruenit querulantis respondere. ff. de calu. l. Tutelas. ff. de adop. l. Si arrogare. Insti. de acqui. p. arro. §. i. et idem est vbi cumque alicuius patrimonium ad alium que peruenierit. L. de vi. pub. l. ij. ff. de fideius. l. Inter eos. §. si. **Abbas.** Quid autem si res taliter est donata alicui laico vel clerico cum condicione quod alienare non possit. et ille se et sua tradidit monasterio. nunquam monasterium dicunt doctores quod sic ar. ff. de fini. dota. l. i. (sterium tenebit illas. **Felix** ff. dele. ij. Pater. et in eo quod le. et no. de iurepa. Ex lris. licet sit ar. §. i. **Abbas** ff. dele. ij. l. pero luti titij. §. si. de q. Jo. an. i. c. In pntia. de pba. Quid autem si monachus in sua oblatione aliquid mandauit expendi. et maxime ad pias causas.

De negocio

Felix. Dicitur q̄ ad implenda est voluntas taliter intrātis tanq̄ mortu⁹
ri ⁊ testamentū facturi. cū put p̄dictum ē: monach⁹ mortuus sit mū
do postq̄ mōasteriū intrauerit. ⁊ p̄fessionē fecerit. ar. ff. de pac. ⁊ iur. cū reg. in
fine. ⁊ l. de pac. l. Regem. Idem si mōach⁹ v̄l monach⁹ adus anteq̄ intret mo
nasteriū mādāt ne aliqd de his q̄ secū trāferūt. postea alienēt. i. aut. de alie. em
phi. §. sc̄tissimas. col. ix. licz aut ad h̄ obfuādū nulla cōpetat mōasterio actio ⁊
plati: v̄l mōacho ⁊ mōasteriū. tū plati ex officio h̄ faciēt adimpleri. l. de libe.
cā. l. Cū affines. de testa. Nos q̄dē. ⁊. c. Judicante. ⁊. c. Si heredes. ⁊. c. Tua.

Abbas Quid aut si aliq̄s ingrediat mōasteriū cui nō h̄ h̄re p̄pria bona
immobilia sic sunt fr̄es sc̄i Augustini. heremitaz. p̄dicatores
aut fr̄es minores ⁊ aliq̄ pro dñō medicātes. ⁊ hi fr̄es habent put p̄sueuerūt ho⁹

Felix Dicūt quidā bona imobilia ingreditis debent ha⁹ (na imobilia.
beri p̄ derelicto. ⁊ sic occupāti p̄cedūt. ff. p̄ derelicto. l. i. ij. ⁊. iij. et p̄
totū: v̄l in cā caduci sūt. l. d. cadu. tol. l. Unica. S; aliq̄ dicūt q̄ dñt venire ad
heredes ab intestato. q̄ ex q̄ p̄fessus ē: mortu⁹ fingit put p̄dictū ē. ⁊ p̄ba. l. de
epi. ⁊ cle. l. Dico vob. Tertij dicūt cū nō sit tñ mōach⁹ tal mōasterij qd̄ igredif
sed ep̄i dyoces ex q̄ mōasteriū tale ē q̄ nō p̄t h̄re bōa dñt ad ep̄m puenire. xvi. q̄
i. Qui vere. xij. q̄. i. c. vnico. xxiij. q̄. i. de puellis. als de viduis. i. i. ibidē de hoc
fm Inno. ⁊ meli⁹ ar. de deci. Qm̄. ⁊. l. de epi. ⁊ cle. l. nullū nocere. §. q̄ si testa
mētator. S; dic̄ Jo. an. in dic. c. In p̄ntia. de p̄ba. quicqd tñ scribatur p̄ illos
talīa mōasteria volūt h̄re bona nō vt sibi retineāt s; vt vendāt. quo autē iure h̄
faciāt h̄ aduertāt. generalr enī p̄ciū succedit loco rei. ff. de vsufri. l. quia q̄ p̄cio
et. ff. de tribu. ac. l. Procurator. §. nō aut totū. ⁊. l. aliqñ. fm Hosti. ⁊ de hoc in
spe. de sta. mo. §. ij. vide qd̄ nō. dereli. do. c. Uno. li. vi. in glo. veterē. vbi Jo.
an. remittit ad Lynū ⁊ ad p̄stitutionē de fr̄ibz minoribz ⁊ p̄les alias qōnes p̄pe
ad dispositōes mōachoz faciētes. vide spe. de sta. mo. ⁊ Jo. an. i. dic. c. i. p̄ntia.

Abbas. Quid si fili⁹ regis aut marchionis ducis vel comitis aut baronis
fiat monachus: ⁊ pater mort⁹ sine alio herede. nunqd̄ huiusmōi

Felix Dixit Alanus q̄ sic si iure heredi⁹ (dominia accedūt monasterio.
tario sic deferatur. Dicit tñ Spe. vbi. §. p̄. t. q̄ hoc de facto nō fua
tur. His igitur ⁊ alijs p̄missis ⁊ sincere p̄pensis. vos dñe abbas videtis expe
rienter q̄ tam ex donatiōe libera q̄ ex successiōe naturali vel paterna monaste
ria religionū quozūcunq̄ abundāter ditata. ⁊ p̄ diligentē sollicitudinē ⁊ nego
ciandi occupatiōem: ac religiosoz p̄tinuā solertiā. est hmōi abundātia fidelr
introducta ⁊ iuridice cōsuata. et a tanto tpe cuius initiū nō est in hoīm memo
ria. ⁊ q̄tū hmōi ius aut iurisp̄scriptio opetur cū p̄suetudie solēniter cōtinua
ta notat ex p̄scriptis. ⁊ in. c. Cū p̄suetudinis. de p̄sue. cū ibi notat. Vides etiam
q̄ notant dixim⁹ p̄ solertiā q̄ a p̄uo p̄ platorz ⁊ alioz fratrū negligentia dissolu
tam q̄ iuxta legē p̄pe dolū ē. vt. ff. mā. l. si fideiussoz. i. Rñ. hmōi felicissima abū
dātia pleniq̄ videt̄ deserta dissoluta ⁊ dissipata. p̄elatus enī nō solū tenet de
dolo culpa lata ⁊ leui ad instar tutoris. l. de peri. tu. vel cu. l. Si res pupilli.
sed etiam de negligentia. vt in. c. Eaqz. de offi. archi. cum etiā p̄pter negligentia
remoueat. de offi. cu. c. i. et. i. q̄. i. §. Ecce cū honoris. lxxi. di. Dicta. ⁊ sic etiam
iudex p̄pter negligentia remouet. l. de offi. p̄fe. Orientis. l. quos et. ff. d. custo.
et exbi. reoz. l. Carceri. ⁊. l. Non est. Sic p̄pter negligentiaz papa Zacharias
deposuit regē Francie. xv. q̄. vi. Alius. qd̄ pōt intelligi cū crassa est negligentia
Arg. i. q̄. i. Quicqd. ff. de p̄b. sig. Vagne. Cū negligentia p̄lati mortale p̄ciū ē

vt. lxxi. dis. Dictū est nob. et de re. in. c. penul. vbi dicitur. Non potest esse pastora
excusatio si lupus comedit oues et pastor nescit. § a p̄rio diligētia in q̄libet p̄sidē
te videtur meritoria. de q̄ dixit bonus Iosaphat ad iudices terre. Cū diligētia
cuncta facite. ij. Paralip. xx. et hanc diligētiā dicim⁹ sollicitudinis occupatōes
imo negociatōis exercitatōes. et in his laudam⁹ ioseph Ben. xli. et c. seqn. q̄ tpe
fertilis colligit. et tpe sterilitatis regē Pharaonē et se et suates subleuauit
vnde si ecclie et mōasteria terre n̄re. et p̄rim p̄nūc p̄ gētes inhūanas vicis Swi
teñ. cum cōpliciō desolata et ignis voragine p̄summata quondā tempe pacis
cum negociatōis sollicitudine diligēter thesauros in abscondita collegissent iā
sua mōasteria miserabilr cū suis possessionib⁹ dilaniata restaurarent. sed quia
nil reſeruata vident. igit̄ cum lamētabili penuria frēs et sorores destructo pacē
et religiōis loco in p̄tētū sacratissimē regule exules p̄ mundū vagātes p̄spiciūnt
aut si in alia terra villarū aut p̄diorū possessiones cōpassent. put licite potuissent
vt le. et no. de deci. nup. p̄nunc ibidē morā ducerēt. aut cū eisdē suas māſiones
et alias p̄sonas recupassent. et hec est sollicitudo de q̄ dicit Latho. diligētiā ad
hibe. et Apoc. xvi. dicit. Brūs q̄ vigilat et custodit vestimēta sua ne nudus ambu
Abbas. O felix tu loqueſ (let et videant videlz hoies turpitudinē suā.
ris vt crudus iurista qui sperat et spectat tantū transitoria et tpa
lia. et nō curat si p̄ vana p̄silia inq̄nat aīa. nec in te latent decocta feruore cari
tatis igne diuina sc̄pturaz. imo tuarū ministeria. vnde ad vltimū et p̄seq̄nt ter
goten⁹ p̄pende n̄ra respōsoria. et q̄ dixisti de vestimētorū custodia. audi qd̄ di
cat Bre. mo. xij. c. iij. sup eodē p̄bo Vestimēta quippe custodim⁹ cū p̄cepta in
nocentiē p̄suam⁹ in mēte. vt cū nos indutos culpa nudat. et ad amissam redeū
tes innocentia p̄nā aperiat. et insup largiter loq̄ris de sollicitudinis diligētia
sed si tpe pacē p̄re māib⁹ nō erāt residuāda. qd̄ dicit q̄ diligētia ī reb⁹ et negocia
tionib⁹ res p̄supponit habitas. put p̄uatio p̄suppōit hūit⁹. vt no. Bar. ff. d. p̄b.
ob. l. Decz. Vñ scias q̄ triplex est negotiorū sollicitudo. q̄ qdā vitupat. quedā
tolerat. et qdā laudat. Prima p̄hibet Math. vi. vbi dicit. Nolite solliciti eē rē. q̄
nimia sollicitudo t̄paliū suffocat sp̄ualia q̄ vtiq̄ t̄paliū sunt p̄ciosiora. d. qua
elix. di. Vñc etenī. et Lu. viij. et torquet hoīem nimis: vt dicat. Recessit somn⁹
ab oculis meis: et corruī p̄re sollicitudine. i. Macha. vi. Hanc aut̄ sollicitudinē
et diligētiā p̄cise cauere dñt oēs clerici et religiosi. vt leg. et no. xij. q. i. Cui. vbi
dicit. Cui portio dñs ē nihil d̄z curare nisi dñm ne alteri⁹ impediāt nc̄itatē mu
nere. hec enī est p̄a sacerdotū fuga abdicatio domesticorū et qdā alienatio carissi
moz. f. parentū rē. vt suis se abneget q̄ fūire deo elegit. Nec ibidē p̄ Ambro.
Ergo oēm sollicitudinē in eū p̄iciētes. i. in deū. q̄ ipsi cura ē de nob. i. Pe. v.
et hec et alia p̄ me sup̄ enūcerata sūt p̄t̄ q̄ tue negociatōis documēta. Scda
vero negociatōis sollicitudo est tolerabil. vt q̄s sic transeat p̄ bōa t̄palia: put
infra dicitur. Tertia sollicitudinis negociatio est laudabil deo et homib⁹ q̄ est
circa mere sp̄itualia sic circa sacraz scripturarū collatiōes et p̄boz dei semina
tiōes. exēplo apli. vt. i. ad Theſſ. ij. fiducia habuim⁹ in dño loqui ad vos euan
gelium dei in mltā sollicitudine. et etiā sollicitudo sit circa pacē int̄ deū et p̄tō
res et etiā inter homīes faciendā ad Ephe. iij. vbi dicit. Solliciti fuare vnitatē
sp̄s in vñclo pacē: et maxie circa opa caritatē et pietatis: vicz elemosynarū que
habent p̄missionē p̄ntis vite et future. xli. dist. §. i. xvi. q. i. Decime. Cōstat aut̄
mihi de q̄busdā nostre p̄fessionis frīb⁹ talia minime p̄pendentib⁹. si aut̄ q̄run
dam religiosorum conseruatoria sunt auro et argento et omnibus humanis vfi

bus per huiusmodi pambula diligentie diligēti diligētia supueniēte referta. et
sibi proximiores de Ioseph p̄sagio forte timentes suis in chrīsto confratribus
prout p̄mittitur periclitatis subuenire nō perpendētes et his et alijs miserabili
bus personis non miserātes. et de sue negociatiōis: etia; licite cōmertio consci
entiā formantes. et de tantarū animarū et corporū periculo minime cogitātes.
et prout fecit Hrego. qui triginti milia Rome p̄uult sub regula: exceptis dei fa
mulis longe videlicet in sicilia vel calabria: et prope positis non pensantes. hi
sunt de q̄b̄ dixit X̄pus Matth. xxiij. excolantes culicē. camelū autē glutietes.
Audi quid dicat Ambro. de officijs et ponitur. xij. q. ij. Aurum ecclesia habet.
nō vt seruet sed vt eroget et subueniet necessitatibus. quid est op⁹ custodire qd
nihil adiuuat: an ignoram⁹ quantū aurum atq; argentū de templo domini su
stulerunt. videlicet gentes rē. Et infra. Velius fuerat vt vasa viuentiū serua
res q̄ metallozū. His nō potest respōsum referre rē. Item sequit̄ ibidē p̄ Hier
ro. Multi edificant parietes et colūnas ecclie subtrahunt marmorea nitent au
ro rē. nulla est dilectio. id est cogitatio. Item ibidem caplo seqn. Amico quic
q̄ rapere furtum est. ecclesia fraudare: sacrilegiū est accepisse paupib; erogan
dum rē. aut qd apertissimi sceleris ē exinde aliquid subtrahere omniū predon
nū crudelitātē superat rē. Et omnia iura volunt in effectu opes reservare et
pauperib; nō subuenire: qd omniū predonū crudelitātē supat. pro hac materia
proprie videas. c. Sicut hi. xlvij. dis. et sunt verba sancti Ambro. scripta super
xij. c. Luce. et post multa dicit. Propriū nemo dicat qd ē cōmune: plus q̄ suffi
ceret. sumptū violētē obtentum ē. Et infra. Nunquid iniqu⁹ est deus vt no
bis nō equaliter distribuat vite necessaria. vt tu quidē esses affluēs et abundās
alijs vero deesset et egerent. an idcirco magis quia tibi voluit benignitatis sue
experimēta conferre et alium per virtutē patientie coronare. tu vero susceptis
dei munerib; et in sinū tuum redactis nihil reputas te agere iniquū si tam mul
torum subsidia solus obtineas. quis enī tam iniustus tā auarus q̄ qui multo
rum alimēta suū non vsum sed delicias facit. q. d. Nullus. Neq; enī minus est
criminis habēti tollere q̄ cum possis et abundas indigētib; denegare. esuri
entiū panis est quē tu detines. nudorū indumētū est qd tu recludis. miserorū
redemptio est et absolutio pecunia quam tu terra defodis. tantorū ergo te scias
inuadere bona quātis possis p̄stare qd velis. id est velle debes. Nec ille.

Felix Et quid hec ad nostre p̄ncipal⁹ materie deductionē nisi q̄ p̄ solertā
tempaliū diligētie negociationē puenire poterim⁹ ad vtriusq; vite
cōmoditatē. Nā nō dat q̄ nō habz. i. q. vij. Daybertū. et ei⁹ periclo nihil ē. ff. de
furt. l. Itaq; si illa. in p̄n. et nec laudabim⁹ eū sicut illū d̄ quo d̄r Hilare datorē
diligēt d̄s. ij. ad Lōz. ix. et xxiij. q. vij. §. Ex his. nec sibi dici p̄t. Date et dabitur
vobis. Lu. vi. et centuplū recipiet: et vitā etnā possidebit. Math. xix. et beati⁹ est
magis dare q̄ accipere. Act. xx. et xvi. q. i. Predicator. de cele. miss. Cum marthe.

Abbas Non dubitam⁹ qn nō habentis sincer⁹ cōpassiōis sup afflicto
tristis anim⁹ mltū danti cōparet. de q̄ pulcre p̄ Hrego. mora. xx.
c. xxv. et vidim⁹ in vidua q̄ duo minuta misit i corbonā Marc. xxiij. Lu. xvi. de
quo pulcre. xxvij. q. i. Odi. circa fi. et ibidē in glo. Sz hūitis et nō danti put pre
missum est tenacitas apud omniū bonorum largitorē non excusatur. et p̄sertim
apud religiosos magis videt̄ viciosum. qui autē coniungūt domū domui. et agrū
agro. et vt multipl̄r augeātur census sollicitudis cū studio (de q̄ infra dicit̄) et si
ex supabūdanti thesauro villā emūt. sicut ille de q̄ Lu. xxiij. quā necesse habuit

videre nō tñ ea necessitate q̄ excusat a pctō. de q̄. xviij. di. Peruenit. z in glo. ij. sed p̄fēs suos p̄dictos vl̄ alios xpi fideles p̄mittūt in tam miserāde necitatē articulo. timeo verisimilr̄ trepidando put̄ xps vbi. s. q̄ nemo viroz̄ illorū q̄ vo-

Felix. Disciplina vel (cati sunt gustabūt cenā suā. nūc nec in p̄petuo. miscōia mltū destituit si vna sine altera teneat. z rigor est māsuetudine tēperād. xlv. di. Disciplina. de iudi. Dudū. i. Cle. Videat̄ igr̄. De rigore v̄ro. qz in q̄ mēsurā mēsi fueritis remetietur vob. Barci. iij. Lu. vi. de pe. z re.

Abbas cum ex dimissis procedam⁹ ad priorē materiā negociatiōis. Et igr̄ dicas si mōasteria put̄ p̄mittūt p̄ donatiōes aut emptiōnes seu successiōes ditata. z sibi p̄pterea acq̄runt dominia in q̄bo p̄suetudo fuit aut dños tpales quondā p̄scripta possidētes dominia q̄ si rusticiis decessit sine filio nepote aut alio de sua stirpe vel linea descēdentes nō obstāte q̄ hz frēs aut soroz̄ filios z filias aut eoz̄idē descēdentes: dñs q̄ndā totū occupauit iure peculij. an p̄nūc licite mōasteriā hmōi possint vti. tali vl̄ simili iure cū penit⁹ vi-

Felix Dico vob q̄ tal⁹ p̄suetudo p̄ monaste- (deat̄ur fore s̄ legē nature. ria legaliter ē fuāda: si saltē est vl̄ fuit p̄scripta. Nā dñs q̄ndā z nūc monasterij potuit allegare q̄ isti rustici ab initio h̄ pacto fuerūt sic cassati vel relegati. z ad h̄ p̄bandū inducūt p̄suetudo q̄ est optima legū z dubioz̄ interpres de p̄sue. Lū dilect⁹. Ad h̄ in Zeniti. xxy. vbi dīc dñs. Terra q̄z nō vendet̄ in p̄petuū qz mea ē: z vos aduene z coloni estis mei. z ita dīc Hosti. de na. ex li. v. s. vlt. sicut similr̄ p̄suetudīes seruare p̄suari cōpellunt rustici vt defunctor̄ rusticoz̄ melior vestitus aut meli⁹ aīal qd̄ habuerūt p̄ueniat ad terre dños. z nūc ad

Abbas Et si debiliores aut als (monasteria q̄ hmōi dñis succedunt. impotētiōres rustici vñ fuerūt. z hmōi dominia cū iurib⁹ suis iā amiseratis aut alijs sibi s̄ rebelles manutenere nō possem⁹. q̄bo remedijs

Felix Non tñ s̄ rusticos s̄ etiā s̄ quoscūq̄ nobiles et (vti voluerim⁹. alias vniuersitates. p̄ncipes terre seculares ex debito tenent̄ ad defensionē oīm ecclīaz̄: q̄z subsidio faciētis vos cūct̄ rebellib⁹ potentiores. vt le. et no. de sup. ne. p̄. c. ij. li. vi. z de h̄ videat̄ valde gl̄iosum iuris textum sumptuz̄ ex fido. li. iij. de summo bono. c. liij. canonizatum. xxiij. q. v. p̄ncipes. z ibidē glo. i. q̄ q̄tuor capitula ibidē seq̄ntia inducūt ad h̄ vt terre p̄ncipes ecclesiās defendāt. z reos viuere nō p̄mittāt. Et p̄pēdatis ibidē q̄z solēniter diuine delegatiōis auctē defensiōis illi⁹ officio p̄ncipat⁹ nobiliū tam laudabilr̄ sibi cōmisso vtitur aut vti debet in vniuerso mūdo. S̄z si nollēt (qd̄ absit) scitis q̄ mūnera placāt hoīes deosq̄. vt no. Ben. xxiij. de Esau z Jacob. z prius per eundū Jacob Ben. xliij. q̄ dixit. Deserte viro mūera videlicet Joseph z c. Et igr̄ dicit Lombardus in prouerbio. Qui habet terram habet guerram. et allegare possum⁹ prouerbia cōmunia siue vulgaria. vt le. z no. xvi. q. i. Legi. imo tanq̄ autentica. de q̄ Hosti. de elec. p̄ venerabilē. s. q̄ autē. Unde frēs minores d̄ ob seruatiā vob Listerciensib⁹ sunt quietiores. z cū oī abundantia v̄ra put̄ p̄misistis inquietissima vob alimēto degūt quasi quotidiano similiores z alimētoz̄ noīe intelligunt etiā vestes z habitatio. vt le. z no. r. q. ij. Ep̄us. in glo. ij. vnde iura vestra stipendijs v̄ris defendat̄ z tpa redimat̄ qz cara sunt. Ad ephe. v. z. xviij. q. iij. s. vlt. z ita vt Antiochus redimeret pplm suum dedit stipendia de errario suo. i. Macha. iij. z ita facit summ⁹ pontifex z aliij mundi pontifices. Nam nemo suis stipendijs militare tenetur p̄ vob. vt. xiiij. q. i. Dis. xv. q. ij. In summa. de p̄scrip. Sum ex officiij. z ideo dñs abundāter vob providere voluit.

Abbas Et quid paupes facient religiosi taliter suppressi: qui nec per se
nec per alios iura sua et suorum monasteriorum defendere possunt nisi
Felix Non est hoc nouum in mundo. sed de simili formidum (mihi desolati
lose pudenter tremendo. sic oculi suorum in manibus dominorum suorum: et sic oculi
ancille in manibus domine sue. ita oculi legum impialium: imo ipsi impatores qui dominus mundi
lacrimatur querendo proclamantes. quia potentioribus pares non possumus. ut le. et notat
ff. de alie. iudi. mu. ca. fac. l. quia etiam. cum per cor. in glo. qui narrat insuper quendam sapientem
dixisse quod maiorem nemini prestat honorem. vix canones et leges. concordes. de ma. et obe.
Cum inferior. quia honorat potentem in eo quod potens est et despiciunt pauperem ut le. et no.
clix. di. Sacerdotes. et sic libere dicamus: ad dyabolum paupes. nisi habeant patientiam
quam que prole vult suas et suorum iniurias equanimiter tolerare. xxij. q. i. In meo
dio. et faciant de necessitate virtutem put fecerunt abbates. Listerien. ut per in
ca. Fluper. de deci. cum put premitit quod potentiores ipsis non est consulendum. nam
quilibet tamen ius presumit habere iuxta mundi cursum quantum potest defendendo autoriza
re put de hoc in libro de nobilitate scripsi. c. xxij. p. et quod hoc ad propositum.

Abbas. Quid autem est de illis principibus et nobilibus seu alijs quibuscumque
nos in nostris iuribus et rebus mobilibus et immobilibus multiplex grauan
Felix Contra tales iuris habemus gloriosissima sufficienter remedia (tibus:
dia. et beatus cui sunt tempore nostro profutura. alioquin put predictum est non sunt ve
neratone digna. et primo de immuni. ec. c. Non minus. et per alio Lateran. pcedens. vbi
dicit manifeste quod laici quicunque qui angarias collectas vel alia onera quicunque ecclesie
vel monasterijs vel bonis vel rebus eorum imponunt aut iurisdictiones et auctem platiorum
eorundem diminuerint vel perturbant. et si moniti non desistunt ipsi et fautores eorum
excommunicati sunt donec satisfactionem exhibeant competentem. Item de in decre. Ad
uersus. eo. ti. Laici indicentes ecclesie aut monasterijs tallias vel exactiones que diuer
sis modis fieri consueverunt. tales et fautores ipsorum excommunicati sunt. donec satisfaci
ant monitione semper premissa. Item in. c. Renerit. de sent. exco. vbi dicitur Excommuni
cati sunt facientes et scribentes statuta vel introducetes consuetudines contra ecclesie liber
tatem et ipsa facientes fuari. et preiudicantes et consiliarij locorum vbi edunt talia vel obfuan
tur et indicantes secundum ea. vel scribentes in forma publica iudicata. Item. e. c. ti. in
ca. Graue. vbi dicitur Promulganda est excommunicatio contra consiliarios et officiales
nisi statuta facta contra ecclesie libertatem in loco cui preiudicant de capitularibus deleri faci
ant et cauere quod talia de cetero non attemptent. et facientes statuta feuda que tenent
ab ecclesia perdant et prout sint eisdem. Et ecce per reuerende nonne vobis populi
me primum videtur: dum maxima mundi persecutoribus vestris infligitur que pena vi
delicet excoicatio nuncupat. ut. xxij. q. ij. Corripit. et insuper episcopalis mucro non
minatur: quo frequenter salubriter placio spiritualis potitur. xvi. q. ij. Uisus. de quo
ij. q. i. Femo. i. glo. i. et breuissime quod sacerdotes clerici et monachi sunt immunes ab
omni exactione temporalis. et in hoc concordant canones et leges impiales diuersi. ut patet
in dictis iuribus pertinenter ad hoc allegatis. et. L. de sacrosanc. ec. l. Administra
tiones. et. l. Placet. xxij. q. vlt. conuenior. et. s. quis. xi. q. i. Si tribunal. xxij. q.
i. Hona. xi. q. i. sacerdotes. sic et omnia que vobis ecclesiasticis deputantur que ad fundatorem
ecclesiarum et cimiterium et domos et ortos iuxta positos immunita sunt esse ab omni exactione
ne. Cetera autem cum suo onere transeunt ad ecclesiam. de cen. c. i. vbi de hoc. et licet
clericorum nomine non comprehendantur. ut legitur et no. de biga. li. vi. c. Unico. et ibidem
per Archid. in glo. vlt. vbi etiam dicitur idem quod bigam non potest fieri clericus sed monachus quod
monachus clericatus minus est dignus. sed postquam bigam facit est monachus: habet primum

legiū clericorū. vt dicit nonel. in dic. c. Unico. li. vi. tñ eccliarū noīe mōasteria cō
prehēdunt vt plene pbat. xliiij. di. 8. Auēte. cir. fi. z hoc dico qz dū iura loquūt
de imunitate eccliaz monasteria similr includunt. sed quādo z qñ nō. et quid
nomie eccliaz cōprehēdat vide archid. in. ca. Unico. de pse. ec. li. vi. in pñci.

Abbas Audio te o felix gūlāter pcedentē in omī rez. abūdātia z huma
niter gaudentē in diuitiaz tēpaliū pfluētia. Ad qd ponderas
verba xpi q dicit Diues difficile intrabit regē celoz. Math. xix. Itē facili ē ca
melū p foramē ac? trāsire qz diuitē i regnū celoz. Ibidē. et Lu. xviij. et dimissis
scpturis nris dicit iste venerabil? Boen? .ij. de pso. psa. v. in fine. O pclara opum
mortaliū bñtudo quā cū adept? fueris securus esse desinis. z vt de scripturarū
patenter inūerabiliū tumultu summā sumaz tollere valeas. xps z oim scōz pa
trū z pphaz cetus frēqnter detestabant (quas tu sūme colis) terrenaz diuitiaz
potētatis z lucidius ppendēdo siue res nre sint cōes generales vel speciales
aut peculiares. si nō defecerit virt? mea in pñsiōe sumptūū z expensaz largiss i
me sunt mihi diuitie. filr z abūdans abundātia tēpaliū sufficientissima et paup
inops z mēdic? aliter nō pñritur p singulos dies lamētādo qz de hmoi rerū ca
rentia. z nonne sunt propñissime cōtraria egestas z abundantia.

Felix Amore dei nō puto difficultatem talibz obiectionibz rñdere. z q di
uitijs salubriter valeam? insistere. vos ppterea dñe abbas fratresqz vros nō du
bito scpturaz rōnibz infinitis redolere. Nam dicit Breg. moralij. ix. c. xx. Nō
est q census in crimie sz affectus. cūcta enī q de? condidit bona sunt. sz q bonis
male vñt. pfecto agit vt qñ p edacitatis ingluuiem eo quo viuere debuit pane
moriat. igit paup ad requiē lazar? venerat. supbū pō diuitē tormēta cruciabāt.
sed tñ diues Abraā fuerat q in sinu lazar? tenebat. q tñ actori suo colloqns dīc
loquar ad dñm meū cū sim puluis z cinis. qd itaqz iste diuitias estimare noue
rat q semetipm puluere cinerēqz pensabat. Hec ille. z de hmoi diuitijs qñ pñt
et quando nocent pulcre psequit ibidē Breg. z in pluribus capitul sequētibz.

Abbas. Audi queso bone Felix qd idē dicat in eodē li. v. c. viij. allegās
Paulū. i. ad Corinth. vi. et. x. z. xi. q. i. Aliud. sic inqens. Omia
mihi licent sz nō oia expediunt. cū enī mens pcepta desideria sequit. seruire re
bus pñciat quoz amore superatur. sed Paulus cui cuncta licent sub nulli? po
testate se redigit. quia semetipsum etiā a licit? restringēdo ea que delectata pre
merent despecta transcendit zc. Et infra. Sciunt enī q nequaqz mens ad su
perna attollitur si curariū tumultibus cōtinue in infinis occupatur. Item qui
ergo rebus tēpaliū occupant? tunc bene exteriora disponūt cum sollicitē ad
interiora refingūt. cum nequaqz fortes pñurbationū strepitus diligunt sz apud
semetipos intus in trāquillitatis sinu requiescūt. Hec ille. Vñ statuerūt iura
q etiā a licitis abstinendū est si eoz occasione puenit ad illicita. lxxi. di. Vo
lum? z hoc practicam? in ordine nro p singlos dies. quia qz deus pñxit z li
citu fuit vīz vīz z mulierē. vt Bēn. i. vt mltiplicarent sup terrā nos in vno mo
nasterio simul pmanere nō pmittim? iuxta id qd legit z no. in. c. Periculoso.
de sta. regu. li. vi. et. ij. q. ij. diffinim? z. c. sequēti. ne licitū fm nature legem ruat
in illicitū. Sic ad ppositū qz dubitat negociationē cū diuitijs fore licitā. sz fre
quētissime p eandē put pñitiū viri z mlieris nascit pñtū. imo vīz deest pñtū.
Nōne securi? imo securissimū eēt nos separare a tātis diuitijs q ncario requirunt
officiū negociatōis: etiā diuerse z aduerse exercitatōis. sic etiā sepamur a mlie
ribz pñt? vtriusqz pñtū pñtiose frēqntis occasiōis. vñ legibz cauet? igialibz q p

pter difficilem separationē liciti ab illicito phibetur q̄s a toto. ff. de aq̄ quoti.
et esti. l. i. §. Itē q̄rit. z. ff. de aq̄ plu. ar. l. i. §. Itē sciēdū. in fi. z. §. Si vicin⁹. z. l.
iij. §. finali. sed ad ea q̄ frēq̄nti⁹ sūt iura coaptant z referunt. vt. L. d. lati. li. tol.
l. i. §. sed z si q̄s. xxvij. di. De siracusane. de cle. p̄iu. diuersis falla. viij. q. v. De
nig. xij. q. ij. Due sunt. ff. de vsuca. l. Justo. §. i. Rñ. in fi. ff. de legi. Nō adea. et
iij. q. v. Accusatores. s̄z q̄ frēq̄ntissime ex diuiniar. tumultu q̄ necessario negocia
tionis occupatiōes req̄rūt pueniūt pctōz inq̄namēta tanq̄ ex viroz. et mlierū

Felix Scriptū est. Noli esse nimis iustus. q̄ q̄n⁹ (cōbinatiōe cōtinua.
doq̄ iustus perit in iusticia sua. ij. q. vij. §. De his. de pe. di. i. Ser
pens. Nōne xps dixit. Jugū enī meū suauē ē et on⁹ meū leue. Math. xi. in fi. et
dixit Iohes crisost. et h̄r. xvi. q. vij. Alligant aut onera grauiā vicz plati eccle
siarū z importabilia. et sequit. Nōne meli⁹ est p̄p̄r mīscōiaz rōnē reddere q̄s pro
crudelitate. vbi enī p̄familias larg⁹ est. dispensator nō debet eē tenax si dē be
nign⁹ vt qd̄ sacerdos ei⁹ auster⁹ vult apparere. Vñ generalia p̄ba q̄ ponit prin
ceps in suis p̄uilegijs. tu nō debes stricte interpretari. vt de deci. Ad audientiā.
xvi. q. i. Frater nr̄. de dona. Luz dilecti. Quis ē hō qui vult vitā diligit dies vi
dere bonos. gustate z videte qm̄ suauis ē dñs. nō ē inopia timentib⁹ eū. nec mī
nuent oī bono. ps. xxxij. Spera i dño z fac bōitatē z ih̄ra terrā z pascersi diui
tijs ei⁹. delectare in dño z dabit tibi petitiōes cordis tui. ps. xxxvi. z aperi os tuū

Abbas Q̄ felix p̄pensis omnib⁹ sincere z ruma / (et implebo illud.
tis dictis tuis cōstat q̄ ex largo p̄scientie modulo pcedis. z gra
tularis ouādo in omī negotiatiōis rez singularit̄ tpaliū abundātia plenitudis
sed sic nō trāsitur ad culmē pfecte p̄tēplatiōis. Constat nob q̄ dū Constantinus
impator magn⁹ p̄dictus in psonā Siluestri pape tradidit ecclie tpalia. man⁹
scribens in ecclia Lateran. in parietē patet est visa. hec verba videlz. Hodie
venenū infusum ē ecclie. et tūc p̄imū catholicis pmittebat vt ecclie eoz p̄dñs
ditarent. z h̄ fm sanc. doc. fuit venenū infusum. q̄ quietissime homies z p̄stim
eccliaſtice p̄sone viuerēt si de mūdo hec duo p̄ba vicz meū z tuū sublata forent
vt notat. xij. q. i. c. ij. in glo. ij. Item p̄z p̄ venerabilē Boetiū quē tñ nouim⁹ per
scripturas xpiane p̄fessionis munitū. sed tanq̄ p̄m naturalē abundantiā tu
multuosam repudiātē dixisse. Felix nimis prior etas p̄tenta fidelib⁹ aruis. nec
inerti p̄dita luxu. fatiluq̄ sera solebat ieiunia soluere glande. nec bachica mune
ra norat zc. ac si diceret. Beata etas quondā q̄ glandib⁹ faciebatur. z sera q̄ de
coagulatiōe casei defluit. z vina nō nouit. z modicis alimētis se p̄tinuit. Et Sa
lusti⁹ dixit. Lurius paruus q̄ legerat orto ponebat olusticula squalid⁹ q̄ nūc sa
ludit in cōpede fossor. et ille Luri⁹ fuit nobil⁹ nat⁹ de Romāoz p̄ncipib⁹ et par
cissimis vtebat z satiebat olerib⁹. Itē in his z alijs bñ videt mor⁹ Fredericus
impator scōs q̄ p̄ reformatiōe toti⁹ cleri z monachoz scripsit regi Francie put
alios terre p̄ncipes sollicitauerat sc̄ptur⁹ suis sic incipitib⁹. Illos felices descri
bit antiquitas q̄b⁹ ex alieno p̄stat cautela piculi status nanq̄ seq̄ntis formatur
ex p̄ncipio p̄cedentis zc. et in fine eiusdē eplē dic. Habem⁹ p̄sciēcie puritatē. ac
per p̄ns deū nobiscū cui⁹ testimoniū inuocam⁹. q̄ fuit nr̄e voluntatis intēctio cle
ricos cuiuscūq̄ religiōis ad h̄ inducere z p̄cipue m̄tios vt tales p̄senerēt q̄les
fuert in ecclia p̄mitina aplicā vitā ducentes z hūilitatē imitātes. tales nāq̄ so
lebat ecclia angelos intueri. miraculis choruscare. egros curare. mortuos sus
citare. z sanctitate nō armis sibi p̄ncipes subiugare. ac isti seclō dediti z ebrie
tati delicijs deū postponūt. quoz ex affluētia diuiniar. religio suffocat. talibus

Monachorum

ergo subtrahere nocentes diuitias quibus dānabiliter onerantur: opus est caritatis. ad hoc vos omnes principes vnanobiscum ut omnia supflua deponentes modici rebus contenti deo seruiat omnē debetis diligentiam adhibere. Hec ille. Et forte motus per Paulū qui dixit. i. ad Thimo. vi. Nihil intulim⁹ in hūc mundus. haut dubiū qz nec auferre quid possum⁹: hūtes alimēta et qbz tegamur his pteenti simus. nā qui volūt diuites fieri: incidūt in tēptationē et in laqz dyaboli: et i de sideria mltā et nociua q mergūt homies in interitū et in perditionē. Hec cōsiderantes mōachi egyptij: de qbz Hiero. in vitispatz. et qz omniū maloz radix sit cupiditas: q put p dicitur⁹ semp inheret negociationibz. sincerissime mētis affectu perpendētes in summa pauprate. cū animi iocunditate degentes Boeciuz et Socrate gentile qui auri pond⁹. piccit in mare ut p tūtū studio philosophie qz radijs florere possz quieti⁹. vt. tū. q. ij. Socrates. als est sub. c. Gloria. et Helizeum ppham iudeū qui in exemplū pfectōis psequēde boues et omnē curaz domestica reliqz. lxxxvi. dis. Non sat. ij. Reg. xix. diligentissime sequētes. et si seqmur illos videam⁹. Nam nra vasa vinaria sunt largiora qz predictoz mōachorū egyptiacoz habitacula: et frumētoz nroz granaria ampliora sunt qz illoz monasteria. et nō est cōparatio de illoz hilari penuria ad nre societatis varietatem cum anxietate cōtinua in omī negociationū nostrarū abundantia. Unde dicit Breg. moraliū libro. ij. c. ix. Preenūcia tribulatiōis est leticia satietas. Et si idē ad ppositū nostz pulcriter psequit. vbi si placet videre poter. Vñ nob proprie dicit Hiero. Ignominiosum est Iesum crucifixū pauperē et esurientē faxis cor poribz pdicare. et ieiunioz doctrinā p rubentes buccas. tumētiqz ora proferre. xxxv. di. Eccleie pncipes. Et idē ibidē. Si in aploz loco sum⁹. nō solū sermonē ipsoz imitemur. s3 puerlationē ipsoz et abstinentiā. Hec ille. Et si sanct⁹ nř videlz Bern. de nob silt nō est fastidi⁹ scribere. imo sincere patēter affectōis intentōe voluit frēs ppetue suos memorie fidelr subscpta scripsit cōmēdare. Rogo bone Felix ne afficiaris tedio verba sua ptnēter: nob tñ quidiana ppendere. Nā in apologetico scripsit: nos frēs ppiissime denotādo. Quis inqz in pncipio cum ordo cepit monastic⁹ ad tantā crederet mōachos inertiā deuenire. Qñtuz dicitur⁹ ab his qui in dieb⁹ Anthonij sancti extitere mōachi zc. et ibidē annumerat mltā: sed tñ de cibi et pot⁹ pñunc loqmur indigētia. et subdit. Inter prandendū quantū fauces dapibz: tñ aures pascunt rumoribz. quibz totus intētus modū nescias in edendo. interim autē fercula fercul apponūtur. et pro sol car nibus a quibz abstinet ex regula. grandū pisciū corpa duplicant. cunqz prioribz fueris satiat⁹. si secūdos attigeris videberis tibi: necdū gustasse pisces. tanta quippe accuratiōe et arte cocorū cuncta apparant⁹: quaten⁹ quatuor aut quinqz ferculis deuoratis prima non impediāt nouissima. nec satietas minuat appetitū. palatus quippe dū nouellis seducit cōdimētis paulatim dissuescunt cogitata. et ad succos extraneos veluti adhuc ieiuniū anide renouat in desiderio. venter ppe dū nescit onerari: s3 varietas tollit fastidiū. quia em pura et vt eas nō creauit epulas fastidim⁹ dū alia alijs miscētur multipharie. et sumptis naturalibz quas deus indidit rebus quibz dā adulterinis gula prouocatur saporibus. transitur nimū meta necessitatis: dum delectatio supaddit. quis em dice re sufficit qz modis vt cetera taceā sola oua versant⁹ et vexantur. Qñto studio euer tantur: subuertunt. liquantur. durant. diminuantur. et nūc quidā frixa. modo assa et nūc salsa. nūc mictim et nūc sigillatim apponūtur. vt qd aut hec omia nisi vt solo fastidio pfuler. Ipsa deniqz qlitas rerū talis deforis apparere curat: vt nō

De negocio

minim⁹ aspectus q̄ gustus delectet. et cū iam stomach⁹ crebris ructib⁹ repleat⁹ se indicat. necdū tñ curiositas satiat. sed dñ oculi colorib⁹. palat⁹ saporib⁹ illici untur infelix stomach⁹ cui nec colores lucēt nec saporē demulcēt. cū oīa susci⁹ pere cogit. opp⁹ssus maglobruit q̄ refertur. hec ille. Et q̄lit ibidē Bern. in eodē de mirifico mōasterioz singularū q̄ mālionū suaz scripserit ornatu supfluo. p nunc breuitatē grā p te legendū si placz derelinquo. et hec seriatim clericis bñficiōzū mltitudie supabūdātib⁹ q̄s dñs erexit paupes de stercore: et collocauit cū pncipib⁹. Nos nimirū p̄tēter ascribere conat⁹: neq̄q̄ p̄timescim⁹. Rā de his et ill⁹ Hieronimi p̄ba pducim⁹. Ignominia inq̄t sacerdotib⁹ ē studere p̄p̄is diuitijs nat⁹ in paupē domo et i tugurio rusticano: q̄ vix milio et cibario pane rugientē ventrē saturare poterā. nūc simlā et mella fastidio. xij. q. ij. Bñia epī. Itē idē de eisdē. Hi dicūt: delicijs affluūt. spaciosis domib⁹. lautisq̄ p̄uiijs. et mlt⁹ labore epul⁹ q̄sitis deducūt dies suos. xxxv. di. Eccleie pncipes. His igit et alijs sincere p̄p̄is q̄s putas int⁹ tot eximios vsus opes et ornat⁹ demū cūz p̄p̄i paupib⁹ p̄sequimur eterne portiōis effect⁹. Habes h̄ casuz p̄tēter p̄missis applicandū: qz qdā cleric⁹ vidit mōasteriū cū p̄uētū suo delicatissime p singlos dies viuere p̄suetū: et igit intrauit et p̄fessionē fecit. et exinde mōasteriū illud fuit refozmatū ad strictioris obfuitie modulū. igit mōasteriū exire voluit. sed iuxta iur⁹ dispositionē nō potuit: licz se deceptū allegauerit. De q̄ fact⁹ no. Ray. in summa de vot⁹ et trāsgress. sub Rubrica de voto terre sc̄tē. §. Itē pone aliq̄s et.

Felix Qui timet p̄uinā: irruet sup eos nix. Job. vi. Trepidat timor vbi non ē timor. Alōne sufficit vob sc̄tōs sequi p̄s. vix summos pontifices veros ch̄usti vicarios. de transl. Inter corpalia. qui nō puri homis sed veri dei vices gerunt in terr. eo. ti. Quanto. et p̄pterea sanctissimi dicunt. Rā et impator sc̄psit i auten. coll. ix. de sanctissimis et deo amabilib⁹ ep̄is reuerentissimis cleric⁹ et mōachis. Hinc alios put p̄missim⁹ toti⁹ orbis p̄latos q̄ als in suis subsistere nō possent facultatib⁹ nisi freq̄nt insisterent t̄palib⁹. Igit occurrit mihi fabula nup in p̄cilio Basiliē. per cardinalē placentinū. alio tamē fine recitata. Dan⁹ inq̄t et pedes p̄certabāt cōtendēdo cū stomacho. qm ipse labores eoz penit⁹ deuoraret. vnde p̄uenerūt in vnū aduersus eundē vt de cetero i ipi⁹ contēptū penit⁹ q̄scerēt: et stomachū inanē dimitterēt. q̄ p̄tumelia modico t̄pē cōtinuata stomach⁹ fame defecit. et q̄uiter euacuat⁹ p̄t malas cōpletiōes infirmabat. et vna secū nō tñ man⁹ et pedes s̄ caput et totūz corp⁹ debilitauit et ad interitiōē q̄si p̄duxit. vñ vidētes man⁹ et pedes p̄ defectu stomachi tal⁹ grauari mox laborare feruētē ceperunt. et stomachū vix in poris firmitatem roboris restaurarunt. Sic dñe abbas remotis membroz vestroz sollicitudinib⁹. vide te quanto t̄pē pficiat stomach⁹ in interioris aut exterioris p̄templatiōis visceribus. Sic quondā fr̄s mōasterij in sublaço p̄dicti in summa religiōis obseruantia sudātes p̄pter abbat⁹ desidīa defecerūt in alimētoz sumptib⁹: et p̄sequēt in diuini cultus laborib⁹. et fame et siti tabescētes pficere nō poterāt in p̄suet⁹ p̄templatiōib⁹ perpendētes q̄ omia dat deus s̄ nō p cornua thaurum. Demum videntes q̄ omps de⁹ et pontifex summ⁹ subuēire tardabat suis anxietatib⁹ man⁹ ponebāt ad aratrū et retro respiceit. et abbatē auctē p̄pria ligat⁹ m̄ib⁹ pedibus incarcerationē et n̄ erat q̄ ipm e m̄ib⁹ suis crueret. vñ sibi solliciti de alio prelato et corpis alimento solerter p̄uiderunt. et ex necessitate contra regulā sancti Benedicti abbatē sumpserūt et sibi nouā legē fecerūt. Sz ad p̄tēptuz rez t̄palū allegatis Fridericum impatorē secundū. qui cum opinionib⁹ suis et alijs suis

Monachorum

demeritis exigentibus dānatus est. vt le. 7. no. in. c. ij. de re iudi. li. vi. Et similr ad
detestationē bonaz epulaz Bernhardū allegat: qui iā ppter frequentā ieiunioz
rum oēm cibū fastidiuit. stomachi meatibz pstrictis. Sz qz sua sentētia manet
extra corp? Jur? 7. igit intentio sua 7 cuiuslibet scī doctoris cedit his q incoz
porata sunt canōibz scīs. vt ptz. xx. dis. De libellis. 7 in glo. l. dis. Si ille. Nec
sanctitas psonē pdest vt citius credat. l. di. Si qz ppostera. Audiatis igit qd
dicat scūs Aug? in libro de doc. xpiana. 7 hf. xli. dist. c. i. sic inquit. Quisqz
rebus ptereuntibz restrict? vtitur qz sese hnt mores eoz cū quibz viuit: aut in
temperās aut supstitiosus ē. quisqz pō sic eis vtit vt metas p̄suetudis bonozū
inter qz versat excedit: aut aliqd laudis significat aut flagitiosus est. In omni
bus enī talibz nō vsus rez sed libido in culpa est. Item fieri em pōt vt sine aliq
vicio cupidinis aut voracitat? p̄ciosissimo cibo sapiens vtaf. insipiens autē fer
dissima gule flāma in vilissimū inardescat olus: 7 sanus quisqz maluerit more
dñi p̄isce vesci qz lenticula more Esau nepotis Abraam. aut ordeo more iumē
tozū. non em p̄pterea sunt p̄tinētiorez plures bestie: quia vilioribz alunt. escis.
nam in oibz hmōi rebz. nō ex eaz rerū natura quibz vtimur. sed ex causa vtens
di 7 modo apperēdi. vel pbandū vl improbandū est qd facim? Hec ille. Con
cordant in hoc multū laudabilr tria capla seqntia ibidē: mentē vrām q ad cibi
sumptū penit? euacuātia: q breuitat? colore decreui nō recitāda.
Abbas. Plus est qd in veritate agitur qz qd simulate concipit. q si. sint
legiti. Per tuas. C. plus valere in rubro 7 nigro. cum ymbra qdaz ostendat in
opere: veritas aut nō subeat in effectū. de p̄sue. Quāto. in fi. Nōne sūt scriptuz
est q nō ē p̄siderandū quis dicat. sz qd dicat vt le. 7. no. ix. di. Ego sol. xix. dist.
Scdm ecclie. quia veritas a qcuqz plata sp est p̄ferenda. ij. q. vij. Querit. it.
dis. Neqz. ff. de suppl. lega. l. Ebeo. Eis em magis credit q rei apparētia dicūt
vt. iij. q. iij. §. In criminali. Sz his dimissis fateor me pposito nro non p̄secuto
vsum nō fuisse materia p̄cise mōachoz negociatiōis. licz illa curiositas ferclaz
nō pcedat sine negocio solertis dispositōis. Sed ppende qd dicā. Tu de sum
mis 7 alijs mūdi pontificibz 7 plat? vti conaris p̄e religiōis rationū p̄batiōibz.
Q qz male p̄cordat psalteriū cū cithara. vt dr de cle. p̄in. i. c. Diuersis fallacijs
In quo qdem. c. Inno. iij. pte in pncipio nre collatiōis allegat? vt ptz in intēg
siue antiq cōpilatiōe dixit p̄prie ad ppositū nrm. diuersis fallacijs homies circū
uenti deo 7 māmone famulari conātur. cum tñ fm euangelicā v̄itatē nemo pōt
duobz dñis fuire. qm si vnū dilexerit: alterz habebit exosum. aut vno p̄empto:
aliū sustinebit. Hec ille. Sic magnis inhauribilibz diuitijs inhiare q magnis
negociatiōibz nō pnt carere: 7 sic xpi paup̄tatē p̄acticare. p̄cordat cum summo
pontifice quondā piscatore: qui qntū rhete pandit 7 paup̄tatē coluit: 7 auruz 7
argentū sibi fuerit. tu nouisti qz Lurtizan? 7 curial? fuisti. 7 sūmoz alioz p̄pon
tificū mores vidisti. 7 si cū piscatore put asinus cū philomena cōcordāt vocife
rando. tu exp̄ienter notasti. Sat est intelligēti. sed vt vtar traditionibz tuis et
loquar septur? tuis canonibz patēter incorpat. vt abusiōe nō fruār. Audi qd
dicat Hiero. ordinis nri p̄fessus. 7 hf. xvi. q. i. c. iij. Monach? inquit non do
ctoris sed plangētis hz officiū qui vl se 7 munduz lugeat: 7 dñi pauid? p̄stolef
aduentū. Et. c. seqn. ibidem. Si cupis esse qd dicer? monach? id est solus. qd
facis in vrbibz: q vtiqz nō st soloz habitacula sz mltoz: 7 vrbū noīe nō muroz
ambitus. sed hoīm denotaf cōuēt? siue in villis siue in vicis siue in ciuitatibz
aut aliunde qualitercūqz (vt infra dicet) sit cōstitutus. Hinc ibidē. c. Placuit.

De negocio

dicat Eugenius papa. Placuit cōi nro cōsilio vt nullus monachoz p lucro ter
reno d mōasterio exire nephādissimo ausu psumat: neqz em̄ penitentiā dare: ne
qz filiū de baptismo accipe neqz infirmū visitare. neqz mortuū sepelire. neqz ad
eccliam secularē transire. neqz qbuscūqz negocijs se implicare. sit claustro pten
tus. qz sic piscis sine aq caret vita. ita sine mōasterio mōach⁹. sedeat itaqz soli
tari⁹ z taceat: qz mūdo mortu⁹ ē: deo at viuit. agnoscat. nomē suū. Bonos em̄
grece. latine vn⁹. acos grece. latine tristis. sedeat igit tristis z officio suo vacet.
Un̄ d: mōach⁹. i. vn⁹ tristis. Item ibidē Aleran. papa. ij. iuxta Calcedoneñ. te
norē optimi cōcilij put sonat tenor supscriptiōis. Monachis q̄uis religiosus
ad regulā sc̄i Bñdicti intra claustrū morari p̄cipim⁹. vicos. castella. ciuitates
peragrarē phibem⁹. a pploz p̄dicatōe oīno cessare censuim⁹: nisi forte quis de
sua salute aīe sollicit⁹ vt eoz habitū assumat. eos intra claustrū p̄fulere voluerit
Hec ibi. Un̄ monastical⁹ vita d: ocīū. de renūc. p⁹ trāslationē. p. Itē si q̄s p̄p̄.

Felix Protestor q̄ puri⁹ iā dicta p̄nter cribabim⁹. attū vt intelligat⁹ q̄ nō
tā linealiter p̄ directū p̄cedit intētiōis v̄re discurs⁹: dicat⁹ qd tūc fa
ciat monach⁹ mōasterio z p̄uētū cū plato p̄p̄ paganorū aut aliorū tyrānorū insul
tus oīno destituto. nec inuenit loc⁹ vbi reperiat⁹ nutriendus.

Abbas Hoc tibi meli⁹ q̄ nob p̄stare videt⁹ cū dicat car. vicz. Frā. de zaba
rell. de p̄di. app. c. ij. q. ij. Juribz z rōibz bñ fulcit⁹ q̄ tal⁹ monach⁹ ab oībz dere
lic⁹ sub ordinarj loci p̄tate p̄stituit. z his extrauagātibz p̄nūc derelict⁹: sup̄dicta
sacrozū cononū p̄cepta: in iā dicto decretorū volumie. z als in diuersis iuriū no
tabilr angulis descripta. diligēter ruminabis ea ruminatiōe q̄ damnationem
ignis perpetui fr̄es ordinis n̄ri euitare voluer⁹: p̄pendēdo signāter q̄ iste mona
chus mortāl⁹ peccat q̄ scienter facit p̄ hmōi z aliorū canonū sc̄toz: p̄fētū tan
gentiū rite statū monachorū phibitōes siue p̄cepta: put h̄ clare p̄bat. xix. dist. c.
Nulli. Et ibidē p̄ Hugonē ad idē. xlvij. dist. Si quis ep̄s. in fi. z .q. vij. Si
quis omnē. in p̄n. ij. q. iij. c. i. z. ij. et. lv. dist. c. Null⁹. in fi. de maio. z obe. c. ij.
vbi de h̄ p̄ Hosti. z de treu. z pa. c. i. de offi. oz. Inter cetera. s. vt in princi. z ibi
dem videas. Ad h̄ etiā habes. xxx. q. i. Violatores. z. c. Prima salus. Et nota
q̄ Jo. et Lau. dixerunt q̄ traditio eccl̄ie. i. mādāta canonū obligāt vt p̄ceptūz
et hoc ipsi notauerūt. de pe. di. v. In summa. z vide Arch̄d. in. c. ij. de p̄cess. pla.
li. vi. sup. p̄. Damnabilr. vbi dicit notabile verbū: z h̄es simile. l. di. ca. De his.
in fine. de re iudi. Lum eterni. li. vi. s. vlt. vbi falsoz iudiciū z iuristarū terribi
liter per hec verba corripit cōditio. et si verba hmōi p̄ceptorū vim nō haberēt
hec gentes inhumane videt⁹ falsi iurisperiti illesi apud iustū iudicē penit⁹ opi
niones quundā trāsierunt. Et summarie scias iuxta p̄dictorū iuriū dispositōes
q̄ eternalr dānabūt in statu mōachali. si trāsgressi fuerimus sacroz canonū tra
ditiones. Ad h̄ p̄p̄ie dicit Aug⁹. in li. de p̄nā. et h̄ p̄ regula iurs. Desceat inq̄
peccator. quia offendēs in vno: fact⁹ est oīm reus. Unde scriptū est. put ibidem
dicit glo. Qui totam legē fuauerit offendens aut in vno: fact⁹ est oīm reus. de
pe. dist. i. Fleat. Vel etiam si vno peccato mortali reus inuenit⁹: factus est oīm
reus: q̄ ad vitā eternā. qz p̄pter istud solū cōdemnabit⁹. quia oīs virt⁹ detrimen
tum patit⁹ ab vno vicio. de pe. dist. i. Dolendū. dū enī in vno p̄ctō p̄seuerat: omīa
bona sua perdit. vt ibidē. Vel dic. offendēs in vno. i. in caritate. sine q̄ nullus
saluatur. Un̄ apls. Et si tradidero corpus meū ita vt ardeam. caritatē aut nō

Felix habuero nihil mihi p̄dest. de pe. di. ij. c. Si q̄s. i. fi. i. ad Loī. xij.
Durus est hic sermo quis pōt eum audire. Joh. vi. vno p̄tinēter

Monachorum

notabis q̄ Bratian⁹ collector voluminis decretorū. de quo v̄re cōtinuatōis sermo colligit serenisim⁹ quē collectū reperim⁹. de anno dñi M. cl. tempe Alexā⁹ dri pape. liij. de q̄. ij. q. vi. §. Forma aploz. in glo. et qui Bratian⁹ fuit mōach⁹ ordinis sc̄ti Benedicti in monasterio sc̄ti Felicis in Bononia iuxta cronicas ⁊ doctorū dicta vite laudabil ⁊ sanctissime cōuersatiōis. vnde rigidior nimirum in colligēdo sc̄pturas pp̄ie faciētes ad obfuantia sue pfessiōis. qz omēs voluit saluos fieri. sed penit⁹ recedam⁹ ab eo cū multū poterim⁹ p̄iungi facili⁹ omipotentī deo. Dic sc̄us Isidor⁹ ethi. xij. c. iij. de basilisco serpēte p̄nciosissimo. Nil enī parēs ille rerū sine remedio cōstituit. sic remedia p̄ strictissime religiōis rigorosissimas traditiōes. ⁊ p̄ p̄ns p̄ hui⁹ occasiōis laq̄os pctōz p̄ vos dirissimē recitatas. Idem omipotēs p̄ vicarios suos in terris feliciter ordiauit: et est fides n̄ra (put. no. in phe. decre.) q̄ in summo pontifice est plenitudo p̄tāt. de pe. ⁊ remis. Lū ex eo. cū p̄cor. et celeste habet arbitriū. quia in his q̄ vult est ei p̄ rōne volūtas: nec est q̄ dicat ei: cur ita facis: et pōt supra ius dispēsare. ⁊ de iusticia pōt facere nō iusticiā. corrigēdo iura ⁊ mutādo. de transla. Quanto. ⁊ ibi dē in glo. et hic vicari⁹ dñi n̄ri Jesu xp̄i nō tñ cū laic⁹ ⁊ cl̄icis s̄ cū mōachis ⁊ monachoz platis p̄ strictissime districōis seueritatē p̄ vos tam terribilr̄ indictā: mitissima de thesauro eccl̄ie posuit remedia. de sacratissimi iur⁹ archa mise

Abbas Rogo q̄ sunt remedia refer. vt p̄ bo⁹ (ricorditer dispēsando. na temporalia: opinione tua nō amittamus eterna.

Felix Sūt remedia d̄ thesauro eccl̄ie p̄ sūmos pōtīfices misericordit̄ districuta. Primū indulgētiarū munimēta. de q̄bo de pe. ⁊ re. Lū ex eo. cuz cōcor. de q̄bo nō dubitat qm̄ xp̄i fidelib⁹ cōfessis ⁊ cōtritis sunt largiter cōcessa. Hinc ē dispēsatiōis p̄rogatiua q̄ est rigoris iur⁹ ⁊ regule cuiuscūq; p̄ eū ad quez spectat canonice facta relaxatiō mitissima. put colligit. i. q. vij. §. Rigor. ⁊. c. se. de q̄ plene p̄ Spe. de lega. §. Premisim⁹. attñ p̄ n̄ro p̄posito licet v̄ris in iure peritis hec dispēsatiōis materia hic inferēda sit cōmunissima. vob tñ et fr̄ibus v̄ris qz iura scire nō tenemini. put p̄mittit. de abbatis auctē dispensandi tñ cū suis mōachis ex auctē iur⁹ q̄ nō ē aliō nisi iusticia q̄ d̄s ē ⁊ sūma f̄itas. put colligit. xij. q. ij. Lū deuotissimā. Vñ p̄mū notandū q̄ abbas dispēsare p̄t in diuersis caplis fm̄ p̄suetudiez cuiuslibet monasterij. dū tñ nō sit p̄ ius vel regulā v̄l contra bonos mores. vbi ⁊ in q̄bo al⁹ monach⁹ nō h̄z pp̄riā volūtatē. vt. xi. di. Eccl̄iasticorū. ⁊. c. In his. ⁊. c. Catholica. xi. di. Illa. sed cū p̄suetudo ē onerosa debet remoueri p̄ abbate. put ptz. xij. di. Omia talia. Itē dispensat in p̄nia monachi nubētis aut m̄rimoniū p̄hētis fm̄ arbitriū suum. xxvij. di. Presbiteris. tales em̄ nubētes v̄l cōcubinas h̄ntes multū dānant canōes vt. xxvij. q. i. Ut lex. ⁊. c. Quotq̄t. ⁊. c. impeditas. ⁊. c. Monachi. attñ abbas p̄t dispēsare in talib⁹. vt in p̄allegatis iurib⁹. ⁊. xxvij. q. i. Nec aliq̄. Item dispēsat cū monacho si pollutus fuerit pollutiōe nocturna vt seq̄nti die celebret p̄habita cōtritiōe et confessiōe fm̄ regulā Breg. vt. vi. di. Testamētū. ⁊ fm̄ Isid. eo. ti. Nō est. Itē dispensat cū illis q̄ loquunt̄ in oratorio cū sit p̄ regulā sc̄ti benedicti. xlij. di. In oratorio. Itē abbas p̄t mōachos verberib⁹ corrigere: etiā si furit sacerdotes: si verbis corrigi n̄ possunt. xlv. di. Salomon. ⁊. xxvij. q. xij. c. vlt. Itē p̄t abbas dispensare cū monacho nouitio. s. q̄ pmoueat ad ordines sacros. xxvij. di. monachus. contra hoc. clvij. di. c. vl. fm̄ formā ibidē positā. ⁊ de apostatis. c. vlt. Item dispensat p̄ illū canonē. liij. di. c. i. vbi dicit q̄ infra triennū nō recipiant milites. de regula. Apostolice. xix. q. iij. Monasterijs. et h̄ ex eo quia abbates

De negocio

ibidem pronūciant illi quod p̄ ipsis introductus ē. vt in p̄allegato cap. Ad hoc
xvi. q. i. Sonfaldus. est tñ periculosus. vt cū recipiat suos alienos nō p̄t dispē
sare p̄ illō. liiij. di. Si fu? Itē p̄t dispēfare cū illegitimis q̄ intrauerūt religiōez
vt pmoueāt ad sacros ordines itellige ⁊ administratōes. lvi. di. c. i. de fi. p̄. c. i.
qđ als ep̄s facere nō p̄t s̄ sol? papa cū clericis sc̄laribz. vt de fi. p̄. p. to. Item p̄t
dispēfare cū suis mōasterij. s. q̄ manumittant ⁊ fiat mōachi. liiij. di. ⁊. c. Vul
tos. de ser. nō or. Ex familia. Item dispēfat q̄ monach? detur in capella vnius
parrochial' ecclie: si accesserit p̄sensus ep̄i ⁊ ppli. lviij. di. c. i. ⁊. ij. ⁊. xvi. q. i. Do
ctos. ⁊. c. Si monach? ⁊. c. Moderamie. ⁊. c. Exactor. ⁊. c. Sūt nōnulli. ⁊. c.
Si q̄s. Nō tñ sol? p̄t eē hodie i capella. vt de sta. mo. c. ij. de capel. mo. Ex pte.
et. c. Ad audientiā. Cānōic? tñ regular? p̄t eē sol? ex cā. de sta. mo. q̄ de timore
Item p̄t ⁊ d̄ dispensare cū mōacho q̄ reducat eū ad mōasteriū si nō placz ei in
capella v' in p̄oratu. lxxvij. di. q̄rūdā. sic ibidē pbat Breg. magn? Itē dispēfat
cū mōacho in murmuratōe ⁊ susurratōe discipline ⁊ correctōe. sicut. xc. di. Alie
nus. ⁊. c. Si q̄s monach? Itē nota q̄ nō purgat viciuz symonie si de pecunia
symoniaca vel funebri monasteriū v' sinodochiū p̄suat. i. q. i. Non ē putāda.
et. c. Seruis. ad fi. q̄ nūq̄ bono pagim? sine que malo sunt inchoata p̄ncipio
lxi. di. Miramur. Hic nota q̄ abbas nō d̄ deferere abbatiā cū pacto pecunia
aut pensione: ⁊ transire ad aliud mōasteriū. q̄ h̄ est symoniacū ⁊ c. put in dictis
iuribz notat. Itē abbas p̄t dispēfare cū monacho q̄ p̄ reglāz aliqd occulte p̄ci
pit. xij. q. i. Sic dicat. de sta. mo. Cū ad mōasteriū. ad finē. a p̄trario sensu qđ
est fortissimū argumētū in iure. de q̄ vide Ale. i. de sen. excō. i. glo. p̄. Obsuare.
de offi. or. Pastoral. in glo. ij. Itē abbas dispēfat cū monacho vt eligat ad pla
turā alteri? mōasterij v' ecclie cathedral. xviij. q. i. Unico. Itē dispensat abbas
cū monacho vt hēat cellā singulārē infra septa monasterij. xvij. q. ij. Null? et
xx. q. vlt. c. fi. ad fi. Item abbas d̄ dispensando req̄rere monachos fugitivos et
reducere ad claustrū: ⁊ misericorditer agere cū eis. als reū se iudicat aū p̄spectū
dñi dei. xviij. q. ij. Abbates. de re. do. c. fi. ⁊. xvij. q. i. Nec assigna. Item abbas
potest dispensare in penitētijs homicidaruz: si hmōi homicide fiant monachi.
xviij. q. iij. Admonere. Itē abbas pōt dispensare in ieiunijs ⁊ cibis ⁊ in opibus
videlicz matutinalibz vigilijs ⁊ matutinis cantādīs cū suis mōachis. de cōse.
di. v. Non mediocrit. ⁊. c. Nunq̄. de sta. mo. Cū ad monasteriū. Item pōt di
spensare cū nouicijs: scz q̄ eis restituant sua: si nō sint p̄fessi. de renūc. Ex trāso
missa. Si autē donaret inter viuos: secus. xvij. q. iij. Sunt q̄ opes. ⁊ ea. q. iij.
s. i. ⁊ vlt. et. xix. q. iij. s. i. ⁊. c. Relatū. Itē dispensat cū monacho vt pmoueat
ad sacros ordines ⁊ miores. q̄ sine aucte pmoueri nō posset. de tēpo. or. Ad au
res. Item abbas dispensat cū monachis cōuersis: scz q̄ ferant testimoniū pro
monasterijs suis. de testi. Statuim? ⁊. c. Cū nūci? ⁊. c. Tuū. ⁊. c. Sup. de re.
iur. Et si xps. Itē abbas p̄t dispēfare q̄ nouiti? pmoueāt ifra annū. de reglā.
Ad aplicā. Contra h̄. xvij. q. i. Cōsald? i. q. ij. Si q̄s incognit? xix. q. iij. Mo
nasterijs. et h̄ q̄ renunciat qđ p̄ monasterio fuit introductū: videlicz si nō experi
antur mores cōuersi ⁊ c. vt ibidē. Itē pōt dispensare: ⁊ etiā d̄ dare lniāz mona
cho vt transeat ad strictiorē regulā v' ordinē. de regu. Licz. ⁊. c. de canōico. Et
nota si p̄ ānū stetit mōach? nō p̄t exire. nā ipso iure est p̄fessus iur' interpretatiōe
de regu. Ex pte. als infra ānū p̄t redire ad statū p̄orē. e. ti. statuim? Itē p̄t di
spensare q̄ hēat p̄p̄iū ita vici? q̄ hēat aliqd ad expensas p̄ inūctā administra
tione. de sta. mo. c. ij. ⁊. iij. non tñ sup p̄prietate v' castitate p̄t dispensare cum sic

Monachorum

annexa res ad religionē. Item p̄t dispensare cū mōacho q̄ licentiā habeat enī
di ad scolas: 7 p̄sequē ibidem faciendi q̄ requirunt ad scolas. put p̄dictū est. 7 no
tat de mgr̄is sup Spe. ne cle. vel mo. Non magnope. Item dispensat abbas
vt monach⁹ maneat in domo p̄pria vtens reb⁹ ad vsum. vt infra dicet. q̄ cle. vel
vo. c. vlt. xxv. q. i. De viduis. Itē dispensat abbas cum monacho qui in seclō
recepit ordinē furtiue sacrum vel nō sacrum anteq̄ fact⁹ esset monach⁹. de eo qui
fur. or. re. c. Cum. h. laoz. Item abbas p̄t dispensare cū his q̄ violenta manuū
injectionū sententiā excoicationis incurrūt in seculo si monachi fiāt. Itē cum
monachis q̄ p̄ iḡrantiā iuris vel facti excoīcicati: sacros ordines susceperūt.
nisi forte p̄ eorum ignoīantiā violenter presumatur. de sen. excō. Cum illoz.
Item dispensat cū mōacho excoīcato a se. scz q̄ recipiat eū manuali p̄missione
sine iuramēto. de sen. exc. Sup eo. 7 talr eū absoluit. vts. 7 p̄t absolvere mona
chū suū excoīcatū p̄ iniectōe manuū in aliū mōachū. de sen. exc. p̄ tuas. 7. c. mo
nachi. Sz dictō em ibi positā si secularē clicū p̄cussit: nō p̄t vt ī pall. decre. Ec
ce q̄nta auctas ē abbatis: qz totū negociū siue regimē monachoz p̄sistit in ip̄i
ptate. xvij. q. i. Nullā ptatē. Vñ si abbas dignitati sue: vicz mōasterij regimini
voluerit renūciare nō dz teneri inuit⁹: qz nulla ptas remaneat abbati si mona
chis se subiecerit. vt ibidē clare p̄tz. sed tñ cū eis dz oīa deliberare. de dona. Le
terum. Et de abbatū hmoi dispēsatione plura si placebit colligere poteritis.

Abbas. Tu de dispensatiōe hmoi p̄uilegio vteris pro certo clamore ma
gno: prout qui suum tondit cui remanet finalr modica lane por
tio. Quid credis q̄ dispensatiōis solennitas aut abbatis benignitas excuset q̄
rundā cordiū in sui cognitōe conscientias. Nam 7 taliter conscientia describit
per Archidya. de rescrip. statutum. libro. vi. Constat q̄ monacho ex sacrozū ca
nonū statuto nec gustandi nec sumēdi carnes: cōcessa est licētia cū moderamē
pietatis erga egrotos. vt de cōse. di. v. Carnē. de sta. mo. Cum ad mōasterium.
nec aliū reperio casum nisi fuerit famis. put p̄missim⁹ pura necessitas puta sine
si fuerit infirmitatis vel famis oportunitas 7 magna sit abbas remissio que im
proprie dicit aliquando pietas. de quo plene per Gregoriū sup Ezechielē. li. ij.
c. lxiij. et pretextu pietatis non est facienda impietas. xviij. q. v. Forti. et. i. q. i.
Non est putanda. Et sic apud quē remanebit demū pure satisfactiois 7 cōri
tionis acerbitas. Dicit em ysidorus de summo bono lib. ij. c. xxvi. Omīa fugit
homo preter cor suū. Non em potest a se quisq̄ recedere. vbicunq̄ enī abierit
reatus sui consciētia illum nō derelinquit q̄uis hūana iusticia interfugiat. sed
omnis qui male agit: iudiciū tamen cōscientie sue effugere non pōt. Ac si dice
ret. Si per dispēsationē supioris tui: huiusmodi iudiciū subterfugas. scrupu
lū tñ p̄scientie tue te indicat. De q̄ dicit ysidor⁹ p̄dictus. Hoc enī signat abyssus
abyssum inuocat. Inuocat abyssus abyssum inuocare: 7 de iudicio sue p̄scientie
ire ad iudiciū dānatōis p̄petue. De hac p̄scia dicat. xxv. q. i. s. ex his. et me
lius. de sumo. p̄ tuas. omē qd fit p̄ cōsciam edificat ad gehennā. 7 hec est illa de
qua dz: qm de⁹ iudex erit. alius testis a cōscia nra nō erit. xi. q. iij. Custodi.
vnde dz: inter iustum iudicē 7 cōscientiā tuā noli timere cām tuā. ibidez. Hec ē
illa de q̄ in p̄ncipio p̄mescēbā nre collatiōis quā pure auctas tue nō tollit di
spensatiōis. aut q̄s dispensatorē certificat aut cōducit. dū p̄ductor cū cōduct⁹
cadit in laq̄z dānatōis. 7 cec⁹ cecū dirigēdo p̄clitauit. Dixit autē quondā car
dinalis in p̄cilio Basiliē. p̄sicens. p̄nūc Julian⁹ apostata scōs cōiter noīat⁹
ad mgr̄m iohem Ragazanū. Russionis seq̄cē. An ne tui p̄genitores et proge

De negocio

nitorum tuorum cōtegerimē in regno Bohemie olim degentes tue pñc opinio
ni contrarientes sint salui. et magister Johānes obtinuit. Unde Cardinal in
quit. Loquar pro te. Si salui sunt: tu cū opinioe tua damnaberis. si tu saluus
eisdem cōdemnabis. quia penitus estis aduerse imo contrariepessionis. Sic
puto loquēdū ad propositū si quondā monachi egyptiaci: et etiā quidā moder
ni q̄ sub hūilimis turgurij arundinee fiminieq; tectis et pectis limo glebaq; cō
pactis vix repellentib; aeris temperiē et estum solis. subcinericineo pane tabes
centes: siti quoq; et fame corpuscula plectentes coram illo: qui cū accepit tem
pus iusticias nostras iudicabit persistere trepidantes metuerūt. quomō cuz no
stris hūmāis dispensatōib; benignitate lasciuiā retentis. omni plenitudine
cum delectatiōis amenitate gustus: visus: auditus: tactus et odorat⁹. vt nō of
fendatur in ocio. nō inquietemur in somno: nec minuemur om̄i bono: put pre
missum est. et nunq; aliquid deficiat nob; cuz p̄dicti p̄fratrib; nr̄is corā vno tri
bunali eadē die et hora. imo vno momēto p̄ntib; eisdē testib; pcuratorib; ad
uocatisq; in vno sono tube cōparentes persistem⁹ quia si sincere causaz merita
partiū iura et rerū gesta: deponētiumq; quoq; testimonia ac vtriusq; iuris et res
cte ratiōis allegata. sagaciter p̄ iusti iudicis sn̄iam fuerint rimata. et p̄dicti res
gnicule et egyptiaci regnō celesti fuerint sentētiāl: et vix p̄ iuris et iudicis rigores
introduci: et possessionē adepti. nescio qualr contrarij p̄fessionū conseruatores
similib; vtā progatiuis eterni p̄uilegij: vnde valō p̄timeſco. et sic cepit nr̄e col
latiōis trepidatio q̄ p̄genitorū ordinis nr̄oz salutis generatio sit nr̄e disparis p̄
Et quid dicā ego paup eloquio cū dili⁹ (gressiōis corruptio.

Felix. gentia mea nō profecerit in p̄ncipalis negociatiōis negocio. fortas
sis et igit̄ seq̄mini Thomā didimū: qui pro nobis profecit dubitādo q̄ Petr⁹
cito credendo. Sed nunc audite verba doctorū quoz doctrina fulget ecclesia
vt sol et luna. patenti testimonio: videlicet Hostien. Cardinalis et Jo. an. ciuis
bononiē. et hi fuerunt et hodie sunt monarche vtriusq; iuris qui in. c. Relatū
ne de. vl. mo. Patenter dixerūt q̄ regula monachoz sit sub precepto. et q̄ h̄ ve
rum intelligāt quo ad tria substātialia regule indistincte. de quib; no. de reglā.
Et parte. et quo ad ea q̄ continētur de sta. mo. Cum ad monasteriū. om̄ia p̄o
alia q̄ continent̄ in reglā aut alijs canonib; nō putāt esse sub p̄cepto taliter vt
transgrediētes sint in mortali pctō. alioqn vix vn⁹ e quatuor saluaret. His cō
cordat Henricus boych brito. put opus pbat artificē i dicto. c. Relatū. vir mi
rande speculatiōis. et quāta maturitate talia retulerint merito nob; est p̄petuū
memoriale sincere p̄batiōis. Et qd dubitat tantos viros pōderasse p̄fundi⁹ sin
guloz iuriū et textū fundamēta de mōtib; sc̄tis: q̄ nos tantilli doctoruli aut or
dinis cuiuscūq; fraticelli. et nūc ponam⁹ exēplū de carnib; p̄ mōachos comedē
dis: de q̄ p̄ime dixistis. de. c. Carnē. de conse. dif. v. Quēquidē textū cōposuit
Bregori⁹. vij. de anno dñi. D. lxxvi. vl̄ fm̄ alios tempe suo q̄b; eps nomie fr̄u
ctuosus. Sed iste Brego. fuit vir vtiq; put dicat Otto fr̄isicē. in cronica sua
libro. vi. circa fi. mire deuotiōis. sed expost Inno. iij. de q̄ in p̄ncipio nr̄e colla
tione p̄missim⁹. creat⁹ de anno dñi. D. ccix. mitius p̄cedēs sp̄ūsc̄to fulcit⁹ dicta
uit decretalē ad abbatē et cōuētū monasterij Sublaceñ. in reglā sc̄i Benedicti
rigorossissime degentes q̄ nūc ponit̄ d̄ sta. mo. Cū ad monasteriū. sepissime alle
gata. Et q̄ humaniter p̄cedat in esu carniū extra refectōrium et in infirmaria
temporibus suis comedendū per vos videatis gratia breuitatis. l̄m o verius oc
casiōe maioris credulitatis hic nō veniat replicādū. Et insup; videatis quid

Monachorum

dicat Iohes theutonicus ad glosandū volumē decretorū pre doctoribz mūdi cū
cū elect⁹ q̄ ait. xvi. q. i. Sūt nōnulli. in glo. i. q̄ oīa q̄ nō phibuit Būdict⁹ sunt
pcessa mōachis. z h̄ est largū z gliosuz p̄bū. Vñ venerabil⁹ p̄r: r̄e loq̄z p̄plex
p̄scie. put⁹ r̄p̄s locut⁹ ē ad altere. Jo. viij. vbi sūt inq̄t q̄ te accusabāt. vicz opinio
nes intricate: q̄ dixit. Nemo dñe. et aio. Nec ego te cōdēnabo in taz multiplici
larzo latoqz dispositōis negociationū negocio. autoritate tātoz viroz ex visce
ribz sacrozū canonū salubriter ordinato seu ordinando.

Abbas. Quis nō nouit q̄n p̄ dicta tua (nescio si sint autētica) fraus mul
tipliciter. fieri possit p̄stitutōibz z reglāz n̄raz legibz. Et videām⁹ p̄ exēplo in
preceptis de carnibz dū nō in refectorio. s̄z in alio loco p̄cedit vsus. Nā notanter
dicūt iura tua q̄ si aliqd phibet vna via p̄t fraudē nō p̄cedit alia. vt de p̄cu⁹.
Tue firmitatē. vbi de h̄ de excef. pla. Constitut⁹. z optime h̄es h̄. ff. de tuto. z cu
ra. l. Scire. §. i. ff. de cōdi. insti. q̄ sub cōditōe. §. Si q̄s. ff. de bo. li. l. iij. §. His
aūt. in fi. ff. de spon. l. Dino. de p̄uik. Quāto. vbi de h̄: vnde credo q̄ h̄i tui do
ctores talr loq̄ntes ponāt in celū os suū. lingua eoz trāscunte sup terrā. xxiij. di.
in tantū. z insistere nō p̄sueuerūt p̄turi suauitatē interne cōtēplatōis. vnde nōdū
plene expedit⁹ sum de p̄ncipal⁹ materia q̄stidōis: z mihi penit⁹ manet p̄plexitas

Felix Et si stultus sepe q̄ (grandis cū dubio premote priorū opiniōis.
rit de q̄ sapiens deficit a fortiori sagax stultū in q̄rendo cōstringit.
quid vult vltra qd faciā cū lat⁹ loq̄ndi facultas in me nō remāserit: nisi q̄ntuz
dic⁹ Iñs. de sum. bo. lib. iij. c. lv. de duplici vita vicz actiua q̄ est inocētia opoz
bonozū. Speculatiua p̄o supnoz illa cōis multoz. z ista paucorū. de q̄ Archi.
de p̄bo. sig. P̄uilegiū. in glo. vlt. li. vi. z credo q̄ inde dicat lex q̄ bono melior
inuenit. ff. de p̄bo. obl. l. Ubi aūt. vbi de h̄: z sic bonis meliores. sic melioribus
optimi p̄ferunt. lxiij. di. Metropolitane. z in aut. de monach. §. Ordinationē.
et bon⁹ ē aliq̄s eois p̄o q̄ nō ē mal⁹. de p̄sup. Dudū. ff. de le. ij. l. Lū p̄r. §. Rogo.
Rōne sufficit nob si boni sum⁹ in actiua vita q̄ iuxta Iñs. bonis opibz instat z
nunq̄ est ociosa s̄z negociatōe plena. Et cōstat ex p̄missis notāter q̄ opatōes ne
gociationū vraz actiue vite normas q̄ Martha misterio frēq̄ntissimo sine cri
mine fuit hūaniter occupata. z demū in p̄tēplatiōe fūcta fuit vita. z q̄s dubitat
quin vtraz fuerit bona. Nā nemo repēte fit sum⁹. s̄z cū bōa p̄uersatōe q̄ sine ca
ritate nulla ē. A minimis q̄sqz inchoat vt ad magna pueniat. Sūt itaqz ḡdus
nō solū in virtutē z p̄tutē. s̄z etiā in eadē p̄tute. de pe. dif. ij. §. Nec q̄ de carita
te. et sequit⁹ ibidē. Greg. sup Ezch. scribens. vicz li. ij. c. xxv. Dum sc̄taz eccl̄iaz
dñs suscepit: in ḡdibz eius dinoscit. z ei⁹ ḡra p̄ ei⁹ incremēta declarat. q̄ntū em
eccl̄ia sancta ascēdendo p̄ficit. tñ de⁹ hoibz ex ei⁹ p̄tute inotescit. De his q̄z gra
dibus bt̄is Job loquit⁹ dicens. Per singulos grad⁹ meos p̄nūciabo eū zc. et si
vos cū fratribz v̄ris nō repēte s̄z ḡdatim ascēderit: z p̄ singlos dies p̄feceritis
demū vnā de sedibz habitationū q̄z p̄les sunt in celo possidebitis. si aūt repen
te voluerit summū ḡdū app̄hendere put lucifer q̄ mane oriebat⁹ z dixit. Ascen
dam sup altitudinē nubū: z silis ero altissimo. Esa. xliij. sc̄tis qz periculosi⁹ ca
dunt q̄ntoti⁹ ascendere ad altiora festinant. i. q. i. Pueri ad sacros zc.

Abbas Adhuc in nostre negociationis materia nondum sum certifica
tus: et quid eligam penitus consisto perplexus.

Felix Laudet⁹ deus q̄ nō oīno sitis incredul⁹. Nā p̄plex⁹ solū p̄pter do
ctoꝝ aut sc̄pturaz diuersitatē appentiā remanet aio suspēsus. z d̄ il
la p̄plexitate. le. z no. xij. di. In sūma. z Ray. co. ti. §. v. z frat Alstē. li. ij. titulo

De negocio

ult. Ex quorū mibi scriptis colligi videt v're q̄stionis solutio. quia alia est pplexitas iuris. alia facti. Perplexitas iuris est dū ali' circa illd qd sibi patēter incurrat faciēdū inuēit diuersas auctoritates sibi ab inuicē oppugnātes. sic hic in nostre q̄stionis pposito. qz si scripture negociatōibz vris vise nō fuissz opinione. z hec pplexitas tollit p scripturaz q vident opponētes claram solutionē cum in veritate iuxta peritorū intelligentiā in iure nro: imo in tota sacra pagina nisi illa cōtrarietas p noua statuta vel ecclie p̄stitutiones sit sublata: nō reperim' p̄trarietatem saltē realem. sed sup̄ficialē tantū. vt. xxxij. q. v. Quid g. xxvij. q. i. Sic enī de pe. dis. ij. Periculoso. z ibidē in. g. Si em̄ inq̄t omīs. in glo. Et hec pplexitas p̄t esse in bonis hoībz obstinatī. scrupulo scripturaz sublato. Unde si de negociatiōis modulo fueritis pplexus teneatis firmiter q̄ honeste negociationis conat' sempr̄ videt pmissus: vtz et p̄dictis. Sic fr̄es minores aū tpa Martinī pape. z ante cōciliū Constantiē. fuerit perplexi p̄t Elemenēte videlicz exiui de paradiso p̄notate seueritatē. Nam nūmū videbat aliqbz fratribz inhumaniter rigorosa. Vñ idem martin' p nouā p̄stitutionē suā tollebat omnē pplexitatem. et vt p yconomū laicum p̄p̄ia possent habere mire in cōmuni prout aliq̄ fratres medicantes planā fecit declarationē. neminē tñ astringēs ad alteri' dīmissionē. Sic ē apd̄ vos: z inter ordīs vri p̄fessores. qz de iur' benignitate poteritis mltas aut modicas h̄re. cū discretōis tñ moderatōe sine auaricia in cōpetenti nccitate: dispositionū negociatiōes. Sz alia pplexitas est facti: cū dyabolus suggestiōe mala ita peccare fac hoīes. q̄tenus si pctm̄ fortassis fugere appetant. hoc sine aliq̄ pcti laqo nō euadūt. De q̄ pplexitate dīc̄ Bre. in moī. li. xxxij. c. xvij. et h̄r. xviij. dis. Herni testiculorū. et ipse dat ibidem consiliū q̄ tunc min' malum eligatur. i. q̄ als fm̄ se consideratū esset min' peccatū. Nam inspecta veritate nihil ē pplexitas: nec p̄t aliq̄s eē perplex' int̄ duo mala. id est necessitate constrict' aliqd̄ malū ppetrandū. nisi p̄t errore p̄scie: vt dicūt ibidē doc. aut p̄pter malā volūtate quā nō vult deponere. Sz h̄ nihil ad p̄positū nrm̄. Sed de ipsa plen' p Jo. in summa cōfessorū. libro. iij. ti. xxx. q. ix. et Ray. vbi supra.

Abbas Et sic concludis religiosos z nos Listerienses honestis negotiorum oneribz occupatos cū p̄ditionibz debitīs. p̄pterea nō fore laqueis pctōz constrictos. Sz nūc rōnabilr̄ restat. Si bono meli' (put allegasti) et optimū meliori potest inueniri: quid putas cōsulendū salubri' nostri moī? **Felix** Dixit xps Math. (nasterij p̄ncipalr̄ p̄ntibz z futur' p̄fessoribz. v. Vade z vende q̄cunqz habes z da paupibz z habeb' thesaurū in celo z veni z seq̄re me. Hoc p̄siliū si fuero secutus: salu' ero. Et p̄les salui facti sunt vt Abraam ysaac Jacob z Dauid: qui rebo nō venditis paupibz cūcta nō tradiderūt. attū vnū salubr' alio. Constat q̄ sunt vob̄ t̄palia put p̄ncipibz seculi merū z mictū impiū. put p̄dictū est patē z potēter cōtinētia. z hec z alia tēpalia que possidetis p̄pter diuina officia iugiter in v̄ro mōasterio: et inibi in ecclia et nō in omī parte ecclie. sed notabilr̄ z p̄cipue in choro q̄ loc' est ab origine eccliarū ad h̄ solēniter abilitatus laudabilr̄ altitonanter z vocalr̄ celebranda. et h̄mōi t̄paliū p̄uētus sunt vob̄ tanqz beneficiorū fruct' largiter alimēta. vt de rescrip. c. fi. li. vi. et. lxxi. di. Si q̄s sacerdotū. z. c. Eps. et fruct' reddit' z obuentiōes n̄ tñ mōasterij vri. sz oīz eccliaz z mōasteriorū q̄ i mūdo sūt: p̄ncipalr̄ propt̄ diuīorū iubilatōez p̄stituti fuerūt. xi. q. ij. Concesse. xvi. q. i. Generalr̄. i. q. ij. c. ult. Arg. C. de mili. testa. l. penul. xvi. q. i. Lipan'. z nō econtra. vt patz.

Monachorum

Abbas. Et quid hoc ad monachos qui mortui censentur. et vox eorum funesta precipitur et semper flere sollicitatur put. s. clare probatur. Unde videtur quod homo iubilus de quo tam glorianter loquaris. apud nos in silentio diligenter deuotione debeat penitus quiescere. et si quis iubilatiois precetur: erit apud nos tantum ut soporem et accidia repellam in diuinorum propalatione.

Felix. Hec est opinio fallax magistri Berchtoldi qui nouit quod pigre stimulam asinum: et ne dormiat pigram excitando litargicum. vt. r. q. v. Non ois. xxiij. q. iij. Ipsa pietas. Sed quod argumentum suum non pcedat. alia perpendatis nostrum adpositum. Nam diuina officia fuerunt ordinata in ecclesia dei sine in templo domini: ut in fra dicebat antequam ecclesia habuit temporalia. et exposit ut sinceri et liberi diuina perfici possint per Constantinum magnum et postquam per alios reges: principes et nobiles terre ecclesie et monasteria sunt fundate: dotate largiter quibus temporalibus prouideretur: sic habeatis quod non propter iurisdictionis temporalis administratores exercitanda habere fructus. sed propter officia diuina. quorum exercitium est actus principalis in ecclesia. Et exemplum habemus de Salomone qui in templo ineffabilibus sumptibus et expensis in certum finem et principaliter complere ut iubiliter faceret laudari dominum in tubis et voce in cimbali et organis: ac diuersi generis musicorum principibus et vocem in sublimi tollentibus. vt patet. iij. Paral. v. et hi cantores et musici ad laudem domini iugiter deputati per familias leuitarum inter se habebant principes. vt. i. Paral. xviij. et habebant sortes. i. Paral. xxv. et David posuit cantores ante archam domini iugiter psallentes. i. Paral. xvi. Et nunc in ecclesia dei cantorum officia sunt magne dignitates. vt leg. et no. xxi. dis. Cleros. et Beda dicit in omel. in vigilia Jo. baptiste super Lucam. Cantores tempore dauid non solum sublimitate verborum que dicebantur animos populi circumstantis ad memoriam amoris celestium erigebant. Vnde scriptum est que ultimo fuerunt: melius memorie commendantur. de pse. di. iij. Liquido. et sunt verba sancti Augustini in libro missionum: intendens probare quod Christus in ultimo vite sue termino reliquit nobis memoriale corporis et sanguinis sui per nos traditorum ut sincere perpetue commemorationi designaret. Ita dauid in exitu et fine omnium canticorum et iubilatiois psalmorum suorum tanquam de illo quod firmius memorie sit recordandi cecinit: dicendo Laudate eum. s. dominum in sono tube: laudate eum in psalterio et cithara. Laudate eum in tympano et choro et c. laudate eum in cimbali iubilationis. et demum conclusit. Omnis spiritus laudet dominum. videlicet cherubin et seraphin qui non cessant quotidie clamare una voce dicentes. Sanctus sanctus sanctus dominus deus sabaoth. Esa. vi. et no. in. l. Rem non noua. C. de iudi. cum multis precor. quod exitus acta probant. fines pro pugna coronant. Vnde dixit Bernardus. super cantica. Nihil inquit in terris ita proprie representat quandam celestem habitationis statum: sicut alacritas laudantium deum. hec reuera est portio. hoc negotium est angelorum. Beati qui habitant in domo tua domine in secula seculorum laudabunt te. Et Augustinus. dicit. Psalmus est laus diuina cum cantico. Et ad homines laudes finem docet. taliter per clericos et monachos celebrandos septem requirunt. videlicet persone ydoneitas. cause rationabilitas. loci abilitas. tempus congruitas. intentionis finalitas. morum puritas. et norme laudis diuine qualitas: que talis est. alijs breuitatis gratia conditionibus dimissis ut iocunde et hilariter decantent. i. voluntarie. et cum mentis leticia et iocunditate. Non enim placet deo coacta fuitia: nec multum profunt homini. Hinc est quod apostolus dicit. iij. Cor. ix. Unusquisque prout destinauit in corde suo: non est tristitia. aut ex necessitate. hilarare enim dator diligens deus. Unde beatus Hieronymus. Quapropter melior est septem psalmorum decantatio cum cordis puritate et sinceritate et spirituali hilaritate quam totius psalterij modulatio cum anxietate. de conse. dis. iij. Non mediocriter.

De negocio

Ad sic ergo vocaliter glorificandū deū hortat̃ psalmista psal. cxi. Venite exultem⁹ dñō zc. iubilemus deo salutarī nro: p̃occupem⁹ faciē ei⁹ in p̃fessiōe. scz diuine laudis. vnde sequit̃. et ī psalmis iubile⁹ ei. Ecce tria p̃ba hic ponuntur. Joconditatē. hilaritatē z leticiā importātia. quia dicit̃ Exultem⁹: iubilem⁹. z ī psalmis iubilem⁹. qz iste dicitur exultare q̃ saltat ex gaudio cordis. aut alio mō gaudia cordis ab extra demonstrat. Iubilus aut̃ dicitur vox de gaudio cordis resultans ineffabilr qd nō p̃t penit⁹ taceri: nec etiā ad plenū effari. z psalmus dicit̃ laus diuina cū cantico put̃ p̃dictū ē. Canticū aut̃ importat iocūdicatē cū sonitu et istud p̃pha expressius notauit: cū exhortādo dixit. Iubilare deo oīs fra: fruite dñō in leticia. Introite in p̃spcū ei⁹ in exultatōe. ps. xcix. Et glo. ibidem. Iubilus est son⁹ leticie sine verb. qz eius leticia nō p̃t explicari. qñ videlicet hō gaudens. ex his q̃ nō p̃nt explicari verb p̃umpit in vocē quandā exultationis sine verbis. ita vt appareat aliquē ipsa voce gaudere. sed q̃si repletū nimio gaudio nō posse verbis explicare q̃ gaudeat. Hoc appet in cātū Gregoriano. vbi multipl̃r in cantu Alleluia z in alijs cantib⁹ z in neumatib⁹ q̃ in fine antiphonarū subiūgunt mltē cantātur note sine verb aut p̃boz. psis. p̃ illū magnū doctorem Gregoriū cū magne deuotiōis p̃meditatōe cōpositis: iubilū importātib⁹ mēt̃ et cordis. Et aliter ordinassent mūdi sapiētiores. si quid tali sonora iubilatōe placibil⁹ oīpotenti deo nouissent. sciētes qz dixit Dauid. Cantate dñō canticū nouū: bñ psallite ei in vociferatōe. et Salomō filius su⁹ Eccl̃. xl. Tibie z psalteriū z cithara dulcē faciunt melodiā. sz sup vtraqz lingua suauis. Vñ dixit Lasiodor⁹ sup ps. cxi. Habet em̃ lingua fruct⁹ suos vberrima q̃ messis inde colligit si in laudes dñi pura mētē moueat. Quapropt̃ impleam⁹ aera dulcissimis sonis: nā musica ista salutarī nō solū mortaliū p̃mulcet auditū. sz etiā intellectū delectat angelicū. Hinc Isid. ethimo. iij. Sine musica nulla disciplina p̃t esse p̃fecta. Hoc idē testat̃ Quintilian⁹ li. i. c. viij. Et mltro poti⁹ in oīpotentis dei glorificatiōis laude dignissima nēcario requir̃ angelice musice venerabilis sciētia Et dicam cōcludendo q̃ bñā vitā semp hz gaudiū. de pe. di. iij. Consideret. in fi. p̃ Archid. De q̃ quidē diuine laudis iubilatōe mltā forent scribēda. breuitatis gratia nunc dimittēda. Sz vide Bern. in florib⁹ suis. li. v. c. xliij. Vñ iuxta iuris dispositōem sacerdos tenet̃ scire libz sacramētoz. i. missale z lectionariū et musicā gregorianā. De q̃ vide Hostien. in summa de ecc̃. z q̃li. s. vlt. Hui⁹ igitur occasiōe fruct⁹ reddit⁹ z p̃uētus oīm eccl̃iaz z mōasterioz stipēdia dicūtur. q̃ etiā militātib⁹ in eccl̃ia dari debētur. Nā pp̃ie stipēdiū dicit̃ tributū qd militib⁹ datur. ff. de p̃bo. sig. l. Ager. s. stipendū. Et igit̃ h̃mōi fruct⁹ clericoz z monachoz elemosyne nō dicunt̃. contra q̃rundā exp̃la m̃ opiniōz q̃ vos mōachos et clericos bñficiatos dicēt̃ elemosynarios z elemosynis vti. et hi errāt corde. vtz de cle. nō resi. Quia nōnulli. i. q. i. Clericos. z. c. vlt. de p̃se. di. vlt. In oībz. xvi. q. i. c. vlti. xij. q. ij. Caritatē. xci. di. c. i. xciij. di. c. Dyaconi. cui⁹ multi p̃cor. de q̃ nup̃ plen⁹ scripsi in collatōe qdā p̃ validos mēdicātes. sim⁹ igit̃ ad p̃ns p̃cti.

Abbas. Bene dicit̃ fateor inq̃. licz verba nimīū multiplicauer̃ Sz nos quo ad h̃ videlicz q̃ bñficia n̄a dentur pp̃ officii⁹. cōuertimus simpl̃r. quia pp̃t p̃galia videlicz ruralia. rusticalia. z p̃dialia solerter ruditer z ruraliter in squalore rusticano frequēter exercenda. sacerdotes n̄i nō taliter militāt sed rusticāt in laudē xpi. z p̃ h̃mōi diuio diligēter officio ī eccl̃ia n̄a iugiter iubilāter z vigilāter celebrādo p̃ncipalr ordinatos. imo illos q̃ spontanea qz voluntate pur̃mētib⁹ similit̃ z deuotiōe se z sua relictis suatib⁹ liberalr obtulerunt

Monachorum

extra monasteriū z extra eccliaz in rus z mere ruralia sollicitissime die noctuq
cōglutinādo relegam? z p̄ fundatoz testamēti p̄ordinationē. imo in diuini cul
tus celebriter celebrādū (put p̄misisti) diminutionē z nō trepidam? timore q̄ me
rito foret trepidādū cū aiaz mltaz piculo ponim? i ruinā. put trepidauit ppha
qui ciulādo locut? ē. in salicibz inq̄t in medio ei? suspēdim? organa n̄ra. et quō
inq̄t: cantabim? canticū dñi in tra aliēa. Ps. cxi. z de pe. di. iij. in salicibus. Et
pprie dic Aug? sup xbo. in salicibz. hoc est in hoīes mūdānos z infructuosos q̄
rigant fluminibz babylonis. i. qui delectant in terrenis desiderijs q̄les sunt ho
mines auari luxurie dediti zc. Hec ille. Et plerunq̄ frēs n̄ri extra mōasterium
p agēdis negocijs z negociatōibz cū tpaliū strepitu directi i salicibz put p̄mit
tūt vident cōmorari. Et nōne sepe q̄ tangit picē: inq̄nabit. Eccl. xij. z. xij. q. i.

Felix §. Ad hec. per Archid. et vtiq̄ cum scō sanctus eris zc.
Peroptime nostis p̄ reuerēde q̄ obediētia est quicqd a supiorib?
imperatū fuerit obtēperari. xxiij. q. i. Summa. z illa melior est q̄ victima. de
ma. z obe. illud. cū p̄cor. z victimis pure p̄ponit. qz p̄ victimas aliena caro. per
obediētiā p̄o ppria mactat. viij. q. i. sciendū. Igit vbiunq̄ fuerit mōach? i ab
batis mādato saluabit. qz ad ipius mādaturz firmiter z sub pena pcti mortalis
obedire tenet. de sta. mo. Lū ad mōasteriuz. §. Abbatē. xxiij. q. ij. abbates. z sic
obediētia in exhibēdo inest monacho. sic in recipiēdo inest abbati. et huic obe
dientie abbas renūciare nō p̄t. qz mōachū monētē suū mōachū nō p̄t absolue
re ab obediētia. de renū. c. penul. Un p̄t obediētiā impune bonū obmittit. xi.
q. iij. Quid g. Un dic io. an. in mercurialiabo sup regla: nō ē obligatoriū. li. vi.
put aliqliter sup tactuz ē. q̄ mōach? in domo q̄ndā sua cū bōis oibz q̄ndā suis
manere pōt. z illa administrare p̄t z in suos vsus puertere de abbatis licentia et
in obediētia. Forū g abbas cū p̄ctū p̄t facere mōachū administratōrē in rebo
monasterij in certū nccariuz vsū cōuertēdis. Ar. a maiori. de q̄ p̄dictū ē. et h̄
de elec. Luz i cunctis z de toto ad p̄tē. de offi. dele. Pastoral. Item pbat q̄ mo
nach? de lnia abbatis p̄t aliqd possidere: lz nō in ppriuz fac ad h. xij. q. i. Flō di
catis: z ibi nō. Nam text? dic q̄ nihil p̄nt possidere sine abbatis licentia. g de
abbatis lnia p̄nt: vtz de his q̄ sūt a plato. Lū aplica. in fi. vñ talibz spoliat? re
stitutionē peti. de resc. Lū dilecta. d. accu. Olim. Item pstat q̄ monachi p̄nt
h̄re ppriuz peculiū p administratōe sibi iniūcta. de sta. mo. c. ij. vñ patz q̄ licite
mōach? de abbatis mādato administrat q̄libz tpalia z tpalis administratiōis offi
cia. Nec obstat: qz p̄dictū ē q̄ mōach? mortu? sit mūdo. Un dicim? propterea.
Postq̄ nobil fact? ē monach? p̄dit nobilitatē secularē si quā habuit. imo p̄ q̄
quis efficit monachus desinit esse rex vl impator vl papa vel epus. xxiij. q. ij.
Scripsit. z in glo. i. z. vij. q. i. Hoc neq̄q̄. et extūc d̄r Vix bon? mōach? fac bo
num clericū. xvi. q. i. Legi Nam dignior est cetus clīcoz q̄ mōachoz. de accu.
Qualr. ij. in glo. vlt. Hec em supficialr intelligunt: qz p̄ munduz nō seruantur
nisi inq̄ntuz volum? z h̄ videt in mōasterijs vbi tñ nobiles aut illustres mo
nachant et papa scit z tolerat: imo p̄nunc papa cū concilio Basiliē. p̄firmat.
et in quarundā ecclesiarum cathedralium consuetudines corroborat.

Abbas Rogo dimissis penitus impinētibz istis redeam? ad n̄re nego
ciatōis ppositū: qz in tā tumultuosa vicz negociatōis p̄stim ui
ris tempalis dispositione. securitas p̄scie n̄re videtur vix posse subsistere.

Felix Quod vix sit tñ sit. xix. di. in memoria. de q̄ d̄ cog. spi. c. ij. z ita pos
sibile videt (put p̄misim?) vt sine pctō fiat oīs honest? negociatōis

De negocio

conatus. Sed quid securius me nonistis sincerius. Constat luce clarius q̄ preter iurisdictiones temporales (de quibz notāter p̄misim⁹) fructus aliorū prediorū et possessionū: et p̄sertim ecclesiarū et decimarū competentī⁹ licentius et conuentius cōpeteret cetui monachoz: cum iurisdicatio temporalis mater sit inquietudinis. Unde dicit Grego. papa. et habet in. c. Unico de sindico. Expedi em̄ pro paruo incōmodo a strepitu causarū seruos dei esse quietos. Et idē Grego. in registro. et habet. viij. q. i. In scripturis. Quies itaqz nob̄ ex corde appetēda est. et tantū pro mltorū lucro aliquā postponēda. nam sic toto desiderio debem⁹ occupationē fugere videlicet terrenorū. ita si desit qui p̄dicet occupationis onus libenti necesse est humero subire. et hec est occupatio occupātis et occupati fructuosissima. Un̄ scribit. xvi. q. i. De p̄sentū. Satis valde amarissimū habeo de isto proposito ad aliud officium homines deduci in q̄ nullo mō que a monachis deo sunt p̄missa valeant adimpleri. omnimoda est enī illius videlicet monachi habitus. et istius scz secularis officij diuersitas. Illic enim quies oratio labor manūū: atqz hic causarū cognitio. cōuentiones. actus. publica litigia. et q̄cunqz vel eccl̄astica instituta v̄l supplicatiū necessitas poscat. faciat autē de⁹ vt tales sint hi qui vel a nob̄ in isto habitu nutriunt vel in mōasterijs crescunt: vt prouecta etate et pbata vita nō ad litigiorū officia sz ad sacerdotiū in mōasterio valeant p̄moueri. Hec ibi. Et Salomon dixit. Solūmodo hoc inueni q̄ de⁹ fecerit hominē rectum. et ipse se infinitis immiscuit questionibz. Eccl̄s. viij. in fine. De h̄mōi igitur monachorū quiete videbitis. xviij. q. ij. Quam sit. xvi. q. i. Qui vere. Ad fundandū autem cōsiliū per vos pater reuerēde: si nō placet minime perpendēdum cōstat q̄ ecclesia tolerat q̄ laicus decimas possideat. de q̄ largiter d̄ deci. c. iij. li. vi. per Archid. et clarius p̄ Jo. in summa p̄fess. li. i. ti. xv. q. xxv. et sequētibus. Item constat q̄ si decime redimūtur a laicis: tūc rei eccl̄asticæ liberatio est. i. q. iij. Altare. in glo. i. cum sint vota fidelium. precia pctōrum et patrimoniū pauperū. xi. q. i. Quia iuxta. Item tributa egentium aiaz et dñs eas in signū vniuersalis domini sibi retinuit. et debentur diuina constitutione. xvi. q. i. Decime. de deci. Tua. et ita decime laicis sunt pene incōuenientes. et si auctoritate summi pontificis aut alteri⁹ ad hoc auctoritatē habentis vestre possessiones quibz iurisdictiones sunt annere tempales cū laicis aut clericis secularibz talium decimarū aut aliarū possessionū possessoribz p̄mutarētur videt̄ multū expedire. Dixi autē auctoritate summi pontificis. quia scdm̄ aliquos simplr decimas emere v̄l redimere de laicis simoniacus videt̄. xvi. q. vij. Decimas quas ppl̄s. in glo. i. et ij. sed nō est ita. de quo si breuiter volueritis informari videatis Jo. in summa p̄fess. li. i. ti. xv. et per experientiā video fieri p̄ singulos dies tales emptiones et redēptiones decimarū de manibus laicorū p̄ ecclesias et monasteria sine summi pontificis auctē: nisi Cisterciensis ordinis religio aliud haberet in suarū diffinitionū dispositione. Dicit enim lex q̄ res defalcili reuertit ad naturā suam. ff. de pac. Si vnus. §. Pactus. Et Boetius in de consola. metro. iij. Et si de h̄mōi p̄mutatiōibz aut trāslationibz monasteriū deberet pati aliquā in pensionibz annuis diminutionē. cum melius sit pugill⁹ cū requie q̄ plena vtraqz manus cū dolore et afflictione animi. Eccl̄. iij. et melior est buccella sicca cū gaudio: q̄ dom⁹ plena cū iurgio. Prouer. xvij. et melius est modicū iusto sup̄ diuitias pctōz multas. Ps̄. xxxvi. Et dixit Pamphilus. Cū modico pulcrā ducit solertia vitam. Et pluribz intētus minor est ad singla sensus. vt no. de heret. Accusatus. §. de questionibz. li. vi. Et dixit Latho. Despis

Monachorum

ce diuitias si vis animo esse beatus: quas si suscipiunt mendicant semp avari. Et dicit aug⁹. in li. de vera religione. Ille qui cupit vel sequi diuitias nō pōt vite securitatē habere. Ratio fin eundem: quia auarus omnē creaturam timet. Unde Innocentius tertius sepe dictus in libro de miseria humane conditiōis c. xxxvij. ait. Falsa diuitiarū felicitas que diuitē veraciter efficit infelicē. Quid enim falsius q̄ q̄ opes mundi diuitie nuncupant. Opposita sunt esse diuitem et egenum. Sed vos domine abbas et fratres vestri egeni non estis. Ergo et c. Unde verum est quod sapiens protestatur. Vultos perdidit aurū et argentū qui autē diligit non iustificabit. re illis qui sectant illud. Eccl. xxxi. Item re vobis qui cōiungitis domū ad domum: et agrum agro copulatis vsq; ad terminū loci. Esa. v. Et quid sit re quod talibus infligitur. dicit Gregorius sup Ezechielem libro pmo: omnia. ix. Ne in scriptura sacra sepius de eterno luctu quē in presenti solet intelligi. Unde scriptū est. Ne impio in malum. Et Job dixit. Si impius fuero: re mihi ē. Sed magister in historijs de notatiōe proditoris dicit. Ne in sacra scriptura eternā damnationē notat. Unde dixit christus apostolorū collegio ad hoc re remouendū. Nolite possidere aurum neq; argentū neq; pecuniā in zonis vestris. Matth. x. c. quorum sequelā profitemini. Sed vidi monachos ordinis vestri fortassis administratiōe constrictos. quorum marsupia zonis alligata sup femur suum potētissime. quod quasi propter solite concussionis impetū: emarcere sepe putauī. Et si hec et his similia de vobis et monasterij vestri membris quadā benignitate iuribus et ratiōibus sufficienter fulcita proueniūt: fortassis humaniter excusanda. securior tamen via et certior semita videlicet dimissis maioribus secularis negociationis intricatōibus per christi seruos foret semp precligēda. quia in his que dubia sunt prout in spe temporalium quod certius extimamus. put est salus spiritualium tenere debemus. de spon. Iuuenis. cum concor. in glosa.

Abbas. Tu bene dixisti. Scuto bone voluntatis. Spe supernorum sincerissime fulcito. Sed prout prestatū fuimus in nostre collatiōis initio possum⁹ vel non possumus consilio tuo pronunc potiri vel possumus uti ministerio: et in presenti nostre cōuersatiōis diuersorio promerēdo perfrui futura leticia cum

Felix. Amen domine. et ita dixit Hieremia pro⁹ (gaudio sempiterno. pheta capitulo videlicet Undecimo.

Finis.

De plebanis

De plebanis et religiosis medicantibus

bus in predicationis et confessionis officio se inuicem impediuntibus.

Non est enim potestas nisi a deo.

n que autem a deo sunt: ordinata sunt. Itaque qui resistit potestati dei: ordinationi resistit. qui autem resistunt: sibi ipsis damnationem acquirunt. Ad Ro. xij. Est autem ordo secundum Augustinum parium dispariumque rerum sua cuique tribuens debita dispositio. de qua ait propheta. Ordinatione tua perseverat dies. id est claritas eterna: secundum Cassiodorum. quoniam omnia serviunt tibi. Psalmus. cxviii. Quia quidem patres sancti dicunt sanctissimi patres sanctorum canonum conditores in terris locum dei et apostolorum tenentes inter cetera de divinorum ordinationis dispositione cōtionantes. lxxxix. dist. 5. Porro. sic inferretes ipsa officia videlicet diuina ita sunt distinguenda. nec vni persone omnia committenda. Et persequuntur ex auctoritate Gregorii et Bonifacii summorum pontificum datū intelligi qui dicunt ibidem. c. se. Ad hanc dispositionis puritas gradus diuersos et ordines constituit esse distinctos. ut dum reuerentia minores potioribus exhiberetur: et potiores minoribus dilectione impederetur: vera concordia fieret. et ex diuersitate contextio et recte officiorum gerere administrationis singulorum. neque enim vniuersitas. scilicet creaturarum. alia poterat ratione subsistere nisi hominū magni et eam differentie ordo seruaret. Hec ibi. Unde Augustinus in libro. p̄fess. Inordinata iniqua sunt: ordinata vero quiescunt. Et dicit in doctrina rudium. Modus in rebus res est discretio summa. Et modus in rebus res facit esse bonas. Et igitur ego Felix cantor Thuriensis. decretorum doctor inutilis perpendebam. quia narrauerat mihi (sed non iniqua fabulationes) quod inter ecclesiarum parochialium civitatis Constantiensis. pastores ex una: et confessionis medicantium ibidem fratres patribus ex altera: ordo pacificus et quiete consuetudinis usus a tanto tempore fuit cuius initium non est in hominum memoria venerabiliter obfuit: quod ipsi presbiteros tempore quod drage simali per singulos dies priuatos aut non festiuos ad horam tertiā vel quāsi ad populum predicabant. et pastores predicti tales suis famulis aut alijs suis officijs diuinis hora tali non impediabant. Hoc igitur more laudabili: ordinationis quoque ritu non obstante ecclesie sancti Stephani Constantiensis. curatus nouit quibus fortassis sit iuribus rationabiliter armatus. eadem hora tertiā per moris antiquissimi consuetudinem: similiter predicationis collationes facere presumit et ordinem suorum predecessorum infringit in dictorum fratrum grauamini augmentum. et in ipsorum contemptum quod exinde surgit. quoniam ipsi plebani suorum tantum percurrunt subditorum et aliorum tumultus: qui dictis fratribus a longe retroactis temporibus solebant offerre dona et sacrificia pro peccatis et eis conferre victum alimentorum magne commoditatis. Sed in hoc quod dignum et iustum equum et salutare committam iam dictis partibus suis rationibus: necnon et iuribus altricando pretenditibus discutientium quia scriptum est. Sola reprobatio dat intellectum. Esa. xxxviii. et hec est reprobationis exercitatio: quod mentium caligines purificant in cuiuslibet discrepationis diuerticulo. Et igitur primum religiosus qui se putat offensos locum assignamus querulose propositionis. et incidet infra dicemus de materia confessionis.

Religiosus. Et ego loquar nomine totius nostre religionis. Nam utique sumus hi de quibus Gregorius. ix. summus pontifex scripsit eleganter vniuersis ecclesiis prelati in. c. Plimis. id est de excessu. pla. compatiens nobis quod nostra quies per prelatorum ceca cupiditate multipliciter inquietat. Et igitur dixit. Nos de ordine mendicantium denotando. Cum religiosi viri abnegantes salubriter semetipsos elegerunt in paupertate

et religiosis medican.

christo pauperi ad placitū famulari: tanq̃s nihil habentes et oīa possidētes zc.
et in b.c. z se. idē Breg. solēniter annūerat n̄roz privilegioz p̄rogatiuas. z dete

Pleban? Statut p̄lationū insultus nostre p̄fessionis ordinē seq̄ntes.
alta i fortitudie vocē tuā. Esa. xl. nec te euāgelizare phibeo saluo iure meo. Sz
scis q̄ q̄ peccat: nō peccat legis auctē: sz p̄ legis auctē. xxiij. q. iij. Qui peccat.
Sz legis auctē id facio qd facio. z p̄ b̄ nec diuine nec hūane legis auctē offendo.

Religiosus. Et q̄ est lex p̄ quā qd tibi fieri nō volueris: alteri facere p̄
tendis. vt Thob. iij. Act. xv. z l. dist. Ponderet. ij. q. i.
Primo sp. z. q. vi. De cetero. x. q. i. Placuit. et iactura aliena. i. iniuria vl dāno
alteri? locupletari disponis: p̄ regulā iur̄ li. vi. z iactura hic sumit p̄ omī dāno.
de penis. Sūma. et p̄prie b̄ in. l. ij. §. vlt. ff. ad. l. rodia. vbi si fit iactura rerū de
nouī exonerādo tpe piculi z iacētes nō hnt res p̄ derelicto: q̄re hi ad q̄s puenē
runt illa restituere tenent ne locupletent cū aliena iactura. et sic d̄ pluribz exem

Plebanus plis per Jo. an. in mercurialibz annumerat.
D̄ frater: tu nō nouisti naturā regle iur̄. qz si sp̄ staret im
mobilis: nō regula sz p̄stitutio foret imutabil. vt le. z no. in plogo de reg. iur̄. li.
vi. put dicit fortuna. si nō mutarer cur fortuna vocarer. de q̄ Boeti. i. de p̄so.
prosa. i. Vides em̄ p̄prie hui? mutatio regle: z p̄tinēter in vsucapiōe. vbi fit acq̄
sicio dominij rei aliene p̄ p̄tinuatiōez tps lege diffiniri: vt p̄tz. Nam em̄ rē mo
bilē bona fide putās rē esse vendētis z rē illā possedi p̄ triēniū sine interruptōe
eo tpe efficio: dñs. et sic silt̄ de re imobili aliena fit p̄scriptio p̄ tps a iure diffi
nitū. z salu? ero. z hoc ne rez. dominia diu sint sub incerto. ff. de solu. l. fi. ff. de
vsuca. l. i. z b̄ p̄t̄ desidiam dñoz puniēdam ius suū p̄temnētū. ff. de vsuca. l. i.
et insti. de vsuca. in pn. z le. z no. de p̄scrip. Vigilantibz z nō dormiētibz iura
subueniūt. ff. q̄bz ex cau. ma. l. Non em̄. ff. de eden. Veluti. Et igit̄ si tibi p̄ ser
mones meos dānū inferē et p̄ b̄ vtilitas mea pcurat. hoc fieri de iure n̄ phibet
Nā nō videt̄ iniuriā facere q̄ vti suo iure. vt de elec. Lū ecclia vulerana. z ibi
dē p̄cor. in glo. Et ex b̄ videt̄ put dicit lex q̄ p̄ p̄suādīs mercibz meis alienas pos
sum p̄ccere in mare sine tñ dolo z fraude. ff. de p̄scrip. ver. Qui conseruādozum
et hec de antiq̄s iuribus. sed in nouis habet̄ sincer?

Religiosus

Plebanus

Et quod est hoc nouū ius q̄ in his videt̄ loq̄ clarius?
Ecce bonifacius papa. viij. compilator p̄dicti libri septi
tionem fecerat. quā suaz cōstitutionū volumie nō incluserat. z extrauagās per
māserat: quā Clemēs q̄nt? resumpsit. et Johānes. xxij. per Clementinaz volu
men publicauit: et nūc d̄r Cle. Dudū. de sepul. z q̄ post mltā talr de vob̄ dicit
auctē aplica p̄stituim? z ordinam? vt dictoz ordinū frēs in locis et eccl̄ijs eorū
ac in plateis comunibz libere valeant clero z pplo p̄dicare ac p̄ponere s̄bz dei
hora illa dūtatar excepta in q̄ locoz plati p̄dicare voluerint vl corā se facere so
lēniter p̄dicari in q̄ p̄dicare cessabūt p̄terq̄ zc. Et haz igit̄ s̄boz forma liquet
q̄ hmōi p̄dicatiōis vsus licuit: z de cetero clari? licebit. Nam q̄ pleban? aut cu
ratus sit plat? z hēat iurisdicciōem ad suos subditos plene le. z no. p̄ Archid.
c. ij. li. vi. z in glo. ij. et etiā pastor d̄r vt notat̄ ibidē siue archip̄s byter rural? de q̄
plene de offi. oz. Cum eccl̄iaz. z doc. ibidem zc.

Religiosus

Tu dicis de licito. Nihil enī est adeo licitum vt nō possit
pernities irrogari. vt hic. z. xxiij. q. v. De occidendis. z sepius vsus rei non con

De plebanis

dennatur sed libido, cli. dis. Quisquis. et sic videt qd peccatur in re honesta. vt
 cui. dis. Quod ait. Vñ dicit Hiero. ad ppositū. xxxij. q. iij. Drigo qdē amoris
 honesta erat: sed magnitudo deformis. vnde ptextu liciti nō debz illicitū cōmit
 ti. ff. de offi. p. si. l. Illicitas. §. i. et ptextu boni malū non est faciendum. de vsu.
 Sup eo. cum cōcor. et est brocard. nec omne qd licz honestū est. ff. de ritu nup.
 l. semper. Et igit ait apls. Omia mihi licēt sed nō omia expediūt. i. ad Loz. vi.
 et Archidya. de regula. nō solū li. vi. exponit hoc verbum expedit dices eē idēz
 quod pdest vel cōuenit. De quo pprie dicit Greg. moralū. v. c. vij. Sepe hi qui
 in potestate sunt: dū sese et a licitis retinere nesciūt ad illicita opera. et inquieta
 dilabunt. Solus enī in illicitis nō cadit qui se aliquādo et a licitis restringit.
 qua videlicet constrictōe ligatum bene se Paulus insinuat dices. Omia mihi
 licent sed nō oia expediunt: atqz vt ex ipsa religatōe oñderet in quāta se mentis
 libertate dilataret: illico adiungit. omia mihi licēt: s; ego sub nulli? redigam pot
 testate. cū enī mēs pcepta desideria sequi? seruire rebz quincif quaruz amore su
 perat. sed Paul? cui cūcta licent sub nulli? pte se redigit. qz semetipm etiam
 a licitis restringēdo ad ea que delectata premerēt despecta trāscendit. Hec ille.
 His igitur p te sincere ppenis constat qd tibi puenit ex licitis.

Pleban? Et quid tu dicis de vsucapione et prescriptionis materia in
 quibus licitum et honestū sinceriter sunt perpendiculāda.

Religiosus Bene dicis. et hoc est qd volo qd tu solerter allegasti. p
 tui iuris fundamento. Patere ergo legem quā ipse tute
 ris. de p. si. Lū omis. Ecce si iuri scripto derogat pscriptiōis bñficio. put legif
 et no. in. c. Lū ecclia suterina. de cau. poss. et pprie. Et igit si tu p te allegas iur
 scripti cōstitutionē: resumam? qd similr allegasti p te legitime tps pscriptiōē.
 Hanc igit solēnis pdicatōis morē et vsuz put pmitit in themate p tantoz cur
 ricula tēporz pacifice hēre qz ptiuatū. sifl allegam? venerabilr obfuarū. et igit
 tui pdecessores nos in qetis tranquillitate fouentes nos talr nō molestauerāt.
 sed nos in nre pscripte cōsuetudis more laudabilr pfluare pacificos pmiserāt.
 sic et tu antiqz ritus legalitatē immutare nō psumas. qm nouisti qd antiqz p sue
 tudinis nō est levis autoritas. et qd plerūqz discordiē yzaniā generat adinuētiō
 nis inaudite nouitatis curialitas. vt le. et no. in. c. Lūm p suetudis. de p. sue. xi.
 dis. Quis nesciat. et nouitates sine cā inducēde nō sunt. qz in rebz nouis cōsue
 tudinis: euidens d; eē utilitas cōis et nō puata. put no. ibidē in glo. vi. S; ad
 hoc clari? tibi deducendū vt intelligas qstū p euāgelice veritatē tertiū. et contra
 ius scriptū patenter opat bone consuetudis auctas. ecce septuz ē Matthei. x. c.
 Gratis accepistis a deo gtis date. i. q. i. Placuit. et. c. baptizand? et. c. qbusdam
 et. q. iij. Si quis. xij. q. ij. In ecclia. de magl. c. ij. et signāter. i. q. i. Quicquid.
 vbi d; qd cōmittit simonia in qbuscūqz sacris ecclie si nō libere cōferant. ecce h
 euāgelico pbo et iuribz ptractis nō obstantibz: licz ordines sacros et clanes ligā
 di atqz soluēdi et dona sacramētalīa cūcta gtis gte recepis. grati tñ et pure tu et
 tuates dare nō cōsueuistis. vt p. Flōne tibi dat pecunia i sacramēti cōfessōis
 seu pnie cōmertio. et in vinctiōis extreme sacramēto. nōne p missarū celebratōe
 pro vigiliāz septimāz et tricesimāz lectōne gaudes spēalis donatōis emolimē
 to. et te nō aliter eximis a laqueo nisi in antiqz consuetudis conseruamēto. et h
 licet vt le. et no. p doc. lxiij. dis. Agatho. ita tñ qd in huiusmodi consuetudis mo
 re sinceriter seruato nō interueniat iniqtatis cōpactio. Ex hoc igit cōsuetudis
 pssime fundamēto. audi qd seruam? cū continuatōis experimēto. Et igit nos

Et religiosi medicantib⁹

mendicantiū ordinis fratres christifidelium vndecunq³ venientium audim⁹ et recipimus libere confessiones: put vigore dicte Cle. possum⁹ et iniungim⁹ penitencias salutare: et psequenter exinde nob⁹ pueniunt put tibi et alijs curatis piissime largitiones. et si siue placeat siue displiceat p^{re}lati per nostros ab ordinario loci fratres admissos de iure possum⁹. imo nos p^{re} ceteris curatis eligi et p^{re}legi i audiendis confessionibus experienter videmus. et hoc q³ fieri possit licite manifeste pbatur p^{er} Jo. an. in glo. ordinaria. qui hoc verbum libere taliter exponit. et q³ non sit necesse licentiam sacerdotis parochialis habere etc.

Plebanus. Hic ori tuo pone custodiam: vt nō delinquas i lingua tua. Et nihilominus saluis pmissis de consuetudinis more: sine rurs⁹ infra infricadis. Nā fateor q³ Jo. an. i glo. ibidē talr videt sonare s^{ed} cōcernitur aliter cōcludere. et ita concludit in hec vba vitz cui⁹ prius videt hic velle Jo. monachi. Hec ibi. et ille fuit p^{re}sbyter cardinal^{is} sub dicto Bonifacio .viij. gliosus monarcha iur^{is} et vincte dicto Bonifacio de anno dñi. M. cccxviij. eandem decre. glosavit. expost autē tpe Johis pape. xxiij. floruit Jo. an. i studio Bononiē. et postq³ iam dicta decre. per eundē Jo. papā libro clemētiarū fuit incorporata de anno dñi. M. cccxi. idē Jo. an. eandē de nouo glosavit. et opiniōes Jo. mōachi tā modico p^{ro}bo resumpsit. licz in sua glosa de hac materia largissime scripserit. put tota Frantia immo Hispaniarū et Aragonie et Nauarrie regnōz peritiores ac studiū parientis vniuersitas hucusq³ tenuerūt eandē. et licet etiā nō viderim eiusdē Jo. monachi glosam videt tamē mihi eius opinionem iuribus et rōnib⁹ fundatā et in concilio Constantiē. quod inceperat de āno dñi M. cccxviij. p^{ri}ma Octobr^{is} p^{er} famosiores viros p^{re}sente in d^{ic}torio iudicio diuulgatā. vitz p^{er} iudices in cā fidei deputatos. et p^{ri}ncipaliores fuisse Franciscus de Zabarell quondā lector ordinari⁹ in iure in studio Paduano. p^{re}sente Florenti⁹ nē. et Petr⁹ cameracē. et Anthoni⁹ achlegiē. cardinales cum tribus ep^{iscopis} et vndecim sacre theologie p^{ro}fessorib⁹. int^{er} q³s fuit mgr⁹ Nicolaus dincelspūhel de wienna: et cuz tribusvtriusq³ iur^{is} doctorib⁹ q³ndā frēm Nicolaū Serrinā r^{egis} ord^{is} frat^{um} heremitaz sc^{ilicet} Aug. magist^{er} in theologia Cameracē. dyoces^{is} in Francia sup^{er} articulis pluribus erroneis delatum per ipm predicatis et sup^{er} illis examinatu⁹ et cōiuctum. Inter q³nos p^{ri}mus erat q³ nullus parochian⁹ debet a suo curato petere licentiā alteri confitendi: et potissime religioso medicanti. Item secundus erat q³ religiosi tales p^{re}sentiati sunt proprij sacerdotes et veri curati. Quos quidē articulos in sessione publica cum octo alijs articulis a iure discrepantibus. et expost per cameracē. et Atrebacē. dyoces^{es} vbi predicauerat solenniter et in singulis locis vbi talia diuulgauerat publice in lingua latina et vulgari reuocabat: prout hec et alia in actis concilij Constantiensis p^{re}dicti patenter inueniuntur per compendiosum processum conscripta. et licz nō viderim examinis iam dicti ratiōes: aut allegationū designatiōes. Apparet tū q³ contra iam dictum mgr⁹ bene fuerūt moti. Nam non est alius sacerdos p^{ri}us nisi ille cui cura ecclie parochial^{is} est cōmissa siue sit rector. vicari⁹ v^{el} plebanus aut illi quibus illi vices suas cōmiserunt. Ita notat Jo. an. in ca. Omnis vtriusq³ sectus. de pe. et remiss. Dicuntur autem tales merito: magna⁹ ratione proprij sacerdotes. Nam tante proprietatis connectio est inter sacerdotes talem et suā parochianū: sicut inter dñm feudi et vasallum qui ambo sibi mutue fidelitatis confederationē iurauerunt. et vnus alteri pari conditiōis obligatione constringitur. vt in libro feu. ij. ti. vi. in fine. et spe. de feu. §. i. verificat.

De plebanis

et no. sic etiā inter curatū z subditū. Flā tali fidelitatē p̄ditiōe sunt collegati et sibi p̄federati. Nam p̄rochian⁹ in q̄cūq; tribulatōis angore. vicz morbo putrido. fetido. cōtagioso seu morboſo. vt puta lepra. pestilentia. epidimia. morphea epileptia. aut q̄cūq; maleficio fuerit infect⁹ vl' p̄tamiat⁹ seu paup̄tatis extreme contumelia grauatus. aut in patibulo vl' alio turpitudinis loco p̄stitut⁹. z ipse curatus sacerdos p̄ eundē req̄ſitus obligat ex fidelitatis p̄dicte vinculo vt veniat z sibi ministret: mistret diuine cōsolatōis z hūane cōpassiōis potētatus z familiariter cōmunicet oēs sacramētales apparatus. et econtra ipse subdit⁹ parochian⁹ talem sacerdotē qualitercūq; constitutū z ab ecclia toleratū regulariter ad accedendū z nō alium: ex p̄missis videtur astrictus. Et ecce videamus huius p̄prietatē vberiores euidenter effect⁹. Flā si in tali contagionis fastidiose miseria: z ī extreme nēcitatē erūna fuerit xp̄ifidelē cōstitut⁹. z vocaret frēm religiosum. z idē qz in nullo vocanti videt obnoxio⁹) liber est ad accedendū vel ad nō veniendū. etiā si possz vl' p̄ curatū fuerit licētiat⁹ fastidiret supuētur⁹. ecce q̄s est p̄rim⁹ vl' p̄prius aut p̄legēdus sacerdos: an pater. vel vitric⁹. vel leuita. an sacerdos aut samaritan⁹ q̄ curā gessit vulnerati illis p̄tereuntib⁹ Luc. x. Porro perpendas sinceri⁹. q̄ int̄ religiosos mēdicātes z curatos. imo inter doctores mūdi famosiores: hui⁹ materie scrupul⁹ remāsit diuersimode circūcisus z p̄borum ritus p̄allegati textus per Jo. monachi. et Jo. an. monarchas iuris diuersificatus. Et igit̄ ego pleban⁹ z tu religioso z quilibet simplicianus. imo nobis prudentiores nō immerito dubitam⁹ z dubij sum⁹. Flōne ergo in his q̄ dubia sunt qd̄ certius est tenere debem⁹. vt dixit Eugen⁹ papa tertius in cap. Inuenis. de spon. p̄cor. de pe. dis. vij. c. ij. et dicit Aug. ibidē imperādo. Tene certum et dimitte incertū. et in re dubia nō p̄t certa dari sentētia. xi. q. iij. Graue. xxx. q. vlt. s. vlt. z insti. de rez. diui. s. Illō q̄ſitū. z meli⁹ ē pie dubitare q̄ temere diffinire. xxxij. q. vij. Tantū. z in glo. vlt. p̄cor. et rōne dubitatōis meli⁹ est ex abundanti aliqd̄ facere q̄ aliqd̄ dimittere: vt le. z no. xlij. di. Quiescam⁹. z benignio rem partez sequi debem⁹ in re dubia. ff. de his q̄ in testa. debent. l. prime. Certū autem dicitur quod clarū est et manifestū. et incertū dicitur obscurum z nō manifestū. vt dicit Archydiacon⁹. de elec. c. ij. li. vi. in glo. Puta. et dicit lex super abundās cautela nō nocet. C. de testa. l. Testamenta. Flōne igit̄ benigni⁹ est vt in hoc dubio eligat parochian⁹ qd̄ est certius. z petat licentiā a suo sacerdote pronissim⁹: vt in hui⁹ saluberrimi sacramēti cōtinuatōe nō defraudet didim⁹ et ostendat et producat omnē humilitatis extreme boneq; mētis diligentia de uotissim⁹: in finē vt res de q̄ agit potius valeat q̄ pereat. de p̄bo. sig. Abbate. Q̄ vtiā adhuc proficeret et vere peniteret peccatis cōtaminatus. Nam bonarum mentiū est ibi culpam timere vbi culpa minime reperitur. vt infra dicet Tu igit̄ qui euangelizas pacem: et pducis pacis auctorem qui mitis fuit et humilis corde. Math. xi. et tu christifidelē doctrinandū predicas: imo mandas fore pium mitē et humilimū. et turpe est doctori cum culpa redarguit ipsum. vnde tu ipsius sequere vestigia vt verbo et opere representantes omnē humilitatē viam ne tibi dicam. Infelix nanq; predicator esse dinoscit qui alios illuminando ipse tenebrosus z reprobus efficit. de pe. di. ij. Opponit. z in quo alium indicas teipm̄ condemnas. ad Ro. ij. xxxij. q. vi. Nihil iniquius. z ita male p̄dicanda sonant si vltima primis non respondeant.

Religiosus Cū igit̄ intentio Jo. an. in p̄bo sit breuis z conclusio leuis. dicigitur q̄ntotius z breuius quo poteris: motiua Jo. mōachi cardinalis.

et religiosis medicantib⁹

Islebanus Et ipse sup⁹ eadē Cle. et in verbo cōcedim⁹ de apostolice plenitudine potestatis etc. largissime scribit. et multo diffusius⁹ q^{uam} Jo. an. qui (vt p^{re}mittit⁹) fuit breuissimus. et p^{ri}mo pbat q^{uod} per hanc constitutio nem nō derogatur concilio generali. in. c. Omnis. de pe. et remiss. Item q^{uod} hec et illa videlicet vtraq^{ue} decretal^{is} erat iuris: quo casu special^{is} p^{ro}uissio nō tollit generalē. sed geminat subsidium vt melius p^{ro}uideatur saluti animarū. quod res p^{er} se p^{re}sens concessio. et sicut iuris subsidium geminat vt plenius improbitas reprimat^{ur}. Item vbi gen^{us} et species legunt^{ur} diuersis et ad diuersos fines nō obstat regula q^{uod} dicit q^{uod} generi p^{er} spēm derogat. tamē illa regla intelligit^{ur} taliter. nam si mihi est relictū gen^{us} et species illius generis. et sic meū ligatū nō est extinctum sed attenuatū. et mihi donat vt habeam. et tibi similiter. et isti sūt diuersi fines. Sed in hoc casu tam generalis p^{ro}uissio q^{uam} specialis est eundē finem vt saluti animarū p^{ro}uideatur. et ideo vna aliq^{ui} nō obstat si concurrūt: sicut genus et species vni essent legata. Item ex p^{re}missis si quis diceret q^{uod} quis iterato tenebit^{ur} confiteri. sed ipse dicit q^{uod} hoc nō est ex necessitate sacramēti. sed ex obligatione tui qui voluntarie ad fratrem accessisti: patre spiritali relicto cui es astrict^{us}. non fratri ad quē volūtarie vadis: nec subuenit illi taliter qui volūtarie facit. sicut illi qui ex necessitate facit. Item vult q^{uod} hec concessio est gratiosa p^{ri}uilegialit^{er} data que nō tollit ius p^{re}cedens nisi de ipso mentio fiat specialis. quod est notatu dignum. hinc dicit q^{uod} si subditus ad curatū non haberet quandoq^{ue} reuertⁱ posset p^{ro}ut^{us} eius potestas in auditione confessionū exhauriri. et p^{ri}uilegium non tener^{et} q^{uod} reuertit^{ur} in alterius enoz mem^{brum} lesionē. Item esset in potestate subditorū totalit^{er} recedere a curato q^{ui} casu qualiter curabit q^{ui} morbum nescit. Nam vt ait Boetius si quis operā medicantis expectat. oportet vt vulnus detegat. Itē si curati non intersit p^{ro}pter subditū qui forte bene confessus est fratri. interest tamē curati p^{ro}pter se agnoscere vultū peccatoris: cui dictum est in Ecclesiast. Curam illius habe. Item subditus posset transire nunq^{uam} veniēdo ad confessionem dicendo se fratri cōcessum. Item qualiter curat^{us} dabit eccl^{esi}astica sacramēta subdito quē nō nouit dispositum: maxime vbi in subditis sunt aliq^{ui} mortalia crimina: nec pōt frater reuelare confessa. Hec ille. Et ego dico q^{uod} sunt aliq^{ui} crimina put^{er} vidi in practica in bello Switē. que subtilit^{er} publicāda sunt ne deterit^{ur} inde contingat vt sunt preparamēta ad seditionē vniuersitat^{is}: subuersionē patriā et crimē lese maiestatis et ledēde. in q^{ui}b^{us} et multis alijs peritiores et sagaciores sunt consulēdi. et aliq^{ui} p^{re}ssioes curialit^{er} reuelāde: vt notat Hosti. in dicto. c. Omnis. Unde q^{uod} cōmuniter hmoi frēs sunt aduene mobiles: et in vno statu nō p^{er}manēt^{es}: reipublice vlt^{er} patrie dilectionē nō hūtes. sicut sacerdos p^{er}petuo stabilit^{us} ad parrochia^m suam: et in talib^{us} casib^{us} posset q^{ui}s confiteri extraneo fratri etia^m in alio loco. et dicere se cōfessum p^{er} certo. s^{ed} p^{ro}pterea nō habuit cor p^{ri}uitū et hūiliatū et ipsum de^{us} despiciet. vt p^{er} s. elix. Item Jo. mōachi subiūgit q^{uod} sacerdos p^{ro}p^{ri}us meli^{us} habz agscere vultū p^{er}toris sui: et subdito habz administrare sacra. et si iustam habet causā: habeat licentiā p^{ro}p^{ri}ij sacerdotis put^{er} p^{re}actum est. Item dicit q^{uod} hoc indultū pōt multos effect^{us} opari cū hoc q^{uod} stet dictū cōciliū de p^{re}siten^{do} semel in āno p^{ro}p^{ri}io sacerdoti. q^{ui} stabit h^{ab} cōciliū cū h^{ab} indulto. Item q^{uod} papa p^{er} hoc indultū nō aufert p^{re}atez curati. s^{ed} sociū hic sibi cū mltis meditatōibus adiungit. ergo curatus remanet nō exclusus sed inclusus. Nec obstat si dicat^{ur} duobus cōpetit p^{re}as insolidū. q^{ui} frater postq^{uam} impleuit cū certa p^{er}sona. nō pōt curat^{us} cū eadem sup^{er} eodē. Sed h^{ab} soluitur fm eū vbi duo essent dati ab initio. pariter

De plebanis

procedit argumentū: sed curatus datus est ab antiquo sicut habens potestatem ab initio fundatiōis ecclesie, sed iste frater de nouo adueniens qui dari p̄sumitur ut potestas curati non tollatur sed inuenitur: unde ius cōmune pro curato est fortius iure priuilegiato. nec mirū primū necessariū: secundū voluntarium: licet sit equalis potestas audiendi et absoluendi. infra eo. §. primo. necessitate veniendi ad curatū remanēte que nō est hic expresse sublata. Item hic p̄cessio gratiosa ut hic que est voluntaria nō tollit necessitatē dicti capli. Omnis rē. Hec et multa alia multū subtilia argumēta pro et contra. et demū in vnū finē tendētia ponit hic Jo. monachi cum copiosissimis allegationibus vtriusq; iuris: pro nunc breuitatis benignitate postergāda ut p̄cedamus ad vltiora.

Religiosus Sum contentus de presenti. Sed queritur vltra: quid si tuus veniat parrochianus cum summi penitentiarij littera munitus: ut a quolibet sacerdote recipiat confessiōis et penitētie fructus?

Plebanus. Hoc est indultū qd cōmuniter datur ad quinquennium et aliquādo in perpetuū. et si per papam foret concessum tamen iuri scripto nō derogat: nisi specialiter de ipso fiat mentionis decretum. prout supra tactum. et no. Spe. de Rescrip. pri. §. vlt. Item qd est.

Religiosus Placet de p̄senti quicq; fuero sincerius p̄ peritiores informat: et ad materie p̄ncipal' p̄positū reuertamur vtili?

Plebanus Et etiā contentor breuitatis amore. Et si nouitates prout replicasti aliquādo sunt odiose. gaudent tamē nouitate moderni: et nō obprobriose sunt et frequenter placabiles. put no. de trāsla. p̄e. Quanto. Sed de p̄scriptiōis p̄uilegio mendicata quesiuisti suffragia. Dic q̄so

Religiosus. quantum sufficit qd iura possint p̄scribi parrochialia.

Plebanus. Patet p̄prie de p̄scrip. Auditis. et non tantū parrochialia sed etiā episcopalia et archidiaconalia. et quod tangit ibidē glo. iij. et plenissime per Henricū boych ibidem de eadē materia.

Religiosus. Posito et non concesso qd in his incorporalib' iurib' prout p̄tēdis p̄scriptiō fuerit incepta. fuit tū p̄ actus legitimos mihi de iure competentē patenter interrupta. ut patet in. c. Illud. de p̄scrip. nam nō tantū p̄ actus legitimos. sed etiā violentos si ita fuissent interrumpitur p̄scriptionis vsus. ut no. Hostien. de testa. Raynūtiū.

Religiosus Dico qd ante p̄sumptiōis tue violentiā et retrosum prout p̄missum est taliter seruati: nō tū ad ānos. xl. ut in dic. c. Auditis. s; vltra et ad tanta tpa qz initiū nō est in mēoria viuētū. et hui' p̄suetudis ordinatiōis et moris ac vsus obfuitātia benigniter pacifice et regulariter ac religiose patēter et quietissime fuerat cōtinuata. videlicet qd p̄dicatiōis n̄re collatio in hora tertia et vel q̄si put p̄mittit nūq; nisi p̄ te p̄ntib' dieb' fuit īpedita. imo p̄stat qd hec hora tibi penit' ad p̄dicandū discernit extraordinaria. et si nolles: te nō compelleret superior' auctas et te d̄fenderet dissuetudis īmunitas et act' īp̄tinent' raritas.

Plebanus Si saltē intelligo que dicis sic de probatiōe negatiua p̄ducis vsus tue p̄suetudis qd nō p̄cedit i ordie iur'. vtz de p̄sue. p̄ omia capla. et de p̄suetudis descriptiōe. de qua infra dicet certissime.

Religiosus Verū est qd dixisti tales fieri sermōes nō debere ex antiqua moris p̄suetudie. sed p̄riū est rez. Nā l; vtiq; sit raturum de actu negatiuo pducit p̄suetudinis et p̄scriptionis dispositio. ut legif et notat in. c. Ea noscitur. in fi. de his que fi. a p̄la. vbi dicit textus nisi ex antiq

et religiosis medicantib⁹

et approbata consuetudine vel processa libertate aliquid eorum probauerunt commissi sibi collegij non debere in ecclesiarum seu beneficiorum collationibus requiri consilium. sileb⁹ de p^o b. sig. Abbate. et sic in proposito est consuetudo et fuit obsequii ordo et pie concursationis et mutue fraternitatis dispositio ut in diebus prescriptis per plebanos civitatis Constantien⁹. et in hora preacta: non fieret aliquid sermo publicus sed nisi apud religiosos. Unde dicit Aug⁹. et habet canonizatum. xi. dist. In his. Vos populi dei et instituta maiorum pro lege tenenda sunt. et sicut prevaricatores legum divinarum: ita contemptores consuetudinum ecclesiasticarum coercendi sunt. Nec ille. Ac si diceret. Transgressor consuetudinis ut transgressor legis puniendus est. concor. de consue. Consuetudinis. It⁹. xij. di. dicit textus. Diuturni mores consensu vrentium approbati legem imitantur. Concor. l. q. vij. Si quis omnem. consensu tamen partium receditur ab omni consuetudine. etiam iuramento firmato. si subest causa. ut de his que fiunt a maiore. par. capituli. Cum in cunctis.

¶ Pleban⁹ Quibus autem penis transgressores legum divinarum. et consequenter contemptores consuetudinum ecclesiasticarum coercerent.

¶ Religiosus Ex quo novisti transgressores consuetudinum legitime prescriptarum: et legum divinarum. i. sacrorum canonum seu statutorum eadem pena puniri: ceteris paribus: ut dicit Archid⁹. de p^o c^o s. pla. li. vi. c. ij. sup. d. Damnabiliter. nota verbum et habes simile. l. dist. De his. i. in fi. et de re iud. Cum eterni. libro. vi. s. vlti. l. iij. dist. Quia. Ex quibus iuribus videtur quod peccat mortaliter preceptorum canonicorum transgressor. Ad hoc Archidiacon⁹ ibidem allegat multa iura et iurium rationes: brevitatis benignitate hic obmittendas. sed si placet videbis ibidem. Ponamus exempla de ieiuniorum et sabbatorum observatione. de proximi lesione. de privilegiorum et immunitatum ecclesiasticarum violatione etc. De consuetudinis transgressione videamus exemplum. Si quis sacrificia vel oblationes ordinarias: vel extra ordinarias de consuetudinis longevitate venerabiliter introductas in ecclesia tua contumaciter obediret. aut ex contemptu violenter obmitteret. Dic queso an ne in tribunali tuo publico vel occulto contra tales transgressores alia sona voce clamitares. et in foro penis tentie contra tales rationabiliter insultatares. et si perseveraret et non mores immutarent: tanquam in peccatis mortalibus sordescerent a sacramenti corporis christi perceptione firmiter prohiberes. Et sicut peccatorum sunt diverse species. sic morum et consuetudinum sunt diversi transgressores. et pl⁹ peccat quod in pl⁹ et diversis peccat quam qui in uno peccat. xij. dist. c. i. Fluit autem ille qui nil ignorat a tue discretionis sagacitas quomodo peccata sunt differentialiter punienda. Unde dicit apostolus Quid ergo alium iudicas: teipsum non doces. qui predicas non furandum: furaris etc. ad Ro. ij. Et si per directum mea surripis et quod tibi fieri non velles mihi facere non dedignaris. et iacturam inferis (pro ut preactum est) et in hoc tu et tuates et tibi condones patenter lucras. et non pateris legem quam ipse tuleris. Ecce coram illo ubi iustus vi⁹ saluabitur: quid respondebis. Nam largiter alijs diebus tuis parochianis sufficienter et plus quam sufferre possent si benignitatis gratia tibi faueret. per extensum predicares et nos et nostrates per talium novitatum dissuetudinis usus inusitados non perturbares. Et sat est ad intelligentes.

¶ Pleban⁹ O frater Aperi os tuum et implebo illud non illusionibus: sed iure farcis rationibus: fingamus. et non concedam⁹ quod sit consuetudo tamen non est rationabilis. ex eo quod precludere vellet viam ecclesie prochielem quam solenniter cum alijs iuribus antiquis de nouo restaurat constitutio predicti Elementis.

De plebanis

Religiosus. Quod prescriptus sit huius consuetudinis usus non dubitamus nec interruptionis produci actus. sed quod sit rationabilis non ambigimus: et plene probatur de consue. c. vi. in glo. penul. omissis multis altricatibus: et inter cetera dicitur ibidem de ecclesia Suterina. ubi licet de iure scripto episcopus de gremio ecclesie eligatur: nihilominus ex consuetudine prescripta clerus cum alijs religiosus ipsius civitatis ad electionis negocium rite vocabatur. ut legitur et non in c. Cum ecclesia suterina. de cau. poss. et priuilegiis. et sic in proposito. Si dicti fratres per tanta tempora et diebus praeteritis predicabant. hoc iuris scripti tenores non improbabant. Fuit autem consuetudo illicita quod abbas exemptus et apostolice sedis immediate subiectus propria temeritate monasterium dimitteret et alium institueret ut in c. Cum venerabilis. de consue. Sic maiora foret consuetudo quod pastor ecclesiam desereret. et per se vel alium nunquam in ea predicaret de quibus satis in dic. c. penul. de consue. Item de consuetudine onerosa dicitur. e. ti. c. i. et in c. Cum inter vos. de re iudi. Cum causa. et generaliter omnis consuetudo dicitur irrationabilis ubi sit aliquid contra nervum ecclesiasticam discipline. aut libertatem aut immunitatem ecclesie. de elec. Cum terra. Nec ibidem perpendimus quicquid de longevi temporis prescriptione. Nam consuetudo non est aliud (puta dicitur eo. ti. Hoff) nisi quiddam ius. moribus idest assidue actibus hominum institutum: quod per lege suscipitur cum deficit lex. ut. i. dis. Consuetudo. et ita hic proprie in nostri casus disceptatione. Sed quod in scriptis redacta est vocatur lex siue constitutio. que autem in scriptis non est redacta: retinet suum nomen scilicet consuetudo: ut ibidem clari per eundem. Et nunc perpendamus. quod ergo sunt ei sua iura suanda quod ius alienum servare non metuit. ut lex. et non. de priuilegiis. Dilecti. lxxiii. dist. Ubi. xxv. q. ii. Sic decet. de mu. pe. c. i. et ar. xxv. di. Esto subiectus. Et ecclesiasticus ordo confunditur si cuilibet sua iura non servantur. xi. q. i. Peruenit.

Plebanus. Et si concesserimus: quid sequitur quod sit prescripta necnon rationabilis: et quod non obuiet iuri scripto taliter puta est natura consuetudinis: et non sit contra nervos aut bonos mores (puta praeter actum est) ecclesiastice libertatis. et sit talis quod habeat vim legis. Hunc patere legem quam ipse tulit: Nam video patenter et audio te quod tuas: mores hominum corruptos: virtualiter non corrigentes: et per priuilegium (si quod habetis) penitus abutentes. Et priuilegium merebitur tere: qui concessa sibi abutitur potestate. de regu. licet. cum concilio. sed potius sitis illi quorum mores propria detestatur: dum dicit. Qui hominibus placet: id est adulator. et cum mollitis sermonibus super oleum strenui collectores. et ubi non seminat istis solliciti metores: puta non. de patrono duro. Marci. xxv. Luc. xix. et c.

Religiosus Duo mordenter inseris: et primum si in nostre collationis processu negarem: sed non refert quia omnino deficeret. et igitur postponam. Sed de secundo hec est ordinis nostri institutio ut colligamus et metamus de agro non proprio. et igitur observantia nostra dicitur medicantium religio. et persertim si tenet minorum fratrum professionis institutio ut per abdicationis proprietatis propositum non curent de crastino: et pure fundata super incerte mendicationis instabili fundamento. ut plene lex. et non. de priuilegiis. sig. in Ele. que incipit Exiit de paradiso.

Plebanus Pauco frater: sed non cordialiter quod tu et plerique de tuis: paradiisum terrestrem creatis quod celestem nunquam intretis: quia leges per te nunc allegatas: videlicet abdicationis proprium negligenter observatis. Defleat ergo peccator. quia in vno reus: omnium est reus. ut dicit Augustinus. et in regula iuris et c.

Religiosus Quid hoc ad propositum. Nam si quid proprium possidere videmur: hoc nostre maioritatis auctoritate conceditur: sed quis sine peccato sit: in nos mittat lapidem et letetur. Iohannis. viii. c.

et religiosi medican.

Deleban? Aut totū aut nihil: vt le. 7. no. de psc. di. ij. Lōperim? et si 5
 canonū statuta in h p tuā plationē dispēsaſ vt sis salu? 7 sic
 similr vt ipune dormias cū mortali cōcediſ: cū par auctis ptās in q̄libz tibi cō
 missa videat. 7 p̄ter illa religio q̄ dī de obfūātia fraudulenter decipit. qz cōti
 nētie abdicatōis qz p̄p̄ij rigor p̄ ipos paribz passibz obfuaſ: qui si nō i vno nec
 in alio dissimulatōis aut concessiōis bñficio cōsolaſ;
Religiosus De re que nihil ad te noli te intrmittere: 7 falcem esse
 alienā noli cōcidere. vi. q. iij. Septū est. Et si regle nre traditiōes offendimus
 p̄ h tū te nec tui iuris p̄ditōem collidim? 7 i h solū scrutatori cordiū rōnis cal
 culū summarie reddem? 7 tu p̄ tuas extraordinarie p̄dicatōis incōsuetas col
 latōis platiōes nos 7 paupratē nram offendis. que si nimia fuerit in religiōez
 infringit 7 robur pie p̄uersatōis. xij. q. ij. c. vlt. qd est nota dignū. Et insup pa
 nē nrm q̄ndianū nob tribuendū subtilr tollis. 7 cū iactura nra tu cū tuis paten
 ter locupletarſ. 7 qd p̄is xp̄ifidelīū oblatiōibz nob largiter hacten? accrescebat
 per indirectū de vicio facis virtutē: v̄puta de auaricie latētis sacculo: largas
 ad pplm extollis vociferatiōes. 7 de rebz male q̄sitis strictas p̄fers. fieri restitu
 tiones: et tenaces ad pietatſ opa puocas mitiores. 7 si bñ rimaueris apud illuz
 qui iusticias nras indicabit de rapina facis elemosynā. Plā rapia dī q̄libz vsur
 patio iniusta. vt. xxxij. q. iij. meretrices. 7 idē valet iniuste detinere et rape. xvi.
 q. i. Decime. 7 in glo. Nec obstat si raptōres eēm? (qd absit) nihilomin? rapinā
 in raptōre legim? fore phibitā: nisi i cāu vicz dū illico q̄s suas res recuperat a ra
 ptoze suo. xiiij. q. v. Penale. d resti. spo. Olim. Et summarie qz q̄ndā nob p tpa
 sup? descēpta clemēter accreuit tue sagacitatis astutia sub simulate caritatſ in
 terne fiducia tollis subtilr q̄ sunt nra. vt dic impator Justinian? ad xp̄ifideles
 Non solū auz barbaris. i. gentibz extra romanū imp̄iū cōstitutſ minime p̄beaſ
 sed etiā si apud eos inuētū fuerit subtili auferat ingenio. C. de cōmer. et mer. l.
 ij. Laue ne tibi dicam sapiētis Lathonis puerbiū. videlz Turpe est doctori dū
 culpa redarguit ipm. Nonne fimonibz tuis frequē vteris p̄phaz verb. Scribit
 enī Esa. xxxij. Ue q̄ p̄darſ: nōne 7 ipse p̄daberſ. Quid at sit ve: declarat Breg.
 sup Ezechie. ome. ix. c. vlt. di. Ue aut in septura sacra sep̄ius de eterno luctu et
 de p̄nti solet intelligi. Vñ scriptū est Ue impio in malū: retributio enī manuū
 eius fiet ei. Et brūs Job loq̄r dicens. Si impi? fuero: ve mihi est. si autē iustus
 nō leuabo caput saturat? afflictione 7 miseria. et infra. Pensandū ē nob ē quō
 hec tria in sacro volumine scripta sine: lamētatiōes: carmen 7 ve. Lamētatiōes
 videlicz: qz in ea sc̄pta sunt p̄nie p̄ctōz. Larmē ſo qz ibi p̄miant gaudia iusto
 rum. Ue aut qz illic exp̄ssa est dānatio reproboz. Decille. Similr h ve lamen
 tabiliter exponit m̄ḡ in hystoria Scholastica de notatiōe xp̄i p̄ditiōis. Dixit
 autē Inno. terti? vir innocētie: deuotiōis qz peritiā mire p̄batus in. c. Lū au
 tem. de obser. ieiū. Bonariū mentiū est ibi culpam timere vbi culpa minime res
 peritur. Ecce si bona mētis incitatiōe hacten? fuisti fulcitus. vtiqz culpā timui
 sti: vbi nō minime sed maxie culpe neu? verisimilr fuit repert? dū merces ope
 rarioz q̄ melluerūt regiōes v̄sas q̄ fraudati sunt a vob clamāt. 7 clamor eozū
 in auribz sabbaoth introiuit. Jaco. v. Et nōne nos sum? de milicia militantis
 ecclie 7 laboram? continuo in vinea dñi. 7 tanqz mercennarij digni sum? merce
 de sua. xij. q. ij. Quicunqz suffragio. de sepul. c. i. Bath. x. Lu. x. i. ad Thimo.
 v. Et scio qz vnusquisqz mercedē suam recipiet fm laborē suū. xx. q. iij. P̄ns.
 p̄ma ad Cor. inth. iij. Et igit si cor tuū 7 intētiō tua sunt consona verbis q̄ pro
 b

De plebanis

fers intrepide: ad oues pascue tue: vt corresponsdeant vltima primis ptinentissi me. Ecce dicit scūs Greg. in Dme. sup. Math. c. iij. Et post multa. Nihil quip pe offert deo ditius bona volūtate. Voluntas em bona est sic aduersa alterius sic nra ptimescere. sic de pspitate primi. sicut de nro pfectu gtulari aliena dā na nostra credere. aliena lucra nra deputare. Amicū nō ppter mundū sed ppter de um diligere. Inimicū etiā amādo tolerare. nulli qd pati nō vis facere. nulli qd tibi iuste impendi desideras negare. necessitati primi iuxta vires nō solum cō currere s; pdesse. etiā vltra vires velle. Quid igitur isto holocausto locupletius: qn per h qd deo imolat in ara cordis aia semetipam mactat. s; h bone volūtatis sacri ficiū nunq̄s plene pfoluit nisi mūdi huius cupiditas pfecte descat. Hec ille. Ec ce notate verba: signate mysteria: vt cū vltimis corrūdeant prima. et vbi sint consona facta. Ecce frater pensa an ex cupiditate oīm maloz radice pcedas: an ne psumas: ex eo qd qd nob aufert: de illo tu et tui ditas. qd dño respondeb: Si cupiditatē arguis: rigorosissime psequis. et oīs auaricie spēs fmōib; tuis seuerissime detestaris. Et ipse dñs dicit. Ex ore pprio te iudico serue neq̄s. Luc. xij. Itē in q aliū iudicas: teipm pdēnas. ad Ro. ij. xxij. q. vi. Nihil iniquius. Si aut ex inuidie prumpis rubigine. ex ea patēter malitia successit alia que dicitur maliuolētia. cui frondes ira et odium. cui flores irrisio. cui fructus simula tio et detractio. cui folia liuor et palloz. et que aspiciat despiciat et corripit. Hec Archid. xxij. q. iij. q̄s magnum. Et igitur dñe plebane Respice in me et api ocu los tuos et vide an ne in omnib; his pmissis: aut in vno tm sis re: et p oia cul pandus put dicitur est p reglā iuris supi. an ne velis vniuersum mūdū lucrari: et aie tue detrimentū pati. de sumo. Matheus. An ne velis mltos saluare et te ipm pdere. put fecit Dyoclecianus. An ne velis vt pcones vniuersitatū ad pto rium magni cōsiliū ptores cōnuocare: et tu videaris ab extra pmanere. Dixit em imperator Justinianus. Expedit reipublice ne qs re sua male vtatur puidere. insti. de his q sunt sui vel ali. iij. s. penul. vbi dicit de suo vel emptio prout fit apud italicos: vbi a barbaris vel paganis pprie vendit homo qui homo est. et humaniter nō tractatur a dño. de q reipublice ptatis auctas se d; intrromittere ne taliter tractet hō in suili pditione. et igit ne talis p xpi paupes procedat op pressiois inculcatio. pater pauper. i. pontifex ordinari et sua pietatis viscerib; et mere compassionis vberibus remediū medelas ponat salubrius.

Plebanus. Plunbus per te sufficialr allegatis et taliter ppensis breui tatis benignitate relegat: suo tpe nihilominus replicadis inter cetera pferens de tue paupertatis cōtumelia: cui dñum patz in recentis expe rientie practica: que rex agēday est mgra. Et solerter dicis de puētū penuria an ne p singulos dies: aut interpolatum tibi p spūsancti pinguedinē accrescit qd p singulas noctes venter tu plus q̄ me eructatē tumescit. an ne videam te et tue pfessiois pfratres (put dixit Hiero. xxxv. di. Terre pnceps) p pfusionē ignominiosam Iesum crucifixū pauperē esurientē farsis pdicare corpib; et ieiunioz doctrinam per rubētes buccas tumētiq; ora proferre. Et si in aploz loco fueritis: nō solū sermonē ipoz imitemini: sed puerfationē ipsoz et abstinentiaz. Hec ille. Et qd vltra petis: an ne vite necessaria in qbuscūq; pfistētia tibi pue niunt cū quietis trāquillitate largissima. et nihil habentes (prout ptractum est) et possidentes omnia: quid vltra vis quod faciā tibi: cum sis pauper in rerum abundantia (prout dicis) in tue mentis arrogantia. Audi quid loquar pro eni gmate. Si estis mendicantes mendicos nunq̄s vidi ditiores: et si estis diuites.

et religiosiſ mēdicā.

hos nunq̃ vidi paupiores. Sed hec nihil ad materie collatōis nre pncipalis
propositum. in quo tibi finalr formabo collirium.

Religiosus. Tu tangis montes et fumigabunt. tu teris aromata et
sincerius flagrabūt. vtinā apud nos foret vite necessarioz abūdantia. et digna
pro mercede diuioz foret officioz p nos fideliter ipensoz stipendia. quis est
hic et laudabim? cū in veritatis sinceritate pfecta. qz p singulos dies et noctes
singulas horas canonicas debitis suis horis ab ecclia deputat noster cet? lau
dabilis fratru nūerus venerabilr pficit. Scis aut q cōpetenter arguim? et no
minis virtute. put cantor dicif a cantus inofficiatōe. vt le. et no. de pbē. Lum
scdm. Vos q pprie canonici ab hori canonic tanq̃ abstracti a cōcreto vt scri
ptores a scripturis. causidicus a causis. ppter inūcte vob frēntie sollicitudinē
appellamī. Attamē has horas in vestris pprijs psonis: quēadmodū nos paupe
res raro vel nunq̃ pagitis. sed fortassis p stipendiarios vob surrogatos debilr
pficitis. nihilomin? tū fruct? canonicatū largissimos imburfat. Ecce silogiz e
nis vtrariq̃ partiū nostraz simplr laboz et stipendioz imparitatē. Et hoc expe
rimur p saccoz plene sarcitoz qui portant vob ad dom? qualitātē. et nos tenui
currim? cū sacco p ciuitatē. Attamē qui dat iumentis escā ipoz: et pullis comoz
inuocantibz eū clemēter disponit: q a fructu frumētū et vini multiplicati: fideles
in pace xpī requiescam? Et qd finaliter cōductori patrono qui vos ī suā vineā
vocauit rñdebitis: si mercedis pmiū p corpis ocio et nō p laboris exercitio rece
pistis. puto qz dicat cuz ppha Esa. xxiij. Ecce dñs asportari te faciat sicut aspor
tatur gallus gallināt? biocapo d: apud nos. i. gallus castrat? qui non cantat
sicut gallus et vigilias noctis nō pconifac: nō ouat nec fructificat. sed incrassat
tus impinguat? et dilatatius demū depilatur. et collo capiteq̃ deorsum pendens
tibus et pedibz sursum se erigentibz asportatur vt recuruat? in ollā mittatur. in
quā putas ollam nisi in illam de qua dicif. Dors est in olla. iij. Regum. iij.
Aut in illā succensam ollam de q legif Diere. i. vel in illam de q dicit ppha Jo
belis. ij. Om̃s vultus redigunt in ollam. Unde tu loq̃ris de rez expientia. simi
liter ego loquor de hūilitatē nre patiētia: et videm? q post pontifical apicem di
gnitatis (merito pferendū) illitteratus clericus pluriū recipit stipendioz fruct?
q̃s habeat aut possideat vnus nre pfectionis monasterij conuētus vbi fratruz
multiplicatus videt numerus. an ne talis clericus deuoret cibos egentiu aīaz
pro quaz salutis saturitate suū fuerat beneficiū primordialiter pordinatū. Vñ
tales canōici hñt nomē p p̃trariū vt dicam? anāfrasis sermo signat p̃ria dicto
de quo largiter scripsi in li. de nobilitate. c. xxxij. Et igitur tales canonici non
ab horis canonicis (vt p̃tractū est) sed a canibz mutis qui nō latrant: quos Breg.
detestando vituperat in suo pastorali. c. xv. et hf. xliij. di. Sit rector. et Esa. lvi.
Unde fert de qdaz castellano qui castz et eius muros menia et munitōes custo
diri fecit per canes vigilēs pastu nō grauatos: sed graciles macros et agiles q̃
per latrat? sui sonos et vlulatus accusabant quoscūq̃ et quādocunq̃ supuenien
tes: et in custodia tali multū pficientes. Quo quidez castellano p principē terre
remoto: alius sibi concernit surrogatus q̃ hñt canes repleuit bonis et non dis
misit inanes. et qui taliter sarciti p̃ lassitudine dormitantes. et per latrat? suos
custodie guardiā minime pficientes. Quo cognito mor inimicoruz sagacita
tis astutia castrū inuasit. et castellano cum suis repulso violenter preoccupauit
Hi canes bene vigilantes sum? nos fratres p̃ penuria latrantes: ecclie taber
nacula per doctrine latratus fideliter custodientes et gallos gallinatos et ca?

De plebanis

Plebanus nes multos pro meritis premiū recipiendo p̄destinatos.
 O frater optime dicis: et ne rerū abūdātia ac alimētoꝝ copia
 et terrenoz sarcina tu cū fratribz tuis nīmū graueris: et latratui tuo liberi in-
 niteris xp̄i vicarios. terreꝝ p̄ncipes clemēter inuocem? vt sagaciter disponāt
 statui vestro famis et penurie miserabiles cruciat? et subtrahāt oīs abundantie
 pondus vt latretis in ecclia dei fructuosius. de q̄ nup̄ clari⁹ scripsi in tractatulo
 de libertate eccliaistica: et scripta Friderici impatoris p̄mi ad totum clerū reci-
 tauī. et his dimissis redeamus ad principalis questionis opus.

Religiosus. Legitur et no. in. c. Unusquisq̄. xxij. q. iij. q̄ curial' mo-
 dus loquēdi nō inducit obligationē. Sic nec cōminas-
 tionis tue choruscatio nobis inducit concussionis tremorē. et igitur placet vt

Plebanus. aggreddiamur thematis prenotati p̄tinuationem.
 Sū contēt? et igit' nouisti q̄ interdū licz q̄rere de his q̄ no-
 uim? vt. xxv. dis. c. j. et ita fecit xp̄s. qui cui⁹ eēt nūmīma q̄siuit. et astutia iudeo-
 rū: cesaris. illico rēdit Math. xxij. et ita q̄s interrogat vt ad interrogationē cō-
 petenter rēdeat. vt dicit Beda ibidē. Sic altricando causalr ad p̄tes arguim?
 vt ad veritatis simplicitatē curialiter pueniam? Nā tubaliter de p̄suetudinis
 vsu moreꝝ cōtinuo solerter insulasti. et q̄ intrinsecus latebāt p̄functorie trāsī-
 listi. Ecce q̄ vltimo dicunt vlt' fuit meli⁹ mēorie cōmēdanf. de p̄se. di. ij. Quidō.
 Sic xp̄s in vltima cena dixit discipul' suis memoriter vsq̄ ad consummationē
 seculi retinenda. Et igit' voluit lex dicens. Exitus acta p̄bant: finis p̄o pugna
 coronat. C. de iudi. l. Rem nō nouā. Et igit' suppone digitū ori tuo et audi cō-
 clusionis textū modico verbo. Dicit em̄ dicta Ele. in qua rōnis n̄re fundamēta
 stant finaliter p̄clusa. Nos em̄ vt in cunctis equalr et pacifice fauēte dño proce-
 datur: vniuersa p̄uilegia: gr̄as: verbo seu scripto sub q̄cūq̄ forma seu exp̄ssioe
 seu p̄ceptioe p̄boꝝ a nob seu p̄decessoribz n̄ris romāis pontificibz cuiq̄q̄z ordi-
 num p̄dictozū concessa. necnō p̄suetudines. p̄uentiōes. statuta. et pacta inq̄ntū
 sunt p̄missis vlt' alicui p̄missozū p̄traria penit' reuocam? vacuam? cassamus et
 irritamus zc. Ecce si te vel tuos p̄frēs p̄stanter in consuetudis p̄tinuatōe solis-
 dasti. en q̄s miserabilr cosdē et temetipm (et fortassis ignorātē) circūuenisti.

Religiosus. Nunc scio vere q̄ put p̄missim? q̄ vexatio intellectum
 patēter acuit: et nos finalr p̄ semitas rectas introducit
 Ecce p̄mū put xp̄s exemplū parabole rei geste tibi dicam et consequēter verita-
 tis viam p̄ legislatores et iur' doctores determinationē deducam. In opido im-
 periali Thuricensi sunt tres conuētū mendicantiū ordies: q̄ de anno dñi. M.
 cccl. inceperūt vni⁹ laudabil' p̄suetudis obseruationē. et hoc p̄ ciuiū ibidē disposi-
 tionē ita q̄ in die sancti Mathie apli. quo quondā potentat' opidi iam dicti
 a ferocissima seditione mortali fuerat liberat': ipsi frēs in summis altaribz tam
 prepositure q̄s abbacie sanctorū Felicis et Regule diuina solēniter celebrare: et
 collationes ad clerum et cōsequenter ad populū facere: et exinde cōpetens emo-
 limentū recipere solent. Item put in antiquissimis ibidem repitur libris p̄ con-
 suetudinis vsu seruātū est ibidē tempibz longenis: q̄ in feriā q̄rta pentheco-
 stes a cunctis clero et populo incolis et accolis supueniētibz de remotis sit pro-
 cessionis p̄gressus cū omnibz eccliarū reliquijs ad monticellū altum largum et
 spaciosum infra muros vbi quondā fuit Detij p̄toris. Imperatoris Dyocle-
 ciani castrū. et ibidem dicti religiosi et non alius in aris mobilibz sub quattuor
 tentorijs curialiter expansis vnam missam cum secularibz clericis cantant. et al's

et religiosiſ medican.

ſinguli religioſi ſub ſinguliſ ſibi deputatiſ tentorijs miſſas celebrant. ⁊ vnum ſermonē p vñū frēm ex ipiſ ad clez ⁊ pplm faciēdo. ⁊ ex doniſ ⁊ ſacrificiſ ma gnū cōmodū p ſinglōſ ānoſ repoſitāt. Putaſne talis glioſe cōſuetudiſ cōtinua tiōnē a tāto tpe cui⁹ initiū nō ē in memoria hoīm tantā ⁊ obſuatā rigore hui⁹ clemen. Dudū. de ſepul. p platoz aut paſtoz ibidē morantiū volūtātē fore tollē dā. aut p fmōeſ curatoz in ſuiſ eccl'iſ impediēdā. Abſit. Et nūc poſt parabo larū deductionē: veritatiſ viā patenter oſtendā p ſcripti iuriſ determinationē et doctoꝝ declarationē. Nā illa decretal' quā noſ dicim⁹ clemētinā fuit (put p di xim⁹) Bonifaci⁹ octauī. et idem Bonifaci⁹ ſimilr in dieb⁹ ſuiſ cōpoſuit ſextum librū decretaliū. ⁊ ibidē vide. c. j. de cōſtitu. q vult in effectū per ſummarū quē ibidē poſuit Jo. an. noua cōſtitutio pncipiſ tollit primā contrariā quā h non exprimat. Specialeſ autē cōſuetudieſ ⁊ ſtatuta nō tollit niſi id exprimat. Nec ille. Uñ dicta Cle. fuit cōſtitutio poſterior et nouiſſima. ⁊ ppter ſuam nouitatem in dieb⁹ illiſ fuit retardata ⁊ poſtergata q nō in volumīe ſexti libri. ſed ad cle mentinaꝝ librū finalr ⁊ in tali rubro ⁊ in concilio wieneſ. tanq̃ extraneagans fuit introducta ⁊ incorpata. vnde dicta Clemētiſ noſtre ciuitatiſ Coſtantiēſiſ localeſ cōſuetudineſ. nec nſam de faciēdiſ ſermōib⁹ qdrageſimali tēpe (put p remittiſ) cōſuetudinē p tuas nouaſ fmōiſ inductioneſ aliquāl'r non debet im pediꝝ. et in hoc tanq̃ iuri ſcripto fundari per te nō debem⁹ defraudari. Hoc ibidē Archid. et Jo. an. concludūt et iura ⁊ iuriū rōneſ diuerſaſ introducunt. hic breuitatiſ amore non recitatiſ. ſed ſi placet videbiſ qualia produciunt.

Delebanus Tu ſapienſ eſ apud te metipm: ⁊ innitariſ prudentie tue ontra Salomonis dictū. vt le. ⁊ no. in. c. j. de cōſti. Nō tu putaſ q ille glorioſuſ peritorum cetuſ in ciuitate ⁊ curia Coſtantiēſi. con ſtitutiſ de noſtre contentōiſ partialitate ptenenter informatuſ: dudū qd pro fers (ſi ita foret verū interpoſuiſſ⁹ diſcretiōiſ decretū.

Religioſuſ. Forte noſtriſ ab vtraq̃ pte de meritiſ exigentiſ nunq̃ fuerunt requeſiti. nihilominuſ tamē apparet mee pnunc religioſi ſimplicitati prout infra dicam que apiceſ iuriſ ſciꝝ nō tenet. tñ nō oīno a iuriſ errore excu ſatur. Ita concludit Antho. de butrio ſup lapum cōſilio. xij. Nam patet q re ligioſoꝝ nomine confratreſ et monachi denotant: et monachoꝝ appellatione etiā fratreſ ⁊ econtra p frēſ monachi cōphendunt. Ita no. in. c. Cum dile ctuſ. de cōſue. ſimiliter habet. de iudi. Lauſam. ſed fratreſ mendicāteſ noſ ſu muſ. vt pꝛ p dictam Cle. et carmelite put fertur eandē nſam obtinuerūt pꝛero gatiue libertatē. Hoc ſcito: dicam tibi cum ppheta. Ecce ſuper montem pedes euangelizantiſ pacem. Nam. j. c. et dicis pax ⁊ nō eſt pax. Hiere. vi. Et iterū ore tuo te iudico (prout pꝛactum eſt) Nam pax eſt treuga dei ⁊ tranquilla liber tas ⁊ diſcordie finiſ. Ita dicit Archid. de offi. le. c. j. libro. vj. Item pax eſt vin culum caritatiſ. Ita dicit Innocenti⁹ tertiuſ pꝛenominat⁹. de iudi. Plouit. et qui manet in caritate in deo manet et deus i eo. j. Jo. iij. et ergo vbi caritas ibi pax et ibi deus. Vñc perpende vtrū ſiſ in pace cum deo ſi caritatem et pacem cum pꝛimo non habes. et quod tibi fieri non velles contra pacem et caritatem patenter inferſ. Dixit autē chꝛiſtuſ. Pacem meam do vobiſ: pacem relinquo vobiſ. Joh. xij. quod pulcre proſequit Bꝛeg. in paſtorali. c. xlvj. vltra mediū. Sciſ autē q dicunt iuriſ decreta qd per me induco ſiue allego: contra me pro ductum rationabiliter nō reprobo. vt le. ⁊ no. xix. diſ. Si romanoꝝ. ⁊ pro tui iuriſ et rationiſ imo contentiōiſ fundamēti ſtabilitate firmiter crediſ ⁊ indu

De plebanis

cis Clementinā sepe recitatam: cuius medulle medietatis: in qua consistere virtutem pestimas notanter cribasti: sed principiū et finem transiliendo tanq̃ gallus per prunas superficialiter tetigisti et memorie nō cōmendasti. Unde notabiliter nō perpendisti: quod dicit in eadē Clementina. in principio quod est de bulla Bonifacij octavi: nō nisi pacis in tempore bene colij pacis auctor. id est Christus. Dicit autē similiter christi vicarius videlicet imperator cuiuscunq̃ rei principiū potissima pars est. ff. de or. iuris. l. j. Et idem. Fines acta p̃bant prout preallegatum est. Et hoc detestatur Lathonis auctoritas sapientis: dum non eodem cursu responderet vltima primis. ordinata autē ad vnū finem non operari debent effectus contrarij dispositionis. vt no. in. c. Nonnulli. §. j. de rescrip. et in c. Ad nostram. de appel. Ex his infero finē huius clementine ponderandam magni ministerij mysterio. et igitur ipsum tibi cum plena verborū continentia humilitatis mee patientia finaliter in effectu ponit. et de verbo ad verbum describit in finem: vt si quis fuerit qui huius collationis continuatiōem legerit: et Clemētime huius textū consueta videlicet in forma non habuerit: hic virtutis verborum simplicitatē per intentionis industrie sinceritatem solleter discutere poterit: que est talis. Ceterū vnīuersos ecclesiarum p̃latos cuiuscunq̃ q̃ preeminētie status aut dignitatis existant: ac sacerdotes parrochiales et curatos sine rectores p̃dictos presentij tenore rogamus et hortamur attente. nihilomin⁹ tamen districte p̃cipiendo mandam⁹: quatenus p̃ diuina et apostolice sedis reuerētia p̃dictos ordines et professores eorum: habentes affectu beniuolo cōmendatos. fratribus ipsis nō se difficiles graues duos aut asperos s̃ potius fauorabiles propitios et benignos piaq̃ munificentia liberales se studeāt exhibere. sic eos in p̃dicationis officio et p̃positionibus verbi dei: ac in alijs omnibus sup̃radictis tanq̃ cooperatores eorum idoneos et laborū suorum participes prompta benignitate recipere ac affectuose admittere non obmittant: vt proinde illis eterne beatitudinis premiū augeatur: et animarū salutis incrementa felicia procurent. Nec ipsos lateat q̃ si secus ab eis agi fortassis cōtingerit in hac parte apostolice sedis benignitas que ordines et professores eosdem vberiori fauore prosequi et gerit in visceribus caritatis. contra eos nō immerito turbaretur. nec eadem equanimiter pati posset: quin sup̃ hoc prouisiōis oportune remediū adhiberet. ipsosq̃ nihilomin⁹ celestis indignatio principis digna promeritis rependendis: cuius obsequia fratrum ipsorum sedulitas curiosa prosequitur minime preteriret. Hec ibi. Quid vltra dicam his qui oderūt me gratis.

Plebanus. videbunt in quem transfixerunt. Johāns. xix. c. Et si de omni verbo ocioso reddenda est ratio. Matthei xij. Quam putas discrepationis dissonantiā ostentas per presentis collationis prolationē in summa summarū calculo. et quis te constituit iudicem super nos Exodi. ij. vt tibi ius dicas in causa p̃pria vel tuorum contra legum auctoritatē sacratissimorū. vt. C. ne quis in cau. sua. per totū. et ff. de offi. p̃sidis. l. Senat⁹. Ecce retribuet mihi dominus fm iusticiā meam. quia iusticia plena est dextera sua quam distribuit per mundi climata. et si te p̃ me grauatus putas me ad p̃toris tribunal protrahere et experiri nō obmittas.

Religiosus. Folo multa fortitudine contēdat mecum. nec magnitudine sue mole me premat proponat equitatē contra me et preueniat ad victoriam iudicium meū. Job. xxiij. coram illo quoniā zelari nihil potest. Ibidē. c. xij. Expediit em̃ a strepitu causarū seruos dei esse quietos. de sindi. c. Unico.

Et religiosiſ mēdicā.

quoniā apud cauſidicos plene pauper dum nō habet quod offerat nō auditur ſed etiam cōtemnī: et cōtra veritatem opprimī. cito violatur auro iuſticia. nūllamq; reus p̄timeſcit culpā quāz redimere nummis exiſtimat. xj. q. iij. Pauper. Et igitur eterni iudicis tribunal illum reū non habet quē iniuſte iudex cōdemnat: nec damnabitur cum cū iudicabit illi. de re iudi. Cum eterni. li. vj. Et igitur pro bono pacis et cuitandis contentiōis ſarculo dixit chriſtus: qui vult te cum in iudicio contēdere et tollere tunicā tuam: dimitte ei et pallium. Math. v. Et ſequamur Stephanum leuitam: cuius os prece: et de eius patientie dono per ſingulos dies preconizās p̄ os tuum q̄ ſinceriter inimicis ſuis pepercit et p̄ p̄ſecutorib; exorauit. Sed tui rigoris duritia. nec amīcī nec inimicī nec in xp̄o fratrib; pepercit: et nō tū nō pepercit. ſ; etiā q̄ ſibi fieri noller inſlitit: nec perpendit q̄ pauperes facti ſumus nimis. et licet ſum⁹ de ſorte domini: quēamodū clerici et monachi. de terra tamē que eſt dñi: minima pars videtur nobis aſſignata cum funiculo diſtributiōis. Et igitur nec nudi contendere nec inermes inimicī nos debemus opponere. iij. q. j. Oportet. Habet enim priuilegiū q̄ non poſſet exui iam nudatus. de reſti. ſpo. Frequens. li. vj. cū concoz. Sufficiebat enī nobis paupertas noſtra. Thob. v. et ergo committam⁹ illi cauſam cui oīa uinda et aperta ſunt oculis eius. ad Hebr. iij. et ille dixit. Amen amē dico vobis q̄d iur feciſtis vni ex his fratrib; meis minimis mihi feciſtis. Math. xxv. et teſtes ſunt celum et terra q̄ iniuſte perdiſtis nos. j. Machab. ij. quia dīc Aug⁹. panis egeniū vita paupis. qui defraudat illū homo ſanguinis eſt. xij. q. v. Immolat⁹.

Deleban⁹ Dixit autem imperator in Auten. de app. coll. iij. et eſt lex canonizata q̄ deliberatio eſt omnib; neceſſaria: que indiſcuſſos hominū calores poteſt refrenare. ij. q. vj. Anterior. et laudabilis eſt cautela de liberationis cum qua totū agitur. et furor nūll ſibi vendicat. xj. q. iij. Illa p̄poſitorum. et qui deliberat nō affirmat neq; negat. ff. ad trebell. Q̄ ſi alſ. §. Subſcriptis. et igit q̄ antroſum tibi reſpondebo. mature deliberatiōis examine perpendiculabo. ſtateram geſtiens in manib; lances appendendo equo liberamie. ſolum illū pre oculis habendo qui ſine deliberationis adminiculo viuūt in eternum et creauit omnia ſimul. Eccleſiaſtici. xviij.

Religioſus. Quod facere viſ fac citius: et q̄ vltima reſpondeāt priſis in pacis auctore ſalubrius. Scrutare ſcrutinia ſcripturarū et legiſlatoris. archana quoq; mentis remorſumq; conſcientie diſfuſius. Nam non hominis puri: ſed dei vices gerimus in terris. cui villicationis noſtre ratiōem reddem⁹ in die illa in die ire calamitatis et miſerie. et ſi nunc vt dicit imperator erubeſcimus ſi ſine loquimur: extunc ſi defecerimus conſuſione perpetua confundemur. Nihilominus tamen in his hominibus premiſſis conſentire te ſi tacueris arbitramur. et q̄ deinceps tranquillitatis et vnitatis ſinceritate: nunc et perpetuo fruamur. Et Amen dixit **Delebanus.**

Finis.

b 4

De religiosis

De religiosis proprietarijs pcepta do- mini predicantibus.

¶ Per cathedram Moysi sede-

Inposito princeps pphaz dixit sup cathedrā moysi sederunt. et tales similr sede-
runt scribe et pharisei: omnia q̄cunq; dixerint vobis facite.
fm p̄o opa eoz nolite facere. Math. xxiij. Nec p̄ba veritas
protulit: q̄ cūcta anteq̄ fieret p̄gnouit. et q̄ p̄cellerant de ore
suo nūq̄ irritauit: et put p̄pha p̄ verba p̄terita designabat fu-
tura: put dixit. Sup v estē meā miserūt sorte. Ps. xxi. Sic
in. posito p̄nceps pphaz dixit sup cathedrā moysi sederunt. et tales similr sede-
bunt p̄ tpa futura. et his dieb; taliter sedere nō cessabūt. et p̄sertim videt̄ verifi-
catū p̄ om̄is religionis statū et miserabilr protelatū. hi sunt predicantes p̄ceptū
dñi: et dñi predicāt nemo p̄dicat illis nisi qñq; sibi mutuo p̄dicet̄ in tabnaculis
suis. et q̄ in eadē dānatiōe sunt ex talis platiōe p̄dicatōis nō erubescūt. Nec p̄-
pendēs ego Felix decretoz doctor inutilis: olim p̄posit̄ Solodoren. cui platu-
re nup renūciaui libere in finē vt possim p̄positū iter in sanū dirigere. Et igitur
talib; supficialr p̄dicantib; nō p̄dicare. s; cū ip̄is in collatōis benignitate puer-
sari desiderio desiderauī. et h̄ militādo p̄ modū exercitatōis seu disputatōis: q̄-
niā veratio dat intellectū. Esa. xxvij. Et hi sunt taliter moderni p̄dicantes reli-
giosi fratres ordinum diuersoz: et p̄sertim qui dicūtur mendicantes: et quorū
aliqui nūq̄ vel raro mendicant sed panem mendicantiū manducant. et hor-
um peritiores cōtinuo regibus. principib;. nobilib; plebeis et rusticalib; p̄-
dicant. et insup p̄latis et clericis: sed nō videm; q̄ clerici nō religiosi se ad p̄di-
candū illis ingerant. et p̄sertim p̄uentualr p̄iunctis sermocinari presumant.

¶ Religiosus. Audite celi q̄ loquar. celi enarrāt gl̄iam dei. Et hi sunt
sacre religiōis p̄fessi: q̄z doctrina fulget ecclia vt sol et
luna. Zena in circuitu oculos tuos et vide q̄ sunt de clero. h̄ est d̄ clericoz nūero
qui clerici seclares vulgo dicunt: qm̄ secularib; negocijs (obuiādo canonū p̄-
ceptis) cōculcant. de q̄b; tractat ne cle. vl mo. p̄ totū. et ibidē penit̄ abominant̄: et
clericū merces tractantē tanq̄ pestē detestant̄. et hi sine religiōis: imo sine cleri-
calis habit̄ honestate frequē vagant̄. et qz nulli o: dīs. igit̄ trāsibūt sentētiāl-
r vbi nō est ordo s; sempit̄n; horror inhabitat. et qñq; p̄dicātes religiosoz lib; et in-
strumētis instaurant. et modum et formā p̄dicandi a talib; religiosis rapiūt. qm̄
nō de inueniēdis s; inuētis ingenio miserrimo sapiūt. et put calciōz artifices p̄
formā lignēā sotulares reficiūt. sic illi p̄ doctorz n̄roz formas suos fmōes confi-
¶ Cleric. Dic queso q̄ sunt et fuerūt q̄ clericis tam signāter mo- (ciunt.
dum predicandi reliquerunt.

¶ Religiosus. Fuerunt viri gloriosissimi videlic; Gregorius. Hiero-
nimus. Augustin; Ambrosi;. Beda. Gratianus cōpi-
lator decretoz. Albertus magn;. scūs Thomas. Johannes et Ulricus summe
confessorum dictatores. hinc Bonauentura cardinalis. Jordanus. Scotus.
Soccus. Alexander. et Alexander de candia et plures ali;. S; dic tu qui fue-
ruit (vt impertinenter loquamur) clericis seculares pro similiter vtilitate cōmu-
ni taliter ecclesiam decorantes.

¶ Clericus. Exclusis penitus illis vtriusq; iuris doctorib; quoz impio
regitur nunc post regē regū respublica et humani generis imperatoria maies

proprietarijs

stas fuerunt principalr viginti&quatuor viri in speculo hystoricali per Vincentiũ annuinerati in .ij. parte libri sui. Et p̃m^{us} est Pamphilus. et penultimus Hugo canonicus sancti Victoris parisiensis teuthonic^{us} natione saxo de ciuitate Halberstaden. et vltim^{us} Ricardus eiusdẽ confrater: et infiniti plures quoz non est

Religiosus. Scriptum est: quoniã comparatiões sunt (numerus. odiose. Sed videamus qui prioritatis fontaliter fue-

Clericus rit institutionis puilegio dotati viuentes religiose. Certum est q̃ sacerdotes qui etia3 fuerat reges et principes veterũ testamenti. quẽadmodum his dieb3 grecoz p̃sbyteri vxores habebant et liberos venerabiliter cohabitantes et mudi principat^{us} apud hebreos regentes: put hodie sunt apud gentiles in deoz templis ministrantes. et dicuntur flammines. et de deoz sacrificijs et idolorũ ministerijs degentes.

Religiosus Atq3 patriarche et pphete vt Abraam. Isaac et Jacob et consequenter Moyses et Aaron et Dauid Salomõ fuerunt sup̃ sacerdotes. Inter quos pphetas Samuel post obitum Dely sacerdotis: et ante tempa Dauid congregauit religiosum culmen cõuentus pphetarum. habitu differentialiter ab alijs populis distinctũ. vt. j. Re. iij. et magister in histo. et Josephus iudeoz scriba. Consequenter Heliseus ppha cũ quo cõuentualiter religiose vixerũt filij pphetarũ in monte carmeli. vestitu quoq3 nigro et albo differentialr penatim impartito: put palliũ Delye qd̃ ceciderat de curru ignito ex parte fuerat cõbustũ: et altrozsum incõbustum remasit album. de quib3 carmelite p̃sentib3 diebus pcesserunt: et crescẽte ecclia primã vestem in habitu put nũc vtunt transformauerũt. Tertio puenerũt a Johãne baptista qui conuentualr religiose congregauit discipulos. vt Joh. ij. de quo se nominat moderni fratres Johãnite hospitalis hierosolimitano. Sed verius a Johãne patriarcha Hierosolymitano qui primus instituit hospitale hierosolymitanũ.

Quarto pcessit conuent^{us} religiosoz a Christo: qui cõuentuales sibi congregauit discipulos et aplos: quib3 adheferũt puentualr multi discipuli post missiõnem sp̃s sancti. vt dicit Actũ. iij. quia nemo quicq3 ipsoz possidebat aliquid quod suũ esse dicebat sed erat illis omia cõmunia. Ex qua radice fundant^{ur} pro nunc omniũ religionũ eterne salutis fundamẽta. et radicalr ordo sancti Francisci et omniũ medicantiũ et a principio nihil habẽtes et omia possidentes. libere mendicare: et de alieno viuere: cum tñ regularũ suarum moderatione que laborem manuũ requirit suo tempore. Quinto a Marco euangelista religio recepit p̃fessionis incremẽta. qui apud Alexandriam discipulos mire deuotiõis tenuit conuẽtualiter cõiunctos. vt dicitur in Ecclesiastica historia li. j. cap. xvj. Abinde primũ processerũt monachi: quoz fuerũt tria genera. scilicet cenobitarũ qui laborando fideliter in cõmuni vivebant. Alij dicebantur eunuchi qui bini et bini habitabant. et tertij anachorite qui dicũtur similiter circũcelliones qui soli in deserto vixerunt. et processu t̃pis in conuẽtus se cõgregauerunt. quales nunc fallaciter se simulant Beghardi et Lollhardi in nemoribus et extra morantes: nullam regulã profitentes. et aliqui de tertia regula fratrum minorum se recognoscẽtes. et fallaciter scapulare sumẽtes. d̃ quib3 tu magister Felix nuper fecisti tractatũ de validis mendicantibus intitulum. Sunt et fuerunt mulieres olim virozũ religiones deuotissime speculantes. et quoniã p se nõ habuerunt religionis cõuentus et habitationes: sepius in habitu virili inter religiosos cõuersos: nõ sacerdotes castissime secreto latẽtes: post mortẽ sunt repte-

De religiosis

Hinc sancti patres et primo sanctus Thomas apostolus consequenter Benedictus Bernardus et alij plures monialium monasteria diuerse professionis constituerunt. Constat q̄ similiter inter gentiles (prout narrant cronice) fuerunt religionum cōseruatores. et etiam iudei qui dicebātur tempe christi viri religiosi ex omni natione in Hierusalem congregati. vt Actuum. i. et Valerius maximus speciales de talibz facit tractatus. et Marcus venetus in itinerario suo inter sarracenos describit religiosorum conuentus: dijs gentium deuote famulantes: quoz (prout predicat) pontifices et sacerdotes dicuntur flāmines.

Clericus Et tu quoqz tuates putat fore potiores: eo q̄ tam gloriosos habueritis professionū vestrarū in veteri nouoqz testō cōseruatores. sed christus auctor omnium: et p̄sertim cunctorum in ecclesia professorum quos sequi voluit et mandauit euāgelice veritatis preceptū de quo predicatur. pro cuius transgressione morti traditi subitanee Ananiam et eius vxorem Saphiram. vt Actū. v. Et igitur sub mortis eterne pena abdicatio proprij ac obedientia. similr et castitatis obseruātia sunt cuiuslibet precepta religionis profes-

Religiosus De obedientia simili (sionis queqz principalissima. liter et castitatis obseruātia nō puto fore remissiois remedia. sed de rerum priuataz p̄prietate et penitus ipsaz renunciatioe releuatio nis et restauratiois gloriosa sunt virtutis medicamēta: quibus pronūc vtuntur omnium religionū quasi confraternitatum cōturbernia. et hoc sic seruatur a tanto tempore cuius initium non est in memoria hominum. et hec prescriptio legitima apud leges et iura canonica. et desuper quoniā religiosus de licentia sui superioris rerum suarū habet vsus: aut in mortis articulo renunciāns in plati manus vel offert se paratum vt sit renunciatur⁹. nonne intentio iudicat omnes. put dispensatio pape te clericū prebendas et ecclias fac possidere plures. et cōsequenter nō times deos nec abhorrebis pontifices.

Clericus. Sunt in ecclesia. xiiij. religiones at paulo plures. et tantū tres regule ad quas reducuntur omnium religionū p̄fessiones. videlicet sancti Basilij que sub se solū habet carmelitas p̄dictos vel montis Carmeli fratres: et antea tempa Dauid institutas. Secunda est regula sancti Benedicti: q̄ sub se habet omnes Benedictinos. cluniacē. cisterciē. carthusiē. et cōmuniter om̄s. xij. lectionibz in suis matutinalibz vtentes. Ceteriqz cūcti per mūdi ordines p̄ nouē lcōnes matutinū psallētes sub Augustini reglā p̄stituūt: vt sunt canōici reglarum Johannite. cruciferi. premonstratē. fratres heremitaz sancti Augustini. predicatores. minores. paulini: ceteriqz plures: et summarie nulli persone dictorum ordinū cōceditur q̄ habeat p̄prietatis vsus. Nam illa tria religiosi tam proprie substācialiter sunt et indifferēcialiter assignata. q̄ in contrariū dispensare non potest domin⁹ noster papa. et licet de monacho faciat non monachum put factū est de monasterio Lucernē. ordinis sancti Benedicti de anno domini. M. cccclvi. et extunc pōt omia q̄ potest clericus vl' monach⁹ iuxta sue cōditionis dispositōem. Vñ si licet plato dispensare cū mōacho vl' monacha super p̄prietate: liceret etiā de castitate: vt diceret monialis: placz dñe p̄r abbas vt mecū dormiat monach⁹. et si talis petitio videretur incōuenientissima. sic pari passu de p̄prietatis cōmodo concernit enor̄missima. vnde generalr dixit Hiero. tolle p̄prietatē et non erit infernus et p̄nter volūtate ad res proprias et stabis securius. vnde put narrat Gregori⁹ in dyalogo. et de hac materia in ca. Cum ad monasteriū. de statu. mo. et de sancto Benedicto qui monachū exilis

proprietarijs

auri possessorem: mortuū in signum damnationis sepeliri fecit non in cimiterio cum ceteris fratribus: sed segregatim in sterquilino. id est in equorum aut iumentorum fini stercore quoque fossato. sicut hodie usurarius publicus non sepelitur in terra sacrata iuxta iuris decretum (prout seruatur in tota germania et in Roma et in Bononia et in multis locis in ytaliam. et simile statutum est ecclesie de religiosis proprietarijs: licet non seruatur sed in grauiamen penarū prout

Religiosus. Dum hereticus aut infidelis ecclesiastico more sepelitur.

Domine non est ita. Nam omnipotens et misericors deus. cuius misericordie non est numerus. quare tam faciliter damnet tantorum religiosorum suarum creaturarum tumultum? Nam longe maior pars omnium religiosorum vitatur proprijs rebus. et presertim nos mendicantes aliunde propter paupertatis grauiamen: in conuentibus modica possidentes. et propter hoc oportet acquirere per predicationis officium. confessionis beneficium. penitentie leuissimi arbitrium. et aliqui per manuum laboris artificium. et frequenter per altaris sacrificium: ut inde uiuam et corporis habeamus uberioris victum et vestitum: quoniam de certis redditibus prouentibus et obuentibus nihil speramus. sed incerte mendicationis suffragio humanitatis corpora sustinemus et sustentamus. et qui docti inter nos fuerint fulgebunt quasi splendor firmamenti. et qui ad iusticiam erudiunt multos quasi stelle in perpetuas eternitates. Daniel. xij. Obscurat enim maius lumen minus et tam redolentis hominis peritiam quare non eradicaret alicuius ordinis hactenus non seruata cuiuscunque professionis mandata.

Clericus O frater: notanter dicis per predicationis officium. et hoc est pingue tuum releuationis et sustentationis beneficium. et igitur vestri doctores et rabini peritiores in cathedra Moysi sedentes precepta domini (prout permittit) predicantes et gloriantes in eo. quia scriptum est Unicus datur manifestatio spiritus ad utilitatem. i. 1. Cor. xij. Nam alij per spiritum datur sermo sapientie. alij sermo scientie secundum eundem spiritum. Nunc perpende ad quam utilitatem dummodo studet ut hominibus placeat et domino displiceat. et igitur confusi sunt quoniam deus spreuit eos. Nam verba. voces. gestus. apparatus et opera taliter ostentant ut audientibus non displiceant et dulcissimis allocutionibus. mellifluis confabulationibus. obscuris adulationibus verbosis curiositatibus. virtuosis aspectibus. fictis religiositatibus. humilissimis incuruationibus. altis manuum applausibus. sursum et infra tendentibus. subtilissimis argumentationibus appareant cunctis hominibus: et molli sunt sermones eius super oleum: et ipsi sunt iacula. Psal. liij. et dum multitudinis populorum congregatio fuerit tumultuosa. putant quod ipsorum predicationis fuerit multum fructuosa. Sed quid sequitur. putant qui dulcis armonie. concordantis symphonie. musicorum concentus: in cimbali bene sonantibus. perpendit intentissime: et delectatur in talibus serenissime. sed postquam sonus cessat. auditus facillat. et diuersitas odorum sensus segregat. nec resumere potest unicam vel minimam consonantiam notam. sed sicut ventus Zephirus vel auster aquilonem surgere facit: qui transit et non reuertitur. sic talis sonus subtilissimi sermonis post modicum totaliter annihilatur. Nam visum est frequenter in experientia dum unius tota domus familia de tali sermone subtili ad domum reuertitur: et per ipsam sermo mirabilis commendatur. et si dicit paterfamilias ad discretiores ex illa. Rogo dic nobis illius sermonis unicam particulam. Respondet. Non scio per animam meam dum audiri delectabar. et sic vagam concepit conscientiam. Non dum autem percepi quod homines predicantes increpauerint sue congregationis aut professionis conuentuales

De religiosis

quorum cognouerunt in terra diuersationis errores: et presertim in dictis substantialibus tribus exorbitantes. imo seipos non edificant: sed tanquam linguas hominum loquuntur et angelorum: caritatem non habentes. quid sequitur sunt tanquam es sonans aut cymbalum tintinnans: quod cum dulciter sonat non sibi sed alijs laborat. Hi sunt (de quibus dicit Iacobus in canonica sua) fallentes semetipsos: et tanquam auditores ubi et non factores: et copiant viro consideranti vultum naturae suae in speculo. qui abiit et statim oblitus est qualis fuerit. Iacobus. i. et nihilominus se sua voce condemnant. Vnde quodam audiuimus plebis pastorem ad oues suas religiose predicantem. et post officium ad mensam properantem. et effectualiter inquit. si quod predicavi concernit res non videbo lumen in eternum. et quid factum est (prout mihi constat) perpendam? nam sine lumine quasi subitanea fuerat suffocatus. Nam etiam de quodam religioso legimus multum deuoto et sufficienter perito: eloquentie quoque dono commendabiliter redimito. et dum in sui finis eloquentie patenter dyabolo concitate de facundie pulcritudinis serenitate. vanam concipiet gloriam. mox diuersus in cor. ait in seipso propter te videlicet vanam gloriam non incepi. nec propter te concipit sermonis intentum dimittam. sed viriliter virtuose procedam. Ac si diceret. Domine non

Religiosus est exaltatum cor meum: neque elati sunt oculi mei. Psalmus. cxiij. Et tu clerice nostrorum profers religiosorum vitas diuersationum. Sed turpe est doctori cum culpa redarguit ipsum. Nam scriptum est. non quis dicat: sed quid dicat attende. et hoc Christus in predicto voluit euangelico veritatis denotare. dum de cathedra moysi protulit. nam leprosa manus mundum seminat et metit frumentum. et terra vi. et inferi inter cetera videtur elementum. tum lapides preciosos profert. similiter aurum et argentum et omnium creaturarum mater et fundamentum. Permittas igitur nos cum fructu vel sine fructus. id est emolumento predicare iuxta conditioes hominum: nos et sermones nostros audientius. Dic queso beneficia tua aut tuorum fratrum tempore praeterito aut praeterito qualitercunque fructuosa. quod nup quidam terre princeps propebat. et inutilium multitudinem sacerdotum considerabat. Et igitur a quodam magistro parisiensi: qui quondam quodlibetum in ciuitate principis disputauerat: et fraudulenter querendo dicebat. O magister quot sacerdotes sufficerent pro rusticis in terra degentibus. et fecit hoc in illius finem: si diceret centum: et princeps diceret et reliquos expellam? vel diceret quod sacerdotes non essent sufficientes. iterum diceret. et ad locum cuiuslibet duos ordinem? sed sagax magister ait. Dne princeps: nup parisiensis in quodam quodlibeto que sunt quidam nobilis quot caude vulpium una post alium extensa de terra tangeret celum et fuerat responsum. caude vulpium in longitudine sunt dissimiles. sed si tres essent longitudine sufficientes altitudinis numerum complerent. sic ad propositum: sacerdotes sunt dispares: et rustici sunt inaequales. et pro bonis et honestis mille rusticis sufficerent duo sacerdotes. respondit etiam vnus solus rusticus tam iners insulsus et ineptus quod decem sacerdotes ad bonos vires reducerent gestus: mores: ritus: ac honores. et igitur dne princeps ad propositum. postquam mihi dixeritis rusticorum in singulis villis morantium mores et conditiones. dicam vobis numerum sacerdotum qui talibus ad regendum forent sufficientes: et princeps quietatus.

Clericus Non expedit pronunc talia taliter recitare. Nam tu et tuates et presertim religiosi medicantes per singulos dies: et etiam nostrates in suis sermonibus. et signanter ad clerum facitis collationes: et consuetum fuit in concilijs Constantien. et Basiliens. quod religiosi non pape nec cardinalibus non quibuscunque platis pepererunt. quam non habuerunt prebendas seu beneficia: aut ecclesiarum dignitates quibus spoliari timuerunt. sed tanquam nudi coram latrone seu raptoze audenter cantauerunt. sed etiam econtra tales prelati collationibus consueti simi

proprietarijs

libus non aduerterunt. Comparuerat tamen in principio dicti concilij Basiliens. quidam frater Guilhelmus: ordi minorum facundissimus. et similiter ibidem non ulli peccat. Sed quoniam in Francia contumaciter predicauerat: a clero multas contumacias. id est. circa trices vltimes ad Basileam reportauerat. put in capite facie manibusque demonstrabat. quoniam scriptum est. Qui non habet ere luat corpore. et quia beneficijs caruit: per nas corporis violenter reportauit. et post multa talia commissa quoniam errauerat per clerum francie conuictus. de regno perscriptus: et ad perpetuas carceres condemnatus. Sed tu religiose mox reuertere ad materie principalis apparatus.

Religiosus. Similiter et nos fratres propter vsum et consuetudinis continuationes quas reputamus nobis fore leges: non curamus clericorum redargutiones: et maxime ad tria substantialia per te premissa se pretendentes. et etiam quoniam nostre prelationes similia non fuantes nos non coartant. et sic sub velamento alarum suarum super misericordiam domini stamus perseuerantes. sic per nos contingit diebus. nam adulterium et cubinas riorum tam terribilis est multitudinis usus et pontificum similiter et prelatorum ac pastorum consensus per taciturnitatis vicium declarat. quod predicatio religiosorum contra tales et clamor tanquam per plures lupos vni pastoribus ciuitatibus sine canibus nullus est perfectus.

Clericus. O frater: tu nosti fortassis (put dicit Valerius maximus) quod statuta principum quemadmodum tela sunt aranearum que capiunt muscas: sed si venerint irruendo culices. bruci. vespe quoque maiores. distrumpendo violenter prapunt. et tunc minores musce sequuntur. sic est de vobis fratribus put etiam de clericis. postquam prelati vni ruperunt regularum tela. minores et iuniores fratres sequuntur sine corrosione scilicet. Et igitur periculosum videtur dum prelati delinquant: quoniam tot mortibus sunt digni quod alias destruerentur. vnde Gregorius prelati signum sine signo nihil aliud est quam ludibrium. Et finaliter sanguis subditorum de manibus eorum requiescat. et huius tremoris timore conuentus monasteria et domus vtriusque sexus personarum congregaciones. et preterea in Austria et styrie ac karinthie ducibus prout receperunt (relicti moribus antiquis) nouum iugum domini. et se voluntarie reformauerunt. et in sinceritatis spiritu humiliter quieuerunt. et omnibus bonis spiritualibus et temporalibus abundanter preceperunt. et de die in diem perficiunt. prout christus dixit discipulis suis dum omnia communia habuerunt. nunquam aliquid defuit vobis. et hoc erat prout communiter sacratissimoque diuisionis reus felicitatis. Sed in prius vos omnes ordinis sui regimini obsequantiam non sequentes tanquam apostate denigrantes erunt obseruatorum imo regularum vtriusque institutorum principalium ut fuerunt Benedictus Dominicus. Franciscus. et plurimum sanctorum aliorum patrum tyrannici persecutores: et in christo vero rum profratrum in regulam simpliciter intrantium seductores. et hi persequuntur in paupertate degunt: in miseria subsistunt. in penuria tabescunt. et summarie hic et in alio seculo omni bono deficiunt. et imo quod turpi est. iuuenes nouitios tenues: et ad bonum flexibiles exemplis pure venenosis inficiunt: et in litteratura non instruunt. in disciplina negligunt: et taliter quod ad peritiam dignitatem anhelare non presumunt. quoniam per prauitatem versus in intestinis corrupti sunt. Et nunc auribus percipe clamorem meum. si quoniam aliquid de vestris ut sunt prelati. pores. guardiani. lectores. cellerarii et semper coci cum ipsis plenarie degunt et glorianter dicunt: pro nobis satis: competenter per socijs: et non curemus de ceteris. O quam inanis est gloria: que in die ire calamitatis et miserie et amara valde est miserrima miseria et omni tristitia plena. nam prout abundantes in seculo principaliter quoque clerici: et plus religiosi imo pauperimi fratres. hic modicissimum proprietatis titulum habentes: omnes in vnum. diues et pauper per vilissimis rebus terrenis: perpetuis carebunt abundantijs. Nonne hec est vanitas et omnis vanitatum inhumanitas: et internarum cogitationum enauitas: put ille qui per furto vel rapina vni aurei: ac alius eodem die

De religiosis

pro mille florenis vno patibulo suspēdunt: et ambo pariter hoc terribili vocabulo, videlicet fures nūcupant. et iste de modico vilis ac alius de magno furto fur solennis aut famosus appellat. Sic similiter maiores pūnc raptōres vt sunt aliqui nobiles elevato capite tanquā honorandi p̄ficiunt. sed paupes raptōres capite dimittunt. Sic est de vsurarijs publicis vbi vnus p̄ vno talento: et alius p̄ mille ambo similiter extra cimiteriū iuxta iuris decretū p̄iciunt. Sic similiter cum adulteria vnus cū turpissima, alius cū speciosissima cōmittunt. et fm̄ leges ip̄iales ambo si fuerint p̄ cōiuges accusati: capite puniunt. et h̄ lege lombardica p̄ alijs vniuersitates seu cōmunitates aut ciuitates italicas seruant. sic etiā dum clericus cū vetula cōcubinat? crimen p̄xit. et alius cū pulcherrima h̄itare cōsuevit. et ambo fm̄ iuris scripti rigore p̄ se tanquā in p̄cto mortali sordescunt. a diuinis officijs suspendunt. de q̄ pleni? in tractatulo de anno iubileo p̄ me nuper cōposito et alijs criminosis tractat. et remisi ad ea de q̄b̄ le. et no. i. c. Vltra. de coha. cle. et mu. Sic similiter mulier q̄ cū solo p̄ncipe fornicata. et alia q̄ cū multis rusticis fuerat cōtaminata. ambe p̄ter dicunt meretrices. Vñ d̄r q̄ quedā monialis honeste cōuersationis p̄teriens domū cuiusdā burgenſis qui monedulā habuit iuxta fenestras in cauea p̄dentē. que cōiter quālibet mulierē ibidē p̄terientē acclamauit meretricē. et ipsa sursum asperit et inq̄t. quis dyabolorū secretū meū tibi reuelauit: credens q̄ sibi soli et nō alijs talia dixerit. et cōdintime cōpuncta cogitauit celi reuelabūt iniquitatē inde. et corui latrocinii et latrones sc̄ti Beyerhadi. et effectualiter vitam cōuersa mutauit. S̄z nunc ad p̄positū p̄notata reducant: et omnes in vnū diues et pauper in vero dei iudicio p̄sant. et qui portauerit pondus diei et estus cū vltimis remūerant. Et q̄ in vno reus est: oīis reus est. hoc est: qui in vno peccato mortali: morte p̄occupat? occubuerit. cum Layn desperato: ac Iuda proditore et pontio pylato mercedes recipit. cū tali tñ differentia put nouit qui nil ignorat et iudicialiter decreuit. Nūc i summa summa tu religiose cū solido solo seu precio vilissimo cōdemnaberis p̄petuo: put confrater aut platus tu? cū thesauro patenter p̄cioso: et ambo iuxta sacrorū canonū statuta et regularū vtriusq̄ decreta in signū dānationis eccl̄astica carebit sepulsa. aut si cōuert tanquā hereticis et infidelibus pl? est nocitura. Et nōne hec ē vanitas vanitātū: cū p̄ tali vanitate amittis celestis regni potentatum.

Religiosus.

Licit hec et his similia nos religiosi clericis beneficiis et alijs seculi filijs talia p̄dicādo retulerim? et insolenter apparat? aliquādo feroces ostenderimus fateor q̄ virtuosius operibus clam neq̄ palam p̄secuti non fuerim?. put thema veritatē euāgelicā declarat apertū. nam finitis p̄nē tēporibus videlicet q̄ dragesimalibus pascalia lete cū ceteris suscipim?. qm̄ p̄ illa t̄pa tanquā rusticus in messe: fruct? beneficioꝝ n̄roꝝ collegimus: et sine semis effusione messis sequentis anni spectamus. et summarie quicquid dixerimus de mandatis eccl̄ie: prout alij sua. sic nos nostra cum senioribus nostris viuīs et defunctis seruare consueuimus. nec aliquis de nostris de mortuis est reuersus qui reuelet aut reuelari faciat quid certo sit certius.

Clericus

Frater suspirando perpendas q̄s in h̄ seculo p̄ suis sceleribus iuxta leḡsimpialis edictū ad ignē fuerit cōdēnatus. et p̄ter igne sulphureo sarmētis et pice copiose fulcitis crudeliter flāmis irruētib: scintillis choruscantibus seueriter fuerit circūdat?. et vlulatu clamorū penit? angustiat?. qd̄ putas q̄ reuelare aut annūciare seu narrare possit p̄ p̄ssura fumosi vaporis omnibus amicis cognatis et p̄fratribus prope vel longe manētib. Sic ad p̄positū. hec est fis

proprietarijs

des nostra: qz qui bona egerūt ibūt in vitā eternā. qui v̄o mala in ignē eternū. quā si q̄s fidelr firmiterq; nō crediderit: saluus esse nō poterit. et in igne tali taliterq; cruciatus quid credis q; tibi vel alijs renunciare valeat. vel si est in celis pre gaudio tibi nil referre pcurat. nam diues epulo sepult⁹ in inferno tantū ex eo q̄ntū delicate vixit et paupib; nihil distribuit. et igit̄ n̄ tāto cruciatu torq̄batur quin cū Abrahā loqui potuit. et sic verisimlr putam⁹ sicut maior adulter vel fornicari⁹ plus punit⁹ q̄s exigu⁹. sic maior proprietari⁹ plus q̄s minor. attamen ambo si sine p̄nā p̄ctis cōrespōdēte morte p̄occupati fuerint vno suspēdunt infernali patibulo omī cruciatu pleno. v̄l possum⁹ dicere de p̄dicto diuite q; dñs hāc visionē mortalib; ignotā nob volebat innotescere. vt infernales penas duduz p̄ p̄phas nob pmulgatas: imo p gentiles vt fuit Job Virgilius Socrates et alijs p̄les intelligerem⁹ p̄ctōib; supuenturas. Nec gaudebis ex eo qm̄ proprietarij sūt in infinitū plures. Nam vt dicit Aug⁹. nō minus vixit qui cū mltis vixit. Hoc videm⁹ dū plures in vna domo cremātur: aut vna naue suffocant nō magis cōsolabunt: sed verisimili⁹ vnus alteri⁹ pena concutit. Nā scūs Greg. narrat in dyalogo qualr Theodoric⁹ rex Gothorū qui dicebat de Clirona Arrian⁹ ecclie romane p̄secutor arrept⁹ p demones et visibilib; viuus aīa et corpe pducebat nudus discalciatus ad ignes ethne montis p̄petue cruciādus. de quib; legim⁹ in hysto. sancte Agathe et ibidē ciuitas Syracusana: qui quondā terminos suos excreuerat. et illi ciuitati p̄pinquerat. et igit̄ ciues ibidem velū sancte Agathe p̄ ignis tanq; gehennal voraginē p̄palauerūt: et verocitate ignis retrocesserūt. Hoc tibi sit dictū vt de penis infernalib; aut purgatorij mai⁹ habeas crudele testimoniū. Nunc ad p̄positū p̄uertamur perpende tu religiose q; fuisti liber natus: et nō cōpulsus sed poti⁹ in tue iuuetutis teneritate deceptus tā religiose p̄fessionis rigore normā pmittendo: aut nō decept⁹ s; liber inuolut⁹: quā ptunc seruādo sub pena peccati mortales inuolabilr astrictus. et si in tali violētia vsq; in finē p̄seueraueris sine dubio in eternū peribis. Nam fortassis putas q; regule p̄seruatores moderni siue p̄teriti inaniter errauerūt. nam sunt p̄prie contraria fuare mādāta et nō seruare mādāta: et si vnum bonū: aliud p̄riū indubitāter est malum. et p̄sequenter p̄ctm̄ et nō simplex s; onerosom. Q de⁹ iudex eterne vbi me abscondam a vultu ire tue vbi iust⁹ vix saluabit et cor sincer⁹ p̄cutit et scūs cōmouetur. Aut qd dicem⁹ nos inutiles fui omī spurcicia pleni dū tremūt viri gl'iosi et etiā amici dei qui dño in fame. siti. frigore. nuditate. labore. fatigatiōe. vigilijs. ieiunijs orōnib;. sanctis meditatiōib;. seuis p̄secutiōib; et molestis insultibus. et nihilomin⁹ nus domino fidelr et ardentē seruierūt. Q̄s mltas gues tribulatiōes perpeffi sunt apli. martyres. confessores. p̄gines et ceteri scī fidei p̄fessores q; xpī sequi voluerūt vestigia et aīas suas oderūt. ac eternā vite patriā possiderūt. Q̄s strictam similr et abiectā p̄res in deserto duxerūt regularis vite figurā silr et puerfationē put Hiero. narrat in vitaspatz: Quas graues temptatiōes: infestatiōes pertulerūt q̄s p̄tinuas sine intermissiōe deuotas orōnes p̄fecerūt. q̄s rigidas abstinentias sustinuerūt. q̄s magnū zeli desiderij ad spūalis p̄fectū feruoris gesserunt. q̄s forte bellū aduersus viciorū stimulos egerunt. q̄s purū intētionis p̄positum ad benefaciendū tenuerunt: et nulla particula diei neq; hore ipsis inaniter preterierūt: ac p operis boni cōtinuatōem a scīs desiderijs nunq; cessauerunt et freq̄ntē pre p̄templatiōis dulcedine naturali nccitate refectōis postposita obsequij diuini cultus solēnitatē p̄fecerūt: omib; quoq; duritijs. dignitatib;. amicis. h onoribus. cognatis et mundi cultorib; liberaliter renunciabant. nil in or

De religiosis

be proprietatis singulariter tenere cupiebant. ac de leta puraque paupertate gaudebant in humilitatis gradu vero persistebant in obedientia simplici vivebant et sic de die in diem in virtutibus perficiebant. et talis in principio omnis religionis erat strenui fervoris operatio et cuiuslibet principalis gloriose confraternitatis origo: similis et occasio. Hec probant antiquorum monasteriorum vestigia veterum scripturarum: librorum: voluminum. cartarum. litterarum quoque testimoniorum testamenta. Et hec omnia et singula superius denotata sunt per observatores regularum interne consideranda. sed non sub precepto singula facienda. sed sinceris affectibus singulariter (inquam sunt humane fragilitatis potentia?) perficienda. quoniam ad impossibile mortalis nature conditio non est restringenda.

Religiosus. Tu profers infinita de nobis confratribus et fratribus de superbissimis ordinibus Benedictinis: et ad Benedicti regulam costrictis.

Clericus Quid compendiose dicam concludendo quod non aliter puto quod quam plures ipsorum non credant vitam post hanc vitam. et sic credunt nihilominus ducunt vitam desperatam ut dicam percussam sedus cum morte. et cum inferno fecimus pactum. Esa. xxiij. et non perpendunt quod ipsi gentiles predicti. et super hoc Alexander magnus. Aristoteles et Ptolomeus. alij quoque quorum non est numerus propter future felicitatis fervores operati sunt iusticiis et aliqui eorum adepti sunt repromissiones. ut Traianus imperator qui propter equitatis et iusticie meritum (ut narrat Grego. post mortem peruenit ad beatorum quietem et gaudium. de magnis monasteriorum divitiis in communitatis tametsi forma religiose possessionis composui uuper specialem ad instigationem domini abbatibus de mulbrunen ordinis Cisterciensis. Spirensis dyocesis tractatum de negociis monachorum intitulatum. per dyalogum similiter disputative dictatum. et de quondam prelatorum monstruosa ordinis sancti Benedicti curialitate pomposa. ex eo quod sunt abbates infulati se faciunt et permittunt principes denominari: prout in Germania sancti Galli loci heremitarum. necnon Augie montis apud Constantiam monasteriorum abbates: quos Jo. an. in addi. spe. notat asinos coronatos. de quibus largiter scripsi in libro de nobilitate: in capitulo qui in terra principes debeant denotare.

Religiosus. Tu terribilis es et quis resistet tibi cum in preminari. notatis tam diversis usus fueris noui veterisque testamenti ac sanctorum patrum et aliorum peritorum scripturis emendemus in melius si quomodolibet ignoranter peccauimus. et quod est preciosissimum videlicet tempus usque modo totaliter perdidimus. nam sic a cunabulis quasi sum religionis habitu nutritus. Sed putares nostri nos narrauerunt: et seniores populi nostri precesserunt in viis morum et virtutum semita patienter errauerunt. Nam si rex dauid ille religiosus dixit. Vermis sum et non homo. et Abraham patriarcha Genes. xxiij. loquar ad dominum meum cum sim pulvis et cinis. quid dicam pauper eloquio miser ingenio. diffusus arbitrio. indignus dei fuitio. egenus eius obsequio. timor os celos aspicio. peregrinus in seculo ciuitate manens: imo nec locum ciuitatis aut cellam domus ordinis firmam sed semper annuatim quasi variabilem gyrovagus habere recognosco. in ordine sum super medicitatem despectissima et cunctis fastidiosa fundato. et in paupertatis maledictione constituto. et nullius certe pensiois iuxta regule rigorem fruor tributo. et inter omnes mundi professores sum in ordine minimo fratrum minorum coeteri nuncupato. et omnis hic labor miserabilis apud deum penitus est inanis. sed respectiue: et iuxta cuiuslibet hominis conditionem comparatiue prout subulcus et rusticus imperatore seu rege dicitur arrogatior

proprietarijs

sic ego cū fratribz meis inter omēs religiosos orbis: imo pre clericis terraz vniuersis in elationis eminētia. in plationis eloquētia. in sonoritatis facundia. in gestus apparentia. in ambiōis appetentia. in mox supbia. in fimbrie dilatatura. in longitudinis secutura. in funis cinctura. in manicaz ampliatura. in corone capitis rasura. et summarie de mūdi voluptatibz cunctis pñc si placz nō specifcandis nulla nobis latet varietatis figura. Sicut de quodā heremita legim⁹ qui culcitra fuerat corrosa circūuolutus. et q ad instar prelatozū post pedes longe sequebat. retrospectiē nīmū gloriabā. et aliam nō in premissis puto rationē: nisi (prout dicit Gregorius) q minus licet acius vrit. Et quoniā beatus Franciscus nos inter mūdi pfectiores fore voluit humiliores. Et dicit Seneca q prohibitio augmētat affectum. His cōsideratis et combinatis ad supbiaz sumus proniores. Nam credo q si Eue matri nostre de lignovite nō fuisset prohibitio facta. de transgressione nunq̄ fuisset recordata.

Clericus. Frater q̄ sincere tanq̄ p artem p̄spectine ppendis q sumus in via dissimilitudinis: et qualiter equanimit̄ cū obfuatoribz recipiem⁹ talentum nob creditū eterne retributōis. Nam dicunt iura p̄vicariū dñi nostri Iesu christi condita. cōfirmat etiā sacre veritatis theologice doctrina. et inter cetera dicit Jo. in summa p̄fessoz li. iij. titulo. xxvij. q. viij. q sincerus religiōis approbate p̄fessionis et ordinis ingressus p hoīem cuiuscūq̄ pditionis vel status ē ab solutio vera q̄ dicit a pena et culpa. et tanq̄ et taliter hō purificat a peccat⁹ sicut in baptis̄mā vnda que similr mūdāt iudeū gentilē. vel sarracenū. et si fuerit latro vel homicida ab omni pcti macula. et si in tali status innocētia vsq̄ ad finē perseuerauerit iuxta Hiero. et alios doctores sine pena de hoc seculo ad celozū gaudia transibit. Sunt tñ crimīa ab his beneficijs penitus excepta. videlicet rerum aut honorū ablatio et nō restitutio. quoniā dicit regula iur̄. et sunt sancti Augustini verba q nō dimittit pctm nisi restituat ablatū. et hec regula nec per contritiōē: nec per confessiōē: absolutionē: indulgentiarū remissionē: ne per religionē recipit aliquā dimissiōis vel relaxationis exceptionē. nisi tñ in illo q nihil habet in mūdo vnde faciat restitutōē. et tal' p cōtritiōē debitā recipit absolutionis benignitatē. Per h aut verbū indulgentiaz: indulgentias volui notāter designare. videlicet indulgentias a pena et culpa. que pñc videlicet de anno dñi. M. cccclvij. in festo penthecost. in domo fratrum minoz in mediolano in capitulo generali fratrum minoz existūt et c. que indulgentie tantū existētibz in caritatis gratia cōferunt. Dic queso qui sunt religiosi p̄sertim sine proprietatis vicio id est sine tali mortali pctō qui multis laboribz et expēsis ibidē puenerint. Dico similr notanter expensis: quia nō mēdicabāt: oculos habebāt: cōtra legē regule laborabant. etiam si corpus vt ardeant p montes et colles tradebant. et prout premittit in caritatē gfa nō fuerat. et igit tñ sine fructu fatigatiōis: fastidiū: tepor̄is: negligentie: soporis: et inq̄tudinē corpis reportauerūt. Et dicit Salustius Dum labor est in damno crescit mortalis egestas sicut hic. et hoc ē durū verbū sed durius est verbū qd os veritatis loquet. Ite videlicet maledicti in ignē eternum. quoniā non pro indulgentijs sed per indulgentias sicut gallus per brunas ambulabat. Per predictā igitur iuris regulam dānabunt omnes religiosorum proprietarij: seu rerum priuataz vsuarij. quoniā p hmōi rerū temporalium quorumcumq̄ violenter aut fraudulenter seu inobediēter vsurpationē et vsum committūt rapinā. furtū et spoliū nisi p̄fessus fuerit in officio res cōmunitatis tractando. aut in studio de licentia prelati. et ex tunc cū moderatōe vtitur rerū cō-

De religiosis

modo remoto fraude similis quoque dolo. Sunt autem pronunc communiter religiosi superficialiter intantum curiosi. et decipe tale intendunt: cui soli cunctorum secreta cordium patebunt. et dum interdum se morituros percipiunt et homini morbo strangulante proprietatis commodum retinere non sufficiunt: et amplius peccare non possunt et extunc homini res in quibusbuscunque consistunt ad manus suorum libere prelatorum tradunt. et sic (ut putant) debitum finaliter persolunt. put fertur de quadam muliere cui gallus inuenis effugiebat et quem ad capiendum ad diuersa loca fugabat. demum fugatus ad ecclesie tectum se collocauit. et itez inquietatus vertice campanilis applicauit. et extunc aquila rapax descendens et gallum violenter deduxit. et consequenter illa mulier voce magna clamabat dicendo. domine deus et sancte Martine qui fuerat patronus illius ecclesie vobis illud gallum liberaliter offero et pro vino recipiatis sacrificio. Sic ad propositum aliqui religiosi faciunt. dum res proprias in mortis articulo ad manus religiosorum tradunt: dum desperatas tenere non possunt. aut obstinati tales proprietarium in suis peccatis moriuntur. et hec mors peccatorum pessima. Et christus pro maledictione et phariseorum et ypocritarum detestando terribiliter indixit perpetua. dum dixit. Vos moriemini in peccatis vestris Iohannis. viij.

Religiosus. Ecce nunc benedicite dominum: omnes serui domini: qui talentum sibi creditum fideliter tractauerunt. et innocentiam primordialis ingressus religiosi tam gloriose sibi distributa a domino. sinceriter retinuerunt. et per hoc video patenter et intelligo sensibilibus si abdicatio proprietatis et obedientia cum aureola castitatis: immo quod salubrius et iocundius est quocumque tempe conuertatur religiosus. aut quis cumque criminofusus ignoscit deus et reliquit post se benedictionem: et hec conuersio est supereminetis tam speciose virtutis et vera renouatio preterite iuuentutis.

Clericus Benedicis: quam religiosum quantumcumque desolatum et in profundo malorum conculatim imo despatum erigit sursum in finem omnium desideriorum in quibus est valor impreciabilis. decor inestimabilis. honor insupabilis. et de primo valore videlicet impreciabili dicis. Esa. xliij. Oculum non vidit o deus qui preparasti diligentibus te. et Paulus dixit. i. Cor. ij. dictum prophete corroborando. Oculum non vidit: nec auris audiuit nec in cor hominis ascendit qui preparauit deus diligentibus se. Nam paulus hec in momento et in ictu oculi cogit. dum dominus ipsum in terram prostrauit. et sursum rapit tertium celum asperit. Valor autem illi glorie celestis attendit in hoc quod christus tam chare suis amicis vendidisse concernit. quam martyrum sanguine comparabat. hoc visum est in Petro et paulo ceterisque deo dilectis. Secundo quod ibi sit decor inestimabilis apparet in domini creaturis. et presertim in germinibus penitus florentibus et fructibus productis. Tertio gloria celestis est honor insupabilis: quam dominus facit sibi complacites domesticos christi et apostolorum precies. et hic est honor et gloria non tantum super diuites plebis aut religiosorum imo clericorum thesauros proprietatis sed superas omnia totius mundi regna dominatōis. Sed contra put clericorum praria concernit fore vita. sic religiosorum dispar obseruat conuersatio professionis ceno-bit. et eorundem reproborum retributōis compensatio per omnium bonorum retributores non remanebit oblita. Nam dicit Greg. Horrendum erit reprobis in inferno sepultis. quam ibidem erit dolor cum fortitudine. flamma cum obscuritate. mors sine morte. finis sine fine. defectus sine defectu. penia sine fructu. quia mors viuunt et finis semper incipit. et defectus deficere nescit. mors perimit et non extinguit. et dolor cruciat et pauore non expurgat. Et dixit Bernhardus. O gehennalis regio fugienda. ossibus et nervis tremantibus ingemiscendo timenda. ubi ignis ardens. frigus stringens vermis immortalis. fetor intolerabilis. malleus inflexibilis. tenebre palpabiles. confusio

proprietarijs

peccatorum. innodatio vinculoꝝ. totus tremor ab horribili aspectu demonum qui tam ineffabilis videntur crudelitatis: put ait Bern. in alio fmōe q̄ mallet intrare fornacē igne candentē q̄s videre hui⁹ laruatā. videlicet demonis effigiem. Ad p̄positum facit poptime q̄ nuper posui p̄tinēter in alia collatiōe de sancta Br̄gitta Suetie regina: que mulier deuotissima et ex spūsc̄i dono doctissima: que pro nepote suo defuncto videlicet rege Datie orabat instāissime et responsus recepit vt desisteret: qm̄ p̄ sepulto ī inferno nō p̄ficeret. de quo nimis p̄territa. sed vltra petiuit a dñō seruētissime vt videre possz penaz suaz q̄litates ī forma p̄pria. et hoc sibi dñs p̄cessit. et ī pūcto deorsum ad inferos prospexit (p̄out Paulus p̄ visum raptus ī tertiū celum asperit. et illico suū nepotē ī tantis tormentorum penis: vñacum alijs quos verisimiliter nouit oculis suis cōspexit. et ex h̄ crudelitatis aspectu talr̄ p̄territa sup̄ pauimentū corruit. et per tres dies et noctes continuo ī extasi p̄mansit: et extūc reuixit spir̄t⁹ eius. et post multa hanc visionē historialiter p̄ extensum conscripsit. quam similiter legi et legendo cōtremui. Ex hac igitur visione īestimabilr̄ terribili ac cruciati nimis miserabili cōmota fuerat regina p̄dicta tempore Bonifacij decimi romam se transtulit et hospitale ibidem construxit. et ī diebus meis miranda perfecit. et p̄ eundez

Religiosus. Bonifacium post mortem canonizata fuit. Vellem q̄ omnes religionis iugū assumētes. talis horrorem visionis patēter viderēt. et fortassis īmo sine forte crucis christi pondus perseuerāter portarent. Nam patēter experior (p̄out dīc Hiero.) qui similr̄ fuerat mōach⁹: et ī mōasterio sancti Pauli extra muros romāos p̄ aliq̄t annos fideliter inter monachos infelices feliciter cōuersat⁹. sic inquit. Nunq̄s vidi meliores: et nunq̄s vidi peiores nisi ī habitu religiōis degentes: ac si diceret. Aut totū aut nihil: qm̄ sunt p̄ficientes aut nō p̄ficientes. id est deficientes. et ī vno reus omnīū est reus. licet dicat Boetius. Mediū tenere beati. hoc tm̄ est dicere q̄ nō inter bonū et malū tanq̄s duo extrema recipiam⁹ mediū. s̄z inter duo bona recipiam⁹ cū discrete cōpensatiōis moderamē medij modū put int̄ iusticiā et rigore iusticie seq̄mur eq̄tatē. sic similr̄ inter obfuatores regule seq̄mur mansuetudinē. vt iuxta cuiuslibet fratris conditionē et nature cōplexionē p̄seq̄mur rationis discretionē. Attamē vt exeam⁹ p̄fessionis examen. vtputa si frater nūmis stimulo carnis torqueat⁹: nō carnis viue massa p̄ emplastro sibi supponat⁹. sed per christi passionē. mortis p̄prie recognitiōem: ac vltimi iudicij terrorē inferni. tremorisq̄ rigor sibi p̄ponat⁹. et sic indubitāter a tali tēptatiōis morbo sanat⁹.

Clericus Placent que dicis. Hoc tm̄ cōmuniter excepto vt nō omēs in hac vita videant tā patēter infernalis p̄ue cruciamenta. Nam fides n̄ra sufficienter dicit: q̄ qui bona egerūt ibūt ī vitā eternā. et q̄ mala ibunt ī ignē eternū. Et q̄ sit ignis pena: suaq̄ tortura q̄tidiana demonstrat ignis nostri figura. et dicit Brego. q̄ fides non habz meritū vbi humana ratio p̄bet experimentū. et igit̄ p̄pende quantū tu fidei meritū reportares. que fides dicit de penis inferni et gaudijs regni celestis. si patenter et experienter videres. Et igitur dñs disposuit salubri⁹ vt fidei scripturis et doctōibus credam⁹. p̄ salute n̄ra constāter et firmi⁹. put hec et alia p̄ime p̄missa doctores et p̄dicatores vestri p̄pollentes per singulos dies p̄cedunt diligenter doctrinātes. sed si nito sermōis officio videm⁹ auditores et platores et mādatoꝝ expositores p̄mo morbo laborantes. et sic cōcludam⁹ cum p̄ncipis p̄phetaz euangelico p̄ncipali thematis condicto. videlicet: dicūt enī et nō faciūt. allegāt enim onera grandia

De religiosis

et importabilia et imponunt in humeros hominum. digito autem suo nolunt ea mouere omnia. hoc opera sua faciunt ut videantur ab hominibus: putant predicti predicationes precedunt. de quorum subtilitatis eloquentie et curiositatis pulcritudine sol et luna mirantur. Nam legimus in gestis grecorum quod Lycinus dux suo regi Carthaginei contumaciter contrari in campo paucis armigeris fulcitus. et in precinctu cum rege bellaturus: et aduersus gentes in armis innumerabiles illico transitur ad suates. prandete inquit: cum inferis cenaturi. Ac si diceret pransi super terras in inferno horacene sumus? promissuri. et quoniam rex in multitudine sue virtutis sperauit. et dux et sui mortem non timentes tanquam desperati: violenter audaces irruerunt fortes et fuerunt triumphatores. Et nunc ad propositum reuertamur. Hi proprietarii tanquam desperati procedunt: et hic perficiunt et ad tempus prosperabunt: et non tantum hominibus proprio utitur sed accumulatur: et alios fructus ad vite terminum comparant tanquam usurarii qui de usura aliam usuram usurpant. et hi iniquitatem super iniquitatem periculosius committere non formidant. et quod periculosum est iuniores nouitios et innocentes exemplo suo malo commaculant. et quoniam sunt periti: et ceteris doctiores. mox de simplicibus sumunt sibi sequaces. Unde nuprem edo laicus quidam imperitus lingua sua compatriota fuerat locutus: et inter clericos seriose protestatur. Nam sentio quod periti delicatam naribus olant assaturam in inferno repositam: et nobis imperitis absconditam. et igitur non ieiunando. modicum orando. ecclesias non frequentando. et nil boni faciendo totis viribus vehementer laborant ut ipsam assaturam deuorare valeant. et in veritate sequar illos gustando quod ipsi gustabunt. Unde quidam alius hos composuit versus. Et si peritus a perito sit deriuatus. Ut doctor a docto sit rite cognominatus. Sepe nunc in seculo peritus stat honoratus. legimusque peritos respice multos. Consule peritos qua sorte fore locandos. ac si diceret. an a dextris an a sinistris in examine districti iudicis discernas fore remunerandos. Sed rogo te instanter frater charissime quoniam laus in ore proprio solet sordescere aliquid recommendationis dignum dic de nostrorum clericorum continua sollicitudine: quoniam

Religiosus. difficulter semetipsum homo cognoscere potest. hic homerus bonus dormitauit et taliter respondebat quidam discipulus venerabilis homeri philosophi dum questionem sibi difficilem proponi considerauit. Nam homerus magister eius in Atheni doctor famosissimus qui singulis consuevit recenter propositis questionibus respondere. Unum quidam vice per suos scolares inter se altricantes de cuiusdam subtilissime questionis solutione fuerat requisitus. et homerus dormitauit. id est se dormientem fingit. et sic recedentibus discipulis cum maturitate quid dicturus esset profundius deliberauit. et igitur exortum fuit puerbium inter philosophos et discipulos quod in dubiis respondebant. hic homerus bonus dormitauit. Sic ad propositum: quoniam tam dubium imo diffusum et propter multitudinis scripturarum de vita et honestate clericorum: tam in canonibus quam in legibus dictantium. latitudinem profundum et altitudinem: et praesertim tu Felix in tractatulo de libertate ecclesiastica per te nupem ad dominum mycariu Constantinensem. princeps sufficienter dictato. et igitur primum potius

Clericus. Sum peritus: quoniam (volo dormire quam pertinaciter respondere. dispares sunt periti. sicut et ipsorum stat: et igitur dispar erit ipsorum locationis situatus. et fines acta probant et ipsorum apparatus iudex dum venerit iudicare seculum per ignem. tunc apparebunt iudicialiter tonsurati et cucullati. Unde nupem in concilio Basiliensi. dum fratres de obsequia perpetuales ibidem domus sancti Francisci diligentissime laboraret ut eos ad normam suam reducerent. et ambe partes in ecclesia maiori coram cardinalibus. et alijs peritiis: platis et doctoribus

proprietarijs

vocate cōparerent: et illi de obseruantia cōiuncti pariter in vno latere manerēt. et alij et opposito congregati p̄sisterent. ait p̄sidentis voce clamorosa. veniant hic et ad hanc partē fratres de obseruātia: qui mox venerūt humiliter prostrati cum obedientia decenti et reuerentia. et vltra clam dicit ad sibi confedentes qualiter vocabo reliquos: et dixerūt b̄cuiter: veniāt fratres de non obseruantia et p̄sidentis taliter vocauit illos. ac si diceret. de nulla obseruātia et penit⁹ sine religionis norma. et ex hoc vtiq; terribili verbo p̄teriti fr̄es ibidē cōuentuales et tanq; turbinis ventus verticulū inter se facientes. et q̄s p̄im⁹ foret respiciens: et demū globatim cōuoluti: vt prior aut posterior non appareret trepidātes vbi nō fuit timor ac miro vertiginis mō se p̄sidentib; obtulerūt. et post mlti certaminis disceptationē: obfuaiores domū conuētus ibidem et eius possessionez obrinuerūt: et alios domesticos expulerūt. Et nunc ad p̄positum redeamus: et finē collationis cū fine verbi euangelici laudabilr in thēmate p̄positi cū reuerētia faciam⁹ vbi dicit p̄nceps p̄phaz. Qui se exaltauerit humiliabit. et qui se humiliat exaltabit. Hoc p̄uidenter p̄pendens quidā stricte religionis monachus multū apparens hūilis et simplician⁹. vnde post refectionē et horarū canonicarum cōpletiones in celle sue secreto māsīt solitarius tanq; p̄re ceteris mirabilr sp̄eculatiū. Vñ prelato monasterij defuncto. fratres in vnū cōuenerūt: et eundē simplicianū in abbatē cōcorditer elegerūt. et postq; fuit firmat⁹ et potenter insti-
tut⁹ vitā duxit crapulosam et eminēter p̄re ceteris p̄sidentib; deliciosam et extūc dixerunt in mōasterio potiores. Dñe abbas vbi sunt mores et conuersationes solitarie ac māsio seu speculatio priores. Et abbas. Et si duci vitā solitariam in cellis reclusus: nihilomin⁹ tñ ope sollicitudinis et laboris p̄tinuatōe tenui semper occupatā. Et fr̄es quid inquit fuerūt tui laboris exercitia. Et abbas. ego texui rhetia. et in quē finē dixerūt fr̄es. Et ille. Vidi p̄ singulos dies q̄ vos in monasterio potiores cū abbatib; cōmensalib; epulones diligenter deuorātes gallinas ac carnes ferinas et aues et pisces oculos magnos hñtes. et ego recogitauī dies antiq̄s: et me feruenter humiliavi. et feci rhetia vt caperē modernos pisces et aīalia: vt i me firmarent euāgelica dicta illa videlz Qui se hūiliauerit hūc dominus exaltat. S; hoc exemplū nō taliter agas vt et tu similr agas qm̄ nihilo minus dñs solus corda nouerat. etiā nouit q̄ apud eū dolus et fraus nulli patrocinari debebat. put regula iuris narrat: et contra q̄ se exaltat hūiliabit (put in alijs scribif meis collatōib;) vt q̄ de nihilo vl' plebeis vltra p̄suetudinis vsus seu cognatiōis dicātur. et illi aut ipoz liberi depauperant. sic et p̄rietarij: qui cur cordis amaritudie mentis anxietate: desiderij perplexitate. sensualitatis varietate paupertatem timent. et sp̄ i paupertatis penuria vt diuites eguerūt et minuent omni bono. et maledictas res suas tanq; raptas furtum et rapinas in vsum sui corporis formidant expendere. et demum cum continuata paupertatis sollicitudine vel huiusmodi proprietatis substantiā leuiter acquisitam turpiter exponunt. et paupes in maledictōis eterne miseriā transibūt. ac proprie sicut byrondines ac mures et vesperiliones qui cum hominibus et in hominū habitatiōib; cōtinuo nutriunt: et ad māsuetudines domesticatōem naturalr (put tñ faciunt siluestria frequēter aīalia) nunq; reducunt. Sic tales p̄rietarij in domo dñi dei nři videlicz monasterijs et cōuentib; nutriunt. sed ciues et domestici dei nūq; p̄māsuri cōprobant. s; ab etnis tabnacul' penit⁹ repellunt nisi p̄uertantur.

Religiosus. O dñe deus: dicam cum propheta Esa. xxxviii. Reco-
gitabo tibi omnes annos meos in amaritudine aīe mee.

De religiosis

Quius verba ponderanda sunt singulariter p me singula penitentē preciosissī me. Nam primū dicit. Recogitabo. id est recte retro cogitabo in pfitendo pteri ta pctā specialr et integraliter simplr z de plano. Scdo dicit: tibi id est soli sa cerdoti tanq̃ in pspcū dei et vicario xpi. Tertio dicit omēs .i. nihil obmittēdo. Nam qui omēs dicit: nihil excipit. Quarto dicit annos q̃ distinguit p mēses z tempa. et igit̃ quibz tpi et quāto tpe peccaueritis recogitare debetis. Quinto dicit meos. hoc est de pprijs z nō alienis cōfitearis pctis. Sexto dicit in amari tudine videlicz gemebūda cū sincere mentis tristitia. Septimo dicit z vltimo aīe mee. et ita p̃trio d̃z eē cordintima z nō ficta: vt scindam? corda z nō vestimēta nra: vt veraciter pficiam? cū illo q̃ oīs religiōis pfessiōis ordinis et discipline regularis ac stat? clerical? ē pncipiū salutis. z si qd est dulci? salute silr et finis.

Clericus Hoc igit̃ p̃tentiōis certamē aduersaz in agone dimicantiū strennue partiū z mortāl̃ dimicantiū: quoz vn? accipit eter ne vite b̃rauiū. alter sempiternē mortis suppliciū. sic in p̃sentī hui? clerici cum religioso certamē taliter tanq̃ speculatores z spiculatores duelli p principē res gum terre aut pncipis locū tenentē: in multitudie gentiū tanq̃ respublica. s; p summū silentium tanq̃ confessio p̃uata tantū inter duas personas secretata. et taliter pficitur q̃ soli vero victori et huiusmōi certaminis triumphatori huius mano moderamine: sed iudicio dei iusto decreto semp saluo iusticie palma do natur. Tu igitur clerice aut cuiuscūq̃ religionis professe. huius collatiōis pre lium et certaminis bellum tanq̃ speculator a propheta pphetarum in terram p missionis singulariter directe: taliter speculando circūspicias. vt sub pena mor tis eterne vni partiū triumphū tribuas. Hoc semp saluo q̃ huius collationis parabolam p omnia puncta corrigas. z ipsius defectus emēdare nō obmittas. Et hoc multū necessario: quoniā in loco cōpilauī solitario libris oportunis mi nime refecto. z hoc ad laudis z honoris dilatationē fructuosissime religiōis in qua fideliter famulātes quā reportāt apud deū z homīes retributiōes apparet per in mūdo legaliter seruiētes. Nam qui familiariter ministrant in dieb nris summo pontifici aut impatori. et etiā si sint ignobiles seu plebei per terre prin cipes honorificanr. z quātum illi qui dño dñantiū seruentur ancillanr. vt videt̃ experienter in cūctis dei domesticis. z nunc fuit de vltimis paup Bernhardin? in seculo per rabinos peritoz sup cathedrā Moyſi sedentes sepe despect?: quē pronūc venerant in terris maiores potentat?. qm̃ terribilr magnificat?: et hoc anima mea cognosceat nimis. Et igitur timorose dicam z venerabiliter pferam. O grata similr et iocūda dei seruitus qua seruus veraciter liber efficitur. et do minus dominor. O sacer status religiosi famulatus qui reddit hominē ange lis equalē in virtutibz: et principi seu summo pontifici dño nostro Jesu christo domesticū z terribilem demonibz atqz cōmendabilē cūctis fidelibus. O ample ctandū et semper optanduz seruitutis obsequiū: familiaritatis ministeriū: quo summū pmeret bonū z gaudiū potēter acquiri sine fine permāsū. quod no bis concedere dignet̃ religionis vere finis et principium Amen.

Finis.

Contra negligētes diuinū cultum

Tenor epistole de celis misse p patro-
nos ecclesie Thuriceñ. contra negligentes diuinum cultum.

Elix et Regula z Erupantiusger-

f mani de Tbebais: martyres ac patroni ecclesie maior: thuricensis
milites xpi conciuēs aploz: ac domestici dei. dilectis nob in xpo
preposito z caplo iam dicte ecclesie nre: salutē z oīpotētis dei bñdi
ctionē. Iubet ordo rōnis z dictat victoriosi certamis magnani-
mitas: vt locus q̄ tam gloriose extitit mō redimit? triūpho extra nrām penitus
nō exulet memoriā. Quare noueris q̄ in ciuitate dñi vbi sonant iugiter organa
sanctoꝝ. vbi cinamomū z balsamū odor suauissim? carmīa eoꝝ: z vbi angeli et
archangeli hymnū deo decantēt ante thronū dei requies nostra est in seculum
seculi. et p mille annos tanq̄ die hesternā que preterijt: ibi cōmorati sum?. z vi-
dimus q̄ viri religiosi ex omni natione que sub celo est: parthi et medi z elamī
the z c. et aduene romani. Actiū. ij. et alienigene z tyrus et populus ethiopum.
et turba multa quā dinumerare nemo poterat. Apocalip. viij. Et hi in curribus
et hi in equis. Psal. cxij. venerunt hodie portantes pacem et illuminātes pa-
triam. z forte de meritis vestris exigentibz nullus vestrū p tunc nec longe retro
actis temporibz de collegio nostro comparuit. latere enim vos in vicino nō po-
tuit: qd̄ ante nos tam de longinquo puenit. vt de presump. Quanto. quia Aza-
hel cursos velocissimus. de quo. ij. Reg. ij. pridie nobis obuiando casualiter re-
uelauit q̄ nō omīa prospere in ecclesia nostra tenerētur. p̄sertim diuinū cultum
tangētia. Unde ad Carolum magnū imperatōrē christianissimū fundatoꝝ
eiusdē ecclesie nostre pronunc in ciuitate predicta z inibi in palatio regis magni
morantē solleter durim? accedendū. quia conuiuentissim? oculis pertransire
talīa nolebam?. de collu. c. j. qui salutatiōe preuia reuerēter assurgens deposito
dyademate retulit nob in effectū: q̄ licz oriens ex alto sibi celitus ministrauerit
q̄ preposito p tpe existenti z caplo ac toti ecclesie nre ad laudē cunctipotentis et
honorē martyrij nostri. ex q̄ preciosas in p̄spectu dñi mortē ibi dē sustinuim? pro
uiderit largissimē et copiosissimē in tpalibus sine quibz spūalia subsistere non
possunt quemadmodū corpus sine anima allegando ad hoc. c. Si quis abie-
cerit. j. q. iij. quia sincerissime cōsiderauit in dieb illis q̄ vox letabunda cari-
tate atq̄ dulcedine plena triūphātis ecclesie dicit. Laudē dicite deo nostro om-
nes serui eius qui timetis deū pusilli et magni. Apoca. xix. assimilans se forme
sup̄celestis hierarchie: cupiētis ad ip̄az ecclesie hierarchiā sub celestibz appropin-
quare. et hi per prophetā collaudātur dicentē. Beati qui habitāt in domo tua
domic: in secla seculorū laudabunt te. Psal. lxxiij. Unde Isido. de summo bo-
no. Qui? operis mysteriū quicunq̄ fideliter intentaq̄ mēte erequit quodā mō
angelis sociat. Quare excitando christifideles z p̄sertim dicte ecclesie nre clerū
pro varijs seu mltiplicatis bñficijs q̄tidie exhibitis receptis z recipiendis sub-
iungit vt incessanter et iocunde laudet deū creatorem et benefactorem suum.
Semper laus eius: videlicet dei in ore suo: vt sic luceant opera sua corā hoibz
vt ipsi videant z glorificent et laudent patrē celestem. Matth. v. et maxime hi
qui de dicto clero q̄ longe post fundatiōē et dotatiōē nrās: z p̄ter ordinatōz
nrām dñi eēnt liberi serui dei facti sunt. et sacramēto ad diuinū hmodi cultū per-
agendū. sponte stricctissimo se p̄strinxerūt. declinantes autē in obligatōes addu-

Contra negligentes

cet dñs cū opantibz iniquitatē. Ps. cxxiiij. et imputat illis qui se artant duz liberi
 erant. de clecē. In veteri. et dāna q̄ quis sua culpa sentit sibi et nō alijs dñz impu
 tare. de indi. Intellexim⁹. cū cōcor. Ribilomin⁹ deuotio tepescit p̄ sue salutis im
 memores. et negligēter diuina pficiūt ministeria tabescētes. Quibz audiet p̄pter
 reipublice: sibi videlicz Carolo multipl̄r a summa maiestate sagaciter cōmisit
 tractatus prepediti peracta solēni vt decuit gr̄arum actiōe dimissim⁹. et de con
 silio periti viri m̄grī Juonis nobz sentanei subseq̄ns cōscriptū fidelr vobz p̄
 sentes duxim⁹ destinādū. Vñ p̄ solertiori p̄dicti sacramēti a clericis quibusdaz
 nre ecclie vt p̄mittit p̄stiti p̄sideratiōe ad doctrinā rudīū vos volum⁹ summoz
 pere diligenter legere et intelligere: ne sit negligere tria cū timore et tremore nō
 tanda. vt videlicz. Primo hui⁹ et cuiuslibet alteri⁹ iuramenti siue sacramēti so
 lennia. Secūdo deiurātis picula. Tertio eorundē periculoz remedia. Ad primū
 qz iurare est aliqd deo teste dicere. et iuramentū est vox ipsius iurātis vlt actus ip̄e
 vel ip̄m qd iuratur. Et insup cā institutiōis ipsi⁹ vna ē: vīcz p̄pter ifirmitatē ho
 minū de facili dubitantū. Lū enī volum⁹ alicui p̄suadere qd vtile est. et nō cre
 ditur nobis simplici verbo: p̄mittit nobz iurare. vt. xxij. q. j. Non ē cōtra. nec est
 peccatū. Est et alia causa (prout dicit Hiero. sup Math.) quia saluator n̄r nō p̄
 deū iurare phibuit. sed etiā p̄ hierosolymā. et p̄ caput tuū. et hoc q̄si fuit parui⁹
 in lege concessum. vt quō victimas imolabāt deo nec imolaret idolis. sic et iura
 re p̄mittit in deū. nō qd recte facerēt: sed q̄ meli⁹ esset deo exhibere fidem q̄ de
 monijs. xxij. q. j. Considera. nō tñ ad iurandū debet quemq̄ spontanea volun
 tas inducere. sed necessitas trahere importuna. de iureiur. Et si xps. Hui⁹ igi
 sacramēti magnitudinē p̄siderantes magnus Carolus supradict⁹ ac reges ter
 re et om̄s populi: p̄ncipes et oēs iudices tre: nō tñ iura et p̄uilegia sua. sed etiā
 ecclesie nre p̄dicte et pluriū aliarū sup eo fundamētare solebant: et vt iuramentū
 omnis cōtentiōis sit finis. de iurū. Quēadmodū. imo nobiles eoz in manicis
 ferreis se hmōi vinculo astringētes. et etiā liberi in carcerē se rep̄sentātes et cor
 pus ad torturas. et res ad pericla metu honoris p̄pendi tp̄alis offerre n̄ postpo
 nunt. Idcirco Tulli⁹ li. ij. de offi. c. xxij. narrat de Marco regulo q̄ duct⁹ est ca
 ptiuus a Carthaginensibz et post remissus romā sub iuramento redeundi. et licz
 dissuasus ab amicis redire maluit q̄ fidem hosti datā falsare. nō ignorās se ad
 crudelissimū hostē et ad exq̄sita supplicia p̄ficisci. tñ iusiurādū obfūādū putauit
 Hec ille. Propterea vos clericos ecclie nre p̄dicte et q̄rumcūq̄ aliarū ecclesiarū
 merito mouebit animarū piculū qd ē sup oia pericla mundi fidelr fuare iusiur
 andū. Est autē iuramentū eo solenni⁹ et digni⁹ q̄nto res est sanctior q̄ tangitur
 dū iurat. vtputa sc̄m euāgeliū xpi sup oēs scripturas mūdi. xviij. q. iij. Sicut
 qui. Quare tam gliose excellenter et multipl̄r dixerūt. p̄phe. et p̄mo Dauid psal.
 xiiij. querendo. Dñe quis habitat in tabernaculo tuo aut q̄s req̄sces in monte
 sancto tuo. et responsionē formauit. qui iurat primo suo. hic accipiet bñdictiōez
 a dño. Itē psalmo. lxij. Laudabunt oēs q̄ iurāt in eo. s. deo. qz obstructus est os
 loquētū iniquū. Item. Iurauit dauid seruo meo: vsqz in eternū p̄pabo semē tuū.
 Ps. lxxviij. Item. xciij. Non p̄gnouēst vias meas q̄bz iurauit in ira mea. Itē
 psalmo. c. Qui laudabāt me aduersus me iurabāt. Item. ciiij. qd disposuit ad
 Abrahā et iuramentū suū ad ysaac. Item. cix. Iurauit dñs et nō penitebit eū. Itē
 cxviij. Iurauit et statui custodire iud. iusti. tue. Itē iusiurādū qd iurauit ad abra
 am puerum suum. Et angelus quē vidit Johānes stantē supra mare et sup ter
 ram: leuauit manū suam ad celū et iurauit p̄ viuētē in seclā seculoz. Apoca

diuinū cultum

lipſis. x. Et dicit ſapientis autoritas. Iuſiurandū ſerua. Et apud gentiles iuſi
iurandū erat honoratiſſimū. vt dicit phus in pn. metaphi. Et idē ad Alexandrū
magnum z ambo fuerūt pagani ſic inq̄ens. Laucas o alexander ne infringas fi
dem datā z federa cōfirmata. nam hoc puenit infidelibz iuuenibz z meretricibz
ſerua pmiſſa fidelr. qz omis infidelitas pſequit finē malū. Scias igit qz p fidē
fit hoim cōgregatio. ciuitatū inhabitatio. viroz cōmunio. regū dñatio. p fidez
caſtra tenent. ciuitates ſeruant. reges dñant. Laucas igitur fideliffime pnceps
fidem datā infringere: ſerua firmiter tua iuramenta z federa: etiam ſi ſint gra
uia. Hec ille. Si ergo tantū ſacramētū glorioſus de⁹ in ſanctis ſuis: et ppharū
laudabilis numerus. phoz pnceps. imo totius mūdi maietas z gubernatio. iū
xta legū z ſctōz. canonū traditōes tā magnanimiter pſeruāt. q̄nto magis vos
clerici exq̄ in eodem genere pcti graui⁹ q̄ laici videm⁹ peccare. z guiffime plati
de iureiur. Lum quidā. cū magna cautela. reuerētia. ſanctitate z honore pſiſte
tis in cuſtodia inuiolabiliter ſeruare nō poſtponatis. Et hec de primo.

Secundo vt pmiſimus deierantiū pe

ricula explanabim⁹ inq̄ntū poterim⁹. Scribit enī Sap. xviij. Os qd̄ menti⁹
occidit aiām. xxiij. q. j. Iuramētū. et ideo perdes oēs q̄ loquūt mendaciū. ſepul
chrum patēs eſt guttur eoz: linguis ſuis dolose agebant: iudica illos de⁹. Ps.
xx. Et yſido. de ſummo bono. ſubſannādo dicit de eodē. Mendaces faciūt vt
vera dicentibz non credat. reddit em̄ ſepe hoim multa falſitas etiā in veritate
ſuſpectū fortius mendaciū piurio deprauatū. qd̄ p ſcripturas graui⁹ homicidio
(ſm ſctm̄ Tho. in qdā qōne) de quolibet reputat: ſic dicente. quia ſicut apls di
cit Hebr. vj. homies p maiores ſui iurāt. z ois cōtrouerſie eoz finis eſt iuramē
tum. fruſtra aut in caſu homicidiū pſtrouerſie finis eēt iuramentū. ſi homicidiū
eſſet q̄ui⁹ piuriū. preſumit em̄ qui maiorē culpā homicidiū cōmiſit nō veret mi
norē piuriū incurrere. Et hoc ipſo qz in cā cuiuſlibz pcti deſert iuramētū manife
ſte oñdit qz piuriū p maximo pctō dz haberi. nec imerito piurare nomen dei vi
det quedā diuinū nomis derogatio. vnde ſcōm locū poſt idolatriā pctm̄ piuriū
obtinēt. vt ex ordine pceptoz ptz. hec ille. Saluo qd̄ dicit. xxiij. q. j. c. vlt. i glo.
vltia. videlicz qz homicidiū graui⁹ punit in ecclia. Rō qz q̄ui⁹ nocumentū inter
dum infert pximo ſuo: put videt in adulterio qz regulariter maius eſt furto. vt
xxij. q. Qd̄ enī furtum cōiter acius ppter eandē cauſam punit. Deſtatio at
hui⁹ ſcleris videlicet piuriū eſt tanta qz in clerico meret penā deſitionis ab
ecclia z beneficio. de iureiur. Quēadmodū. z piurus ad testimoniū etiā poſt p
actam pniām nō recipit. vt d̄ testi. Testimoniū. z infamis eſt. vj. q. j. Infames.
et ſic infamis perdit nomē bonū qd̄ eſt ſup vngēta p̄cioſa. Eccl. vij. Eſt autem
infamia ſm Azo. z inſti. q̄ mo. infa. irro. fame puatio ſeu diminutio. Eſt autem
fama illeſe dignitat⁹ ſtatus legibz ac moribz approbat⁹ z in nullo diminut⁹ z di
gnitatis nomē poſit in diffinitōe p honore publico. Hec ille. Unde periurus
pxie dicitur honore publico puatus. z totiens quis deierat: quotiēs facit ptra
rem iuratā. vt no. Archid. de re iudi. c. ij. li. vj. et pro quolibet piurio eſt punit⁹
dus p. xl. dies in pane z aq̄. z expoſt p ſeptem annos ſequētes z nunq̄ eſſe ſine
penitētia. j. q. j. Quicūqz. et quid reſtat dicit. niſi quis penituerit legitime im
pedimēto ceſſante. et niſi iuramēto delationē quiſqz integrā inuiolatāqz ſerua
uerit: abſqz dubio in eternū peribit. et bonū illi erat qz natus nō fuiſſet. Marci
xiiij. et crudelius illi eternalr punitur qui apponent iniquitatē ſup iniquitatem

k

Contra negligentes

videlicet ad hoc negligendo diuinū cultum ad quē per iuramētū tenent. et in/ sup sunt de numero illorum de quibz dicit ppheta. *Ve qui p̄surgit mane ad ebrie/ tatem sectandā vsqz ad vesperā vt vino estuesz et op⁹ dñi nō respiciatis nec opa/ manuū eius p̄sideratis.* Esa. v. tanqz diceret tota die. ex quo dicit vespere et ma/ ne dies vn⁹. *Ben. j. xl valde mane vna sabbatoz.* Math. vlt. *Un̄ Hiere. xlvij* *Benedictus q̄ facit opus dñi negligēter. et p̄sertim tpe diuinorū vt p̄ls q̄ sede/ bat bibere et comedere et surrexit ludere: cōsumit dies suos.* Exo. xxxij. vt dicit *Breg.* Si is q̄ prelat⁹ est debitori dñico culpas impune dimittit: nō mediocri/ ter p̄fecto offendit q̄ debita celestis regis et dñi sua p̄sumptiōe resoluit. ea nāqz q̄ in uob cōmittunt. facile possum⁹ dimittere. ea s̄o q̄ in deū cōmissa sunt cū mag⁹ discretionē. nec tū sine p̄nā possum⁹ relaxare. xxiij. q. iij. Si is q̄. Et qd sequi/ tur. dum adhuc esca eoz erat in ore ipsoz ira dei ascendit sup eos. quia vescies/ bant voluptuose interierūt in vijs suis. et sic diues ille q̄ epulabaf q̄tidie splen/ dide: sepelient in inferno. vt *Lu. xvj. et hoc aliquā apparet in qdā habitaculo put/ pcepim⁹ distātia loco. vbi post mortē opati sum⁹ tanta mirabilia q̄ de ripa flu/ minis ibidē vbi decollari meruim⁹ nris manibz capita portauim⁹: et vbi corpo/ raliter requiescim⁹ vix. xl. cubit⁹ tabernā p̄stitulistis. vbi verbo et ope mlti perpe/ trant excessus s̄ mentē fundatorū p̄dicti. et vbi tpe diuinorū insolentias exercuistis/ et foras hodie exercetis.* Porro videndū est de his q̄ tantoz participes fieri/ volunt malorū. et corā ceco ponūt offendiculū. *Leuit. xix. Dic em̄ lex moysayca q̄/ christus nō venit dissoluere s̄ adimplere.* Math. v. de p̄sc. di. v. *Si q̄s autēz/ videbis bouē fr̄is tui aut ouē errantē et p̄teribis. sed reduces fratri tuo.* Deut. xxiij. *Cum autē anime sint oibz bobus et ouibz aut q̄buscunqz rebus alijs p̄cioso/ res. vt. xij. q. j. Precipim⁹. qz ad dei similitudinē create sūt. vt d̄ pe. di. ij Et illa/ anima. quaz aiaz pericul⁹ summope tanqz fideles patroni et defensores deside/ ramus obuiare. vt de p̄sti. c. ij. li. vi. cum p̄cor. et s̄ maxime p̄ platos ne sanguis/ subditoz de m̄ibz suis requiraf. de sen. cxx. Ut fame. cum p̄cor. de quo *Breg.* sup *Ezechielē li. j. ome. xj. vel. c. cxxv. quia ipsoz negligētia cedit in discrimen/ subditoz. xl. dis. Si papa. cū p̄cor. et Jo. crisostom⁹ dic. Pensandū ē quātuzcō/ nexa sibi sunt p̄ctā subditoz atz p̄latoz vel p̄posito. quia vbi subiectus ex sua/ negligentia vlt culpa p̄morit. ibi is qui preest qm̄ tacuit reus mortis tenet. Hec/ ille. qm̄ idem p̄lati p̄sentire vident errantē q̄ ad refecanda q̄ corrigi dñt non oc/ currunt. lxxij. dis. Consentire. et error cui nō resistit approbat: et veritas cui mi/ nime defensaf opprimif. Negligere quippe cui possis p̄turbare peruersos nihil/ aliud est q̄ fouere: nec caret scrupulo societatis occulte q̄ m̄ifesto facinori non/ desinit obuiare. Ibidem. c. Error. Quid enī p̄dest illi suo errore nō pollui q̄ con/ sensum p̄stat erranti. Ibidē. c. se. et ait *Aug⁹. p̄s. lxxij. ostēdit p̄pheta: nec illos/ immunes a scelere esse p̄ncipes. qui cū p̄e multitudie timerēt et possent illos a/ facto: et se a p̄sensu liberare. qz q̄ desinit obuiare cū pōt p̄sentit. xxiij. q. iij. c. vlt.* et tanto ḡuioza sunt p̄ctā q̄nto diutius detinent infelices animas alligatas. de/ sumo. Cum in ecclia. et *Boe. iij. p̄sola. p̄sa. iij. Si nequitia miseros facit. mi/ serior est necessario diuturnior neqz: quos infelicissimos esse iudicārē si nō eoz/ nequitia saltem mors extrema finiret. Hec ille. et iō h̄mōi p̄sentientes erūt simi/ les pylato in dānatione. quia potius volunt offendere deum q̄ homies. et pl⁹/ diligunt fauores q̄z timeāt diuinā maiestātē. vt colligit *Math. xxvij. xj. q. iij.* Quisquis. et c. Qui resistit. de here. Ut officiū. s. j. li. vj. et breuiter quis potius/ deberet omnia mala pati q̄z tanto malo p̄sentire. xxxij. q. v. Ita ne. cum cōcor.***

diuinū cultum

et dicentis. Durus est hic sermo. Job. vi. imo hi sunt canones et nobis leges scripte. facilius est autem celum et terram perire quam de lege unum apicem cadere. Lu. xvi. Quam autem crimina vix tam facientium quam presentientium statum et honorem ac dignitatem ecclesie sine et persona eorum tangere videntur. Quare clericus ecclesie etiam sine mandato capituli propter detestationem peccati potest accusare. denunciare. agere et persequi: et quod est actio popularis. vt. ff. de po. ac. l. j. et iuramentum deferre in eadem. vt. ff. de iureiur. l. Bene qui. §. In popularibus. et pena exacta in homini actione prestanda est actoris. ff. de ver. ob. l. Luit. ij. Rñ. et maxime si homini negligentie crimine est publicum et notorium. si autem occultum: tunc secundum euangelicam veritatem potest inter fratres et se talia mouere. vt. Math. xvij. et put. le. 7. no. in. c. Si peccauerit. v. q. j. et ibidem in glo. et in tali casu publico unum resistit omnibus. xxx. di. In cena. imo venit puniendum: si talia non facit et potest de elec. Generali. lib. vi. de re. ec. non alie. Hoc persulissimo. eo. li. xxij. q. iij. Maximianus. Ac etiam quod plus est si iurasset in talibus penitus tacere potest precedere et debet. vt. ij. q. j. Si peccauerit. cum peccator. vel si generaliter iurasset contra aliquem non esse in quacunque causa. in tali causa potest esse contra eum. vt. de iure iurati. Peritio. cum non sit iuramentum constitutum vt sit vinculum iniquitatis. eo. ti. quanto. et ita negligentia inferiorum suppleri debet per superiores et e converso. vt. de pces. pla. Quia diuersitate. z. c. Nulla. cum concors. et ita fuit in nostra ecclesia Thuricensem in pratica: quia caplin sepe supplet defectum et negligentiam prelati sui et potest. et canonicus negligentiam caplin. et capellanus negligentiam canonici. et sic deinceps armati iuribus et ratione et consuetudine supradictis et pallegatis: et si talia non fierent quis dubitat quod homini negligentie in damnum ecclesie redundaret. Item ex alio Si prelatus furiosus aut arreptitius assumpto gladio discurrat ad ecclesiam ad occidendum animas: nonne deus clericis sibi auferre gladium ne repleret quod estis vos ad nihilum quam ad prebites et ad laudem redigat vt non perfundat damnum. et ipsum dyabolus declinet proiciat de igne in ignem: quis dubitat vt colligit. xj. q. j. Si quis episcopus. z. c. Non enim. et ibi sequitur. Unde Datathias errantibus omnibus fratribus in lege dei sui doluit et timuerunt renes eius et accensus est furor eius secundum iudicium legis et insaluit ipse solus et indeum sacrificantem idolis trucidauit super aram. xxij. q. v. Si audieris. ij. Nachab. ij. et elisit hic omnis perplexitas. quia mor eligendum est tamen bonum et cessabit omne malum. vt. xij. di. Ferui testiculorum. Quare dicit Augustinus. non omnis qui parcat amicus est: nec omnis qui verberat inimicus est. v. q. v. Non omnis. Ex quo autem sensus vt premissum est alienum peccatum facit omnino proprium. vt dicit Archid. Et ille. lxxj. di. per totum. O amaritudo amarissima secundum Ray. illi qui puocat ad malum quicumque. et prefertim ad iurandum quem scit falsum velle iurare: et exigit vel recipit ab eo sacramentum veritati contrarium. et si scilicet enter vel credat verisimiliter quod ille velit deierare: talis vincit utique (vt predictum est) homicida: quia homicida corporis: iste animam occidit. imo duas animas et eius quem iurare puocauit et suam. xxij. q. v. Si quis puicit. Ex autem dictum est quod ille vincit homicida: intellige in damno dato. quia maior periculum est in amissione unius anime quam corporis infinitorum. xxij. q. iij. Habes. et qui audit tales iurare falsum et scit et tacet grauissime peccat: vt Levitici. v. Anima que audierit etc. Unde iesus ad pylatum. Joba. xvij. propterea inquit qui me tradidit tibi maius peccatum habet. id est qui te induxit ad peccandum in me maius peccatum habet. Ita iudei grauissime peccauerunt quam pylatus: vt dicit magister in hysto. de secunda illusione Iesu. ita in proposito. Si autem (quod absit) sunt de hic stantibus qui non gustabunt mortem in penitencia: nec quod deterius est intendunt penitere de premissis. videlicet perurio: negligentia. sensu: puocatione: et diuini cultus diminutione. sed mortalis

Contra negligentes

rate preuenti moriuntur morte peccatorum pessima. quid sequitur nisi (prout dicit
 Esaias ppheta. c. xxiij.) Asportare eos faciam sicut gallū gallinātū qui portat
 de foro: vt quomō videlicet pedibz ligatis et sursum erectis et capite demisso vt
 decoquat in olla gehēnali varijs cruciatibz: vt pena corū deat culpe: qz nō can-
 tauit nec gemitauit: et alijs maior reputabat. Et de his dicit ppha ps. lviij. *Ue-*
niat mors sup illos et descendat in infernū uiuētes. vbi nulla ē redēptio. Et iterū
Ladent sup eos carbones in ignē deijcies eos in miserijs nō subsistēt: et ira sua
cōturbabit eos et deuorabit eos ignis: et pluet sup pētores laq̄os ignis sulphur
et spūs pcellaz: pars calicē eoz. Et ad eosdē dānatos dicit Hier. xv. *Ignis suc-*
census est in furore meo: et vos ardebit. et Esa. xlv. Vos clamabitis iuxta men-
surā delicti erit plagaz mod⁹. Deut. xxx. *Sz breuē ex q̄ hmoi pene ignis pur-*
gatorij aut inferni omnē penā mūdi excedūt: quā vnq̄ aliquis passus ē in hac
vita: vt de pe. di. vlt. c. vlt. Abhorrebitis igit penas inferni hmoi crudeliores:
si sincere ppenditis hui⁹ mūdi maiores quas nos patroni vestri prenominati
in corpibz nris et in loco p̄dicto passi sum⁹. et fuerunt he videlicet carceri inuicti
infectio. lōge famis tedio. rote ferree infectio. stridens incēdentū bullēns plū
bi et picis infusio. et demū capitū nroz detritatio: et alias penas alioz martyz
quas videre poteris mūdanas in scōz martylegio cōprehēsas. q̄s similr infer-
nalibz minores annumerabis. Nec solaciū est hmoi miserrimoz damnatorum
ex q̄ plēs hūt socios penaz: qz p̄pterea nō min⁹ ardebūt q̄ cū multis ardebūt: vt
v. q. j. Multū. in fi. Et insup notabis q̄ diuini cult⁹ impedimētū est tñ scelus et
crimen vt hmoi impediētes impuie pcutiunt in ecclia. etiā si forēt clerici vlt p̄-
sone religiose. vt de sent. ex. Venientes. qui quidē pcutientes als eēt excōmu-
nicati maiori excōcatōe. vt. xxiij. q. iij. Si q̄s suadēte. que excōcatio ē maior
pena mūdi. xxiij. q. iij. Corripiant. et nisi imponit p p̄ctō mortli vt reperi cūz ali-
cuius vxore. matre. sorore: vel filia p̄pria turpiter agētes pculsi. eadē snia nō cō-
trahit. vt de sen. ex. Si vero. §. Nec ille. et nō refert q̄ ad deū an impediāt di-
uinū cultū verbo facto aut cōsensu. vt p̄z in p̄dictis. Nec p̄termittēdū est q̄ le-
ges diuina p̄turbantē officia capite puniūt. C. de his q̄ rele. p̄su. l. Denūciam⁹
Gratitas criminis. l. diuini cultus impedimēti apper. Nā ex q̄ leges et canōes
vltimas defunctorz pias volūtates p legibz tenēt. vt in autē. d. nup. §. disponūt
xiij. q. vlt. Volūtas. Idcirco Carolus magn⁹ p̄dictus et plēs xp̄ifideles ad in-
star hierl̄m celestis mltroz miliū angeloz decorate volebāt mltiplicare ecclie no-
stre ministros in effectu mlt̄ates: qz volūtas ip̄edis. et impediētes facto aut
cōsensu: qd̄ idem valz (put p̄dictū ē) sacrilegiū cōmittūt. vt le. et no. xxiij. q. iij.
Sacrilegiū. et ideo dicit lex grauius peccare in mortuū q̄ in vinum. C. de se-
pul. viō. l. Qui sepulera. et hoc quantum ad secundum principale.

Tertio predictoz remedia periculorū

vobis preposito et capitulo significare nō postponem⁹ que duplicia sunt. Pri-
 mū quidē remediū: qz si iuratū est seruare rem licitam et honestā videlicet diuina
 peragere: quod seruari potest sine interitu salutis eterne. de iureiur. et si christ⁹
 imo est salus eterna si psalmos nostros cantabimus cunctis diebz vite nostre in
 domo dñi. idcirco redde altissimo vota tua. ps. xliij. et volūtarie sacrificabis sa-
 crificium laudis. quia dicit ppheta ps. lxxv. *Vonete et reddite dño deo vestro.*
de vo. Vagne. Et itez. Redde dño iuramēta tua. Barci. v. et in me sunt de-
vota tua. que reddā laudationes tibi. Ps. lxiij. dolo et fraude semoris. id est do-

diuinū cultum

lum et fraudē nō adhibendo ex quo semp iuramentū refert ad intentionē illius qui dolū non adhibuit vel artē. xxij. q. v. Quātumcūq. §. Si ergo. et sine dolo et fraude iurat q̄ dolus et fraudē penit^r excludit. nō vt hi q̄ impedimētū fingūt vt puta infirmitatē vlt^r hmoi vt se obsequijs subtrahāt diuinis et iuratis. Vñ legim⁹ q̄ quidā creditori suo iurauit ad decretū iudicis pecuniā reddidisse q̄ ipsaz in canna absconditā assignauerat: creditori retinendā nesciēti. hic (vt p̄mittit^r) nō loquebat^r veritatē in corde suo: sed egit dolus in lingua sua: et iurauit proci⁹ mo suo et decepit eum: et ream fecit linguā suam mens rea. xxij. q. j. Homines. in fine. Sed vtiq; iugum enim suauē est et onus leue diuinis officijs interesse et psallere nomini dñi altissimi. et beatus popul⁹ qui scit iubilationē. Psalmo lxxvij. et diligent^r nihil est difficile. vt ait Seneca. et ita Jacob seruiuit pro Rachel p̄ multa tempa Bēn. xxix. et dicit historia ibidē. Desideranti animo ip̄a velocitas tarda est. et est in amore modus nō habuisse modū fm Pamphilum de amore. vñ dic^r Gregori⁹ sup Ezechielē li. ij. Omelia. iij. §. Fulcite me florib⁹ stipate me malis: quia amore langueo. Quid namq; sunt flores: nisi anime bon⁹ nū op⁹ inchoātes et desiderii celeste redolentes. et infra. Si enī amas: portas. si desistis amare: desistis tolerare. qd̄ enī min⁹ diligimus: minus toleram⁹ quia iuuante fastidio citius facta christi adducunt ingratitude ponderis q̄ nō nobis nō lenigat pena caritatis. Hec ille. Nam tale obsequiū diuini cultus assumi latur hierarchie miro ordine angeloz ministerio supornate. Et licet quadam necessitate ex quo quis iurauit diuinis interesse: videat^r compulsus. miserator tamen domin⁹ multū et misericors de necessitate fac^r virtutē homib⁹ bone voluntatis. vt de deci. Ruper. sicut videmus de damnatis ad suppliciū vltimum Si vero penituerūt sine purgatorio merētur vitam eternam possidere. vt probat cōpo. in sum. li. iij. ti. xxiiij. q. clxij. Et nōne dulce pond⁹ sustinet ex q̄ duo⁹ decim hore sunt dici. vt Johā. ij. et totidem noctis. et de quibus quatuor plus vel minus dictum expendet pro tam largo dei beneficio. etiam si p̄ iuramentū ad diuinū cultum non sit astrictus. prout sunt canonici ibidē: quoniā hi errant corde: qui recepto tam grato stipendio crudelissimū ingratitude viciū contrahendo obsequijs nō recipiunt. et huiusmodi ingratitude canones et leges detestant^r. vt. xij. q. j. Octaua. Unde poeta. Ver et natura: ratio deus omnia iura. Damnant ingratiū: detestantur fore natum. Sed quid sequitur: vt li. feu. c. iij. qui cau. feu. amitt. §. Qui domino suo. qz vasallus id est clericus q̄ nō facit id pro quo datur feudū: ipm feudum amittit. id est morte horrenda beneficio priuabit^r a domino deo. quia homo dū in honore esset nō intellexit. Psal. xlvij. Idcirco tollet euz deus de medio ne peccatū eius augeat. xxij. q. iij. Ea vindicta. et propter peccatū citius moritur. xj. q. iij. Episcopi. Et episcopatū eius accipiet alter. Ps. cvij. Qui autem beneficiū ad ipsum nō pertinet peroccipat. et cum hoc deseruit et fructus recipit. Quātum furtum et rapinam cōmittit cōtinuo. de ele. Dudum. ij. Rñ. et nisi hic fructus restituat nō videbit lumē in eternū. vt notat in. c. Peccatū. de re. iur. li. vj. et merito penas p̄dictas sustinebit. ex quo nullū malum remanet impunitū. de pe. dis. j. Nullus. et retribuet domin⁹ facienti malū iuxta maliciā suā. ij. Regū. iij. in fine. Est et aliud re medium videlicet vt superioris auctoritate aut homis cui iuratū est p̄fata obligatio iuratoria pro diuino cultu peragendo penitus tollatur. et in melius aut vberius bonū seu diuini cultus augmentū cōmutet^r. iuxta moderationes Spe. de lega. §. Nunc ostendēdum vbi hoc quoq; et vbi maius periculū vertitur cauti⁹

De institutione

procedatur. de ele. c. iij. li. vi. cū p cor. Premissorū enī omnīū z singlorū correctio nem nos patroni p̄dicti gratanter admittim⁹. imo vt fiat instāter instam⁹. exq̄ post trāsitiū m̄gri Juonis p̄dicti z nostz ad superos: plures vtriusq̄ iur̄s ema nauerūt traditiōes nobis fortassis ignote. Si aut̄ bene dicim⁹ nos non lingua percutiatis: detractiōis crimē miserabilr̄ incurrentes. Nam p̄pha q̄ p̄sequebat̄ et cū supbo oculo z insatiabili corde tantūmodo nō edebat: oñdens per hoc de tractionis pctm̄ excedere in malicia supbiam q̄ est initiū om̄is pcti fm̄ Brego. vbi. s. et auariciā que om̄i maloz est radix. j. Thimo. vj. xliij. di. Bonorū. quia non min⁹ detrahentiū q̄ raptoz peccatū non dimittit: nisi ille honores et iste bona restituat ablatas iuxta regulā in. c. Peccatū. p̄dicto. fideliter annotatam et melius per H. boyc. in. c. Cum tu. de vsu. s. iij. p̄. Item cū ar. hui⁹ capituli Suspirando p̄pendētes vos qui iudicatis terrā saltem particularē z ecclesiāz nostre patronatui subiectā gubernatis: qd̄ dicat p̄pha. Esa. v. Ue qui dicis ma lum bonū. z bonū malū: ponentes tenebras lucem: et lucem tenebras. ponētes amarū dulce: z dulce in amarū. ij. q. iij. Ue qui. z nō tm̄ ore dicentibz. sed tacen do z p̄sentiendo clamātes in toto corde v̄ro: z bonū impediētes et cauētes z prudēter attendētes in premīssis vt nil vendicet odiū vel fauor vsurpet. timor exulet z iusticiā auertat sed stateram gestantes in manibz lances appendentes eque libramine. vt p̄e omibz p̄ oculis habeatis solū deum. illius imitantes ex emplū qui s̄relas populi tabnaculū ingressus ad dominū referebat. vt fm̄ ei⁹ imperiū iudicaret. Si quis aut̄ (quod absit) fame prodigus z p̄prij p̄secutor: ho noris p̄tra p̄scientiā et iusticiā in detrimentū cultus illius qui est deus vltionū dominus z deus magn⁹ terribilis sup̄ om̄s qui in circuitu eius sunt index veni turi seculi quicq̄ attemptauerit verbo: consensu. aut ope ip̄e p̄culdubio reddet vnicuiq̄ iuxta opa sua absq̄ eo q̄ ipsi⁹ omnipotētis dei ac nostrā ac p̄noīati ma gni Caroli impatoris indignationē se nouerit incurfurū. Datum in ciuitate dei predicta Anno a natiuitate dñi. D. ccccxxix. kal. Januarij inditiōe secunda.

Finis.

Tractatus de nouorum officiorum di uinorum institutione.

Ecclēsia Thuriceñ sunt statuto rum ordinationes quondam solēniter edite: z per ordinariū loci dudum et ante cōpilationē septi libri decretaliū confirmate. et insu per laudabiles consuetudines que cū statutis per singulos canoni cos tpe suaz institutionū sunt iurate. z inter hmōi statuta sūt aliq̄ quibz diuina regulant̄ officia: q̄ iuxta diuersaz ecclīaz cōsuetudines aut breuia rium v̄l statuariū seu regula chori vel notula vel registrū: siue registrū cantoris nuncupat̄. z in romana ecclēsia vel curia p̄prie dicit̄ ordinariū. vt p̄t̄ in. c. Uni co. de offi. p̄mi. In sup̄scriptione. de offi. custo. c. j. In sup̄scriptiōe. vel libell⁹ officialis. xxxviij. di. Quando presbyteri. Et quia in eodē breuiario Thuriceñ inter cetera (prout in multis libris ab eodē exemplariter conscriptis) reglariter continet̄ vt de sancto Johāne baptista nonē lctōes sub duplici festo vel officio

nouorū officiorum

et de sancto Francisco vna antiph. et collecta suis diebus legantur. vnde qui-
dam homo speciali deuotione compūctus nuper contulit stipendia siue reddi-
tus annuos et ppetuos ecclesie p̄dicte in die sancti Francisci inter canonicos
diuinis interessentibus distribuēdos. cum pacto vt ipsorum canonicorū chorū
de cetero de sancto Francisco similr nouem lectiones cum duplici festo quēad-
modū de sancto Iohanne baptista celebrare non obmittat perpetuo. Et licet
hec materia legendo peritis sit multū fastidiosa. cum fortassis apud ipsos sit
quotidiana. studio tamē simplici p̄oderit. diligenter ruminata. Nam vt scri-
bit sanctus Hieronimus in vitis patrū de Paulo heremita. qui diligentia sibi con-
petenti q̄siuit a senioribz suis vtrū christus fuerit ante pphetas. cuius quidem
questionis effectus licet fuerit simplex. ille tamē scriba subtilissimus nō sine cā-
eam ponit. cū nouerit ipsam p̄fecturā simplicibus. vnde p̄tinēter ex his que p
modū thematis ponūtur. et in veritate gestorū consistūt. mirabatur quidam ca-
nonicus huius ecclesie et iuris ignarus. attamen in hoc collaudāndus. quia inter
antiquos philosophari incepit ppter mirari. vt dicit Aristot. iij. metaphisice. et
cōmouet gentes publicis error. et ideo admiratio similiter causat de rebus ex
ignorātia cause. vt dicit Boetius. iij. de psola. metro. q̄nto. Et igit̄ erga me fe-
licem cantore Thuricensis ecclesie decretorū doctore mouebat tali dubio. Vtrū
licuerit preposito et canonicis p̄dictis taliter immutare statutū siue breuiarium
Et videbat sibi q̄ non. et fortassis ex eo quia huiusmodi statutū prout alia iporū
statuta iuramēto singulorū canonicorū est firmatū. et sine periculo salutis eterne
et temporalis seruari potest. ideo inuolabiliter perpetim est seruādum. vt legi-
et no. in. c. Si vero. de iureiur. et etiam firmissime seruari debuit hoc statutum
metu periurij: quod est crimen grauissimū. et maxime prelati et clerici eandem
ecclesiam regentibz: cum eorū facta ab alijs trabant in exemplū. vt consequēter
in alijs p̄dictis: clausulis et capitulis statutorū leuius excedatur. de vo. Dagne
Et ideo grauius venient puniēdi. vt. xi. q. iij. Precipue. et etiā ex eo quia piuriū
infamia inducit. de iureiur. Querelā. de testi. Testimonij. et ibidem clarius p
nouell. et q̄ graue sit crimē periurij: le. et no. in. c. Ille qui. xxi. q. ij. Item secun-
do mouebatur fortassis idem canonicus. quia cōsuetudo laudabilis fuit in di-
cta ecclia q̄ de simplici confessore. videlicet qui nō fuit doctor vel pontifex non
fiebat duplex festū. put fuerunt Franciscus Dominicus Othmarus et similes
et eadē consuetudo similr iuramēto singulorū canonicorū est firmata. vt patz in
themate. et q̄ illa sine metu piurij aucte propria etiam in meli⁹ reformari non
possit. Ad hoc de iureiur. Si vero. et. c. Cum q̄dem. §. j. et. c. Verum. Item de
elec. Venerabile. vbi taliter no. Inno. et Hosti. et bene ad idem de iureiur. li.
vj. de pactis. q̄uis. et qd̄ solitum est fieri semp creditur fieri. et ita presumitur
lxxvj. dis. Dilectionis. C. de proba. Si in rem et c. Item tertio mouebat idem
fortassis canonicus: quia sibi constabat q̄ quilibet in cantādo et legēdo horas
canonicas tenet sequi consuetudinē ritum et registrū illius ecclesie in q̄ moratur
beneficiat⁹. vt. xij. di. Illa. clj. di. Quisquis. etiā si sit monach⁹ in ecclia seclari
presulatus. vt no. ibidem. et Boff. in summa de sta. mo. §. Sed nunq̄d absolui-
tur. et q̄ obmittēs illas taliter legere peccat mortāl⁹: vt satis colligitur. l. dist.
Contumaces. de cele. miss. Dolentes. in fi. et no. Archidia. de rescrip. c. vlti. li.
vj. et puniri pōt p̄ episcopū: vt no. xxi. di. c. j. et. c. vlt. et in p̄cedenti. c. Cōtuma-
ces. Sz qz inuito creditore vnū pro alio nō soluitur. vt le. et no. insti. q̄b mo.
tol. obli. §. j. et i glo. ibidē. et qd̄ dicit Hiero. in eplā. Ingnū est deo q̄cqd̄ ei obui-

De institutione

leris obmisso eo ad qđ tenerē. Ex quibz colligitur si de iure teneor creditori nřo cui pensum fuitur nře reddere debem? vt de cele. mis. c. j. Per singulos dies. vel in spēali die qđ idē valet p horis canonicis certū op? scđtura z scđaz plegere iuxta reglāz antiqz ecclie traditōem de tpe pcurrēti. vīz Esaiam Hieremiam Thobiam Apocalipsim z c. nō satisfacio de tpe. si dixerō de sanctis z etiā de scđo Francisco. qz dñs nō nouit op? ipsectū. de bap. Maiorē. et nihil z inutile cōuertunt. de cle. nō resl. Tue. et idē est min? esse cōpetens z eē nullū. ar. de transla. Inter corporalia. sic. ff. de auc. tu. l. ij. ff. qđ satisfda. co. l. qđiens. ff. ad vell. qđuis s. si cōuenerit. ac si diceret. qui inutilr z incōueniēter legebat horas canonicas nihil agebat. qz nec cautū est qđ viciose cautū ē. ff. qđ satisfda. co. l. quorīes. vñ si nō licuit officiū illius diei mutare. nec licuit festū sancti Francisci talr celebrare. z si celebrauerit creditori nřo videlz Xpo nō satisfecit. z ita horas illi? diei p prie deputatas obmisit z penalē se cōstituit. vt ptz ex pmissis. Vñ legi in actibus concilij Constātiē. qđ obiectū fuit Iohanni pape. xxiij. qđ ipse freqnt̃ dum legere debebat horas canonicas in die pūato z pscientie tepid? attediabaf de nocturno legēdo qđ dixerit cappellano suo vlgari Neapolitano cuias ipse erat Circ. vn. sant. in nomi. cent. dyaboli. i. quere vnū sanctū de qđ legam? in nomie centū dyaboloz vt citius expediāmur. z hic peccauit. qz nō seqbať ordinariuz romanū. de qđ dictū ē in themate. de qđ etiā dic de pse. di. v. In die. vbi dic Bre. etiam de illis qđ in diebz qđidianis tantūmō tres psalmos z tres lectiones celebrant. nō ex reglā scđoz patz: s; ex fastidio h facere cōprobant. Nā scriptū est. qđ nō facit qđ facere d; intelligit facere qđ nō d; ff. de edil. edic. Quid sit. s. idē lxxvi. dist. Non satis. xxiij. q. vlt. De forma. et licet aliqd bonū sit z vtile. nō tñ est agendū nisi in eo modo qđ fieri d; xj. q. iij. Quid s. xij. q. ij. Quatuor. de pse. dist. v. Non optz. ff. de remis. l. j. z. l. ij. s. S; in bello. Itē potuit moueri qđto canonic? pdictus qđ licz pposir? z caplm de nouo facere possint statutū de causis leuibus z minoribz vt puta de hora cōuocandi ad caplm z de distribuendo fructus z similibz. vt le. z no. de ver. sig. Constitutiōes. li. vj. als tamen in magnis arduisqz causis: z que tangūt statum ecclie per superiorē confirmatū z iuratum. vt in themate put sunt statuta omnia et singula saltem pscripta in librl statutoz vel statuario predicto. similr z statutoz singuloz clausula z capitula sine cōsensu episcopi: z sine magna necessitate et oportunitate imutari nō pñt. vt in dicto. c. Constitutiōes. Scriptū est enī. Desleat pctōr. qz offendēs i vno videlicet puncto vl clausula statutoz: fact? ē omniū reus. z sunt verba scđi Augustini posita pro regula iuris in antiqz Item qui totā legem seruauerit: offendat autē in vno factus est omniū reus. Iaco. ij. de pe. di. ij. Si enī inquit. cum concor. Vñ omis res p qđcunqz causas nascit: p easdē dissoluif. de re. iu. c. j. de quo sinceri? vide Archid. in dic. c. Constitutiōes. S; qđ canōici aucte propria pñt dissoluere z mutare antiq statuta de volūtate z ordinatōe epi facta z ratificata. imo ecclie vniuersal ordinatōem. vt in. c. Bliosus. de reli. z vne. sanc. li. vj. vbi pprie cauē vt de simplici pfessore nō fiat tale festū. sed d doctore z c. z sic nō videt licere put colligit ex pdictis. Nā dic lex. ludibricū enī esset si qđ statutum fuit ab initio qđ momento qlibet mutareť. C. de bo. qđ li. i po. psti. l. vlt. Nō enim qđ rite s; leges ab initio actū est ex alio euentu resuscitari d; C. de admittu. l. sancimus. Hoc fundamēto vident armati Cistercienses Cluniacē. Premonstratē: et omēs mundi totius approbate religiōes: que nec in speciali nec in generali nullū nouum festum celebrare psumunt nisi inquantuz diffinitores

nouorū officiorū

suorum generalium capitulorum rite disponunt. Arguitur enim ab exemplis que pietatem continent, prout infra dicetur, et no. Archidia. de re iudi. Cum eterni. li. vi. et ibi videas. Un dicit sapientis autoritas que vtriusque iuris allegat facultas. Multorum disce exempla que facta sequaris. Que fugias vita nobis est aliena magistra. Item quinto poterat moueri canonicus predictus: cum simonia non sit aliud nisi studiosa cupiditas vel voluntas emendi vel vendendi spirituale vel spirituali annexum. j. q. i. Qui studet. de simo. Tua nos. et maxime si pactum interuenit. quod in spiritualibus principaliter est euitandum: ut de pac. c. ult. j. q. i. Quod pio. Nam secundum leges impiales sancta estimatione non capiunt. ff. de re. diui. l. sacra loca. §. vlti. et propterea vendi non possunt cum venditio sine precio non constat: ut insti. de emptio. et ven. §. Precium. et. ff. eo. titu. l. ij. §. Sine precio. et qui spiritualia vendit capitale crimen cum simonia committit: ut in dicto ca. Qui studet. patet enim ex themate quod clerici studiose vendiderunt operas suas spirituales et se pro panibus locauerunt: officia diuina de nouo celebrando que prius eadem die nunquam fuerunt celebrata. Imo quantum in eis fuit illum diem omnipotenti soli et solummodo ad seruendum proprie appropriatum officio suo proprio priuarunt: et cum pacto pro precio recepto in laudes sancti Francisci conuerterunt. Odit autem deus et non solum odit sed punit festiuitates eorum qui non celebrant festiuitates dei sed suas id est per mundanis et temporalibus. et hoc est bene notandum. xxiiij. q. i. Odi. xviij. q. viij. et hoc diximus. de quo infra sincerius dicetur. et summarie turpius egerunt quam illi de quibus dicit propheta Iobelis. iij. Sicutentes puellam pro vino ut biberent vendiderunt: quia hi carnalia: illi vero spiritualia quantum in ipsis est renouauerunt. Item sexto moueri poterat canonicus iste: quia nouitas illa taliter introducta contra ecclesie statuta vetustissima et consuetudine antiqua et tanto tempore seruata quod eius initium non est in memoria hominum que consuetudo similiter legem facit. ut le. et no. de p. sue. Cum consuetudinis. et talis nouitas videtur piclosa legibus quibus et canonicis inimica. vt. xj. di. Quis nesciat. xxx. di. Scripsimus. di. iij. Erit. ff. de costi. prin. l. In rebus. Et ratio quia plerumque discordia parit: ut in dicto ca. Cum consuetudinis. Nouum autem dicitur cuius facies est immutata. ut hic et. ff. de no. op. nun. l. i. Mutare autem est substantia rei in totum remota alia in eius locum ponere ut. ff. de testa. l. Heredes palam. §. si quid potest. C. de no. co. fa. §. Quibus. ibi additioes. et nonne facies videtur immutata: imo tota effigies et forma et substantia rei in totum remota. ut pater. Nam prius fuit quasi silentium ut fit in puatis diebus. sed ecce nunc clamor factus est: ac si dicerem? Ecce sponsus venit: videlicet Franciscus: exite obuiam ei. Math. xxv. Laudate igitur eum cum sono tube: laudate eum cum psalterio et cithara: laudate eum in timpano et choro: laudate eum in cordis et organo et ceteris usque in finem continuando. Ecce nonne ista dicitur nouitas et mutatio grandis. ubi de silentio fit tantus clamor: imo videntur omnino contraria: ut interdicti tempus et festiuitas solennis et publica. de quibus infinita sunt iura. Dicitur autem nouum quod prius non fuit: ut. viij. q. i. Non autem. de elec. Generali. li. vi. xxiiij. q. ij. De monachis. et quod no. ibidem. Ad idem quod legitur et no. xij. di. c. ij. et. viij. q. i. Nec nouum. xxiiij. q. ij. caplo. ij. in prin. ij. q. ij. Non tam nouum. ubi de hoc de iudeis. Consultuit. et simile est hic. quia a tempore foundationis ecclesie non fuit tale festum in illa ecclesia. Et humaniter loquimur de nouitatibus: que et inter homines discordie sunt causa: ut in dicto caplo Cum consuetudinis: et contra hominum nouitates scribitur quod antiquitas veneranda est. ij. q. vi. Anteriorum.

De institutione

§. Illud etiā. ff. de iur. i. mu. l. semp. et Boe. ij. §. pso. dicit. Felix nimis por etas
et etiā dicit lex Testamenta. C. de testa. mos retinēd⁹ est fidelissime vetustatis. In
sup etiā iura nra ita videlicet antiquitati temporū et scripturarū: decreta patz san-
perunt reuerentiā exhibendā: et euidenter asserunt scōz canonū sanctiones. de
transla. Quanto. et hmoi scripturarū et statutorū antiquitati tanq̄ iuri scripto
reuerētia fidel^r est exhibenda: vt. vj. di. Ecclesiasticaz. et c. Catholica. de cau.
posi. Cum ecclesiaz. et vtiqz vetustas est seruanda si potest sine scādalo fieri: vt
iij. di. Deniqz. Vñ dicit Greg. in generali sinodo. Hos autē et ordinē romanuz
inuestigantes: et antiquū morem nostre ecclesie imitātes. antiquos patres et
de cōse. di. v. In die. Item septimo moueri poterat canonicus p̄dictus. qz scan-
dalum sequi pōt et sequitur indubitatē ex huiusmodi nouitatū et mutationum
subitaz inductione: et antiquitatum et antiquarū obseruationū refutatione.
Ratio: quia clericis laycos infestos opido antiquitas tradit. quod etiam p̄sen-
tium experientia temporū manifeste declarāt. de i. mu. eccle. c. vlt. li. vj. et qd nō
diligunt: de facili p̄temnūt. xx. q. iij. Presens. dicentes cū cānone hmoi facta
recentia grauius scandalizant. et motus animoz turbulētius excitant. vt. xxiij.
q. ij. c. ij. in fi. et indubitatē layci malis exemplis clericorū peiores fiunt. l. dist.
De his vero. de quo Isidor⁹ de summo bo. libro tertio. c. xxxvij. S; de hoc ca-
uendū ē put nos instruit Inno. iij. in. c. i. §. off. le. li. vj. Dum dicit. Officiū no-
stri debiti remedijs inuigilat subiectozū. qz dū eozū excutim⁹ onera dū scanda-
la remouem⁹ nos in eozū q̄te quiescim⁹ et fouemur in pace. Si q̄ p̄lat⁹ et de
bito tenetur a suis subditis onera et scandala remouere. et eozū occasione se de-
bet ponere murū pro defensione subditozū. vt. xliij. dist. c. j. Laueat ergo p̄lat⁹
tus cum capitulo suo ne tales nouitates nō tantū ipso agente sed ipso tacente
taliter fiant vt videat consentire: per regulā Qui tacet: de reg. iur. li. vj. Quid
enim prodest illi suo errore nō pollui qui consensum prestat erranti. lxxxiij. dist.
Quis enī. Nam consentire videt^r erranti qui ad refecanda que corrigi debent
non occurrit. Ibidem. c. seq̄n. Scandalū enim oritur indubie dū debent in-
ferri. videlicet laici p̄dicti de clero: et etiā simplices clerici ad maiores qui de hu-
iusmodi festozū multiplicatiōe non habent emolimentū sed onus: quia forte
sunt cappellani et chozales taliter videlicet: ecce qui p̄ singlos dies clamitādo
pronūciant Inclina eoz meū deus in testimonia tua et nō in auariciā. ps. cxvij
cum sit idolorū seruitus. ad Collo. ij. j. q. j. cum omis. cum cōcor. et omniū ma-
lorū radix. j. ad Thimo. vj. Ecce fm mltitudinē fructus sui multiplicauit al-
taria Osee. x. in princi. Videm⁹ inquit qz Salomon optime dixerit. Ecce. x.
Pecunie obediunt omia. Et glo. interli. dicit ibidē: et mortificat aīas q̄ nō mo-
runt: et vinificat corpa q̄ non viuūt. Et subsannādo clerū poetam allegant di-
centem. Vidi cantantē missam celebrantē. Plummus cantabat: nummus res-
ponsa parabat. Vidi qz flebat: dum sermonē faciebat. Et subridebat populū
quē decipiebat. Hec ille. Et pecunie appellatiōe res quelibet significant. ff. de
ver. sig. l. Pecunie appellatiōe. etiam mobiles et immobiles et omnes res que
donari et recipi possunt. eo. ti. l. Pecunie nomine. Scandalū autē non est aliud
fm Hostien. in summa de renunc. §. penul. Est autem scandalū dictum vel fa-
ctum minus rectum: vel signū cuius occasione tradit quis consensum mortu-
lis peccati: vel est alteri prebens occasiōē ruine Et scandalū grece: latine so-
nat offensio ruina vel rixa. prout ego vidi rixas intricacionumqz materias su-
per eo qz Franciscus frater minor maiorū inter natos mulierum sua festiuitate

nouorū officiorum

fuit parificatus. Unde dñs Xpus dixit. Qui scandalizauerit vnū de pusillis istis Math. xxiij. et Marci. ix. Hoc est q̄ offendi vel rui fecerit: vt exponit Archid. in dicto ca. j. de offi. delega. li. vj. quod nullo modo faciendū est. vt. xi. q. iij. Inter verba. Sic pharisei scandalizati sunt Math. iij. et dic. c. Inter verba. de cōsecra. dis. ij. c. Prima quidē. i. ritati sunt. Et fin hoc notat q̄ scandalū semper vitandū est dūmodo deus nō offendať qui est christus sapientia. iusticia. veritas. sanctitas. et fortitudo. xi. q. iij. Estimant. alia scandalū vtilius tolerať. vt de reg. in. Qui scādalizauerit. et fin hoc dicit Hostiensis intelligendū. c. Cum pridem. §. Prozogauit. de renūc. Item de prescrip. c. Ribil. de vo. Wagne. de no. op. nū. Cum ex iniūcto. Item octauo potuit moueri. canonicis predictus quia breuiariū siue libz habuit antiquū de originali ordinario fideliter quondam exemplar cōscriptum et collationatū: put multitudo clericorū habet loci illius hodie. per quē idem cononic⁹ horas in domo canonica psoluere solebat qui liber ppter sui antiquitatē. et qz cōcordabat cum antiq̄s magnā fecit fidem. de proba. Cum causam. de p̄scrip. Ad audientia. xvj. dis. Habeo librum. et hic liber antiqu⁹ in huiusmodi noua festiuitate traditione sua corruptus discrepabat. quā corruptionē et similes Jo. an. in addi. spe. ne volumia antiq̄ violarentur per suas additiōes: miro conomine vitabat. Est ergo ab exemplis argumētandū et in consequētiā sunt trahenda. vt de re iudi. c. j. li. vi. in princi. et p̄serim que pietatē continēt. vt hic. Ad hoc arg. de cōse. di. iij. Sanctū est. v. cum aliquid recte factum inuenit. ff. de manumif. vindicto. l. Apud se. et coipso videtur aliquid bonū et iustum quod a bono factū est. xxxij. dis. Qui de mensa. ix. q. ij. Lugdunē. vj. q. j. Omnis. de quo supra ar. j. Sunt paria vtilitas et necessitas. de rescrip. Statutum. li. vi. §. Insuper. ad idem de p̄ben. Exposuisti. Necessitas autē frangit legem: et lex nō necessitatē. de ose di. j. Sicut. de cōsue. Quanto. et incōmoditas et impossibilitas imutāt ius cōmune. vt no. Archid. de sepul. c. vlt. li. vi. et cōmoditatis cā pmitat qd̄ alis nō pmitteret. vt no. ibidē Jo. an. in. glo. ij. nec refert an quis nō habeat an cum cōmodo habeat. vt le. et no. ff. de usufruc. peta. l. j. ff. de euic. l. si plus. §. si. Ergo sibi videbat antiquum regulū cum infinitis similibz exemplaribz nō fore violandū et incōmoditatē tanq̄ impossibilitatē fore vitandā. Similr videmus de famosissimis doctoribus volumia in quacūqz facultate cōponentibz et complentibz. vt fuerunt predictus Jo. an. Antho. de butrio et similes: qui pro nulla noua supueniēte discrepatiōe cōpilatiōes suas immutarūt. sed in terminis suis firmiter tenuerūt. et per vnū uersum mundū taliter composita publicari fecerūt et publica nō violauerūt. Item nono poterat moueri canonic⁹ predictus. quia christus dixit. In domo patris mei mansiones multe sunt. Joh. xiiij. Item christus. Quid exstis videre pphetam? vtiqz dico vobis maior inter natos mulierū ppheta Johāne baptista nō est. Lu. viij. Ex his scripturis notat q̄ iuxta merita sanctorū sunt mansiones in celis. Item notabilr dixit comparatiō Inter natos muliez. nam cōparatiu⁹ p̄supponit positiuū. ff. de ver. obli. vbi autē facit de renūc. Risi. ad fi. An videtur q̄ aliquis magn⁹ est inter sanctos dei. i. sanct⁹: et tñ nō ē tam sanct⁹ put est sanct⁹ Johānes baptista. vt p̄z de sc̄to Francisco. vnde videt q̄ sint ḡdus beatorum put inter angelos: prout legit et no. xcix. di. Ad hoc. vbi vide glo. et clari⁹ patz p̄ mḡm sent. in. ij. dis. ix. in pn. put etiā inter āgelos malos. vt ibidē dis. vj. et clarissime per sc̄m Tho. ibidem in vtroqz loco. Quis autem dubitat de eo q̄ illi non debeat in ecclia maior festiuitas cui p̄ laboribus multis et pro

De institutione

moribus castis. pro actionibus strennuis. celsioris loci promissum debet in celis. vt. lxxj. dis. miramur. Oportet enim pñti testificatione predicari et bone fame pconis non ta-
ceri. rñ. q. ij. Quattuor. et si in vita sua maiores alijs fuerit passus psecutiones
vt. vij. q. j. Omnis q̄ gemebat. et c. ibi adiuuari. et qui fuerit passus ex maiori ca-
ritate. j. q. j. Vide quantum bonum est caritas. et qui maiora miracula fecerit in vi-
ta et post mortem. et q̄ in hmoi miraculis p̄currebāt q̄tuor principalr. Primus q̄
ipsa miracula fuerint ex deo et non ex arte magica vel aliunde. vt. j. q. j. Teneam?
ij. q. vij. Item balaam. j. q. j. Prophetauit. Item q̄ fuerint p̄ naturaz vel supra
vires nature quo ad factum. vt in resuscitatione Lazari. vel quo ad modum. vt in so-
cru Petri subito a febribus curata. xxvj. q. ij. Nec mirum. p̄ archid. non ex vi verbo-
rum: sed ex merito hominis hoc p̄tingebat. Hoc idē dico. q̄ panis q̄tidie miracu-
lose transubstantiat in corpus xpi: non merito hominis sed p̄tute verborum. vt de pse.
dis. ij. Quia corpus. et in. c. In q̄busdā. Item q̄ fuerint ad magnam corroborati-
onē fidei. Nam satis miraculose ex herba putrida fit vitru p̄petuo putrefactio-
ne carens. et hoc ministerio hominis sed non ad fidei corroboratiōem. de q̄b mi-
raculis si pleni⁹ videre volueris vide Iñs. de sum. bono. li. j. c. xxij. et Greg. su-
per Ezechielē. li. j. omel. v. circa fi. p̄. Lumie tuo. et plenissime eundē in moralibus
li. vj. c. vj. Et si tali put est sc̄tus Johes baptista tā eminēter p̄cellenti maioris
festiuitatis dare solennitas iuxta mentē predicti. c. Gloriosus. q̄ sancto Franci-
sco simplici imperito rustico. imo in sacris ordinibus nunq̄ p̄stituto: q̄s non asse-
reret rite legitimeq̄ festiuatū: Ad hoc facit dictū apli. j. ad Corin. xv. quoniam
stella differt a claritate a stella. sicut etiā erit in resurrectione mortuorum. Cum
ergo fm beatū Dionisiū ecclesiastica hierarchia representat in suis actionibus
seu ordinationibus celestem hierarchiā in qua sancti fm diuersitatē meritorum
suorum disponuntur. Ideo ad hoc representandū varietas officiorum in ecclesia
vniuersali et etiā particulari reperitur. et huiusmodi varietas meritorum non ad
priuati hominis ordinationem: donatiōem vel fundatiōem debet transponi
nec minor meritis magis merito preponi. alioquin iuxta pronunc. pducta vide-
tur p̄cessum fore contra tramitem recte rationis.

Ad partem aut affirmatiuā potuit mo-

ueri canonicus p̄dictus et taliter. Nam p̄positus et caplm ecclesie Thuriceñ
ante cōstitutōem illius capli Gloriosus. imo ante cōpilatiōem sexti libri decre-
taliū poterāt (put fecerūt) edere de nouo sine p̄sensu ordinariū statutū et ordina-
tiōē que tangebāt diuinū cultuz. et ipm etiam augmentabāt. vt in. c. penul. de
p̄sti. per p̄trariuz: et eo. ti. c. Cum oīs. et c. Cū accessissent. et c. Cum. B. et c. Ex
parte. de rescrip. Constitut⁹. §. Discretionē v̄re. et maxime ex eo. q̄ videt̄ licitū
et honestū. p. c. p̄alle. Constitutiōes. de ver. sig. li. vi. p̄tractū. cum etiā quodlibz
licitū collegiū sibi statutū edere possit q̄ ad ea que ad se p̄tinēt. vt. ff. q̄ cuiusq̄
vniuersi. l. j. §. ij. de cōsti. Ex lris. et suandū est maxie dum fuerit iurātū et suari
potest sine interitu salutis eterne. vt in. c. Si p̄o. de iureiur. et maxime dū nulli
p̄iudiciū generat. vt in dic. c. Cum. B. foraneñ. de quo plene p̄ Jo. an. i mer-
curialibus sup regula. Ea que fiunt. p̄. secundo statuta episcopoz. et hoc modo
possunt p̄ iura p̄dicta maxime dūmodo statuta sunt licita et honesta et cōmunia
omnibz. iij. dis. Erit aut. nec debet rep̄hensibile iudicari: si fm veritatē tempo-
rum statuta q̄nq̄ variantur humana. p̄sertim cū v̄gens necessitas vel euidentis v̄ti-
litas exp̄scit. de p̄sang. et affi. Nō debet. de sen. exē. Sup eo. ij. de transf. c. vlt.

nouor officiorum

xxij. q. viij. Occidit. xxij. q. iij. Quis ignoret. xxi. dis. Sciendū. et duob. c. se
 quētib. iij. dis. Erit autem. Nam et impator dicit. Non em̄ erubescimus si qđ
 melius hor. que prius ipi dicim⁹ adinueniam⁹ cōpetentē priorib. imponere cor
 rectionē ne ab alijs corrigi expectem⁹. in auten. de nup. circa pñ. coll. iij. Item
 idē col. ix. vt frēs filij zc. dicit in prin. Nostras emēdare leges nos nō piget: vbi
 qđ vtilitatē subiectis inuenire volētes. Et salomon dicit. Sapient⁹ est mutare
 in meli⁹ consiliū. et allegat hoc accursi⁹ in priori auctoritate. et sapiens mutat cō
 siliū cum prudenti⁹ meditat⁹ ad hoc. c. de colo. Illiricanis. l. nunq̄. et sic etiā pa
 pa qñq. mutat sniam. xxv. q. ix. Veniā. et mutat decretales vt videt in dic. c.
 vlt. de imu. li. vj. Sed nō in alteri⁹ detrimentū mutare debem⁹ cōsiliū. de quo
 plene de re. iur. li. vj. Et sup eadē talr vt pmittit hic statutū siue registrū aut
 brenariū videt immutatū. Nam quodlibet statutū recipit determinatiōem a
 iure cōmuni ppter necessariā et iustā et legitimā cām. ff. de mune. et hono. Ut gra
 datim. §. j. et. ff. de nox. l. ij. ff. de serui. l. si cui. ff. de ritu nup. l. Quāq̄. Item di
 cit lex. Omnis diffinitio. i. regula in iure periculosa est. parum enī est qđ non
 subuerti possit. id est qđ nō exceptionē patiat⁹. ff. de re. iur. Omnis diffinitio. Et
 dicit paz. quia glosa ibidē annūerat aliq̄s iuris casus q̄ exceptiōem nō patiunt⁹
 et ideo nō mireris si statuta minorū pncipiū aut puatorū ppter causam mutātur.
 Secundo sic. Licet bene ordinatū sit et statutū ante tempa: vt de sancto Fran
 cisco fiat antiphona et collecta. et hoc in dieb. illis dum minores essent ecclesie
 fructus. sed quia nō est irrationabile: imo rōne dignissimū qđ duz augent⁹ dona
 rationes etiā crescant donoz. vt dicit Beda sup illo Math. xxv. Homo qui
 dam peregre. et qđ dignus sit mercenarius mercede sua. Luc. x. et. xij. q. ij. Qui
 cunq. suffragio. Nam indubie maiores sunt labores in taliter festinādo. et etiā
 maiores sunt expense videlicet in luminib. candelis: campanis pulsandis et or
 namentis ecclie festiualiter exponēdis q̄ vsu cōsumunt⁹ et plib. alijs q̄ in die pua
 ta. Et ex quo nō inuenit⁹ phibitū vt. i. qđ festū illo modo de nouo crearetur qđ il
 lud seruaret⁹ iuxta instituentis ac prepositi et capituli voluntatē: dūmodo ordo
 canonicorū seculariū non peruertit⁹ in religiosorū ritū: vt in dicto. c. Miramur.
 xvj. dis. Et insup ptunc prout ex nūc fuit pmissum vt ecclesia ditaretur aut con
 seruaret⁹ in rebus temporalib. sine quib. subsistere non potest status clericorum
 quemadmodū corpus sine anima. j. q. iij. Si qđ abiecerit. quia militari debēt
 clerici in ecclia dei. ij. ad Thimo. ij. et. xvi. q. j. c. j. et. iij. ne cle. vlt. mo. c. j. in fine.
 et. c. Sed nec. et null⁹ tenet militare ppter expensis. de p̄scrip. lū ex officij. et
 beneficiū datur ppter officij. de rescrip. c. fi. li. vj. et p̄sertim illis clericis qui ec
 clesie fideliter vigilanterq. seruiert⁹. j. q. ij. Clerici. lxxvj. dis. Non satis. et fm
 apostolū Qui altario seruit: viuere debet de altari. et qui ad onus elegit: repel
 li nō debet a mercede. et patz a simili qđ clerici viuere debeāt de patrimonio Je
 su xpī: cuius obsequio deputant⁹. et ipsa nominis ratio psuadet zc. vt de pben.
 lūm fm aplm. Et iō quia certū est qđ non ē phibitū in statutis ecclie. nec per
 iura canonica augmētare festa et fructus ecclie. ergo videt⁹ pmissum prout leg.
 et no. in. c. Inter corporalia. de trans. imo bonum est argumentū in vtroq. iure
 cum nusq. inueniat⁹ phibitū. ergo nō debz phiberi. xxvj. q. ij. Lex diuine ecclie
 sic. xxxj. q. j. Ex si dormierit. lv. dis. Si sit euangelica. Tercio sic. Ex quo glori
 ficatur deus in sanctis suis. vt in dic. c. Gloriosus. et idcirco iubemur eū in san
 ctis suis laudare. vt in Cle. j. eo. ti. qm̄ ppha dixit imperando ex illius imperio
 qui in altis habitat p̄cipiendo. Laudate inquit dominū in sanctis eius. ps. vlt.

De institutione

et in consilio iustorum et congregatiōe magna opa dñi ostendunt. ps. cx. Et etiā dixit veritas. Qd vni de minimis meis fecistis mihi fecistis. Math. xviij. et q̄ vos recipit: me recipit. et q̄cunq; potū, dederit vni ex minimis istis calicem aq̄ frigide Math. x. et si in minimis tanta opant obsequia. tam largiter impensa. quid a fortiori si maiorib; suis obtulerim? ministeria. vt de elec. Lum. in cūctis. cōcor. in Cle. j. de reli. et vene. sanc. in glo. iij. vbi dicit. Si laudare iubemur dñm in sc̄is suis: fortis? in sc̄po. qz est sup oēs celos: et stat? scōz et chor? angeloz. Et est arg. a minori et valz. vt ibidē. vñ Eccl. xliij. Laudem? viros gl̄iosos et parētes n̄ros in generatiōe sua. multā gl̄iam fecit dñs magnificētia sua a seculo doz minātes in potestatib; suis. Item Apoca. xij. Non dilexerūt aīas suas vsq; ad mortē. p̄pterea letamī celi et q̄ hitatis in eis. quare gl̄ia et honore coronasti eum dñe: et p̄stitisti eum sup opa manuū tuaz. ps. viij. Quis autē dubitat si beatissimi f̄gini matris dñi q̄ dignissima ē creaturarū laudes p̄ oīb; alijs sanctis impendim? plus filio suo cōplacem? vt colligit in dic. cle. j. et als fm hūanas rōnes et fm legē moysaycā qua tenemur honorare parentes Exo. xliij. ratiōe dignissimū: quis dubitat autē si dñm laudauerimus p̄ nosmetipsos in dieb; n̄ris (prout etiam possum?) q̄ similr p̄ alios poterim? p̄petuo: cū scriptū sit. qui p̄ aliū facit est p̄inde ac si faceret p̄ seipm. vt de re. iū. li. vi. cū p̄cor. Nec obstat put in iure cauetur. q̄ etiā factū ab eodē diuersis t̄pib; nō reputat idēmp̄tatiōe eiusdē facti vt. ff. de cōdi. Indebiti. l. si nō fortē. s. libertus. et in autē. de si. instru. circa p̄n. Nam quātū ad veritatē impossibile est factū vni? dici factū alteri? s; de q̄daz iuris interpretatiōe p̄cedit q̄ factū vni? alterius intelligat. vt. ff. d. duob; reis. l. nemo et vos. ff. de vi. et vi. ar. s. deiecit. et s. quod dicitur. et non est dubius q̄ ille tenet interdictoynde vi q̄ deiecit p̄ se vel p̄ aliū. vt in dicta. l. j. ff. de vi. et vi ar. et ita q̄ dat vel recipit p̄ aliū fieri. et est ac si p̄ seipm faciat si p̄tinuo fac̄ rex vel p̄nceps p̄ aliū. Item infirm? et pupillus qd p̄ se facere nō possent. vnde si p̄ me et alios psalmos n̄ros cantabimus cunctis dieb; vite n̄re in domo dñi. Esaiē xxxviij. vel p̄ aliū post mortē meā. put is q̄ testm̄ facit. et p̄ executores p̄ mortem disponit. est etiā apud deū et hoīes tanq; p̄sonaliter fecerit. et ita si nunc aut post mortē compleuerim? illā gl̄iosaz dei laudē aut scōz suoz. de q̄ scribit Im mola deo sacrificiū laudis. ps. l. Jtē. Laudē dicite deo oīs sc̄ti ei? Apoc. xviij Jtē In oīni corde b̄ndicite et laudate nomen dñi. Eccl. xxxix. Et dixit Bern. Laudate dñm: qz nil ita in terris p̄rie rēp̄sentat quēdā celestis habitatiōis statū sicut alacritas laudantiū deū. et Aug? Deus cū de illo nemo digne dicere possit. admisit tñ hūane vocis obsequiū. et verb n̄ris humane in laude sua nos gaudere voluit. Item ad laudē dei incitat nos oīs creatura: cum dicit. B̄ndicite oīa opa dñi dño. Vñ mirū est dicit Breg. q̄ hō nō semp laudat deū. Jtē dicit Aug. Si placēt opa dñi. ex his lauda et artificē eoz. Item dixit Bern. in qdā fmōe Voneo vos dilectissimi pure ac strēnue diuīs intesse laudib; strēnue vt sic reuerenter ita alacrit̄ dño assistat. nō pigri. nō somnolenti nō oscitantes nō parcētes vocib; zē. et etiā qz dicit p̄pha In cimbaliis b̄n sonantib; laudate deū et im mouerius in vocib; bene sonantib; humanis. In quibus cōcludo contra quoz rundā ypocritarū garrulationē qui detestant̄ dulcissimas sonozū vocum et modulationū consonātiās. tam ore q̄ organo seu alio musicali instrumēto que frequenter fiunt in summi pontificis aut alioz magnoz principum capellis. et hi errant corde: nisi taliter psallentes nō dei principalr sed humanā quererēt laudem de h̄mōi laude diuina si sinceri? videre volueris. Vide Hugonē de clau

nouorum officiorum

stro anime. caplo. iij. de officio cantoriz. Ex his omibz firmiter concludo. Hec est etiam spes et fides ecclesie et laudes dño. non tantū in seipso: sed etiā in sanctis suis. imo in omnibz creaturis et operibus suis per nos et alios qualitercūqz peractis nomie nostro dispositione nra tanqz testamēta grauissima nobis et nostris proficiunt: et p̄ficere possunt ad salutem eternaz. Et nō obstat quod le. et no. xx. dis. c. j. q. dicta sanctorz patrū videlicet Augustini. Hieronimi et aliorum recipienda non sint nisi inquātum sint sacris canonibus incorporata. sed hoc est verum si allegaretur omissis canōibus in materia cōtentiosa. sed in his que meram continent pietatem: etiam dicta paganorum et gentilium possunt allegari. prout Hiero. vsus fuit versibus Virgilij de conse. dist. ij. Ne tales. et Aug⁹. versibus Lucani. xxvj. q. ij. Nec mirum. circa princi. S; ad propositū nostrū redeūdo vlti⁹ de laude scōz dicendo. Quidam frater minorz in sermone publico dominū auctoritate p̄dicta laudare volens in sancto Francisco. in finem vt ipm sup omēs celos collocaret inquit: omnes angeli celi et vniverse potestates: cherubin et seraphin incessabili voce proclamāt. videlicet sanctum Franciscum. et gloriosus apostolorū chorus. et prophetarū laudabilis numerus. et martyrū candidatus exercitus eundem tanqz gloria et honore precellentem laudet exercitus. vbi propterea sibi fuerit sessionis locus. Et quia post longam collationis formā nec in celo nec in terra post dominū sibi sedem inueniret competentē. Subinfernens mirifice quia nō cōtētus vt sedeat cum princi- pibus et solium glorie teneat. et qz thron⁹ eius esset sicut sol in conspectu domini. Et vbi inquit collocabim⁹ eum. Et mox quidā rusticus alta voce clamabat dicens Domine: hic intra me vacat sibi locus. et de tanto mentis excessu ridebat omnis populus. Dicit enim lex: qz consistat honor in sedendo ante alios. vt. C. de sacrosanc. eccl. l. Decernimus. vnde qui vltra quam decet laudat vitam bonorum vlt cōmendās vitam malorū peccat mortaliter. xlvj. dist. Sunt nonnulli. propterea sordescit laus sancti Francisci in ore fratrum suorum. xj. q. iij. Si quis vero obediat. Honor autē alicuius alteri non debet esse causa nocendi. C. de sta. et imagi. l. vlt. Nec aliquis debet illud optare qz honor aliorz minuat. xcix. dist. Nullus. Propterea dixit Seneca. Parce laudea: partius vitupera. Similiter reprehensibile est nimia laudatio vt immoderata vituperatio. Vnde de Esa. xlvij. dixit propheta. Laude mea refrenabo te ne intercas. Sed medium (inquit Boetius) tenuere felices: in quo consistit virtus. iij. de conso. prosa vij. et Philosophus. ij. ethicorū. vnde de offi. custo. in glo. iij. c. j. dicitur Cum media semp gaudebat ludere forma. Maior enī medijs gratia rebus inest. Inter vtrunqz vola: a medio rectissimus ibis.

His autem motiuis in effectu aut in af-

fectu p̄ predictū canonicū motis ad partem affirmatiuā taliter qualiter forma tam assisto. et si pla tibi placuerit colligere motiua ad vtrāqz partem tendētia vel ex argumentis meis partiendo prout pauper institor qui de vno specierum sacculo materias ad apparentiam dilatando facit plures. tibi largiter cōcedo. Nam ego modico fulcitus ingenio de premissis contentor argumentis. taliter qlit collectis depaupertatis sacculo. Attē pro premissorū concordātia et saniori sequentiū intelligentia notanter expedit ppendere qz ne dum papa cum suis fratribus sed etiā prelati cū suis capitularibus et canonicis constitutōes. ordi nationes et statuta facere p̄nt. vt de senten. excō. Inter alia. de his qz fi. a pla. si

De institutione

ne p[re]sen. ca. per totū. Debent tamen prelati in omnibus negocijs ecclesiarum requirere consiliū clericorū suorum vt cum eis peragant et pertractent et que statuenda fuerint statuunt. errata corrigant et reuelanda dissipent et euellēt vt eodem titu. Quanto. et sup illis maxime que clericos ipsos cōcernere dinoscūt vt eo. ti. c. vlt. Caplin autē ecclesie Cathedralis sine episcopo statuta facere nō potest que tangunt generalem statum ecclesie. vel tangant episcopum vel eius iura sic intelligit. de consue. Cum consuetudinis. de his que fi. a pla. Flouit. Est autē prelatus caput capituli a quo nō licet mēbra recedere. de p[re]scrip. Cum non liceat. Et hec vera etiā si caplin talia statuatur cum archidiacono suo v[el] p[ro]posito vel alio qui post episcopū p[re]sit capitulo. Sed si de alijs statuatur q̄ nō tangunt episcopū vel iura sua sed sua singularia negocia: prout p[re]dictum est. et legit[ur] z no. in. c. ij. de verb. sig. libro. vj. hoc bene possunt. Et archidia. post Innocen. tertiu dicto. c. ij. videtur notare q̄ nedū capitula cathedral[is] ecclie s[ed] etiā alia capitula aliarū eccliarū collegiatarū q̄rum similr z omniū aliarum sue dyocesis ep[iscopu]s dicit[ur] caput in arduis z magnis nihil statuere p[ossu]nt vel ordinare sine episcopo. Unde d[icitu]r notabilr in thēmate q̄ episcopus cōfirmavit z ita ratificauit et ratū habuit statutū cum ratihabitionē retrahē et mandato nō est dubium comparari. de re. iur. li. vj. Que autē sint ardua vel magna aut parua v[el] minima arbitrio boni viri standum est vt infra dicit[ur] in quarta solutione. Sūt autem h[uius]mōdi statuta et ordinationes in omnib[us] eccl[esi]is particularib[us] quēadmodum generalia statuta in vniuersali eccl[esi]a summe necessaria. vt vtrobiq[ue] appetitus notius sub iuris regula limitet[ur] per quā genus humanū vt honeste viuat alterum nō ledat ius suū vnicuiq[ue] tribuat informatur: vt in p[re]m[io] decre. z vt humana coerceat audacia: z tuta sit inter improbos innocētia. dist. iij. Facte sunt. Item summe videt[ur] necessariū q̄ in ecclesia p[re]dicta et in omnibus alijs saltem collegiatis aut cōuentualib[us] certus aut determinatus ordo celebrandi diuina officia per omnes et p[er] omnia pariter seruetur. ne propter diuersitatē corū porū diuersitas sequat[ur] animorū. de p[re]cess. p[re]la. Quia diuersitatē. alioquin continuo discrepantia in clero vni[us] eccl[esi]e in legendo z cantādo proueniret. quia sine rege et sine lege quilibet ad placitū suū modū seruaret. z dissonantia et et discrepantia mor[is] resultaret. Unde in quib[us]dā eccl[esi]is habetur rex chori vt in eccl[esi]a argentine[si] qui etiā in alijs eccl[esi]is dicit[ur] primicerius. de cuius officio dicit[ur] de offi. p[ri]mi. c. Unico. z melius in. c. Perlectis. xxv. dis. 8. Ad primiceriū. vbi dicit[ur]: q̄ ad primiceriū et eius officium p[er]tinet inter cetera disponendi officium cantādi et pagendi lectiones: psalmos: laudes: offertorium: responsoria. et quis clericorū dicere debeat: quis ordo quoq[ue] et psallendi modus in choro pro solennitate et tempe sit seruādus zc. et idem primicerius vtitur registro siue breuiario aut ordinario ad hoc sibi specialiter deputato tanq[ua]m rex vel imperator qui vtitur legib[us] tanq[ua]m instrumētis suis: cū ipse sit lex animata et leges respectu ipsius mortue. in auten. de consu. in fi. colla. iij. facit ad 8. C. de testa. l. Ex infecto. et insti. qui mo. testa. infir. l. finali. ff. de le. se. consul. l. p[ri]nceps. ff. de le. iij. l. ex infecto. Unde dicit[ur] Isidor[us]. Iustum est p[ri]ncipē obtēperare legib[us] suis. dist. ix. Iustum. et est palea. Attamē put elicit[ur] ex dictis philosophi. iij. politicoz. tūc oportet hūanas leges quantūcūq[ue] sint exquisite in aliq[ui] casu deficere. Et ideo dicit[ur] Egidius de regimine p[ri]ncipū li. iij. q̄ meli[us] ē regnare rege optimo regi q̄ optima lege. in finē vt per regem corrigātur defectus legis. Ita in p[ro]posito expedit fore primiceriū vel regem aut cantorem vel aliquem p[ri]n

nouorum officiorum

cipem chori qui sepe moderet leges siue registrū chori olim conscriptū iuxta va-
rietatem tempoz: quia difficile fore singula vel non excogitata conscribi. Un-
de put audiri quendā prelatum nimis curiosum famulo suo regulas conscri-
psisse quibus in obsequendo precise et ne plus vel minus perageret vtendo stri-
ctius deberet conseruare. et dum quodā tempore ynacū domino paludinosum
fossatum equitando perambularet et equus dñi infigeret qui angustiatuſ vn-
diq; grandi pericula ad famulū de subsidio clamaret. et famulus illico plegam
diligenter inquit regularū mihi traditarum tenores si se tendant ad talium ob-
sequiorum labores. et dominus mox imminētis periculi metu compulsus cla-
mabat fortius sine rumpe moras subueniendo mihi et talibus regulis de cetero
liber seruiēdi manebis solutus. Et sic ad propositū nostrum facit q; precise sin-
gula conscribere nō possumus. sed expedit vt sepe consideret consideranda sa-
gar humanitatis animus. Et que premissa sunt de legibus et regulis iuris po-
sitiui intelligunt. secus de legibus naturalib⁹ quas mutari nō licet (prout pre-
dictum est) in primo affirmatiuo argumento. Hunc ad propositum redeamus
Item q; ordo et concordia maxime in dei ecclesia sunt seruāda. patet p. c. Con-
uenit. de conse. dist. v. vbi dicit conciliū Agathense. Conuenit ordinem eccle-
sie ab omnibus equaliter custodiri. Item dicit conciliū Bracaren. et habe-
tur. xij. dist. c. vltimo. Placuit omnibus cōmuni consensu vt vnus atq; idē psal-
lendi ordo in matutinis vel vespertinis teneat officijs et non diuerſe ac priua-
te neq; monasterioꝝ consuetudines cum ecclesiastica regula sint permixte et in
quibuslibet ecclesie gradibus prouidenter scienterq; curandus est vt in domo
domini nihil sit inordinatum. nihilq; preposterum. vt. xvj. dist. Miramur. In
omnibus autem psallendi modis seruet consuetudo: que omniū canonum aut
legum p̄dictarū est interpres optima. de consue. Cum dilectus. imo cōsuetudi-
nes diuerſe et in diuerſis ecclesijs et in qualibet ipsarum pro lege et statuto de-
bet haberi. vt le. 2. no. in dicto. c. Unico. de offi. primi. q; originaliter ex libro
Romani ordinarij vel registro vlt ordinario Romane ecclesie videtur trāsum-
ptum. vt patet in eiusdem capituli superscriptione. et supra in themate. Ratio
autem omniū premissoꝝ p̄cipalis est: quia natura hominis prona est ad dis-
sentiendū. ff. de arbi. l. Item summ⁹. §. vlt. et quot sunt capita: tot sunt sensus.
de conse. dist. iij. Sicut in sacramētis. et volūtates hominū varie sunt. ff. ad
trebell. Quia poterat. Et Quidius dixit. Pectorib⁹ mores tot sunt quot in ar-
boꝝ figure: velle suū cuiq; est: nec voto viuatur vno. Et natura quotidie noui-
tates nititur. §. Inuenire. in autē. quib⁹ mo. na. effi. le. et ideo conuenit statu-
ta ecclesie firmiter edere salubriter dictare. notabiliter conscribere et suo tempe-
rationabiliter moderare vt omnes in vnū conueniāt et cōuenti nullo discrepante
concordare proponāt. imo discrepare nō presumāt. Nam constat q; propheta
pro vna speciali denotabat maledictione. Osce. iij. dum dixit. sedebunt filiū isrl̄
sine rege et sine principe. et p̄sequens sine lege. put factum fuit Iudiciū. xvj.
vbi dicit In dieb⁹ illis nō erat rex in israhel. sed vnusquisq; qd rectum sibi vi-
debatur hoc faciebat. et hoc incunctāter pueniret vbi in ecclesia lex specialis
aut cōsuetudo prescripta de cultu diuino rite celebrando. aut alijs negocijs ec-
clesie expediendis exularent. Hinc post premissa per simplices clericos extitit
perpendendū: prout nō inane doctores tangunt in dic. c. Gloriosus. circa fi. et
Buil. durandi in rōnali diuinorū li. vij. q; post priuatos dies in qbus nulli⁹ coꝝ
limus celebritatē triplicia sunt festa. videlz semiduplicia. simpliciter duplicia.

De institutione

et totū duplicia: et qua consideratiōe dicunt talia. dicit idem Builh. Ipse tñ dictū. c. Gloriosus. imo cōpilatōem sexti libri nō vidit in dieb' suis. qz nōdum emanauerat. s; aliq's eiusdē libri text' p'ūc extrauagātes. Constat autē q' idē. c. Gloriosus iubet festa scōz aploz oīm sub duplici festo v'l officio celebrari. put etiam de q'tuor doctorib' p'ncipalib' zc. Nouet etiā diet' Builh. certis rōnib' etiā supra tactis. qz dicit in effectu: q' fm scōs p'ēs visio dei erit p'miū omniūz beatoz. Que qdē visio erit maior v'l mīor fm q' hic in terris p'stituti sunt magi vel min' in caritate q' est radix oīm meritoz. de pe. di. 1. §. Lū g. et q' sunt qdam spālia merita fm q' aliq' spālia p'mia in futura glia p'serunt. vñ spāle p'miū sup essentialia reddet martyrib'. doctorib' z p'ginib'. Item q' q'tū ad b' aliq' sanctū habebūt duplicia p'mia. scz eēntiale qd dicit visio dei. z accidentale vicz aureolā et fm eundē Builh. festa scōz dici p'nt maiora v'l minora. s. in q'b' p'mioz rōnes magi v'l mī' reperiri p'nt. z sic brā p'go int' oēs scōs sublimiori p'mio remunerat et q'ntūz ad p'miū essentialē z etiā rōnes accidentalīū p'mioz sibi cōpetūt. et iō eius festū hic in terr' totū duplex cēseri videt. put etiā in alijs festiuitatib' ad honozē xpi institut'. Itē idē Builh. de Iohē bap. z aliq'b' aplis pōit duplex festū z de aliq'b' semiduplex. hinc de q'busdā martyrib' semiduplex. sed b' totum ad. cl. annos z vltra post dictū Builh. p' dictū. c. Gloriosus fuit alteratū. Item p' ut idem Builh. ponderauit celebrāda: idē innuit Bonifaci' octau' in eodem. c. dū dicit videlicz vt dignis digna rependat videlicz dñs: potiorib' attollit insignijs dignitatū z p'mioz vberiori retributiōe p'sequit' q's digniores agnoscit z cōmendat ingētiore excellentia meritoz. Ex q' exordio patz q' papa voluit festa sanctorū modificari. nihilomin' tñ extra Romanā curiā aut ciuitatē q'libz ecclia per mūdū saltē epālis aut collegiata siue mōasteriū specialē suū ritū z ordinē habz in diuinis officijs celebrādis: dūmō ordinē p'ncipalē siue p'sessionis nō puerit (vt p'dictū est) z b' papa siue ecclia scit z tolerat. Itē q' festiuitates noue put etiā noua āniuersaria septime z tricesime ordinant' p' defunct'. vt le. z no. p'xiij. q. ij. Quia aliq. et in dicto. c. Unico. de cle. nō resi. li. vj. in fi. z q' in dieb' talib' distributiōes fructū que p'sentie dicunt' p'tinue dant'. z q' ille q' p'pter distributiōes tñ: z p'pter p'sentias eccliam z chorū intrat tpe diuioz nō simoniā reales sed mentalē cōmittat et grauiter. i. mortl'r peccat tñ rōne distributionū officia diuina visitando: al's nō visitatur' put frequē fieri videbat in ecclia Thuriceñ p'dicta. z b' no. in tā dicto. c. Unico. in glo. penul. Videt etiā expiēter q' nisi eccl'is z monasterijs p' singlōs dies z annos z p' hmōi nouos fruct' talr ap' plicatos z applicādos subuēret: ipse ecclie subsistere nō possent. qz vt frequēter antiq' possessiōes eccliaz z eoz fruct' z reddit' p'pter terraz z guerrarū discrimina. z p'ncipū seculariū negligentia q' ecclias defendere tenent. vt p'tz p'xiij. q. v. p'ncipes. z. c. Regū. z. c. Administratores. imo ecclias nō tñ defendere negligūt s; destruere z deuastare nō verent'. z insup nō tñ p'ncipes z dominia secularia dant hmōi destructiōis occasiōes sed etiā vt dolēter referim' p'ncipes et dñatiōes spūales vt sunt cardinales z patriarche z eccliaz vltra marinarū hñtes cōmēdas suas in eccl'is collegiatis z monasterijs z etiā parochialib' vt videt in ytalīa: gallia z hispania. qui nō tñ fructus p' cōmēdas comedūt. s; muros. ligna. lateres: z libros penit' deuorant z deglutūt. q' in ipsis nec clerici nec monachi p'pter alimentoz defect' p'manere p'nt. z edificant capellas z altaria nouas z destruūt ecclias. collegia. cōuent'. monasteria z p'gregatiōes vetustissimas. Vnde Innocēti'. ij. in p'cilio generali la crimādo p'grebat' de prin

nouoꝝ officioꝝ

cipibꝫ laicis. et si de p̄dictis cardinalibꝫ z p̄latis fuisset lamētatꝫ pro certo nō de
 uiaſſet dū dixit. ſed etiā videmꝫ in eiſdē refrigeſcere caritatē qꝫ imunitatē eccle
 ſiaſtice libertatꝫ quā nō tantū ſancti p̄rēſ ſed etiā principes ſeculares multis p̄i
 uilegijs munierūt nō formidāt ſuis cōſtitutionibꝫ vel potius deſtitutionibꝫ. id
 eſt deuaſtationibꝫ hoſtilibus impugnare. nō ſolum de impugnatiōe feudoꝝ ac
 aliarum poſſeſſionū eccleſiarum z vſurpatiōe iuriſdictionū. ſed etiam de mor
 tuarijs: necnō et alijs qꝫ iure ſpiritali annexa videntꝫ illicite p̄ſumēdo. de re. ec.
 nō alie. c. vlt. et hūc textū p̄prie cardinalibꝫ appropriabo. Nam p̄prie ſunt hi de
 quibꝫ dicit dñs p̄ p̄phā qꝫ deuorāt plebē meā. videlicet p̄les cōuentꝫ religioſoꝝ
 vt cibū panis: deū nō inuocauerūt. p̄ſ. li. j. Ita z nabuchodonosoꝝ z gentiles
 comederūt. Jacob. i. pplm iſrlꝫ deſcendentē de Jacob. z locum eius deſolauerūt
 p̄ſ. lxxviiij. de quo plenꝫ ſcripſi in libro de nobilitate. c. xxiij. z multis ſcripturꝫ
 et rōnibꝫ deduxi declarandū qꝫ de cetero plus obſint eccleſie vniuerſali qꝫ p̄ſint
 mūdo. z qꝫ duo ſufficerent. Nam non eſt certus numerus in iure determinatꝫ
 vt dicit Archidya. de elec. Ubi periclū. li. vj. de huiusmodi aut p̄latoꝝ z lai
 corum exceſſibꝫ. p̄cor. c. j. de immu. ec. li. vj. in p̄n. z ſeq̄n. z. c. Clericis. ibideꝫ p
 totum. Qd̄ em̄ ſemel dedicatū vltꝫ p̄ſecratū eſt deo ad hūanos vſus. i. ſeculares
 conferri non licet. de re. p. mancipia. de p̄ſe. di. j. Ligna. et ita videtꝫ quondam
 principes et alij chriſtifideles eccleſijs cōtulerunt in elemoſynā alijs erit i pec
 catum. vtputa laicis z clericis vt iam dictū eſt. et de re. p. Iniūſtū. Uñ ſumme
 videtꝫ neceſſariū vt xp̄ifideles tā p̄ deitꝫ ſcōꝝ reuerētia qꝫ p̄ animaz ſalute eccle
 ſijs z monaſterijs z beneficijs vt p̄mittit depaupatis ſubueniant. Uñ quidaz
 p̄latus multū peritus z experientia magna ſuffultus in concilio Baſilienſi. in
 ter cetera auſamenta ad deputatōem de reformatōe retulit. multa deliberatōe
 collectus: uouit conſtitutionibꝫ ſummopere fore p̄uidendū ne de cetero noua
 crearentur aut fundarentꝫ beneficia. ſed qꝫ veteres domus domini in eſſe fide
 ter conſeruaretur. et qꝫ beneficia antiqua p̄manere poſſent. z clericos ſuos com
 petenter nutrire valerent: penalia fierent ſtatuta. Nam mltō plura ſunt in mū
 do beneficia qꝫ clerici. et ideo cōuenit vt vnus clericus plura habeat beneficia:
 vel etiam plures eccleſias: p̄out lc. z. no. x. q. iij. Unio. §. Sed hoc. in glo. vlt.
 xxj. q. j. In ſumma. ne poſſeſſiones et fructus poſſeſſionū tanqꝫ deo ſemel dedi
 catum redeant ad laicos. de quo ſatis ſcripſi in trac. de validis mendicantibꝫ.
 Nam hec fuit cauſa primordialiter p̄ncipalis tam in veteri z nouo teſtamēto
 inter iudeos et paganos et demum inter chriſtianos vt fundarentur templa
 et altaria taliter vt ſacerdotes ſe ab eis poſſent nutrire. De iudeis et eorum ſa
 cerdotibus patet Deuteronomij. xvij. c. vbi leuite et ſacerdotes ſacrificia do
 mini z oblationes comederunt. et ſibi victum z veſtitum abinde queſiuerunt.
 Unde legitur Iudicij. xvij. qꝫ in monte effraym vir quidam nomine Michā
 conduxit ſacerdotē et leuitam per ſingulos annos pro decem argenteis et pro
 veſte duplici. et pro his que ad victum fuerunt neceſſaria. impleuitqꝫ Michā
 manum eius z habuit iſtum ſacerdotem apud ſe. et inquit. Hunc ſcio qꝫ bene
 faciet mihi deus habenti leuitici generis ſacerdotem. et ita iudei templa et al
 taria edificabant ad honorē dei. vt patet. iij. Regum. vj. et altaria Ben. xij.
 Exodi. xxxvj. Joſue. xxij. z c. et pro remedijs defunctorū munera obtulerunt. vt
 patet. ij. Machabeoꝝ. xij. vbi vir fortiffimus Judas collatōe facta zc. De pa
 ganis videmus qꝫ ipſorum templa et templorum ſacerdotes magnis diuitijs
 erant. puiſi ad ſuoz dierum magnificū honorē: aut diuozum illuſtriſſimozum

De institutione

hominū per ipsos deificatorum et p salute defunctorum suorum. prout videtur Act. xviij. de simulacris Attencū. et hodie videt in vrbe Romana vbi hmoi sūt templa et arcus triūphales: et tumbe marmoree: et plerūqz ponit titul⁹ in eisdem per scripturas antiquissimas. talis videlicz dñs manibz vt videlicz dñs et deificatis homibz et imortalibz. et māibz. id est vmbz siue spiritibz defunctorum. Vñ dixit Lucretia nobil⁹ romana per Tarquini supbi filiū violenter oppressa. de q̄ hñ. xxiij. q. v. Proposito. dñ seipam vñerauerat moritura. inqt testes pcedāt me nō fauisse tyrāno. Sanguis ante virū: spūs añ deos. Vñ pagani siue gentiles diuersos colebāt deos. Nam romani Quiricū. i. Romulū. Egyptij. ysim. Auri. Iubā. Latini faunū: et sic de pluribz alijs q̄s Isido. li. viij. ethimo. c. xj. dinumerare videt plenissime. Propterea scribit Hiero. in pncipio in vitisparitū de sancto Anthonio q̄ vidit in heremo homūculū ad vncis naribz frōte corribz aspersa: cui⁹ postrema pars corporis in caprarū pedes desinabat. et p⁹ mltā dixit Anthonio requisit⁹ Mortalis ego sum: et vn⁹ et accolis heremi q̄s vario errore deluso gentilitas faunos satirosqz et incubos colit. legatiōe fungor gregis mei. precamurqz vt p nobis cōmunē deum depceris. salutes mūdi olim venisse cognouim⁹ et in vniuersam terram exiuit son⁹ eius. Fleuit igit⁹ Anthoni⁹ q̄ gentilitas Alexandrie hoc potentū p deo colebat. qd tñ et similia sunt mortalia. et hñt aīas vt colligit⁹ ibidē. Dicūt aut⁹ Fauni et satiri dñ siluestres et agrestes. de quibz Isidor⁹ vbi. s. Sacerdotes aut⁹ eorundē templorū et suoz deozū flāmines. pthoflāmines. primiflāmines et archiflāmines dicebant. de q̄bz legit⁹ et no. lxxxiij. dis. In illis et illi vtebātur idolatitijs. i. q̄ idolū imolabant. et ad salutitatē ipsius p h fuit pūsum. de q̄bz le. et no. xxx. dis. Si q̄s carnē. xxiij. q. iij. Sic sanct⁹. l. dis. Presbyteros. cū pcor. De q̄ qdem gentiliū religione plene videre poteris Valeriū maximū li. j. c. j. et q̄s grauiter puniti sunt p deos gentiliū qui religione neglecta cultū ipsorū irritauerūt. ibidē. c. ij. Vñ legit⁹ in li. de mirabilibz mūdi q̄ paganorū pnceps maior q̄ magn⁹ Cham dicūt: habz ciuitatē inē alias q̄ dicūt kauasaym. latiorē mūdi: apud quā est monasteriū idolatrarum sacerdotū qui petunt dona p singlos dies ab hominibz loci tanq̄ elemosynā. videlicet panē et alia ad vsum edendi deputata: q̄ collecta largiūtur q̄busdā animalibus veniētibz dietim ad horam deputataz q̄ ipsi dicūt animas nobilium. erant aut⁹ animalia portentuosā et monstruosā mira mltitudine congregata. Et si iudeis pmissa licebant: et dñs paganis illō pmittebat. mltō magis xpianis q̄bz veritas patefacta et grā et p̄itas p Ihm xpm data ē. videt fore pmissuz et tēplū dño edificare. vt de p̄se. di. j. c. j. p. Si em. de q̄z christianorū templis et corz sacerdotibz. Ecce qd factū est ad ppositū nrm redeūdo. Consuetudo vsusqz longē q̄ nō est leuis autoritatis. vt de p̄sue. Cū p̄suetudinis. cū pcor. in tota ecclesia videt continuat⁹: et p cōtinuationē inuiolabilr obseruat⁹ q̄ q̄libz pnceps aut ali⁹ christifidelis fundare potuit ecclesiam aut monasteriū aut altare in honore dei aut beatissime virginis seu alteri⁹ sancti. put le. et no. in dic. c. j. de p̄se. di. j. et ex illa fundatiōe acq̄siuit sibi iuspatronat⁹. de iurpa. Flobis. j. Rñ. de f̄satis no. xvi. q. ij. Pie mentis. et sic talr fundato nō p̄secrabat tal locus nisi haberet tot fruct⁹ vt inofficiātes nutrire valeret. vt no. in. c. Quisq. de vi. et ho. cleri. Nec p̄les persone ponēdi sunt in ecclesia q̄s pñt nutrirī p eandē aut cōmode sustentari. de insti. c. j. et c. Auctoritate. de p̄ces. pla. Ex pte. Fuit itaqz libertas apd fundatōrē vt ipa ecclesia mōasteriū vñ altare fundaret in honore cuiuscunqz sancti saltē canonizati. et sic deus laudabit et laudatur in sanctis vt in dicta

nouorū officioꝝ

Clemen. Si dominū. ac si nomīe ipsius dñi fuisset solūmodo consecrata et omnes laudes sancti dñi taliter vltaliter impēse referunt ad dñm. prout omīes orationes solennes et publice et priuate etiā ad sanctos qualitercūq; effuse ad orationem dominicā referūtur. imo in ipsa cōcludunt et cōphēdunt. vt no. doc. scribentes sup orōne dñica. que ponit Lu. xj. et similr missaz et vigiliarum aniuersarioꝝ tricesimoz et septimarū. officia ad honorē anime vnius fundata proderit omnibz fidelibus defunctis: vt dicit Hiero. de pse. dis. v. Non mediocriter. ceteris tamē paribus fructuosius est q̄ talia celebrētur per bonū sacerdotē q̄ per malū si haberi potest: als tamē semp p̄sunt. vt no. Archidia. j. q. j. Sacerdotes qui. Et ita redeundo ad ppositū nostrum. Si cuilibz licitū est fundare eccliam vt p̄mittit: qd̄ maius est: et in honore cuiuslibet sancti viri Ita et nouum festū de quocunq; sc̄to creare pōt et illud dotare quod min⁹ est. vt le. et no. in re. Qui licet. de re. in. li. vj. Ita tñ q̄ hmoi fundatio fiat seruatis solēnitatibz et sine p̄iudicio cuiuscūq;. vt de ec. edi. c. ij. et xvj. q. j. Quicunq;. et. c. Ecclie. et c. de deci. Sed q̄ tactū est. s. q̄ ecclie seu mōasteria aut alia beneficia cu3 suis redditibus nouis quotidie et inauditis destruunt morbosis guerris et terrarūz discriminibus et cōmendatū oneribz: vnde congruenter dici pōt q̄ huiusmodi nouis morbis: nouū antidotū exigit preparandū: vt videlicet per p̄dictos vlt alios bonos modos per nouarū fructū p̄uisiones huiusmodi morboꝝ remediabiles morbis succurrat. vt de iura. calū Ceterum. Nam experientia morborum cogunt nos inuenire multas medicinas. l. dist. Ut constitueret. et qd̄ medicamenta morbis exhibent. hec iura negocijs: vt in anten. Hec constitutio Inno. p̄sti. in pn. colla. viij. et q̄ de nouo emergūt: auxilio indigēt. ff. de interro. ac. l. Etate. §. Ex causa. et. c. Insinuare. de offi. dele. Est autē clarum cum papa dat litteras ad prebendas vacantes vlt vacaturas expresse vult in eisde vt instituent⁹ iuret statuta ecclie et laudabiles cōsuetudines. et hic stilus facit ius. vt le. et no. in. c. Ex litteris. de cōsti. et. c. q̄s graui. de cri. fal. Est autē cōsuetudo omnium eccliaz vt canōicus instituēdus iuret statuta edita vel edenda. §. ad noua statuta tenet: et p̄sertim ad ea que respiciunt diuinum cultum.

Ad motiua autem ad partem negatiuaꝝ formata refert respondēdū. et ad primū dico q̄ iuramentū siue statutū aut breuiariū qualitercūq; iuratum in ecclesia Thuricensi vel alia nō dicitur immutatum dum in melius aut solēnius est transformatū. vt le. et no. in. c. ij. Peruenit ij. de iureiur. et licet aliqui dicāt q̄ tutius foret q̄ illa immutatio fieret eius auctoritate qui habet cōmutare. Sed nō est necessariū put le. et no. eo. ti. c. j. et simpliciter est standū huic caplo Peruenit. p. nouell. Propterea videtur qui vouit se intraturū certum ordinem. et si nō illum sed solēniorē aut strictiorē ingreditur non dicitur votum imutasse aut violasse. vt in. c. penlt. de regu. li. vj. et in glo. pe. bonum tamē est q̄ illa immutatio officioꝝ diuinorū fiat concorditer nullo discrepante (prout p̄tractum est. Ad secundū motiū dicitur de cōsuetudine iurata put de statuto iurato que simpliciter nō dicitur mutata si in meliorem mutat. Et licet cōsuetudinis transgressor vt legis transgressor puniatur. vt. r. dis. in his. in glo. Nota q̄ rē. tamē mutari pōt. ad idē de iureiur. Sicut n̄ris. Idem tenet archidia. in. c. Unico. de cle. nō resi. li. vj. et qñ p̄iudicet legi vlt iuri scripto. et qñ nō. plene vide p̄ eundē in. c. Consuetudini s. xj. dis. Ad tertū motiū de seruādo ritu et p̄suetudine dicat. put iam proxime videtur tactum.

De institutione

Nam si licuit mutare: licuit et taliter legere et orare: et sub pena peccati mortalis taliter et non aliter v'l alio modo canonicus vel beneficiatus alicuius ecclesie debuit officium suum diuinum pagare: iuxta ritum illius ecclesie in qua est beneficiatus: salua tamē constitutioe in Ele. ij. de cele. mis. que disponit q' clerici etiā quantūcūq' religiosi qui sunt domestici cōmensales cardinaliū vel episcoporum possunt se eis cōformare in diuinis officiis: nec sunt alstricti ad dicendum aliter. Vñ scribit Hostien. in. c. Bone. j. de elec. q' quidam Petrus Balaact in nocte natiuitatis dñi primū nocturnū et primā lectionē legit Rome in ecclesia sancti Petri. tertiam quoq' lectionē cū reliquis Parisi' in ecclesia maiori. et ibi dem iuxta ritū ecclesie parisiensis cōpleuit matutinū. et iuxta vtrarūq' ecclesiarū cōsuetudines vtroq'q' satisfecit. Hoc tñ spiritū celeritate tam velociter ipm de loco ad locū talr ducentiū pfecit. vt. xxvj. q. ij. Sciendū. et h' fuit mirū et nō miraculū qd ex deo ē. et hui' rei geste demoniaca ptate nō trāseat psumptoribz in exemplū. de trāssa. Quāto. et quō differūt mirū et miraculū vide Archidya. j. q. j. Teneam'. et mali similr dicunt facere miracula. vt de reli. et vene. sanc. p. Hostiensem in summa. Ad quartū de statutis faciendis in arduis et leuibus. et de differentia inter ardua et leuia. parua et magna. arbitriū boni viri spectandū est aut iudicis. vt lc. et no. Sedes. quia q' negocia dicant maiora v'l minora: nō potest certa dari doctrina. ar. xxij. q. iij. Duo ista. s. q' plene in dicto. c. Cōstinationes. de ver. sig. li. vj. Ad quintū q' nō sit simonia realis plene patet per ea q' predicta sunt. et habent in. c. Unico. de cle. nō resi. li. vj. in glo. penul. nec h' pactū impedit. q' in spūalibz licite licita peracta pnt interuenire. vt plene videt in c. Significatū. de pben. imo sacerdos p't recipe pecuniā vt celebret dīna. q' sic operas suas videt pot' locare. vt no. ibidē glo. et allegat in ar. x. q. iij. Relatū. et xij. q. ij. Caritatē. de simo. Lū sit. ij. q. ij. c. vl. et h'mōi missarū aut officiorū celebratiōes suis stipendijs facere nō cogit. de p'scrip. Lū ex officiū. et insup si vlt se nutrire: pōt ex artificio suo. xxj. di. Cleric'. de cele. mis. c. j. Ad sextū de nouitatibz introductis dicit q' hic nō ē nouitas. Nā licet p singlos dies nascant hoīes noui. hoc tamē nō est nouū: sed si nasceret portentū put fuit minothaur' qui medi' fuit hō: et medi' thaurus. de quo mgt in scolastica hīsto. Judi. iij. in incidentes. et ipse nat' de nobile muliere. et tales fuerūt centhauri. monothauri et onocenthauri. de q'bz Isi. ethi. li. xj. c. penul. et Archid. xxvj. q. ij. Nec mirum. vnde de Anno. D. cccc. lxiij. quedā vacca pepit vitulū in terra Switensū vi uū hūano capite notabilr et discrete munitū. et eodē anno in eorundē dominio pcreatus est vitul' duobz capitibz distinctissime cū oibz suis p'rietatibz bñ fulcitus. et he sunt nouitates mire. Dicit tñ Prosq' equitanic'. p'sa. xli. q' id qd apd nos nouū est: in tpe nō est nouū apd deum q' pcludit tpa: et sine tpe h'z oia que suis quisq' t'pibz p illozū varietate ille distribuit. vnde apd nos nouū esset si decem aut vndecim lcōnes segregatim cū totidem Rñsorijis cantarem' in matutinis. imo mōstruosum et portentuosuz: et ritui penit' vniuersali clericorū esset in cōgruū. Ad septimū motiū qd a sexto et prime dicto recepit originē p'p' nouitatem homibz scandalū patēter inducentē. vñ si apd peritos hic nō ē nouitas. consequēter apud eosdem nō erit scandalū. put dicim' de infami: si non apud bonos et graues aliquis est infamatus nō est compellendus ad purgationē. de pur. ca. c. penult. et clarius ibidem in glo. penul. Nam cum discipuli dñi dicerent ad eū. Pharisei audito h' verbo scandalizati sunt Math. iij. xj. q. iij. In verba. cū pcor. Xps nō aduertebat h' s' dixit: sinite illos. ceci sunt duces cecorū

nouorū officiōrum

Et ita si ceci et imperiti dixerūt scandalū vbi nō erat scandalū: nihil ad nos de his q̄ foris. de diuor. Gaudem⁹. q̄ mlti mltā loquunt. et Sermo dat cūctis sed aīmi sapia paucis. vtdic sapiētis auctas. Eecus em̄ p̄rie dī indoct⁹. vt. clij. dist. Hinc etenī. circa mediū. Ad octauū vbi mouebat de libro corrupto. Hec vtilitas priuata nō est ponderāda. viij. q. j. In septuag. vij. q. j. Scias. et i glo. magna. Sz q̄ bñficiū dat p̄r officiū. de resch. c. vlt. li. vi. qd nō alibi q̄ iuxta clerici cuiuslibet institutionē: et maxie in ecclīis collegiatis vbi hore canōice iuxta p̄suetudinē et statuta ecclīe diligēter sunt cum choro legēde et cantāde: q̄ nō aliter q̄ in ecclīa sunt p̄soluēde. vt no. in iurib⁹ pall. in. v. Itē summe videt. Nec aliud p̄ alio solui p̄t inuito creditore nro. put p̄dictū ē. Nam p̄rie illō est aliud pro alio soluere q̄ tenet ex institutionē statuto et p̄suetudinē ad horas canōicas in choro cantādas. et p̄ obmittit et legit in loco p̄uato. Nā censita vlt colon⁹ t̄palit nō satisfacit dño si censum debitum nō in domū dñi sui. sed aliorū p̄ntare voluerit. videlicet in foro vlt in campo: q̄ aufert sibi vtilitatē loci. de q̄ facti le. et no. in. c. p. et g. de offi. delc. Nam si idē valeret apud deum et homīes inter vni⁹ ecclīe clericos et in ea beneficiatos et pari stipendio q̄tidiane vlt annualis remunerationis largiter puīlos legere horas in domo vel cantare in ecclīa inuānum clericus laboraret: si matutinū dulcissima soporis q̄ete violēter interrupta per imbrosum et caliginosam aeris temperiē. aut nīuū seu glacierū crepidinē. ventoz porrealiū turbine mixto p̄cussione tam solerter vīsitaret: absit. Hi enim tāz liter fruct⁹ non deseruitos imbutantes nō min⁹ q̄ rustici peccant qui in vineā conducti nō laborātes et a dño vinee tanq̄ laborauerint stipendia recipiunt: et indubitātē furtū et rapinā cōmittunt. et si nō restituerint maledictōem eternā reportabunt. vt le. et no. in reglā. Nō dimittit. de re. iur. li. vi. et in collatiōe de validis mēdicātib⁹. hec plen⁹ patebunt. Ad nouū motiū diuersis māsīōib⁹ et meritis scōz rōnabilr inspiciēdis et. Hic rex m̄grā p̄ expientā respōdēdo de clarat: et vbi romane scōz patrum decretis firmata dispositio demonstrat. in q̄ videlicet vbe diuersorū titulorū ecclīe: in diuersorum scōz honore videtur consecrate. vbi ecclīa scī Jo. euāgeliste ad lateranū proponit ecclīe beatissime virginis Marie dei regine celi et terre et basilice aploz Petri et pauli p̄ncipum terre: et ecclīe oīm scōz que dī rotunda. et cunctis ecclīis mundi. xij. q. ij. Futurā. et in glo. ij. imo eadem ecclīa videlicet sancti Johānis et non alia dī ecclīa romana q̄ oīm aliarum ecclīaz est caput dis. xij. c. j. et c. se. de sum. tri. Damnamus. cum p̄cor. et oīm ecclīarū magistra. de si. ca. c. Unico. li. vi. et oēs ecclīe per orbē diffuse ad ipaz p̄tinet. de p̄m. Si papa. s. Cum enī. et in his videtur q̄ nō ordo q̄ in cel⁹ est suat in terris. et q̄ impossibile foret ad qd nemo obligat. de re. iur. li. vi. Nemo. tot hīe grad⁹ festiuitatuz q̄t sunt māsīōes q̄dū in celis quia tñ sunt tres apd nos. videlicet duplex. semiduplex et totuz duplex prout p̄dictuz ē: ad q̄s q̄dus oīm scōz reducunt festiuitates: put oēs religiōes mūdi pducunt ad tres regulas p̄ncipales. videlicet Benedicti Augustini et Blasij. xviij. q. ij. p̄nitiosam. Et licz dicat Ambrosi⁹ vt hī. lxxvi. dist. in. c. scire debet. q̄ equal eoz necessario sit festiuitas: quorū eq̄lis est sanctitas. Hanc tñ equalitatem tñ nouit ille qui nil ignorat. de iudi. Nouit. Et sic ad p̄positū nrm ad placitum fundātis est ecclīam q̄ ipsam pōt intitularē. et scīm quē voluerit in ipsa venerari iubebit. et idem perpetuo patronus ecclīe permanebit. et ordinē quē voluerit ibidē instituit et fuari facit. et ritus ecclīe ibidē introduct⁹ (dūmō non fuerit p̄ canōice auctis traditiōem) tanq̄ p̄suetudo bona perpetuo remanebit.

De institutione

vt. xij. dist. Scit sancta. Item tamē q̄ sanctus ille ibidē intitulat⁹ sit in catha-
logo scōz reptis. vt de reli. et vene. sanc. c. j. z ordo scripturaz sit fua⁹ q̄ repi-
tur p̄ Hoff. in summa eodē titulo venerabilr annotat⁹. Et ita put cōstat d̄ p̄se.
dis. j. c. j. et in glo. sed mirū licebat p̄ncipib⁹ z alijs xp̄ifidelib⁹. put hodie licet
ecclesias monasteria : capellas z altaria de nouo fundare z ipsis titulos impo-
nere : z sufficiētib⁹ fructib⁹ dotare. z vnū sanctū pre ceteris in eisdē honorificare.
Sic p̄nūc (ad p̄positū p̄ncipale redeundū) puenienter licebit : qd̄ ē min⁹. vt no.
in dicta glo. videlz in ecclia iam fundata festū alicui⁹ sancti. sine tñ p̄iudicio
cuiuscūqz creare z creatum z fundatū dotare z fructib⁹ p̄petuis q̄idianis di-
stributiōib⁹ solēniter z abundāter ornare. z h̄ fua⁹ p̄ mundū z oēs ecclias mū-
di. et papa z ecclia scit z tolerat. Sunt autē leges z iura ac legū ac iuriū rōnes
ad hec applicāda ad ea q̄ frēq̄nt fiunt : z p̄sertim dū taliter tolerant. vt le. z no.
in. c. 2. f. as. de despon. impu. cū p̄cor. in glo. ij. et hec oīa vident⁹ nihilomin⁹ ad
omnipotētis laudē. put p̄tractū ē. euidenter puenire. Et sicut p̄notatū ē de bñfi-
ciōz nimia mltitudine cohercenda. z p̄stim de eoz vt p̄mittit⁹ et nouo funda-
torum mltiplicatōe : z h̄mōi mltiplicatōis detestatōe. Ita p̄seq̄nt⁹ de h̄mōi festi-
uitatū nimia nouoz institutiōe possem⁹ demū p̄p̄t officioz de tpe q̄ soli deo vi-
dent⁹ applicari taliter frēq̄ntatā su p̄pressionē z diminutionē ad corūdē omni-
modā obliuionē z obmissionē puenire : z festa de sanctis videm⁹ officia de tempe-
penit⁹ remouere z dñm de loco sancto suo cui⁹ est dies z cui⁹ ē nox : z fabricatus
est solē z lunā supueniētib⁹ accolis z pegrinis p̄pria statione carere : z seruos su-
pra dñm domināter inbillare. Scriptū est em̄. Om̄e qd̄ ē nimīū verit̄ inuiciū.
de ma. z obe. Humil. in p̄n. p̄ Hosti. de testa. Requisti. §. si vero. et nimietas
reprobaf. xliij. di. Sit rector. in. §. Alimio. xlv. di. Lū beat⁹. in. §. Increpatio-
nis autē nimie. de p̄se. di. v. Ne tales. z. xlix. dis. Hinc etenī. §. Paruo autē na-
sci. z dixit sapientis autoritas : q̄ nimīū est fugito. Itē oīb⁹ adde modū. mod⁹ est
pulcerrima virtus : z q̄ bñ ordinata sunt ad finē laudis z honoris tendūt. p̄pter
qd̄ dicit Boe. j. de p̄so. et Aug. in li. p̄sef. Inordinata inq̄eta sunt. ordinata p̄o-
quiescunt. et dicit in doctrina rudīū : q̄ mod⁹ in reb⁹ res est discretio summa. et
modus in reb⁹ res facit esse bonas. Vñ dicit Breg. q̄ signa dñi assiduitate vi-
luere : z in poetria noua. Om̄e dulce bonū nimio vilescit in ore. et Latho nou⁹.
Nil modicū temnas : nimīū fugiendo repellas. Fit secura magis in paruo flu-
mine puppis. Et supra dixim⁹ q̄ nō nimīū laudare : s̄z mediū fuare debem⁹. Et
ex his z alijs p̄ te sagaciter colligēdis p̄z euident⁹ nouas festiuitates scōz fore re-
stringēdas. Nam z p̄ciliū Basiliēn (put suo tpe patebit) notabilr decreuit mul-
tos dies festos institutos fore reprimendos. Si q̄ festiuitates scōz in foro. po-
tius z in choro vident⁹ restringēde. nā si in foro impedit⁹ suffragiū hūanuz. hic
impedit⁹ obsequiū diuinū. Hinc iuxta quorundā opiniones p̄sequentū benefi-
ciorum z officioz de nouo fundatiōes z rōnib⁹ vident⁹ vtentes. Nam sancti q̄
in celis sunt quemadmodū dñs eoz : bonoz nostroz non egent. et insup quia
mille anni ante oculos eoz p̄dulcedie p̄fallentiū angeloz sunt tanq̄ dies he-
sterna que p̄terit. ideo clamore nostro nō delectant⁹ grossissimo. sed nos egem⁹
suffragijs eoz que non festiuitatib⁹ pomposis et clamorosis z beneficioz z offi-
ciorum fundatōib⁹ : sed puris p̄cibus obtinere poterim⁹. put experienter vidi-
mus in antiq̄s patrib⁹. Quid ergo faciem⁹ quoniā exp̄ienter vidim⁹ q̄ dicūt
laici et magis ipsoz periti q̄ per nimietatē beneficioz z officioz grauatus ē to-
tus mundus. imo clerus apud deum. quod patet quia plura bñficia z officia

zator
 q reg
 d ole
 ie lice
 s unpo
 ificaro
 . vt no
 andie
 mus d
 has m
 i rōne
 le. n
 min?
 ē de bi
 o fund
 mōi fe
 li deo
 lē om
 de tem
 bolcar
 cruce
 in vie
 unie
 repa
 iutē
 mod
 iūt m
 nata
 mma
 itate
 o non
 ruo
 dem
 p fore
 ut m
 foro.
 iuz; b
 bened
 inen
 p qui
 ica b
 Gem
 a off
 yidi
 dicū
 s ēo
 ficia

112

De institutione

di: de quibz scripsit Hiero. in Amos ppham. Odi inqt dñs ⁊ proieci festiuitates vestras. et nō accipiam odorem cetui vestroz. q si obtuleritis holocaustos mata vřa ⁊ mūera vřa ⁊ nō accipiā ⁊ vota pinguiū vřoz nō respiciā. Odit aut deus ⁊ nō solū odit sꝫ pñcit festiuitates eoz q nō celebrāt festiuitates diei sed suas. s. pro rebz pphanis. xxiiij. q. j. Odi. de q etiā sup dictū est Et vtinam talitē fundātes. dotantes. fructificātes ⁊ instaurātes bñficia vel officia nō eēnt occasio tantoꝝ maloꝝ q de fructibz et rebz ecclie: bñficioꝝqz inaniter expensoꝝ pro ueniūt: cū nō sit nouū qñ sepe qđ puīsus fuit ad remediū tendat ad noxā et sup pressio bono succrescat malicia. de excep. Pia. cum ꝑ cor. li. vj. in glo. vñ Breg. moralū. iij. c. viij. cir. si. nos multū sollicitat ne bona incaute faciam⁹. Ad q nūmiū bona sollicite pagēda ppha incitat dicēs. Maledict⁹ hō q fac opus dñi negligenter. Hiero. xlvij. Ad h̄ vero ista pficiunt vt ante terribil iudicē subtile atqz incōprehensibile examen: nō solū mala q cōmisimus sed etiā ipsa si q in nob sunt bene gesta timeam⁹. quia sepe in eius iudicio culpa esse dephendit qđ virtus añ iudiciū esse putatur. ⁊ vñ expectat pia merces operis inde supplicii seqt iuste vltionis. Item idē in omel. de vginibz vt bona dic q agis cū magna cautela timeas: ne p h̄ qđ a vob rectū geritur: fauor aut hūana grā reqrat ne appetitus laudis surripiat: q maxime fit in pomposis ⁊ insolitis festiuitatibz q foris ostendunt ⁊ interi⁹ hō a mercede vacuat. Nec ille. Et insup ppende cū scriptū sit Neqz cōmunicēs peccat⁹ alienis. i. ad Thi. v. lxx. dis. Miramur. Et insup cautum est q qui occasionē damni dat: dānū videtur dedisse. vt le. ⁊ no. de testi. si: cut nobis. ⁊ ibi dicit glo. vtriusqz iuris rōnibz ⁊ allegatōibz sufficienter fulcitur. Si dat operā licite rei ⁊ adhibet diligentia quā pt nō tenet de his q pinde sequunt. sed si nō adhibet diligentia tenetur. Sꝫ mihi videt saluo iudicio sanior q raro vel nunqz tantā diligentia adhibere poterim⁹ vt clerici seculares vel etiā religiosi. ⁊ psertim plati maiores suis rebz bñ vtant. ⁊ iō tuti⁹ (vt pmittitur) foret p pdictos tpaliū bonoꝝ possessores ⁊ donare volētes eligenduz: put ille q hꝫ filiā valde pulcrā ⁊ delicatā ⁊ nubile: ⁊ tradat monasterio qđ ē vel esse p̄suevit dissolutū. hic pater non facit diligentia: ⁊ erit occasio malī. si qđ sequit sed si tradidisset marito sibi cōpetenti: securius p̄cessisset. ⁊ ita sepe qđ offertur deo in matrimonio spūali recipit mūd⁹. ⁊ p̄seqnter dyabolus: ⁊ qđ offertur mundo. id est m̄rimonio carnali: p̄seqnter recipit de⁹. ⁊ sic pt ptingere etiā in alijs rebz incōsiderāter deo ⁊ homibz donatis. Vñ habem⁹ exemplū Ben. xl viij. Dū patriarcha Jacob bñdictur⁹ eēt filijs Ioseph filij sui dilectior⁹ p cūctis alijs ⁊ ipse Ioseph posuerit p̄mogenitū ad dextez lat⁹ Jacob in finē vt māu dextera tangeret illū p̄mo ⁊ aliū a sinistris. vñ Jacob māibz cancellat⁹ sinistra manus posuit sup Manassen p̄mogenitū. ⁊ dextera sup Ephraim iuniorē. ⁊ ita contra Ioseph videlz p̄tis dispositōz iunior recepit vberiorē bñdictōez. ⁊ sic p̄ parētū ordinationē sepe filij vñ filie positi ad dextera vt credūt. qz ad mōasteriū vñ clericatū. ⁊ tales mun⁹ minoris bñdictiōis reportāt: ⁊ ad sinistra positi: vicz ad seculū cū m̄rimonio mun⁹ bñdictiōis accumulāt. de q dicit ppha. Uxor tua sicut vitis abundās in lateribz dom⁹ tue. filij tui sic nouelle oliuaz. ⁊ c. Ecce sic bñdictur hō q timet dñm. vñ dixit Paul⁹. Et saluabit mulier si filios genuerit. j. ad Thi. v. et. xxxij. q. ij. Tūc saluabit. et sic sepe videt q intētio bona nō excusat malū opus. qđ seqtur. j. q. j. Non est. de q de pe. ⁊ remis. c. iij. in glo. penul. Et pro pmissōz intelligentia saniori perpēdendū est exq veritas p̄iudicat opiniononi. vt le. ⁊ no. viij. di. Veritate. ergo fortius dubitationi cū opinio sit mediū.

nouorum officiorum

inter scientiā et credulitatē: ut no. Archid. xxiij. q. ij. vides. nam Xpus veritas est Joh. v. de ple. dif. v. De spiritu. cū pcor. et nil ita veritati prius sic falsitas que est veritas imutatio: ut dicit lex in Auten. de instru. cau. et si. in pn. coll. vj. vbi glo. similr dicit: qd p̄itas hūana dici pōt noticia certe rei: matie p̄ visū. alle. insti. de gradi. §. Nacten. et cognito vno p̄ior: cōgscit et reliquū. ff. de accu. et inscrip. l. Qui accusare. insti. de his q̄ sui v̄l alie. iur. st. §. Videam. Est autē scientia alicui rei nō fallax cognitio. xxiij. q. iij. §. Non g. Et scire est rē p̄ cām v̄l exp̄ientiā cognoscere. de pe. dif. iij. In domo. cū pcor. Sz credulitas est idē qd p̄sumptio. vt. le. et no. in. c. Quosdā. de pben. et interdū ponit p̄ scia: et crede re p̄ scire. de re iudi. Cum olim. et nouell. ibidē sup. §. Sicut credim. et p̄ p̄bū credim. papa r̄ndet certe p̄sultationi. vt de sen. exē. Si c̄licus. li. vj. de sepul. De vxore. cū pcor. et inter credere et nō credere ē mediū: vicz dubitare. vt no. spe. de positionib. §. Serto notandū. §. Sz nūqd vbi iurat. Ex his collige qd du biū est minus q̄ opinio. et dubiū in se continet aliquid certitudinis. Ex q̄ dicit In his q̄ dubia sunt: quod certi est tenere debemus. et comparatiuus p̄sup ponit posituū (put p̄dictū est) et in dubijs sequimur id qd ē minimū. ff. de le. iij. minim. ff. de re. iur. semp. et Archid. de sepul. c. ij. li. vj. in q̄ videt qd in dubijs sunt grad. Hunc ad p̄positū: cum g nō sint t̄m opiniones et credulitates: imo dubium est quid p̄ficiat nūc aut magis in futurū b̄ficiū v̄l officiū vt p̄mittit in stitutiū assumam veritatē que p̄iudicat opiniōi silr et dubio. et illa veritas dicit qd vni de minimis meis fecistis: mihi fecistis (put p̄tractū est) q̄ p̄prie dicit de opibz pietatis et p̄fciū de elemosynis: cū dicat de calice aq̄ frigide. de q̄ vox veritatē clamat in ecclia: sicut aq̄ extinguit ignē: ita elemosyna p̄ctm Eccl. iij. et ad tri buendā eam cur pigri estis qm h qd facient in terra porrigit sedenti in celo da tis vt dicit Breg. in qdrigenario. et iō elemosine sunt fabulac ecclie et ornamen tis p̄ponende. xij. q. ij. B̄lia epi. et ppter opa pietatis exercenda q̄ maxime cōsi stāt in elemosynis: et in redēptionē captiuoz res eccliaſtice sunt vendēde. xij. q. ij. Aurum. et duob. c. seqn. et a maiori et fortiori p̄ redimēdis aīabz a purgatoriū carceribz: cū sint p̄ciosiores corpibz vniuersis. xij. q. ij. Precipim. et omibz alijs rebz et corpibz. vt le. et no. de eta. et q̄li. c. penul. et in glo. ij. Itē cū elemosyna mag sit cū p̄uidencia faciēda: ita vt primū p̄ seip̄o. de pe. dif. iij. §. ij. et. c. Qui vult. p̄uideat ḡ primū hō sibi p̄sibi de rebz sibi a deo collat̄ t̄paliter: et postea sp̄ualit̄ per elemosynas. et nō sancto Francisco q̄ in cel est (put asserūt paruoti cū omi bus alijs sanctis. et p̄ p̄ns bonoz n̄roz in pomposuz festū expositoz v̄l exponēdo rum nō indigēt put p̄tractū est. sz pur̄ p̄cibz placant. et silr elemosynis honorifi cant: put colligit ex p̄missis. ibi vicz. qd vni ex m̄imis meis fecistis et. et iō si res mee iā donate ipsi ecclie v̄l donāde itez vendēde sunt et alienāde pro corporū: imo potius p̄ anīarū: imo potissime p̄ p̄prie anime mee salute. ad euitanduz cir cuitus. vt no. in. c. Auditor. de resc̄p. i. Cle. statim sine circuitu in q̄ possent eue nire plures intricatiōes et extricatiōes. impedimēta. necnō occupatiōes. vñ cer tum eligā et de rebz meis faciā elemosynā. Et licz vtrūq̄ bonū sit: videlicz fun dare beneficia v̄l officia ex vna et dare tantā quortā p̄ q̄ p̄nt fundari b̄ficiā vel officia paupibz in liberā elemosynā ex altera. vñ tamē multū p̄stanti. et igit eligibili et certius. Tene ḡ certū et dimitte incertū: put p̄tractū est. Nā nil cer tius est q̄ q̄ p̄s iudicatur viuos et mortuos: obmissa et neglecta pietatis opa iudicialr et indignāter obijciat: dū dicit Esuriui et nō dedistis mihi mandare. sicuti et. Itē in ignē etnū. Bath. xxy. sed non obijciat neglecta sc̄to Francisco

De institutione

vel alijs sanctis qualitercūq; non impensa. Nec obstat. put quidā dicūt q; pie do-
nata clericis vel religiosis in modū beneficii vel officii pceptura sint elemosyne qd
nullo iure videt̃r cautū. Nam q; clericis dat̃r p̃t officia diuina. nūc aut in futurum
celebranda: stipendiū eoz d̃r. vt de cle. nō resi. Quia nōnulli. i. q. j. Clericos. et
c. vlt. z als p mltā iura q; pus in alia collatōe nup dixi allegāda. Dicūt autē ele-
mosyna fm Tho. li. iij. di. iij. q. j. Opus. qd datur alicui indigenti ex cōpassiōe
ppter deū. sed fruct⁹ bñficiōz nō sunt hmoi. nec dant̃r p talē modū nec dant̃r sp
indigētibz s; vt plimū clericis abundātibz: vel vt abundātiōes fiant z nō pure
ppter deū. s; vt celebrent officia diuina. put p̃tractū est. z talr clerici locant opas
suas. Non dubito tñ si qd clico pauperi aut depaupato faceret elemosynā bo-
nam cū nō sit tam apt⁹ ad laborandū vel negociandū put laici. vñ p̃uissimū est
per iura sufficienter vt cleric⁹ satis in sacris nō egeat: cū null⁹ sit ordinād⁹ nisi
habeat vñ viuat. als eps q; eū ordinauit coartat vt sibi p̃uideat. put le. z no. d
preben. Si eps. li. vj. Constat tñ summe quondā fuisse necessariū in ecclia pri-
mitiua qñ nōdum taliter vt modo fides fuerat firmata. et gens per mundū co-
piofior erat multiplicata. vt plures fundarent ecclie z monasteria: prout legi-
t̃r de sancto Gregorio qui solus in sicilia sex construxit monasteria: z in vrbe septi-
mū in quo se fecit monachū. qd qdē monasteriū (vt de alijs taceam⁹) quondā
et p̃stīm tpe suo copiosa floruit monachoz mltitudine. z hodie patenter appa-
ret in ipsius mōasterij dispositione. z ego vidi in diebz meis q; idem monasteri-
um vix vnū cum priore nutriuit monachuz. z aliqñ nullum: quia cardinales p
ut p̃mittit̃r p cōmendas talr monasteriū cū mōachis comederūt. Item legi-
t̃r de eodem Gregorio q; virginū tria milia Rome p̃auit sub regula. i. regulari statu
et nūc in tota Roma i regulari z seclari statu ad regulā apte tot vix iueniūt̃r
virgines. Et forte rō subest q; quondā homies ad omē opus erant fortiores q̃s
modo sint. et nunc fragiliores ad om̃s virtutū actiōes. xxxij. dis. Fraternitatē.
Legi- t̃r insup de Gregorio q; in elemosynā residuas q̃s habuit exposuit facul-
tates. z dum esset summ⁹ pontifex bis senos nūmos angelo: z scutellā argenteā
naufraigo. z opa pietatis maxie exercuit et paupes in lāguentiū membroz suo-
rum corpusculo. Et itez ad p̃positū redeūdo q; nō solū in dicto sancti Gregorij
monasterio s; q̃si in omnibz ecclijs z mōasterijs in vrbe: imo p totū orbem reli-
giose ppter facultatū z hoīm deuotoz defectū deficiūt̃r p̃sone. Igī ad p̃ncipa-
le redeundū non faciam⁹ nouas ecclias: monasteria vel capellas seu altaria: be-
neficia vel officia. q; euident̃r appet q; antiqua vix p̃suari p̃nt in esse priorū: ac
in structura quondā solenniter instaurata. sed iā creatis institutis z destitutis mī-
sericorditer subueniam⁹. Item licz vtrunq; sit bonū put p̃missim⁹. scriptum tñ
est q; bono semp melius inueniat̃r. vt. ff. de p̃bo. ob. l. Ubi autē. z qui bōa agūt
si meliora agere deliberāt. z p⁹ deliberata nō faciunt: licz in bonis prioribz p̃se-
uerent in p̃spectu tñ dei ceciderunt ex deliberatiōe. xvij. q. j. Qui bona. quis au-
tem dubitat q; sicut cōmunis vtilitas priuate est p̃ferenda. sic mai⁹ bonū mino-
ri bono. de regu. Licet. et sicut bono meli⁹. sic meliori optimū semp est p̃ferendū.
lxiij. dis. Metropolitano. in auten. de mona. §. ordinationē. et ar. ad idem. ff. de
ver. ob. l. Ubi autē nō apparet. Unde si centū tibi supsunt aurei pro salute aīe
tue expendēdi: z vides p sarracenos xpī fidelem incarceratū. z p tanto z nō ali-
ter liberandum. Item perpendis bñficiū vel officiū de brā virgine vel alijs
sanctis creandū. ecce ne propter pompam eligas secūdum vbi nulla videt̃r ege-
stas et respuas primū vbi cōcernitur exquisita necessitas. Ecce proba te ipsum

nouorum officiorum

ne eligas tibi facere nomen perpetuum in superbia creando beneficium vel officium sicut fecit Eleazar. 1. Macha. vii. et hic ut sibi nomen faceret. i. famam perpetuam voluit mori pro populo. et interfecit elephantem et seipsum: et mortuus est in corpore et anima. quia pro nullo bono malum fuerat faciendum putabat. Sic sincere proinde ea sinceritate qua sincere tuus operibus volueris saluari ut eligas tutius ut citius salueris. Et nunc redeamus ad principale: videlicet de beneficiis vel officiis multitudine. et hec indubitatum fuit primordialiter regni Bohemorum destructionis causa. quia multum impatienter videbatur laicis: imo terrarum periculas nimium grauatas per pensiones clero censuales. Nam vix fuit pedis passus per omnes regni districtus ubi clerus non habuerit tributorum vel aliarum pensionum fructus. et veritas est quod in eodem regno excellenter frequentissime iungi laude celebriter diuina celebrabant officia vigilanter incessabili voce. sed quid demum fiat si per singulos annos et dies huiusmodi pensionum exactio non minuent omni bono. sed solertissimo studio reditus et puentus ecclesiarum monasteriorum beneficiorum et officiorum per omnes angulos terre vigilanter sint in augmento. ecce ne finaliter inde contingat. et ne clerus nimium emugat et eliciat sanguinem illorum videlicet quorum vititur laboribus et iuncta rum personarum amoribus. et de illo non contentus sed eisdem censitis per censuras ecclesiasticas pro non solutionibus et aliunde grauiter per eundem grauatis et reaggrauatis eos ulterius per brachium seculare grauare contendit putat pharao populum israeliticum in egypto crudeliter affligit. ut Exo. ii. imo sincere proinde crude lius. Nam populus israel pro labore luti et lateris flagellis fuit cesus ut Exo. v. sed clerus illos cum inquilinis colonis: et familia excommunicatiois mucrone. qui tamen pro peccato mortali multum graui foret infligendus. ut le. et no. de excep. 1. 1. li. vii et ibidem plene per Archidiaconum in glo. 8. contumacie. cum sit maior non tamen flagello predicto sed omni pena mundi. ut. xxii. q. ii. corripiant. angariare per reprobam et vilissimam pecuniam debito non cessat. et demum fortassis eorumdem tanquam illorum miserebitur deus eruet eos de manibus tribulantium eos. et igitur dixit Job. c. xxj. in fine. Si aduersum me terra mea clamat: et cum ipsa sulci eius deflent. si fructus eius comedi absque pecunia: et animam agricolarum eius affligit: pro frumento orietur mihi tribulus et pro ordeo spina. Et Grego. moralium. xxj. c. xxj. Clamare quippe terram contra regentis iusticiam rationabiliter subiectos dolere debet. et exinde oritur regentibus talibus tribulus et spine. id est gehēnales pene. Et maxime ex eo quia ut dixit Beda: vident homines coloni et consiti quod clerici non sicut concedet spiritualiter viuentes sed secundum carnem militantes. qui et domum orationis de lapidibus viuuis constructam faciunt speluncam latronum esse actibus suis qui arbitrantur questum esse pietatem. et cum debent de euangelio viuere secundum quod viuere decet christianos et suos dei sed non faciunt sed diuitias congregant et possessiones acquirunt. nonne dicit spelunca latronum factam esse sub illis ecclesiam. Hec ille. et h. 1. q. vii. et hoc diximus. Quia quidam diues dum per suum curatum siue plebanum solerter sollicitaret ut de suis bonis a domino sibi collatis pro remedio salutis anime sue perpetuum ordinaret annuensarium pensionibus fructibus et alijs pertinentijs fulcitum. et hoc per ecclesiam suam et suis sacerdotibus fructifera. qui quidem diues respondendo non inquit intendendo in penis inferni nec purgatorii manere perpetuo. quare perpetuo non indigebo humanitatis remedio: et mox dispersit et dedit pauperibus et thesaurisauit in celo: ubi nec erugo nec tineas demoliri potuit. Math. vi. Nam ille sciuit prout informatur plene sci re potuit quod homines penes elemosinarum largitiones largiter et libere priuis et defunctis emanantes effectualiter et indubitanter (seruatis seruandis putat promissus est)

sunt proficientes. Item nouit diues predictus q̄ donationes post mortē ordi-
natione et dispositione uiuorū procedentes respectu iam dictarum donationū
sunt quasi mortue vel omīno steriles. prout hec doctores pie de vita sancte Lu-
cie z matris sue firmiter asseruerunt p̄conizantes. Item forte sibi constabat q̄
scriptum est. xlj. di. s. j. q̄ per elemosinā presentis uite subsidia eterne claritat̄
premia a domino percipiam⁹. vtrunq; enim pietati. id est exercenti opera pieta-
tis promittit. de quib; si plenissime volueris informari. Vide Orige. in ome.
quinta feria infra octauas Penthecost. sup illo. Conuocatis Iesus. xj. disci.
Luc. ix. et vltra medium. z eundē sabbato sequēti sup illo Surgens iesus. Lu-
ce. iij. vltra mediū. Et exemplū vidimus in Thobia verissimū qui vtriusq; vi-
te consecutus est premiū. Scis vtrūq; put le. z no. de p̄se. di. j. c. j. q̄ Salomon
edificauit templū cum diuino cultu ingiter in eo celebrādo celebriter fundatus
et hoc per eximias sacerdotū leuitarum et cantorū turmas celeberrime perfici-
endum. put legif. ij. Paralip. vj. z. vij. de cui⁹ insup multiplicib; edificiorum
et edificantiū sumptibus et expensis. ibidē z. iij. Regū. v. z. c. sequēti. z de suis
innumerabilib; cibis z sumptib; habetur. c. iij. s. de suis elemosynis me legisse
nō recolo: sed q̄ deū offenderit p̄ alienorū deorum cultum bene perpendo. et q̄
saluus sit: certam scripturā nō reperio. nisi q̄ legif. ij. Reg. vij. vbi dixit dñs p̄
Nathan. pphetam ad Dauid inter cetera de Salomōe filio suo et stabiliā thro-
num eius vsq; in sempiternū. z ego ero ei in patrē. et ipse erit mihi in filiū. Hic
dicit magister in histo. et hoc pmissiōe coniūct. id est oppinat vel coniecturat
q̄ salu⁹ sit salomon. Et ex quo maiores mūdi doctores de sua salute discor-
dant ego mihiq; similes hesitando merito palpitabant. Sed quid dicam: nam fm
Bedam vbi supra p̄sentis uite subsidia: quia diues erat valde sup omēs reges
terre nimis abundāter possedit. sed eterne claritat̄ p̄mia q̄ de elemosinis z ope-
ribus pueniūt pietat̄ nō obtinuit. Quid ḡ templi p̄structio z cantorū z sacerdo-
tum z leuitarū institutio sibi p̄fuit. aut hodie pderit: cum nō tantū tēplum sed
omīs ornat⁹ z cult⁹ diuin⁹ in eo p̄ eundē Salomonē institut⁹ cessauerit. et sic
cessarunt templa: necnō omēs dom⁹ dñi per totū Bohemie regnū: z omīs veri-
dei cultus saltē publicus in eodē. z possibile creditur q̄ et taliter in alijs terre
climatibus euenire posset: prout nunc apud nos in pluribus monasterijs z ec-
clesijs collegiatis: parrochialib; z capellis p̄ gentes Switensū ignis voragi-
ne et alā miserabili deuastatiōe iam penitus inbūaniter apparet consumptis.
et diuin⁹ cultus z omīs officiorū ornat⁹ in eisdem defecit. deficientib; vtrius-
q; sexus personis: que carent z carere necnō exulari compellūtur eisdē inuasi-
onis occasione p̄sentib; z longe futuris acquisitis z aquirendis sine spe radici-
tus alimentis. Sed nō dubitam⁹ quin pietatis z p̄sertim elemosynarū ponde-
ra que iam man⁹ pauperū deportarunt ad ethera ab oibus ignis z maledictio-
nis corrosionib; sint secura. z hoc vidim⁹ in iamdicto pauperculo Thobia: quē
hic in alio seculo vere felicem fecere pietatis opera et vltra Salomonis diuiti-
as potentiā z sapientiā incunctāter p̄sperum⁹ fm scripturas eterna recepisse
premia. Ad que nos pducatur diuina magnificentia: apud quē sunt gaudia: per
infinita seculorū secula semp benedicta Amen.

Finis.

De oblatis et solutis pecunijs pro pre-
benda seu beneficio in ecclesijs vel monasterijs percipiendo.

Idem simoniace prauitatis rabies

c per sanctorum patrum traditiones tam detestabiliter describatur: quod mirum bonarum mentium discussio in verisimilibus commertijs inges-
miscendo terreatur: licet in eis culpa minime reperiatur. unde talis
casus proprie nuper accidit qui hoc themate denotatur. Quidam clericus abun-
dans sine beneficio perspicuus tenuis beneficium vacans: offert libere centum
aureos in fine ut sibi transferatur. Et aduerso compareret clericus similiter beneficio carere quod libere
petit beneficium sine pacto: sperans ut asseruit se per idem beneficium competenter susten-
taturum. Et hoc themate aliter correlari? deducit casus qui ad religiosorum monasteria
ut infra videbitur dilatat. Et nunc quidam cui inter hos cum ambo sint sacerdotes hoc bene-
ficio videatur transferendum. Sed quod non primo sed secundo sit preferendum per quem sine pacto
simpliciter et de plano percipitur fore petendum. Nam quod aliud est simonia nisi studio-
sa cupiditas emendi vel vendendi spiritualia vel spiritualibus annexa: secundum Glossam. eo. tit. et alij
concordant summiste. Et hic proprie fit talis tractatus: do ut des: soluam tantam pecu-
niam ut mihi conferat tale beneficium abundanti: et pauper repellatur. et per hoc benefi-
cium inops restauratur. Non est autem tamen malum faciendum ut bona inde sequantur. ut
le. et no. de usu. super eo. cum per cor. Et est Brocard. Nam scriptum est quod in com-
paratione simoniace prauitatis cetera crimina pro nihilo reputant. i. q. vlt. c.
vlt. et igitur heresis dicitur ut le. et no. lxxix. dist. Si quis pecunia. unde videtur
quod metu penarum criminis huius. illi taliter pecuniam offerenti nullo modo sit preferendum
Credimus tamen pie procedendum si nullus esset qui beneficium hominibus propter suorum fructuum tes-
tuitate peteret. et si quis ad petendum in nullius preiudicium prederet ne beneficium
diutius in sui detrimentum vacaret: et ministro et ministerio seu obsequio soliti sa-
crificij careret ut sibi transferatur. quia beneficia propter officia patenter constituta similiter et fun-
data videntur. ut per Glossam. de offi. vica. c. vlt. cum per cor. Sed trium videtur fore verum. Et quod
persone pecuniam offerenti ac effectualiter tradenti in casu tali sit conferendum po-
tius. Et ad hoc probandum expedit ut producantur vera et verisimilia: et alia suffra-
gia concurrant mendicata: cum aduersus appareat rationabilius. Et primo sic.
Nam non semper persone sed ecclesie puidemus de persona puidetiori vel utiliori quod
proprie videtur in ecclesijs maioribus metropolitanis et cathedralibus multum hactenus
sincere perpensum: ubi summe preponderat persone nobilitas aut potentia seu diui-
tie. ita ut ecclesia non nutriat personam: et huius persone coniunctas personas in mille
generationes impotentes. pauperes. nobiles. et inopes: sed potius ut ecclesia
nutriatur et suppressa releuetur. aut releuata fertilis. felix. et abundans. in for-
ma. statu: necnon habitu consuetis conseruetur. et hoc multum eminenter apostolus de
um et homines commendat in. c. Constitutus. ij. de appel. et ibidem in glo. iij. et Jo.
an. et alij doctores super eandem scribentes Hieronimum et alios ecclesie monar-
chas allegatos. Et nisi per singulos dies humane sagacitatis curialitatisque
pudentia ecclesie et ecclesiarum beneficia tam maiora quam minima vel modica res-
taurarent: instaurarentur: conseruarentur. et in suis fructibus: redditibus et puen-
tibus refocillarent et suppressa reedificarent. prout his diebus per guerrarum. litium. pre-
liorum. necnon alluvionum. diluviorum. inundationum. catharactarum et aliorum insolitarum

De oblatis

tempestatū seu casuū infortuitoꝝ squassationes ⁊ insult⁹ dilaniata cōcernunt
 demū ⁊ breuiter deficerēt: ita q̄ singula bñficia singularib⁹ personis put insti-
 tuta sunt nō sufficerent: prout p̄sentibus tempib⁹ videt in comitatu Thuriceñ.
 et extra vbi nō tantū minora beneficia sed sūt collegia: necnō vtriusq̄ sexus re-
 ligioꝝ monasteria per Switensium ibidem vicinorū montanoꝝ cum cōpli-
 cib⁹ de anno dñi. **M. cccc. lxxij.** et sequentib⁹ inhūanos crudelitatis insultus ho-
 stilitatis impetu sunt ferocitatis desolata. ⁊ dom⁹ dei multipl⁹ igne durissimo cō-
 cremata. vnde videt q̄ beneficiū qd̄ quondā cōpetenter nutriuit vnū clericum
 put duo nō sufficiant vel tria p̄gesta fidelē in vnū. Et igit̄ iste clericus abūdās
 offerens centū aureos nō videt peccare. Nam p̄mus fundator huius beneficii
obtulit: ⁊ dedit pecuniā in finē: vt p̄ stipendia sufficientia crearet p̄bendam. et
 si hoc fundator nō fecisset: ⁊ effectualiter pecuniā tantā nō soluisset ep̄s hoc al-
 tare seu capellā hui⁹ beneficii nō p̄secrasset: vt le. ⁊ no. de p̄se. eccle. Cum sicut.
 cū p̄cor. ⁊ igit̄ p̄missiōes ⁊ solutiōes hui⁹ p̄ beneficiis ⁊ ecclesiasticis augmētari-
 dis aut restaurādis: nō sunt simoniace prauitates. sed sunt prauitatu q̄rucunq̄
 q̄ repulsiōes. Nam scriptū est q̄ p̄pter inopiā multi deliquerunt **Ecci. xxvij.**
 et fr̄es hominū paup̄is oderūt eum. insup̄ ⁊ amici p̄cul recesserūt ab eo. Prover.
 xix. Prouisum est autē in iure ⁊ notabilr̄ cautū ne clericus egeat in improbum
 clericū: ⁊ paup̄ nō pmoueat ad sacros ordines nisi habeat beneficiū sufficiēs vn-
 de nutriat. de q̄ de p̄ben. Si ep̄s cui. li. vj. Plaz p̄re alijs hominib⁹ paup̄ib⁹ q̄s
 elegit in hoc mūdo **Jaco. ij. de p̄ben. venerabil.** Clericus mendicās d̄r infelix.
 xxiij. di. Dyaconi. Nec obstat q̄ p̄nūc clericus paup̄ vel bñficiū nō hñs offert
 se p̄tenturū in b̄ bñficio. ac si dicat. P̄ctm̄ est fieri p̄ pla: qd̄ eque bñ pōt fieri p̄
 pauciora. vt dicit p̄hs. viij. thopicoꝝ. P̄ctm̄ est si alicui clerico datur pl⁹: dū
 ego pro minori salario idem officiū ⁊ obsequiū ⁊ ministeriū aut sacrificiū sum
 factur⁹. Sed illud in hoc videt p̄p̄dendū q̄ ille clericus paup̄ aut diues ni-
 hil offerens nō p̄mittit imo stare intendit in b̄ bñficio modico p̄tent⁹: ⁊ p̄se-
 ueratur⁹. s̄z dū occurrit sibi pingui⁹. contrit⁹ ē laque⁹ ⁊ nos liberati sum⁹ Quis
 ergo dubitat q̄n beneficiū sufficiēs sufficiētes sibi d̄q̄rit possessores. s̄z insuffici-
 ens aut debile aut macrū refutāt paupes potius ⁊ p̄seq̄nter diuites. Usū tñ
 est sed est rap⁹: ⁊ tamē non rarū q̄ q̄nq̄s exigua bñficia ⁊ quieta sibi conquirunt
 clerici p̄nūc impinguati: dilatati: incrassati per eccl̄iaz curatarum onera dis-
 pendiosa. et hui⁹modi clerici suos fructus faciūt ⁊ accumulāt p̄ solerte diligentia
 et se faciunt abundātes: ⁊ hui⁹modi bona tanq̄s hereditaria ipsorum dicūt
 propria. ⁊ dicūt peculiū clericorū aduentitiū. ⁊ de illo disponere p̄nt. vt patz de
 pecu. cle. c. j. ⁊ q̄ si p̄ to. Sed hec nihil ad p̄positū. Item nōne videt inter illos
 duos clericos beneficiū petentes in eligendo magna discretionis ratio. Nam
 per vnū idem bñficiū qd̄ fuit perpetuo ⁊ ad tempus p̄petuum fundamētali-
 ex institutiōe fundatoris aut ex suo testamēto fundatus: vt ex inde p̄sona p̄pet-
 tuo sustentaret deo iugit̄ fuiens. ⁊ b̄ fuitium seu obsequiū cōpetenti⁹ imo secu-
 rius p̄ bonum bñficiū q̄s p̄ tenue. ⁊ p̄ larga stipendia poti⁹ q̄s p̄ modica. put
 videt in omib⁹ mōasterijs vbi a fructu frumētū vini ⁊ olei fideles xp̄i p̄fessores
 abundāter p̄uisti abundāt⁹ pficere p̄nt in iniunctis sibi bñficioꝝ onerib⁹ sibi
 debitū obsequiū: sed patientia pauperū nō peribit in finē. videlicet mundi.
 sed intantūz p̄manebit q̄ ip̄atientes sunt eorū labores dñi cult⁹ ⁊ declinātes in
 obligatiōes: ⁊ adducet dñs illos eorū opantib⁹ iniquitatē. p̄s. cxxij. Hilarē enīz
 datorē diligit d̄s. ij. Corint. ix. et. xxiij. q. vj. s. Ex his. Scriptum est autem q̄

et solutis pecunijs

cuidens ratio alicui rei nō minus attendenda est q̄ lex. vt. C. q̄ sit lon. con. l. j. ff. de iu. pa. l. i. Adigere. §. q̄ quis. et nota q̄ ubique habet locū ratio. ibi et lex ff. de interdic. l. i. Proprie autē dicitur que necessario vel pbabiliter inferitur: vt no. ff. de leg. l. Non em. ff. de inoffi. pcur. testa. l. fi. put hic inferit ratioabilit̄ q̄ beneficio tenui p̄ diuitē melius pronūc z in futurū puidetur. Item nota q̄ huiusmodi donatiōes fieri p̄nt bono mō: de quo nō dubitam⁹ similr et receptiōes In casu autē quo dubiū esset: quo animo fierent: in meliorē partem sunt interp̄tanda. vt in reg. iur. Estote. z vt res de q̄ agitur potius valeat q̄ pereat. de. p. sig. Abbate. de si. instru. Inter dilectos. z in re dubia benigniorē interp̄tatiōem sequi debem⁹. ff. de his que in testa. delen. Et si iudicare debem⁹ magnum vt parū. Act. r. et. j. Pe. j. de iudi. Plouit. hoc est vt inter magna z de magnis iudicem⁹ beneficijs sicut de paruis. z ecōtra. Audi quid factum est quondam in ecclesia Constantien̄ que olim vacabat per obitum Henrici primi. de Thann de anno dñi. M. ccc. lviij. electus est post eum Ehardus secundus natus de waltburg suenius: imperatoris Friderici secūdi cancellari⁹ ppter ipi⁹ abundantes diuitias z ecclie paupertatē q̄ mirifica in dieb⁹ suis pfecit magnificētie bonitatis z pietatis opa. nā pmū edificauit castz in Bortliebū radicit⁹ z pontē ibidem et de suis ppijs bonis emit mltā castra: villas: ricas: possessiones: curtes: z decimas pro septē milib⁹ ducen⁹ z triginta sex marcis argenti puri ponderis Constantien̄. z structuras insup p̄ciosissimas pfecit: z annis viginti q̄q̄ cū medio feliciter p̄sedit. Et de anno. M. ccc. lxxij. xi. kal. marcij in domino dormiuit. Et si in hoc casu simoniace pestis immanitas in spe vl̄ in re fuisset perpetrata nimis magna ppter rex ingētes circūstantias z bonoz donatoz magnitudinē ac psonaz cōditionē foret ponderosa mole trucināda. s̄ absit q̄ tam magnifici viri⁹ venerabil̄ opa gl̄iosa: aliter interp̄temur: q̄ in illi⁹ cui⁹ magnitudis nō est finis. laudē laudabilr cōmendāda foreq̄ patrata: z memoriter ppetuo cōsignāda. Et nūc ad ppositū redeam⁹ z ad pbandū nre p̄sideratiōis intentū aliuz quasi cōmunē p mundū pducam⁹ casuz. Nā sunt mōasteria p̄fām monialiū q̄ in p̄tate nō sunt tā abūdātia q̄ sibi singlas occurrētes femellas absolute z nude recipe z nutrire valeāt sub reglari disciplina. ecce q̄dē mōasterioz p̄sidētes si sine oī cōpulsīōe: z sine oī cōpulsīōe gr̄is z grātāter recipiūt femellā put intra re volentes similr in tali forma donare gratis nō p̄temnūt id qd̄ p̄suetū est dari p̄ alimētis in tali monasterio: simonia nō cōmittit̄ quo ad eccliam militantē. Et s̄ post mltā pcludit Henric⁹ boych in. c. Intantū. de simo. Aut etiā p̄nt dicere cōuentuales. sum⁹ certe paupes nō hēm⁹ vt te nutriam⁹. sed si vis manere nobiscū tecū feras vnde viuas. ita tñ vt talia fraudulēter nō dicas. ita no. i. glossa. j. c. Quondā. c. ti. et si hic duo modi iā tacti seruari nō possent in bona conscientia: quasi omia z singula monialiū monasteria in tota germinia destruerentur in bonis temporalibus sine quib⁹ spiritualia subsistere nō p̄nt. vt de trasla. Inter. et destruerent in psonis z irrecupabilia sustinerent dānoz pericula. Et itez redeam⁹ ad ppositū. Nam talr offerens pecuniā nō cōpulsus pro beneficij restauratiōe pōt similr petere bñficiū sic illa monial⁹ z potius z sibi concedi pōt sine symoniace prauitatis scrupulo. z si bñficiū put p̄mittit̄ est inops et de solatiū ppter causas p̄assignatas: etiam de maiorib⁹ ecclesijs poti⁹ ē p̄ferendū abundanti z offerenti q̄ paup̄i clerico modicū vl̄ nihil habenti: z p̄ sua p̄sentia z bñficiū nō releuaret: s̄ poti⁹ in suis p̄tinētis negligētia vel carētia pl⁹ destrueret. Nam vidi sepe clericū ppter inopiā sibi bñficij penit⁹ cedentē: et ad alioz.

De oblatis

abundantium clericorum: videlicet pastorum aut curatorum seu plebanorum obsequia se transferent. Sed quid si tales clerici beneficium petentes essent eque diuites et abundantes. Atque dicerem hoc inops beneficium fore dandum offerenti et danti pecuniam (ut prius) propter futuros beneficij profectus nisi vnus esset multum peritior alio: in quo casu peritior foret deferendum. ut in. c. De multa. de preben. esset tamen perito tali securius consulendum: quia in ipso non esset spes perseverandi cum tali beneficio ut laboraret de vberiori sibi prouidendum. Et si summoque debemus intendere ut ecclesiastica beneficia in sua integritate permaneant. ut de pbe. Maioribus. et hoc intelligitur tam de maioribus quam minoribus. et idem iuris est in vtrisque ut no. ibidem. ergo similiter laborandum est ut destructa ad suam integritatem perueniant: cum idem iuris sit de toto et parte. j. q. iij. Si quis opus. xij. dis. Non decet. ne quod seculo deo fuit dedicatum ad humanos usus inutiliter perueniat. de re. iur. li. vj. Nec obstat put dictum est quod hic sit studiosa cupiditas emendi spiritualia. nam non emit hic ut sibi acquirat aliqua proprietatem rei spiritualis sed emit pro re publica ut similiter ipse et sui successores utantur in hoc beneficio perpetuo tam utili comodo. Nam ecclesia aut ecclesiastica beneficia funguntur iure reipublice et iure minoris prout no. in glo. infra. de in inte. resti. Auditis. et igitur salubrius eis videtur succurrendum. Nam quis dubitat quoniam abundans clericus possit fundare beneficium: et fundato et confirmato beneficio per episcopum confirmatorem se penitus instituendum. et hoc nullo iure prohibetur. sic similiter aliquis pro filio suo vel fratre fundat beneficium et presentabit eisdem tanquam patronus ad idem beneficium. ut no. spe. de iurepa. §. Si nunquid filium suum. et Jo. an. in. c. Consultationibus. eo. ti. Nec obstat illa que dicuntur per Jo. in summa. li. j. ti. j. de sumo. q. l. j. que tale ponit questionem in forma. Quid monasterijs ubi nullum pactum interponitur ingredientibus. est tantum taxatum quantum puella ingrediens dare debet. ubi dicitur quod talis taxatio reprobat. allegat Hostien. et. c. Sicut pro certo. et. c. Infantum. in fi. de sumo. idem dicitur seruandum si pactum interponatur de tali consuetudine obsequanda quod simoniacum est. eo. titu. Veniens. Idem dicitur: si gratis recipiat et postea compellatur receptus ad tales consuetudines seruandas. allegat eo. ti. Audiuimus. et. c. Jacobus. et finaliter concludit Si autem absque omni conditione et compulsionem datur gratis: quod consuetum est non committitur simonia. sed de intentione de iudicat. Nec ille. Et ille finis bonus est. et per discretorum hominum sagacitates et industrias per tale modum: et put. §. tetigit Henricus boijch. si voluerim omnis homo videtur securus et saluus est: et in idem redit finaliter omnis practica si intentio bona est: quod vtrique non est modus quod in omni monasterio recipiatur homo nudus: praesertim ubi mulierum est conventus. verba igitur prouidentur exprimamus: ut bonus fiat receptionis apparatus. Nam volentes baptizare et baptizantes et baptizandi sunt intentionis vni. et nisi per bonam formam prae fuerit nihil est quod agitur. ut in. c. Maiores. de bapt. cum per cor. sic in donatione principali illi abundantis clerici et consequenter in receptione monachali si rite formatur verborum forma manente comertij dispositione indubie tollitur omnis dissensio nostra displicentia. mentem autem nostram solus nouit dominus. Scriptum est enim. Intentio iudicat hominem. xxij. q. ij. Humane. et de sensibus enim et voluntatibus iudicat deus. xxxij. q. v. c. j. §. Quod autem in fine. Nam et maleficia voluntas et propositum delinquentis distinguunt. ff. de furt. l. Qui in iure. in pn. Nam veritas sinceritate radicaliter perpena hec monialium monasteria non sunt aliud nisi pauperum nobilium vel alia honestorum ciuium aut burgensium quondam in felicitatis humane degentium et nunc deficientium xenodochia seu hospitalia. nam tales liberorum generis multum

et solutis pecunijs

dine grauati nō possunt singulis prout quondā suis pgenitoribz aut parērum
cōnubijs fuit puium prouidere z decentibz iuxta sui status cōditiōes cōiugibz
applicare. z igit discernunt vt omēs aut aliquos ex eis religionum locis vales
ant competētius aptare z putantes hos deo pertinēter appropriare et ex ne-
cessitate virtutes procreare. et reliquos seculo per coniugia propalare. Et
hi errant corde. Sed cōuerte simplicitē z perpende. nam illoz animas quos
per pñubia seculo tradim⁹ vt plurimū sincerius deo cōferimus. et illos quos
deo videlicz p religionis ingressum (vt putauim⁹) diligēter tradidim⁹ dyabolo
et pompis eius pportionabilr appropriam⁹. Nam tales q̄ in m̄rimoniū vinclo
colligati consistūt: facillr iura pñugij cū bona pscientia pfluūt. sed qui delicat⁹
a natura mōasterio traditur: z vbi lex pñessidōis sue non seruaf. nōne mox p sibi
pares: p assuetudinis obfuate puerfationes ad dēuā trahit. et defacili res ad
naturā suam reuertitur. z sicut vsus: vulpis vel lupus ad tempis spacium do-
matus: et iterū iuxta sue conditiōis increationē dispergit. sagax nature sue ve-
recundie aut reuerentie seu discipline pallio tegatur aut als diffōmitatē squa-
lore nulli placentis effigie q̄ decus nature sibi deficiat et turpitudinis veltitu-
muniatur. als in h̄mōi cenobijs vix vel nunq̄ salus animarū condonatur. Au-
di rem gestam intentiōis nostre ppositū notabiliter confirmantē. Quidaz re-
nerabilis pater et episcop⁹ Tarantinus de Calabrie partibus Eugenij pape
quinti per certas germanie partes ambasiator destinatus. z dum mora ppter
causam per temp⁹ in ciuitate Constantien frueretur per potētes clericos beniz
gno solaciū beneficio ad quorundā monialiū cenobia pducitur. z dūz ibidē pul-
cherrimas figuras z dei creaturas omīs amenitatis mliebris serenitate cōcer-
neret redimitas. z ad oscula pacis aptissimas: ac ad amplexus cōpetentis eta-
tis paratissimas. necnō ad cuiuslibet ingenij manētis ibidē nutū. capacitatis
curialissimas. z demū q̄ ipse femelle huic episcopo prestarēt cōdignas operas
curiositatis abilimas. vnde idem epus linguā quā nō nouerat audiuit. attamē
tanq̄ vir magne puidētie singula ppēdit. z tanq̄ mirabile in oculis suis men-
te rimauit. tum ex eo quia inter religiosas muliebris sexus personas in senium
deductus nunq̄ fuerat cōuersatus. tū quoniā in climatibz suis z pferatim per
omēs ytalie: apulie ac lumbar die plagas omnium monialiū cenobia sunt firmis-
simis clausuris repagulata. nec est locus iuxta sacrorum canonū statuta. vt de
sta. re. Periculoso. li. vi. in quo virili sexui ipsaz pateat aspectus. et inq̄t in hec
verba seu in effectu similia cōpetenti put videbat collectus memoria. Et si ta-
les iuuenile claustrales natura iudicāte naturalr pcederent. z similes sibi si-
miles applicarēt: z opas in paradiso seu ī statu innocētie nob iniūctas pficerēt
quid ex h̄ sue pñessidōis mgrat⁹ disposerēt: z vn⁹ de senioribz clēicis dixit. P̄ re-
uerendissime. z si q̄ ex ill talr nūc aut in futurz. put videt in p̄teritis strictissime
fuatū. z de iurī dispositiōe psumit de p̄teritis circa futurū. vt le. z no. de p̄sum.
Scribam. et extunc naturalr ad saturitatē in tali forma put narrauit p̄mitas
vestra tanq̄ de oculis si occulte rē gesserit ecclia seu ei⁹ ecclie vl monalterij pla-
tura se nō intromittit: z securo continuo ab oī piculo mētē z corpis pcedit. h̄ si
de abscondit⁹ adimplet⁹ est v̄ter eaz z saturate sunt filijs: z diuiserint reliq̄as
suas cū paruul⁹ suis. p̄s. xvj. extūc sequit ac si dicerem⁹. Ecce parturit iniustiz
ciā: z pcepit dolorē z pepit iniq̄tatē. lacū apuit z effodit eū z icidit in foneā quā
fecit. cōuertet dolor eius in caput ipsi⁹ z in p̄icē ipsi⁹ iniquitas eius descendet.
vt p̄s. vij. Et quid sequit. Duo compto durissimis carceribz ac tenebrosis ac

De oblatis

aliquis infinitis miseris non subsistet. et pluribus annorum revolutionibus disciplina sue religionis consueta correctionis penas tanquam lese maiestatis criminis rea sine miscella recipiet. At ille venerabilis pater suspirando discretiois modulo pertulit perspicaciter ruminando. ac si diceret. Lauda sterilis quam non paris. Esa. liiij. Vetare sterilis quam non paris. ad Gal. iij. Beate steriles quam non genuerunt. Luce. xxiij. Ecce sterilitatis commercium quondam fuerat lamentabile meroris querimonium. vt. j. Reg. j. et Benesis. xxy. ubi deprecatus est Isaac pro uxore sua: eo quod esset sterilis. sed nunc conuertam luctum earum in gaudium: dicit dominus Hier. xxi. et hec est tyrannice severitatis acerbitas in platurus hominum et tyrannidem Dionysii cicli supercellens et dyabolice temptationis infelicitas. Ecce quis est homo qui vivit et non diligit dies videre bonos. Ps. cxxij. Ecce quis est ille qui se non reformaret personis inter quas vivit. xij. dis. Illa autem. Sed vt intelligamus sincere fruamur parabolis seu exemplis: et copiamur palestinis. Ecce cuiusdam principis aulicus canibus et caniculis iuuenibus generosis fuerat perfectus. quibus frequenter esurientibus carnum particulas preponebat: quas ipsorum nature sagacitas avidissime cupiebat et dum instinctus innatus cupide carnes gustaret. mox aulicus eisdem catellos acerrime verberabat. et hominum transgressionibus caniculorum multum cruciatus vis deficiebat. et quis quod dic hortorum in carni hominum deuotione an caniculi nulla ratione fungentes: an aulicus ipsorum curator. proponens peccabat. Sic ad propositum. si nunc presentes iuuenecule moniales sibi carnes humanas tam largiter expostas. super mel et fauam dulciores. et omnis cibi precium excellentes insensate. infatuata. necnon circumuente gustaret. non ipsas tantum innocentes catulos sed seniores de populo suo videlicet magistratus. vetulas et anus que primum putarentur has dulcissimas carnes proposuerunt. aut consensu quas voluente concedunt. carceris autem omnium malorum penis plectende pueniunt. et he merito iuuenecule simplices tanquam criminis insontes impune transibunt. et legis impialis commendatione gaudebunt: que dicit Magnam premium est mulieribus concipere et conceptum tueri. ff. de edi. edic. Querit. §. Si mulier. Nam scriptum est. Error cui non resistit approbat: et negligere cum possis perturbare pueros nihil aliud est quam fouere. lxxij. dis. Error. ij. q. vij. Negligere. xxiij. q. iij. §. j. Vnde notabiliter notat de rescriptis. Ad hoc. in fi. et in glo. si. dictum Quidam de reme. amo. Principijs obsta sero medicina parat. Dum mala plangas conualuere moras. Dum furor in cursu est currenti cede furori. Difficiles additus: impetus omnis habet. Et dixit Azo Dum furor ille venit: nemo securus erit. Immo morbus est contagiosus sicut lepra vel scabies: et amor reus dicitur. et qualis sit perpende cruciatus dum iuuenecula bene matura taliter inficit. Sed hec extra propositum sed ad principale redeamus et dicamus quod in hominum donationibus que fiunt pro beneficiis aut prebendis in ecclesiis et presertim adipiscendis in monialium monasterijs non sumus multum curiosi aut inquisitores subtilitatis quam iura reprobant. vt de iudi. Dilecti. et insti. de fideicomm. here. §. Sed quia stipulatio. ubi dicitur quod subtilitas perniciosa est in legibus. et simplicitas veritatis amica. Nam dicit lex. ff. de noua. et dele. Doli exceptio. circa si. quod de his que scimus interdum dissimulare debemus ne curiosi videamur. Est autem curiositas secundum sanctum Thome. in sum. q. clxxij. inquam aliquis studet ad cognoscendum veritatem super proprium ingenij facultatem. quia per hoc homines facile in errores labuntur. Vnde dicit Ecclesi. iij. Altiora te ne quesieris: et fortiora te ne scrutatus fueris. et in pluribus tuis opibus ne fueris curiosus. Et postea sequitur. multos enim supplantauit suspicio eorum et in vanitatem detinuit sensus eorum et cetera. Vnde dicit Archid. in. c. vnico de postu. pla. et allegat Dugo. de sacro vic. quod curiosi

De obla. et so. pecu.

fitas est humana libidinosa prostitutio: passim quamlibet veritatez amplexas.
et veritatis prime fluentia adulterans. Prima eni veritas que de^o est sola spon
sa est intellectus humani zc. Potest tamen aliter accipi in iam dicto. c. et in pre
alle. l. doli. de qua curiositate vide plene Jo. in suma. li. iij. ti. xxv. q. cclxxvi.
Unde dimissis diuersaz subtilitatis z curiositatis ambitionibz. Scis q scri
ptum est. Noli esse nimis iustus: quia quandoq iustus perit in iusticia sua. ij.
q. vij. §. De his. de pe. dis. j. Serpens. sicut ille qui sine discretiois differentia
dicunt illi clericum symoniacu qui propter presentias seu distributiones quot
tidianas transit in ecclesiam tempore diuinoru. sed fortassis hec est metalis si
monia que reputatur inter peccata venialia: z tollitur aqua benedicta. de cose.
dist. iij. Aquam. z de huiusmodi presentijs et distributionibus z symonia metali
legit z no. de cle. no. resi. li. vj. c. Uno. Et expedit imo conuenit reipublice vt in
predictis pecuniaru dationibz et in religiosorum receptionibus vtamur beni
gnissimis interpretationibus. de quibus predictum est: alias eniz omis z singuli
clerici et religiosi: psertim quoq moniales no tantu in germania: imo in yta
lia forent simoniace prauitatis latores z latrices. In casu autem (qd absit) q
parentes et patroni femellaru predictarum huiusmodi prauitatis forent omni
no culpabiles. quid hoc ad femellas talia taliter penitus ignorantes: nec hoc
postq scuerint huius criminis sunt partiales. vt le. z no. in. c. penul. d. elec. de
renu. post translatione. in glo. magna. et sincerius per doctores ibidem. Sed
quid finaliter dicemus in dictarum receptionis. solutionis. pactionis. conuen
tionis. intricacionis. et extricacionis curuacionibus quas iam inquatu sinuit
in bellis obtusitatis intellect? insufficienter verbo vbi opus fuisset facto: transi
limus z tanq cecus de coloribz inefficaciter somnium? suppleat tamen cuius
libet periti discussionis arbitratus. Sz conclusiue restat. Nam proprie decima
mus menta et anetum z ciminu z relinquim? que grauiora sunt legis. excolan
tes culicem: camelu autē deglucientes. Math. xxiij. Ecce de symonia mentali
que venialis est tanq de capitali aut lese maiestatis crimine fecimus ingruentē
oportunitatis difficultate. sed de his que grauiora sunt legis in periculi momen
to patenter imminētis non tetigim? assuete sollicitudinis infelicitatem. z quid
est hoc. nam paucis pronūc exceptis: omnis religiosi professionis status expe
rimur in suaru legu substantialibus (et psertim in damnato proprietatis pericu
lo) patenter cotaminatos: necno in fronita continuitatis assiduitate conculta
tos. Et si iustus vir saluabit. vt. ij. Petri. iij. vbi nos clerici cum religiosi ini
qui pernoctabim? dum lucem habuimus: in tenebris ambulare no erubuim?
Unde conuertamur ad dominu in quo tantu vigilem? qui lux est veraq salus
per infinita secula seculoru: et lucis creator optimus Amen. Et ego Felix cano
tor Thuriceñ decretoz doctor inutilim? hanc collatiois profaz sue benignita
tis gratia collegi mire munitus.

Finis.

B

Dialogus doctoris Felicis hēmerlin

De anno iubileo.

Iubileus. Qui venturus est veniet et non tarda-
bit: iam nō erit timor in finibz nostris. **Felix**
canto: **Thuricen decretorum do-**

ctor inutilis. **Bñdictus** (aio) qui venit in nomine dñi. **Matth. xxi.**

Iubileus Scientes qz nūc ppior est nra salus q̄ **Felix** Verum
cū credidim⁹ put dic apls ad Ro. xiiij. **est. S**

quid hoc ad **Iubileus** Ad Ro. **Felix** Immo quid ad Romanos.
Romanos. **Iubileus** manos. **Felix** nos.

Iubileus Utiqz tantū ad Romanos. put videt in eodē. c. qz reportabūt
salutem quā vtiqz reportare desiderio magno sitiuerūt: quem

admodū desiderat cer⁹ **Felix** Et quid salu⁹ **Iubileus** Illam quā ibi
uus ad fontes aquaz. **Iubileus** tis sitiuerunt. **Iubileus** dem apls im

perat exhiberi: dum inquit. Reddite ergo omibz debita cui tributū tributuz.
cui rectigal rectigal. cui timorem timorē. et cui honorem honorē. nemini q̄cūqz

debeat⁹ et cuilibet debitū suum reddatis. **Felix.** Et quid est hoc.

Iubileus Regas venerabilē Haymonē ho- **Felix** Puto salua
rum verborum glosatorem. **Felix** pace q̄ hoc

debitū nō sit aliud nisi aurū et argentū qd stultus pplus querens Romam in
anno tue iubilationis et sapientes apud semetipsos Romanis illa tempestatis

tue larga tranquillitate abundāter et vtiqz vtiliter introducere vident. Et hec
Iubileus Non bene glo⁹ (est pars mercedis populi illi⁹. **Eccī. xij**

prout patebunt. videlicet quia bonorum temporalium copiam dulciter conqui-
runt: et eterne premia vite non amittūt. quia si tantum prout in veritate pnunc

tanqz aduene et peregrini de terra longinqua et de insulis que procul sunt. et de
vltimis finibz tetre in solo pprio a peccatorz laqueo plene respiscunt. et insuper

clerus et pplus ibidem auri et argenti precia copiosissime reponūt. dum reges
charis et insule munera offerunt: et dona et sacrificia pro peccat⁹. et sic omia bo

na pariter cum illo veniūt. et consequēter omia q̄cūqz facient semp pspabunt.
et btūs itaqz ppl⁹ cui hec sunt. ps. cxiij. qz glia et diuitie in domo ei⁹. **Ps. q.**

Felix Scito q̄ de pterit⁹ psumit circa futura. **xxij. q. j.** Si apd. et ex pre-
terito circa p̄sens. **lxxvij. dis. Quicūqz. et. c. Donachus nouiti⁹.**

Constat q̄ preses syrie **Erassus** nomine. aurū quod erat in templo dñi sitiuit
de quo magnus pompeius abstinerat. ob h̄ auro liquefacto p Pompeiū in os

ipsius p̄sidis infuso. et interijt. et aurū qd ipse sitiuit ipsum dānificauit. d̄ quo. **j.**
q. j. s. Et his. Scis insup q̄ ille q̄ nouit exp̄ientia et vidit cōmoratione conti-

nua post se reliquit testimonia. ad Ro. c. j. circa finē. Nam ipsos videlicet Ro-
manos decreuit repletos omni iniquitate. malicia. auaricia. neq̄cia et plenos

inuidia rē. vt habet ibidem latissime cum copia multaz pditionū pessimaruz
crudelissima. Et sanctus **Bern.** ad **Eugenū** papam sic de illis inquit. prout

notat **Jo. mo. in. c. Fundamenta. de elec. li. vi.** In deum impij: in sancta teme-
rarij: inuicē seditiosi. in vicinos emuli. in extraneos inhumani. supioribz infide-

les. inferioribus importabiles. ad petendū inuerecūdi. ad negandum frontosi.

De anno iubileo.

hi importuni vt accipiant inquieti donec accipiāt: ingrati vbi acceperūt: docuerunt linguā suā loqui grādia cū opent erigua: largissimi pmissores: parcissimi exhibitores: blādissimi adulatorēs. mordacissimi detractores: simplicissimi dissimulatores: malignissimi p̄ditores. Hec ille. Et qualia putas illos p̄sequi vlt̄ra aurū qđ siciunt indulgentiāz beneficia. nā sic pibunt in desiderijs suis oēs isti qui aurū p̄ iusticia coluerūt: et Romanorū mores sequūtur: et nō p̄ indulgētijs: sed per indulgentias sicut gall⁹ p̄ prunas iubilationis tue celebritate p̄sequūtur: et oīs vultus eorū redigēt in ollam Jobel. v. sed inquā puto nisi pro nunc in illā de qua dicit Iumenalis. Qđ olla noua capit: inueterata sapit.

Iubileus. Nam si olim et in viridi ligno (vt ita loquamur) talia perperarunt. nūc autē in futurū in arido qđ fiet Luc. xxiij. Am⁹ vrosi? enī dicit se plures vidisse qui a iuēntute innocentia seruauerūt: et facili⁹ q̄s qui senes cōgrue penitentiā pagerent peccatorū. de pe. dis. j. Sunt qui arbitrantur. vnde cōpetenter admirādo dixisti: quid hoc ad romanos dū aiebam? nunc propior est nra salus q̄ cum credidim⁹. vnde si de p̄teritis p̄sumit ad p̄sens et futurū: q̄ sepe fili⁹ similis solet esse p̄ri. vt le. et no. de conse. dis. vlt. c. vlt. et in glo. vltima. seq̄mur ergo paulū et barnabā et quēadmodū illi dixerunt ad indeos: dicam⁹ nos ad romāos: necnō ad oēs illos qui subscriptas spernūt nostre iubilationis leges. Vobis videlicet et alijs xp̄ifidelib⁹ oportet primū loqui verbum dei. sed q̄niam repellitis illud et indignos vos iudicatis eterne vite. ecce cōuertimur ad gentes. Sic enī precepit nob̄ dñs Act. xij. Unde dimissis romanoz et alioz rebellū et cecorū. obstinatorū. et supborū ac sublimiū crudelitibus. disciplinā nostram subfannantiū oculis cōnuētibus. q̄z nihil ad nos de his qui foris sunt: p̄uertamur ad gentes. videlicet totius orbis fideles et obediētes habitatores. et vt sciāt gētes quia hoies sunt et sine grā dei nō subsistūt.

Felix. Et ideo pro p̄tinuatiōe p̄positi nri primū dic queso. vnde tibi hoc gloriosum nomē videlicet Iubileus: et hui⁹ nomis p̄ p̄nti p̄dicata p̄ueniūt. et in his et sequētib⁹ cum breuitate q̄ gaudent moderni p̄cedas. vt le. et no. ff. q̄ me. cau. l. j. et taliter ne nimīū mltiplicat⁹ et supfluis iuriū allega. in tri⁹ care materiā p̄fundas. et simplicib⁹ errorū laborintū inducas: put le. et no. xxiij.

Iubileus Sum cōtentus. et tu quoq̄ fac simile. nam nō p̄ (dist. c. j. ritis: quia repleti sunt oīs sp̄s sancto vel q̄si et insup referri in hmōi traditionib⁹ sed proficere volum⁹ pure p̄ rudib⁹. et correctio sit libera quibuslibet prudētib⁹. Et igitur scito breuius q̄ iubilus est gaudiū qui verbis explicari nō potest. nec tamen penit⁹ reticēri fm Hugonē. et iubilatio proprie fm Grego. moraliū. xxviij. c. xv. dicif cum cordis leticia. oris efficacia nō expletur. sed quibusdā modis gaudiū prodit qđ ipse qui gaudet nec tegere preualet nec explere. Laudant itaq̄ angeli qui iam tante claritatis latitudinē in sublimib⁹ vident. iubilant vero homiēs qui adhuc in inferiorib⁹ oris sui angustia sustinēt. et infra. sed quid agim⁹: quia cū boni de redemptōis sue mysterio iubilant malos inuidia inflāmat. Hec ille. Ab his igitur dictionib⁹ venit iubileus qui interpretatur remissiois ann⁹. Est enī hebraycus sermo et numerus q̄ septenis hebdomadib⁹ annoz. id est q̄draginta annis p̄teritur: in q̄ apud veteres clangebant tube. et ad oīs reuertebat antiq̄ possessio: et debita absoluebant et p̄firmabatur libertas: fm Isid. et papiā. Item dicit magister in histo. scolastica Ben. xiiij. de victoria T̄brahe iubileū initū habuisse p̄ remissioe captiuoz. Jobel enī remissio vel initū interpretatur. vnde iobele⁹ remissio vel initians: h̄ nūc

Dialogus

autem dicimus iubileus pro iobeleus. sicut Esaias pro Isayas. Ob hoc autem instituitur est quinquagesim^{us}. quia tunc erat Leth: ut dicunt quidam quinquagesima annorum. vel quia tunc erat quinquagesim^{us} annus ex quo dominus deus locutus erat Abrahæ in via. Vel ex quo egressus est de charrâ. vel Abraam peritus erat astrozum: in quibus etiam (secundum quosdam) Zoroasten magice artis inuentorē instruxit. Nouerat enim quod intemperies aeris que fit ex eleuatis vel depressis planetis semper usque ad quinquaginta annos ad temperiē reducit: ideo quod vidit fieri in astris. voluit imitari in terris. De obseruantia autem antiqui iubilei: prout quondam eximia diligentia suabatur iudei plene videmus per magistrum in bisto. in fi. Leuitico. **Felix** Et quid hoc ad tue recenter superuenturū solēnitatis propositum.

Jubileus

Videamus quod benigne magister Bratian^{us} compilator libri decretorum quod sunt frater (prout asseritur) iam dicti magistri Petri de Scolastica historia. quod etiam dicitur Comestor h^{oc} antiquissime festiuitatis celebrationē ad nostre simpliciter intentionis inducit declarationē. de pe. di. i. s. Contrario ea quod. s. Item in Leuitico. dū inquit (put etiam scribit Leui. c. vlt.) Qui domū suam vel agrum dño vouendo consecrauerit: nō potest eadem redimere nisi siclo sanctuarij. sacerdote quoque non ipso supputate annorum numerus usque ad iubileum. in quo simpliciter docemur: quod quicunque domū pscie vel agrum cōuersationis per penitentiā dño offerre atque pscium bonorum operum dei vana vite sue cōuersatione seipsius redimere voluerit nō potest hec facere nisi siclo sanctuarij. id est operibus penitentie: sacra scriptura prescriptis. Unde venientibus ad se turbis. Beatus Iohānes non ait simpliciter facite penitentiā vel fructus penitentie. sed addidit ut per qualitate volueris peccatorum qualitas offerat bonorum operum. Non enim par debet esse fructus boni operis eius qui parū vel nihil deliquit: atque eius qui grandia commisit. ille tanquam nullius criminis conscius sibi usum in rebus licitis prebet: hūc tanquam multis grauatus etiam a licitis temperare oportet. sacerdos ergo numerus annorum usque ad iubileū supputat: cum eius arbitrio penitentie tempora diffinitur: quibus quisque plenā peccati remissionē inueniat. hec ille. Et his colligitur quod peccatorum remissiones per indulgentiarum thesauros non erat in veteri testamento: nec clauis hominibus fuerunt commisse sicut modo. sed per iubileum antiquum fuerunt prefigurate. de pe. et remiss. Quod autem. per Inno.

Felix

Adhuc pure sum dubius et intelligentia magistri intricatus. Nam iste annus iubileus de quo dixisti per plerosque millenarios annorum et tempe Moyse et Aaron: et ante aduentum saluatoris nostri fuit per iudeos diligenter obseruatus et post Christi natiuitatem per mille centum et quinquaginta annos per magistrum Bratianū predictum in decretis figuraliter et sub enigmate ad nostre beclitatis intelligentie discretionē purificatus. et per huiusmodi declarationis palationem nondum vidimus fundamenta: unde quomodo: et qualiter: aliis propterea peccatorum remissionis beneficium plenarie fuerit consecutus.

Jubileus

Habes rationis motiua: competenter quod prouocas responsionis incitamenta. putamus magister Bratianū predictum anni nostri iubilei celebrationis fuisse magnum promotorē. et quod nos ad quos seculi fines deuenerunt figura sub ymbra clō descripta in veritatis luce pfruiamur. et reiectis huiusmodi prophane remissionis ritibus saluberrima sub thesauro celebris ecclesie animarum vera salute felicitatem vitam. unde moti summi pontifices hos et alios ecclesie thesauros distribuerunt (prout le. et no. in. c. pallegra. Quod autem. de pe. et re. quem ex tribus integrari vides

De anno iúbileo.

runt. Primo ex supabundantia meritorum passionis christi. Christus enim sua passionem meruit nobis ut omni fidei constet. et illud suum meritum infirmitate sua sufficit ad satisfaciendum efficaciter per infinitorum hominum peccata. et quod fuit meritum personarum infinite digne. et licet sacramenta ecclesie suam efficaciam sumant de illo thesauro meritorum christi: in cuius virtute operantur. non tamen eum enacuant: cum infinitus sit: et solum finitis sacramenta applicentur. Secundo thesaurus ecclesie integratur ex meritis dei genitricis virginis Marie: que licet nullum unquam commiserit peccatum mortale aut veniale. fecit tamen multa opera iusticie: et multa opera de sui natura satisfactoria. et insuper multos dolores et multa aduersa patientissime sustinuit per que omnia maxima multitudo penarum potuit expiari si earum debitorum fuisset. cum autem nullum unquam peccatum magnum aut paruum commiserit. et sic nullius penarum pro peccatis unquam debitorum esse potuerit. omnia illa eius merita ut satisfactoria fuerunt reservata. sunt et recondita in thesauris ecclesie. Tertio integratur ex superabundantia meritorum sanctorum martyrum: confessorum et omnium iustorum quorum tanta fuit patientia in sufferentia mortis et passionum. et fuerunt tam sublimia et multiplicia opera bona quod longe pauciora eis suffecissent pro expiatione et solutione penarum. quarum ipsi fuerunt pro suis peccatis debitores. et ideo residuum quod ipsis superat: et quo non indiguerunt per satisfactionem et penarum suarum solutionem. illud nostris indulgentiis in thesauro ecclesie reservabant. Et sicut diximus de iustis preteritis que superogauerunt super mensuram suorum debitorum. ita intelligat de nonnullis iustis presentibus: et etiam de futuris quorum meritis et superogatis satisfactionibus continuo reponit in thesauro ecclesie spirituali. De illo igitur thesauro nostro non tamen iubilans noster: sed omnes indulgentie per mundum: nunc aut preteritis aut futuris temporibus erogate perveniunt. attamen iubilans noster singulariter pre cunctis alijs largissimus. Et igitur in occursum iubilacionis nostre dicamus cum apostolo. Ecce nunc tempus acceptabile: ecce nunc dies salutis: nemini dantes ullam offensionem ut non vituperet ministerium nostrum: sed in omnibus exhibeamus nosmetipsos sicut dei ministros. ij. Corinth. vj. ut digne valeamus a domino persequi quod ante promiserat figuratim per prophetas suos in scripturis sanctis. ad Romanos. j. Et hic est iubilans noster: sed de quo in veteris testamenti scripturis sepe fit mentio. et per primam Levitici. c. vlt.

Felix. Quid autem requiritur ut tue iubilacionis indulgentias persequamur. **Iubilans** Dicit Jo. mo. scribendo super bulla Bonifacii pape octavi qui nostram iubilacionis solennitatem instituit (pro ut infra dicitur) quod ad hoc quod hec et alie indulgentie valeant: quattuor principaliter requiruntur. et quintum in proposito potest addi. Requiritur enim primo autoritas in conferente. videlicet papalis vel episcopalis et non minor. Secundo idoneitas in recipiente. videlicet ut sit efficax et capax membrum ecclesie. Tertio requiritur pietas. et hec est honor dei et exaltatio fidei. Quarto utilitas in opere. hoc est quod opus quod per indulgentiam imponitur utile sit et ordinabile ad finem predictum. Quintum quod potest addi est congruitas ex tempore processa. Est enim hec indulgentia in tempore congruo et a tempore congruo sumpta vix potest permitti in Levitico. Has igitur conditiones latissime persequitur Jo. mo. ad duas columnas ubi supra: et ibi videbis si placuerit.

Felix. Ex omnibus dictis tuis non aliud video colligendum nisi quod plena peccatorum remissio est vite eterne promissio et ipsius finalis concessio. Sed dicunt iura nostra quod circuitus est vitandus. ut in Cle. Auditor. de rescriptis. et plus rursus. topicorum. qui dicit peccatum est fieri per plura: quod eque fieri habet per pauciora. unde videtur clare quod in terra que domini est qui fecit et creavit nos quod post

Dialogus

oris confessionē: cordis contritionē: et iniuncte penitentie completiōem: et per se lesis satisfactiōē consequi quis omnium suorum peccatorum remissionem per eum qui dixit Nolo mortē peccatoris: sed ut conuertat et uiuat. Ezechiel^{us} xviij. et vult omēs saluos fieri. i. Thimo. ij. de quo scriptum est Luce. xix. Fili^{us} hominis venit querere et saluū facere quod perierat. Et scriptū est. In quacunq; hora cōuersus fuerit et ingemuerit homo: omnium iniquitatum eius amplius non recordabor. Amplius ait domin^{us} Ezech. xviij. Item cum cōuersus ingemuerit: tunc saluus erit. xxvij. q. viij. Agnouim^{us}. Et vbi post peccatū secuta est penitentia: ibi datur ei misericordia. l. dis. Tua. Et omnis homo quicūq; inuocauerit nomē domini: hic saluus erit. Ione. ij. Et Thobie. iij. Peccata dimittis his qui inuocāt te. Item quicūq; crediderit et baptizatus fuerit saluus erit. Marci. xvj. Et Augustin^{us} in libro de penitētia dicit. Credendū est q; omnes orationes ecclesie et elemosyne et opera iusticie succurrant recognoscenti mortem suam ad cōuersionem. Si ergo opera ecclesie sic valent: tunc bona meritoria que sunt in ecclesiastica vnitāte valent ad satisfaciendū. Et igitur imperator dixit. Scimus enim q; penitētes et reuertētes ad cor: suscipit deus. In autem. vt nō lux. cōtra na. circa princi. colla. vi. Nec claudit ecclia gremiū alicui reuertenti. j. q. viij. Si quis omnē. Unde dixit propheta. Beati quorū remisse sunt iniquitates: et quorū tecta sunt peccata. videlicet per confessionem et penitentiam. Qui prosequit competenter. Delictum meū cognitum tibi feci: et iniusticiā meam non abscondi. Dixi confitebor aduersum me iniusticiā domino et tu remisisti iniquitatē peccati mei. Psal. xxi. et per hoc sum factus beatus. Quare merito dicamus cum tripudio: Omnipotens et misericors deus: cuius misericordie nō est numerus. plenissime scientes quia quēcunq; promisit deus per prophetas suos: potens est et facere. ad Romāos. iij. Immo dicit idē apostolus. j. Thimo. ij. ad agnitiōē veritatis que fm pietatē est in spem vite eterne quā promisit qui nō mentitur deus. Qui etiam dixit per christum ad vicarios suos. Quodcunq; ligaueris sup terram: erit ligatum et in celis. et quodcūq; solueris super terrā: erit solutum et in celis. Mathei. xvj. cum cōcor. Unde si per eosdem vicarios confitenti fuerit iniuncta penitentia: et in terris completa purgationis igne nō purgabit: et ita saluus erit. vt no. p. cōtrariū. de pe. dist. j. Si peccatū. cum pcor. Unde ibidē dist. vij. dicit Aug^{ustinus}. Quicunq; egerit veraciter penitentiā et solutus fuerit a ligamento quo erat constrictus: et a christi corpore separatus: et bene post penitentiā vixerit sicut ante penitentiā viuere debuit. post reconciliatiōem quādocunq; defunctus fuerit ad deum vadit: et ad requiē vadit: et regno dei nō priuabit: a populo dyaboli separabitur. Hec ille. et ibidem glo. super ver. ad requiē. id est recta via. itaq; nec purgatoriū sentiet pro illis peccatis pro quibus penituit. Et hec dicta et promissa sunt p vicarium domini nostri Iesu christi: imo per Iesum christū: et que pcedūt de labijs suis ait Dauid non faciet irrita. Psal. lxxxviij. est autem deus verax: omnis autem homo mendax. de pe. dis. ij. in pn. Unde patz ex premissis q; per penitentiā et correquisita: aliunde largiter saluabimur: etiam si indulgētie taliter vt premititur nūq; requirunt. Sed dic primū ad horum intelligentiā quid sit penitētia et vnde dicatur: que sit satisfactio. et q; sunt necessaria in pnia. et pnter ad alia.

Iubileus Hec sunt multū cōmunia: et plene notantur de pe. dis. j. In summa. et Joh. in summa confess. libro. iij. ti. xxxiij. in pñ. et als per iuriscanonicos summissas.

De anno iubileo

Felix. Sum contentus. sed nōne sufficienter est supra p me clusum q in
Iubileus **D** frater q̄s scit si puertat videlicet homo et igno- (dum
 scat deus: et relinquat post se benedictionē. Jobel. ij. Sed
 quia tam incerti sum⁹ de nostroz pctōz remissione. vt digni efficiamur tanta
 christi et suoz vicarioz pmissiōe: multis pbat rōnibz. Nā dixit Salomō sapien-
 tissim⁹. Nescit hō an amore vlt odio dign⁹ sit. Eccl̄s. ix. Et vas electōis. Nihil
 inq̄t mibi consci⁹ sum: sed in h nō iustificat⁹ sum. j. Corint. iij. et Job simplex
 et iust⁹ dixit. Iustificationē meā quā cepi tenere nō deseram. neqz em̄ rephēdit
 me cor meū in omī via mea. Job. xxxvij. Item et vestigia eius secut⁹ ē pes me⁹.
 viā eius custodiui et nō declinaui ex ea a mādats labioz ei⁹ n̄ recessi. Job. xxiij
 et itez. Iusticia indutus. Ibidē. xxx. Nihilomin⁹ tū idē dicit. si eq̄tas iudici⁹
 querit: nemo auder de me testimoniū reddere. si iustificare me voluero os meū
 condēnabit me. si innocentē cōdero prauū me cōparabit. etiā si simplex fuero
 hociūm ignorabit aīa mea. Et sequit̄ ibidē. Verebar omīa pctā mea: sciens q
 nō parceres delinq̄nti. Job ix. de pe. dis. ij. Si enī. aīa mediū. Et itez dicit idē
 Semp enī tumentes sup me fluctus timui deū. et pond⁹ eius ferre non valui.
 Job. xxxi. vnde pueniēter dixit Salomon. Nō est hō iust⁹ in terra q̄ faciat bo-
 nū et nō peccet. Eccl̄s. vij. Et sapiens. Te nō iustifices corā deo: qm̄ agnitor cor
 dis est ipse. Ibidē. Et iterū. Si dixerim⁹ pctm̄ nō hēm⁹ ipsinos seducim⁹ et ve-
 ritas in nob nō est. j. Jo. j. Nā dñs dixit p ppham. Dñs hō mēdax. ps. cxv. put
 declarat h btūs Hiero. late. de pe. dis. ij. si enī. et in pñ. et post pñ. et aīa mediuz.
 et Greg. xij. moraliū. c. xij. diē. Qui in certamie fugant⁹ vite pspiceret incerta p
 certis nequaquā teneret. Vñ sudit Supbire enī minime debuisset etiā si annoz
 suoz numerū certū hēre potuissz. vñ scies q̄ntū viueret et psciret quādo se ab ela-
 tiōe moueret. et postqz pñs vīta semp incerta est: tanto sp̄ mors surripies time-
 ri debet: q̄nto nunqz p̄uendi valet. Et diē Pascasi⁹ papa. quia quotidie pecca-
 uim⁹ saltē pctis sine quibz mortal infirmitas viuere nō p̄t. qz licet oīa pctā sint
 cōdonata in baptismo. infirmitas tū peccati. i. promptitudo ad peccandū ad-
 huc in carne remanet. de cōse. di. ij. Iterat. ppter q̄ pueniēter dixit David. qz
 nō iustificabif in p̄spectu tuo oīs viuēs. ps. cxlij. qz non peccare soli⁹ dei est. de
 pe. dis. ij. Int̄ hec. et totus mūd⁹ in maligno posīt⁹ ē. j. Jo. v. et nemo mūd⁹ ē a
 peccatis: nec infans vni⁹ diei. de pe. di. ij. Si enī. nec etiā sine rephēsiōe in ca-
 suū humanoz circūfusa varietate: vt dicit Laureatus poeta. Lum aut̄ vt patz
 ex predictis omēs peccatores sumus. et scriptū est. Peccatores deus non exau-
 dit. Si quis cultor est dei et voluntatē eius facit: hunc exaudiet deus. Job. xj.
 et itez. Si is qui displicet ad intercedendū mittit. irati anim⁹ ad deteriora p-
 uocatur: fm̄ Greg. in pastorali. et habet. clx. di. s. j. Et consequēter omne opus
 peccatorū est mortuū dicente ppheta. Lum multiplicaueris orationes: nō exau-
 diam. manus em̄ vestre plene sunt sanguie. Esa. j. ex his omnibz patet quātū
 cunqz penitentiā cū omnibz pertinētis suis (prouit pmissuz est) peregrim⁹: semp
 apud infallibilē rez extimatorē incerti sum⁹ qd cū eo pficiem⁹. Teneam⁹ ergo
 certū inq̄ntū possum⁹ et dimittam⁹ incertū. vt le. et no. in. c. Juuenis. de spon. et
 queram⁹ diligēter confessorē qui faciat sicut bonus et fidel⁹ medic⁹ ad fidelem
 letaliter infirmū: qui medicus nō curiali modo superficialiter iudicat de vrina
 nuncio fallaci: fm̄ ypocra. sed dicet: faciam⁹ omnes diligentie cautelas vt ad
 buc pficeremus. et sic tangit pulsus: plus q̄litate proficit vrine dispositionem

Dialogus

perpendit sanguinis corruptionē inquit ingestiōis et egestionis quantitates et sentēcialiter ab infirmo discutit totius corporis distemperatiōē: vtinam ad huc sanaret. Sic fidelis confitēs ad sacerdotē dicat. Ostende mihi quantas habeo iniquitates et peccata: et scelera mea atq; delicta ostende mihi. Job. xiiij et extunc confessor dicat ad diligentissimū confitentem quem diu viuere delectat. et vt vitam illam querat vbi semp viuatur. inquātum in te est fac profundissimam confessionē. habeas amarissimā contritiōē: comple sincerissimam penitentie iniunctionē. compensabis insup cuiuslibet lesionē. et similr studiofissime cōquiras omniū indulgentiarū dispensatiōē et peccatorū remissionem. vtinā adhuc sanaret domin⁹ animā tuā vt amarissimas purgatorij penas euadas. De quib; dicit Aug⁹. q; pena purgatorij licet nō sit eterna: miro mō tamē grauis est: et excedit omnē penam quā vnq; aliquis passus est in hac vita: nec vnq; in carne tanta pena est inuēta. licet innumerabilia passi sint martyres tormenta. et multi nequiter quanta sepe sustinuerunt supplicia. hec omnia de pe.

Felix Et quid mihi et tibi. nonne dicere (dist. vij. c. vlti. circa finem. posset sacerdos vt non faciat tam exquisitam diligētiā. nō qui libet proximus esse debeat sibīpsi. et hoc iuxta sapientis auctoritatē licebit. et magis tenemur nosmetipsos diligere q̄ alios. Nam quisq; regulam diligendi proximū a semetipso accipit. xiiij. q. v. Si nō licet. et agris meis sitiētibus alios irrigare nō debeo. C. de serui. l. Preses. lviij. dist. Quia per ambitioēs. et quilibet sibi primo faciat demofynā. deinde primo. de pe. di. iij. Sane cauēdū. Et his patz sacerdotes necessario debere sibi prouidere de remedio salutis. quia

Iubileus Non est ita domine. Nam (quilibet pro se in curia regis. Paulus apostol⁹ plus profecit apud dominū laborando vt animas mltas deo lucrificaret: q̄ Paulus heremita qui sibi solus profecit. vt legit et no. ij. q. vij. Sancta. Vñ notat q; sacerdos multū meretur apud deum qui pura et bona intentiōe audit confessiones peccatorū ipsos fideliter informādo. vt de pe. di. iij. De quotidianis. in fi. de spo. Inter opera. cum cōcor. prout in contrario dixit lex. Peius est persuadere mala q̄ facere. nam qui suadet malum per se grauius peccat. et alterius peccatū sibi cōmunicat et se dupliciter criminib; cōmaculat. Sic in pposito qui in bono suadet. duplex premiū reportat ff. de li. ho. ex. l. iij. §. Si quis violentē. ij. Rñ. ff. de ser. cor. l. j. §. Persuadere.

Felix Possibile mihi videtur confiteri diligēter: iniunctā penitentiā peragere patienter et ablatoz restitutionē facere cōpetenter. sed impossibile concernit mihi incōsuetā et inflexibilē mutare duriciā: et natura reluctāte delicata perficere cum cordis amaritudine contritiōē saltem veram: vt puta quia dñi creatura nimis delectat. nam per adulterium vl fornicationē procreari filiū in cōspectu meo gloriosum quādo putas vt dicā penitet me fecisse homi

Iubileus. Ad h multū salu (nem per cōpūctā mētis suspirationē. berrima p sunt nraz videlicet indulgentiarū beneficia. et insup put dicit Isid. ethi. xij. c. iij. de basilisci natura quē solū p̄t interimere mus stele solers astutia. et ipse visu pimit cūcta viuētia. Nihil inq̄t parēs ille rerum sine remedio pstituit. et h talē trepide p̄tritiōis tepiditatē. h nature leges introducendā parens rex. ponit attritiōē. que si fuerit p̄tinuata parit cōtritiōē veram vl saltē que sufficit h dānationis perpetue desolationē. Vñ si vis scire qd sit attritio p̄mū refert vt sciat contritiōis diffinitio. Et aut contritio fm Tho. dolor voluntarie assumptus pro peccatis cū pposito cōfitendi et satisfaciendi

De anno iubileo

Sed attritio fin eundem Tho. est accessus ad perfectā contritionem. unde in corporalibus rebus dicitur attrita que aliquo mō sunt cōminuta: sed non perfecte. sed contritio dicitur ubi quasi omnes partes trite sunt simul p̄ diuisionē ad minima. et ideo significat attritio in spūalibus quādam displicentiā de peccatis cōmissis sed nō perfectam. contritio autem perfectā displicentiā. Un̄ legit de matre m̄gri Petri lumbardi sententiā: qui fertur fuisse frater p̄dictorū Bratiani et Petri cōmestoris. et floruerūt vno tempe Parisiis: que genuerat eos de epō parisiē. q̄ veram ipsa nō potuerat habere cōtritionē de peccatis: dum vidit se tantos viros scientia ipsorū totum mūdū illuminātes p̄casse. que tandem ad inductionē Bratiani qui monach⁹ erat penituit: sup eo q̄ indurata penitere nō potuit. et illam penitentiā dixerunt attritionē: qua fideliter cōtinuata saluabat eadem. Unde remediū finale his qui vere nō possunt penitere. peniteant exnūc q̄ p̄fecte penitere nūq̄ potuerūt. Ad ip̄sibile em̄ nemo restringit. vt de re. iur. li. vj. Hemo. Fidelis aut̄ de⁹ ē q̄ nō patit̄ vos tēptari supra id qd̄ ferre nō potestis. s; faciet cū tēptatione puentū vt possit̄ sustinere. j. Loz. r.

Felix Et quid si cuncta p̄fecti iuxta corporū et rerum facultatē et possibilitatem que p̄tinent ad verā confessionis cōpletōem p̄ter penitētie competētis iniūctionē: fortassis impeditus p̄pter tempis breuitatē et corporis infirmitatē. Ad h̄ p̄prie put oīm indulgentiā fuit effect⁹ (infirmitatē. **Iubileus** ctus principalr constituti sum⁹ vt tolleremus h̄mōi negligentiā reatus. et ad h̄ specialr oīs indulgentiā locus videt̄ ordinari. vt p̄ter litterarū tenorib⁹ omnīū remissionū. attamē si poteris perage p̄niam tibi (put premittit̄) iniūctam: ad supabūdantē que nulli nocebit cautelā. C. de testa. Testamenta. §. Abundare. Nā in veritate qui p̄niam sibi (vt p̄mittit̄) iniūctā non peragit: aut p̄ indulgentiā remedia nō abluir: nō aliter nisi purgatiōis igne crudeli purgabit. de pe. di. j. Si p̄ctm̄. et. c. Multiplex. cum p̄cor.

Felix Quid si omnia correquisita p̄fecti. oris tñ p̄fessionē non peregi.

Iubile⁹ Nihil p̄ficis: nec p̄fecisti. de q̄ plene et p̄fessionis iustitiae. vide de pe. di. v. In summa. attm̄ contritio posset esse tāta q̄ tolleret omia p̄ctā: imo p̄cti penā si nō haberes p̄fessorū copiam. xlvij. di. Omis. in glo. secundā. et p̄ doc. **Felix** Quid si cetera rite peregi: **Iubileus** Vel ibidem. sed ablata non restituit. **Iubileus** Vel

de honoris aut re. **Felix** Si honor ablatus d; fieri restitutio: qd̄ nō credetur ablatione.

Iubile⁹ Constat q̄ honor ceteris rebus p̄ciosior. et igit̄ p̄ferend⁹ et timorosi⁹ auferend⁹. vt. ff. si q̄s omis. cā. testa. l. Juliana. Un̄ dicim⁹ q̄ crudelis est q̄ negligit famā suā. i. h̄mōrē. xij. q. j. Flolo. Et dicimus iniquū iudicē p̄pter p̄cti crudelitātē fore p̄prij honoris p̄secutorē. vt d̄ re iudi. Cū et̄ni. li. vj. de quo infra. dicet. sed q̄ p̄sequit̄ bona sua tp̄alia et male dispensat. hunc dicimus negligentē: et est min⁹ p̄ctm̄. de qua negligentia dicit̄. Expedit reipublice ne quis re sua male vtatur. Insti. de his q̄ sunt sui et alie. i. u. §. penul. et ita ablatio honoris est crudele peccatum. et dicitur p̄prie detractio. de qua dixit propheta. Detrahentē secreto primo suo hunc p̄sequebar. Ps̄. c. Et de huiusmōi honoris restitutionē ablati p̄ diffamationis detractiōē dixit. B. de monte laud. de p̄uil. c. j. sup ver. Prelatis detrahāt. in Ele. q̄ non dimittit̄ detractori peccatum nisi p̄ omia loca p̄ que detraxit. et p̄ alia ad q̄ cōuolauit. et aliis modis omnib⁹ cuiuslibet et quomodolibet poterit restituat famā ablatā. et p̄cludit q̄ h̄mōi

Dialogus

detractio ppter rei tam crudeliter ablatae preciositatē est grauissimū crimē. **Con-**
cor. Henricus boych in. c. Cum tu. de vsu. vnde nisi tales detractores restitui-
ant (si saltem possunt) famā honoris ablata. alioquin nostre iubilationis sibi no-

Felix. Acerbū est qđ refers. z sufficit de lau- (uerint in nullo profutura.
dabilis honoris detractōis restitutōe. qđ aut de rerū surreptione.

Iubileus. De rerum vis fortassis ab- **Felix.** Volo. **Iubi-**
latorum loqui restitutōe.

leus Hec questio taliter vt quis consequatur pure nostre iubilationis
gratiā requirit vt aliquoz habeam² distinctionē solerter solutionis

clarissi- **Felix.** Dic primū de ab- **Iubileus** Aut qđ mouet bel-
mam. latis in bello. lum iustū aut iniu-

stū. si iustū sic his dieb⁹ put assenit exēpli grā mouebāt Switeñ et sui compli-
ces ciuib⁹ Thuriceñ. iusticiā continuo patenter offerentibus: nō dubitamus
teneri ad omniū ablatoz restitutionē: z nō tñ vniuersitatē Switeniū. sed sin-
gulos de vniuersitate ipsoz quātum ad singulos puenit. si aut iustū fuerit bel-
lum vt fuit ipsoz. ciuiū Thuriceñ se cōtinuo defendentiū contra Switeñ. et si
nō habuerūt corruptā intentionē: extunc omia q̄ rapiunt p tales siue pueniāt
ab hostibus aut suis auxiliatorib⁹ licite pnt retinere. z hanc rapinā tādū exer-
cere donec offerat hostis ius et velit satisfacere. vt le. z no. dis. j. Jus gentium
xxij. q. vij. Si de rebus. et per doct. ibidem. et fm eosdē potest recipere vsqz ad
plenariam satisfactiōem de omni damno dato tam sibi q̄ suis iniuste. z h̄ tam
in predatiōibus z rapinis q̄ incendijs et effractoris et vulneribus et cedibus
et alijs quibuscunqz. sed vltra hoc nō debz accipere nisi talis sit hostis qui aut
propter infidelitatem. aut propter hereticā prauitatē. aut propter contumaciā
aut ppter aliquod viciū puta rebellionis seu inobedientie intantū excesserit q̄
bona eius publicari z suozum et terra pūari. et capientiū seruus fieri ex edi-
cto publico fieri meruerit in quo casu pōt animo expoliari. in his taliter ablat⁹
nullus teneat ad restitutionē. s̄ pure retineat vt facili⁹ pcedat ad nostre celebra-
tionis iubilationē. Si aut sincer⁹ de his plura scire voluer⁹. tractatulū Jo. de
lig. intitulatū de bello. et in libro tuo quē cōdidisti de nobilitate. c. xxx. vsqz ad
saturitatem videre poteris. de quo predicta collegi.

Felix Et quid de incendiarijs ecclesiarum z alioz sacrozum.

Iubileus Non dubitam⁹ qđ hi qui mouent iniquū bellum (prout iam
dicti Switeñ asseruntur nouisse cum cōplicibus) et qui cō-
sequēter crudelissime z execrabiler vīgintiquattuor domus dei videlicz ecclē-
sias monasteria. et capellas z zenodochia et oratoria bestialiter igne cremarūt
et insuper etiā loca sancta et religiosa desolatione feroci deuastarūt aut huius
modi crimia fieri mandarūt. seu pbo aut facto aut dissimulatiōe. id est nō cōdi-
gna correctionis infligende pena proportionabilr reis imponenda ratificauer-
unt et taciturnitate consenserūt qđ teneantur ad omne damnū z interesse: sed
ratione incendiij locoꝝ sacrozum excomunicatiōe maiori ligantur. et nisi per
summū pontificem absoluūtur. de sen. excō. Tua nos. z. c. Conquesti. z nisi ta-
les videlicz omnes z singuli taliter put premittit loca religiosa z sancta dāni-
ficantes. si saltem possunt vl' in quātum possunt vsqz ad extremam necessitatē
lesis satisfecerint: per iubilēū nostrū non proficiūt. Qui autē bellum iustū mo-
uent put Thuriceñ. et nihilomin⁹ si locis sacris intulerunt hmoi⁹ damna s̄lt
pena tenent: nisi ecclē vl' loca sacra (put sepe ptingit) fuerint incastellata. i. mu-

De anno iubileo

nitioibus et machinamentis defensorijs aut offensorijs tanq̃ castrum vel castellum aut opidū armata vel munita seu fulcita. extunc si talibus locis p̃ inste bellantes: aut offensos aut offendēdos: inferunt damna. nō tenent̃ put̃ hec col

Felix Et q̃d de clericis in (ligunt̃ in summa Jo. li. ij. ti. v. q. lxiij.

Iubile' bellor̃ certamie rapinas aut dāna partibus aduersis inferētibz: Si clericus in iusto bello de consensu dñi aut ducis vel capi- tanei prelior̃ rapit aut rapis vti: rapta sua facit et nō tenet̃ de damnis illatis: vt dicit frater Asteñ. vbi supra li. j. titu. xxix. §. Quid si cleri- cus: iuribus et ratioibz notabiliter fulcitus. hic breuitatis gratia nō allegādū.

Felix Contentor̃. Nam de bello hos et illos cōcernentia: vidi que scripsi et collegi plura in libro de nobilitate p̃dicto. c. xxx. et ibidem etiam de Switeñ et ipsoz et aduersarioz prelio desideranti desiderio. et ibidē. c. seq̃n. et nunc restat patenter sup̃ his enarrare qui per vim. dolum. potentiā vel frau-

Iubileus De raptis placet (dem solent proximū suum dep̃dare. vt loquamur. quis dubitat omnē furem et raptorē et vsura- rium et quēlibet illicitū detentorē: quarumcūqz rerum et beneficiorū occupatorē et inuasorē: et violentū possessorē: et ad omnium receptorū integraliter ad restitu- tionē teneri: iuxta sacroz canonū dispositionē. et vt fiat talis restitutio vsqz ad vltimū quadrantē et venditionē hereditatis et omnium bonorū. etiaz si oporteat ipsum et familiā suam mendicare. et scōm sanctū Tho. q. facultas restituendi semper est q̃diu debitor habet per quod satisfacere potest vsqz ad mendicam paupertatē vel extremā necessitatē: in qua tamen sententialiter sine omī culpa accipit vite necessaria. in qua etiam necessitate furari possumus hec p̃ Buillb. et alios. xiiij. q. vj. Si res. et insup̃ ibidē concludit p̃ doc. q. de malis quesitis fiat restitutio si fieri potest: aut se cū leso componat als est extra gratiā: p̃ quaz potest vel vellet cōsequi nostre iubilationis indulgentiā. imo als damnatus ē sicut fur vel raptor qui non restituit quod fraudulenter vel violenter abstulit. De hac materia plenius si videre volueris: imo plenissime perlegas scripta p̃ Petrum de anco. sup̃ regula: peccatū non dimittit. li. vj. et p̃ Jo. in summa con-

Felix fesso. li. ij. titulo. v. q. lxxvj

Iubileus Quid de dāno dato vel fraudulenter illato. Scriptum est. Qui occasiōē damni dat: damnū dedisse videtur. vt le. et no. de homici. De cetero. cum cōcor. et in eodē. c. De cetero. Henricus boijch. ponit largissime distinctionis determinatōem sic inquit. Si quis dat operā rei illi cite: et ille tenetur. et hoc verū de occasiōe propinqua et ordinata. ad illud ponit exemplū: q̃ si q̃s rixā incipiat et in ipso pcutit vel vulnerat vlt als male tractat. ppter qd amici ipsi et p̃sanguinei indignati aliquē etiam p̃ter p̃sensuz suū: aut ppter condescēdentiā suam occidant vel debilitent. et talis est in culpa: et irregu- laris est. et tenetur ad dānorū illatorum illis quozum interest refusione. als si occasio est remota. vt si quis faciat gladiū causa lucri cuz quo aliquis expost occiditur nō tenet̃. sed si dat operam rei licite. et adhibet diligētā nō tenet̃. sec⁹ si nō adhibet diligētā vt reparatores et p̃structores eminentiū locoꝝ siue rectoz facere consueuerit. de quo plene cū suis clarissimis allegationibus pertinētissi me deductis. hic causa breuitat̃ put̃ supra p̃cauisti. vide Henricū boijch. vbi supra. et vt hmoi occasiones p̃fundius intelligas. Nota si quis infirmū vertit vel transuertit in aliud latus vt cic⁹ moriat̃: irregularis est. et etiam si cōsulerit si ex hoc mors vel quasi fuerit citius subsecuta irregularis est. forti⁹ si consului

Dialogus

aliquem mortificandū: etiā si non mori: sed al's enormiter et vsq; ad mortem vulneratur vel percutit aut conquassatur. et si clericus taliter fuit lesus: mandans est excōicari. et si imiscuerit se diuinis est irreglar. vt no. ibidē.

Felix. Et quid de his qui per dolum damnū dant?

Iubileus. Hoc multipliciter potest contingi: sed dicas de cuiusmodi dolo certificari volueris.

Felix. Primum de iniqui iudicis vel arbitri vel arbitratōis mala conditione.

Iubile. Scias leges imperiales diuinitus cōditas: et insup sacros canones in iniquoz iudiciū. sub quib; etiā arbitri iuris aut arbitratōres et cōsultores et consimiles et pconsules et scabini et pretores principū ac vniuersitatū et collegiorū et capitulorū eccliarum et mōasteriorū p̄sidentes cōprehendunt lamentabiliter vt equaliter pretactū est clamitare detestationem. Nam aliqui iniquā sniam ferūt dolo malo: aliqui p̄ imprudentiā. in p̄mo cāu si timore siue cupiditate: siue odio siue amore: aut alia causa iniquā tulerūt sniam: tenent precise ad omne interesse illi q̄ ex tali sentētia lesus ē. h̄ est ad omne dānū in quo lesus diuinū est: nisi forte possent inducere illū p̄ q̄ iniquā tulerunt sententiam ad plenariā restitutionē faciendā ei qui fuit lesus. vt pz. C. de pe. iudi. qui ma. in. l. vlt. xj. q. iij. Quattuor. et illos iniquos iudices siue sint clerici siue laici singulares. aut cū vniuersitate et collegio manētes (prout p̄mittit) nō suademus transituros ad nostre inibilationis grām. qz pderent laborē et expensam. nec al's videbūt lumē i eternū: sed transeāt cū iubilo suo ad luctū sempiternū. quia hic receperūt mercedē suam Math. v. et in corruptiōe sua pibūt iniusticiē mercedē suā recipiētes. ij. Pe. ij. nisi satisfecerint leso dūmodo potuerint. vt no. ibidē. Dicit etiā sanc? Tho. hoc crimē vitz iniqui iudicis graui? fore rapina quia aucte diuina abutēdo nō simplicib; hominib; sed dei vices gerēdo i terris. malignant. ij. paralip. xix. et sic in iniuriā primū deū inhonorāt. Nec dñs n̄ iesus xps in cruce moritur? orare voluit p talibus: put etiā fuerūt Cayphas et pylat? quia sciuerūt q̄ fecerūt tanq̄ legisperiti: s; orare voluit p illis q̄ nesciuerūt quid fecerūt. Lu. xxiij. et de his iniquis iudicib; et alijs p̄dictis p̄prie David sc̄psit totū psalmū. l. videlz Quid gloriari in malicia: vsq; in finē. quem leges cum diligētia. Sed de secundo mēbro vitz si p̄ imperitiā iniuste iudices aut p̄sidentes iudicant. tenent fm leges p̄dictas. leso in q̄ntū bonū et equū videbit religioni iudicantis. ff. de fa. et extraor. cog. l. vlt. In iudicio tū anime tenent ad restitutionem leso. Aliam vero tremendā mali iudicis penam vide in pall. c. Cum eterni. de re iudi. libro. vj. hic breuitatis benignitate non ponendam.

Felix. Bene dicis. Nam de illa materia nup̄ ex specialem feci collationes que incipit Syrum celi circuiui. vbi reliq̄ repiemus sufficienter expressa. et tales inique iudicantes cuiuscūq; fuerint conditionis nō arbitroz nisi satisfecerint iuxta iursnormas ad tuas licite transituros inibilationis solēnitates. Nam hi p̄prie (put p̄tractū ē) sunt honoris p̄prij p̄secutores q̄ ē p̄secutio semissima vt in dicto. c. Cum etni. et q̄ sibi neq; cui bon? erit. ac si diceret: nulli. Eccl. xiiij et si h̄mōi nequitia ab alijs ignorat. leuis tū est consolatio q̄ in seipso confusus est: vt dixit Iohes crisost. in Omelia. Hunc restat dicendū quid de iuristis:

Iubileus. De iuristis. aduocat. notarijs. scribis. put de iudicib; tanq̄ de p̄sonis non oīno priuatis et de curialibus et curtizanis. prothonotarijs: et cancellarijs et hoz substitutis. pcuratoribus et hoz solis

De anno iúbileo.

licitatoribus et testibus. de quibus similiter notat in tuo libro de nobilitate. c. j. quid dicam nisi quod nullum malum impunitum: put nullum bonum irremuneratum remanere consuevit: ut de pe. di. iiij. **P**ium. Putamus concilium Basiliense in eo in quo deliquit fore iusto dei iudicio patenter correctum. Vidi reuera dum fuerat in sui floris amenitate quod in iudiciis et auditoribus et consequenter in singulis suppositis nulla vel modica fuit equitatis vel iusticie rigoris obfusa sed omnia. auaricia. dolo et fraude fuerant subacta. et. put quondam in romana curia videbant auditoribus et iudicibus et presidentibus cetera vel propine in esculentis et poculentis liberaliter oblata que consumi poterant per tempora breuissima. ut de rescriptis. Statutum. §. Insuper. li. vi. sed hic aliter. Nam ne donaria cito corroderent a tineis: aut defedarent a culicibus strabone vel musca. et igitur hic videlicet in concilio Basiliensi ex pacto vel consuetudine turpiter introducta: et non aliud nisi auri aut argenti massa vni plurimorum iudicum marsupia nequiter breuissimi temporis cursu fuerunt farcita. nunc ut putamus reliqui concilij vel presidentes aut degentes ibidem vel alibi contra explorati iuris discretionem impatienter in nomine dyaboli cui complacuerunt patiuntur intolerabilem sui status diminutionem. nec perditio rerum male conquisitarum ipsis manebit aut complebit restitutionis oportunitatem (prout infra dicemus) ad ludendum fortune qualitate. Et nunc ad propositum reuertamur si tales iudices aut curiales per dolum ad fraudem seu falsitatem damnum aliquibus intulerint. vel extra debitum fallaciter quendam exactionem auerunt. absque penis alijs per iura constitutis tenent ad damnum illatorum refusionem. iuxta prenotata. alioquin nedum nostre iubilacionis gratie beneficia sibi nouerint: nunc aut in futurum minime profutura. sed in super maledictione merentur. **Felix** Viror quare non iudices iuristas et ceteros curiales homines qui frequenter iustificat ipsi et qui perdenant iustum et abominabiles sunt apud deum. ut Proverb. xviij. et non abhorrent quod timor et tremor veniet super eos et perterant eos tenebre et dolore parturientis contremiscant. Deut. xxxij. et quare non turbati sint et commoti sint et tremor apprehendat eos: dum tam impudenter formauerunt sibi famam neque in dolo proximo suo. et ut tales tam frequenter acclamantur et communiter diffamantur.

Iubileus Hi prope sunt de quibus dixit propheta Hierem. iij. Frons mulieris meretricis facta est tibi. noluit erubescere. unde his iudicibus iuristis et curialibus falsitatis aut nequicie tam frequenter opponitur criminis obiectus: prout furtum molitoribus. proprietas claustralibus. rapina nobilibus. seditio militantibus. credulitas militaribus. seueritas dominantibus. fauor consularibus. iniquitas assessoribus. partialitas officialibus. corruptio testibus. exactio tabellionibus. incongruitas scriptoribus. contentio procuratoribus. mendacium mulieribus. instantia dominibus. incontinentia monialibus. luxuria inuenibus. adulterium coniugibus. indiscretio virginibus. concubinatus sacerdotibus. excommunicatio popularibus. indecorio confitentibus. tepiditas absoluentibus. trepidatio predicantibus. inaduertentia consedentibus. et spectus audientibus. negligentia plationibus. simonia spiritualibus. auaricia clericalibus. blasphemia iurisperitis. circumentio mercatoribus. fraus negociatoribus. dolus institoribus. negatio vendentibus. mendacium vectoribus. perurium ruralibus. ebrietas rusticalibus. scurrilitas conuiuantibus. garrulitas hospitibus. procacitas cauponibus. usura contrahentibus. adulatio clientibus. pigritia seruientibus. curiositas artificibus. laudes histrionibus. inuidia medicantibus. discordia cohabitantibus. dissolutio magistratibus. inobedientia scolariibus. repulsio pauperibus. reuerentia diuinibus. subtractio rebus ac detra-

Dialogus

ctio honoribz. et improbitas omnibz cōductis laborantibz: ita qd hmoi viciozum in cōmune puerbiuz deductoz inoleuit cōtinuationis sermo tam consuetus qd istis singul' et vniuersis tanqz iuristis et iudicibz: put p'dixim' hec infamie nota ac si foret laudis cōmēdatio mag' incutere nō soleat pauoris seu pallozisy l' eru bescentie mee'. Nam vt dixit poeta laureat' loqndo de subita mutabiliqz luso rum fortuna. dum mor illico crescit et decrescit inqz cōsuetis nō est passio cum incōsuetis tanta perditio oīno foret meroris intricatio. Et dixit commētator. Sermo qui famatur ab omnibz nō est oīno falsus. et ita ista puerbia tā cōmu niter diuulgata put p'misim' de iuristis et ceteris nō sunt vt ptz p omia funda mēt' carentia. Nihilomin' tñ nisi resipiscāt nō pderit ipsis hec nostra vl' alia.

Felix Et si tales qui dāna vel iniurias mihi (peccatoz indulgētia. tam nequiter intulerūt (put effectualiter nup mihi violēter de fa cto certi presidentes inuexerūt) et iuxta tue distinctiōis no:mas p leges atqz iu ribus fulcitas damna nō restituerūt. vel als nō satisfecerūt: et vt cōsequar gra tiam iubilatiōis tue teneor ne ad debitoz oīm remissionē.

Iubileus. Ad debitoz remissionē iuxta simplicem quorundā oratiōis dominice ruminatiōē (iudiciō nostro) simplicē percipe nō nostrā sed laudabi lem doctoꝝ distinctiōē: sup de officio misse et orōne dñica laudabilr cōscriptā. Clarū est enī qd dānificatus iniq in honoris et rez oblatōe (nisi libere voluerit) non tenet ex necessario salutis ignoscere sed semp pōt ablata repetere et iniuriā vindicare cū iuris moderamie. Sed breuiter vt sinceri' intelligas vtrū offens' teneat offensam dimittere. Ad qd rñde dupliciter. aut quātū ad rancorē vindi cte: aut quātū ad actū iusticie. Primo adhuc dupliciter qz aut qntum ad actū rancoris interiorē. et sic dimittere est necessitatis vt grām p'dictam psequaris aut quantū ad actus exteriores: scz signū amicicie: tunc distinguendū est: quia aut ille q offendit petit sic est nccitatis: aut nō petit. et sic nō est necessitat' nisi forte ad aliq's perfectos (put fec thesaur' si aut intelligit qntū ad actū iusticie nō optz nec tenet. imo possum' iusticiā petere mō seruato. Vel aliter et meli': qz h p't intelligi vl' qntū ad inimiciā: et sic est nccitatis. vl' quātū ad iniuriā. et sic est superogatiōis: nisi forte put p'dixim' qntū ad pfectos. Loncor. Builh. du

Felix Tu dixisti de offensoribz et offen' (randi in rōnali dīnoꝝ sup dñica. sis. sed p hoc clarus non sum vtrū sit de necessitate caritatis qd ini mi ci diligant. vel sit de necessitate caritatis qd homo signa vel effect' dilectio nis inimico exhibeat.

Iubileus. Si p iam dictam distinctiōē (nis inimico exhibeat. nem nō es clarus. vide Joh. in summa cōfesso. qui p' san ctū Tho. hoc clare psequitur libro

Felix. Brevitat' cā sum contēte' in il lo et ex dictis tuis cōpetēter in ferre si nolens dimittere rancorē (put p'mittit) ad iubileū tuū pcedere phibetur potius ille qui cām rancorē. i. dānū intulit inique et nō recoḡscit verbo nec ope et valet arg. a fortiori: vt patz in Cle. de reli. et vene. sanc. in glo. iij.

Iubileus Benedicis. Nec obstat quia dixit Christus Lu. v. Si ergo offers mun' tuum: hoc est fm glo. qz nō licet irasci: si recoꝝ datus fueris: qz frater tuus habet aliqd aduersum te. id est qd frēm tuū leseris. relinq ibi mun' tuū aī altare. et vade: affectu (vel corpe: si inueniri poterit) reco ciliari fratri tuo. Est aut snia: si nō licet irasci fratri tuo. multo minus odio ha bere et minime odire inique et ledere et non facere.

Felix Sum contentus sed modo dic de lusoꝝ qui pvt videtur violen

De anno iubilæo.

ter auferendo nulli. **Iubileus** De luforibz multi mlt̃a loquunt̃. ſed cõ
li faciunt inſultus. **Iubileus** muniore z omniũ viarum mitiore elĩ
gamus. vtinã adhuc rite pluſoribz vt reſiſcerent pcederemus. Vñ ſin Ray,
et glo. Archid. ibidem diſtinguam⁹. vel aliq̃s voluntari⁹ ex cupiditate luſit. et
ſi tũc amiſit nõ repetit: q̃z nihil rehabebit. ſi aut̃ lucratus eſt: tũc teneſ ad reſti
tutionẽ ſaltẽ in iudicio anime quã ſaluare volum⁹ p iubileũ. ſed nõ illi a q̃ rece
pit: quia ſimilis dolus in eo fuit: ſed pauperibz erogetur. ſed ſi quis inuit⁹ aut
attractus p vim vel nimĩa alterius importunitatẽ: aut p dolum in ludo cõmiſ
ſum amiſit: pecuniã illam poteſt repetere. z alter in iudicio anime p̃dicto nõ te
netur illi reſtituere ſed pauperibz erogare. Nec obſtat ſi quis dicat nec luſores
de me lucra pſequentes mihi reſtituunt: z plus de me q̃ ego de ipſis cõmuniter
receperũt. Dico etiã q̃ nõ obſtat q̃ fures vñ raptorez mihi mlt̃a rapuerũt. ecõ
tra tamen furari vel rapere nulla iura niſi neceſſitatis tempore pmiferunt.

Felix Et ſic luſores vt audio ſnialr̃ damna cum maledictiõis pena ſiue lu
crent̃ ſiue perdãt: cõmuniter reportabũt. et ſatis eſt acerbũ faucibus
meis. quia hucusq̃ mihi nunq̃ feci remorſum conſcientie de in ludo perditis vñ
lucratis. z hoc idem puto de omnibz conſodalibus noſtris.

Iubile Eredo q̃ hoc fiat ex ignorãtia craſſa que neminẽ excuſat. vt. xxx
viij. diſ. Si in laicis. z. c. Que ipſis. cũ concord. Nam ſi viderẽt aut requirerẽt
doctores aut peritos vel frẽm Jo. in ſumma lib. ij. ti. viij. q. xxiij. in his breuĩt̃
informari nõ dubitarent. et inſup puto de conſuetudine taliter ſeruari et iure
municipali vt fiat reſtitutio nulli de perditis in ludo. Vñ dicit⁹ Jo. concludit
in fine niſi fiat per falſitatis dolum vt ibidẽ. ſed tamẽ nõ excludit vt erogetur
lucrum paupibz in foro conſcientie vt ſecuri ſim⁹ apud illũ iudicẽ vbi iuſtus
vix ſaluabit̃ niſi quis lucret̃ de pſonis talibz que alĩs alienare nõ pũt vt ſunt mi
nores. pupilli. amentes: z fatui. z inſup ſi fuerint religioſi cuiuſcũq̃ ſtat⁹ z etiã
epiſcopi quoz res z rez vſus tantũmodo p licitis z honeſtis actibz exercẽdis
eſt ipſis z nõ aliter conſeſſus. tales eſſi prelaſi vñ religioſi p talem modum nec
lucrari nec perdere poſſunt pro⁹ **Felix** Est ne aliquis **Iubile**
ut infra ſincerius dicetur. lud⁹ licitus.

Utiq̃ ſic. Nam poteſt fieri ludus cauſa fortitudinis exercẽde. videlicet cum
baſta. pila vel lapide iaciendo. vel currendo. ſaliendo. luctando. pugnãdo. di
micando. z omĩs ludus qui ſit cauſa virtutis z etiam ſubtilitatis vt inſtat̃.
vt legitur z notaſ per doc. in auten. vt om. obe. pñ. in pñ. coll. v. z etiã veſcendi
cauſa vel cõuiuĩadi. vt. ff. de alea. l. eoz in cõuiuio. z omĩs ludus licitus. vt ibi

Felix Et quare ludus qui iuribz fortune pe⁹ (dem. l. ſolent. et ſeq̃n.
nitus innititur eſt tam diligenter prohibitus.

Iubileus Amore dei. de hoc ſufficienter vide Ray. li. ij. c. vlt. de alea
toribus: vbi enumerãtur multa vicia de ludo patenter pne
nientia. videlicet lucrandi cupiditas. i. auaricia ſpoliandi volũtas. mendacia.
ocioſa verba: z multũ vana blaſphemia. proximi corruptio. tempis amiſſio et
multa maloz impreſſio. de quibz clari⁹ ibidẽ tibi legere pſentibus cõmitto ex
quibz merito cõiecturare poteris ſi ludus eſt licitus: z ſi ablatoz diligentius ſi
at reſtitutio vt iubilei nõ **Felix** Sed quid dicis de meretricibz z de me
ſtri ſuuaris beneficio.

cto lucro retento vel ſine lucro venerint vere peni⁹ **Iubileus** Utiq̃
tentes: ipſis pficiant tue iubilationis ſolẽnitates. ſic. Nã

Dialogus

et taliter Maria videlicet egyptiaca per confessionem et contritionem ad verum redempti-
liationis beneficium fuit restituta. Nam meretrix licet turpiter lucra recipiat: tamen
iuribus non compellitur ut restituat nisi ab illo qui donare non poterat sibi taliter
conquirat. ut sunt persone predictae videlicet minor. surdus et cetera. et episcopus et quilibet
religiosus et religiosorum platus. tales enim si donant: donatio non tenet. Unde resti-
tutio per talem modum: per meretricem necessario fieri debet: si saltem habet ut colli-
gitur ex **Felix.** Et quid de hominibus pre-

dictis. **Jubileus.** Tales enim pre-

dictis. **Felix.** latis et religiosis. si qui meretricibus aut personis inhonestis ecclesiastica bona pauperibus et licitis ope-
ribus et operibus debita deferunt: sunt raptores: et per dominum tenentur ad omnes repo-
sitionis et restitutionis obligationes. Hi autem sunt de quibus scriptum est pro-
ut similiter de clericis quibuscunque taliter sua bona distribuentibus. Ecclesias
defraudare: sacrilegium est et accepisse pauperibus erogandum et esurientibus pluri-
mis id reservare vel incautum vel intimidum est: aut quod apertissimi sceleris est et ali-
quid subtrahere omnium predonum cupiditate superat. xij. q. ij. Gloria episcopi.
vel amico rapere. Item in concilio toletano. Si illi qui nulla ex rebus suis pau-
peribus christi distribuunt: eterni iudicis voce condemnabuntur in futuro. quan-
to magis qui auferunt pauperibus quod non dederunt. xij. q. ij. Et si illi: Item ne-
dum platus vel clericus aut monachus male consumens vel quod minus malum est
servas res ecclesie. sed quilibet etiam laicus res proprias suas ultra sumptus
suos cum sciat vel videat indigere pauperes violentiam et rapinam dicitur committe-
re: ut colligitur ibidem. de quo plenius vide. Jo. in summa: li. ij. ti. v. c. xiiij. et quo-
modo illi ad nostrum iubilacionis festum procedant. per se ex tractis diligenter col-
ligere non

Felix. Quid autem de ioculatoribus ni-

postponat. **Jubileus.** De ioculatoribus ni-
culatioribus. mis et vagis ut ita
loquamur scholaribus: nisi per dolum aut fraudem acquisierint. et presertim ab illis qui
bus donate taliter est prohibitum receperint sine restitutionis onere: prout locuti
sumus de meretricibus servatis servandis: consequi possunt nostri iubei beneficium.

Felix. Et quid de religiosis viris vel mulieribus ad iubilium si

militer ambulare desiderantibus firmiter proponant. **Jubi-**

leus. Religiosos platus per se et sibi subiectos videlicet monachos aut alios
religiosos viros auctoritate superioris fulcitos. et proprietatis vicio cum
continuacionis intentione non interfectos. putamus secure transiuros. securio-
res tamen in monasteriis credimus cum observantia regulari permansuros. Nam
sepe bonum non est faciendum sine licentia superioris ne deterius inde contingat pro-
ut le. et no. de de. non re-

Felix. Et quid de

monialibus. **Jubileus.** Quibus de iure

scripto ex suo

monasterio presertim in tali casu nunquam licebit egressus. ut le. et no. in. c. Unico.

de sta. regu. li. vj. licet aliter Clemens papa sextus in extrava-ganti que incipit
Assensu fratrum et cetera. disposuerit. cuius tamen dictamen peritioribus mihi nunquam placuit.

Felix. Quid autem de religio-

sis proprietariis. **Jubileus.** Illi maneat extra iu-

bileum nunc et in perpe-

tuum: in eterne maledictionis signum. Nam illis tanquam in peccato sordentibus: non
valebit indulgentiarum cuiuscunque benedictionis beneficium.

Felix. Et quid si prelatus suus libere dispensat: concedit et indulget ut re-

ligiosus possideat in meliori forma qua fieri

potest et statuta canonum relaxat. **Jubileus.** Et si platus talis

De anno iubileo

liter pure concederet vt monialis cum mōacho dormiret: quia in vtroq; paris potestatis auctoritatē haberet: z q; substantialia religionis dissolueret. S; hi errant corde cū nec papa possit contra caplin. Cum ad monasteriū. de sta. mo. dispensare z pūeratis incōtinentie seu inobedientie vicia petētib; indulgere.

Felix Forte nō dicis verum. quia hoc foret infinite mltitudini parcendū de quo le. z no. xliij. di. Comestatiōes. z plenissime p Jo. in summa li. iij. titu. xxx. c. viij. quia nec multitudo ꝑcubinarioz; et adulterozum publi; corum et occultoz; tollit execrabile peccati maculā infinitoz;. et nisi hi z illi ꝑ ritozum cōsilio penitus resipiscant. de indulgentijs nūc aut in futurū nihil res

Felix Videbo si potero cū religiosīs. si contra tui rigo; (portant. ris sententiā vti potero saniori consiliario.

Iubile? Ite z interrogate diligenter: z cū inueneritis renūciate mibi vt et ego veniens adorem eum. Math. ij.

Felix. Sum cōtentus: vel q̄si de hmoi. ꝑrietarijs. sed **Iubileus** vadam? ad alia z dic qd de suis z ancillis?

Hi sunt multiplices. quia sunt serui z ancille qui empirij dicuntur z illi se alienando preter dñi voluntatē qualitercunq; cum corpore furtum cōmittunt. prout le. z no. liij. di. Si seruus absente. z pro nullo bono malū est faciēdum. de vsu. Sup eo. cum ꝑcor. sed de mercennarijs dicam q; vadant sine preiudicio domini vel alterius. prout hec z alia videre poteris p Jo. an. in nouell. de restitutiōe spo. Ex parte. **Felix.** Et quid facient se; **Iubileus.** sup. ꝑ. Commodo. culares clerici?

Si ex ipsorum absentia nulli derogat. z si ad residentiā ex obedientia vel debito nō tenent: vadāt in nomie domini. putamus tamē securum: superioruz; petere licentiā et reportare litteram cōmendatitiā. etiam si fuerit episcopus vel prelatus. de quo de cle. nō resi. Relatum. z. c. sequēti. et ibidē p totum.

Felix Sed quid de clericis aut religiosīs horas canōicas negligentib; an per supplementū talis obmissionis suffragari poterit ipsis beneficium tue iu; **Iubileus.** De horis canōicis p negligentia z nō necessario. puta infirmitat; causa obmissis videtur dicendū q; beneficiati in cathedrali v; collegiata aut claustrali ecclia. vbi iuxta ritū hmoi ecclesie perfici solent psallendo taliter hore canonicę. z vbi propter diuina celebranda solēniter mibi officia principalr sunt fundata ꝑsonis ministrantib; in domo domini competentia stipendia. tales persone tenentur ad horas canonicas: cessante iusto impedimento: nō in domo vel loco priuato: aut in angulis ecclie perficiendas: si saltem abiles sunt et possunt. sed reuerenter z psallenter cum choro ꝑficere: als non satisfaciunt. Diximus autem notanter infirmitat; causa. Nam lex dicit. Famuli egri quos curamus. nobis seruire intelligunt. ff. de sta. li. l. iij. ꝑ. Stichus. et tempe infirmitatis pascēdi sunt prout clerici de suis beneficijs. ff. Commodati. l. In rebus. ꝑ. Possunt. Non autē putamus leuem excusare febriculā: aut veterem quartanā. vt. ff. de edil. edic. l. j. ꝑ. Sed sciendū. z in his videt conscientia cuiuslibet oneranda. vel qua infirmitate nō orantis consciētia veniat excusandi. vt leg. z no. de vo.

Felix c. vlt. et Archidya. c. vlt. de hereti. libro. vj. in glo. vltima. Et si cessantib; lēimis ipedimētis talit; horas canōicas nō ꝑfecerūt et gloriosos stipēdior; fructus: z mercedē laborū ad quos tenebātur ꝑceperūt. an ne ꝑ iubileū penitus quierationē (seruat; suandis) reportabunt.

Dialogus

Iubile? Ecce dicimus supra de mercenarijs seruiz si tales conducti precio labores sibi conducti aut opus sibi debitum per diē nō perfecerint. ociosi quoq; per singulas horas diei vacauerint et a patrono cōductore nihilominus inclinato iā sole stipendia plenissime pceperint. quid putas aliud nisi q; furtū et rapinam cū dolo et fraude cōmiserint. et nisi restituerint: iubilei nostri gratia carebunt. immo nisi dñō conductore satisfecerint: peccatorum veniā nūq; reportabūt. Unde discreta p̄felloz scrutinia huiusmodi clericos: immo p̄latos ad restitutionē fructuū inducant. Nam utiq; beneficiū dat propter officium. de rescrip. c. si. li. vi. cū concor. nec nobis constat qualr hmoi clericis aliter sit consulendum. Nam utiq; si stipendiū fuerit ppter aliquem laborem: opus vel operā collatus obsequiū p̄supponit fideliter exequendū. Ita nō. doc. in. c. j. de cele. mis. et Ray. li. j. de apostatis. §. Itē nūq; clerici. et §. se. et Archidya. ibidē in glo. Et licet hec dura videant quibusdā: aliud tamē non sentimus dicendū nisi aut suppleat p simile aut equiuales. vel restituat fructus. sed si noneris dic rogo si cuiq; **Felix** Sibi nō constat nisi summus pontifex de nouo faciat pontem illis ut ad inbileū ambulent: aut alias animas suas saluas facient. aut inueniat remediū prout dictū est supra de basilisco. et presertim propter illos q; nunq; vel raro legerunt horas canonicas et continuo receperunt pensiones ecclesiasticas.

Iubileus De clericis beneficiatis utiq; ad horas canonicas obligatis et in ecclesia vel extra perficiendas constitutis dicimus prout de canonicis supradictis. Sed de clericis in ordinib; minorib; constitutis ecclesias prochiales possidentes. et fructus largissime vel etiā quantumcūq; modicas pcipientib;: quid dicemus nisi prout de laicis decimas et fructus ecclesiar; ad ipsos minime p̄tinentes imbutantib;: nisi sint de illis decimis de q; bus p̄ ceteris clarius dicit Jo. in sum. li. j. ti. xv. q. xv. alias tales clerici prout laici sunt raptores et spoliatores. Rem ad se minime p̄tinentē pertinaciter occupantes. Nec putamus nostre iubilationis celebritatē perficere. nisi voluerit effectualiter rapta restituere. vel saltē cū consilio peritor; paupib; erogare. Ita dicit doc. vbi supra. et singulariter singula colligi possunt vbi colligimus predicta. et alias ratio multū militat et experientia rusticat ut mēs intelligentiā plene percipiat. sed singulas doctor; allegationes refricare fortassis nutritiōis possemus tediū legentib; inculcare. Clerici autē in sacris p̄stituti et nō beneficiati. aut ad officia salariati et si horas canonicas nō p̄fecerūt p̄ ubi lesi (seruatis seruandis) gratiam et abso-

Felix Sum contentus et puto pauperes religiosos cū talib; clericis cōphendendos. Nam de ista materia lucidius dudū in quodā tractatulo de validis medicantib; intulato scripsi conclusiones fulcitas cōpetenter iurib; et rōnib; nunc dicas nobis de ex-

Iubileus Excoicatus pōt esse in gratia dūmodo penituerit et lesio satisfecerit. Hic si in sūma fuerit a canone apud sedē aplicā absoluet et gratiā nre iubiliatiōis seruatis seruandis cōsequē videat aut ne p̄ doliū p̄cesserit aut lesio ignorāte colluserit. et cū lesio p̄cordatus propter potentiā aut aliūde taliter absolutōem extorsit: aut p̄ interpositā personā clericū lesit: aut lesionē disposuit. vt le. et no. i. c. j. de homi. li. vi. d. assisinis et clarissime ibidē p̄ Jo. mo. quib; oib; doli et frans nō poterit suffragari. de rescrip. sedes cū p̄cor. Itē iuxta tenorē iādicte decre. videlz. c. j. de homici. li. vi. sunt excoicati. nō tñ q; clericū p̄ assisinos ledūt: s; q; terre p̄cipē etiā minorem

De anno iubilæo

occidi disponit: prout nunc est casus recēter p̄ manibus de assisinis in opido fri-
burgen. Constantien. diocesis incarceratis q̄ salariati (put p̄fiteñt) z induci p̄
certas p̄sonas principē austrie p̄dere voluerūt. q̄ q̄dē p̄sone videlz p̄ducentes
assisinos silit̄ p̄ter excoicationē put ibidē p̄tineñt sunt a l̄s execrabilibz penis
inuolute. a q̄bus omnibz nisi de speciali mādato pape etiā si mors principis nō
fuerat subsecuta) p̄ nostrum iubilatōis beneficium absolui non potuerunt.

Felix. Sufficit de illis p̄ ecclie constitutionem excoi. **Iubileus**
catis. Sed quid de per hominem grauatis.

Per hominē excoicatus nil proficit nisi per eundē cum satisfactione fuerit ab-
solutus. aut apud supiorem sniam contra se male platam fuerit p̄secutus. put
le. z no. in. c. Ut debitus. de ap. z in. c. Venerabilibz. de sen. exco. li. vi. cū p̄cor.

Felix. Et quid si **Iubileus** Suspendio est mltiplex. vt le. z no. i. cle-
sensus. men. Lupiētes de penis. in glo. magna.

et nouellis in. c. Ad hoc. de ap. de qua mltā foret dicēda. Sed ad p̄positū n̄m
putamus distinguendū. vel aliq̄s est suspensus siue sit a iure vel ab homine p̄
pter delictū z stat in delicto: talis nil proficit in nostro iubilæo. z hoc si delictū
est publicū vel occultū. vt est crimē concubinat. put infra dicet. cū non sit in ca-
ritate. vt patet ex p̄dictis. vel est suspensus p̄pter delictū p̄petratum confessum
et contritū z satisfactū est lesis z ad temp. vel p̄petuo. z si tunc est suspensus a
tali actu per quē mereñ indulgētia. puta ab ingressu ecclesie. z talis p̄ cōsequēs
suspensus est ab omni ecclia. vt. iij. q. v. Quisq̄s nihil p̄ficiat. s̄ si suspēsus est a
tali actu q̄ nō req̄rit opus p̄pter quod dat indulgētia. vtputa ab officio misse z
tunc p̄t seruādis p̄ficere **Felix** Et quid dicis **Iubileus.** dictis p̄
put colligit ex p̄missis. de interdictis.

tamū dicendū sicut de suspēsis. Nā put dicit Jo. an. in. c. Ad hec. de ap. tunc
suspēso z interdictū in mltis paribz passibz ambulāt. z put colligit ibidē credi-
mus q̄ in hoc doctores discretionē nō faciāt: si tamē dubia occurrāt ad ipsos
recur. **Felix** Et quid si quis inique fuerit excommunicatus suspensus vel
interdictus an seruatis seruandis sibi proficiat iubilæus.

Iubileus Sententia pastoris seu prelati siue iusta siue iniusta fuerit
semper est timenda. vt. ij. q. iij. c. j. z dum taliter timeñ extūc
est medicinalis. vt de senten. excommu. Cum medicinalis. li. vj. nisi in tribus
casibus. Primo si fuerit lata post legitimam appellationem. Secundo cū con-
tinet intollerabilem errorem. Tertio cum indebitis exactionibus aliquis excoi-
municatur. vt no. glo. in dicto. c. j. Alias vero taliter videlicet sententijs predi-
ctis ligatus proficere non videtur. Est autem certum q̄ sententia que nulla est
non indiget absolutione. puta per non iudicem vel excommunicatum lata. de
senten. excom. Per tuas. vj. q. j. Primates. et ibidem in glo. iij. Dicitur autem
nulla multis modis. vt no. ibidē z melius de sen. ex. Presenti. z in glo. ij. li. vj. z
Archi. eo. ti. z. li. **Felix** Tu supra dixisti cōcubinariū suspensum z p̄ cōse-
ca. ij. in glo. iij. quens quia p̄pter ad iubilatōis tue solēnitatē nō
secure trāsiturū: an hoc extēda **Iubileus** De clericis nullū ē dubiū
tur tā ad laicos q̄ ad clericos. vt le. z no. i. c. v̄sa de co-
ha. cle. z mu. s̄. l̄z leges q̄busdā laicis p̄mittāt. vt. C. de do. in̄ vi. z v̄ro. l. ij. et
ff. d̄ p̄cubi. l. i. In iure tū n̄ro z **Felix** Quid at si q̄ndā dū iuuenis eram cli-
foro p̄scie nllō mō v̄r p̄missū. **Iubileus** Quid at si q̄ndā dū iuuenis eram cli-
z habebam concubinam cum prole
multiplicatam et effectualiter mihi coniunctam. nunc enim senui z concubina
similiter apparet etate senilis ita q̄ ambo de icōtinētia ampli. n̄ sum. suspecti

Dyalogus

vel competentis etatis sumus et firmiter proposuimus vti cōtinētia ppetua.

Iubileus Apparet nobis q̄ semel cōcubina cohabitando semp̄ presu-
matur cōcubina: et si nō actu tamē habitu. et clericus videtur
consolatiōe sua tanq̄ coniūcta p̄sona. et q̄ propterea iuris phibitio nō veniat
cassanda. quia in hoc iura nō distinguūt. nec nos distinguere debemus. vt. ij.

Felix Tibi videt̄ standū cōtrario. Non? (q. v. Consuluisti. cum p̄cor.
ne cessante causa phibitiōis cessabit et eius effectus. vt. j. q. vij. Q
pro remedio. de renū. Post trāslatiōē. cum p̄cor. Nam iuranti āmodo nō ac-
cedere ad p̄cubinā. per hoc nō precludit̄ licitus coitus matrimonialis dū fue-
rit sibi matrimonialiter coniūcta. vt dicit glo. xj. q. iij. Quod predecessor Ite
cui quondā nō licuit intrare eccliam furando. nūc penitēs secure intrabit oran-
do. sic quia quondā nō licuit concubine cohabitare clerico p̄pter fornicationis
causam. caste tamē licuit seruire clerico: maxime dum de cetero nō sunt suspe-
cti de incōtinētia. vt no. a contrario in. c. j. de coha. cle. et mu. Nam dic̄ p̄prie
textus. Nam faciliter p̄cedit ecclia duobz cōiugibz vt discobitent. aut q̄ vn?
eorz intret religionē. cum ambo sunt senes. de cōuer. diu. Cum sis. et c. A p̄cor.
cum p̄cor. de meliori enī presumendū est. de presum̄. c. vlt. et ex qualitate perso-
narum p̄sumit̄ licitum quod alias esset illicitū. de preben. nō esset. cum concor.
et no. doc. in. c. Litteras. de p̄sum̄. vt vbi plēs p̄sumptiōes contrariant̄. de co-
dem illa que magis āmiratur veritati p̄feret vt hic. ex quo p̄sumptiones pos-
sunt alligari in cōtrarium. finis enī spectandus est. C. ad fil. l. vlt. imo si finis
bonus est: totū bonū est. de no. op. nū. c. ij. p̄ Hostien. et sufficit nobis conscien-
tia pura. que dum in oculis domini nō excusat. sentit omīs quod libet. xi. q. iij
Sentio. et quem de libro vite nō delet iniqua p̄scientia: nec delere potest hu-
mana ignorācia. ibidem. c. quid obest. et Paulus dixit. j. Corint. ij. Gloria enī
nostra est testimoniū p̄scientie n̄re. q̄ de eo q̄ homines nos vituperāt p̄sciētia li-
beros demōstrat. de sacra vnc. c. Unico. cū p̄cor. Et dicit Latho. Cum recte
vivas: ne cures verba maloz. Arbitrū nostri nō est q̄ quisq̄ loquatur.

Iubile Vultum cōpetenter alstruere conaris vt concubinarij antiqui
vel iuuenes stante concubinato: cum bono proposito conuersi
vadant ad nostre iubilationis solennitatē et p̄cedant coram illo rite in cui? cō-
spectu iustus vix recipit saluationē. Audi glo. in dicto. c. Sentio. que dicit q̄
non sufficit p̄scientia: sed requirit̄ bona fama quātum ad alios. sed quādo su-
mus inter tales qui parati sunt incitari et nō rep̄bendere. vnde ne tales corū
pemus exemplo facere debem? vt fama nostra luceat coram eis. et sic proprie
diebus istis abbas quidā habet p̄cubinam: et consequenter omēs et singuli sui
mōachi: quilibet cōtinentier (vt putat) habet suā p̄pter fornicationē cōtra mēs-
tem Pauli. j. Corint. vij. Sed. cap. predicta videlicet. Sentio. et. c. Quicquid
obest. loquūtur: sum? inter tales qui nō curant imitari sed tantū rep̄bendere
tunc sufficit nobis quantū ad eos nostra conscientia. Christus enim noluit ex-
emplo suo alios corrumpere et scandalizare dum dixit Matthei. xviij. ad petz
Quid tibi videt̄ zc. vt autē non scandalizemus eos vade ad mare et mitte ha-
mum et cum piscem qui primus ascenderit tolle et aperto ore inuenies staterē
illum sumēs da eis pro me et te. Vñ vidi prelatū decrepitum qui p̄sultus per
vicarium Constātiensem propter scandalū vitandum reliquit vetulam concu-

Felix Sum dubius nesciēs quādo sit scandalū vel scandali signum.

De anno iubileo

Iubileus Ex amore dei quis singula presentibus incidentia potest auri-
bus tuis inculcare. vide si volueris Ray. in summa: li. iij. ti.
xxx. de scandalo et pplexitate. et Jo. in sum. p. fello. li. iij. ti. xxx. q. j. et sequentibus.

Felix. Et quid si concubina tanquam vxor sic vitis abundans in lateribus domus
mee: et filij mei sicut nouelle oliuaz in circuitu mensae me degunt.
multiplicati quos leges laudabiliter commendat et voluit immunitate certa gaudere. vt
C. qui numero liberorum. l. si. et hos sine matris adminiculo nutrire non potero cum
naturaliter non possint obliuisci filiorum suorum. ij. q. vj. Ad romanorum. et carnem su-
am nemo unquam odio habuit. xij. q. ij. Non extimamus. ad Ephe. v. et teneas ad
alendum. vt. v. dis. Ad eius. put inter animalia bruta mater nutrit prolem. vt di-
cit Plinius. Et quid faciam quia tantum vite solatium cum incommodo magno dēre
linquam. et constat quod impossibilitas et incommoditas immutat ius commune. vt

Iubileus plene. no. Archid. de sepul. c. vlt. li. vj. in glo. iij.
Et quid hoc ad propositum. Nam si per filiorum multitudinem (put
premissis fauor inducit. et hoc solum de filiis legitimis intelligitur. de quo plene
per Jo. an. in mercu. in regula decet beneficium. li. vj. sed per liberorum tuorum plu-
ralitatem crimine tuum plenius dinoscitur: et immunitas quam habere presumis:
diminuit. vt legitur in no. de eo qui dux. in vx. Cum haberes. et tanto grauiora sunt
peccata: quanto diutius infelicem animam detinent alligatam. de consue. c. ultimo
et ad magnam iusticiam iudicantis pertinet vt nunquam careant supplicio qui in hac
vita nunquam carere voluerunt peccato. de pe. di. ij. Voluissent. Unde dixit frater
Vincentius ordinis sancti Dominici predicator in diebus nostris per galliam fa-
mosissimus in vna collatione singulariter ad clericum seclusis laicis in quadam
ecclesia tanquam ad conclauum specialiter conuocatum post multa concubenarios cor-
ripiendo sic inferebat. Spem gero de clerico qui mor illorum manibus de loco pro-
stituto coinquatus procedit ad aram domini conficiendo corpus christi. nam sunt
apertissima sibi contritionis instrumenta. vtputa quia penitentia sepe naturalis se-
quitur luxuriam: et omne animal triste post coitum. quia multum infrigidat vt dicit
philosophus. j. de naturalibus et ita naturalis penitentiam per mentis tristitiam
naturaliter introductam sequitur artificialis penitentia: vt dicit lex. Ars imitatur
naturam in quantum potest. ff. de op. l. Adoptio. et ita leuiter inducit ad peniten-
tiam et flectitur ad satisfaciendum et minus impeditur ad perseuerandum. de qua
penitentia naturali ex coitu precedente dicit Boetius. iij. de consola. prosa. vij.
Quid autem de corporis voluptatibus loquar: quarum appetentia quidem est plena
anxietas: satietas vero plena pnia. et hoc ibidem pulcre persequitur per totam psalmi
et metra sequentia. Unde clericus concubinarium mente et corpore pollutus ha-
bens vas iniquitatis firmiter inhabitationis suae lateribus: nec proponit relinquendum
et per consequens in concubinato perseuerandum. et hic non est spes penitentiae nec remis-
sionis. et sic est in statu desperationis. quia hic et sibi similes sunt extra caritatem
et non seruauerunt dei iusticiam. et fide scripturis sacris non adhibuerunt: vnde sunt
sine spe: et per consequens in desperatione. Constat autem quod hec quattuor vir-
tutes imo omnes virtutes sunt conexas et vna sine altera non potest subsistere vt
de renu. Nisi cum pridem. s. Porro. cum conxor. ergo nisi resipiscant consequun-
tur penam perpetue damnationis. Sunt et plura alia concubinariorum inconueniente
pericula quantum ad se et alios qui ipsorum audiunt diuina. per doct. in caplo vestra p. di-
cto largiter descripta. vbi videatis. hic breuitatis gratia penitus non detero

Dialogus

minanda. unde tales concubinarij nō vadant ad nostre iubilatiōis bñficiā.

Felix Ad ppositū tibi dico q̄ quondā vidi clericū qui postq̄ pernoctauit ad lupanar publicū. z mox mane de die sequenti penitentia tali conuolutus transiuit ad Earthusiam et perseuerauit ad finem optimū: et hoc rarum foret vel difficile clericis constrictis per ꝑcubinatus contuberniū. S; nunc reuertamur ad propositum. z quid si cōcubinatus crimē est occultum?

Jubileus Dicit Breg. Non min⁹ confusus est qui in se cōfusus ē. At tamen regulariter minus peccant qui occulte peccant q̄ qui manifeste. de quo pro z ꝑtra. xxxij. q. iij. Aemo. in glo. sed qz occult⁹ cōcubinaris suspensus est ad min⁹ q̄ ad se. vt. j. q. j. Sacerdotes. z ꝑ consequēs in peccatis est. Nam indifferēter concubinat⁹ est. ꝑhibitus vt patz ex ꝑdictis z occultis z manifestis dictū est. tollens mēbra chusti facis mēbra meretricis. i. Corint. vi. Item ibidem. Nescitis quia qui adheret meretrici vnū corpus efficit. et hi sunt etiā de his qui male vtunt beneficijs suis. De quibz dicit Baruch ꝑpheta c. vij. Unde subtrahūt sacerdotes ab eis aurum z argentū z erogāt illud in se metāpsos. dant autē ex ipso ꝑstitutis et meretrices ornant. et iterum recipiunt ista a meretricibz suis z ornant deas suas. i. filias. hi aut non liberantur ab erugine z tinea. id est pena. Nec ille. Ecce hec detestatio meretricis veteris testamenti. Et nunc dicim⁹: qui facit contra ꝑhibitiōem sacrorum canonū: mortali ter peccat. vt plene no. Archid. de ꝑces. ꝑl. c. ij. li. vi. in. glo. ꝑ. Damnabilr.

Felix Que autē ꝑrie dicitur concubina. **Jubileus** Est que cessantibz legalibz iugali affectiōe assistit. i. amplectit. vt. xxxij. di. s. Concubina. z idē ius est de concubina ad nostre iubilatiōis solēnitatem transitura quod et de suo clerico quia ad imparia nō indicant. xxxij. q. j. si qz vxorē. qz scriptū est. quos facinus par coīdñat et equa vtrosqz simul pena comitet. xv. q. iij. Sanc.

Felix Rogo dic summarie in q̄bus ꝑūctis volueris sententia lr ꝑsistere. **Jubile⁹** Scias sūmarie sicut rite de ꝑmissis poterim⁹ colligere ꝑut q̄ matrimonii contractū semel dumtaxat carnali copula cōsummauit perpetuo tenet ad mutuā cohabitatiōem. vt. xxxvij. q. ij. s. j. sic q̄ cōcubinationē sel dūtaxat carnali copla cōfirmat aut ꝑsūmauit. ꝑpetuo tenet ad discohabitationē. vt de coha. cle. c. j. cū ꝑcor. vii de ꝑiugatiōe. Quos dñs ꝑiungit hō nō sepet. xxvj. di. Deinde. cū ꝑcor. de ꝑcubinarijs dicit. quos dyabol⁹ ꝑiungit hō separet. vcz ꝑlat⁹. cui h̄ de iure cōpetit. ff. de off. or. Irrefragabili. cū ꝑcor. Un sequit si ꝑcubinarij siue sint occulti siue manifesti ꝑ ecclie ꝑhibitiōe mutuo cohabitāt: z auctore dyabolo in sua rebellione ꝑseuerāt. in ꝑctō mortali ꝑdurant: z nō tm̄ carebūt nostre iubilatiōis ꝑuilegio. sed etiā aliaz indulgentias.

Felix Nonne dicit Aug⁹. q̄ de nemie despes (rum nō gaudebūt bñficio. randū ē q̄ diu est in h̄ corpe ꝑstitut⁹. xxij. q. ij. Corripiať. cū ꝑcor.

Jubile⁹ Nec desperauim⁹ de diuine q̄ndie epulāte splendide dū viuebat in h̄ corpe. z nihilomin⁹ sepult⁹ ē in inferno ꝑfundissime.

Felix Anxiat⁹ ē in me spūs me⁹: z in me turbatū est cor meū. quia oñdisti populo tuo dura. vtinā potares nos vino cōꝑūctiōis. nos aut ꝑpls tu⁹ vcz elici: z oues pascue tue z pascimur et pascim⁹. viij. q. j. in septur. cū cōcor. Da nob auxiliū de tribulatiōe: qz vana sal⁹ homis in q̄ hucusqz spauim⁹.

Jubileus Tu scis qz dicit ꝑpha. dedisti timētibz te significationē vt fugiāt a facie arcus vt liberent dilecti tui. q̄ aut nō timue

De anno iubileo

rit dñm. huic dicunt iura nra multū indignāter acerbissime imputet illi qui se
artauit dum liber erat. de elec. Cum in veteri. et damnus qđ quis sua culpa sen-
tit. sibi nō aliq̄ debet imputari. de indi. Intellexim⁹. cū cor. Et dixit Gregori⁹
ad ep̄m salomitaniū de fornicatiōe et symonia multipl̄ accusatū. qđ sic in cōtu-
macia pseuerantibz seueros nos esse conuenit. sic humilitatis et penitētibus lo-
cum venie negare nō debemus. ij. q. v. Quanto. in fi.

Felix. Et qđ de platis hec et alia crimina et matie publica pmittētibz.

Iubileus De illis breuiter dicim⁹ qđ aliena peccata retorquet in sinū
suū. lxj. dis. miramur. vnde et sanguis subditorū strictissime
requirit de manibz talīū platorū. de offi. or. Irrefragabili. Negligere enī cum
possis perturbare pueros nihil aliud est qđ fouere: nec caret scrupulo societatis
occulte qui manifesto facinori nō desinit obuiare. ij. q. vii. Negligere. Un̄ pu-
tam⁹ tales platos taliter alienis peccatis dū ppria sufficerent oneratos tanq̄
camelū p foramē acus ad nre iubilatiōis grām guisime transituros. et rebz ta-
liter stantibz si saltem possunt et nō impediūt vacuos pure reuersuros.

Felix. Et si essent vera que dicis. sic summū pontificem et primates et pa-
triarhas et archiepiscopos et ep̄os et abbates et alios quoscūq̄ pla-
tos non iudicares securos: et p̄sertim illos qui in veritate sciunt sibi subiectos
iniquitatē opantes: et nō impediūt dum possunt absit credere talem seueritatem
iuris seruandā. nam per penitentiā et tue iubilatiōis gratiā omīa resipiscunt.

Iubile⁹. De summo pontifice nō ponam⁹ os in celū quē a nullo puta-
mus iudicandū. put le. et no. de elec. Significasti. et ibidē por-
Jo. an. et firm⁹ per Constantienē et Basiliē concilioz decretū: sed de alijs p̄-
latis si sciueris remediū contra nre traditiōis rudimentū. rudissime traditum
dicorogito et grātanter vi-

Felix. Deliberabo. et si inuenero tibi denūciā-
debis me fore contentū.

Iubileus. De adulteris id qđ de scubinarijs: et simi⁹ (cem⁹ ocio-
liter qđ semel duntaxat mulierē in adulterio cognouit cum
eadē tanq̄ cum adultera ppetuo manere nō poterit. sed si contraxerit cū eadez
cum solute facte sint ambe partes. et al̄s stante priorī m̄rimonio neutra partiu⁹
in mortē alteri⁹ machinata fuerit. et de cōtrahēdo fidem nō dederit. vadāt (ser-
uatis suandis) ad grām nre iubilatiōis. vt de eo qđ dux. in ma. c. j. ij. et iiij. Uidi
enī in practica: qđ quidā publice cōtraxerunt. qui quondā fidem de p̄bendo (vt
premittit) dederunt. sed qđ p̄bati nō potuit. iudex eosdē siml̄ manere metu col-
lusionis in ipsoz maledictionē pmisit. datur tñ cuilibz partiū cōpetēs remediū

Felix. Quid autem dicis de simoniacijs et in qua cathe-
dra pestilētie tales collocare volueris.

Iubileus. Scis iura detestabilr loqui de hac heresi furiosa: vt patz
breuitatis grā p Ray. et Hoff. et alios summistas scriben-
tes in hui⁹ maledictiōis erumna. sed vltimo dñs Martin⁹ papa qnt⁹ cum con-
cilio Constantienē per p̄stitutionē ppetuam simoniacos occultos et manifestos
ipso iure declarauit excommunicatos: et demū cū pueri voluerint a summo pon-
tifice et nō ab alio dū satisfecerint absolūēdos. hāc p̄stitutionē Eugeni⁹ ratifi-
cavit: et insup cōciliū Basiliē roborauit: et modern⁹ pontifex (vt asserit) eandē
seruari cōstitutionē rigidissime demandauit. Constat tñ qđ tpe Martini pape
p̄dicti bñficioz tā p̄suetā fuit venūdatio tanq̄ porcorū cōpatio fuit in foro: sed
hoc nihil ad nos. sed veritas est: et nisi qđ nre prouūc aut nostre iubilatiōis

Dialogus

tempore labore absolui nō poterit sibi iubilans nō aliq̄liter suffragari. Est autē hic nou⁹ casus in quo q̄s ip̄o facto cōstringit excoicatione. z addendus alijs q̄ ponunt in clemē. i. de sen. excō. in glo.

Jubile⁹ De usurarijs nemo dubi⁹ Felix Sed quid de usurarijs. tat quin teneat ad usuraz re

Jubile⁹ Utis fortassis dicere de his Felix q̄ faciūt cōtractus p̄ mū dū cōsistimos. vbi p. xx. vel. xxv. aut paulo plus vlt⁹ min⁹ emit vn⁹

Felix. Uolo. **Jubileus** Obmissis mltōz concertationib⁹ (aure⁹. putam⁹ si q̄s tantū exponit in forte princi

pali p̄ tali censu pro quāto cōiter ppetui comparent fruct⁹. z extunc sincere fa-
cit gratiā vendenti vt redemat dū ad fortunā pinguiorē puenit q̄ talis meret
subueniēdo taliter angustiato. z q̄ non delinquat. sed si fec⁹ dolo aut fraudulē
tia vn̄erit contract⁹ quoz malicijs hoīm cōtinuo machinantib⁹ infinitus ē nu-
merus. Dicim⁹ q̄ talib⁹ nō debet nre iubilationis aut aliaz indulgētiar⁹ salus
nisi restituat sylvra fortē fuerit locupletat⁹. S; qz pueniūt continuo noui con-
tractus habeant cōsultissime **Felix** Et quid de victualitjs. i. fructib⁹ ad
fidelīū pitoz consensus vitā homīs cōmuniter cōparat⁹.

Jubileus De hac materia plene scripsisti in tractatu de negocio mona-
chorum ad abbatē mulbrunē. ordinis Cisterciē. in. p. quid
autē si ingrediens zc. z ibidē post mltā conclusisti. q̄ q̄libet laicus vel clericus
sed non religiosus taliter emēs fructus certos ad tempus incertum benefacit. z
hoc si nō sit in fraudē usuraz nec in odium suoz heredū. nec est deceptio vltra
dimidiū iusti precij. sed pia necessitate z pfectus futuri securitate z satisfactio de
cre. si de usu. vbi ppter incertitudinē excusat contractus ab usura. de quo vide
plene Johannem. andree in addi. spe. super rubricam de usuris. post hostis.

Felix. Quid autē si emit q̄s fructus incertos vicz arbor⁹ **Jubile⁹**
ficuū. agro⁹. z alioz predioz ad tēpus certum.

Dicit idem Jo. an. q̄ liceat. dummodo dolose quis non procedat. z ibidem vi-
de ad has questionēs mltam subtile vtriusq; iuris allegationes breuitat⁹ be-
nignitate hic obmittēdas. z ita si in his simpliciter pcesseris ad iubileum firmi-
ter trāsibis. religiosi aut taliter onerati vicio p̄prietatis nisi hmoi fruct⁹ cedant
ad vsus cōitatis tanq̄ iuxta suas normas dānati nō appropinquet nre iubilatio-
ni. nec platoz suoz. prout supra notauimus inhereant relaxationi.

Sum contentus. sed qz tam generaliter z specialiter oīa z singula **Felix**
per te supius declarata p̄ intricacionis z extricacionis questionū varietatem ni-
miū mltiplicata. in me mltiplicauerunt sensuum confusiones vagantiū per de-
uia patenter incertissima. z quid eligā ignoro. vt tam superaltanda iubilatiōis
acquirā gratiose beneficia p̄ mltas generationes mirifice desiderio magno de-
siderata. Est ne generalis regula p̄ quā breuiter scire potero q̄ nō perdam pro
ut premittit laboz et expensaz onera. z salubriter acquirā peccatoz meoz heu

Jubileus Questio breuis. s; decurtata solu (grauissimoz remedia.
nōis responsio summarie danda quō z q̄lit potit esse leuis

Felix Dic leuius z bre **Jubileus** Putam⁹ quoslibet in caritate
ui⁹ quo poteris. persistentes fore penitus abi-

les percipiendo nostri iubi **Felix** Et quomodo scire possum⁹ quia impossibi-
landi beneficij remissiōes. bile quasi per omnia indicasti superius p̄
Salomonē z plures alios. z scis nunc q̄ dñs non nouit opus imperfectum z p̄

De anno iubilaeo

seruim dum extra caritatē fuerit pactū. de bap. Maiores. §. Sed ad hoc. Dic
igitur sciamus quā huius caritatis status vel habitus certitudinē habeamus.

Iubileus

Vellem (ut ille vult qui me constituit) omnes saluos fieri. §. ad
Thi. ij. unde ad nre questionis solutionē dicit frater Alsten p
Henricū boijch in suis scriptis multiplē cōmendat. et s in li. suo scdo. ti. lxij. de
caritate et odio sic inquit de his qui digne valeāt ad eucharistie sacm accedere
et nō dubito quod ad hmoi sacm digni reputantur: quod similiter iubei nri grāz psequant
Ita tñ quod ly digni vlt digne: large recipiat put cōpetent litterature scolaris dō
dignus ad sacerdotij gradū. et vltra sic pferēs. Non pōt aut aliqis exns i hac vita
fm cōm legē scire certitudinalr se caritatē hēre. tñ ppter caritatis et dilectiōis ac
quisite similitudinē. ut dicit Bern. de amore. tum ppter diuinā dispōsationēz ppe
quā deus oculos claudit seruoꝝ suoz ad ea de quibz pōt offerri et insert. hinc dō
Nemo scit vtz amore vel odio dignus sit. quod tñ quidā dicunt esse verū. loqndo
de amore finali p omi tēpe et absolute. qui em sacm adhibita oī diligētiā que
ad hoc requirit recipit pōt scire certitudinalr fidei caritatē se habere. Hec ille.

Felix

Adhuc multū sum dubius: ne scies quā sit illius diligētie modus.

Iubileus

Si sincere omnia p nos supius designata et notares adhuc designanda hec diligētiā tibi cla
videt materia nimis intricata. Ponas igitur (resceret notissima.
Felix simplicē si potes summariū in forma conclusionis breuissima.

Iubileus

Ecce si hō vere pfectus et pstrit fuerit: et si de cetero se mor
taliter nō peccatur. firmiter posuerit. et lesis p ipm inqntuz
pōt satisfecerit et offensozibz aut inimicis suis iuxta distinctionē pdictā ignone
rit. exte in caritate est et nri

Felix.

Est hic ne aliq ex
ceptionis cautela.

Iubile?

Nulla. imo si vt talis aliq inuētus nō fuerit: nedū has et alias indulgentiaz
gratias habebit. et etiā eterne vite ppetuo lumie carebit.

Felix

Durus est hic fmo quod pōt eū audire
pur dixerit discipuli ad dñm. Joh. vj.

Iubileus

Dulcis est sermo. quod tñ ad id quod potes iuxta supradicta te
iure pstringim. et ab amarissimis ifernalibz penis ppetuis
quod p indulgentiaz hmoi bñficia

Felix

Et si caritatē talit
acquisitā pdidero.

Iubile?

Recuperat caritas p pñiaz ppetuo: quod tollit oēm auersionē cū delictoz obstaclo
Un Aug. li. v. rationū. Penitentia est quā res optima et pfecta: oēs defectus
renocās ad pfectū. Recupat aut caritas maior vlt minor fm quod hō se pl⁹ vel mi
nus preparat: et diuina largitas dispensat cū talibz pdictis. alis nō vere peniteret

Felix

Est ne alius modus ppter iubei aut (et hec dicit frater Alsten vbi. s.
indulgentiaz bñficia in quod quod psequit oīm pctōꝝ suoz plene remedia.

Iubileus

Utiq sunt plures modi quibz pure re
mittuntur oīm pctōꝝ inquinamenta.

Felix

Edic
Nam primo sincerus approbate religionis ingressus
sunt.

Iubileus

tollit oēs peccatoꝝ reat. vt. xxxij. q. ij. §. Non enī.
et in glo. et ppe Jo. in sū. li. iij. q. xxxvij. q. viij. Ex his excludo Beghardos
et beginas qui intrāt et tenent temere ritum et habitū reprobate cōuersiōis et fi
cte pfectionis. de quibz dicit infra in pcessu nre collatiōis. Scdo baptism⁹ rite
suscept⁹. vt de pe. di. vij. Nullus. cū pcori Tertio vltimū suppliciu si fuerit pa
tenter cū debitis circūstantijs tolleratiū. vt pbat dictus Joh. li. iij. ti. xxxij. q.

Dyalogus

† cxiij. Quarto qui moritur in iusto bello p iusticia tanq̃ martyr christi mox saluabitur. vt legit̃ z no. xxxij. q. iij. Fortitudo. cum ꝑ cor. In his tamen quattuor modis homo proficere nō poterit: nisi contritus z confessus prius premittitur restituerit et leſis satisfecerit: ac offensoribz prout p̃tactum est condonauerit.

Felix Et si quis preter p̃dictos quattuor modos: z seclulis vt asseris in dūlgentiaz thesauris qui quondā non fuerūt in vsu: z alſ cōtrit̃ et confessus satisfecerit. nōne saluabit̃ per p̃ssimas orationū z collectaz deprecationes solennes in diuinis officijs vel alſ priuatas ad omnipotentis clementiā benignissime et eius infinitissimā misericordiā que longe superat omnē humani generis miserationē. tam ineffabili deuotione dictatas. tam dulci modulatione compositas. tam melliflūo stilo constructas. z tam glorioſa prolatione compactas: prout sanct⁹ Gregori⁹ et alij beatissimi patres et doctores et m̃gri interna consideratiōe: cum spiritus humilitate. intentiōis sinceritate. cum bonē voluntatis integritate: quondā eleganter exquisierūt. et ex sacris scripturis collegerūt: z sermonibz floridissimis p̃stiparūt: et coloribz rethoricis ornauerūt. per que frequenter celos quoq̃ om̃ino penetrare et abyſſos intueri. z summam domini maiestātē et omnipotentis clementiā sibi propitiā suppliciter impetrare merito videri potuerūt. imo in suis proſis. odīs. hymnis. canticis z dictaminibus om̃e quod hominis z anime b̃ndictionē tangere poterit quomodolibet nūc aut in futurū: seu dñi furore mitigare vel eius iram sedare. et ipsius gratiā reparare: concordiā quoq̃ nutrire: z remissionē om̃iū peccatoz puram obtinere: et vitam eternam possidere. per extensum generalit̃ et specialiter posuerunt. et de contingentibz felicitatem corporis z anime nihil obmiserunt. z summarie q̃ cuncta se impetrasse letetur: qui templū aut oratorium petiturus ingreditur. et quid est vltra quod petere p̃sumat homo ab eo qui vult z iubet vt petamus. si mentis z corporis sanitate petita gaudebimus: z a presenti liberari tristitia et futura perfrui leticia largiter obtinebimus. prout hec z alia copiosissime in p̃tactis deprecationibus: oratiunculis et orationibus solennibz vel priuatis ponuntur expressa. exq̃ christ⁹ dixit. Quicunq̃ petieritis patrē meū in nom̃e meo dabit vob. Joh. xij. et h̃ est q̃ ecclia p̃cludit orationes z collectas per dñm nostrum Ihm xpm. in his que a deo patre dep̃cantes petim⁹: z nunquid om̃e superat desiderii tantarum deprecationū necnō orationū effectus. et est sup̃ oēs et singlos tue iubilationis p̃tutū potentat⁹. z qd vltra accedit hō ad cor altum deprecaturus dum tantā corporis z anime salutē rogat z acquirit crediturus.

Iubile⁹ Sunt qui dicūt in effectu q̃ quicunq̃ vtiū orōne quacunq̃ deuotissima et per alium dictata: et presertim si fuerit priuata seu in forma ecclie nō propalata: sit tanq̃ sagitta que de pharetra procedit aliena. vt nobilis quedā inquit inuencula: a d quā vsus quidam fictionibz epistolarij Duidij Rasonis. de bello Troianoz fulgentissime compositis. que propterea nunq̃ languebat amore compūctionis aut amore rei telo corrosiōis: quia nouit q̃ nō choruscabant desideria cordintime torſionis. concordant enī in multis dilectio dei et hominis. prout est sepe similitudo matrimoniij carnalis z spiritualis. vt no. in. c. Tue. de spon. et scriptū est Sap. j. Spiritus sanctus discipline effugiet fictum. id est fictionē. ac si diceremus fictam orationē. Vñ Bre. moralū. xxx. c. xxiij. q̃uis z per hoc q̃ verba potentia ad deprecandū composita referunt. apte inanitas orationis oñditur veraciter nanq̃ orare est amarus in compunctiōe gemitus: z nō composita verba resonare. et idem Barci. xxiij.

De anno iubileo

et xxj. et seqn. Notandū quoq; est q' nequaquā preces sed desiderii nostz omni potens audiat. vera quippe postulatio nō in oris est vocibus sed in cogitationibus cordis. valentiores namq; voces apud serenissimas aures dei nō faciūt verba nostra sed desideria. eternā namq; vitam si ore petimus nō tamen corde consideram? clamantes tacemus. si vero desideram? ex corde etiam cum ore conticescim? tacentes clamam?. Et infra. Hinc est q' Anna ad templum pergens ore quidē tacuit et tamē tot sui desiderij voces emisit. Hec ille. Vñ Augustin? ad probam. Absit ab orōne multa locutio: sed nō desit multa precatio. si fernens perseueret intētio. Nam multū loqui in orando est rem necessariā superfluis agere verbis: plerūq; enī hoc regnum attendēdum in oratione singulari per comparationē ad intentiōem orantis. ita etiam in oratione cōmuni per cōparationē ad populi deuotiōem. et Isidorus de summo bono libro tertio c. viij. post multa. Oratio cordis est: non labioz. Neq; enī verba deprecantis deus intendit. sed orantis cor aspicit. melius est autem cū silentio orare et corde sine sono vocis q̄ solis verbis sine intuitu mentis. Sed qualitercūq; credo perfectā aut alis existentē in gratia pfectum qui pure dicit oratiōem dominicā de qua Luce. vi. aut alias orōnes rite dictatas: que omnes incūctanter includuntur in illa et infert animo dignanter sincere fiat voluntas tua etc. sed libera

Felix nos a malo. q' multū fructuose fruatur deprecationis oraculo. Duo principaliter introducis: et forte me seducis q' plures sint qui non multū proficiant qui cōmuniter vtūtur oratiōibus fictis: sed perfecti vel perfecti multū proficiant in istis. et nōne christus verboz vsus est carminibus Danid cum vocis pclamatione dū dixit ad patrem orando. In manus tuas domine cōmendo spiritū meum. Psalm. xxx. et nonne apostoli vtēbant oratiōe dominica per Christum pncipaliter dictata: voce roze que similiter et taliter vsq; modo per omnes christifideles siue sint perfecti vl' imperfecti firmiter p dies singulos et horas continuat. et nonne vniuersalis ecclesia moribus ceremonia libus et mysterijs suis post illos vtitur eadē oratione et sanctorū patrum dictaminibus. orationibz. collectis. hymnis: et canticis put hodie docent eorūdem volumina: et prout picture sunt scripture rusticoz. sic scripture sunt exemplar et informatio peritoz. de conse. dis. iij. Venerabiles. nec ecclesiastica membra p vniuersum mūdum in suis ritibus proficerent si traditiōes patrum nostrorum (presertim in scripturis comprehensas) non acciperent. imo ecclesia et ecclesia fisticus ordo penitus euanesceret. Unde dicit Paulus ad Ephe. v. Implemini spiritu loquētes vobismetipsis in canticis et psalmis et hymnis spiritualibz cantantes et psallentes in cordibz vestrīs domino.

Iubileus Sentimus q' tantūmodo sola veratio intellectū dat auditiui. Esa. xxvij. Et licet dixerit Breg. Velius puto: salua fide: alieno intellectu credere q̄ contentionibz deseruire. Sed quia cōtentio tua multoz fidelium tangit pia deuotionis fundamenta. Unde credim? tibi taliter respondendum. Nam christus summus sacerdos et consecūter omnes sacerdotes et sacerdotum collaterales vti debent scripturis nobis ab ecclesia sollemniter traditis: sed hoc nihil ad priuatos aut priuatarum oratiunculās. sed quia pdictum est q' sola contritio potest esse tanta q' tanq̄ iubilatiōis nostre beneficiū tollit omniū peccatoz inquinamenta. et plus etiam contritio q̄ orationum deuote fusarum cōtinuatione. sed absq; tali contritione nō sufficiunt orationū quarū cūq; perlamēta proficit tamē plus vn? q̄ alter orando. Nam psona ecclesiasti-

Dyalogus

ca ad hoc ordinata per solennes ecclie orationes pro se et alijs prodesse poterit sed persona priuata vel al's clericus inabilis nō tantum proderit per solennes et minus per priuatas oratiunculas .sed sunt sibi instrumēta memorie deuotionis prouocande .prout p̄mittitur sunt laicis picture .Breuis enim oratio multum fuit efficax .vt no. *Matth. viij.* dum dixit leprosus . Domine si vis potes me mundare . Unde *Aug.* ad probam . dicuntur fratres in egypto crebras qui dam orōnes . sed eas tamē breuissimas et raptim quodāmodo iaculatas . Sed quia dixit dominus *Lu. xxiij.* Quoniā oportet semp orare et non deficere . et *Apostolus* : sine intermissione orandū fore . *i. ad Thessal. v.* intelligit de mentali . sed non vocali . de qua dicit de conse. *dis. i.* quādo oratio est purus animi affectus in deum pcedens . de qua pleni in *Clemen. i.* de rel. et vene. sanct. in glo ma/gna . et per *Isidorū* p̄dictū vbi supra . vnde bene credendū videtur q̄ qui deuotionis instinctu dictas orōnes priuatas . hymnos . metra vel cantica et ipsis vti tur multo magis a domino ceteris paribus exaudit q̄ ille qui consequēter hoc instrumento iam edito ad dñi pedes vel suorum sanctorū p̄sternitur . Sed quid proficiet alicui orando collectas et orationes quātūcūq; sibi vel alijs prout premittit tanq̄ nostre iubilatiōis gratia : iure nō cauetur et nemo probabiliter

Felix Sum contentus . Et puto q̄ appareat tibi q̄ ppter ora/ (credat . tionum diuersarū deuotionis mirificos apparatus fuerim rationa biliter admoēdus questionis interrogatoria ratioe perplexus . cum utiq; scri ptū est . Omnia quecūq; orantes petitis : credite quia accipietis . *Matth. xj.* et ve ritas dñi manet in eternū . *Psalm. cxvj.* et ex vero nō potest sequi falsus . de pe. *dis. i. s.* Hoc idem . *s.* Resuscitatus . sed forte curialis sermo nō inducit obliga tionem . vt no. *xxij. q. iij.* Unusquisq; de insti . Cum venissent . sed hec indige rent subtiliori fortassis indagatione . subtilitas enim nimia in iure reprobatu de iude . Dilecti . cum pcor. sufficiant nobis que dicta sunt pro finalis cōclusio nis intentiōe . et vltra persistamus in negocij principalis psecutione . et igit om nibus et singulis pmissis sincere ruminatis patebit q̄ multi currunt : et vnus accipit brauiū . *i. Corinth. ix.* Et multi sunt vocati : pauci p̄o electi . *Matth. xx.*

Iubile Forte bene moueris . Nam dicit sanctus Bernardus super illo Actū . *iiij.* Multitudinis credentium erat cor vnū et anima vna in deo . sed in tanta multitudine vocatorū sit tam parua quantitas ele/ ctorum . quia etiam incorporatiōe palee et fursuris parua est quantitas simile purioris . vnde plures itinerantes dicere possent cum *Job. c. xxx.* Expectabam bona et venerunt mihi mala . et *Esa. lix.* Expectauim⁹ lucem et ecce tenebre . et sic dixit Christus *Marci. viij.* Intrate p angustā portā : quia lata porta et spa ciosa est via que ducit ad pditionē . et multi sunt qui intrant p eam : q̄ angusta porta : et arcta est via que ducit ad vitā : et pauci sunt qui inueniūt eam . Hec ibi . Ad hanc igit portā faciē applicationē p̄gruissimā ad Rome portā aureas q̄ aperiet in nre iubilatiōis solēnitatē ap̄d sc̄m̄ Johannē lateranenē et b̄i Petri principis aploz basilicā . p̄nunc put p q̄nq; ginta annos steterat muris firmissi mis obstructa . Vñ p̄silio p̄sultissimo dicā vt *Tren. i.* O vos omes q̄ transit p viam attendite et videte . Et h̄ dico solerter cūctis p mundū et puto generalr cō sulendū . et p̄stīm iuuenibz delicat⁹ et senibz obstinat⁹ putātibz iter cōpletus suffi cere . et causas causarū pure sacerdotibz perit⁹ : saltē vicz nolūt enodare . et h̄i erant corde et meli⁹ illis fuisset q̄ nati nō fuissent iter . sed cū pecunia taliter con sumpta : ad terminoz balnea naturalia pergerēt : in quibz cutis scabie rabiē refo

De anno iúbileo

cillarent q̄s q̄ illuc cutis et carnis petiginē p̄ talis inmeris recuruam crudeli⁹
asperarent. et sic dixit lex. i. ff. de inoffi. test. z vtiq; melius: meli⁹ facerēt si se ma-

Felix nibus sumptib; nō vexarent cū spem obtinere non laborarent vt hic.
Dicit Seneca q̄ spes p̄mij est solatiū laboris. vñ put dixit Job. c.
xiiij. Ecce vestigia ei⁹. i. dñi. secut⁹ ē pes me⁹. vias ei⁹ custodiri z nō declinaui
ex ea: z a mādatis labioꝝ eius nō recessi. z in sinu meo abscondi vba oris eius.

Iubileus et apli dixerūt. Ecce nos reliq̄m⁹ oīa: male saltē acq̄sita.
Et ibidē dixit dñs discipul⁹ suis. z ita tibi z alijs pprie loq̄
mur. Amen dico vob; q̄ vos q̄ secuti estis me in regeneratōe cum sederit filius
homis in sede maiestatis sue sedebitis z vos aut paulominus ab angelis.

Felix Unde **Iubile⁹** Quia p̄ litteras **Felix** Que sunt **Iu**
h scis. doctus sum. he littere.

bileus. Sunt lre scriissimoz in xpo patz z dñoz dñoz Bonifacij. viij.
et Elemētis sexti. vtiq; vicarioꝝ dñi nři Jhu xpi. de transla. In
ter. in hoc habentiū plenitudinē p̄tatis. ita q̄ eoz anctē factū est: anctē dei fa-
ctū est. vt ibidē. z de pe. z re. Lum ex eo. Ipsi enī summi pontifices put q̄libet
eoz habuit arbitriū celeste. qz in his q̄ voluit fuit ei p̄ rōne vtilitas. nec est qui
dicat ei: cur ita facis: et sic pōt supra ius dispensare. de transla. Quanto. z ibi
dem p̄cor. in glo. et pōt viuis z defunctis: saltē degentib⁹ in purgatorio remis-
sionis pctōꝝ grām impartiri. put no. Jo. de lig. in. c. Q̄ aut. de pe. z re. et h̄ est
notari mōstruosus. et hec ē fides nra. et nisi hec q̄s fidelr firmiterq; crediderit
in h̄ iúbileo nro salu⁹ esse nō poterit. nec prius aut posterius animā suam liba-
bit. Et sic idem Bonifacius de anno dñi. M. ccc. motus multis p̄tunc vgen-
tibus rōnabilr petitionib; z p̄sertim his supra p̄ ingm̄ Gratianū tactis: et ex
christifideliū precib; instāntissimis p̄cessit. Primo in anno centenario. Secūdo
Elemēs p̄dict⁹ abbreniādo vici de anno dñi. M. cccl. anno pontificat⁹ sui no-
no cōcessit in q̄nq̄genario. omib; vere penitentib; q̄ put pure p̄missum est ad li-
mīna sc̄toꝝ Petri z pauli aploꝝ in vrbe in hoc integro anno iúbilei nostri pue-
nerint. et p̄ quindecim dies ibidem p̄māserūt. aut si roman⁹ aut curialis sit per
triginta dies ibidē iuxta normā diligenter tradendā. z als iuxta tenores bulla-
rum antiquaz pontificū ipsoꝝ p̄seuerauerint. aut transitori in via succubuerūt
et alias leges p̄ priores z modernū pontificem traditas aut tradendas imple-
uerint: q̄ liberabunt tanq̄s quasi modo geniti et baptisati: a pena videlicet pur-
gatoriū seu infernali z a culpa. id est reatu sine pctō q̄litercunq; detestabili.

Felix. Et quid est h̄ **Iubileus** Et tautū dicere q̄ si peccatum fue-
rit p̄tra vñ p̄ter naturā. puta mu-

tum vel sodomiticū aut bestiale seu qualitercunq; crudele: p̄ qd̄ als dāmnū nō
intulisti: penitus absolueris: sed si p̄ter iuris p̄missionē rapinā. furtū. incendiū.
homicidiū. vulnera. piuria: aut als qualitercunq; primū vel etiam infidelē lesi-
sti. z dum potuisti nō refudisti p̄ homicidiū vel vulnera aut als dāna dedi que
recuperare nemo pōt. quia liberū corpus hominis non recipit estimationē. ff.
de his qui eie. vel effu. l. vlt. cū p̄cor. Rōne p̄ penitentiā z als seruatis seruand⁹

Iubileus Non. nam si per homicidiū orpha⁹ (dis potero liberari.
nos z viduas defraudasti: quib; alimēta p̄sequēter abstuli-
sti seu p̄ aliam corpis lesionē verbo vñ facto vel cōsensu: aut als qualitercunq;
minus iuste illi vel alijs psonis dāna intulisti: **Felix** Et sic experior q̄ soꝝ
nō salueris nisi si saltem lesis satisfeceris. domitis meli⁹ erit

Dialogus

in die iudicii et etiam tempe tue inibilatiōis q̄s rex vel honoris ablatoribz et dāno
rum illatoribz in p̄cto p̄sistētibz.

Jubile? Vtq; sic. **Felix**

Hunc scio vere q̄ inter omia p̄nūc cōmunissia sunt crimia. attē p̄ homies minime p̄pensa vīcz rerū et honoris ablatio et dānatoz illatio: et nlla restitutio: et p̄pterea nō sit alia pena nisi p̄petua dānatio. Q mors hoz p̄ctoꝝ pessima

Jubileus

De q̄ materia multipl̄r diuersificata scribit Petr^o de anco. sup regu

Felix

Et si tue inibilatiōis gra^{ti} (la Peccatū. de re. iu. li. vj. §. ij. et seqn. tia tollit cū satisfactiōe omia penit^o maleficiā. et sic videt cū fur. raptor. homicida v^l latro: aut ali^o malefic^o dū leſis satisfecerit et tue inibilatiōis benignitatē adeptus fuerit q̄ merito deinceps

Jubile?

Dñe nō est ita nec penā t̄palē nec p̄petuā gustare debet. Nam pena fo

ri penitētiā q̄ntūcūq; mag^{is} nō tollit iudic^{is} secular^{is} iura ad puniendū delicta. vñ crimiosus reuersus de nre inibilatiōis (etiā solut^o) solēnitatē: nihilomin^o pa

Felix

An tamen tollat vota. **Jubileus**

Dixit Bentzlin^o q̄ vota excepto Hierosolymitano tollat. S; Jo. mo. glosator prime bulle dixit q̄ inbile^o tollat vota q̄ fuerit p̄t cōmutatōez p̄nie. vel q̄ essent imposita p̄t satisfactōez p̄ctoꝝ. secus videt de vot^{is} hec nō respiciētibz. sibi grā.

Existēs in piclo mortis videlz in mari vouit ire ad sc̄m Nicolāū. vel cū infirmus. vñ tale votū cū nō sit p̄t penā p̄cti. et igit^{ur} s; votū tollit hec indulgentia. qualr at tollat p̄ hāc indulgētiā satisfactoria de penis p̄ctoꝝ dic Jo. mo. q̄ Bo

nifaci^o sibi rñderit q̄ voluerit talr p̄ hāc indulgētiā tolli. et s; potuit papa dicere et voluit. licz sba bulle nō patiant^{ur}: appet mihi. put fortassis ifra dicet. qz nisi ca

rum rarū. et qz inbile^o tā rarus: et iō car^o. nec differētiā dabit^{ur} qz frēs sc̄i Johis elemosynarij hospital^{is} hierosolymitani. et frēs ordi^s brē s; gini^s theutonicoꝝ p

omia similes hēant indulgētiā in zenodochijs et domibz suis p̄ mundū p̄stituti sel in āno i die pasceus p̄ sūmos pontifices. put asserit in forma meliori lau

Jubileus Non vidi bullas aut autēti^{cas} scriptu^{as} (dabilr cōcessas. rarū formas. sed cōstat q̄ Johānite a dicto elemosynario et

patriarcha hierosolymitano denominati et ordinati sunt de anno. d. cy. tpe Bonifacij tertij et Foce impator^{is}: et paulopost ali^o frēs q̄ put frēs militie tēpli sūt

noīati seqbant^{ur}. qbz expost de āno dñi. M. cxxvij. de mādato Honorij pape. ij. et dñi Stephani p̄iarche hierosolymitani iſtitut^o ē hitus albu cū rubea cruce

et p̄nter ex cā cū cruce nigra. put mō deferūt: in p̄mordialibz suis iſtitutōibz humilimā cū paup̄tate et p̄prij abdicationē vitā duxerūt. et ciuitatez et terras sc̄tās et

ad easdē pegrinātes cū mire deuotiōis p̄fessiōe militādo defenderūt. et igitur (ve

Felix S; qualr mō ha^{bitu} (fertur) hmōi indulgētiā p̄tūc hīc mernerūt. bitu mōstruoso in victu delicato in celesti aut terrestri hierl^m p̄fici

ant late scripsi in li. de nobilitate. c. xv. de milicia. circa fi. et pauco qz si q̄s p̄tūc habuerūt indulgētiā p̄t causas sue iſtitutōis p̄mordiales. et eisdē castat^{is} p̄n

cipalibz castet^{is} et accessorijū. de fi. instru. Ine dilectos. cū cor. put etiā factū ē de fratribz templarijs eodē tpe subor^{is}. et nūc penit^o deletis. Videm^{us} enī plerunqz

q̄ excellenter corundē religiosoz pallacia v^l habitacūa aut coquine v^l p̄mptua ria maiori pollent ornat^o pulcritudie et sinceriori frēq̄tant^{ur} conatus sollicitudi

ne q̄ ipsoꝝ ecclie vel capelle. in qbz indulgētiāz thesaur^o videt residere. immo put in alijs monasterijs ecclie vel capelle sunt loca patenter eminētiōra. sed

De anno iubile o

illic ad angulos aut sub alijs habitationibz cōstituta ceterisqz māfionibz min⁹
Iubileus Si habuerūt: adhuc vident hīe: (apparent pncipalia.
quia hmoi gfa nō psonis sz vnuerſitati et locis vnuerſita-
tū: ppetuo vident pcessa. vt dī de pūile. de q Jo. an. in mercu. sup regula pūile-
giū psonale. de re. in. li. vj. sed qz bona fides in his indulgētiarū cōcessiōibz mul-
tū opat vt infra diceſ. z qz idē frēs tam frēqnt mercant p suorū pūilegiōz z or-
dinis z pfessionis z religiōis pmoz dialiū iura. z p pns p se vident bonā fidem
non habere. vt le. z no. in regula iur. qui cōtra. li. vj. z qz nunqz presumit bonū
de malo. neqz malū de bono. vt dicit Breg. elvj. dif. Sūt nōnulli. circa fi. z sic
abyſſus abyſſum inocat: vt in his indulgētiarū bñficijs fides boīm tepeſcat. nā
pprie put dīc Breg. moza. xxvj. c. xix. Abyſſus abyſſum inocare est dū in se ho-
mo de iudicio ad iudiciū z pſumptione ad pſumptionē videtur peruenire.

Felix Omnibz pmissis z singulis pfundissime ppenſis pncipalr expedit
vt dum morbo cōmunis irrepreſerit medela cōmunis adhiberi debe-
bit. vt de excep. Pia. li. vj. Un qz tā morboſi saltē z imperiti regiunt plerūqz sa-
cerdotes z p tante salutis adipiscende medela remediū multiplr pficeret q in h
iubilatiōis tpe tritissi
mi forent cōfessores.

Iubileus Uex dicis. z igit expedit toti mun-
do q deputadi cōfessores i vrbe sint
fideles. sint boni: sint pbi: sint hōesti: z sint omi exceptiōe maiores. z int alios sa-
cerdotes i hac arte q est ars artū p ceteris sint peritiores. vt d eta. z q. Lū sit. vñ
fm Jo. mo. qui fuit tpe Bonifaci octauū inq. Lauendū est q nemo confiteat
saltem in vrbe: nisi sacerdotibz ad h p summū pontificē ordinat et de casibz so-
lo pape refuatis nisi in articulo mortis p viā aut als iminētis nō alteri nisi p
ut pmittit destinatis. z pbat Jo. in sum. li. iij. ti. xxvij. c. xxv. i fi. q si sacerdos
incurat v pleban? ambulare cū suis prochianis h tpe vel ad Romā vel alibi
poterit infra pochā suā vel extra absoluere z ligare suos prochianos. z sic etiā
in Roma nisi h tempe videlz iubilei aliter fuerit ordinatum.

Felix Vide inter hos z illos vīz in Romana curia degētes fidelissimos
confessores q enorissimas exactiōes z subriles z falsas adinuētiōes excogita-
rūt ad simplr pfitentes
et officio suo abutēte s.

Iubileus Unde exhortor in dño deuotissi-
me dñm nrm sāctissimū z summū
penitentiariū z alios qz interest ne sanguis illoz pffessorū de māibz eozūz reqrat
fore multū vigiles. z ne defraudent aīe tante nre iubilatiōis bñficio sint exqsite

Felix Sūt ne regule diligēter tradite cōfessoribz qles iniū? (sagaces
gant pñas pmissarū indulgentiarū occasiōe in vrbe confitētibz.

Iubileus Dicit Joh. mo. q papa Bonifaci pdictus declarauit viue
oraculo q sui penitentiariū nil dñt penitētibz iniūgere vltra
iniūctionē q ponit in bulla: vīz vt vīsitēt tot z tantis diebz limia aploz. als vt
dicebat indulgētia frustraret nisi cōfitens volēs facere opa superogātia volun-
tarie videlz elemosynas. orōnes. ieiunia z hmoi ad cautelam futurozū.

Felix Gloriosa dicta sunt de te ciuitas dei et iubilatiōis tue gratissima
benignitate in te florente. Beatus qui intelligit sup egenū z paupe
rem vt qualiter faciat ne pressus inedia careat tam saluberrime iubilatiōis gfa
dudum in libro de nobilitate pretacto. c. xvij. multas dñitum scripsi preroga-
tinas quas etiā habent prout videt in nostro iubleo. et similr ibidē scripsi put
experiēter cōcernit paupes apud deum et homies miserabiles infelicitates. qd
ergo facient vt prosit ipsis tue iubilatiōis benignitas.

Dialogus

Jubileus. Veritas est q̄ sibi nō p̄ficiat paupertas v̄l infirmitas z desup
audissime volūtāt̄ imēsitās. vadat igit̄ si p̄t medicatuz vt
similr sibi p̄ficiat z p̄ueiat sibi indulgentiaz cōmoditas. q̄ sūmarie nisi valet
ibidē trāseūtibz: nec al̄s p̄ viuis aut defūct̄s vel al̄s impedit̄s. nec al̄s vn̄ p̄ alio
p̄ficiat q̄litercūq; mādātū suscepit. aut suis expēsis direxerit. z p̄ doc. ibi. z pre
sertim p̄ Jo. mo. nisi sūm̄ pontifex p̄nūc misicorditer alio mō disposuerit.

Felix. Ego nup̄ i tractatulo s̄ validos medicātes sc̄psi notabilr validos
medicare nō debere sub p̄ea pcti mortal̄ z iuribz copiosissime fulcio
ui. et cū p̄ nullo bono aut p̄textu boni malū sit faciendū aut malo p̄sentiēdū. vt
de vsu. Sup̄ eo. cū p̄cor. cur p̄t indulgētiā tue iubilatōis acq̄rendāz cōmo
dū iubēs medicatōis volūtariē maledictōez fore p̄petrandāz. Nā si p̄nter foret
furandū aut rapiendū. vt expensis alioz reportarē tue iubilatōis gratiam.

Jubileus Si bñ p̄pendis. ex tuis ibidē dict̄s inuenies obiectionū re
lationē clarā solutionis. Nam vides z cōpetēter p̄cludis
beghardos z lollhardos. beguttas z beginas domesticas aut siluestres z alios
validos medicātes z elemosynis z q̄dā hitu noue religiōis cū scapulari p̄sum
ptuose: necnō ipudent vtētes mortl̄r peccare: z aliq̄s excōicatiōis p̄ea p̄pterea
sordescere p̄ canōes z leges ibidē patēter allegatas. z h̄ tñ tolerabile foret si de
hmōi pctis demū peniterēt. s̄ q̄ nō penitēt: z hmōi detestabile crūmen. p̄ pctō
aut q̄ sit pctm̄ nō tenēt. z in obstinatiōe sua p̄manere p̄tumaciē s̄ sacraz sc̄ptu
rarū doctores z suas p̄prias opiniōes: ill̄ z illoz dict̄s p̄ponētes p̄tinaciter non
abhorrēt. vt le. z. no. xxiij. q. iij. Q̄ aut. z de ip̄oz statu ab ecclia reprobatō: ab
ecclia plene le. z. no. in Cle. j. de reli. do. z in Cle. Ad n̄m. de heret. Dico igit̄
firm̄ q̄ tolerabil̄ erit sodomis i die iudicij q̄ ill̄ vt Math. x. z. Lu. x. q̄ p̄pe
r̄ps hec p̄ba locut̄ ē ypocrit̄. put etiā. s̄. dixim̄ d̄ raptoribz. vñ tales z sibi siles
ad iubileū n̄m: nisi resipiscāt iura z iuriū rōnes rōnabilr tāq̄ p̄sonas despera
tas rebelles z p̄tumaces trāsituos phibere solēt. veruntū paupes: z p̄sone mi
serabiles talr elemosynis temere nō vtentes prout sunt debiles aut perpesti ca
lamitāt̄ desolatiōes: aut inopes scolares q̄ vt acq̄rāt sc̄iaz disciplinas elemosy
nis vtunt̄. aut alij q̄ p̄ter obstinatiōis p̄dicte crimē cā nccitat̄ talr alimētis nu
trunt̄ vadāt in noīe dñi si poterūt (z fuat̄ fuādis) iubilatōis n̄re gr̄az p̄sequūt̄
Et vt cert̄ intelligas de hmōi beghardis z beguttis vide Jo. an. in dicta Cle.
j. de reli. do. in glo. j. vbi dic̄ eos fore p̄niciosuz gen̄ hoīm. subinferēs. Tempa
in malū sunt mutata exq̄ p̄scia cepit eē pctm̄. z de nouit̄ iuramētū. z beghina
tus siue beghardat̄ religio. Hi p̄o sunt h̄ gen̄ hoīm de q̄bz dixit̄ x̄ps Math.
xxj. Publicani z meretrices p̄cedent vos in regno celozū. et p̄ftim ad n̄re iubi
lationis gratiaz gr̄adus. Nam ipsi vere sunt ypocrite z pharisei q̄ se simulant
ceteri beatores. z i talibz sūt lupi rapaces. z cūct̄s (p̄missoz occasiōe) deteriores.

Felix Sum contentus. sed ad vltiora nostre materie procedam̄. Quid
de his qui sub spe future iubilationis peccauerūt frequentius.

Jubileus Dicimus q̄ raro v̄l nunq̄ hmōi gr̄am p̄sequūt̄. q̄ p̄e nūq̄
penitere p̄spiciūt̄. put hec ex dict̄s doctoz ibidē scribentiuz

Felix Quid de his q̄ se pure p̄ lōga t̄pis spacia penit̄ q̄ntū in (colligūt̄.
eis fuit preparauerunt et se transituos disposuerunt. sed morte vel
alio legitimo patenter impedimento p̄pediūt̄ et iter non perficiunt.

Jubileus Regi quosdam doctores audiuisse ab ore Bonifacij octa
ui huius iubilei fundatoris q̄ vere tales consequēti gratiaz

De anno iubileo

bui⁹ beneficij: sed in veritate talem sensus conclusionē. et verbis bulle sue col⁹
Felix Hec ego concludā cum sit secretū dei: cui pa⁹ (ligere nō potui.
tent iudicia veri testimonij. sed si fecit speciale est in papa. quia al⁹
episcopo vel notario nō creditur verbo vel voci vine: sed litteris et instrument⁹
eius. de q⁹ in nonell. de pba. Post cessionē. in glo. sancti s. s. Potest. s. sicut er
go non credit. Sed ad ppositum nostrū vlt⁹ius pcedendo. multū mihi vide
bantur acerba que dixisti superius in conclusiōis summario mihi dulcia sunt
sup mel et fauū in ore meo. quid vltra petam nisi quia perpendēdo q⁹ per bona
tempalia feliciter cōsequi possum eterna. et euitare securus amarissimū ignis
purgatori⁹ seu infernalis **Iubileus** Si sincere cōsideras put perpen
execrabile supplicium. debet nobilis Anastasia que fuit
principis Indie filia: et vxor regis Hispanio⁹ venustissima: et nouiter baptisa
ta. Que cū post primogenitū enixa puerpera ad templū transitura: et purifica
tionē post partū quem gerebat in vlnis receptura cū familia sua solenniter pro
peraret: et prope coquinam pallatij regalis igne copioso refertam casu ptransi
ret. ecce scintilla pcellanter exiit. et nudam manū eius cremando corosif: que
stupefacta tanq⁹ nimis delicata dolore tanto vociferauit. quam cocus prospe
ciens de modica lesione taliter exasperatam. Domina inquit illustrissima ca
ue tibi de igne perpetuo huic multū amariori. hoc audito et purgationis offi
cio diligenter implero: noctem duxit in somnē perpendens diuissime ruminādo
si ipsa per puncti tantū ledebat spaciolū. quid si per horam vel diem aut men
sem seu per annū. aut miserabilē perpetuo cruciaret incendio multū crudeli
ri: hoc inq⁹ in semetipsa. totius mūdi suparet penas (subinferens) et si tm̄ per
diem talis pene ferocis sciens te passurā p peccatis tormentū. potius in peni
tentia peccato⁹ tuoz fame morieris. surgens itaq⁹ de latere viri in simplicitatē
sue sinceritate: leges matrimonij tanq⁹ simplex neophita panem assumpsit ha
bitu dissimulato portas exiit: et in heremū vaste solitudinis pcul ab omniū ho
minū consolatiōe se transuexit. et die tertia receperit spiritu ducta quendam he
remitam. qui dum viderat tante decoris et venustatis psonam abhorruit tem
ptationis inq⁹namenta. et dato sibi cibo seorsum in quandā spelūcam et ne mo
lestaret a feris lapidib⁹ obstruxit pmanfurā in crastinū vt causam aduētus ple
ne perciperet. quia iam nox ingruerat: et expost aliam sibi mā sionē disposeret.
Unde nutu diuino: heremita hui⁹ mulieris nō est memor amplius. et sic reclu
sa sola p homis quoq⁹ sollicitudinē minime visitata per triginta annos remā
sit abscondita. Cū quadā die heremita casualiter ptransiens loca solitudinis
speluncā prospiciens et rememorās dierum antiquoz: et quomō recluserat hāc
domicellā recordatus: mox cōmotis viscerib⁹ exasperans in semetipm̄: spelun
cam adiit: vt saltem ossa defuncte recondere. et decenti sepulture traderet. et re
iectis lapidibus quib⁹ fuerat obstructa. ipsam vestimētis tantūmodo consum
ptis illesam et sane mētis inuenit: qui mirabilē deum in sanctis suis laudabat
et ipsam (put petiuit) collatis sibi tegumētis in pallatium mariti deduxit: vbi
post multa tempe ad instar Alexij latebat: et finaliter penitentiā suam. et hec
et alia marito: filio: et nepotib⁹: moritura demonstrabat. prout hec et priora la
tissime scribūtur hystorialiter in quadā cronica gallico⁹ lingua largiter descri
pta. et mihi luculenter interp⁹tata percepi. Unde si quis nouissima sua memo
ratus fuerit et amarissimas inferni penas abhorruit. plenam penitētiā et fru
ctuosam tanq⁹ Anastasia hilariter sustinere nunq⁹ recusabit.

Dialogus

Felix Et si summus pontifex et virtutum artifex (prout p̄mittitur) habet plenitudinem potestatis. et tue iubilationis annus tante (put de duristi) videtur felicissime bonitatis. et quare nō dat salutem populo suo et ab breuiat tanti temporis passum: videlicet quinquaginta annos: vsq; ad quadraginta vel triginta vel viginti aut decem annos: vt homines quoz vita breuis est. de testi. Tacet. ex quadam tam p̄ciosi thesauri gratiam frequentius consequerentur. et vtq; humana corpora fragiliora sunt modo q̄ fuerint ante tempora. vt. xxxiij. dis. Fraternitatis. De quo Jacobi. iij. Vita nostra est vapor ad modicum parans et deinceps exterminabitur. et Job. xij. Breues dies hominis sunt. numerus mensium eius apud te est. Et ppheta. Homo vanitati similis factus est: dies eius sicut ymbra p̄tereunt. et vtq; si summus pontifex: pontifex artifex: pontē nobis dilaret et multiplicaret. et pontes et vias frequentius aperiret: put potest et plures plures saluos faceret: et mortem peccatorum prout magister suus: effectualiter nollet et put p̄tactum est toti mundo plus pficeret. Nam scriptū est. Qui potest hominē liberare a morte et nō liberauit eum occidit. de homici. Sicut digni. cum cōcor. et vtq; plus peccaret animā perituraz que p̄ciosior est corpori. xij. q. i. Precipimus. cum p̄cor. et per consequēs multo plures si plures dum posset nō liberaret grauissime peccaret. Nam hoc p̄priū est summi pontificis vt animarū saluti iugiter intendat: et corde et oculis diligentia sedula vigilet. et animas deo lucifacere sua cooperante gratia diligenter p̄uideat. vt de homi. c. j. li. vj. imo velle debet omēs saluos fieri. xij q. ij. Non extimem. put ille cuius vices gerit in terris. de quo dicit Gregorius super Ezechielē. li. ij. Omelia. iij. circa finem. Caro enī factus est vt nos spirituales faceret: benigne inclinatus est vt nos leuaret. exijt vt introduceret. visibilis apparuit vt inuisibilia monstraret. flagella pertulit vt sanaret. obprobria et irisiones sustinuit: vt ab obprobrio sempiterno liberaret. mortuus est vt viuificaret. Et infra. Opus enī dei est animas quas creauit colligere: et ad eterna lucis gaudia reuocare. Nec ille. Unde Crisostomus et habet. xxxvj. q. vij. allegatum. Nonne melius est p̄pter misericordiā ratiōem dare q̄ p̄ crudelitatem: vbi enim paterfamilias largus est dispensator non debet esse tenax. si deus benignus vt quid sacerdos eius austerus vult apparere. Nec ille. Ex quibus collige summum pontificē in huiusmodi gr̄arū distributiōe tanq̄ dñs suus vti debere be

Jubileus Nec dñs suus videlicet Ihs christus (nignissima largitate. stus volebat omēs suos discipulos saluari. et inter duos latrones sibi collaterales vnū decreuit saluari. Luc. xxij. et hec sunt de quibus dicit Latho. Mitte archanū dei celum inquirere quid sit. Cum sis mortalis que sunt mortalia cura. et de his archanis dei nemo audet dicere ei cur ita facis. Job. xij. Super quo dicit Gregorius. moralium. r. c. x. quia nimirū diuinum iudicium nec aduersitate valet minui. nec inquisitione cognosci. hec ille. Et licet Hieremias dixerit. c. xij. Iustus es quidem domine si dispuem tecū. verum tamē iusta loquar ad te: q̄re via impiorū p̄sperat. et Abacuc. c. j. ait ad dñm: Quare nō respicis super inique agentes et taces deuorante impio iustiore se. sed nemo respondebat illis. quia forte dñs peccat eoz rusticitati. quia p̄fctim Abacuc rudis rusticus erat: vt dicit Hiero. in plo. ibidē. et rusticitati parcūt intra. vt. ij. q. vij. Sancta. Als tamen dicere possumus: nunqd dñs figmētā figulo et quare me sic fecisti. ad Ro. ix. Nūquid figulus de eodem luto facit vasa honoris et turpitudinis. Sapient. xv. Nunquid exaltabitur securis contra eum qui secatur in ea.

De anno iubileo

Esa. x. et Prosper equitanic⁹ prosa. lxxxviii. dixit. Diuinorum operum secretas non scire causas non est possibile ingenijs humanis. Nec nullo tamen intuitu speculantur opera: qui multa ut lateant scit placuisse deo. Sic vicari⁹ domini dei viui videlicet summus pontifex sic vult. sic iubet. fiat pro ratione voluntas: prout praetatum est. et fortassis mouet ratione dignissima. quia omne rarum carum. vilescit quotidianum. prout le. et no. xciij. di. Legimus. circa fi. et Aug⁹. dixit in quadam omelia quod signa domini assidue viluerunt. Unde tu Felix in libro tuo de nobilitate. c. xxxij. circa finem. plures notificasti casus multum utiles. sed nimia frequentatione vilificatos. inter quos dixisti. et predicatorum correctio tam frequens videtur ad communes christianorum cetus et festorum celebratio tam multiplex indicat apud omne rusticorum vulgus et censurarum promulgatio tam solita fit contra contumaces laicorum actus. et missarum inofficatio tam consuetudinaria perficit apud communes presbyterorum ritus et corporis christi communicatio tam frequens est inter omnes fidelium status et dispensationis concessio tam remissa videtur super quoscunque hominum transgressus: et privilegiorum interruptio tam violenter concernit propter seuos magnatum potestatis et iusticie oppressio tam fauorabiliter frequenter propter infelices pauperum casus. et iniurandi delatio tam frequenter offertur in perversos rusticorum consensus. et preceptorum multiplicatio tam consuecte publicat contra diuersos popularium excessus. Sic indulgentiarum diuulgatio tam largiter intima ad diuersos pietatum cultus. ita et taliter quod in hoc et omnibus praemissis infroniti continuationis effectus. propter multiplicatos frequentationis actus ineffrenatos mentium corruunt affectus. et consequenter per incuriam assuete conuersationis ad solitos assiduitatis obstinate prorumpunt abusus Unde congrue sequitur. Omne rarum carum: vilescit quotidianum. Et insuper dicere possumus quod Bonifacius octauus rigidior fuit in procedendo videlicet centenarium. Sed Clemens sextus antiquum iubileum renouans. prout permittitur in salutis remedium continuans et pristinum videlicet iubilei numerum. scilicet quinquaginta annorum congruenter reuerti decreuit ut vltima corresponderent primis. et o. reuolaret ad a. vt. xxxv. di. Ab exordio. Nam et antiquitas veneranda est. ij. q. vi. Anteriorum. §. Illud. et mos retinendus est felicissime vetustatis. C. de testa. Testamenta. Unde dicit Nicolaus primus ad ignatium Constantinopolitanum patriarcham. vt patz. xij. di. Ridiculum est satis et abhominabile dedecus ut traditiones quas antiquitus a patribus suscepimus infringi patiamur. scilicet sine causa. vt ibidem Archidia. et ergo congruenter figuram venustissime iubilatiōis renouemus in nostre remedium nouissime translationis.

Felix Nunc scio vere verissime te supra dixisse. Ecce nunc tempus acceptabile: ecce nunc dies salutis: imo super salutem et omnem mundi pulcritudinem sunt dies tue iubilatiōis iocundissimi: vt dicamus cum iusto Symeone. Nunc dimittis seruum tuum domine: secundum verbum tuum in pace. quia viderunt oculi mei salutare tuum. tam glorianter venturum. Et quid nobis prodesset christum fore natum: et in vltimis iusti Symeonis fuisse praesentatum: si saltem praesentati nostrorum peccatorum mole grauati minime gustarem. occurramus igitur omnes in vnitatem fidei et agnitionem filij dei. ad Ephe. iij. Preoccupemus faciem eius in confessione. Ps. xcij. Quia hora est iam nos de somno surgere: nunc autem propior est nostra salus quam cum credidimus: prout praetatum est. et quod prope est in esse in re et in spe. ibidem et ff. de fideius. l. i. cum procor. Unde dixit nobis Paulus. Videte itaque quomodo caute ambuletis: non quasi insipientes sed sapientes redimētes tempus: quoniam dies mali sunt. ad Ephe. v. Et dicamus cum beato Job. c.

Dyalogus

xxij. et quis mihi tribuat vt cognoscā z inueniā illum et veniā vsq; ad solium eius. ponam corā eo iudiciū: z os meū replebo increpationib; id est peccatorum confessionib;: z dicam cū Salomone. Scio enī q; homines stulti non apprehendent eam: videlicet iubilatiōis salutem: z homines sensati obuiabant illi. homines alti nō videbūt illam. longe enī abestis a supbia z dolo viri mēdaces nō erunt illius memores: z viri veraces inueniunt in illa: z successum habebūt vsq; ad inspectionē dei. Eccl. xv. Et fm Aug. in sermōe de purificatiōe virginis Marie deprecando proferam deuotissime prout Symeon p̄dictus. Et hoc illi concessus erat iam decrepito quasi desideranti et suspiranti. eructanti quorū tidie in oratiōib; suis. et ego dicam quādo veniet: quādo videbo: putas dura bo: putas me hic inueniet: putas isti oculi videbunt p̄ quē cordis oculi reuelabūtur: dicebat isti videlicet saluator in oratiōib; suis. et p̄ desiderio suo accepit respōsum q; n̄ gustaret mortē nisi videret xpm dñi. O altitudo diuinitarū sapie et scientie dei: cuius incōprehensibilia sunt iudicia z vie inuestigabiles. z cui? misericordie nō est numerus. perfice in nobis grām tuam vt qui iusti Symeonis expectationē implesti. vt sicut ille nō vidit mortē priusq; christū dominum videre mereret. ita z nos mortē non gustemus priusq; saluberrime imo felicissī

Iubileus me tue iubilatiōis beneficia iubilanter obtineamus.
Amen quippe dico vobis. q; multi pphete z iusti cupierūt videre que vos videtis z nō viderūt. et audire que vos auditis z nō audierunt. Math. xij. Et beati oculi qui vident que vos videtis. dico enī vobis q; mlti prophete z reges voluerūt videre que vos videtis zc. Et igitur Amen dico vobis. quicunq; dixerit huic monti: mitte te in mare z nō hesitanerit in corde suo sed crediderit: q; qd̄cunq; dixerit fiat: fiet ei. propterea dico vobis Omīa quecunq; orantes petitis: credite z accipietis z veniet vobis: prout p̄mittit. et ideo petite z dabitur vobis. querite z inuenietis: pulsate et aperiet vobis. omīs em̄ qui petit accipit: z qui querit inuenit z pulsanti apperiet. Math. vij. Et dixit Seneca. Qui timide rogat docet negare. Et cassiodorus Iustus est vt iugiter rogetur iste qui si nō petatur offenditur. Quibus instructibiliter sup mirando iugiter studio felici feliciter ppenso: resultat abundās conditoris almi pietas z fulgens eterne lucis claritas: ingēs summe maiestatis humilitas: z ardens feruentis amoris auuiditas: cū excedat merita supplicū: precellat vota deprecantiū preueniat affectus p̄sumentū: imperat trepidantib; animis orare stupentium. et corroborat mentes z corda timide petentium: in finem vt mereamur assequi quod promisit: amēt qd̄ precepit: possideant quod ab eterno preparauit: z ad b̄ dat pia remediorū cōdimenta: confert animarū incitamenta: infert desideriorū disposimenta: et dat armorū preparamenta. Que cuncta illustrissime plustrentur et experienter denotentur per nostre superuenture iubilatiōis inclite bñficia vobis clementer concedēda si rite per eum petieritis qui petere iubet z mādāt z imperat et regnat gloriosus per secula.

Finis.

Recapitulatio de anno iubileo. Felix.

Idi turbam magnam quam dinu-

merare nemo poterat ex omibz gentibz et tribubz et populis et linguis. Apocalip. viij. et fuit gens absqz consilio et sine prudētia: vti nam adhuc saperent et intelligerēt ac nouissima pviderent. Deut. xxxij. et errores emendarent. Nam dicit lex. Humanū est peccare: sed dyaboli cum perseuerare. C. quōd q̄ndo iudi. l. Cōsentaneū. Et hui⁹ erroris causa fuit principal: qz lex perijt a sacerdotibz et p̄siliū a senioribz. Ezech. viij. qui in ea. est ars artū: vicz in aīaz regimie tenebant fore pfundiores. sz ceci fuerūt et duces cecoz. et fuerūt pastores q̄ pascebāt semetipfos. Ezech. xxxij. de q̄b dicit dñs p ppham. Ue pastozibz q̄ dispergūt et lacerant gregem pascue mee. Hier. xxxij. Et itez dicit eisdem. Sup pastores irat⁹ ē furor me⁹. Zach. x. Quia oues eoz errauerūt et perierūt. Et repromissio neq̄ssima mltos perdidit. Eccl. xxiij. et h̄ signanter in p̄ime p̄teriti laudabilis anni desideratissime iubilatōis bñficio.

Iubileus Dū nup̄ oī laude dignissimā dyalogose collatōis p̄scripsi cōmēdatōz ī n̄re iubilatōis decorē. et d̄ cōrigētibz et attigētibz n̄re solēnitatis cōmerciū nihil aut paz omiserūt. et h̄ fuit op⁹ xpi et ei⁹ vicarij: sz nūc x̄bū dī adulterab.

Felix. Hoc exponit fm Bre. mora. xxiij. c. xv. Adulterari nāqz est x̄bū dei aut aliter sentire d̄ illo q̄s est. aut ex eo nō spūales fruct⁹ sz adulteri nos fetus q̄rere laudis hūane. Nec ille. Uñ p̄dicantes p̄cepū dñi videntes oues errantes. et sic tanq̄s stultū populū Romā q̄rētes: adulterinos hūane laudis sermōes q̄rebāt. et p̄mioribz īmīnētibz piculū illoz q̄z curā gerebant aīaz. imo q̄si letaliū vulnēz limozibz medelā dū potuerūt nō ponebāt. et dum voluerūt nō poterāt. et igit p̄les currebāt et rix vn⁹ accepit brachiū. et multi ab oriēte occiderēte veneūt. et pauci cū Abraam ysaac et Jacob recūbebāt ī reḡ ce. Math. viij.

Iubileus Hanc sibi quodāmo nobilitas legē ponit p̄tutū vt debere se qd̄ sponte tribuit extimet. et nisi in bñficijs suis creuerit. nihil se p̄stitisse putet. et sunt verba sc̄i Greg. de dona. c. j. et dic Salomō. In omni dato ne des tristitiā verbi mali. Eccl. xxiij. Uñ si penitet te fecisse venērabīl̄ h̄mōi collatōis recōmēdatōez: rē et meritū perdis. xxiij. q. vi. s. Ex his.

Felix Dicit Seneca. Parce lauda: parti⁹ vitupera. Similr rep̄hēnsibilis est nimia laudatio vt imoderata vitupatio. Illa q̄dē sapiens si in cōmēdādo procedas vt conuētere nō erubescas.

Iubileus Forte penitet te fecisse hoīem ad n̄re iubilatōis bñficia per tuoz dulcissima p̄boz. **Felix** Dū eram paruul⁹ ait Paul⁹. j. Cor. xij. Uo cōdimenta flexibīlē.

Felix q̄bar vt paruul⁹. sapiebā vt paruul⁹. cogitabā vt paruul⁹. qñ aut fac⁹ sū vir. i. senior euacuauī q̄ erat paruuli. Videbā em̄ tūc p̄ speculū ī enigmatē. nūc at facie ad faciē. i. māifeste fm Aug. aut exp̄ienter fm q̄ exp̄ientiā rez est magistra. et veritatē rei demōstrat. de elec. q̄s sit. li. vj. cū p̄cor. Et p̄teritoz exp̄ientia nos instruit ad futura. ibidē p̄ Archid. et supplendū est qd̄ esse de exp̄ientia pbauit. eo. ti. li. vj. vbi mai⁹. et Jo. mo. dic̄ ibidē. Preci⁹ ratio scire futura facit. et cuilibet artificio p̄bet exp̄ientia nutrīmetū. ff. dele. iij.

Iubile Qd̄ sel placuit: ampli⁹ displice. (l. Legatis. s. a matricibz. re nō dz. vt. c. Qd̄ sel. de re. iū. li. vj. Displicet imprudēs vñ pla

Recapitulatio

cere studet. Et os bilingue detestabat Salomō Proverb. viij. et ibidē. c. xviij. dicit. Verba biliguus q̄si simplicia z ipsa pueniūt vsq; ad interiora ventris. Et eccl̄i. v. Sup furē em̄ est cōfusio z pnia z denotatio. i. dānatio pessima sup bilin

Felix Primo nosmetipsos corrigere debem⁹. z q̄ se corrigit nō (quem. est ab alijs corrigēd⁹. z postea alios si vult: vt le. z no. iij. q. vij. po⁹ stular⁹. z mltis se. Vñ si q̄ dixi q̄ mihi vident corrigēda correxero: alioz correctō nē nō expectabo. vt no. ibidē. z infra clar⁹ dicef. z no. p Bonificiū in. c. vlt. de

Jubileus Est iste est ille sc̄tissim⁹ in xp̄o p̄r z vicari⁹ (sen. ex. li. vj. dñi nr̄i Jesu xp̄i q̄ m̄re deuotōis affectu volēs hūauū gen⁹ qd̄ ad suos fines puenerat lucrifacere deo. z igif dūdū vicz de āno dñi. M. ccc. fecit z salubriter creauit nos. z ille nec sui successores vsq; mō mutauerūt. imo roborādo pfirmauerūt. z igif os in celū ponis si aliq̄ p̄ nos z alia q̄ pri⁹ ipe ma gne deliberatiōis arbitrio pcepisti sinistre machinādo in corde tuo puerissime

Felix Aperiā in pabolis os meū: loqr ppositiōes ab ini⁹ (presumpsisti. tio. q̄nta audiui⁹ z cogui⁹ ea: z p̄es nr̄i narrauerūt nob z n̄ sunt occultata a filijs eorū: vtinā sapent z intelligerēt ac nouissima pviderēt: put p̄ dixim⁹ z videb q̄ erūt no

Jubileus Parabole fm̄ J̄sō. ethi. j. c. xxxv. uissima peiora p̄orib. circa finē sunt cōpatio ex dissimilis reb. s. ppositiōes fm̄ Aug. sup ps̄. lxxvij. sunt pbleumata seu q̄ones. Et ch̄ust⁹ parabolas ppositionesq; retulit. Dicat igif admirationis tue sollicitudo

Felix quid p̄ tanti p̄ncipis z pontificis z sequatiū decreta dictauerit? Dicim⁹ q̄ o. reuolauit ad a. id est xp̄s extremitatē traxit ad p̄ncipiū. vt. xxxv. dis. Ab exordio. et nos extremitatē tue iubiliatiōis vltimo celebrate tra him⁹ ad p̄ncipiū. qd̄ quidē extremū tanq̄ futurū. p̄tūc z tpe p̄me nr̄e cōpilatio nis pphetizare nō potuim⁹. licz p̄ncipiū supficialr z ei⁹ mysteriū cōtinētibz ocu

Jubile Edissere nob parabolā zyzaniōz in p̄ncipibz (lis p̄sperim⁹. finibz nostre solēnitatis in tue p̄pensionis facultate tam irreue

Felix renter exortoz z fortassis eadē leuitatis ppendiculo destruedoz. Tetigi notāter in tue iubiliatiōis repetitione circa p̄ncipiū. auaricie causaz maloz oim radicē ab antiq̄ Romanis increatā. z q̄ olla noua capit in ueterata sapit. Et insup ppli stulti vrbē q̄rentis inertē stulticiā. z stulti aliqñ sa pere iubent. sed nō aduertūt. z nūc scio vere h⁹ corrosiōis maculā cū ambitōis

Jubileus antique nō deficiētis cōtaminatiōe nō fore penit⁹ abolitā. Dic clar⁹ cui p̄cept⁹ fundamētale audaciā: lat⁹ indies p̄pa

Felix Audi remotā ab antiq̄s nr̄e ppositiōis staterā lācibz equa⁹ (landā. libus ppendiculatā. Constat ex cronis q̄ creato quondā Nicolao papa q̄rto summo pōtifice de ordine frat. mioz de āno dñi. M. cclxxxvij. xv. die Februarij: qui sedit ānis q̄tuor. mēse vno. diebz. xvij. et extūc illo mortuo ses des apl̄ica vacauit ānis duo

Jubileus Et q̄re tam imense regiminis bus: mēsi bz tribus: die vno. aper dignitatis eccl̄ie vniuer salis z vicari⁹ dñi nr̄i Jesu xp̄i gubnatore caruit: et p̄ tanta tpa p̄tās piscatoris spiritū quodāmodo penit⁹: z nō sine grani piculo totius orbis exalauit:

Felix Hoc ambitōis proteruissime necnō rapac⁹ et inuidie calliditatis curiositas cardinaliū fecit: p̄tūc de gallicoz z ytalicoz climatibus partialitatis vicio z ipsoz in ciuitate Parusina in

Jubile Flā omis p̄sumatiōis vidi finē. z quō demū hui⁹ seditiōis z dissensiōis fuit termiata partialitas:

De anno iubiolo

Felix Ecce ille q̄ dñi vlt spirat: dispersos vni? fec̄ volūtatis in certū Sim-
plicianū heremitā dictū Petz de mōre morone monachū. cui dum
fuit electiōis decretū p parte cardinaliū cōcorditer z reuerēter p̄tatiū: tanta vi
resistebat q̄ tādē z post mltā clā de terra recedere p̄tendebat. z finalr deuotissi-
mis exhortatiōibz vir p̄uict? nolēs āpli? resistere volūtati diuie: pontificatum
assumpsit. z p q̄nqz mēses z octo di-
es z nō vltra in papatu remāsit.

Jubileus. In quem finem refers
hmōi res gestas. et ad

quid pro vel p̄ nre solēnitatē iubilatiōē p̄sumis an? **Felix** Tu nosti q̄
tiq̄s historiāz relaxatiōes fore p̄nunc refricādas? semel malus
semp p̄sumit mal? vt dīc reglā iur̄ li. vi. p dictū Bonifaciū octauū cōscripta.
Itē p̄sumit licitū ex q̄litate p̄sone qd̄ alā erit illicitū. z econtra. ix. q. ij. Lugdu-
nen. Itē nō p̄sumit bonū de malo neqz malū de bono. xlvi. di. sūt nōnulli. in fi.
et q̄ sel fuit bon? sp̄ p̄sumit bon? z ecōtra. ff. de accu. sic. §. hmōi. ff. de re. mili.
Nō oēs. §. a barbari Et dixit xps. Nō p̄t arbor mala bonos fru. facē. arbor bo-
na bonos fructus fac. Math. vij. Et dixit Pamphilus. Arbore de dulci dulcia
poma cadūt. Vñ p̄p̄ea scias q̄ iste Petz fuit noiatus Celestin? v. bon? pastor i
p̄plo p cui? electōez tot? mūd? gaudio maḡ fuit gauis? et econtra tibi dicā de di-
cto Bonifacio. viij. de cui? p̄motōe tot? mūd? fuit p̄terit?

Jubileus Dic vtriusqz gesta clari? vt ad final' tue itētiōis pueniam?

Felix. Scias q̄ iste celestin? fuit elect? d̄ āno dñi. M. ccc. ciiij.
quātoti? die. v. Julij. in dicta ciuitate Perusina z p̄nter cōsecre-
tus: z in p̄ modico sui p̄tificat? tpe mltas enormitatē exorbitatias tā int̄ cardī-
nales q̄ alios curiales radicē cū strēnitatis p̄tinuatiōe patēter extirpauit. z
int̄ cetera decretalē Gregorij. decimi q̄ incipit Vbi piculū. de elec. li. vi. ad suas
vires restituit quā Adrian? papa. v. ad oēm ei? effectū suffocauit. z Iohes. xxj.
su? successor hmōi supp̄sionē ratificauit. q̄ decretal' int̄ cetera hz p̄ cardiales i cō-
clauī in electiōe pape diuti? solito imorātes. put an suā electōez in p̄clauī cōmo-
ratū certissimos interstitij tpm determinatiōes z more penas z in hec s̄ba Vez-
si (q̄ absit) in fra tres dies postq̄ vt p̄dicat cōclauē p̄fatū idē cardiales intraue-
rint nō fuerit ipsi eccl'ie de pastore p̄uisuz. p spaciū q̄nqz diez imediate seq̄ntiū
singul' diebz tā in p̄radio q̄ in cena vno solo ferclō sint cōtenti. q̄bz p̄uisiōe nō
facta decursis: extūc tātūmodo p̄ais vinū z aq̄ m̄strenē eisdē dōec cadē p̄uisio
subseq̄tur zc. et iste mod? fuit extūc solēnit' fuit. z nō illo tpe dñi vt p̄mittit p

Jubileus tantā morā steterat in electiōis negocio cardinaliū cetis.

Felix Audi mirāda p̄p̄ seq̄ntia memoriter p̄pendēda. z p̄pterea vt sue de

notiōis articlō sit mior fides adhibēda q̄ pri? z tpe cōpilatiōis pri-
me nōdū mihi fuerāt tā notabilr notificata. z quō cū gestibz p̄ntis iā p̄terite iu-
bilatiōis sunt merito cōpēsanda. Accidit dñi celestin? p̄dict? i papatu p vim re-
tētus maneret. z strūtū signa mōstra q̄z patraret. z ipse q̄z nocturno suo stratu
quiesceret. p̄fatus Bonifaci? q̄ p̄tūc erat p̄s byt cardinal' de anania nūcupat?
p vnā tubā ter locut? ē eidē Celestino: ac si foret vox diuina dicēs. Petre surge z
renūcia papatu z des illi de anania cardinali. q̄ surgēs: tertio monit? renunci-
ans put potuit vt le. z. no. de renū. c. j. li. vi. et ad man? illi? cardial' disponēs q̄
dñi talr dolose p mltos insup tractat? intrauerat. z Bonifaci? viij. noiatus fue-
rat regnuit seuerissime Romāos nobiliores mltuz molestādo. z p̄xim p̄ Jacobū

Recapitulatio

de columna et Petri nepotē eius olim cardiales et alios eiusdē stirpis censurā ecclesiasticā et penes alijs psequendo, put hec et alia plene describūt. c. j. de scis. li. vi. vñ finalr eadē pgenies de colūna et sibi adherētes eundē Bonifaciū insequētes et capiētes: et in carceribz fame mori facientes. et ita qd de ipso talr scriptū est Intrauit vt vulpis. reguit vt leo. et mortu⁹ ē vt canis. Electus em̄ fuit in Neapoli anno. M. ccc. xiiij. in vigilia natiuitatē dñi et coronat⁹ apud sc̄m Petz in Roma hic ex arrogātia vt faceret sibi nomē ppetuū vt Eleazar de q. j. Reg. viij. qd volūtarie sub elephāte pstrat⁹ succubuit: p̄mū collegit decretales extranagātes et sibi placētes. et p̄f̄mū p̄dictā decretalē Ubi piculū. de elec. li. vi. et mltas p scipz dictari fecit. qz hō sagax et magne litterature fuit. et sextū libz decretaliū taliter cōposuit quē su⁹ cardinal: vicz Iohes mōachi glosauit. Et anno p̄nter. Mccc. vt fama sua p mūdū lati⁹ crebresceret. annū iubileū p̄stituit. et p̄ mltā Petz vicz Celestinū qd ad ipi⁹ monitōez papatui renuncianit in carceribz teneri et mori p̄misit. et sic bñfactorē suū turpiter ingtus remūeranit. qui qdē Petr⁹ p̄t mirāda qd gessit in vita sua post p clemētē qntū in concilio Vyenens. canonizat⁹ extitit Scriptū est em̄ qd pl⁹ atrocius peccam⁹ in sc̄m virū q̄ in aliū psequendo. vt de calū. c. j. cū cōcor. Sedit autē idē Bonifaci⁹ ānis octo. mēlibz nouē. diebz. xvij. et talr put p̄mittit vitā fininit. Et si iustū dei iudiciū tue discretiōis arbitriū cōsideranit. dñs ipm in qd peccauit elegāter puniuit. vt de elec. p̄nida. li. vi. cūz concor. Nā qz sanctū virū strictissimis carceribz mori fecē. et ipse p carceres vitā terminauit et dñs pessimū ingritudis sue viciū recōpēfauit.

Iubileus

Felix. Nō aliud nisi put est p̄tractū. qz de malo nō p̄sumit bonū zc. et put ex gestis summorū pōtificū videt diuulgatuz: ipse fuit tyrān⁹ crudel⁹: et p̄sul amarissim⁹ et pōtifex ābitiosissim⁹ et i ipso suis diez t̄pibz n̄ appuit alic⁹ st̄gma deuotiōis aut sc̄ritatē appar⁹ Sz qz fuerat ytalie patrie fuit amator elatissim⁹: et qd totū mundi munera auri dignissima sibi et suatibz affluerēt p̄tūc nou⁹ ille mod⁹ subtilr fuit iuēt⁹. et p̄prie talē fecē iubileū. Martin⁹ papa. v. vrbis alū⁹ nus ad clamorē Romāoz suoz cōciniū extra ritū et ordinē porē nō instigatiōe deuotiōis qd naturalr nunq̄ fuit in eis. sz qz p absentia Romae curie depaupati nimis desiderabāt aduētuz tue iubilatiōis. vt dic. l. ij. C. de cōmer. et mer. Non solū auz barbari minime tribuaf. sz etiā apud eos si inētuz fuerit subtili auferat ingenio. et h̄ ingeniū fuit apud dictuz Bonifaciū et p̄ntibz diebz in curia Ro-

Iubileus. Sepe sinistra p̄ncipia ad felici⁹ (mana videt cōtinuatuz. ces pueniunt exit⁹. vt Jacob p supplātationē fr̄is Esau puenit ad felicē bñdictiōem et seges qd lepra manu serit munda tñ metit. et ex adulterino cōcubitu pulcra soboles nascit. sic etiā pecunia qd p symoniā acq̄rit. felici⁹ cē h̄z exitū cum paupibz p̄futura erogaf. j. q. j. s. Obiciat. et ita patēter videt qd p maliciā sacerdotis et summi pōtificis. dum tñ als per eccliam tolleraf aucto-ritati sue neq̄q̄ derogaf. et p̄nter hodie videt et fuit hacten⁹ tentum et suatum qd summi pontifices dāt in effectu singul⁹ psonis n̄re iubilatiōis indulgētiās: et sin-

Felix. Vex dicis. sz in aliū fū (gularit aut vniuersalr idē valentes. nē tibi deducā: put finalr cōcludā qre p̄ntis feci collatiōis recapitulationē. Nā dicit iura pro et sz qd p̄ncipiū videt spectādū. de qd de cen. Sciētes. et dicit canon Volo inchoata p̄ncipio vix bono exitu peragunt. lej. dis. miramur. et qd ab initio nō tenet postea nō cōualefcit. ff. de re. in. Ab initio. de excep. cum venerabil. cum cōcor. i glo. vlt. et nō firmaf tractu t̄pis qd d iure ab

De anno iubileo

initio nō subsistit. de re. in. li. vi. cū concor. z nō est nouū q̄ ad p̄ncipiū trahit si
nis. lxxv. di. Ab exordio. z q̄nq̄ finis trahit ad se p̄ncipiū. xij. q. ij. c. vlt. z per
duo extrema colligit mediū. xxvij. dis. Quia sūt. z q̄nq̄ mediū trahit extrema
ff. de le. iij. qui sel. **Iubileus** Et qd h̄ ad **Felix**. Habeas patien
la. §. vlt. z. l. iij. **Iubileus** appositum. **Felix**. riā et perpende
nostre intentionis casus z euentū de multis vt q̄ nō p̄sunt. singla tñ collecta innēt
finalr colligēdos. Scis q̄ institutor et rector z factor z creator iubilatiōis tue
fuit in oī bonitatē ope corrupt⁹. Cognouim⁹ Bonifaciū. ix. qui sedit ānis. xij.
mēfib. xi. q̄ put p̄mittit celebrāuit tertiū iubileū; sub q̄ symonia ceteraq̄ con
uicia p̄ frequentatiōe n̄ fuerūt palliata. z illū seq̄bat Innocenti⁹. vij. q̄ sedit ānis
duob. dieb. xx. quē seq̄bat Gregori⁹. xij. q̄ legitime sedit in papatu anno vno
mēfib. v. dieb. xx. quē seq̄bat Alexāder. v. frater minor. q̄ sedit mēfib. x. dieb.
octo. hi tres p̄t ipis breuitatē modica pegerūt. z hūc Alexādz seditiose (vt fert)
interemit Johānes. xxiij. qui sedit lūme in papatu ānis sex. z licet ante z i pa
patu mltas exercuerit enormitates: q̄re depositus fuit in cōcilio Constantiē.
et hunc seq̄bat Martin⁹. v. cui⁹ officiales in dieb. suis infinitos inuenerūt aua
ricie cupiditatē z acq̄sitiōis pecuniarū modos p̄us nō excogitados. hūc seq̄bat
Eugenius. z si qd boni qd rap̄ erat ipm̄ inuenerit. nouit mund⁹ vniuersus z Fe
lix q̄nt⁹ inobediētia sua se decepit: z decepta fuit ecclia in cōcilio Basiliē con
gregata. Hunc aut̄ Nicola⁹ modern⁹ q̄ntus. quis q̄lis sit z fuerit. is q̄ cuncta
anteq̄ fierēt nouit. denotauit radicē. Et ne incidam⁹ penas maledicentiū p̄n
cipi. vt de maledic. c. j. xxiij. q. j. Parat⁹ ē. C. si q̄s impe. ma. l. vnica. Nā ip̄e le
gib. solut⁹ ē. ff. de le. l. p̄nceps. et qd p̄ncipi placuit: legis h̄z vigorē. insti. de iu.
na. gen. z ci. §. qd p̄ncipi. z papa a nullo p̄t iudicari: nec etiā ab vniuersali cō
cilio. de elec. Significasti. saluis statutis p̄ciliū Constantiē. z ip̄e oīa iura h̄z
in scrinio pectoris sui. de p̄sti. c. j. li. vj. cū p̄cor. z suis successorib. legē imponit
xij. q. iij. nō licz. xvj. q. j. qz iurta. z ip̄e sol⁹ vocat̄ sūm⁹ p̄ntifer. d̄ p̄sti. c. j. li. vj. cū
concor. z si ex certa scia mādāt iuri p̄riū ē obediēdus. etiā si sit duz. de offi. de
le. Ex pte. z i glo. z p̄t tollere z moderare p̄uilegia p̄ se data. d̄ sen. ex. c. vlt. li. vj
de p̄uil. ne aliqd. z reuocare p̄t fctā p̄decessorū suorū tāq̄ male fctā vlt̄ surrepticia
de h̄ de re iudi. cum olim. et qd aucte pape fit: aucte dei fit. ita videlz clauē nō
errante. z h̄ vez si ex iusta cā fac. de trāsla. Inter corpalia. Papā tñ fallit obli
uio. vt le. z no. de cōsti. c. j. et licz sit solutus legib. tñ fin leges viuere d̄z. ff. de
legib. l. princeps. Vñ de papa moderno. vcz Nicolao. v. qd dicem⁹? nisi lau
dis z glie z honoris potētat⁹ z ois p̄tut⁹ z honestat⁹ conat⁹. Sz put narrauerūt
nob p̄res n̄ri z seniores n̄ri p̄nunciauerūt nob de p̄teritorū pontificū summoz cu
rialib. z nos etiā aliq̄s patēter vidim⁹. z p̄nunc de p̄ntis p̄ntificū summi z alio
rum statib. cōparatiōis p̄portionē fecim⁹ z p̄ antiq̄s historiāz scripturas infor
mati sum⁹. z nunc facie ad faciē expiēter videm⁹ q̄ in curialib. et officialib. p̄
maiorē z vsq̄ ad mīmū nūq̄ visus ē execrabilioris exorbitatiōis. direptiōis. de
ceptiōis. circūuentiōis. derogationis. decerptatiōis. dep̄datiōis. expoliatiōis.
exactiōis. corrosionis. z omis si audem⁹ dicere simoniace prauitatis. adinuen
tionis noue z renouatiōis antiq̄ p̄tinuatōis vsus z exercitatio p̄tinua q̄s p̄nūc
et tpe pontificū moderni z indies dilatat⁹: z intm̄ q̄ pauperū nullus est adiutor
nec scire poterim⁹ q̄scunq̄ cuiuscūq̄ status fuerint de suis obtētis aut obtinen
dis gr̄a: iusticia: p̄uilegioz securos. nisi illos dumtaxat q̄ pinguiora. imo pin
guissima tradiderint aut p̄miserint munera. z ibidē doctus vlt̄ peritus aut no⁹

Recapitulatio

bilis seu pauper clericus quantumcunque litteratus pre diuite pecunioso non habet ante lationis privilegia. etiam si in omni deficit scientia: nec est qui deferat aut tradat seu porrigat inopis alicuius supplicationis cedulam: quantumcunque modica: manu non pilosa. et si quis angustiatum vel anxiatum aut egenum iusticie vel iuris expeditionem petierit: certum est quod minus iudicium pervertit. ut dicam summo pontifici cum suis curialibus per prophetam. Et filii Tyri in muneribus vultum tuum deprecabuntur omnes diuites plebis: qui veniunt in fimbriis aureis circumamicti varietatibus. id est de vario vestitu precioso. psalmus. pluvius. sed ad dyabolum pauperes. Et si sint dicentes papam de simoniacis actibus taliter coram ipso aut ante faciem eius et in sua curia perpetratis impeccabilem et magis quam de alijs peccatis: videlicet heresi: fornicatione et homicidio etc. hi errant corde: secundum theologos asserentes: quis enim apostolicus non posset vendere corpus christi faciem: cum videretur apostolicus videlicet Judas scarioth venderet totum christum. Et scribit de Johanne papa. xxiiij. quod Alexandrum papam ut profertur sibi predecessorem in civitate Bononiensi comorantem inficere fecerat per veneni potationem. et Eugenius papa ordinavit sue iuris forma quandam militum de bentafolijs legum doctorem civem Bononiensem. in petias talliandum. Nonne commiserunt ambo homicidium reatum. sed iura nostra hoc non concedunt. ut leg. et no. lxxix. di. Si quis pecunia. Nihilominus tamen dicit canon Si papa. xl. dist. ex gestis Bonifacii martyris in rubro. damnat apostolicus qui sue et suprene salutis est negligens. et sic si per hominem non iudicatur nisi in causa heresis per alios tamen criminibus sicut alius homo et similis propter sue dignitatis preminentiam datur a domino per plene colligitur per durissimas severitates et crudelitatis penarum comminationes in iamdicto capitulo comprehensas. Et nunc reuertamur ad propositum. Nonne prelati seu perfecti clerici vel laici cuiuscunque status vel conditionis fuerint urbem Romanam propter: aut per indulgentias vel alias causas visitantes: et tales scelestos excessus premeditatum perspicientes absque alijs pronuncie reticendis inde deteriorant et scandalizant. cum nutu vel verbo dicat vicariis domini nostri Jesu christi: put inquit christus. Exemplum ei dedi vobis ut quemadmodum ego feci vobis videlicet per me aut meos. ita et vos faciatis. Joh. xiiij. et insuper dicat apostolicus cum coapulo vicarius Petro: cuius vices gerit in terris. Christus passus est pro nobis vobis relinquens exemplum ut sequeremini vestigia eius. qui peccatum non fecit nec inveniatur dolus in ore eius. i. Pet. ij. Et his vestigijs quod dixit idem Petrus. Aurum et argentum non est mihi. fuit et est inductum: ut ipsi videlicet Petri successores plumbis sigillis uti deberent. sed in his iam omnis alchimista deficit. quod solus papa de hoc vilissimo metallo aurum purissimum producit: et plumbum purum quod unquam fieri consueverit. **Jubileus** Scriptum est. Facti pueris non transeat presumptoribus in exemplum. de trasla. quanto. et est difficile nimis argumetare ab exemplo principis. ut leg. et no. in. c. venerabile. de elec. et in glo. hoc est exemplum. unde Archiepiscopus. in. c. j. de re iudi. li. vj. movet questionem et arguit pro et contra super eo utrum exemplis quicumque rationabiliter poterim: et demum concludit quod illa exempla que continent sincere pietatis opera et sine scrupulo residere possunt in persone sancte Felicis habitaculo. quod illa secure sint sequenda. et ab ipsis argumenti determinatio rationabiliter est formanda. sic christus locutus est in parabolis et per exempla viteque seminis nobis tribuit formam purissime perversitatis: unde dimittamur has execrabiles exorbitationes palatiorum. et persequamur principalis materie recapitulationes. Unde dixit apostolus. Colloquia mala corrumpunt bonos mores. i. Cor. xv. xxvij. di. Tur Felix Sum pteat et ad ulterio (bat. et Paulus recepat a Therenio. ra pcedam. dixim et supra de tue inubilationis origine: ac de ipsi conditore in quibus videtur evidenter quod opus commendat artificem. et econtra ut dicit lex in

De anno iubileo

autem. de mona. §. Hinc cogitandū. coll. j. Opus etiā nō tñ remunerat: sed voluntas. de pe. dis. j. §. Sic auctoritas. et exitus acta pbat. fines pō pugna coronat. C. de iudi. l. rem nō nouā. in fi. Hoc p̄supposito cōstat q̄ q̄tū possibile fuerat z ingenij capacitas p̄ficere poterat tue iubilatiōis celebritatē. sollicitudinis mee potētat̄ cōmēdabat. hinc p̄ extensū q̄ si oīm z singlōz hoīm ad tue solēnitatis cōtinuationē posui p̄patiōis z dispositiōis exercitatiōem. z demū gratiosissimi fructi illi benignitatē. et cetera q̄ p̄fecerāt ad tue deuotiōis edificatiōes. sed hec in expiētie necnō euidētie practica nō vidim⁹ executionē satis cōpetētē et primū qm̄ ecclīaz plati: pastoresq; de grege sibi cōmisso piculose tepiditatis lassati cōiicio: z in sue sollicitudis p̄ scōz patrū decreta sibi cōmisso diuinitus offitio quassati nimis tepore tristissimo tāq; canes muti nō latrātes. in eo vide licz qz viderūt volētes intēdētes seq; cōtinuo p̄parātes z disponētes ad itinērs tanti labores z ad tāte pctōz remissiōes: aboliōes: ac ad tātaz etne salutis grā rū magnitudies tacuē. z tanq; oues errātes deuīare. z tanq; equ⁹ z mulus in quib; nō ē intellect⁹ vagātes lamētabilr reliq;unt. vidim⁹ tñ illos q̄ oues p̄pas nō habuerūt in multoz monasterioz ambonib;: z p̄sertim de medicantiū fīm ordinib;. qui magnā in p̄missis z exquisite sollicitudinis diligentia p̄fecerūt.

Iubile⁹ Fatemur inq; hmoi medicantiū p̄fessores (licz in terre fructib; sint parassimi mēssores) tamē in ecclīa dei z semināt z plātant z rigant z fructificāt fruct⁹ vberiores. z pl⁹ q̄ illi q̄ maioz stipendioz redditū et puētū orbis terraz sunt p̄ceptores. vt sunt plati. maiozes z ceteri pinguior res clerici. pastores z rectores. z etiā canōici sine reglā sūtr z reglāres. et p̄tūm de p̄fessōe nō medicantiū. vt sunt de reglā scōz Benedicti seu Augustini medullā fructū terre cōbursantes. Et magna subest rōnis argumētatio quā tibi breuiter in pabolis demonstrabo. Ecce fuit quidā castellan⁹ qui magne puidētie sagacitatisq; solertia p̄ inimicoz latentū insidiantiaq; iacula custodiuit. armigeris sibi deficientib; p̄ canes vigiles burgū muros z menia. sed vt hmoi canes ad vigilādū forēt aptiores z p̄niores modica siue parca semp̄ ipsis ministrabat alimēta. z curā sibi creditā pcurauerat ingēti diligentia. Quo quidē castellano p̄ patronū z p̄ncipē ex cā remoto. z alteri armigero regimine castri cōmisso. qui mor nō tñ familiā sed z canes delicatissime nutriuit: repleuit z fulciuit. vnde canes alimēta q̄ prius minime sufficiebāt auidius sumebāt. et solite custodie guardiam nequaq; perficiebant. et farciti nimis dormiendo nō latrabant. et igiū hostes tanq; lupi rapaces priore sollicitudinis custodiā sentiētes fore sublatā castrū furtim clanculo raptim inuasērunt. Hec est pabola tue relationis paramēto formalr applicanda. Hi canes muti sūnt latrare nō valentes. de q̄b; dicit canō ipsoz detestabilr increpādo. xliij. di. Sit rector. et p̄pha Esa. lvi. et sunt plati clericiq; colūnas ecclīe nō fabricātes. sed potius gregem sibi cōmissaz dilaniātes. z hi pl⁹ q̄ christ⁹ p̄ ouib; suis sunt tormēta patientes. Nā christ⁹ vt hūanū gen⁹ redimeret tñ p̄ diē z noctē torq;bat. s; illi canes muti: i d est inutiles prelati. qz nō de salute oīm suarū sed tñ de cōmodo p̄prio sollicitāt nō tantū per diem z noctē sicut christus. sed pl⁹ q̄ christ⁹ torq;bunt. qz sine fine recipient tormētoz supplicia. de q̄ plenissime scripsi nuper in tractatulo de p̄solatione inique suppressoz. Sed nūc ad p̄positum redeam⁹ z de canib; latrātib; parabolā perficiam⁹. et hi sunt de quib; diē canon. xliij. dis. in prin. et p̄nceps ap̄lorum. ij. Petri. ij. et hi sunt fratres in mendicantiū ordinib; fidelr fīm suarū regularum leges ingiter perseuerantes. z necessitate cōpulsī vbi nō seminauer

Recapitulatio

runt vt frequē metētes: ac vino: oleo z frumēto nequē mltiplicati: nutriūt mira-
culose tanquē turba de quibz panibz. z hi sunt tanquē canes fastidio refectiōis sup-
flue nō grauati. nō dormiētes sed vigilantes. z in ecclia dei pre ceteris clericorū
et religiosorū nō mēdicantiū cōtinuo repletorū cetibz: laudabilr latrātes. patriā
illuminātes: z vigilias sibi deputatas solēniter pficientes. Un p̄sultissime san-
ctorū patrū consilio talr ordinati pmanēat. z ne fructibz puētibz qz terre pin-
guiores effecti fiant muti z torpescant. z ne abūdantia t̄paliū ad instar aliorū
orbis p̄latorū z ordinū insoleſcāt. papa sacerdos z pontifex summ⁹ cū cetū car-
dinaliū cum sollicitudinē p̄petuo p̄uideāt q̄ in p̄tute talr p̄simonie iugit̄ p̄sistāt.

Felix Sum bene p̄tentus de fratrū h̄mōi recōmēdatiōe. sed illi q̄ pullis
cornorū inuocantibz eum: nutriendo z vultibus sicut paricibz lar-
ge prouidit ipsiis fratribz sue maiestatis imperio suauit̄ disponit. et sufficit nos
scire q̄ curatorū negligētia ī hac iubilatiōis celebritate largissima p̄les sunt pe-
riclitati. z expiēter vidim⁹ z visibilr cognim⁹ q̄ int̄ hoīm cūctorū genera p̄ores
festināter p̄currēdo citius fuēnt molitores. pistores z lutores q̄ p̄ ceteris vt cōiter
fama p̄fert: q̄ nō oīno dep̄dit: dū si p̄pria d̄sūt aliēa seq̄nt̄ diligētissime disponūt
et reuersi lesis mīme satisfecērūt. et p̄suetū sic pri⁹ p̄tinuatū opus p̄fecērūt. Hinc
nobiles ciues z plebei certatim p̄currētes. hinc p̄dones z raptōres z deceptores
mercatores z institores: z de oī genere hoīm dolose aut violēter res acq̄rentes
tumultuose supueniētes z nulli satisfacientes. Item p̄lati maiores z minores
ac clerici et vtriusqz seculi hoīes importune cōuolātes: z itinere p̄fecto ad vomī-
tū vt canes palā reuertētes. Itē religiosi et p̄f̄m moniales q̄s nullo iuris aut
rōnis adminiclo videre potuim⁹ secure p̄grinātes. qz p̄p̄iū de iure nō hēbant
vnde sumpt⁹ disponerēt: s̄ tanquē illi q̄ cū furto faciūt elemosynā. demū p̄fecērūt
nisi de p̄latorū aut cōuētū suorū licentia z sup̄tibz cōmunibz sine dolo p̄cessērūt.

Jubileus de quibz omibz sufficienter scripsimus in tractatulo priorī.
Declara precor p̄ parabolā q̄ dixisti in forma cōpetentiori.

Felix. Erat quidā patron⁹ q̄ p̄t̄ terre sue sterilitatē ad p̄uinctiā pambula-
bat alienā inedia cōpulsus. z dū fertilitatē t̄pe fuerat reuersus inue-
nit vasa sua vacua oī vbertate. vñ p̄curatori suo q̄renti qd z q̄lia in vase q̄libet
itez reponeret. r̄ndit in vas qd pri⁹ bonū vinū retinebat: itez bonū vinū repo-
nas. et in vas qd ceruiseā p̄tinebat: talr itez ipeas: z in q̄ pri⁹ vinū coctū fue-
rat recōditū silr disponas. z qd pri⁹ aceto fuit fulcitū: itez fulcire nō obmittas
et qd ad cōpositū qd fit de rapis rapulis z oleribz pri⁹ fuerat aptatū iterū cōpo-
sitū reponas. Hic patron⁹ ē dyabol⁹ q̄ ad vasa q̄ videbant̄ euacuata singulorū
hominū disponit reponi qd p̄us fuit insitūz. ita q̄ illd qd pri⁹ fuit aciduz aceto
repleat̄. z qd de cōposito fetidū priorū antiq̄ puerfatiōis p̄tinuatōe nō euacuet̄
vñ Martin⁹ camerēn. de q̄ in. c. Quāto. de p̄sue. in glo. ij. Cōposito late fetētī
queso ciba te. Qui putas exclusum crimē p̄ t̄pis vsum: ac si diceret. q̄ peccat p̄t̄
consuetudinē antiquā nō est eo meli⁹ p̄t̄ cōpositūz ātiquuz fetēs. z ideo dicit
lex q̄ nō debet eo melior eē cōditio furis p̄t̄ furti p̄tinuationē. ff. de furtis infi-
ciando. §. **Jubile⁹** Et qd vltra displicuit fraternitati **Felix.** Est
Infans. tue ī n̄re iubilatiōis celebritate? **Felix.** Est
per p̄t̄ p̄stat lamētabilr p̄p̄dendū q̄t homicidiōz picula ī vrbe pueniebāt ex
violētia: ex temeritate similr z p̄sura put sel dūtaxat q̄si q̄dringenti hoīes in
ponte Tyberis miserabiliter occubuerunt. quos z illico cum fuerit circa noctis
crepusculū Romani z aduene spoliauerūt. z q̄s nouit si in contritiōe vitam con-

De anno iubilæo

cluserūt aut ppetuo perierūt. Et insup dolēter referēdū q̄ p tanta inestimabili hominū multitudine nō fuerūt cōfessores tā nūero q̄ peritiā sufficiētes. imo desup negligētes: et auaricie plusq̄ aīaz saluti vacātes. et talr q̄ innūerabiles recesserunt hoīes sic venerāt nō cōtriti. nō iformati nec cōfidentes. et p iter talr pfectū et completū p ipsos se fore penitē infantes.

Iubile Nec summi pōtificis nec diuī imperatorū vicariorū dñi nři Jhu xpi maiestas oīm malicijs hoīm viā pcludere: et malas hoīm voluntates ad plenū cohibere potuit. vt le. et no. in. c. Et circa. de elec. li. vi. et in glo. sup. v. Possibile. et igit si quid vltra de pñtis recapitulatiōis matia pseq̄ volueris breuitatē benignitate pñssimis mere cordibz in q̄busbā pñota. (pcedas et nō tardabis. **Felix** tis aliq̄lit forer dissimulādū: cū nulluz bonū maneat irremūeratū. p ut nullū malū impunitū. de pe. di. iij. Pium est. et. s. Quāq̄. cū ibi no. s. beu restat flebile nō tñ summo pontifici s. oīb terre pñcipibz: collegio cardinaliū et totius orbis xpifidelīū pñtis et curatis et clericis p orbē vnīuersis ciulandū. ecce nō tñ in vrbe et signāter de natiōe romanorū s. d. totius mundi climatibz: et de omni q̄si lingua q̄ sub celo est tā in vrbe pñdicta q̄ p oīa terraz passus et itinera hoīm talr occasiōe pfluentiū: fuerunt crudelissimi latrones: fures et raptores et pudicarū mlierz suppsiores. ita q̄ p eosdē et etiā mltaz partiū: et pñtm in vrbe crudelr peste regēte hoīes infiniti pierūt. et int cetera q̄daz generose nobilitatis dñā de dyocesi Colonienū iuuenis q̄z pulcra: feminaz ac militū et familie decen tis societate fulcita infra Veronenū ciuitatē et padum flumiū in dñio Venetorū p q̄ndā terre baronē dictū de malatesta vi et violēter fuit oppssa. et misabilr afflicta cū vno milite demū exticta. Ferē etiā q̄ vn⁹ de nobilibz suis obtulerit filiā suā p dñā: prout Loth fecerat Bēn. xviij. de q̄ infra dicet. vt saluaret hospites sed nō pfect. hac occasiōe merito sum⁹ pōtifer et oēs vtriusq̄ stat⁹ pñcipes la mētabili merore ppēderēt. put legir Judic. xij. et seq̄nti. de vxore Leuite q̄ vi oppressa et mortua p cines Babaa. vñ ppls isrl̄ vehemēter cōmor⁹ de eisde q̄ h sce lus ppetrauerāt vna die sunt occisi. xxv. milia et centū viroz armigerorū: sic ppet stupz in Dynā cōmissus filie Lye p pñcipē terre ppetratū circūcisus et occisus et mortu⁹ ē innūerabil ppls Bēn. xxxiij. Et infinitos isup execrables in h āno iubilatiōis tue audiui⁹ et vidimus ppetratos excessus et eius occasiōe defect⁹ quos referre pudet diuiti⁹. igit amoris breuitate ptrāseam⁹.

Iubileus

Placet q̄ de pmissis finē feceris. sed de alio pñcipali dic q̄re prenarrate nře iubilatiōis et celebratiōis imutationē desideraueris. et penitet te fecesse q̄ ad ei⁹ exaltatiōis **Felix** Sunt cause pñtic cōpetenter expsse q̄ mysteriū tñ laboraueris. mibi peritiores admirant q̄ ad indulgētiarū tue iubilatiōis adeptōez paup et diues ad imparia indicāt: et pñtm apō illū q̄ est vicari⁹ istius apō quē psonaz acceptiōes nō admittūt: nōne diues ad iubilatiōis tue bñficia largit ābulabat. et paup āgustiat⁹ vñdīq̄ miseria pñsus in lariis suis pmanebat: nōne diues i sue natiōis terra pñstēs: lras auro cōparatas cū indulgētijs de plena pctōz remissiōe sibi bullatas dirigi disponebat. et miser hō nō hēbat vñ tales lras cōparare sibi poterat: nec papa nec vicecan cellarius: nec officiales sui huic pauperi tales lras gratis dare curabant. vñ q̄ pñti sint paupes: et q̄ ipsoz sit regnū celoz ex pmissis nō pñtabat.

Iubile

Tu in priori tuo tractatulo modum et formā fideliter tradidisti. et q̄ sine talium prout pmittit indulgentiarū beneficio saluari largiter potuisti q̄ p verā cōfessionē: pñtionē et satisfactiōē. put ante indulgentiarū tpa factuz videt: oēs et singlos cū plena remissiōe saluos declarasti. et q̄si ex supabundāti

Recapitulatio

hmoī indulgētiās iduxisti. ⁊ īsup q̄ cōtritio possz ēē tāta q̄ tollat oēs penā pccī
firmē asseruisti. ⁊ h̄ remissiois bñficiū diuitibz ⁊ paupibz foret cōmunissimū.

Felix. Quis dubitat q̄n raritas grē iū? (his mirabile caput tuū pducas.
bilatiōis tue: talē tumultuose plālitatē pcursum iduxerit: in q̄ tū pa
neo p̄sideratē p̄siderādīs q̄ vix cētēsīm? verā remissiois grāz reportauerit. ⁊ q̄s
hesitare p̄sumit q̄ si p̄ singla q̄nquēniā aut decēniā tal' bñficiū munificētiā pan
tea retroactis tēpibz fuissz p̄mulgata. tāte mltitudis turba p̄ p̄nti nūq̄ fuissz p̄gre
gata. ⁊ venissz tot ⁊ tātoz maloz execrabilū maleficia nūq̄ fuissent p̄petrata.

Iubile? Quid at̄ ex p̄missis vt res potius **Felix** Nōne cōclusim?
valeat q̄s pereat iducere p̄sumis? in priori tractatu
lo de tue iubilatōis āno felicissimō q̄ sūm? sacerdos ⁊ pōtifer pōtis. tātaq̄ grāz
artifex si bonus ē pastor ī p̄lo in h̄ placeret dño q̄ ex sue p̄tātē plēitudis thesau
ro nō tū ad centū put fec̄ Bonifaciū. viij. ⁊ nō tū ad q̄nq̄gita. put ip̄m iubi
leum abbreviauerat Clemēs. vj. ⁊ nō tū ad. xxv. put moderauerat Martin?. v.
q̄nimo ad. xx. vl. decē vel q̄nq̄ vl' p̄ singlos ānos eisdē rōnibz iuribz hāc idul
gentiaq̄ grāz potuit donare largi ⁊ tribuere sue sc̄itātē potētatis ⁊ facili? salua
re ex hāc valle lacrimaz p̄ciosuz genus hūanū: put p̄ singlos dies dat p̄ l'raz ⁊
bullaz suarū tenores sēl' in vita ⁊ sēl' ī mortē articulo. ⁊ h̄ pie petētibz ⁊ solūtibz
in certo debito regularē cunctis taxato. ⁊ p̄nūc p̄piti? donauit p̄ restauratōe Spi

Iubileus Sēl' in vita satis ē intelliz (renf ecclie ī certis dyocēlibz.
gibile: s; q̄ q̄libz expectet vsq̄dū fuerit ī mortē articulo satis ē

Felix. Uteris magne discretōis moderatiōe. scis q̄ nil certū? (fallibile.
morte. ⁊ nil incertū? hora mortis. d̄ pe. ⁊ re. Tū ex eo. vñ sincerissime
videt talibz q̄ tales hñt grās salubritē p̄sulēdū: vt postq̄s p̄mā fecerint cōfessioez
quā differre nō p̄sumāt. ⁊ expost sp̄ tal' securitatē vtant ordine. scis q̄ baptism?
iniūū est ⁊ oīm sacroz itroitus ⁊ ille dat sub cōditiōe dū dubitat aliq̄s fore ba
ptizatus: vt sūt pueri ⁊ īfantes expositi: ī loco publico vl' occulto repti. ⁊ nesciū
vtrū sint baptizati: hi sub cōditiōe baptizāt: dicēte sacerdote. si tu es baptizāt?
te nō baptizo. s; si nō es baptizatus te baptizo In nomie ⁊c. sic p̄fites munitus
grā p̄dicta p̄ singlas cōfessioes seq̄ntes hāc faciat corā sacerdote p̄testationez.
si ⁊ inq̄tū sit hec vltia mea cōfessio: vti volo mihi concessio laudabili p̄uilegio.
alioq̄n mihi sit grā sincere cōfutuata q̄usq̄ fuero in final' cōfessiois articulo.

Iubileus. Qd̄ facere vis fac citi? ⁊ cōclude breuiter q̄ntotius. Flā bre
uitate gaudet nunc modus hominū modernus.

Felix. Breuī p̄nūc n̄ p̄t cōcludi colloq̄o vbi opus ē facto venerabilr expe
diēdo felici cōsilio cōsultissimō. s; qz in h̄ collatōis mouimus p̄nci
pi o q̄ n̄ est d̄ rōnis tramitē. si p̄oris mee collatōis tāq̄ errās in fctō nimis lara
ta r̄hetia restringo. ⁊ talr p̄p̄tea ī p̄nti recapitulatiōis matia p̄cedā cōcludēdo.
Dicit Bonifa. viij. p̄xime p̄notat? fortassis p̄phetizādo sic Layphas ad p̄ntis
cōclusiōis apparatus. in. c. statutū. d̄ rescp. li. vj. statum qd̄ circa iudices a se
de apostolica deputādos nuper edidimus. cum quedā contēta in eo q̄ p̄ cōmu
ni vtilitate credebant inducta. sic exp̄ientia docuit tendere dinoscant ad noxā.
sanctione p̄senti quā irrefragabilr obfuari mādāmus. suadente vtilitate in me
lius duximus reformādū. Nec ibi. ⁊ hic nota q̄ statuta summoz pōtificū reuo
cant penitus ex cā. Item dic̄ ibidē Archid. sup. d̄. exp̄ientia. i. p̄batio industria
all. l. dist. Ut cōstituere. vbi dic̄ Aug. ex p̄te credo alioz victas penitētiās per
affectatas bonoz potentias. i. dignitates. cogūt eū mltas inuenire medicinas

De anno iubilæo

multorum experientia morboꝝ. vt proprie si bene ruminaueris tu videbis in presentis materie puncto cōclusionis. de qua quidē experientia superius satis diximus. Itē ibidē Archid. sup. 8. Cōmuni vtilitate. all. cūq. dis. Quod ait. vbi dicit Aug. in libro q̄stionū sup. Ben. Loth ait sodomit̄s. Sūt mihi due filie q̄ nōdum nouerūt viros: pducam illas ad vos: vtimini illis sicut placuerit vob̄ tantū in viros istos ne faciatis iniquū. Hic nota cōmunē vtilitatē preferendā priuate. Aug. tū hic redarguit illam recōpensationē. Ambro. tū. xxxij. q. vij. c. Offerebat. hoc min⁹ malū cum filiabo qd̄ sit iuxta naturā admittit: vt maluz s̄ naturā qd̄ mai⁹ est enitetur. Et igit̄ loca p̄stituta dissimulat ecclia vt enitentur adulteria aut maiora crimina. vt le. 7. no. in. c. Inter. de spon. in. glo. i. Sic in p̄posito ppter vtilitatē cōmunē que consistit in salute multoꝝ saluandoꝝ. in animabus et in corpibz in rebus: preferē quodāmodo respectu paucorū. vt ecce q̄s pauci saluati sunt in hoc tue iubilatiōis tempe. 7. q̄s infinit⁹ periclitatoꝝ in animabus rebus 7. corpibz innumerabilibz hominū numer⁹. Credo tamē firmiter q̄ hi qui salui facti sunt in anima si fecissent 7. fecerūt qd̄ debuerūt apud proximā Johānitaz eccliaz eandē reportassent indulgētiā. veniā. Nā indubitāter apud eorundē ecclias ad min⁹ ter. **Iubile** recapitulatiōis colloquio.

Felix Ecce papa Honor⁹ q̄ritus inter ceteros summos pontifices 7. inter aliorum p̄uilegioꝝ donatiōes ipsis Johānitis concessas dic̄ in sua bulla hec in effectu verba. Hos vero eis q̄ dictis fratribz vicz Johānitis maxum porregerint pietatē si de fuerint penitētes suoz p̄ctōꝝ v̄ veniā pollicemur.

Iubileus Intellego q̄ntuz valet si vere fuerint penitētes. i. cōtritiōe et satisfactiōe sufficienter p̄ficiētes: qd̄ clarum est. sed qd̄ est suozum peccatoꝝ **Felix** Hoc est put vult papa: nos p̄mittim⁹ spōte veniam pollicemur? fm Papiā illis qui faciūt h̄ opus nō tm̄ ter in anno. sed q̄cūqz die 7. p̄ singlos dies veniā. i. impunitatē. hoc est q̄ sint sine pena. i. impunes p̄ suis p̄ctis. 7. sic dimissa culpa p̄ p̄niam verā pena culpe videtur remissa. 7. ita est plēa remissio pene 7. culpe. Q̄ alit̄ venia taliter exponit̄ p̄batur. iij. dis. Deniqz. put le. 7. no. et has indulgentias p̄nūc Nicolaus papa quint⁹ solenniter cōfirmavit. 7. forma meliori ratificauit. Nonne autē licite dicere possum⁹ cū p̄ho elencorū. 1. p̄ctū est fieri p̄ plā: qd̄ eque fieri pōt p̄ pauciora. ac si dicerem. Supflūū videt̄ vt de Hybernia vel Britania vadā ad Romam si in insul istis ē talis indulgētia: 7. accessus sine periclo corpis 7. rerum cū magna cōuenientia. Confirmāt autē dictum p̄bi vtriusqz iuris testimonio. Nam dicit Ele. Auditor. de rescrip. q̄ circuitus est vitand⁹. ac si diceret. Qd̄ leui et directa poterim⁹ obtinere via ne faciem⁹ girouagoꝝ ambulatoria. facit ad hoc C. de arbitri. l. ne in arbitris. in fi. C. de adop. l. fi. de p̄di. inde. l. Dñs testamento. et ibidē vide glosam magnā: et per Azo. infinitas concordātiās dictū philo sophi ratificantes: causa breuitatē hic obmittendas. Sunt 7. in Roma p̄ singulos dies apd̄ septē ecclias 7. p̄sertim apd̄ sc̄m̄ Sebestianum extra muros 7. in alijs terre climatibz: 7. apud nos in loco beatissime virginis heremitarū in dyocesi Constatien̄ tales indulgētiā remissiones: de quo non dubitamus.

Iubile Sum cōtent⁹. sed adhuc de h̄bis sup̄dicti. c. Sta **Felix** tutū. nō sū bñ clar⁹: vicz tēd ere dinoscāt ad noxā. Vez est 7. ibidē notabilr p̄p̄dendū fm Archi. q̄ dic̄ q̄ noxa capit mltis mōis: Nā q̄nqz ponit̄ p̄ culpa. q̄nqz p̄ crimīe. q̄nqz p̄ p̄ctō. 7. his tribz mōis p̄t̄ itelligi

Recapitulatio

q̄ indulgētia p̄ma vicē Bonifacij octauū tendit ad culpā z tendit ad crimen et tendit ad peccatū. vt notat ex p̄missis clarissime. Unde cōueniēter dicere possz si veller (et hec est fides n̄ra) Nicolā² p̄tifer p̄sens aut cōcilij generale ex q̄ bul la p̄ma tendit ad notā: put p̄nter ī eadē materia seq̄ntibulle notat. dicim² put inq̄t Bonifaci² p̄dict² in. c. vlt. de sent. ex. li. vi. Alma m̄r ecclia plerunqz nōnul la rationabilr ordinat z cōsulte: q̄ suadēte subiectoz vtilitate postmodū consul tius z rōnabili² reuocat in meliusve cōmutat. Un̄ ibidē Bonifaci² cōmutauit multas decretales per se vl̄ suos p̄decessores editas. volentes interdictū fuari nullis dieb̄ exceptis. vtz p. c. Nō est. de spo. de pe. z re. Nō in te. de sen. ex. Re sponso. et ita interdictū fuit fuatū tpe Ludowici de bauaria regi² Romanoz p ciuitates impiales p. xviij. annos: in q̄b̄ plēs hoīes nati z mortui fuerūt: q̄ diuī na officia celebrari nunqz viderūt. et h̄ interdictū cessauit: extincto eodē Ludo wico morte subitanea cadente de caballo de anno dñi. M. cccclxvij. die. ij. mē sis octob². Un̄ dixit impator in auten. de nup. coll. iij. Non em̄ erubescim² si quid meli² hoz q̄ puri² ipsi dixim² adinueniam² cōpetentē p̄orib̄ imponere cor rectionē ne ab alijs corrigi expectem². Itē in. c. penul. de p̄sang. z affi. dicitur. Consiliū generale nō debz rep̄hensibile iudicari si fm̄ varietatē tēpoz statuta q̄nqz variant hūana. p̄ftim cū vzgens nēcitas vel euidens vtilitas id exposcat. Concordat. xxix. dis. sciendū. iij. dis. Erit at̄ lex. xxij. q. iij. Quis ignoret. z. c. Obijciunt. xxvij. q. iij. Occidit. de trasac. c. vlt. de sen. ex. Sup eo. cū alijs m̄l tis textib̄ iur̄ in quib̄ iurib̄ z eorundez rōnib̄ māifeste colligit q̄ iura scripta sc̄toz patz statuta z puilegia ex cā mutari p̄nt. imo penit² tolli z aboleri. vt p̄tz per. c. iij. de iuu. ec. li. vi. q̄ sublatū est p̄ Cle. Unicā. eo. ti. Nunc igit puenia mus ad ppositū: v̄sis z patenter ad intellectū ruminatis oib̄ z singul² prenota tis: nunc p̄ssimis mētib̄ videt mibi saluo iudicio saniori p̄suadendū vtriusqz status ecclie p̄ncipib̄ post maiorē maiorib̄ cū minorib̄: vt p̄ p̄ces aut peritorū viroz informationes: sumū inducat pontifex vt de sue plenitudis auctoritate potestatis aperiat oculos sue miscōie. z p̄dicti Bonifacij. viij. z Clementis sexti. et confirmationē Nicolai q̄nti. z moderni extranagātes l̄ras siue bullas in cor pore iur̄ nōdum inclusas q̄ ad formā de ānoz interstitio reuocet aut reformet seu mutet vel penit² tollat: aut h̄mōi raritatē z t̄pis p̄licitatē in breuioza diui dat interualla. aut in terraz distribuāt diuersarū climata. Et si p̄t put vtiqz potest z hec est fides n̄ra q̄ saluamur q̄ itaqz quē soluerit sup terra sit solut² et in celis sue sanctitat² clementia nauiculā fluctuantē z oēs hitantes ī ea liberi² liberare q̄z periclitari disponat: vt res de qua agit que est ch̄usti: potius valeat q̄z pereat. Nec sibi dicamus (cum legib̄ sit solutus) vt predictum est. qui occa sionē damni dat: damnū dedisse videt. prout le. z no. de testi. Sicut nobis. cū concoz. Et iterum. Qui potuit hominē liberare a morte perpetua vl̄ temporali et nō liberat: occidit. de homici. Sic dignū. z nil refert an quis interficiat: an mortis causam prebeat: vt dicit lex. ff. ad. l. acquil. Nihil interest. Un̄ Marti nus q̄ntus supradict²: audiens fratrem suū videlicz Jordanē de columna mo re Romanoz: modice consciētie virum fore in p̄inctu morturū ipm̄ absoluit vt ita loq̄mur) a pena z culpa ad vitam eternā trāsiturū. et q̄s dubitat si fuerat dispositus obtinuit intentū. et si papa illum taliter absoluit. similiter z aliū po test cum sim² omnes filij pape: et inter nos fratres in dño nostro Jhu ch̄risto.

Finis.

De bñdictōib' autē cū sacramto faciēdis

De fructu frumenti ⁊ vini multī

¶ plicati fideles in pace requiescant. et ne fructum de terra perdant suppliciter nos orare iubet sancte matris dispositionis ordinatio dum salutem mentis ⁊ corporis presentis quoq; vite prosperitatē et future et q; fructus terre dare ⁊ cōseruare dignetur: humiliter petimus a domino. cuius quidē petitionis incitamenta videmus indies per sanctorum patrum concitamenta: per deuotissimarū precum exhortamenta. exquisitē contemplationis suspiratiōe promulgata. Sed sunt sup hoc qui precibus tam effica-citer effusis in missarū solennitatibus et extra per christum dominū nostrū: mi-nime cōtentantur. sed ad benedicendū aure temperiē aut tempestatem pro con-seruatiōe fructū eiusdem domini nostri Iesu Christi corpus in eucharistia sacratissima cōseruatū tempe frugum terre quos benedicūt assumentes ⁊ huiusmodi benedictionis ritum taliter ad certum tempus ad fores aut porticus ecclesiarum psequūtur cum collectis ⁊ orationib; ad hoc dici p̄suetis. et ex his oritur questiois intricate materia. an liceat vel non liceat huius benedictionis ritus et apparatus pro fructū terre cōseruatōe vt p̄mittitur exercere aut p̄ficere. Unde ego Felix cantor Thuricensis decretorū doctor inutilis. ad hoc q; non liceat tales benedictiois fieri apparatus cum corpe christi moueor multis rationibus per alios et ab alijs informatus: ⁊ demū ero illis contrarius.

Et primo sic.

¶ Nam qualibet re videt̄ vtendū ad eum vsum ad quē est instituta. ⁊ si contrariū sit abusus est. vt le. ⁊ no. de ap. c. iij. sed eucharistie sacrm videt̄ institutū vt spūaliter reficiat animam ⁊ nō corpa. vt p̄z in Ele. Si dñm. de reli. ⁊ rene. sanc. in pn. ergo nō vti debem⁹ eo ad temperies aut tempestatē tempoz. Et ad roborādū h videt̄ q; ille q; fugit a quocunq; p̄secutus ad eccliam gaudet immunitate. vt p̄z de imu. eccle. Inter alia. sed si fugit ad corpus xp̄i extra eccliam p̄stitutū etiā manib; ap̄b; edendo nō gaudet p̄uilegio. Ita le. ⁊ no. c. xij. q. ij. c. vlt. ⁊ in glo. Ad hoc etiā adducit̄ argumentū dyaleticū ita dicendo. omne ens ordinatū ē in aliquē finē. Primū aut̄ ens ordinatū est in seipm. ⁊ omīa alia entia vltimate in ipm primū ens. nā vnus cuiusq; rei est aliqua cā finalis. primū p̄o ens est finis omniū. vt. ij. Phi-sicoz ⁊. viij. ⁊. ij. methaph. ⁊. viij. sic quoq; dēp̄cationes nostre sunt principalr pro salute nostra (p̄stīm anime) ordinate. vt dicit Beda sup illo p̄. Jo. xvi. Si qd petieris p̄z in noīe meo. et adducit̄ Paulū q; nō petijt p salute aīe petēdo remotiōēz stimuli carnis a se: q; dixit dñs ad eū suffic̄ tibi grā mea. ij. Coz. xij.

Item scdo sic.

¶ Dum petimus temporalia debemus intendere vt per ea tanq; media acq̄ramus salutem aīe. ideo dicim⁹ petendo. Panē nrm q̄tidianū da nob hodie. et mox subinfert̄. et dimitte nob debita nra zc. Luc. xj. et hec dicit scr̄s Tho. ij. q. lxxij. ar. iij. Et h p̄z si oratio secus ordinat̄ extra suū finē. sic ē illicita. Ita corp⁹ xp̄i nob in cena no uisima datū ē. ⁊ p singlos dies dat̄. ⁊ ita ordinatū ē vt sit sacrificiū ⁊ cibo. Pri-mio sacrificiū vt offerat̄ in memoriā passionis xp̄i p̄petis. et cibo vt māducem⁹ et vitā etnā hēam⁹. hec Tho. ij. q. xcviij. in Rñ. ar. v. ⁊. vij. Q̄ at sit sacrificiū patet q; d̄r de eo. hoc ē corp⁹ meū qd p vob tradet̄. j. Coz. xj. Item. hic est san-guis q; p vob ⁊ mltis effundet̄ zc. Math. xxvj. Lu. xxij. Q̄ vero sit cibus patz

De bñdictionib' aure

Joh. vi. vbi dicitur per christum. Caro mea vere est cibus. et ita corpus christi videtur ordinatum ad ista duo. Ideo videtur dicendum quod taliter exorcizare cum corpore christi et benedicere auram sit illicitum. quia corpus christi est ordinatum in sacrificium et cibum anime neque ad aliud repetit ordinatum in scripturis. et igitur aliter ipsorum aut ipsum ordinare est ipsorum abusus eo quod ordinatur extra finem in quem est datum. ois autem abusus est illicitus. ergo etc.

Item tertio sic. Quod non est sanctorum patrum decreto sancitum non est supersticiosus adinuentionibus presumendum de transla. Inter corporalia. circa si. cum per cor. et quod apostolus non diffinit: nec nos diffinire debemus. xxxi q. i. Quod si dormierit. sed nullibi repetit sancitum decreto sanctorum patrum. neque diffinitum per apostolum quod aura benedicatur seu exorcizetur per corpus christi. igitur videtur esse illicitum et nullatenus.

Item quarto sic. Cultum diuinum exhibere aliis (presumendum. cui cui non debet esse supersticiosum ut dicitur Thoma. ii. q. i. q. xxi. in responsione primi articuli. circa si. omnis autem superstitio est illicita. ut dicitur ibidem. Exhibere autem cultum per corpus christi temperiei aut tempestati aure taliter exorcizando est ipso sic non decet uti. quia tamen ad duo ut permittitur videtur ordinatum. igitur talis exhibitio est superstitiosa. et oratio et consecratio que taliter fit cum corpore christi est omnino execrabilis et deo non placens. imo cum periculum aure aut alicui alteri instaret. sacerdos et homines deberent humiliter supplicare ut dominus nos custodire dignetur. et ut indignationem suam a nobis auertat propter hominum superstitiones cum corpore christi.

Item quinto sic. Ecclesia cathedralis est mater omnium ecclesiarum dyocesis. ubi quilibet debet psallere et horas canonicas legere iuxta ritum eiusdem. ut dicitur. De his qui. sed in ecclesia cathedrali talia non sunt per sacerdotes. ergo neque in alijs subiectis ecclesie homini fieri debent.

Item sexto sic. Temptare deum est illicitum. Unde dicitur. Non temptabis dominum deum tuum. Deuter. ij. et. vi. Math. iij. et. xxi. q. ij. Queritur. Tēptare autem deum est exprimentum sumere diuine potentie pietatis aut sapientie sine ratione cum aliud rationabiliter possit et possibile sit consequi quod quis intendit. ut dicitur Thoma. ii. q. i. q. xcvi. in responsione articuli. Hic pro exprimentum sumit eum corpore christi sine ratione potentie dei. quia corpus christi ad hoc nobis non est datum cum per alias orationes humiles et deuotas intentionem a deo possit humiliter obtineri. imo verisimile est quod tales exorcismi cum corpore christi plus prouocent deum quam faciant placatum. cuius figuram habemus. i. Reg. iij. quando populus israel duxit archam federis in pluuem volens superstitiose et temerarie confidere in archam. ubi populus israel occidit.

Item septimo sic. In talibus exorcismis (sus et archa capta est. mis cum corpore christi videtur fore quedam in deum diffidentia quasi non possit aut velit alius per orationes humiles fidelium suorum periculum aure. quemadmodum legitur Job. iij. de regulo qui dixit ad christum. descende ut sanes filium meum quem reprehendit dominus. quia ut dicit Gregorius in ome. putabat quod non posset alio modo sanare filium. sic videtur quodammodo quod non sanet dominus auram nisi corporis sui in sacramento presentia. Et populus posset complicare vir sagacitate fulcitus. argumeta que primum per breuitatem benignitate decreuimus relinquenda.

Sed ad astruendum predictis primum. Elidit quod homini benedictionis ritus cum sacro sit licite perficiendus. Primum informationis causa. saluis que rationibus premissis: et aliorum quorumcumque sinceris loquentium. Primum rationes in quibus videtur etiam premissis quasi singulariter singulis superficialiter et intrinsecus rursus si saltem per diligenter ruminantis animum fuerit sincere perpendiculatum. Nam principalius dicitur quod quilibet re sit utendum ad eum usum ad quem videtur institutum. et hoc est regulare

cum sacra^mento faciēdis

r 2

De bñdictionib' aure

vtranq; et signum crucis operat' ad simile: et sic benedictio cōformat'. imo san-
 cte confortat' et corroboratur crucis munimine. Consequēter etiam est notandū
 et ad vtriusq; salut' petitiōis corroboratiōē videam' officia collectas et orōes
 per sanctū Gregoriū et alios orthodoxos venerabiliter dictatas. et in libris offi-
 ciorum diuinorū signanter specialiter et generaliter ordinatas p' terre fructib;
 dandis et conseruādis: pro pluuijs ratiōe celi serenitatibus et tempestatib; ar-
 cendis et restringēdis. hinc sup' terre creaturas. vt puta sup' cereis: candelis: lu-
 minibus: palmis: carnibus: ouis: panib; herbis: cibis: et potibus et alijs infini-
 tis rebus ad vsum humanitatis p'tinenter creatis hūiliter et deuote bñdicēdis
 et semp' crucis signaclo p'fortat'. Et p'pterea dixit dñs Lu. xj. Hos formal'r in-
 formando: salutē tempalē iugiter petendo. Panē nost' quotidianū da nob' ho-
 die. quod vtiq; tempal'r p'prie nō tantū de pane materiali ciboq; cōcipitur: imo
 de quolibet humani sustentatiōe corporis intelligitur: prout hoc plene per Gre-
 goriū moraliū. xxiij. c. xx. describit: vbi dicit. In scriptura em̄ sacra panis aliqñ
 ipse domin' : aliquādo spiritualis gratia: aliqñdo diuine doctrine eruditio. aliqñ
 quando hereticorū p'dicatio: aliqñ iocūditas hūane delectatiōis: aliqñ subsidi-
 um vite pñtis accipit'. Et sic in orōne dñica p'allegata clare p'ca'. vt alimētū
 corpis nobis detur: qz spūalia sine tempalib; subsistere nō posse expiēter vtiq;
 videt': quē admodū corpus sine anima. i. q. iij. Si q's obiecerit. Ad hoc simil'r
 clar' p'fortandū videm' q' dñs nr̄ Ihs xp̄us nunq; corp'al'r aliquē sanauit: qñ
 eundē etiā spūal'r liberauit: et econtra. et tal'r q' spūalis hō spūscō plu'stratus
 tempali subsidio nunq; fuit defraudat'. vt le. et no. de iur'iu. Et si xp̄s cū p'cor.
 Propterea p'sequēter sequit' q' christi actio est nr̄a instructio. vt notat' in iamdi-
 cto. c. et dicit Greg. in ome. Lu. x. Dñs et saluator nr̄ fr̄es carissimī aliqñ verbis
 aliqñ verō opibus nos. Ipsa etenī facta ei' p'cepta sunt: qz dū aliqd' tacitus fa-
 cit quid agere debeam' innotescit. Hec ille. Vñ dñs nr̄ Iesus xp̄s in nauī dor-
 miens excitat' p' discipulos suos in piculo maris p' tēpestatis aurā piclitate. im-
 perauit mari et vētis: et fecit trāquillitatē. vt Mat'h. viij. Luc. viij. et ille est de q'
 p'pha psal. lxxviij. Tu dñar' p'tati maris: motuū autē fluctuū ei' tu mitigas. et
 hic est Iesus xp̄s qui p'prie nobiscū manere pollicitus est oib; dieb; vsq; ad cō-
 summationē seculi. Mat'h. xxviij. Et hic est ille Iesus qui corp'al'r in sacro al-
 taris nr̄i videt' inclusus et p'petuo nobiscū pseueratur'. Vñ sc̄e m̄ris eccl'ie di-
 uinit' ordinatio disposuit. vt dū dñica q̄rta p' Epiphaniā dñi h' euāgeliū vicz
 de imperio aure et ventorū chor' eccl'astic' promit collectā seu orōem hmōi so-
 lenniter subiūgit. Deus qui nos in tantis piclis p'stituitis p' hūana scis fragili-
 tate nō posse subsistere: da nob' salutē mētis et corpis: vt ea q' p' p'tis nr̄is pati-
 mur: te adiūuāte vincam'. Et nunc redeam' ad p'positū pñcipale. et si eccl'ia dis-
 ponēte possum' orare hūiliter quoq; dep'cari. p' tempestatis et aure fluctuantis
 tranquillitate. et h' sacerdot' nostri tempalis bñdictiōe. et quare nō (vt hmōi sa-
 cerdotis dep'catio pl' p'ficiat) ipse sibi summi sacerdotis et veri pontificis pñtiā
 corp'alē adiūgat. vt vnacū illo hmōi sacerdotis dep'catio pl' p'ficiat hmōi bñ-
 dictionis ritus et formā solēniori qua pōt in omī loco dominatiōis dñi nr̄i iesu
 christi p'ficiat. Nam diē lex in autē. Vultō mag'. C. de sacrosan. ec. q' tale ad-
 ditū tali facit ipm mag' tale. Concordat p'hs. iij. topicorū. Nā si p'dest bñdictio
 sacerdotis nuda m̄nū. et pl' vltra p'derit cū crucis signaclo. et saluberrime p'derit
 cum xp̄i corpore sacratissimo. et hoc in illum finem: ne modico momēto pereat
 commoditas celesti p'uisione cōcessa. C. de epi. au. l. Omnes. et ne breuis hora

De bñdictionib' aure

longi temporis victum cōsumat. de cen. Cum apostolus. Et ne mireris de tali benedictionis ritu tanq̃ monstruoso per christi sacerdotes exercendo. Nōne p singlos dies: et p̃sertim in festo sacratissimi corpis xpi z p eius octauā pastores ecclīaz post fines diuinorū officiorum assūmūt sibi sacramenti mōstrantiā siue conseruatoriū: benedicāt populū et adiūgūt crucis signaculū. et ad hanc benedictionis formā hoc sacrificiū nunq̃ fuit institutū: sed vt benedictio salubrior efficacior z deuotior sit ad populū. Nōne per singlōs dies festināter: diligēter et attente concurrūt christifideles vt videāt nudum sacramentū z fideliter credunt q̃ huiusmodi visio proficiat ad vtranq̃ salutem. z plus si fuerint in ecclesia p̃rimiores. Et igitur apparet q̃ hm dī sacerdotes tales benedictionis aut exorcismi ritus cū corpe christi contra tempestatis temperies ex longue cōsuetudinis obseruatione venerabiliter exercentes: non phibendi. nō increpādi. nō corripiendi sunt. prout dic̃ lex imperial. corum. C. de maleficiis. quam all. Azō in summa eodē ti. que remunerat z venerat hos magnis gratijs qui impediūt et recurrant aeris aut aure tempestates. artificialiter: aut per artem aerinatie fulminatos. et auertūt in sterilitatis terre loca nulli nocituras. Vnd̃ dicit Archidya. in. c. Non obseruetis. xxvj. q. vlt. q̃ illam aeris aut aure perturbationē seu tempestatis infectionē que per artis fit machinationē. tollere possum? per artis contrarie cōglutinationē aut coagulationē. Secus si naturaliter aut a domino ppter demeritorū nostrorū immanitatē ad puniendum nos fuerint introducte. Nam illam p̃cibus z meritis prout p̃mittit. et efficacissima benedictionis exhortatione quantū in nobis est. vt p̃mittit in bona fide. qua mōtes iuxta veritatis euangelice traditiōes transferunt. vt leg. z no. Matth. xvj. de quo plenius scripsi in libro de nobilitate. c. xxxij. Et nōne videtur hec nostre fidei confortatio. imo confortatiōis roboratio: dū tam firmiter credimus vbi alis ratio non p̃bet experimentū q̃ ille sit in hoc sacramēto christus qui dormiuit in nauicula: ac per p̃ces deuotarū humilimas excitatus: precipiat ventorū aure ac tempestatis potestati vt nō noceāt terre neq̃ mari neq̃ arborib. Apocal. vij. p̃sertim ex eo cū nō inueniat in iuris canōici felicissimo corpe phibitū. cui? iuris autoritas imperat: iubet: mādāt z dominat in mūdo sup cunctas philosophice seu dyalctice facultatis opiniones: put sol preluceat illuminādo omniū planetarū choruscatiōes. de quo plene. xxxij. dist. Nonne. z. c. Unico. z. c. Legimus. z. c. Omne. Consequēter vero sup mirande p̃pensionis consideratiōe trepidāter punctem? qualiter corporis christi sacm in hui? exilij loco p rōnis nob ignote patēter operat demonstratiōes prodigia seu signorū ostentamenta prout presentib. diebus videtur in Saronie plaga: in loco quondā deserto ac inhabitabili qui nūc dicit welsznach Habelburgen dyocesis villa tanq̃ opidum omni felicitate tempali farcita. et put experienter vidimus oculis nostris q̃ ibidem corpus christi seu eucharistia in trib. hostijs conseruata tot et tanta vouentib. visitantib. veniētibus z accedentib. ostendit gratiaz corpis humani salutes q̃ ecclīa ibidem p̃nūc parrochialis magna nimis. per om̃s muros z parietes z pauimēta: necnō testudines plena vident de cunctis metalloz. cere lignozum. aut aliarū materiaz. machinamentoz quoq̃ sacrificiorū donatiuis yberrime fulcita. et ibidem ppter huiusmodi ceremoniorū oblationes tam ecclesia q̃ sacerdotes: imo plus ibidem cōmorando seu incolādo vidētur ybertate fecundissima redolentes. Hoc idem videtur in ecclesia Seefeld Brixien dyocesis: que simili felicitate letatur. Et nunc nouissimis diebus in dyocesi Lon?

De bñdictiōibus aure

stantiē et in districtu opidanorū. Lucerneū nouū corpis christi sacramentū ibi dem miraculose reatum et eleuatū mirandū nimis facit signorū et prodigiorū p singulos dies i corpibz et rebo hoīm salutē expimentū: imo nō tm hmoi sacratissi mi corpis xpi sacm. s; silr ipsi xpi forma spēs aut ymago in diuersis mūdi climatibz. artificis hūani māibz pfecta: et creature sagacitatē arte artificialr cōpacta. creatorē repūtās supmirāda fac signorū mōstra. vt videt i ecclia Argētine et similr in qdā noui cenobij fabricatiōe p me Felicē patēter visa extra muros heltpriū opidi impial herbipoleū dyocesis magnifice. put ptz in ipsi inchoatione ac fundamētorū positōe mirifice pstituta. et sic infinita grāz silr in mūdo repūnt loca. et hec vt putam? sunt occulta dei iudicia: et oīpotētis dei archana vt in suis miraclois pdigijs in celo et in terra distiguat loca silr et tpa. et nō est qui dicat cur ita facis? Job. xj. qz sic dispositiōis diuine secretorū mysteria. nec taliū mysteriorū vidi p scripturas aut scpturaz. pfellores vera iudiciozū ppalamenta. Vnde Greg. moral. xxij. c. ij. ait. Diuina enī iudicia cū nesciunt nō audaci fmōe discutiēda sunt. s; formiduloso silēcio venerāda. et Job. xxvij. trahitur enī sapia de occultis. Et itez Greg. moral. xxvij. c. xxj. de occultis (inqt) sapientia trahit. qz cū sit inuisibil. nō nisi inuisibilr iuenit sic dñs archā dñi testamēti seu federis vsq; ad tps pphē Samuel ponit voluit ad tabnaculū in Sylo qui fuit loc? vl opidū in tribu Ephraim. et ibidē et in h tabnaclo iuocari et adorari et petentibz inclinari potius voluit q̄ in hierlm aut alio loco filiorū israel vt ptz. j. Reg. j. et. iij. Reg. xij. et Josue. xviij. et. xxij. Et sic his diebz sue grātū potentie distribuere solet apparat? et vbi vult spirat et nescis vñd veniat. Job. iij. Et igit dixit sapiēs Eccl. iij. Altiora te ne q̄sieris: et fortiora te ne scrutatus fueris: et in plibz eius operibz ne fueris curiosus. non est enī tibi necessariū ea q̄ abscondita sunt videre ocul tuis. Et sequit. Multos enī suplātavit suspitio eorū et in vanitate detinuit sensus eorū. Itē puerb. xxv. Sicut q̄ multū mel comedit nō est ei bonū. sic q̄ scrutator est maiestatis: oppmet a glia. i. puabit. Et sic redeam? ad ppositū. sufficiāt nob rez et puētuum ac euentūū expimenta. et q̄ videm? de corpis xpi p̄sentia tot et tanta puenire gesta p singulos dies miraculosa et hmoi bñdictiōis opa p iuris canōici traditiōes nō fore phibita: et p longe cōsuetudis et laudabil obfatiōis ritus obfuata: q̄re violenter os in celū nō ponam? et talia in humilitate spūs et azimis sinceritatē et vitatis pacta seu peragenda: nō phibeam? aut improbemus.

Et ad argumenta nunc pueniamus nobis vt apparet contraria. Et si sincere pscrutat? fueris scripturas et scripturaz fundamēta. Et tūc primū et scdm argumētū sufficient sūt soluta.

Ad tertium vero dicamus q̄ sunt iura patenter dicentia q̄ omnia vident p̄cessa q̄ in iure nō sunt phibita. ij. q. v. Cōsuluisti. de q̄ plene de spon. Cū apud. et per Card. ibidē: vbi notat q̄ qlibet potest contrahere matrimoniū et quilibet recipe sacm nisi specialr phibeatur.

Ad quartū dicendo videam? qd dicat Aug? in li. de doctrina xpiana. et hī. xij. dis. Quisquis vbi dīc. Quisq; rebo p̄tereūti bus strictius vtis q̄ sese hnt mores eorū cū q̄bviuit: aut intēperat? aut supstitiosus est et c. Et infra. in oībz eīm talibz nō vsus rez s; libido culpa est et c. Copiosissime autē de supstitiosis actibz. xxvj. q. ij. Illud qd. et hic ritus inter tales nō inuenitur prohibitus. sed supersticiosus inter tales videtur qui tales gloriosos actus prohibet exercendos. prout ex deductis plenius colligitur.

cum sacramento faciendis

Ad quintum videtur dicendū qd p totā dyocesim Constantienē qli-
bet ecclia in diuinis officiis quibuscūq; celebrādis ritū
suo mō z breuiario seu formulario. z hec est obfuitia quā nouit ep̄s. imo nec
cōfuetudinē ep̄alis ecclie sequi tenemur nisi spāliter p̄cipiat. vt le. z no. dist. xj.
Flolite. Vnde de hoc. xij. dist. Illud. z in glo. magna. z per hec cessant p̄traria.
Ad sextū hic videt patenter nulla temptatio aut temptatiōis adiura-
tio. sed hic dicit et multiplicat ad deū humilima deprecatio.
Ad septimū dicitur qd hic nulla est diffidentia: imo fidelis absq; du-
bio patens p̄fidentia. qz p̄fidim⁹ vt ille qd dixit p̄fideret
ad dñm. Tantū dic p̄bo z saluabit fili⁹ me⁹. Math. viij. et put dixit vn⁹ latro-
num in cruce. Dñe miserere mei dū veneris in regnū patr⁹ tui. Lu. xxiij. Nā dñs
ante incarnatiōis mysteriū humano sepius vsus est naturali rōnabili qz more.
Nam dixit Ben. xxiij. Descendā z videbo vtz clamorē qd p̄uēit ad me ope com-
pleuerint an nō est ita vt sciam. ij. q. j. Deus omps. de accu. Qualr. ij. de sumo.
Licet hely. Vnc post incarnatiōis mysteriū z humanitatis indumentū oīa cō-
plenit veri homis opa: z sui corpis p̄ntia z i p̄pria p̄sona p̄sentiali q̄si patrauit
cuncta. imo infinita z inenarrabilia signoz z p̄digioz miracula: z pauca i sue
humanitatis absentia. put sel⁹ dixit. Vnde fili⁹ tuus uiuit. de filio reguli Jo. iij.
S; qz in argumētis opinioni mee p̄rijs: canōica z hūana pducunt iura: necnō
dyaleticoz rōnibz diuinis z naturalibz fulcita pducunt exhortamēta. vñ dico p̄
ut humanit loq̄mur qd p̄ntia p̄sone aut p̄sonalitatis hoīs mltuz opat. ff. fi. regū.
l. si interruptio. de offi. del. c. vlti. et de h̄ le. z no. de cen. c. j. li. xj. z in glo. iij. et
de h̄mōi p̄sencia sepi⁹ allegat dicēdo. Facies hoīs facies leōis. Ezech. i. et q̄re
nō ille qd sue p̄ntie p̄sonal subia pl⁹ opat⁹ ē q̄ in sua absentia. z qd put p̄mittitur
vsq; ad p̄summatōem seculi nobiscū remāere pollicit⁹ ē: put hodie manet in h̄
sac̄o mirabili. z ille filr pl⁹ opat⁹ cū orōnum n̄raz deuotiōibz p̄ns q̄s absens.
Nam videm⁹ experitēter in xp̄ifideliz laudabili p̄suetudinē z in obfuitia filioz
ecclesie qd in p̄ntia corpis xp̄i z ipsi⁹ festiuitate tanq; trepidātes timore sunt ho-
mines p̄fundioz deprecatiōis: inuocatiōis: adoratiōis: intētionis z ardioris deuo-
tionis: inclinatiōe p̄seuerātes. put hoies etiā in tp̄alis p̄ncipis facie p̄stituti stu-
dent moribz vt sint ornatiores in omī curialitatis exhibitōe degētes: z magi q̄s
alijs tempibz vident operibz p̄tutuz inhiātes. Et igit ex p̄missorum talr qualr
collectoz singulr put apparet argumētis (opiniōibz tñ saluis p̄fundi⁹ in his p̄-
scrutantibz) finalr cōcludim⁹. qd tales put p̄mittit b̄ndictiōis cū sacramēti cor-
poris xp̄i sacratissimi p̄ntia ritus: qd p̄ longue cōfuetudis vsū rōnabilr i mul-
tis videt ecclesijs introductus. de cetero laudabilr sit fuand⁹. z ecclie similiter
illis vicine si tale nō habuerint exercitiū ecclie vicine: possunt applicari de no-
uo z fuare de cetero si voluerint hui⁹ b̄ndictiōis moduz. prout le. z no. de cen.
Sup eo. et h̄ in laudē z gl̄iam z honorē noīs illius altissimi qd omnia quecūq;
voluit fecit in celo z in terra z in mari z in omibz abyssis: educens nubes ab ex-
tremo terre fulgura in pluuiam fecit qui pducit ventos de thesauris suis. Ps.
cxxxij. Et hic est tñs totius consolatiōis: z p̄solat nos rōne sue benedictiōis
nunc et semp benedictione plenus et gratia per infinita seculoz seclā Amen.

Incipit Tractatus de Exorcismis.

De questione nup motam in voce exul

9

tationis inter epulantes in mensa dñi resonantē soluere volentes et casum taliter exponētes. Quidā rusticus habuit vaccā in gutture quadā passione contritā. qui post antiquorū consultationē talem vel in effectu similē fecit exorcismi benedictionē: in suo vulgari sic sonantē Ob das sy das Maria magt oder iungfrow eyn kindt Jesum gebar so kūme disem thier das blatt ab Im namen des vatters zc. Et ex hoc themate possūt Primo utrū curā de animalibz habere teneamur. (formari sex q̄stiones.

Sdo utrū defect⁹ aut dolores ipsoz in noīe dñi licite tolli z sanari petam⁹.

Tertio an benedictionibus aut maledictionibz ad animalia bruta vel ad rem inanimatam uti valeamus. (bende.

Quarto an omēs carminatōes bñdictionū vl' maledictionū sint generalr phib⁹

Quinto an ppter rigmos carnis vl' versificationes: carminatōes sint detestande.

Sexto an ppter aliq̄s gest⁹: ritus aut mores carminatū act⁹ ipoz sit detestād⁹.

Domine dñs noster q̄ admirabile est no

men tuū in vnīversa terra. Vinuisti hominē paulomin⁹ ab āgelis omīa subie cisti sub pedibz eius oues z boues vnīversas: insup et pecora campi: videlicet equos z mulos: camelos z asinos: capras et hircos ut ipsoz ministerio hūane fragilitat⁹ releuet⁹ oportūitas. z ipoz obsequio refocillet⁹ ipsi hūanitat⁹ necitas. z videm⁹ i expiētia q̄ sine taliū z alioz aialū domesticorū suffragio subsistere nō pōt totī hūanitat⁹ pditio. et igit dñs dat iumētē escā ipoz z pull⁹ coruoz inuol⁹ cantibz eū. et dixit Math. xij. Quis ex vobz hō q̄ hēat ouē vnā: z si ceciderit hec sabbatis in foucā: nōne tenebit z leuabit eā? et Lu. xij. Qui velt⁹ asinus aut bos in puteū cadit z nō p̄tinuo extrahit illū die sabbati. Et nūqd d bobus cura est deo. j. Eoz. it. Et nōne duo passerēs asse veniūt: z vn⁹ ex illis n̄ cadet sup terrā sine patre v̄ro. Math. x. Et dñs in archa Noe fecit pcludi aīalia bruta et conseruari in loco singlari. Quā dixit Bern. in eplā ad Raymundū militem Habeas curā de animalibz tuis. quia sitiunt z esuriunt et petere nō nouerunt Nam oculus dñi impinguat equum. ac si dicerz ppter solite visitatiōis officiū. Et hec q̄ntū ad p̄mā questionē motā de cura aialū habenda dicta sufficiant.

Ad scđam questionē Vtrum defectus

aut dolores animalū brutorum in nomine dñi licite tolli petamus. sic procedi tur et videt⁹ q̄ sic. Nam pietatis affectione motus sanctus Hieronim⁹ enulsit sentem. id est spinam de pede leonis ad habitationē suam veniētis. z facta cruce benedictiōis in noīe dñi nostri Jesu xpi leonem sanauit. Sic sanct⁹ Eulogius pedem equi p̄fractū in nomine domini nostri Jesu xpi restaurauit. Sanctus q̄s Bernanus eps in curia regis Britannie asinum suū mortuū resuscitauit. Beatus Egidiū ceruam a venatoribz insecutā defendit. z sagittam in manū suam suscepit: z vulnus suū benedictiōe facta sanauit. Et sic videtur animalū cura cum bñdictione frequēter fore facta: z merito quia christus animalū vsus est ministerio. videlicet asino in egyptum cum matre et suo nutritio et in die palmā vsus est ei⁹ etiam obsequio. Matthei. xxj. caplo.

De exorcismis

Ad tertiam questionem. An videlicet bñdictionibz aut maledictiōibz ad rem inanimatam et animalia bruta vti valeam? sic pceditur. Cognito vno oppositorū cognoscit et reliquū. Nam q̄ domin⁹ et eius electi benedixerint hominibz: nulli est dubiū. et similr q̄ maledixerit homibz: patz in Eua et omibz mulieribz cum dolore parturiētibz. Gen. iij. Item de brutis patz in serpente. ibidem. et ad rem inanimatā maledictione vsus est. vt patz in ficulnea. Vñ sanctus Guilhelmus lausannēsis eps ab anguillis lesus maledixit et exulauit et religauit oēs anguillas lacus magni lausannē. put hodie ab isto lacu et ab omibz flumibz istuz lacus cum intrantibus sunt expulse. et consequēter pronūc modernus episcop⁹ Lausannē contra sanguisugas in diebz nostris pisces maiores et p̄sertim salmōnes mirabilr inficientes. letaliter quoqz pungentes. et ad littus aquarū propellentes exorcismi dictamina de sacris scripturis collecta dictari fecit. et per certarum interstitia publicari. et ad effugādū et repellendū huiusmodi bestiolas multipliciter p̄fecit. vñd temporibz nostris videtur compertū circa vnū genus vermiū multū nociuorū: qui vulgariter dicuntur iuger: et habent certūz nomē in latino nostro per Isidor⁹ ethimo. de bruciis et vespis conscriptū. hi vermiculi sunt ad longitudinē vni⁹ medij digiti. vel in magnitudine vni⁹ mulieris minoris digiti et albi sed capite nigri ad modū cerdonis. pedibus sex: apud rurales notissimi. hi tempe hyemali terraz intrant: et mox infra radices graminū siue cespitiū et supra terram solidā habitant: et fundamenta graminū siue cespitiū in herbarū enervāt. et taliter q̄ ista loca consequēter tempore vernali marcescunt et penitus vilesunt. sic similiter agris vicinis nocebūt. et iterum tempe estiuā pennas et alas resumūt et arboribus inherant: et folia et fructus consumunt. et tunc dicunt vulgariter Zoubkeuer. Nunc ad p̄positum audiam⁹ quid in dyocesi Lurien sit peractū. vbi hec animalia terribilia fecerunt dāna. Nam incole istius terre hec animalia p̄ tria edicta citari fecit ad iudiciū provinciale et seruatis p̄prie cunctis iudiciū terminis et figuris assignātes ipsis p̄curatores et aduocatos. et solenniter contra eos procedentes finaliter p̄ iudicem fuit sententialiter cōclusum. ex quo fuerint dei creatura: et pertinēter quesierunt sua alimēta. et ne suo defraudarent cibo ipsis vnā regionē desertā et nemorosam p̄stituit qd̄ ibidē remanerēt: et alias terras ibidē vicinas nō occuparēt mādauit. et ita factū ē vsqz i diē p̄sentē. Simile d̄r de alio loco i dyocesi Cōstantien cōstitūto. et iō nō miremur: nā p̄stat q̄ animalia bruta put rōnabilia bñdicūt et maledicunt. Vñ p̄les mysteria dñi nō p̄pendētes aut penit⁹ ignorātes obloq̄ndo dicto domino Lausannē sibiqz detrahētes ex eo q̄ vsus fuerit talis exorcismi ploquio. Attū oēs studiū Heydelbergen doctores hmoi rit⁹ vidētes et legētes cōsenserūt. Ex p̄dictis patz si placet q̄ excoīcatōis: erbānitionis et relegatiōis et excoīcatōis edictū puenit et applicat rebz inanimatis. Nūc redeam⁹ ad p̄positū forme huius exorcismi seu vulgaris benedictōis. Nā nō dubitam⁹ qn p̄ singulos dies et ānos bñdicim⁹ escas p̄ntes: carnes et p̄ces. vinū et pisces victui nro de diuine maiestatis. p̄uidencia creatas et deputatas vt ad vsum nostrū p̄ficient. et quare nō carnes viuētes a aliū bñdicerem⁹ vt ad nrm p̄fectū non deficiant? Nam oram⁹ ex ecclie statutis p̄ salute mētis et corpis que salus p̄sistere nō pōt sine talibz creaturis: et talis creatura sine alimētis. Vñ legim⁹ in ecclia de scō Blasio martyre et epō q̄ bestie siluestres ad eius p̄uenerūt bñdictionē et in illū sinē suis utebant bñdictionibz vt saluarent a bestiis crudelioribz. Item quedaz

Tractatus

mulier ipsum rogauit vt sibi porcus redderet a lupis abstractus: qui suis preci-
bus sibi fuerat restitutus. et scribitur Psal. ccliiij. Oculi omnium in te sperant et
tu das illoz escam in tempe oportuno. Aperis tu manū tuam et implem omne
animal benedictione. Et videmus per singulos dies q illi qui equos aut asinos
aut porcos castrant. id est testiculos eneruāt in nomine dñi inuocant magnuz
sanctū Anthonium vt suo presidio pster illis animalibus sanitatis auxilium.
Item sepe videtur cōpertum q illi qui offendunt porcos sancto Anthonio do-
natione fidei patenter applicatos fore punitos. Item videmus huiusmōi por-
cos campanella signatos in domus priores nunq reuertētes aut reuersuros p-
ut faciunt alij porci qui fuerant sui consodales. Sunt aut quidam p̄dicantes
preceptū domini et supstitionis viciū psequētes: et puto q supstitionis effectū
fundamētalr nō intelligāt. et q in hmōi psecutiōis psecutiōe supstitionis crimē
incurrant. sicut ille qui in cōfessionis scrutinio nimīū curiosus plus querit q̄
deceat: aut p̄fitens ex multiloquio aut p̄bo ocioso: d q̄ reddenda ē ratio nimīū
excedat. et q̄ ambo careāt humil' et fructuosa p̄fessionis eterno p̄mio. Sic ad p-
positum nō intelligēs supstitionis effectū. vt supstitionis crimē nō incurrat apd
semetipz nimīū curios' et sine libri et capite p̄po pcedat agitat' diligēt caueat.

Ad quartā nunc pueniam' questionem.

An videlicet omēs carniatiōes bñdictionū et maledictionū generalr sint p̄bi-
bende. de q̄ talē pono benedictionis aut exorcismi prolationē. Nam si q̄s habet
equum p̄ciosum quinq̄ginta vel centū florenoz vermibus corrodentib' quasi
moriturū. et si bonus homo sanat talem equū per modicum ordinē verborū in
aures et latus aut os equi sufflatoz: que tamē verba put noui nō sunt contra
fidei articulos aut als contra bonos mores: nō puto q̄ ille exorcizans mortalr
peccauerit qui talem equū generosum et hominē angustiatū: timens se et suos
damnificādum liberat a damnis et penis expensarū. Puto igitur q̄ ille qui ta-
les vel sibi similes exorcismos p̄dicat vitādos aut scribit dimittēdos fuerit taz
pauper aut simplex religiosus q̄ nunq habuerit equi seu asini damnationis
vsum. Nam eunuchus vel homo frigidus: aut als impotens et maleficiat': et
nō habens carnis stimulos leuiter detestat acerrime fornicantes aut luxuriose
viuentes. cū tamē de simplici fornicatiōe inter solutum et solutā cum sit de pec-
cato minimo mortli: reddam' rationē. Nam doctores ponūt certos actus in-
differentes q̄ nec sunt vicia vel p̄tutes. put cōtingit inter plus vl' min' vigila-
tes vel dormiētes. Et credo q̄ ille qui liberat hominē et equū a tali periculo q̄
nō sit puz indifferēs: s; sit inter p̄merētes et opez miscōie p̄tutes. sicut ille qui
hominē telo confixum certo carmine liberat et sine dolore telum radicit' ener-
uat. et ille qui vulnus hominis recenter illatum bono carmine carminat: et ta-
liter q̄ vulnerato nil mali p̄tingat. silr oculos et alia corpis hūani mēbra carmi-
nat: et hominē a dolore liberat. Nā dicit apls. Omia q̄cunq̄ facis in noie dñi
nři Jesu xpi facite. Col. iij. et ille q̄ dicit omia nullū casuz vl' actū (saltē bonuz)
excipit. et sic in sanandis hoibz vel pecoribz nullā distinctionē interposuit. Vñ
dicit lex impialis. C. de malefici. l. per. et Azo. ibidē in summa. et p̄cordāt docto-
res canonū et p̄sertim Archid. q̄ ille qui arte sua repellit tempestates per malā
artem alterius qui artificialiter demonū adiutorio tempestates prouocauit q̄
ille repellens meret'. Sed modo vltorius pcedendo ad casum themat' de vac-
ca et rustico qui vaccā sanauit. et fortassis per suū sacerdotem terribiles corres-

De exorcismis

etiones sustinuit. Nam videt quia talr dixerit ipse rustie. Syg das wor das maria eyn kindt gebar zc. ac si diceret iuxta quorundā opiniones. ego dubito q virgo genuerit. sed si est verū. fiat signum: put dyabolus dixit ad christum. si filius dei es dic vt lapides isti panes fiant. Sed aliter doctores exponūt hanc dictionē si. in pluribz orationibus: vt hic Si deus est animus vt nobis carnia dicunt. et ibidē hec dictio si: ponit pro quia. z erit bonus et catholicus sensus. quia iste Lathō fuit homo christi anissimus. Sic similr scribit Ezech. xx. vbi dicitur. si iudicas eos. et exponit: quia ad te dñe pertinet iudicare. Sic in ps. lviij. Si vere vtiqz iusticiā loqmini recte iudicate filij hominū. et hic similr ponitur p quia. ac si diceret. qz vos filij hoīm zc. Vel si qd dixerit. si in iferno nulla est redemptio. Q qz terribil est illius recordatio. et hec omia pmissa nihilo minus firmiter credit. sed pro certo scire nō poterit. Unde videtur q ille rusticus qui taliter in simplicitatis sue eloquio vsus est talis exorcismi simplicis oraculo: a suis senioribz sepe probato. nō peccauerit vt dicendo: quia firmiter credo vez eē q Maria virgo peperit zc. et sic se z paruulos suos de tāto dāno liberauit. et si bene perpendo tūc hec verba sumpta sunt de sancto euāgelio Luce caplo pmo. q dicit christū natum de gloriosissima virgine Maria. Sed ad huius questiōis sinceriorē determinationē vltius procedam. nam nō dubitamus quin inter plebeoz. similiter et vulgariū tumultus sint infinite carminum seu carminatium: necnō exorcismozū benedictiones et valedictiones. inter quas putamus plures fore multū superstitiosas. et etiam aliquas beneualētes de quibz mētionē facit frater Jobānes in summa titu: de sortilegijs per certas questionēs. et reperimus per ipsum z suas opiniones multū fore efficaces. z nō omnes inanes. sed generaliter sine discretionis z distinctionis calculo simpliciter omēs prohibendo. prout facit quidam doctor de superstitiōibus in certo tractatulo supficialr. put gallus p prunas loqndo nō examinādo singloz fortmas aut verboz virtutes ponderādo. qui reuera multis sinceris hominibz nocet iniuriādo. sicut ille qui generalr sine qualificatione dicit omnibus debitoribus nostris dimittendū. hoc est iniurias et damna z molestias ptnaciter inferentibz fore simplr z d plano parcendū. iuxta oratiōis dñice decretum. hic mentitur: quia als iniuriā passo salubrē dā f remediū ne dānificator de sua malicia tanto leui⁹ reportet cōmodū. put doctores theoloyce veritatē z canōici iur scribunt virtutis salutaris remediū. z pserim inter alios eximi⁹ ille Bnilh. durādī qui composuit iuris speculū et libzū qui dicit Rōnale diuinoz. et ibidē de officio misse et in orōnis dominice clara declaratione. z ibidem vl alibi poteris viderē. Sic similr de vsuris generalē faciēs phibitionis detestationē: errat cū in multis casibz vsurarū contract⁹ videat pmissus. vt videt p Hostien. et Goffr. eodē ti. in suis summaz collatiōibz. Itē qui dicūt indifferēter omēs demonum inuocatores ac ipoz ministerio fungētes fore criminalis pcti dānabiles. hi errāt corde nō p siderātes q scūs Theodor⁹ Sedunē ep̄s vnā magnaz campanā sibi p summū pōtificē. vics Leonē papā liberalr donatā de vrbē Romana vsqz ad Sedunē ecclie loca portari fecerat simplr p demonioz obsequia. z quare nō sic viri catholici pficerent vt ipsis obedirēt demonia. nā z exorciste restrin⁹ gunt dyabulos vt exeāt corpa possessa. Sic ad ppositū supstitiōis excessus tam generalr z indifferēter pdicans sub pena mortal peccati fore detestandū et nimū curiosus virtutē vocabuli nō pscrutādo. put p scm Tho. et alios doctores videt subtiliter diffinitū se cū supstitutionis psecutiōe dānat in infernum.

Tractatus

Ad quintam qua notat an ppter rígnos carminis vñ versificatióis carminationes sint detestande. videt dicenduz qz si sint plures audenter pdicantes exorcismoz rígnos vel metrorú exametrorz vel pentametrorz aut liricoz als odaꝝ vsus fore detestandos: tales minime ppen-
dunt qz sancta ecclia in hymnoz z canticoz dictaminibz frequenter recipit hu-
iusmodi dictaminú modos. vt in primo hymno Conditor alme fideꝝ zc. vsqz
in finē. et quasi p omēs hymnos est certoz pedú passuú z sillabaz determinat⁹
numerus. z p octo sillabas nobiliú z rusticoz vident curizandi: tatari passus.
vnde generalr omia carmina metricē vñ rígnatice dictata leui⁹ memoriter mē-
tibz hūanis vident incorporata. sed prosa simplex z priuata scptura tardi⁹ cōcer-

Ad sextam questionē qua cauetur an ppter ali⁹ (nítur repetenda. quos gestus: ritus et mores carminantiú actus ipsorum
sit detestandus. quia quidā in suoz carminú placionibz habent diuersos et ad-
uersas moꝝ tactuú z gestoꝝ ritus z apparat⁹. Dico qz xp̄us illuminando cecū
a natiuitate nō simplr verbo pcessit put cū alijs infirmoz corporibz. nam loca
oculoꝝ tetigit: lutum de terra z sputo pfecit: z pñter ipm liniuit: z postea ad na-
tatoꝝia syloe trásmisit. z vt se lauaret pñtēter cōmisit. quibz omnibz pfectis ce-
cus illuminatus fuit. sed dū leprosum sanauit: simplr impando dixit: mūdare.
et hic talr sanat⁹ recessit. Item scūs Mare⁹ euangelista sanando sutorē in ma-
nu sinistra lesum: expuens in terrā z de sputo z terra faciēs cōpagationē: vñc
manū sutoris lesam in noīe dñi Jesu xp̄i cū crucis signo z ipm sanauit. Et scūs
Hiero. pdict⁹ silr p signū crucis z in nomine crucifixi leonis pedē restaurauit.
Item ppha Helizcus sanādo puez vidue sarepte: mirabiles fecit ritus appa-
ratus z gest⁹ anteqz puer fuit resuscitat⁹. vñ nec xp̄m nec alios scōs viros in suis
apparatibz: gestibz z moribz tam pñaciter arguam⁹: cū ipsius scz chusti actio
sit nostra instructio. z consequēter alioꝝ chustifideliū. si quos fecerint signozuz
apparatus: nō tam arroganter corrigam⁹. Perpende desup quot ritus: tactus
et mores exercent psbyteri in pñt baptizādis q in pñtina ecclia fuissent exor-
bitantes. nam baptizabāt in noīe xp̄i z oēs fuerāt grā spūscī muniti. vñ le. et
no. in. c. Estote. de re iudi. q in his in qbz dubitam⁹ q animo fiant nisi ex natu-
ra sint mala. hec in melioꝝe ptem sunt interpretanda. sic interdū excusat menda-
cium. put cōtingebat in egypto tpe Pharaonis de mendacio obstetricū. z repu-
tatur a quibsdā opus meritorii put etiā ille excusat qui hoīem abscondit a la-
tronibz aut raptoribz quesitū. licet stricto iure dicatur qz p nullo bono malū sit fa-
ciendū. sed econtra dicit q inter duo mala min⁹ malū est eliciendū aut eligen-
dū. Et igit mibi simpliciano put libris necessarijs orbatō z incarceration (saluo
tamen semp saniori psilio) videt q carminātes z verbis contra fidem catholi-
cam aut iuris dispositionē nō pferentes sed simplr z de plano ad saluādū crea-
turas omipotētis animatas aut inanimatas. put rusticus in themate conscri-
ptus simplr pcessit. z q idem nō peccauerit sed poti⁹ meruerit q se et suos pau-
perculos quoz curā iure diuino z hūano naturalr gessit de magnis dānis z pe-
nuria releuauit. vnde iura pmittūt ne pereat fruct⁹ in terra nra miseratione di-
uina diffusus (si necessitas imminet. q in die festo colligat. defalcat z habitacu-
lis fideliter reponat. quod als sine necessitate tanqz mortale nō cōcedit. Quat-
igitur vt putas sit imminens z vrgens necessitas dū p paupibz infantulis fame
lamentabilr eiulantibz refocillat animal tam magni pfectus z cōparatiōe tan-
tus. sicut si p pñcipe equus restauraret generosus. aut mula cardinalis vñ?

magni potentatus .et talis restauratio fit per tam facilis ⁊ leuis sine leſione ſi
dei benediſtiōis et verboꝝ ritus.nouerant eū q ſui pgenitoꝝ taliter ꝑfecer
runt : ⁊ fortaſſis eſt archanū dei q ſancti viri ꝑ reuelatiōē diuinā ꝑceperunt
ſicut olim ꝑ h verbū Ananizapta reſeruātū tentū ꝑ portatū contra peſtilentias
fideliter credentes ſecuritātē ꝑceperūt. Nam experienter videt ⁊ ab ecclia ꝑ
mitti q illi qui ꝑ certas verboꝝ formas ſerpentes tollunt ꝑut apli fecerunt: ⁊
tangunt ⁊ in medicinalibꝫ reſectionibꝫ multipliciter deducūt. imo leproſos ſa
nando nōdū fundamētali infectos multū ꝑficiūt. et ecce q ille qui ꝑꝑrie talibꝫ
verboꝝ exorcismiſ in eadē forma nō vtitur. licet fortiora loquatꝫ nihil apud ſer
pentes operatꝫ. Ecce gliſus ⁊ mirabilis deꝫ in ſanctis ſuis : hominibꝫ cōceſſit
tale myſteriū bonis: ſimilꝫ ⁊ criminofiſ. et idem ipſe deus ꝑuincit q ſiliꝫ ſui ſa
cratiſſimū corpus ꝑ bonū ⁊ malū ſacerdotē: ꝑ certā ⁊ determinatā verboꝝ for
mam et nō aliā de ſummo celoz thꝛono ad altariſ menſam coaptatur. et ꝑ ſa
cerdotem eiꝫdē tangitur ⁊ leuat manū mundā vel imundā. vñ dicit Greg. q
miracula minora ꝑ maiora probantꝫ. vnde minꝫ eſt miraculū ſi ꝑ certā verboꝝ
formā de euangelica veritate ſumptā ſanamꝫ equū: mulā vel vaccā a graui do
lore ſauciatam: qꝫ ſi ꝑ certam aliam formā extra euangelicā veritatē: nō tamen
euangelio aut catholica fide contrariam: contentā aut conſcriptam .

Alii tractat' exorcismoz seu adiurationũ

Doniā deus magnus dñs ⁊ rex ma

gnus sup oēs deos. Flouit q̄ gentes que quondā deos coluerunt
meditati sunt inania. nihilomin⁹ tamē illo p̄mittēte pfecerūt gran-
dis magnificencie mirabilia. put narrat Valer⁹ max⁹m li. i. c. vlt
et Jsid. li. ethimo. it. c. xj. de dñs gentiū. z Virgili⁹ optim⁹ poetaz. ex q̄z libris
per mūdi climata dispersis supstitutionē diuersaz abusiones etiā xp̄ifideles rece-
perunt: p̄mittunt tñ z inbibent libri tales legi iuxta materiaz z p̄sonaz disposi-
tiones. vt plene le. z no. xxxvij. dis. in pñ. et multis. c. se. Hinc clerici peritiores
et imperiti eccl̄iaz: curati z p̄les p̄nter ad pplm plerunq̄ speciales z generales
ppalarunt doctrinando. phibitiōes. z accidiosa q̄dam corporis lassitudine scri-
pturas scrutinio solerti scrutari scrutantes defecerūt. z discretionis clare deter-
minationis p̄sertim in exorci finis. i. adiurationib⁹ z bñdictiōib⁹ z carminibus
et carmiatorib⁹ z carminatricib⁹ z eorundē dictamib⁹ aromātū more: minutim
nō trauerūt. sed sicut gall⁹ p̄ prunas supficialiter strepitauerūt. put hī q̄ de vsu
rarum cōtractib⁹ et eius differentijs rimari lassati p̄ libros studiose certificari
nolunt. Et p̄pterea general⁹ oīs p̄tractis cōmertū phibere consueuerūt. z sub
orationis dominice prosa omia debita debitorib⁹ nostris dimitti contendunt.
et hī errant corde. Ponit autē Jo. in sum. p̄fē. li. j. ti. xj. q. xiiij. de carminibus
et carminatricib⁹ z carmiatorib⁹ de materie p̄sentis determinatione certā pre-
stionē. et allegat sc̄tñ Tho. de acq̄no venerabilē. Sed iudicio mei Felicis pre-
positi Solodoren⁹. et cantoris Thuricen⁹. decretor⁹ doctor⁹ multū inuul⁹ saluo
saniori apparet q̄ in tam magno generali nūmūq̄ frequērationis negotio ad
competentis saturitatē declarationē non p̄cesserit. z hoc p̄pter maior⁹ supabun-

Alius tractatus

dantium sibi cōtinuo concurrentiū in grauioribus questionū materiarum decisionibus tanq̃ plurib; attent? hūaniter sibi fuit minor ad singula sensus, prout legitur et notat de heret. Accusatus. §. De questionib; .li. vj. vel fortassis p tunc tales exorcismi adiurationes et carminationes nō prout modo fuerunt tam frequentes et plerunq; theologi nimias subtilitatis a iure nō prohibite conculcarunt intricacionis cōnoluciones. p̃tusi sensus mei nubeculas turbulenti? cōglutinantes. Unde nuper casualr perscrutando reperi quasdam scripturas per reuerendū in christo patrem et dominū meum dñm episcopū Lausannē approbatas. et insup ex improvisu pridie legendo quandā collationis compilationē. quam in Heydelbergē studio quondā comperi dictatam. et vt rebus mirabilibus fidem prebeant facta mirabiliora. vt dicit Greg. in omelia et igitur huius collatiōis mysteriū prius expediāmus. et hinc ad vltiora procedāmus. Et ecce audi rem p̃rie gestam q̃ de anno dñi. M. cccc. die sexta. mensis Februarij quidam peritus frater wernherus rector ordinis Augustinē. in aula episcopi Spirensis in opido Heydelbergē. reuocauit octo articulos tanq̃ erroneos: p̃ ipsum p̃dicatos. inter quos quart? de certis exorcismis erat talis. in forma vulgari patenter alemanico conceptus. Item der fierd das segen zymlich vnd on sind mög geschehen. Et consequēter dixit formā vnius exorcismi q̃ talis fuit de vulnerib; curandis. Christus ward geboren. christus ward verloren. Christus ward gefunden: der gesegnet dise wunden Im namen des vatters zc. Insup retulit idem lector q̃ in se et alijs hac vsus benedictiōe frequenter profecerit. hanc igitur verborū plationē ad mādātū domini episcopi Spirensis. et peritorū studiū Heydelbergē tanq̃ erroneā reuocauit: et se de cetero non platurā promisit. Unde causa nō erroris aut diffidentie sed informatiōis adipiscende. et non tantū mei pusillanimitatis sed multorū commorantiū in circuitu qui tales vel similes aut pares seu equiuales p̃ singulos dies proferunt et hominū languoribus et etiam pecorū et animalū brutorū doloribus et infirmitatibus experienter subuenire cōsueuerūt. et ponam? q̃ periti aut imperiti: ratiōes huiusmodi curationū non possint allegare. experimentū tamen curationis et dolorum sublationis p̃ causa patenter possunt assignare. put experienter vidi in hominibus et bestijs: tales (vt ita loq̃mur) adiurationes p̃ profas aut dictamia certorum p̃borū. plata pficere. Nam mgr Rasis almansoris monarcha i medicinis in sua practica. li. ix. in fine certas ponit morborū curas que dicunt et intitulant experimēta. Rasis almansoris: vbi scribit se et alios multipl̃ profecisse nullas tamē causam aut rationē huiusmodi curationū nisi solam allegat expientiam per magnos viros cū lucris ingentib; acquisitam: vt dicimus contra morsum canis rabidi pilos suos valere vbi nllā ratio colligitur nisi q̃ vsus et experientia patenter inducit. sic fit de morsu letali scorpionis. qui si mors sup ictu p̃terit venenū veneno subleuatur et homo de morte liberatur. de quo etiaz infra dicitur. Sunt autē qui in talibus carminū dictaminib; multū rimos verborum vulgariū de omnib; linguis despexerunt. sed quid dicem?. Nam et sancti p̃es in scripturis sacris freq̃nt metris exametris et pentametris: vt hic Salue festa dies. et insup lyricis et heroycis et elegiacis et buccolicis et rigmaticis vsi fuerūt vt patet p̃ omes hymnos et plerisq; sequentijs. et Boetius de consol. vsus est omnium metrorū odis et totum psalteriū apud hebreos videtur metricū. vt dicit Isid. et himo. li. v. c. xj. Carminant aut in omi lingua frequēti? ode rignas tice vel metra vt ipsius materie progressus firmet facilius et stabiletur in his

exorcismorum seu adiura.

mane sagacitatis memoria : et ornatus et floridus et labilis et lympidus ac facilis proferatur in omni platura. Sed nunc procedam⁹ ad predictorum verborum formam et conuertam⁹ simpliciter in nostre latinitatis nostre prole grammatica. Nam dicit Aug⁹ sup Mathen. et habetur de ver. sig. c. Nihil obstat narrandi diuersitas ubi eadem dicuntur: maxime cum quilibet euangelista eodem ordine credat dicere quod deus voluit. Nec ibi. ac si diceret. verba transposita idem significant de conse. dis. iij. c. j. de rescrip. Causa quoque. et igitur taliter transponamus dicendo. Christus est natus. christus est perditus. christus est inuentus. et ille benedictus hoc vulnus In nomine patris etc. Nam quod christus natus est patz Math. j. et ij. et Lu. ij. et quod christus perditus est: et per suos parentes requisitus et inuentus est patet Lu. ij. Et sic patz quod huiusmodi verba ex radicibus sanctorum euangeliorum sunt extracta. Nam hoc est quotidianum quod in diuinis officiis per salutem mentis et corporis suppliciter rogam⁹ dominum. Unde Petrus apostolorum princeps dixit ad Eneam. Sane te dominus noster Iesus christus: surge sterneret tui. Act. ix. Item Barnabas fiducialiter agens in nomine domini nostri Iesu christi et miracula fecit. ut ibidem et christus dixit Marci. xij. Amen quippe dico vobis: si habueritis fidem sicut granum sinapis et dixeritis monti huic. transi hinc et transibit. et nihil impossibile erit vobis etc. Unde si bona fide dixerit homo huic morbo transi hinc. et nihil vel aliquid aliud adderet: et homines sanaret. quis sibi improperaret: Nam christus (ut legitur in euangelio Johannis. ix) cepit in terra et fecit lutum ex sputo et liniuit lutum super oculos ceci. et dixit ei. Vade et lavare in natatoria syloe etc. quis dubitat quin si christus nutu vel verbo simplici voluisset. cecus iste sanatus fuisset: nihilominus tamen tot fecit verborum et gestorum apparatus. prout simplici verbo imperatiuo dixit leproso. sanare et sanatus est. Marci. j. Regulariter autem christi actio nostra est instructio. ij. q. j. Deus omnipotens. de iure iuri. Et si christus de quo de pse. dis. ij. Liquidum. et dixit Greg. in omelia Lu. x. dominus et saluator noster frater carissimus aliquando nos admonet sermonibus. aliquando vero operibus. Ipsa enim facta precepta sunt. quia dum aliquid factus facit: quid agere debeamus innotescit. Et hic dixit frequenter ad homines. fides tua te saluum fecit: et non in anima tantum sed etiam in corpore. ut Math. ix. Marci. v. et x. et Luc. vii. et viij. et xij. et xvij. et fides est que vincit mundum. j. Joh. v. xj. q. viij. Salsificantibus. Unde dixit apostolus. Omne quodcumque facitis in verbo aut in opere. omnia in nomine domini nostri Iesu christi facite. gratias agentes deo patri per ipsum etc. ad Colloc. iij. xxvj. q. v. Non licet. Et non erit impossibile apud deum omne verbum. Lu. j. Unde dixit Petrus ad Iesum. Preceptor per totam noctem laborantes nihil cepimus: in verbo autem tuo laborabo rhere. et cum hoc fecisset: concluderunt piscium multitudinem copiosam Lu. v. Et iterum dixit Christus. Amen amen dico vobis: quia qui verbum meum audit et credit ei qui misit me habet vitam eternam Joh. v. Item dixit christus Marci vlt. Signa autem eos qui crediderint hec sequuntur. in nomine meo demonia eijcient. linguis loquentur novis. et si mortiferum quid biberint: non eos nocebit. super egros manus imponet et bene habebunt etc. et igitur. Quicumque inuocauerit nomen domini saluus erit. ad Rom. x. de pe. dist. iij. Adhuc instant. Et hic apostolus et hic canon generaliter loquentes non distinguunt qualitercumque aut quomodocumque inuocemus nomen domini aut eius mysteria nec nos distinguere debemus. ut. ij. q. v. Consultasti. ff. de pub. indi. j. De precio. neque in fontem. i. inno centem habebit dominus cum qui assumpsit nomen dei frustra. Exod. xx. et xxij. q. iij. Necesse. Unde dixit Beda in ome. prout habet de re. iur. c. ij. super verbo euan

Alius tractatus

geliste nolite iudicare et non iudicabimini. *Math. vij. Lu. vi. et vij. q. i.* Deus omnipotens. hoc loco nihil aliud nobis precipi estimo. nisi ut ea facta que dubium est quod animo fiant in meliorem partem interpretemur. quod enim scriptum est *Ex fructibus eorum cognoscetis eos.* de manifestis dictum est quod non possunt bono animo fieri ut stuprum blasphemie ebrietates et similia. de quibus nobis permittit iudicare. *Hec ille.* Et hec proprie ad propositum nostrum. Et si dubia in meliorem partem interpretari iubemur: permittit. Quare non ea de quibus non dubitamus quin fiant bono animo et interpretemur sed ut res potius valeat quam pereat. de ver. sig. Abbate. de si. instru. *Dilectos. ff. de. re. du. l.* Quatenus. Et si benigniorem sententiam sequi debemus in re dubia et potius in certa. et ubi res penitus est bona. ff. in testa. delen. l. Proxime. et verba debent fuisse intentioni: et non intentio verbis. per quodam enim exprimitur intentio *xxij. q. v.* Dum ane aures. *xxxvij. dis.* Sedulo. *j. q. j.* Marchion. de p. sig. In intelligentia. et deus plus respicit intentionem quam actus. *xv. q. vij.* Si sacerdotibus. et si. sequenti in fi. et intentio regulariter iudicat hominem. *xxij. q. v.* Non est. Hic autem in proposito est opus bonum. intentio bona. et quod sunt veritatis et salutis mysteria sumpta radicatus: permittit tractum est de corpore sanctorum evangeliorum: ut patet. unde pingue quodum de pingui intellectu processit. ut le. et no. *xi. q. iij. c. pe.* et verba tam clara civili modo non captiose sunt intelligenda. *iiij. dis.* Erit. ff. de serui. l. Si cui. Unde dixit christus In nomine meo demonia eijciuntur. *Mar. xvj. et io dixit ad Iherosolimam. lxxij.* discipuli domini revertentes cum gaudio. Domine etiam demonia subijciunt nobis in nomine tuo. *Lu. x.* Unde dixerunt apostoli. nec enim aliud nomen datum est hominibus in quo oporteat nos saluos fieri. *Act. iij. et infra.* et nunc domine respice in minas eorum videlicet in deorum. et da tuis cum omni fiducia loquar tui in eo quod manu tuam extendas ad sanitates et signa et prodigia fieri per nomen sancti filii tui Iesu. *Hec ibi.* Et hec omnia fiant sicut hic in proposito: ne nomen domini et doctrina blasphemetur. *j. Thi. vj.* Unde dixit dominus vices Deutero. *vij.* Non in solo pane vivit homo. sed in omni quod procedit de ore dei. *Math. iij.* Unde verba dei sunt semen. quod autem cadit in terram bonam aut malam. si in bonam facit fructum. sicut hic in proposito. si in mala non facit fructum. ut le. et no. *Luc. vij.* Sunt autem pueriores hominum simplicitate verborum pueritantes et adulterantes verbum dei ut dixit apostolus. *ij. Cor. ij. et iij.* quod exponit Gregorius moral. *li. xxij. c. xv.* sic ingens. Adulterare namque est verbum dei: aut aliter sentire de illo quam est aut ex eo non spirituales fructus sed adulterinos fetus querere laudis humane. ex sinceritate vero loqui qui est nil in eloquio extra quam oportet acquirere. sed ex deo loquitur qui se non a se habere sed a deo accepisse quod loquitur. *Hec ille.* Unde libere est quod uti libere quilibet potest verbo dei ad eum usum ad quem uti licite possumus. Nec obstat. *ij. q. v.* Consultasti. Quod quidem. c. allegant quidam doctores sacre theologie tales adinventiones. ubi dicitur quod sanctorum patrum documentum sancitum non est: suppositio adinventionis non est presumendum. et in isto. c. Stephanus papa locutus fuit per hos qui ferventis aqua et candentis ferri iudicium fieri voluerunt in ecclesia dei. ut ibidem patet in rubro. Unde dicitur glo. ibidem super. p. Suppositio. vtili autem et necessaria videlicet adinventionis licet uti. et alle. multa iura: et ubi canon non excipit: nec nos excipere debemus: ut pallegatum est. et omnia concessa intelligunt de iure contra nisi prohibita in certis casibus inveniuntur ut innuit *xxvij. q. ij.* Per diuine. de sen. excus. Plur. concordat nobiscum. si saltem bene propendamus. frater Alsten. *li. j. c. xv.* licet benivolentibus verbis: attendit pluribus alijs. Sed ad sedandam rigoris severitatem illorum qui nimis rigoroze solent in his exorcismis simplici mentes perturbare. Notandum ut le. et no. *xi. dis. j. q.* Salomon ante nominis domini nostri Iesu Christi invocationis institutionem et eius adventum

exorcismoz seu adiura.

quendā modū exorcizandi adinuenit. quo demones adiurati ab obsessis corpo-
ribz pellebant. et igit hodie huic officio mācipati: exorciste vocati sūt. Hec ibi.
Unde nigromāticī in vno libroz suoz volumie qđ dicit officioz hnt canones
quos dicit vincula Salomōis: quē libz cū multis alijs per Salomonem in
Arabia in certis montū cauernis absconditū reperit Virgili⁹ tpe Octauiani
imperatoris et de Arabica lingua in nostrā latinā plationē transtulit. p quem
hodie hmoi nigromāticoz presumptio. demones ad obsequiozū mirandoz mi-
nisteria hoīm coartare cōsuevit. Itē vt dicit mgi i hysto. iij. Re. iij. Salomō
excogitauit adiuratōes qbz egritudines solebāt mitigari. alias qz quibz demo-
nes eijcerent. et alias quibz obstricti nō redirent. excogitauit etiā caracteres q
inscribebant gēmis q posite in naribz arreptitij cū radice. Salomoni mōstra-
ta: statim eū a demōibz liberauit. Hec scientia plurimū valuit in gente hebreo-
rum: et maxime necessaria erat. Hec ibi. Et plura alia hos exorcismos appro-
bantia. Item scribit idem magister in hystorijs Exo. ij. q moyses erat vir bel-
licosus: et dum fugebat de ēgypto in ethiopiam. et succurrebat regi ethiopū ma-
gnifice nimis. et igit Tharnis filia regis oculos suos iniecit in moysen cū fue-
rit homo mire pulcritudinis. et ex cōdicto ipsa tradidit moyse ciuitatē si duce-
ret eam in vxorē: et ita factū est. Dum autem Moyses redire vellet ad populū
suū nō aduenit vxor. qz philocapta ipm miro mō dilexit. pinde Moyses tanqz
vir peritus astroz imagines sculpsit in gēmis hui⁹ efficacie vt altera memoriā
altera obliuionē conferret amoris. cumqz paribz annulis eam instruxisset. altez
scilicet obliuionis annulū vxori p̄buit. alterum ipse tulit. vt sic pari amore pari-
bus annulis insignirent. Cepit ergo mulier amoris viri obliuisci. et tandem lē-
bere in egyptum regressus est. Item vt dicit Aug⁹. in libro de ciui. dei. et ha-
betur. xxxj. q. v. Hec mirū. q illa nobilis mulier Circe maga famosissima: soci-
os Ulyssis viri clarissimi p carmia sua mutauit in bestias. et Archades. id est
gentes de Archadia sacrificio deo suo ligo immolabant. ex quo quicūqz sume-
rent in bestiarū formas cōuerterentur. Item his diebz sunt homines arte natu-
rali: et etiā ministerio demoniali. aeris serenitatē cōuertentes in formidinem.
et grandinis et niuiū et pruine et ventoz bozrealium patenter inducētes tempe-
statem. de quo plene scripsi in libro de nobilitate. c. xxxij. et ecce si tales et aliij
plures de quibz narrat Valerius maxim⁹ libro. j. c. vlt. per carmina vel artes
aut alia machinamēta apud deos suos pmissione dñi dei nostri perfecērūt mi-
rabilia. quare nō fidei nostre veri p̄fessores dicerent cum Moyses (et nunc canit
ecclesia) Non est alia natio tam grandis que habeat deos appropinqntes sibi
sicut deus adest cūctis obsecrationibz nostris. Deut. iij. et quare nō idē om-
nipotens deus nr nō tantū habentibz fidē sicut granū synapis: sed sicut granū
cucumeris. imo sicut montes et colles: ligna fructifera et omnes cedri inclinaret
aures suas ad p̄ces nostras: et attenderet pie inuocantibz eū: et cōderet illis sa-
lutare suū. Vñ conueniēter scripturas introducā qđ de supradicto domino
meo dño epō Lausannei in forma pprie subscripta recepim⁹ de maledictiōe seu
imprecatiōe ferēda contra sanguisugas: pisces inficientes et omnes vermes
terrestres seu aquaticas. mures. locustas. papilionēs et cetera animalia fruct⁹
terre vastantia seu pisces que talis est. Quoniā male pene a deo infligit ppter
nostra peccata primo et ante omnia debem⁹ conuerti ad deum et peccata dimit-
tere et cum oratiōibz et p̄cessionibz deum rogare suppliciter vt plagas ab ipso
nobis inflictas propter peccata nostra dignet amouere a nobis. Deinde curas

Alius tractatus

ius seu ille ad quem pertinet impetratione seu maledictione inferre contra animalia nocentia tanquam iudex ex officio constituat unum procuratorem pro populo, sed convenientius esset quod populus daret unum cum reuerentia et honore debito, qui petat discerni citationem contra animalia, citatione pro decem mittatur certus nuntius ad campos seu vineas aut littora aquarum secundum quod erit necessarium, et ibi citentur coram tali: in crastino tali hora responsura de his que sibi obijciuntur sub pena maledictionis eis inferende, et ad locum et tempus constitutum compareat procurator populi et petat mandari dictis animalibus. Quo audito nihilominus si potest habere aliquod de ipsis animalibus ante eum constitutis sedens mandabit eis presentibus et absentibus ut presentibus comminando maledictionem omnipotentis dei et totius curie celestis et ecclesie, ut infra tres dies, assignando primum per primum terminum, secundum per secundum, et tertium per tertium, et peremptorie a tali territorio vel aquis recedant, et animalia que inficiunt inquiete dimittant vel nocere fructibus terre desistant, et se in talem locum reducant in quo nulli nocere possint, quod si non fecerint compareant ad tempus assignatum redditura rationem quare non paruerint aliter lapsa termino, procedatur in contumaciam contra ea, et si animalia sunt presentia restituantur ad locum seu aquas unde recepta sunt, si autem recesserint infra terminum denique gratie deo per processiones et orationes: et benedicantur aque in forma que inferius continetur, ubi vero non recesserint: continuabitur processus sine intermissione, et si animalia haberi possint iterum ducantur ad presentiam: ut prius, et procurator populi petat ferri sententiam cum suis rationibus ea absolui ab impetitione aduersarii, et tandem quod deus pronior est ad miserendum quam ad puniendum concludat in causa per populum, et ferat sententiam contra illa, et tunc quod ex parte omnipotentis dei et totius curie celestis ac ecclesie sancte dei sunt maledicenda et omnia mala contra ea imprecanda: interficiat animalia ibi presentia: et ad statim cum processione et aqua benedicta procedat ad maledictionem animalium, et benedictionem aquarum vel camporum ut sequitur. Adiutorium nostrum in nomine domini. Qui fecit celum et terram. Domine exaudi orationem meam. Et clamor meus ad te veniat. Domine vobiscum. Oremus. Preces nostras quesumus domine clementer exaudi, ut qui iuste pro peccatis nostris hanc verminum seu murium et persecutionem patimur, pro cuius nominis gloria ab ea misericorditer liberemur, ut procul a tua potentia expulsi nulli noceant, et hos campos vel vineas vel aquas in tranquillitate et quiete dimittant, quatenus ex eis surgentia et orta tue maiestati deferuiant, et nostrae necessitati subueniant. Per christum dominum nostrum. Item subiungatur mox alia et sequens collecta. Omnipotens sempiternus deus, omnium remunerator et peccatorum maximus miserator, in cuius nomine omnia genua flectunt: celestia terrestria et inferna, tua potentia nobis peccatoribus omnipotens concede, ut quod de tua misericordia confisi agimus: per tuam gratiam efficacem consequamur effectum, quatenus hos pestiferos vermes vel mures per nos tuos maledicendos maledicas, segregandos segreges, exterminandos extermines: ut per tuam clementiam ab hac peste liberati, gratiarum actiones maiestati tue libere referamus. Per christum dominum nostrum. Item mox subiungat exorcismus talis ut sequitur. Exorcizo vos pestiferos vermes seu mures per deum patrem omnipotentem et Iesum christum filium eius et spiritum sanctum ab utroque procedente ut confestim recedatis ab his aquis campis seu vineis et nec amplius in eis habitetis, sed ad ea loca transceatis in quibus nemini nocere possitis: pro parte omnipotentis dei et totius curie celestis ac ecclesie sancte dei vos maledicensque quocumque ieritis sitis maledicti, deficientes

exorcismoz seu adiurationū

de die in diem in vosp̄s et decreſcentes: quatenus reliquie de vobis nullo in loco inueniant niſi neceſſarie ad ſalutē et vſuz humanū: quod p̄ſtare dignetur qui ventur⁹ eſt iudicare viuos et mortuos et ſeculū per ignem. Item ſequit̄ oratio ſup aquas. Domine Jeſu chriſte qui iordanis flumen benedixiſti: et in eodē baptizatus aquas mūdāſti et purificaſti. vt clemētū ſalubre efficerent in remiſſionem peccatorū: has aquas quoq; benedicere et ſanctificare et mūdare digne riſ: vt nil in eis noxiū: nil peſtilens vel inficiens. nil corrūpens remaneat: ſed omnia pura et mūda in eis efficiant. quaten⁹ que ad vſum humanū et eis creata ſunt cum ſalute noſtra et gloria tua aſſumamus. Per xp̄m dñm noſtr. Amē. Et tunc ſequit̄ confirmatio predictoz. Official' curie Lauſanneſ. venerabili et circūſpecto viro dño plebano Bernenſ. ſalutem. viſa ſupplicatione pro parte nobiliū dominoz. Sculteti et conſulū de Berno. de et ſupra caſu in annexis mentionato ac eius tenore conſiderato: volentes eiſdem et eorū ſubditis benigniter puidere. vobis de cui⁹ legalitate et industria nō immerito confidimus. tenore p̄ſentū cōmittim⁹ et mādāmus q̄ten⁹ maledictiōes ſeu imp̄catiōes inferendas contra ſanguifugas et alia animalia in annexis mētionata. p̄lb prius ad deuotionē p̄gregato. et caſu ipſi populo expoſito iuxta formā et tenore in dictis annexis mētionatis: vice et auctoritate reuerendi in xp̄o patri et dñi n̄ri dñi Georgij de Salutis miſeratione diuina Lauſanneſ epi ſeruato mō in dictis annexis mētionato faciatis et om̄ia et ſingula alia in dictis annexis mētionata ad debite executionis effectū demādetis. ſup q̄b vices p̄ſati dñi n̄ri Lauſanneſ epi et n̄ras vob p̄ntiuz tenore cōmittim⁹. Datū et actuz ſub n̄ro manuali ſigno et ſigillo curie n̄re die. xxiij. menſis Martij. anno dñi. M. cccclj. Quo quidez adiurationis ſeu exorcismi⁹ et alijs inde ſecutis p̄ceſſu ſolliter inſpectis: vidi q̄ ſunt de hic ſtanti⁹ hui⁹ iudiciarij ritus ſubſannātes p̄ſecutionē tanq; aduerſ⁹ animalia bruta impeccabilia fulminatā. et igit̄ reſumo qd̄ p̄dicim⁹ q̄ oīa chriſti actio eſt n̄ra inſtructio. et q̄ facta ipſius p̄cepta ſunt tacitus et c. Nonne vt legiſ Marci. xj. Dñs noſter Jeſus xp̄s ſiſt iuſti iudicis et contra rē inanimataz more p̄giuo ſeruauit iudicioz executionē. Nā dñ ipſe qui nihilomin⁹ cūcta no uir anteq; fieret. Dan. xij. Exiret de bethania et eſuriret: cū vidiffet ficū a longe habentē folia: venit ſi quid forte inueniret in ea. et cū veniffet ad eaz nihil inuenit preter folia. Non enī erat tēpus ficoz. Et reſpondēs dixit ei. Jaz nō amplius in eternū ex te quiſq; fructus māducet. et dñ alio die reuerſus eſt et diſci puli cum eo. viderūt ficū aridam factā a radicibus cui maledixerat dñs. Ecce chriſtus noluit maledicere huic arbori niſi prius tanq; iudici ſibi conſtaret legitimo documento. videlicet p̄ vſum de ſue ſterilitatis maleficio. et duz infor mat⁹ fuit de hoc. p̄nunciavit maledictiōis ſententiā cū edicto publico. et ſb adiuncto ſolēniter diſcipuloz ſuoz tanq; viroz fidedignoz omī exceptiōe: maioris fidei teſtimonio. Eſt enī efficax p̄batio dñi res de q̄ agit ſubijcitur oculo. vt legiſ et no. de p̄ſcrip. Quia iudicis. de libel. ob. c. ij. ff. fi. regū. Si irruptione. in fine. de quo plene per Jo. an. in addi. ſpe. de teſti. §. i. ff. Item q̄ non perhibet. in addi. maior. Sic etiā dñs anteq; damnaret ſodomitas. Descendā inquit et videbo utrū clamor qui venit ad me opere cōpleuerint an non. ita vt ſciam Benef. c. xij. de ſimo. Licet hely. ij. q. i. Deus om̄ps. de accu. Qualiter. ij. Nec nouū eſt q̄ creature dei ſit maledictio. etiā ſi ſit inanimata aut irrationabilis in hoc mūdo. Nā dñs dixit Maledicta terra in ope tuo. Gen. ij. et itez dixit ad ſerpentē. Maledict⁹ eris inter oīa animātia terre. Ibidē. Et angelus dñi dixit

Alius tractat'

filij israel maledicite terre marath. Judicū. v. et David propheta rex et amicus dei maledixit montibus gelboe. dum inquit. Nec ros nec pluuia veniat super vos. nec sint agri prouinciarum. quia ibidem ceciderunt fortes israel. ij. Regu. j. et Job vir simplex et iustus maledixit diei in quo natus est. Job. iij. et Hieremias propheta dixit. Valedicta dies in qua natus sum: dies in qua peperit me mater mea non sit benedicta. De quibus iam dictis maledictionibus primis plene videamus Gregorium in moralibus li. iij. c. ij. et sequenti. Et legitur de Virgilio predicto quod exterminauit et relegauit perpetuo omnes muscas aut genus muscarum de macellis Parthenope ciuitatis ad nutum angusti imperatoris videlicet Octavianus cuius cancellarius fuit. Quam quidem Augustus exposit Neapolim vocari maluit. ex qua totum regnum Neapolie nomen acquisiuit. Item prout publica vox est et fama: imo veritas quod in dyocesi Luriensis prouincie Baguntine rudissima videtur terra inter montes et colles germanie preminentiores collocata: que propter aritudinem vallium et multitudinem montium multum est cara. Unde quondam quoddam genus vermiculorum seu brucorum: quod secundum Isidorum libro ethimo. xij. c. v. Cantarida vocatur: vel fin alios limax. ex eo quod de limo terre nascatur: seu alemanico nomine Jugar nuncupatur. sunt autem albi coloris et nigri capitis: sex pedum: in longitudine medij digiti. et tertio anno sue generationis ad instar formice prumpunt more volatili que suo more malicioso: agros et prata campos et cespites et alia loca plana seu montosa. fenum et herbam et gramina aliosque terre fructus germinantia: infra terram et iuxta radices girando. spaciando. sulcando. euertendo. conterendo: et corrosione sua germina terre radicibus sterilizando. Unde non sine consultissimo communi terre totius ibidem incolarum decreto: quadam naturali sagacitate modus talis adinuenitur. et non carens ratione. unde predicti terrigene dictas cantaridas ad iudicium prouinciale per edictum publicum (prout quondam fiebat in albo pretoris citari et enocari fecerunt. et ipsis citatis et non contentibus propter suorum corporum exiguitatem et etatis minoritatem. Iudei ex officio ut gauderent iura minorum. ut le. et no. ff. de minoribus. quasi per totum. et. xv. q. iij. Non est. et Archidia. c. vlti. de iudi. li. vj. eisdem cantaridis curatorem. procuratorem. iudicem et oratorem certum ibidem existentem et presentem qui fideliter deuenit petitionibus et accusationibus terrigenarum respondens et duplicationibus et triplicationibus rite peractis: obtinuit pro dictis cantaridis cum sint creatura dei. et a tanto tempe cuius initium non fuit in hominum memoria habuerunt tales ius. et in talibus terris habitacula sua et ne priuarentur alimentis suo petiuit procurator ipsorum quod non expellerentur a suis possessionibus nisi ipsis consentientibus alia sibi iudicialiter assignarentur loca. et ita factum est: et hodie rite fuatur et ipsis cantaridis per annos singulos in tempore suo terre portio certissima reseruatur. et ibidem conueniunt. et nullus de cetero per ipsos angariatur. Sed prout predictimus quod facta mirabilia fidem prebeant rebus mirabilioribus auribus percipere prout nobis retulit nuper rusticus quidam antiquissimus et contra animalia bruta processus breuioris concernitur apparatus. Nam dum habitationis domus ruralis aliquis (prout sepe per rura fieri consuevit) qualitercumque contaminata fuerit aut occupata serpentibus. colubris. aspidibus. viperis. natricibus. nepis. stellionibus diphis. anguibus. ceculis. lacertis. bufonibus: et exuijs: aut quorumcumque vermium venenosorum generibus. et ipse rusticus vel alter bona fide quasi loquimur montibus se inclinarent. ut promissimus dixerit hec verba vel in effectu similia. Ich beschwer uch würm by dem almechtigen gott: das uch dise statt oder hufz als vnmer

exorcismorum seu adiurationum

sy als vnmer gott ist der mann der cyn falsch vteyl spricht vnn̄d cyn rechte kan Im namen des vatters zc. Ac si diceret. Ego adiuro vos vermes p om̄ni potentē deū vt ille locus sit vobis tam detestabilis prout deo est vir ille qui falsam sententiā protulit et iustam nouit In nomine patris z fi. z c. Et hec verba similiter mutatis mutandis dicta pficiunt dūmodo equū aut mulam seu alia animalia lūbrici vel vermes in visceribus corrodunt prout fidedigni nobis patenter retulerūt z experienter pbauerūt. Nam probat Joh. in summa. li. j. titu. xj. q. xij. q. in incantationibz serpentū vel quorūcūqz animalū si respectus habeatur solū ad verba sacra z ad virtutem diuinā nō est illicitum vt hic fieri potest. Et in hoc videt q sanctū z terribile est nomen dei in vniuersa terra. Nam olim quidā episcopus Lausannē. (prout hystoriarū suarum prolatio dicit) totū genus anguillarū de lacu grandi sibi vicino z ex omnibz aquis pfluētibus in eo. patenter perpetuo relegauit. vt vsqz nunc z p̄sentibz diebus nulla permānere poterit. Lacus autē in longitudine quasi dietam: z per latitudinē duas leucas cōprehendit: et Rodanus flumi⁹ p̄transiens in eodem edicto permansit. Sic beatus heremita p̄uim̄ni⁹ insulam sancti Marci prope Constantiā venenosus coīquinata vermibus: totaliter mūdauit suis p̄cibz. Sed nūc corroblando p̄dicta ad exorcismū p̄fati redeam⁹ ruralis z non mireris q execrabilis tanti prolatis criminis: videlicet falsi iudicis sit causa expulsiōis tal tam palam violenti recessus eliminatiōis. Nam in hoc videt q nō tantū cōtrariū contrario purgat. vt le. z no. in Cle. Lupientes. de penis. sed etiam malū malo naturaliter repellit. vt dum mēbrū igne lesū mox igni reapplicat aut membrum frigore viciatū repentinū aqua frigida refocillat. z quodlibet illoz cōtrario remedio periclitat. Et nunc redeam⁹ ad p̄positū. Nam put narrat p̄dictus Joh. in sum. confess. et pbat li. j. ti. xj. q. cxxv. q. nō solū actus sodomiticus sed de eodē prolatis os loquentis z aures audientiū. z ipa quodāmodo polluit elementa. Et dicit impator in auten. vt nō lux. 5 na. 5. ij. q. de tali crimie generat pestilentie z tempestates. z sic ad p̄positū p̄ditiōes dicem⁹ iniqui iudices detestabiles. Nā tal' index fuit Pylatus et Cayphas z Annas et scribe et pharisei et seniores populi z p̄ncipes sacerdotū z legi z iurisperiti: q̄ xpm innocentē nouerunt z per suas sentēcias z simpliciū seditiones christū et Stephanū z Jacobum maiore z alios innocentes morti tradiderūt. z barrabā latronē dimiserūt. et tales z sibi similes iniqui iudices: dicūtur innocentū oppressores. pro quibz christus z Stephan⁹ in mortis agonia nō orauerūt: quia tales sciuerunt quid fecerunt: sed p alijs simpliciū. imperitis. spiculatoribz: ac personis impotētibz qui nesciuerūt qd fecerūt: p̄ces ad dñm vt illis dimitteret efficaciter fuderunt. z illi indubitātē salui facti sunt. sed alij suis in p̄ctis Tito z vespasiano coopantibz perierūt. vt le. z no. j. q. iij. 5. His ita. in fi. Et igit ad p̄positū qz tales iudices deo sunt tā odibiles tanqz homibz p̄noti vermes. vñ nō tm̄ p̄ntis vite loca s̄ etia celoz relegati p̄dunt habitatiōes. z cū Pylato mgro suo (nisi penituerint et lesis satisfecerint) cōpliciū quoqz eius recipiāt p̄petuas acerbatis z doloris penarū portiones. de quibz nuper feci tractatū contra iniquos iudices intitulatū: z consequētē alium qui intitulat de consolatiōe inique suppressorū ad instar innocentis Boetij. quē legimus p venerabilis phie p̄solationē refocillatū Et nunc vltra ad p̄dictorum corroboratiōis argumētū pcedam⁹. Nā hodie in sepultura Pylati q̄ est in lacu qdā montis fracti dyoces Constantien. vt narrat Petrus in sua Lombardica de passione dñi patētē videm⁹ dñ talis lacus tan

Alius tractat' exor.

27.
gitur aut paucissime mouetur per homines ppter criminis falsi videlicet iudicis Pilati detestationē. indubitanter etiam celo serenissimo. consequentur statim horrendissime per nubium coagulationes: et formidulose prumpunt tempestates in terrigenarum et incolarum pernitiones. Et ego Felix cum tribulationum socijs miserabiliter anxius: non frustra iudicis iniqui crimē scripturis fui psecutus. quia noui tanquam expertus: quot et qualis cordis et animi cruciatus patitur iniqua sententia latenter aut palam odio duro grauatus. Sunt autem hec duo crimina videlicet innocentis suppressio: et nature peruersio. de illis quattuor execrabilibus pre ceteris ad celum clamantibus. et tertium est innocentis sanguinis effusio. Unde Beatus Hieronymus. iij. dixit dominus ad Layn. Vox sanguinis tui Abel clamat ad me de terra. Et quartum ad celum clamans: est mercedis deseruite retentio. Unde Iacobus. v. Ecce merces operariorum qui messuerunt regiones vestras. qui fraudati sunt a vobis clamant: et clamor eorum in auribus sabaoth introiuit. Et glosa interli. ibidem dicit. Et si pauper omnia patienter ferentes non clamant: merces tamen retenta clamat. Unde Christus. Clamat in celum vox sanguis et sodomorum. Vox oppressorum: premia retenta laborum. Et si per talis clamorose vocis fremitus moueat natura. imo natura diuina. et etiam si vindictam retribuatur non mireris. et sic facit ad propositum. et utinam promissa perficeretur: et quod laboris sollicitudines operis artificem commendarent. ac que non prederent. singula multa tamen collecta iuuarent. Et concludendo dicimus (saluo iure loquentis sincerius) quod lector iste Augustinensis in studio Heidelbergensi in huius articulo prolationis reuocatione indebite fuit grauatus. et minus iuste prout premititur angariatus. et quod tales et sui similes adiurationes seu exorcismi aut imprecationis pronuntiatio licite et conuenienter admittitur. et per prelatos ecclesiarum non prohibeatur. et per hoc illius fides spes et caritas conseruatur. qui fidei nostre verbo et exemplo fuit exorcista disertissimus. et viuit et regnat per infinita seculorum secula benedictus Amen.

Finis.

De credulitate demonibus adhibēda.

Dominus noster Iesus christus dū

D in terra p̄dicaret: vsus est parabolis: exemplis: et rerū gestarū casib⁹: put iuxta Gregoriū eisdē tempib⁹ fecerūt palestini. et cōiter nunc grecorū ppl's. Dixit autē dñs int̄ cetera de diuine epulone in inferno sepulto: et de sui feruoris dolore crudelissimo Lu. xvi. et nō recordor me legisse christum alibi dixisse tam signanter de talis cruciatus igne perpetuo. licet infiniti doctores et viri sanctissimi. similiter et iudei desup quosq; et gentiles ut fuit Virgilius. Job et Plato de quibus infra dicitur. descripserint huiusmodi tormentorū et tororum qualitates. Sed (prout ait Grego. super Lucam in omelia nobis quotidiana) sic inquit Domin⁹ et saluator noster aliquādo verbis. aliquā vero operib⁹ nos admonet. Ipsa etenim facta eius p̄cepta sunt. qz dū aliquid tacitus facit: qd agere debeam⁹ innotescit. Et in alio loco scribitur Christi actio: nostra est instructio. Et igit̄ idē Grego. talē ritum tenuit dū libroz dyalogorū ad frēm Petz descripsit. Et nunc talē describam⁹ casum nouissimis dieb⁹ in veritate pactū. Quidā hō de plebeis et mechanic⁹ et p̄genie paupcula p̄creatus in sue iuuetutis tpe p̄pria sagacitate et ambitiois increate natural inclinatioe. vehemēter ditatus dilatatus et impinguatus: et omni tpali felicitate sublimatus. et inter potentiores vniuersitatis sue fuit habitus: tentus et reputatus. et intantū qz pplus in ipm p̄spiciebat: ipm obsuabat. et tanq; maiorē inter eos p̄ferre studebat. Hinc etiā plati: doctores et clerici plures ipsius adiutorio promoueri sperabant. similiter et ipsius odio persecuti: terribiliter timebant. Et dū in honore esset nō intellexit. sed cōparatus est iumentis insipientib⁹ et silis factus ē illis. quoniā iumentali more de anno dñi. M. ccccliiij. sine discretioe vitam finiuit. quia nō sapuit: nec intellexit nec nouissima prouidit: quē nihilo min⁹ pomposa populorū curiositas. exequiorū concursu tumultuoso sepeliuit. Iuxta illud. Dum moritur diues: concurrūt vndiq; ciues. Dum pauper morit̄ vir vnus adesse videtur. Hinc anno sequenti: quidam homo demoniacus: id est a demone possessus: et ab ipso miserabilr cruciatus. quadam hora quietatus dedit diuersa responsionis relationis quoq; verba petentibus. et inter alia requisitus vbi maneret anima illius iam p̄nominati defuncti. et demon in hec verba vl̄ in effectū similia. In inferno ait est propria sede locatus. de q̄ responsione et alijs: homines circūstantes in ecclia ibidem fuerūt p̄territi. imo cōmunitas fuit p̄turbata ratioe talis edicti. et hinc homo iste erat liberat⁹. Et hoc igit̄ tur themate tres oriuntur questiones.

Primo vtrum demoni in hoc casu sit credendum.

Secdo vtz sine demōis relatioe: hic diues sit tanq; dānat⁹ p̄ hoies indicād⁹.

Tertio vtrum p̄ tali defuncto sint orōnes et alia pietatis opa faciēda.

Ad primam questionem videtur dicendum qz huic demoni nullo mō sit credendū: quoniā mendax est et p̄ mendaciū p̄mos parentes decipit. et frequenter legimus in vitispatz qz dyabolus ad ipsos veniebat et p̄ mēdatiū mltos decipiebat aut decipe sagaciter attemptabat. inter q̄s etiā fuit magnus Anthonius. et sic similr veniebat ad christum. et p̄ mendaces p̄missiones ipm temptabat i finē qz ipm adorare debebat Math. iij. Et igit̄ in his q̄ cūct⁹

De credulitate

mortalibus sunt incognita: quod mitius et certius tenere debemus. ut le. et no. in. c. Iuuenis. de spon. et in. c. Estote. de re iudi. Et igitur his et alijs demonum relationibus non credam: nisi fortiores probationis attestaciones videam. Nam scriptum est. Nolite credere omni spiritui: sed probate utrum ex deo sint. i. Job. iiij. Et qui cito credit levis est corde. Eccl. xix. Ad hoc facit dictum sancti Tho. in. sum. ar. iiij. introducens illud Deut. xviij. Non inueniat in te qui ariolos suscitaret nec phitones consulat. huius duplex causa est. Prima quod inuocatio demonum fit per pactum expressum cum demone. et hoc est oino illicitum. Unde de talibus scribitur et intelligitur illud Esa. xxviij. Dixistis percussim? fedus cum morte: et cum inferno fecim? pactum et adhuc grauius esset si sacrificium vel reuerentia demoni inuocato exhiberetur. Secunda causa propter periculum sequens. demon enim qui intendit hominem decipere ex homini suis responsis. etiam si aliquando vera dicat: intendit homines assuescere ad hoc quod ei credant. et sic intendit pervertere in aliquid quod sit saluti humane perituri: et ultra infert. Unde Athanasius exponens illud Luc. iiij. ubi legitur quod Iesus increpauit illum videlicet demonem. dicens: obmutesce. Dicit quis igitur vera fateretur demonem. cōpescerat tamen christus eius sermonem ne simul cum veritate etiam suam iniquitatem promulget ut nos etiam assuefaciat ne curemus de talibus. et si vera loqui videantur. nephas est enim ut cum assit nobis scriptura diuina: a dyabolo instruamur. Nec ille. Unde Crisostomus. sup. xxj. c. Math. Concessus est dyabolo interdum vera dicere ut mendacium. **Si prius videtur dicendum** quod hic sanctus Tho. loquitur de his qui inuocant demones ad consulendum ut fecerunt phitones Saul. de Samuele. et hodie faciunt magi aut nigromantici seu alij ad inueniendum furtum vel thesaurum absconditum aut alias nobis ignotas querere volentes. et talibus actibus uti non debemus: nec ipsis credere licet. Sed pro illo quod inducit Athanasium. Audi quid dicat textus euangelicus. et sunt hec verba per ipsum partim allegata videlicet et in synagoga erat homo habens demonium immundum et exclamauit voce magna dicens. Sine. quid nobis et tibi Iesu nazarene. nisi perdere nos. Scio te quia sis sanctus dei. et increpauit illum ihs dicens Obmutesce et exi ab illo. et exiit ab illo: nihilque illi nocuit. Hic nota primum quod demon dixit veritatem quam Iesus sciuit ipsum dicturam antequam loqueretur. sed postquam locutus est ne ultra loqueretur ea que nobis sunt incognita. et Iesus nouit: dixit obmutesce. et hic est alius casus. Nam dyabolus hic et in alijs possessis compellitur ut exeat: et non quod aliquam diuinationis aut ariolationis seu superstitionis vel sortilegij seu sortis artem ostendat. sed si tunc aliqua dixerit non compulsus sed simpliciter interrogatus aut alius voluntate diuina commotus. ut hic dum loqueretur ad Iesum et veritatem dixit iudeis ignotam. Hoc non est contra sanctum Tho. et quod dicit Jo. non omni spiritui credas. ita debet intelligi quod aliquibus credendum est. Nam dicunt doctores sacre theologie: et praesertim ille qui glosauit Lathonem. et in hoc puncto. Maledictus ne esto. ubi tangit maledicentes et male loquentes et falsam sententiam aut falsum testimonium proferentes. et infert notanter quod dyabolus adiuratus per deum viuum frequenter dicit veritatem. quis ipse sit pater mendacium. Item dicit ibidem precepto. xij. quod dyabolus nunquam voluit metiri in propria forma ne conuictus est de piurio. Et dicit notanter in propria forma put est in inferno aut purgatorio: vel in aliquo ydolo: aut in aliquibus terre finibus: castris vel domibus aut nemoribus. Nam angelus Thobie iuniori conuictus dyabolum ad interiora deserti relegauit. Et sanctus Bernhardus in morte Iouis demonem ad permanen-

Demonibus adhibēda.

dum ibidem perpetuo ligauit. qui ppter ea dicitur mons sc̃i Bernhadi. Est etiam in quibusdā domib⁹ in q̃ forma videri nō pōt. put in Bononia est q̃dā dom⁹ largissima in vico ad sanctā Mariā maiore. quā demones taliter occupabant q̃ per mltā tpa homies ī ea habitare nō poterāt. et insule⁹ demonū frēq̃ntē audī. atq̃ cū nihil videt quorū demonū voces audiūtur et linguis hoīm loquunt. sed nō mentiunt. sed dū mētiri volūt: nō aliter faciunt q̃s dum tanq̃s viuētū aerea cor pora vel materialia patēter assumpserint: put in paradiso assumpsit sibi formā serpentis faciē virginē habentis. et taliter p̃mos gentes decepit. Nā si ī p̃pria forma q̃ torquet aīas in inferno supuenisset. Adā cū eua ad audiendū illū nō p̃mansisset. Uñ dicit Bern. q̃ facilius vellet fornacē calētissime feruentē intrare q̃ dyabolū in sua p̃pria forma apparentē videre. et igit̃ vt dicit dyabol⁹ appuit christo in forma hūana. sic Margarethe in forma draconis. et Anthonio et mltis sanctis p̃rib⁹ in forma viri vel mulieris. et his dieb⁹ talr̃ apparet frēq̃nter in Datia et Norwegia. et ibidē Trolli dicunt. et ppter assuetudinē ab homib⁹ nō timent. sed homies ipsoz obsequijs vtunt: qui etiā incubi seu succubi dicuntur et in humana specie filiis et filiabus hoīm cōmīscunt. qui p̃ m̃gīm in hystoria de causa diluuij notabilr̃ cum suis p̃rietatib⁹ explicant. quorū vnus filiam regis Britannie monialē et virginē cognouit: que ex eo merlinū vatem famosissimū generauit. Spiritus autē tales demones nolunt nominari. de q̃b⁹ plura scripsi in libro de nobilitate. attamē adiurati nō mentiunt nec dolū machinant. Uñ narratur de quodā sacerdote qui ppter vehementē fornicationis et suspicionis infamiā cū vxore potentioris ville ibidē exortā de sua parrochia p̃ q̃ddam natus multū perterritus fugebat. cui dyabol⁹ in forma religiosi sapiētis obuiabat. et ait illi. Quo vadis lamētabili tristitia grauatur? qd̃ cognosco diuīs visio nibus. et ille rē gestā sinceriter narrauit. et religiosus ait. et si hoc maledictū mē brū virile nō haberes: tu indubitātē in villa tua secure pmaneres. et ille vtq̃ dñe. et religiosus inq̃t. Leua vestimēta tua et tangā illud. put tetigit et illd̃ mēbrum penit⁹ illico disparuit. de quo sacerdos multū gauisus et ī villā reuersus et pulsatis cāpanis innocētie sue sinceritatē ostensur⁹. et congregatis parrochianis cōtinuo spe plen⁹: stans in cancellis et p̃sidenter eleuatis vestimentis mox membz suū abūdātius q̃ prius appuit. et sic ipm̃ demon in hūana forma decipit. Sed put p̃dixim⁹ q̃ in sua cēntia simplici nunq̃s fuerit mentitus. et taliter locutus est dum dñō de brō Job dixerat. vt ibidē. c. j. et dū certis signis in idolo recōditus sanctū Bartholomeū designauit. et dum Virgilio p̃dicto penas infernales et infernoz dispositiones tanq̃s exptus p̃prie notificauit. et insup dū libros Salomonis de arte magica in montū cauernis samarie reconditos reuelauit. et exposit consequēter dum Octauiano augusto declarauit. et talia tā clare significauit. q̃ sc̃tūs Aug⁹. in li. de ciui. dei. postq̃ totū mundū et oīa q̃ super terrā et in terra fuerant plustrauerat. de dispositiōe inferni et penis infernalibus et infernoz p̃tātib⁹ tenebrarū se ad Virgiliū maronē remisit. quē ibidē venerabilem poetā nomiat. qui h̃mōi relationes a demonib⁹ recepat. Uñ in gestis Romanorū de quodā idolo legī qd̃ sub pedib⁹ habebat thesaurū absconditū. quē quidāz mag⁹ furabatur. et idolo si reuelaret furē q̃ sibi caput p̃fringeret cōminabatur. sed dū idolatre viderūt thesaurū fore sublatū quesierūt ab idolo id est de mone qui fuerat in idolo quis furtū fecerit. et ipse: si quis veritatē dixerit. caput sibi rumpit. Sed notabilr̃ dixit Greg. q̃ vnus spiritus est subtilior alio. et alius alio nequior. Unde Luc. xj. scribit de vno spū qui abiit et reuersus addu

De credulitate

xit septem nequiores se. vnde discipuli dñi certum genus demonioꝝ non poterant eijcere: et dixit dominus. Hoc genus demonioꝝ non eijcitur nisi in ieiunio et oratione. Math. xvij. et Mar. ix. Un tempibꝫ nris in Ertforden ciuitate qdā mulier habuit demoniū quod loquebat theutonicū et latinū et bohemicū. et dū exorcista quereret de nomie et conditione sua. Ego sum inquit ille spiritus qui nuper in Bohemia innumerabiles fidelium gentes contra Bohemos feruenter armatos. et prope ciuitatē Satz castrametatas violenter dissoluebam. qz principū dissensiones audiebam. et hoc p ignis vehementissimi tanqꝫ infernal crudeles immissiōes. Fuit autem ignis iste vt referunt qui fuerunt presentes tam impetuosus cum vento terribili pmixtus q boues et oues et equos cōsumpsit cum p̄ciosis rebus alijs mobilibꝫ. put etiam legit in Job. c. ij. vbi dyabolus similr dño pmittēte perseuit. Fuit autē hec dissolutio diuini iudiciꝫ patentis dispositio. Nam dicti principes nō p̄posuerūt deum ante conspectū suum. sed inter se diuiserūt regni terminos terrarū ante triumphū. Sed his dimissis prosequamur nostri propositi conceptum. Et vt dicit Greg. in suis moralibꝫ: prout vnus angelus ministeriū alteriꝫ angeli sibi non appropriat. sic vnus demon aliterius demonis officiū sibi non vsurpat. et dicit vltra q demōes quantumcunqꝫ maligni nunqꝫ tamen inter se sunt discordes. et hoc induci nuper in libro de libertate ecclesiastica. vbi videt q iurisperiti qui dicunt causar et personarum in iure contendentiū aduocati. et pro defensione iuris cuiuslibet sunt ab ecclia deputati. in defensione causar nunqꝫ sunt p̄cordes. et in hoc demōibꝫ peiores. Hanc igitur concordia demonū et p̄rietates officioꝝ eorum. primus nouit in Europa Virgilius predictus de rure prope Mantuanā ciuitatez in Lombardia natus. et qui post multa finaliter effectus ē Octauiani predicti cancellarius de quo plenius scripsi in libro de nobilitate. c. penul. Dicitur autē proprie demoniorum et ipsoꝝ officioꝝ. cognitio vna species artis magice q nigromantia vocatur. quā postea Symon magus cū ceteris in contemptū fidei catholice nequiter operabatur et vsqꝫ ad presens periculosissime per aliquos frequentatur.

Sed his dimissis: tanqꝫ ad rem proprie nō facientiꝫ dicamꝫ (saluo iudicio peritioris) huiꝫ questionis solutionē. et puto premissis sincere consideratis q in hoc casu et similibꝫ sine peccato de huius diuitis māfione in inferno sit credendum dyabolo tanqꝫ expto et p̄sertim de inferis. naz nouit p̄terita: similr et p̄sentia sicut angelus et nō vltra nisi pmissiōe diuina. De futuris autē qm̄ annosus non plꝫ nisi qntū de exp̄ientia rerū et cursu tēpoꝝ. put antiquꝫ rusticus p̄nosticabit. Dicit autē Bern. in suis meditaciōibꝫ. Demonū est malas suggestiones immicere. nrm ē illis nō p̄sentire. quia q̄tiens resistimꝫ dyabolo: vincimus. Hec ille. Item dicit sanctꝫ Ihs. de sum. bo. li. iij. c. v. Demones cogitationes infundūt. mentē intrant. et corda inspirant. tribulationes et dolores dant. animū vexant. cogitationes tamē hominū non sciunt rē. Itē ibidē. c. vj. Somnia imittunt. Item ibidē. li. ij. c. xxv. Cogitatiōes hoīm puocant. Itē li. j. c. xxvj. Demones cruciant igne gehēnali. Item idē in li. de creatiōe mūdi. c. vij. Demones domi nō pmittente in s̄ aere puocant tempestates vt homibꝫ noceant. Hec ille.

Ad secundam questiōem sic proceditur.
Et ponamus casum: q hic diues de quo in themate nunqꝫ per demonē taliter fuerit publicatus aut p̄clamatꝫ: quid de suo statu posset indicare homo discretus: et p̄sertim ille qui nouit radicē aut hūanitus sue conditionis apparatus.

demonibus adhibēda.

de quibus quidā plebeis tam vehemēter ditatis notabilr scripsi in libro de nobilitate in titulis suis et ibidem ostendit per experientiā cunctis quotidianaz quorum bona tanq̃ res male acquisite nō sunt nec hacten⁹ fuerunt duratura. et in tertiū heredē nō pfecturā: put bona clericorū quātuncūq̃ larga ad laicorū manus puenientia. et hec et illa bona recenter inficiunt etiā res iuste quesitas. imo intoricāt talr quod raro vel nunq̃ in eodē statu pmanent: aut ad felicem finē perueniāt. et hec sunt certa signa quod res male quesitas demonstrāt. Sed nūc ad propositū questionis rē ille diues post mortē sit iudicand⁹. sicut sepe viuētes iudicam⁹ publicanos. vsurarios publicos. et iudices iniq̃s rē. put Egeas iudex impi⁹ per Andream apostolū fuit iudicatus. et videt⁹ quod non. quia dixit dñs. Nolite iudicare vt nō iudicemini. Math. vij. et Aplūs. Nolite ante rēpus iudicare. j. Cor. iij. et itez. Tu quis es qui iudicas alienū seruū. ad Ro. xiiij. Ad quod dicendū fm doc. quod triplex est iudiciū. scilicet suspitionis. quādo videlicet ex re visa vel psonaliter audita. de primo statim oritur suspicio. et hec ē triplex. Prima violenta quādo apparent omīa signa malī et nulla boni. Scōda probabilis quādo sunt lenia signa malī: et fortia ac plura boni. Tertia temeraria. scilicet quādo multa signa boni et pauca malī. Primū iudiciū nō est pctm. secundū est veniale. tertiū mortale. Scdm aut iudiciū est certitudinis: et est iudicare de mani festis. et hoc ē licitū et psertim p latis: adhibitis debitis circūstantijs. et ita si talis viderit: vlt etiam alius. rem patenter maliciosam. vt adulteriū. homicidiū. symoniā. et iniqui iudicis sententiā. quis nō iudicaret iniquitatem: et talem in peccatis suis. quod nō satisfecit si mori. quis eū nō iudicaret dānatū: et talit⁹ vsu rarius publicus nō satisfaciens levis post mortē iudicat⁹ damnatus: quoniā in signū damnatiōis ad terram sacratā. id est cimiteriū non admittit⁹ sepeliend⁹. Tertiū est iudiciū temeritatis. quādo videlicet quis firmā sententiā de incertis tanq̃ de certis habet. et est psumptuosum. et ita intelligit⁹ dictus apli dum dicit Tu quis es qui iudicas aliū rē. et igitur de illis tam vehemēter et velociter ditatis et non satisfaciendo levis. aut reatum recognoscendo: multis elemosinarum distributionib⁹. et sic iumētāl⁹ indiscrete et subitanee defunctis quid dicemus: nisi quod nō dimittit⁹ peccatū nisi restituat⁹ ablatū. et tales qui ablata dum potuerunt nō restituerūt. et per consequens in peccatis mori voluerūt. quid sequit⁹ nisi quod suam dānationis sententiā patenter pdisposuerūt. Sic hodie iudicam⁹ sine periculo Herodē et Pilatū Heronē et Dyoclecianū et infinitorū cateruam tyrannorū et psertim iniquorū iudiciū quos corporaliter cum aīab⁹ per demōes frequenter legimus in vitispatrū arreptos. Et igit⁹ de tali taliter obstinato similr et defuncto in terrore christifidelīū. put pdicam⁹ de alijs tyrannis: crebris singultibus et suspirijs largiter pdicandū foret in cancellis. et si nō in loco suo ppe scandalū suorū cognatorū mitius vitandū. als tamen p eccliam foret alijs locis pronuntiandū. et cū terribilibus infernorū penis incutientiū stuporē crebrius p mulgandū. Et dum iustus vix saluabit⁹. talis qualiter iudicat⁹. et insuper foret de gaudijs iustorū. vt opposita iuxta se posita magis elucescerēt frequent⁹ pmulgandū et dicendū. Sicut amici dei nimīū felices phenniter cum dño glorian⁹. sic econtrario eius inimici miserabili tristitia iugiter crucian⁹. et sicut isti cū de coris lumine plastrant⁹. sic econtrario illi caligine tenebrarū obfuscant⁹. et sicut isti summa sunt agilitate p gaudio prepolini. sic illi supini p tristitia sunt ferno ribus denigrati. et sicut isti firmissimo robore sue stationis sunt consolidati. sic sunt illi sine spe valitudinis morit⁹ debilitati. et sicut isti glorioso libertatis pri

De credulitate

uilegio potiuntur. sic ille seuerissime seruitutis anxietate iugiter opprimuntur. et sicut isti voluptate immensa perpetim deliciant. sic illi famelice paupertatis egestate dictum cruciatur. et sicut isti sanitate mentis et corporis perfruant. sic illi dolore perpetuitatis pene gemebundi fulciunt. et sicut isti de felicitis immortalitatis prerogativa letantur. sic illi de diurnitatis dispendio mortis eterne lamentantur et sic isti sunt redimiti splendoris fulgore celestis sapientie. sic illi sunt obscurati stupore gehennalis impatiencie. et quod isti ad congratulationis tripudium letantes nouerunt. sic illi hoc ad sui doloris augmentum retorserunt. et sicut istis dulcia iugiter organa sanctorum sonant. sic illis truces damnatorum singultus in aures merorem conculant. et sicut istis angeli similiter et archangeli hymnum ante thronum dei decantant. sic illis demonum latratus et terribilis aspectus maledictionum blasphemias proclamant. et sicut istis cinamomum et balsamum et odor suauissimus redolenter conflatur. sic illos fetor turpissimus. ignis quoque sulphureus amaritudinis fumose sine fine molestat. et sic istos dulcis amicitia quo ad deum et proximum sinceriter perpetuo copulat. sic illos intestina bella viscerosius corrodescentes excruciant. et sicut isti dulcis concordie symphonia cum omni creatura tenentes ab omni creatura glorificant. sic illi cum omni factura et propria conscientia discordiam susurrantes ab omni natura detestant. et sic isti summe potentie corona clementer sublimant. sic illi suffocate penurie iactura decaluant. et sicut isti sunt honoris reuerentia sanctorum collegio reuerenter connumerati. sic illi vilissimo dedecoris contubernio vilitate sunt conculcati. et sicut isti laudabili securitatis stabilitate letanter perdurant. sic illi terribili tremore perpetuo trepidanter formidant. et sicut isti sunt ineffabili gaudiorum tripudio iubilantes. sic illi miserabili meroris dolore stant flentes stridore dentium ciulantes. Odium enim habent dei: quia quantum in ipsis erat ei restiterunt: ne vnquam ciuitas eius ex viuis lapidibus edificaretur. Odium autem angelorum: quia quantum potuerunt efficaciter effecerunt ne vnquam numerus eorum impleretur. Odium habent omnium sanctorum: quia quantum in ipsis erat impediuerunt ut nunquam plenum gaudium haberent. Odium habent a nouo celo et a noua terra et ab omni creatura: quoniam tempus sue visitationis non cognouerunt. O filii hominum usquequo graui corde: ut quid diligentis vanitatem et queritis mendacium et non perpendentes suspirando quod mirabilis contrarietas quod dispar diuersitas. quod incoparabilis qualitas. et quod dissimilis mansionum habitabilitas: quoniam istorum gaudia sunt inexcogitabilia et inestimabilia ac ineffabilia. illorum autem supplicia sunt incoparabilia. sunt indicabilia ac omni fine carentia. Hec et alia dicat predicantis industria: quoniam singulorum predictorum essentia. et quolibet in suo statu sunt ultra quod dicere valeat humana sagacitas excellentiora siue sint bona siue mala. Et nunc ad propositum redeamus. Nam non dubitamus quod plures magne discretiois apparentia mortuos aut morituros quos iudicamus damnatos vel saluos: prout legimus de illo qui ordinis Carthusienus fuit causa principalis instructus. Nam in ciuitate parisiensi fuit doctor famosus et ab omnibus magne deuotionis et religionis vir fuit patenter reputatus et taliter mortuus sed dum in ecclesia fuerat cum exequiis solitis sepeliendus: clamauit de feretro: vocatus sum. secundo iudicatus sum. tertio perpetuo damnatus sum. His (voce terribili) taliter auditis: doctores et alii multum perterriti dicebant Et quis saluus erit: et consequenter post modicum tempus lapsum ordinem instituerunt qui nunc dicitur Carthusienus a Carthusia villa: in qua primum fuit talis ordo et ordinis locus inceptus sicut ordo Cisterciensis a Cistercio. et ordo Cluniacensis a Cluniaco burgo de quo?

demonibus adhibēda.

minatur. Visum est quondā in ciuitate Bononiē. q̄ cum quodā potenti viro et abundanti morituro. Stabat quidā religiosus et sibi salubriter salutis animas me vias ostendebat. et ille diues tanq̄ cordialiter perciperet oculis et manibus annuebat. et post m̄tra in sui filiū p̄sentia religiosus dixit ad moriturū. Et tu dabis decē libras ad Carmelitas. Et ille. Placet bone p̄r. Item dabis decem libras ad p̄dicatores. Et ille. Placet bone pater. Itē et dabis decē libras ad fratres minores. et ille. placet bone pat̄. Et sic ille religiosus loq̄bat̄ de singlis q̄si totius ciuitatis religiōibz. Audiens vero filius q̄ p̄r plus q̄ solito et contra nature sue consuetudinē fuerat benignificatus: ait Et quomō placet pater vt p̄sentem fratrem religiosum p̄iciam deorsum p̄ om̄es gradus scalarū. Et ait p̄r. Placet bone fili. Et mox vidit fili⁹ q̄ pater suus alienatus mente fuerat locut⁹ ad religiosum. Vadas inquit illico et recede. alioquin te p̄iciam violenter p̄ om̄es gradus totius domus. Sic ad propositū: hic homo de quo dicit̄ in themate. nec in mortis infirmitate: nec in mortis certamine habuit contritiōis siue satisfactiōis. aut vere penitentie verbū: aut verborū stigmata. dic queso qualiter faciemus sibi saluatiōis indicia. Sic legim⁹ de quodā morituro cui porrigebat crucifixi imago: quā affectuosē et desideranter amplex⁹ fuerat. et ori deuotis gestibus cōiungebat. qd̄ plus altans p̄pter dislucudinē sue deuotiōis mirādo p̄spiciebat. s̄ p̄ dies quauit: et de p̄dictis gestibz red̄situs diligenter: ait Vultū feruenter sitiui et petere nequini: et credebam q̄ mihi porrigeretis flasconem vino bono plenū et ducilluz quesiui: et dolenter inuenire nō potui. Et sic ad p̄positū huius q̄stionis ad iudicandū quoslibet vtamur ingēti scrutinio rōnis.

Ad terciam questionem Vtrum pro tali

defuncto vl̄ simili sint orationis aut alia pietatis opera fideliter aut confidēter perficienda: Et videtur primo q̄ non. quia vt dicit Aug⁹ Si scirem patrē meum in inferno: nō orarē pro eo. quia in inferno nulla est redemptio. Nam si de quolibet verbo ocioso in die iudicij reddenda est ratio. illud vtiq̄ verbum foret ociosum qd̄ hic vel in alio seculo: nulli salutis eterne generaret profectum. Nam si quis pro Pylato vel Herone funderet preces: vtiq̄ peccaret: ac si pro hereticis et infidelibus dānatis ab ecclia oraret. sed ecclia damnat om̄s illos q̄ patenter in suis peccatis moriūtur. vt dicit reglā iuris. et sunt verba sancti Augustini. Desinat peccator. quia in vno reus: omniū est reus. et cōsequēter in pluribus est reus: q̄nto magis est reus. in quo tangitur vsurarij. simoniaci. raptores. iniqui iudices et ceteri malefactores. Unde dicit glosa in eodē. c. q̄ in vno peccato mortali mortu⁹ est perpetuo dānatus. et durus est hic sermo. attamē verus. Domin⁹ em̄ noster Iesus christ⁹ taliter frēq̄nter ad phariseos et ypocritas est locutus: et sua sententia declarauit fore dānatos. dum dixit Moriemini in peccatis vestris. Johā. viij. Et remissius erit sodomitis zc. Lu c. x. et iterū. Publicani et meretrices p̄cedent vos in regnū dei. Mathei. xxj. Et prout p̄dixim⁹ Christi actio ē nostra instructio. Dicam⁹ et nos eos taliter extinctos et p̄sertim in terrorem crudeliū hoīm dissolute viuentiū fore dānatos. in finē vt emendēt quos perfecerūt impijssimos. sup hoc addant infernaliū cruciatū penas interminabiles et amarissimas. Et exemplū legim⁹ de quodā mōacho qui habuit fratrem nobilem et potentē in seculo. Quo defuncto monachus multū religiosus ad dominū multas preces funderat. missas celebrabat: et celebrari procurabat vnde sibi die quadā post matutinū frater su⁹ igne terribiliter conuolutus appa-

De credulitate

ruit Cessa inqt tua mihi nō profunt beneficia sed ignis prouocāt incendia. Si
mille legir de sancta Brigitta Regina Swenie: que de sui nepotis damnati vi
delicet regis Datie penarum visione perterrita p̄ triduū remansit in extasi.

In triūm autem arguitur sic. Nam scriptum est. Nemo scit vtz odio

vel amore dignus sit. Ecēs. ix. et iterum. Humiliamī sub potenti manu dei. qz
aduersarius noster dyabolus tanq̄ leo rapiens z rugiēs querit quem deuoret.
j. Petri. v. vbi doctores colligūt septem dyaboli conditōes: per quas simpliciū
hominū decipiūt opiniones. Primo quia dicit dyabolus: tangit eius supbiā z
alios superbos. qui demū vt ipse secū cadant in inferos. Secūdo tangit eius
inuidiā: cū dicat: Aduersari. Tertio eius potentiā cum dicat: leo. Quarto eius
maliciā: cum dicat: rugiens. Quinto eius proteruiā: cū dicat: circuit. Sexto
eius nequitia: cum dicat: querens. Septimo eius seuitiam cum dicat: deuoret.
Ex his bene colligit q̄ sit mille artifex. z si p̄ talem multiplicis artis accumula
tionē vellet decipere simplicis hominis credulitatē vt desperaret. Plōne de de
functi salute pcurāda cessare faceret. z per conseq̄ns aliorum fideliū preces im
pediret: Et in hoc proprie hostis antiqui malicia apparet. z licz sit ita artifex
vt dicat Augustin⁹. internas tamē anime cogitatiōes videre nō potest. qd cer
tum est. sed motu eas corpis z affectionū indicij colligit experimento. secreta
autē cordis solus iste nouit. de quo dicat. Tu solus nosti corda filioz hominū.
Hec ille. Et licet scriptū sit q̄ penitentia sera raro sit vera. Etā scriptum est.
Quotiescūq̄ peccator ingemuerit saluus erit. Ezechiel. xviij. Item omīs hō
quicunq̄ inuocauerit nomē domini saluus erit. ad Ro. ix. Et quis scit si cōuer
tatur z ignoscat deus et relinquat post se benedictionē. Ione. ij. et talis vnice
suspensionis eructatio. contra gehennalis pene p̄cernit p̄petua supportatio:
et ad crudelissimi cruciatūs purgatorij destinatio. qui tamen sup omēs mundi
penas est exultationis inculcatio. Et igitur pie videtur consulendū vt ab illi⁹
diuinitis defuncti consolatiōis remedio nemo desistat. sed opera misericordie fi
deliter perficiat in finē z euentū si nō sibi p̄cise sed indubitanter alijs animabz
fidelibz subueniat. Nam dicit sanctus Hiero. et est textus in iure canonizat⁹ q̄
sacerdos suā missam p̄ defuncto peractā vl̄ pagendā taliter restringere poterit
vt vni soli nō prosit. sed ex statuto autoritate quoq̄ p̄ciosissimi thesauri sancte
matris eccl̄ie nihilomin⁹ p̄derit omibz fidelibz. in grā defunctis. Et ponūt exē
plū doctores vt si candela multū celebris ardens ponat in p̄spectu z ad laudē
principis circūstātes eā gaudēt de fulgore tanti lumis. licz p̄nceps abinde reci
piat nomē honoris. Vñ largiter fiant animaz. remedia vt prosint cūctis. hui⁹
em̄ pia z misericors q̄z videt ratio. Nam dū rex vel p̄nceps nobil̄ vel diues mo
rit. multiplex diuinorū p̄ defunctis officioz elemosynaz z alioz remedioz ex
cutio solēniter pficit. sed dū morit vnice solus z paup in hospitali vel tugurio.
mari seu nemozibz nullius remedij defunctoz beneficio videt munir⁹. Nonne
miserabilr dicit vulg⁹. Videm⁹ q̄ apd̄ deū z apd̄ homines paup est despect⁹ et
a remedij defunctoz totalr eieci⁹. Et h̄ patenter videt in ciuitate Bononiē.
vbi est hospitale quoddā dictū ad mortem z in eo recipiunt oēs infirmi etiā ad
mortē: in quo est cellare subterraneū largum. z superius coopertorio stricto fir
miter obstructū et tanq̄ cimiterium cōsecratum. z dum pauper ibidem moritur
recenter p̄ solum hominē vel duos p̄icitur. Ecce q̄z indifferēter rex z hic paup
sepelitur. Et igitur reuertamur ad p̄positum z dicamus necessario. Misericor

demonibus adhibēda.

diā dñi plena est terra zc. et eius miscdie nō est nūerus. vt opa miscdie diuina miscdiā distribuāt pariter cūctis in grā moriētibz diuitibz z paupibz. et h tenet etiā mḡf senē. li. iij. circa fi. Puto tñ in veritate dicendū q(ceteris paribz) z pre senti bz nris tempibz q plures saluent diuites q paupes. z ples dānent paupe res q diuites. Et licet in vtriscz qñqz sit fidei quoqz caritatis z alterius virtu tis modica spes: in diuitibus tñ maiores sunt opeꝝ miscdie fidelitatis. legali tatis. honoris z honestatis: similr z exercitatiois p̄uolse māfuetudines. z econ tra in paupibus oīm vicioꝝ māfides. sicut cōiter videm⁹ fures z latrones inter ipos ac alios malefactores z vitā turpiter finiētes. z vtinā p̄ p̄oris iusticiā hic in mundi vltimo supplicio plecterent: vt sic p̄ infinite misericordie dei benigni tatē: finalr penitētes saluaretur in alio seclō. de q̄ plen⁹ scripsi. s. in li. de anno iubileo. Sed ad ppositū z ad sancti Augustini dictū q̄ ait. Si scire p̄ez meū. dicimus q̄ scire est rem p̄ exp̄ientiā cōgscere: put xps vitā z finē illorū nouit: de q̄bus dixit. In peccatis vris moriemī Jo. viij. et sc̄ā Brigitta supradicta p̄ missionē diuīa vidit sui nepotis in inferno tormentū. z lazarus paup vidit diuī tem in inferno sepultū. et Paul⁹ sursum gaudia celoz. sed pnunc nos mortales de tali scientia seu exp̄ientia nō loq̄mur. s; defunctorū remedia largit̄ p̄scq̄mur q̄ fin doc. sniam: nullū bonuz irremuneratū: z nullū maluz remanet impunitū Tenent etiā q̄ damnatorū pena pōt aliq̄ndo minui vt quādo quis iniunctā pe nitentiā nō adimpleuit. de istis pōt iuuari sed nō p̄ illa pena p̄ q̄ dānatus est. sic etiā puto p̄ rez male ablataꝝ restitutionē: damnatum mitius pati.

Sumarie igitur ad thematis principat

materiā redeundo. qz dixim⁹ de diuite silr z potēte: q̄ p̄pterea nō omīs diues z potens tanq̄ dānat⁹ nro sit iudicio detestād⁹. ex eo q̄ xps dixit. Facili⁹ ē came lum p̄ forāmē acus trāsire q̄ diuitē intrare in regnū dei. Lu. xviij. Nā hec p̄ba vt exponit venerabil⁹ Beda p̄sbyter salubrius sunt intelligēda. qm̄ mlti sancti diuites z potētes veteris testamēti z etiā noui legunt̄ celestibz gaudijs fore fru entes. sed loq̄mur cū Paulo. Nihil ad nos de his q̄ foris sunt. i. Loꝝ. v. et h̄f in. c. Gaudem⁹. s. diuoz. ac si diceret. Dimissis subtilitatibz parētia z nō laten tia: et tñ p̄ntia inq̄ntū fieri pōt nob̄ pnūc p̄scrutari licebit. z put p̄misim⁹ de di uitū p̄ditionibz imp̄sentiarū degentibz patz q̄ tā viui q̄ defuncti fructuosioꝝ res de diuitibz q̄ de paupibz recipiūt dietim vtriusqz vite consolationis vsus. Vñ diuites olim z p̄stīm p̄ncipes z generosiores nobiles ecclias et mōasteria p̄bendas z paupeꝝ hospitalia p̄ singulos q̄z dies p̄ viuoz z defunctorū salu te diuinoꝝ officia larga desup elemosynarū p̄petua donatiua p̄stituerunt. et so lenniter dotibus et donatiōibz firmauerūt. quibz ad p̄sens paupes gaudent et gaudebunt. et sic similr paupes xpi vniuersalis ecclesie qui paupes spiritu di cūnt: et ipsoꝝ est regnū celoz. qui fundamēta in montibz sanctis construxerūt vt fuit sc̄us Franciscus Dominic⁹: et similr z Augustin⁹ z q̄ ples alij paupes doctores p̄cepta dñi p̄dicantes z p̄scribentes: quoz nō est numer⁹: et q̄s inter diuites z pauperes omēs sit saluus: nouit ille qui creauit omnia solus. Sed adhuc vnum restat dicendum de mūdi potentioribus. Nam proprie tales cū sibi subiectis collocari videntur prout in ludo scacozum signacula siue lapidē des: mundi status designantes: ordinatim iuxta suarum dignitatum qualita tes castrametati disponūtur. ita videlicet vt rex et regina locuz habent eximio rem: hinc senatores: consequēter milites z terrarum marchiones. hinc pe

De credu. demo. adhi.

dones qui plebeorum iuxta singulorum status designant: ut sint simul in vniuersi-
ues et pauper. et dum hi iuxta ludi talis: immo cursum mundi suas castrorum
acies et bellicorum effigies nobiliter ritus et apparatus profecerunt. regem et reginam
cum ceteris ludentibus ad vnum sacculum periciunt. et finem quod fors meritorum dederit
forsitan rex et regina et seniores aut alij potentes cum peditibus ad profundum
sacculi perueniunt: et pedentes sursum transire compellunt: prout ipsos despicien-
do in hoc seculo suppresserunt. Sacculus autem iste mors fore concernit que om-
nia concludit: videtur et terribilis est et finem philosophum: est vltimum terribilium et
maximum inter terribilia sustinenda. et etiam terribilis est prolationis: quia a nul-
lo rite declinat. Et igitur doctor meus olim Bononie in cathedra dixit. Dum ti-
tulū de testamentis que morte confirmant legere predisposuit. et more sub rubri-
cam continuauit. et ait. Sicut mortem nemo declinare potest. sic hoc verbum mo-
rior nullus rite declinare valet. quis est qui dicat morior aut morimur presentia
liter in veritate vel alia descendētia indicatiue: cum inter vitam et mortem non
sit mediū de tanto momento ut fiat tante prolationis continuatio. Dicunt etiam
aliqui quod vero modo dicimus morior aut morimur: quia iam sumus ut mortui.
Sicut dicimus fatuū cui inest fatuitas. et albus cui inest albedo. Sic ille dicitur
mortuus cui inest mors. et dicat continuo morior. Vnde Salomon. Hos nati con-
tinuo desinimus esse. Sap. v. Et omnes morimur et quasi aqua dilabimur super ter-
ram. ij. Reg. xiiij. Vnde in Apocalyp. c. xiiij. Scribe: beati mortui qui in domo
moriuntur. sed quis est hic et laudabimus eum? Unde quidam doctor theologie
famosus nuper in Heydelbergensi vniuersitate in die Parasceuen sermonem
fecit latissimum. in cuius presentia quattuor principes et quinque principisse cum
magno populo fuerunt subsistentes. et inquit post multa nobiliū et plebeorū actiōis
et conditiōis predicamenta. Credo: imo firmiter teneo quod de principissis: sicut et
de ceteris bonis ac honestis mulieribus sit spes eterne salutis. sed quod de principibus
nulla sit spes eterne salutis nisi moriantur in cunabulis. Et hec omnia dicere pos-
semus de potentatibus infinitis siue sint spiritualium aut temporalium prolationum
progratiua muniti. et ut dicimus de terrarū regibus et principibus. Ita dicamus filis apud
inferos commixtiōis subuersionē ut puta de papa presulibus et prelatis. et potētes po-
tenter similiter cruciantur per demeritis. de quibus dixit lamentando Justinianus impe-
rator in lege sua: quoniam potentioribus pares esse possumus. et dixit Azo in glo.
contra potentiores iura nulli faciunt honores. ac si diceret. non iura nec leges sed
potentia regit omnium terrarū fines. et sic huius collationis materiam concluda-
mus ne legentibus tedium inferamus. qui similiter mee simplicitati parcant. et huius
scripture compendium corrigant. et hoc necessario cum ego Felix doctor inutilis scri-
pserim illud in loco solitario. libris debitis non armato: dei tamen omnipoten-
tis munimine presentia et misericorditer fulcito. Qui viuunt et regnant sine
termino.

Finis.

De arbore torculari ducendo in die festo

Enerabilibus viris dñis Recto-

coribus: plebanis et viceplebanis ecclesiarum per urbem imperialem Thuriensem. et alia per eius comitatum constitutis salutem et reverentiam pacis tranquillitatem. Felix cantor ecclesie sanctorum Felices et Regule thuricensis. doctor inutilis. quicquid poterit laudis et honoris Antiquae concertationis fermentum inter vos ex una: et cives incolas et colonos urbis predictae partialitatis ex altera. frequenter verbis altercatius diffusum volentes unionis in caritate. de omnipotentis nostrorumque patronorum predictorum suffragio feliciter in quantum finit teneritas intellectus concordare. Cuius quidem casus altercationis in terminis videtur fore talis. Sunt in quadam plaga dyocesis nostre Constantiensis. et praesertim et signanter in comitatu predicto (nec recordor alibi me vidisse) tam mire magnitudinis machinamenta que dicuntur torcularia ad vinum de botris vitium et vuis extorquendum notabiliter compacta. prout ibidem videntur multipliciter constructa. et verisimiliter indies construenda. et praesertim inter cetera de pertinentibus ad huiusmodi machinamenta est unum unicum de lignis quercorum bifurcatum: et grandissimo lapide ad unam partem ad instar statere gravatum. de maiore quoque inter arbores silvarum exquisitè reperiri potest od huiusmodi operamentum oportune deputandum tante immane magnitudinis mole precellenter onerosum: quod omnes equi cum mulis et bobus illi distinctis (saltem abiles) de nemoibus ad locum incolarum traducere non sufficerent sed oportet necessario multorum hominum expediri suffragio. unde quadraginti aut quinquaginti seu sexcenti perveniunt viri. finem rerum locorumque dispositiones et distantiam congruenter combinati. et tanquam boues iugo constricti hanc arborem trahendo per funes mirande dispositionis transponunt. Inter quos quidem homines sunt mixtum pusilli cum maioribus: pauperes cum divitibus. saltem ad laborem abiles. et quilibet suis expensis et sumptibus perficit instanter rogatur per patronum principalem hoc magnitudinis opus. Fit autem pluries in anno hoc occupationis exercitium. et plus his praesertim diebus in comitatu predicto quam alijs temporibus. Et ratio: quoniam crudelitas gentis Switensium in plio terre nostre prime praeterito. videlicet de anno domini. M. cccc. xliij. et sequentibus perpetrato. infinita de dictis torcularia in vineis villis et monasteriis constituta: cum viginti quatuor ecclesie et villis et praedijs suis igne dirissimè consummavit. Ad hoc autem opus perficiendum: consueverunt cives et incole predicti talem populorum tumultum in die festo et mane et ante solis ortum: et ante omnium missarum celebrationes: cum tubis: tubicinis: mimis et campanis provocare. et operum huiusmodi ante meridiem seu prandiorum refectioes solitas consummare. et quod talia et talia fiat in diebus talibus: praesbyteri predicantes precepta domini cum religiosis solebant acriter christifideles increpare. et praesertim illi qui de aliarum terrarum regionibus alienigenae superaverant ubi tal vel alius aut nullus erat vinearum ritus. et taliter apud nos manentes et predicantes: usum nostrum seuerius increpauerant.

Et hec materia questionis qua queris an

hoc magnus operum predictum licitum possit fieri in die festo. vicem dominico vel similibus aut minoribus diebus deo dedicatis. Et resistentes operibus predictis videbant multis armari iurium ac veteris et novi testamenti autoritatibus. Et sic. Nam verba

De arboze torculari

textus precepti dominici Ero. xx. sunt hec videlicet. Vemento vt diem sabbati sanctifices. sex diebus operaberis et facies omnia opera tua. septima autem die sabbatum dñi dei tui est. nō facies omne opus tu et filius et filia tua et seruus tuus et ancilla tua: iumentū tuum et aduena qui est intra portas tuas. Hunc autem considerem⁹ q̄ in p̄dictis verbis ponunt tres clausule. quarū prima p̄cipit sanctificationē: cū dicit. Vemento vt diem sabbati sanctifices. Secūdo in sex diebus operationē: cū dicit. sex diebus. Tercio interdicat in sabbato omne operationē. ibi. non facies etc. Hinc est qd scribit in nouo testō. et in. c. iij. de ferijs: in hec verba: licet tam veteris q̄ noui testamenti pagina septimā diem ad humanam quietem specialiter deputauerit. et tam eum q̄ alios dies maiestati altissime deputatas. necnō natalicia sanctorū martyrum ecclia decreuerit obseruāda. et in his ab omni seruituti cessandū etc. Vetus igitur testamētū ad litterā precipiebat sabbatum custodiri. nouū vero spiritualit̄ illud seruat primā diē pro septima. sicut enī carnalia sacramēta ad litterā seruare non possum⁹. ita nec sabbatum sed litteram licet seruare. vt dicit glo. ibidem. et alle. de conse. di. iij. Peruenit ad me. et put allegant iura nostra et doctores nostri: vetus testamētū quo ad hoc. sic etiā allegare possemus noui testamenti veteres obseruatores: put fuerūt iudei et quos hodie tolerat ecclia nobiscū manētes. de testi. Iudei. qui ad nutū seruabant: et hodie pleriq̄ seruāt sabbatū suum. put p̄mittit opus seruitutis nō exercent. Ch̄istus autē nō venit legem soluere sed adimplere. Math. v. de p̄se. dis. iij. Si q̄s autē. De qua quidē lege scriptū est. Qui autē totā legem seruauerit et peccauit in vno: fact⁹ est oīum reus. Iaco. ij. de re. iij. Defleat. cū cōcor. Est autem veritas q̄ in vno genere p̄cti plus peccat maior q̄ mīor. plus p̄latus q̄ priuatus. plus dignior q̄ simplex de populo. vt ptz. xl. dis. Homo christianus et ibidē in glo. cū mltis p̄cor. Vñ pueniēter possum⁹ dicere q̄ pl⁹ peccat p̄lat⁹ violando sabbatū q̄ laycus. q̄ plus hō xpianus q̄ gentil⁹ vel iude⁹: cū xpian⁹ sit dignior. et si iudeus seruāt stricte sabbatū suū nos seruare deberem⁹ stricte sume. sed vulgar⁹ ē fama finōis q̄ iude⁹ p̄tinuo stricte seruāt sabbatū suū q̄ christian⁹. vt pbat exp̄ientia. ritus: nec erubescim⁹ si infidelium gestoz q̄litates in exemplar deducim⁹: ad instar beati Grego. qui de Job gentili loq̄ns inq̄t li. j. mora. c. vj. Homo gentil⁹: hō sine lege ad mediū deducit vt eoz q̄ sub lege sunt prauitas cōfundat. Et infra. q̄ et vita gentiliū redarguit vita sub lege positorum atq̄ exactiōe seculariū pfundit vita religiosoz etc. Et Aug⁹. exp̄lis paganorū vsus est p̄ Manicheos. vt. xxxvj. dis. Si qd veri. et in dubijs est ad exemplum gentiliū recurrēdū. xij. q. ij. Questa. xxj. Submittit. Et nūc reuertamur ad p̄positum. et insup nō tñ ab ope finli ē cessandū. sed etiā iuxta litteram p̄cepti supradicti sabbatum. i. dominicā vlt aliā diem festiuaz sanctificare debemus. Illa enī in lege veteri put et mō diebus istis sanctificari dicunt q̄ diuio cultui applicant. et igit le. et no. in. c. ij. de par. q̄ quilibet xpian⁹ d̄z audire missam singulis diebus dominicis et festiuis in sua parrochia. et talr missam audiēs añ benedictionē exire nō debet. de p̄se. dis. j. Dissas. et. c. se. et talr ad p̄ceptū dñi talibz et alijs opibz bonis debz homo sabbatum. i. diē festiuū sanctificare. Ecce q̄ multip̄l peccāt hi q̄ talibz vlt alijs opibz intēdunt. et diē festiuū violādo cum s iura parrochialia negligēter despiciunt. Unde pbat Archid. de concess. p̄ben. c. ij. libro. vj. in glo. sup p̄. Damnabiliter. q̄ qui violat precepta canonum peccat mortaliter. Sunt enī hec p̄cepta dei et suorū in terris vicarioz: que omibz p̄ceptis anteferunt. xj. q. iij. Si his. et. c. se. et qd p̄cipitur in iure nō est negli

Ducendo in die festo

gendum. xxiij. q. j. c. penult. et vlt. et in spiritū sanctū blasphemant qui sacros canones violant. xxv. q. j. Violatores. et p cōsequēs periculosius blasphemāt qui canōes cum pceptis diuinis antiq̄s et nouis violare nō formidāt. Nam legiſt Aueri. xv. q. homo qui collegit ligna in sabbato: de mādato dñi lapidatus ē. Uñ ad obseruationē sabbati strictius suandū filiū isrl' colligebant māna feria sexta dupliciter de mādato dñi vt septimo sabbatū suarēt. Exodi. xvj. et Accē mias arguebat acriter calcantes torcularia et portātes onera in sabbato. Accē mic. xv. Et mulieres sancte que pparauerāt aromata ad vngendū christū sabbato siluerunt. Luc. xxiij. Item obstetrices Pharaonis ppter pium mendaciū quod videbat factū contra pcepta dñi de falso testimonio nō ferendo. vt Exo. j. per magistz in hysto. ibidē vix excusant. cum iuxta iuris normā p nullo bono malū sit faciendū. vt de pe. dis. j. Nemo potest. xij. dis. Si romanorū. cū ibi nō. et est brocardiū. Unde dicit Prosper equitanicus prosa. lxxij. male celebrat sabbatum qui ab opibus bonis vacat. ocium autē ab iniquitate debet esse perpetuū qd bona scientia non inquietū sed tranquillū facit. Et summarie cōcludam⁹ q mltē vtriusq̄ testamēti rōnes iura et iuriū auctoritates possunt ad hāc partem introduci quas breuitatis benignitate decreuimus dimittere.

Sed pro parte ciuiū

Videtur dicendū q multa de his q̄ dicta sunt quo ad nos ad litteraz seruanda nō sunt. qz de varijs qz diuersa ac aduersa consilia se inuicē mlti patēter nō cōpatiunt. Constat q nō ex vi pcepti legis sed ex pstitutōe ecclie et cōsuetudie populi xpiani pnūc nō est ita arcta phibitio sabbati. id est diez nrorum festozū put erant apd hebreos: nec debet esse sic etiā de alijs ritibz. vt p̄z in esū carniū quas porcinas comedim⁹. sed ipsi nequaqs. vt p̄z. j. Vacha. v. et hec et alia facimus ne iudaizare videamur. vt de pse. di. iij. puenit. Nam et iudei nimīū sabbatum suabāt dū impulsī p gentes in bello mortui sunt et se nō defendebāt: vt pmi Vacha. v. quoz sabbata deridebāt gentes. vt Tren. j. Uñ puenienter in quibusdā opibz phibitis in lege antiq̄ facili⁹ dispensat in lege noua. vt no. ibidem. Vagna autē supest rō. Nam in lege veteri fuerunt in anno suandi pnci paliter quinquaginta duo dies sabbatoz et sup hoc pauci sed nūc diebz nris sunt primū quinquaginta duo dñici loco sabbatoz. et sup hoc p̄sertim i loco nro Thuriceū sunt quinquaginta sex dies feriandi: nisi eoz aliqui in dominicas pueniant transferendi. et similr pauloplus vel min⁹ in alijs locis vel dycesibz. et igit concilium Basiliense dū tenuerat eximiorē et legaliorē sui stat⁹ celsitudinis solennitatem cum suis adherentibus ibidem. fuit notabilr auisando pordinatum. vt fieret constitutio p ecclesiaz generalis. et fortassis in primo concilio videbis q omniū ap̄lorum festa pmanerent. sed als martyriū: confessorū: et virginum festa: ad modicū numez. se restringerēt. qz ppendebāt conciliū p̄dictum q ecclia et ecclie filiū qui laboribz se et suos nutriebāt. nimīū valde p hmoi festozū celebrationē fuerunt ocio grauissimo q̄uati. et ppterea quidā ex eis illicitos cōtract⁹ (quoz pnūc infinit⁹ est numer⁹) subire aut exercere subtilr sunt conati: et nō tñ per dies puatos sed etiā festiuos et etiā p singulas diez noctes ad lucrandum sunt effectualiter parati. Hec fortassis puidens Raymund⁹ cū alijs summis qui in suis libris de ferijs dicunt quomō in talibus diebz festiuis debem⁹ intendere rebz diuinis. puta hymnis et psalmis et canticis spūalibz. vt de pse. dis. iij. Jeiunia. Item p̄dicatiōibz virtutibz et regularibz disciplinis magi q̄ alijs diebz. de vi. et ho. cle. Cum decorē. d̄ sta. mo. Cū ad mōasteriū. s. iij. de fer. Licz.

De arboze torculari

Abfit aut qd he constitutiones lgent omnes. et presertim laicos cum sint de bono consilio et no pcepto. Sed qualr et quomodo tales abstineat ab opere seruil: pro ut etia illud qd in themate pmissum loqmur ad saturitate quantotius. Dicunt iura qd de similibz idē est iudiciū. vt le. et no. de psti. Translato. et merito qz non possum? singulos singuloz negotioz casus et singulares euētus describere. qz dicit lex qd pla sunt negocia qz vocabula. ff. de pscript. Verbis natura. vnde pcedam? ad casus diuersos huic similes. Nam contra phibitionē legi antike pronūc habem? facere opera q pntinent ad pudentiā necessarioz taz sibi qz pri mis: sicut fuando psonam vel res. sicut iudei expost se defendendo in bello die sabbati excusabant. vt. ij. Macha. vlt. Simile est de quocūqz damno rei exte rioris imminente vitando. vnde dñs Math. xxij. Quis ex vob homo qui habue rit vnā onem: et si ceciderit sabbato in foneā; nōne tenebit et leuabit eam. Item dicit scūs Tho. in sum. q. xl. ar. iij. q obseruatio festoz nō impediāt ea que or dinant ad hoīm salutē: etiā corpale. Vñ domin? arguit iudeos Jo. vij. Vbi indignamini. qz totū hoīem sanū feci in sabbato. vñ est qd medici licite possunt medicare homines in die festo. multo magis aut conseruāda ē salus reipublice qz vnus homis. hoc aut sit p belluz prelia pugnas et alias dispositiōes mltas: p ut infra dicet. et iō licituz ē bellare diebz festiuis si necessitas hoc exposcat. Vñ Tullius de offi. li. j. Amore diligētie similr et vtilitatis ad rēpublicā pntentis prefert affectiōibus vniuersis. Nam inqt recogscim? patrē diligere filiū vnicū quā dilectionē vincit amor cōiugū quē vltra vincit reipublice cōmeritiū. nā ppe eundē amorē homo ponit vitam et corp? in examē mortis amarissimū. Ac si di ceret. Experienter pugnam? p patria. et virilr ponim? manus ad preliū et digi tos ad bellum. et in castroz acies ferocissimas in quibz pater impune occidit fi lium. et econtra. vt le. et no. ff. de rel. et sup. funez. l. minime. Ecce reipublice cō munē vtilitatē tam solenniter legum et rōnū auctoritate pponendā. de quo ple nissime scripsi in li. de nobilitate. c. xxx. Per extensum. vñ dicit lex penul. C. de iure reipublice. li. xj. Rēpublicā vt pupillā extra ordinē iuuari moris est. ac si dicerem? hoc opus de q in themate res publica. ergo extra ordinē videlicz cō munis obfuantie festoz iuuari moris ē. et ibidē dic lex vlt. ad reipublice cōmē dationē in hec pba. Si fm legē ciuitatis reipublica cuius meministi ruina col lapsis edificijs tuis distrahit aream nihil contra huius legis tenorem rector p uincie fieri patiet. Ac si diceret. tantā habet vim opus reipublice qd de damno qua litercunqz infecto nemo tenet. Et nūc reuertamur ad ppositū. Si qd vrgē te necessitate agros arat: aut fruct? colligit in diebz dominicis vl festiuis ppter periculū hostium qui als illis diebz tollerēt. hec ē defensio reipublice. et h licet et naturalis lex dicat si inimic? meus maiori die festo vellet tollere victū mibi vl meis magnis laboribz conquestū. pari vi repellere licet vel maiori die in eo dem et meli? qz q postea fallacē fortunā accusarē. Vñ ppter necessitatē famis ex cusat quis a furto quādoqz a toro: qñqz a tanto put maior aut minor est famis Item dicit Archid. sup Ray. vbi. s. q in bello iusto possum? in diebz festiuis contra hostes nos munire. defendere. fossare. valla. menia. et muros reparare. si hoc exigat vitandi periculi necessitas. Itē iacentibz segetibz in agris aut fe nis in pratis si imminet tempestas aut pluuia q corruptat aut deteriorer. et si multū proficit si talia sint a sole separata. nō sunt phibendi dñi illarum rerum ea re mouere et indemnitati sue pcuere. Carnifices etia et pincerne qui in die bus festis preparant ea que debent vendere in crastino in mercato vel in sta.

ducendo in die festo

tionibus suis et ceteri qui preparant victualia in diebus festis: si die precedenti non possunt comode preparare aut preparata servare sine periculo non peccant mortaliter. Nec per eundem. Item post multa excusat vectores mercurii ad nudinas vel loca remota. hec similiter de vino transferendo. et si huiusmodi mercimonia que sunt utilitas reipublice sine gravi incommodo non possunt diebus festis vacare ab eundo vel quadrigando propter expensas bestiarum: equorum vel mulorum que per viam habent nutrire quod preciosum foret et contra salutem hominum vadant impune. Item post multa excusat vectores peregrinorum in vehiculis suis aut iumentis: et ferrarios equorum videlicet marscalcos. Item excusat viatores et curatores: siue hoc faciant pro pecunia siue non: cum hec fiant maxime pro republica conservanda. Item excusat molitores et per consequens pistores et cocos qui et dum propter humani generis anxietatem faciunt opus suum. Item excusat illos qui propter pauperes videlicet leprosos. hospitalarios aut alias miserabiles personas tempe festivo (tamen non maioribus) laborant. arant. vel faciunt alia opera pietatis put hec et alia copiose resumit Job. in summa libro. i. titulo. xij. de feriis. et nos per eundem excusamus illos a peccato mortali qui cause recreationis humane siue lascivia chorizant in die festo: servatis alijs circumstantijs: prout idem notat libro. iij. tit. xxvij. c. cclxxx. et in omnibus predictis ut singula fiant cum modulo discretionis requirit arbitrium boni viri. id est iudicis in iudicio fori christiane professionis: et preterea in illis punctis ubi certa doctrina dari non potest: etiam peritis videlicet inter dignum et indignum multum et modicum magnum vel parvum bonum aut malum. et ubi medium in confessoris discretionem finem rerum temporum et personarum ac terrarum usus: ritus et consuetudinis qualitate videtur spectandum de quo plene le. et no. in. c. Sedes. de rescriptis. Sed nunc redeamus ad propositum pensantes operis dispositionem et conditionem oneris monstruosi magnitudinem et laboriosi moliminis quantitatem: et ponderose grauedinis mouendi necnon deducendi difficultatem. Item operis tanti pro republica congruitatem. Nam dicitur canonicum quod rarum est omne quod magnum est. ut. ij. q. vij. In sancta. imo monstruosus est ut videbatur in Bolia gigante. j. Reg. xvij. Nam una torcularis arbor tante magnitudinis sufficit non tantum pro una vinea sed pro multarum vinearum cultoribus et culturis. put molendinum publicum seu fornax communis aut pons pro vniuersis ad multorum hominum vnius terre fabricam usus. pensantes etiam in premillis quod impossibilitas et incommoditas mutant ius scriptum. ut patet de monacho qui mortuus mundo non potest eligere sepulturam aliam quam quod in suo monasterio debet sepeliri. sed si moritur extra monasterium et in loco remoto de suo monasterio: ita quod comode ad illud portari non potest: aut impossibile est ipsum duci ad monasterium suum: potest commodam eligere sepulturam. ut legitur et no. in. c. ult. de sepul. lib. vj. Sic etiam de laico qui debet sepeliri ubi recipit sacramenta ecclesiastica si non elegerit. sed si in remotis moritur: ius huiusmodi propter incommoditatem aut impossibilitatem immutatur. ut ibidem. c. Is qui. Sic etiam periculum imminens mutat ius commune. ut de pecunia. Si duo. §. sane. li. vj. sic etiam necessitas est magistra rerum. ut in. l. Dñes. in fi. C. de exi. et cle. et propter necessitatem recedit a iure. de prebenda. Risi. et dicitur regula iuris quod non est licitum in lege: necessitas licitum facit. et hoc ideo quia necessitas legi non subiacet. de obseruan. ieiun. c. ij. in fi. de consue. Quanto. unde necessitatis tempe omnia sunt communia. ff. ad. l. rod. l. ij. §. Cum in eadez. et sic propter necessitatem famis David comedit panes propositionis. xxv. q. j. §. his ita. et in necessitate pater potest vendere filium. C. de patri. qui si. distat. l. ij. sed

De arboze torculari

non uxorem. vt no. *Lar. in. c. Non est. de spon. q. f.* vnde parentes vendiderūt puellam pro vino in sitis angustia vt biberent. *Johel. iij. in pncipio.* His igit omnibz et singulis sinceriter intellectis: collectis et relectis perueniam⁹ ad ppositum latissimi thematis. Et primo notandū qd hoc est opus ad rempublicam et vtilitatem cōmunē propriissime proportionatū. et sine quo vniuersitatis cōlonorū et vinitorū et eorundem patronorū cōmoditas persistere non pōt. et ad h notabiliter humana sagacitas congruentiā et cōuenientiā oportunitas p longas reperit moras et p̄suetudinis odas taliter introductas. et tales introduxit modos humanitatis subtilitas. Nam primū si talis et tantus populus post refectionis aut prandij collationē conueniret. vtiq; citius et avidius sitiret et sine potu persistere non posset. nam naturaliter cibus p̄assumptus potum requirit quem ieiun⁹ (saltem sanus) oīno fastidit. et videt qd talis labor erit in locis frequenter inaquosis et sine fontibz et riuulis. et si tantus tumultus et p̄sertim in meridianis caloribz vino deberet saturari. veniret in assuetudinis abusus. qd si diues haberet talem potum. pauper nō haberet vnde tribueret. nec esset arbiter qd inter diuitē et pauperem medium tangere posset. Vnde conuenienter si tant⁹ populus mane diluculo non pransus conuenerit: et ieiun⁹ minus vel nunq; sitire consuevit nisi rusticus ebrius fuerit qui ppter ingurgitationis assuetudinē inter diem et noctem nō discernit. Item estiuale tempe. ppter estum intentionū: dñe domine quis sustinebit? Item si die nō feriato: quis talem multitudinis laborem exerceret: damnum intolerabile tantus populus ppter sui p̄prij laboris negligentiam incurreret. ita qd tandē ppter dānoz illationē populus tantus raro vltim⁹ qd conueniret. Nam ppter cōmunē vtilitatē consequendam et generale damnum vitandū pmissum est de iure scripto. vt dum hoc genus pisciū qui allecia dicūt more naturali certis temporibz conuenerit et terre se inclinauerit: eorū captioni ingruente necessitate intendere homines possunt: diebus etiā festiuis: p̄terq; in maioribz solennitatibz et c. vt in p̄dicto. c. *Licet. de ferijs.* Sz cōueniēter querere posses quare in illius terre videlicet comitatus Thuricensi districtibz sunt maiores ad torquendū hmoi vinum conatus: et cum horribilibus lignorū arborum et machinentorū ac instrumentorū compagatiōibz? Respondetur et apparet qd ars imitat naturā inq̄ntū pōt. vt. ff. de adop. l. adoptio. et vsus et ars docuit qd sapit om̄is homo. vt dicit Pamphilus. et quod natura negat: nemo feliciter audet. dicit Isopos. vnde naturalit in illis climatibz videtur talis terre glebarū vinearū vineorū quoq; situs quibz ppetuo sunt altissimi mōtes ibidem vicini versus meridiē vsq; ad Lombardiam se protelantes: et in aciebus aquilonē haurientes. et ad terram plage nostre reuerberātes. et hi in verticibus sunt semp conspersi niuibz. algoribz. gelu quoq; et frigoribus: et nunq; p aliquā anni particulam. etiam in estiuis feruoribus: caumatibus aut ymbribz se talibz niuibz caluantes. et ab illis tanq; a montibus Belboe perpetuo resplendent. et contra mōtes candore niuiū de suis cacuminibz relucēt intantū qd vineta vires et vitiū sarmenta quoq; palmites cū racemis. vuis. botris. senecijs et acinis duriores habēt et austriores ad modū labrularū ceruices. et in hoc nostrarum vinearū fructus om̄e genus vini in duricia vident excedentes. Vnde videtur experienter qd hmoi vina nostra raro vel nunq; penitus in suis vitibz maturescunt. sed contra naturā aliorum vinoz in ymbra et vasis et cellaribus profundioribz ad annos triginta vel vltra munde conseruata cōtinuo decoquunt et demū cruditate repulsa dulcescunt. Et igitur his et alijs sincere perpensis

ducendo in die festo

dicunt quidam magister Ambrosius Lombardus ptunc incola terre nostre me-
dicus peritissimus. et hoc dudū ante conciliū Basiliense qđ infra centū anno
rū spaciū in loco nostro deficient omnes vinee: et quis expectabit euentū et attas-
men quia fuit astronim⁹ et fortassis multos futuros agnouit euentus. et qđ ppter
conditiones p̄dictas et alias sibi notas iudicauit vineas n̄ras algore frequen-
ter deficere. et p experientiā modernaz patroni: coloniꝝ fructuū et impensarum
pensato moderamine min⁹ solito vident p̄ficere. et in veritate plus solito dissi-
panť frigore incepit ante cōciliū predictum Anno dñi. M. ccccxxj. prima die
Martij. Et nūc redeam⁹ ad ppositū. et ppter causas p̄nūc notabilr descriptas.
curiositatis hūmāe sagacitas et longue cōsuetudinis tractabilitas: ac expien-
tie rerum magistralitas dederūt modū et formā vt tanta machinamentorū hu-
iusmodi fieret immēsitās. ac si diceremus vt potentes potenter patiantur qui
impotentes humiles et paupes in terris nequiter torquere nō verentur. vt le. et
no. viij. q. j. Illud. et Sap. vi. de quo nup speciale feci tractatum qui intitulat
de consolatiōe inique suppressor Sed vt quasi p contraria probetur supradic-
ti vini temeritas videamus. Nam vinum rome et per regna Neapulie. cam-
panie. sicilie. et calabrie. pedibus tantū cōculcat. per lombardiam quasi vilib⁹
torcularib⁹ etiam portatilib⁹ et mobilib⁹ vinū extorquetur. et per diuersas ger-
manie partes minoribus multū laboribus et expensis exprimit. put hec et alia
per expertos vsu quon-
diano conspiciuntur.

Nunc igit in materia que

stionis principalis ex p̄missis taliter concludam⁹. iudicio simplici (saluo semp
saniori) qđ vniuersi et singuli p̄dictorū vrbis et comitat⁹ habitatores. ad hoc op⁹
vel simile put p̄mitti abiles: possint et debeant absq; peccati mortalis periclo
nisi aliud intrinsecus lateat) dictis diebus dñicis et festiuis: saluis tamē solēni-
tatibus maiorib⁹ quas nouerūt curati: et ante missarū solennia licite et libere in-
teresse. et opus hoc publicum pro republica et vtilitate cōmuni per antiquas cō-
suetudinē taliter introductā penitus impune dū talis imminet necessitas. pro-
ut p̄mitti expedire: non obstante cōtradictiōe quorūcūq; qui fortassis put p̄-
fertur aduene vť pegrini nō nouerūt cōditiōes terrarū vel rez nostraz. antiq̄s
Et dixi notāter dum talis imminet necessitas. put p̄mitti videlicet in thēmate
Alioqñ si torcularis arbor modica vel magna fuerit. et in solo plano steterit et
de domo in domū vel als p modicū terre spaciū trāfferenda puenerit. in his
arbitrium boni viri seu moderatio sacerdotis (de qua plene p̄narrat) spectan-
da semp occurrerit. Hec igitur ad memoriā moderatiōis localis perpetuam et
in alterius reipublice modificatiōē per viri sollertis indagatiōē sincer⁹ diri-
gendam vestre beneficentie legalitates. benigne recipiāt et nō pri⁹ qđ legant in-
crepare vel inculpare p̄sumant. ac prius qđ scrutent nō redarguāt vel condem-
nent. rj. q. iij. Horum. et. xxix. dis. c. j. sed expost mutent et muniāt: minuāt et cor-
rigāt: et solū eterni iudicis tribunal pre oculis habeant. Qui⁹ honor et glia nos
ad supnoz ciuium vniuersitatē feliciter perducant. Amen.

Finis.

9 2

De matrimonio. Tractatus eiusdem.

Loziosus deus omnia quacunq; vo-

luit fecit: et erat valde bona. et inter opera suorum creaturarum non erat mi-
nimus beatissimi matrimonii sacramentum die septimo presente trinitatis summe te-
stimonio in voluptatis paradiso constitutum. in fine et euentum ut inter vi-
rum et mulierem esset felix legitima quod coniunctio individua vite consuetudinem reti-
nens. ut dixit summus pontifex Alex. iiij. de presumpt. Illud. Illa igitur individua vite
consuetudinem designavit dominus: cum primo virum creavit. et postquam de costa viri sibi mu-
lierem fabricavit: et non de capite aut pedibus: sed de ventris medio. ut mediocris
et consodalis sibi foret conversationis consuetudo. Ex his perpendamus quod solenniter
imo ante omnes mundi solennitates videtur solennizatum per pontificis summi solennizationis
cuncta per mundum creatoris. Et igitur dixit Hieronimus super illud Math. xix. Quos deus
coniungit: homo non separet. subaudi. violenter. sine lege. absque ratione. Non enim homo
separat quos pena damnat. quos reus accusat. quod maleficium coartat. Nec ille.
Sed nunc sepe videmus quod hos quos deus non coniungit: sed aliunde coniunctos infeli-
citer infelicitas combinavit: dyabolus nuncius separavit. hoc est ut quod libido furiose de-
lectationis et non amor coniugaliter sancte serenitatis combinat. sathanas qui Paulum
colaphizavit violentum segregare obmittit. Unde dixit Valerius in epistola ad Rufinum
volentem contrahere matrimonium. Sol hominum Salomon. thesaurus divitiarum.
sapientie domini. singulare domicilium. crasso tenebrarum. fuscatur attrimento. luce anime
sue semina facinorosa amisit. et postremo curvat videlicet Salomon coram Balaim
idolo ex triclinio domini mutat est in membra dyaboli. Sunt ergo sacramenta matrimo-
nii coniugia de puro et bono consensu partium coniungenda. Nam dixerunt parentes
filie sue Rebecce quam Ysaac filius Abrahe per nuntium petiit in uxorem. queramus
voluntatem puelle. et ipsa mox sine deliberationis dilatione: quia fuit nubilus: et
amore concitata: naturalibus instrumentis in virum quem non cognoverat neque vide-
rat: sed tantum de sue iuventus et pulchritudinis statura per nuntium certificata
consensit. et inquit Adam. Beatus. et reliquit patrem et matrem transiit in
terram alienam: et adhesit et obediit illi iuxta mandatum domini. put viderat a Sa-
ra. id est matre mariti sui videlicet uxorem Abrahe que dixit illum dominum suum. Beatus.
xvi. Hoc igitur matrimonii sacramentum multis est figuris divinitus et humani-
tus tam multipliciter glorificatum: ut videbatur in gloriosissima virgine Maria
cum Ioseph suo curatore. et Elizabeth cum Zacharia et pluribus sanctis hominibus
et cum timore domini contractum et solennizatum. sed in his diebus nostris ad quod seculorum
peruenerunt fines. i. Lxx. r. Prochdolorum tam viliter deceptorie: necnon irreueren-
ter videtur conglutinatum quod non immerito proles in tertiam et quartam generationem
patitur maledictionis dispendium. et insuper tam leuiter inconsiderate et presumptuose
per indices seculi: maxime in foro spirituali. et partim in Constantinensi. et circumvicinis
dyocesibus coniungunt homines voluntate. ritu. moribus. statu. conditione quod dispa-
res. Hoc admirando suis oculis viderunt et murmurando dixerunt viri peritissimi
tempe concilii Constantinensis ibidem celebrati. de anno domini. M. cccc. xvi. et sequentibus
copiosissime de omnibus ecclesie catholice finibus congregati: quod nunquam viderint regio-
nem. regnum. terram. provinciam vel dyocesim in quibus tot per singula tempora mouerentur
cause matrimoniales sicut in consistorio curie Constantinensi. Dixerunt autem
Astronomi ibidem similiter congregati quod sicut Italia que in se Lombardiam. Tuscan-

de matrimonio

niam et Romandiolā sub regimie necnon dominio dominātis infusiōe Vart
tis bellicosissimi planete videt coangariata. et Burgundia sub Saturno. sic
regio et regnū Suenie in q̄ p̄tinet dyocesis Constantien. principalr latissime
sit necessitata: sub lubrice luxurioseq̄ veneris dñatione vt dirigat simile simili
ad opus naturalr increatū copiosissime. Et audi rem gestā in iam dicto p̄cilio
Constantien et tempe Sigisimūdi Romanor̄ regl. expost impator̄ ibidē existē
tis. Quidā roman⁹ notabil cleric⁹ int̄ alias natiōes mltas ibidē pseuerās: vi
dens tantā copiosam mlierz pulcerrimaz mltitudinē ad op⁹ naturale p̄portio
natā: dixit mirādo ad q̄ndū canōicū ecclie Cōstantien sibi quōdā in Romana
curia notū: in despectū derisionis Alemanor̄ odiose vitupluz. Ecce v̄re mulie
res siue sint filie vel m̄res sunt oēs meretrices. Et ille canonic⁹ illico r̄ndit (qm̄
certus) et ecce vos viri Romani et ytalici cōiter estis macarelli siue busurones
maledictissimi. et int̄ vos m̄ieres honeste p̄p̄ crimia v̄ra in despectū v̄rm q̄ncū
q̄ p̄nt sunt infinite meretrices. Dicunt aut̄ macarelli siue busurones viri sodo
mite et naturā peccātes in ytalica lingua. qm̄ p̄p̄ criminis enormitatē h̄ nephas
horrendū in n̄ro latino nō h̄z p̄p̄riū vocabulū s̄z accōmodatū: s̄z sit antiq̄ssimū.
de q̄ dixit Ioseph p̄ fr̄es suos relegat⁹ et v̄dit⁹ in egyptuz fore crimē pessimuz.
de q̄ dic̄ impator Iustinian⁹ in auten. de p̄cto et naturā duz de eo d̄r q̄ aer cor
rumpat. Hāc igit̄ ipsi⁹ canōici r̄nsionē dū Roman⁹ audierat a vitupio mlierz
alemanie cōfusus tacēdo cessabat. Et nūc reuertamur ad p̄positū. Hāc dum de
anno dñi. M. ccccxxvj. et seq̄ntibz fuerā in studio gl̄iose m̄ris q̄z studioz Bo
nonien. diligēterq̄ p̄q̄rendo vna cū studētibz ab officiali curie p̄sistorij ep̄atus
Bononien suū notabilr informati q̄ p̄ illū ānum nulla sup federe m̄rimoniū
mota fuerit cā. s̄z int̄dū de ip̄edimētis p̄sanguinitatis et affinitat̄ ac sp̄ual̄ p̄sangu
tatis fuerint altricatiōis. p̄tentiōis: et declaratiōis petitiōes. et tñ p̄itas q̄ in di
ctis regiōibz et p̄stīm Roma et similr i Bononia et plerisq̄ ciuitatibz alijs puel
laz. p̄ginū. et viduaz: aliarūq̄ mlierz ē tanta natural. artificial: curialisq̄ custo
dia et etiā cōsuetudis disciplina. vt viri v̄l inuēculis eoz nō pateat nec liceat in
honestā fr̄q̄ntare cōsortia. s̄z int̄dū secretissima fiāt cōuēticula. S̄z put p̄diri
m̄ de p̄tū p̄sensu: d̄ iure n̄tali: canōico q̄z et civili notabilr p̄q̄redo. et i dictis
dyocesis m̄ime put deceret p̄scrutato talē p̄onā them at̄ casuz put exēpla xpi
formalr i formabāt filios hoīm. et tal casus in curia Cōstantien. videt int̄ p̄itos
multipl̄ fr̄q̄ntar. et i romana curia et extra et i p̄cilijs nup̄ Basiliē. et quōdā
Cōstātien. fuit p̄ diuersas snias t̄m̄iat. Et ecce talē ē possibil̄ positiōis appar⁹.

Quidā clic⁹ i miorib⁹ ordinib⁹ cōstitutus
ecclie collegiate Thuriceñ Cōstantien dyoces canōicus in studio Viennē.
Patauēñ dyoces morā trahēs adamauit q̄ndā hōeste cōuersatiōis puellā sibi
vicinā. et p̄ decētes huic cōmertio tractat⁹ cōuenēst i loco notabilr secreto. et
dum cleric⁹ p̄ carnali copula seruēter stimulat⁹ laboraret. et ipsa naturalr incli
nata p̄ verecūdia tñ et hōestate et metu parētū intricata p̄plexaq̄ rēnueret. tan
dē et post mltā breuitat̄ benignitate dimittēda ait. et si cōlensero et p̄ te p̄turba
ta. corrupta: guidataq̄. et qd maḡ ē virgitate et pentū dilectōe destituta fuero.
tu mobil et instabil locū mutabis. ad tuā patriā remeab. et me paupculā desola
tā derelinqs. S̄z ipse clic⁹ inq̄t. Promitto tibi p̄ fidē meā q̄ te nūq̄ derelinquā
et si placuerit: mecū in terrā meā liberalr deducā et fruct⁹ b̄nficij mei vna tecuz
perpetuo fidelr distribuā. et bis p̄missis puella consensit. et finalr grauidata. cū

Tractatus

clerico clam recessit. et sibi post multa apud ecclesiam Thuricensem cohabitauit. et consequenter post annos de vicinis mulieribus precepit. et post hoc solerti perquirendo confortata: intra se decreuit. et verba sibi per clericum dicta ruminauit. videlicet Te nunquam derelinquam etc. et quod ex talibus verbis carnali copula subsequuta: matrimonium indicaret legitimum. et in curia Constantien. ipsum clericum canonicum ad iudicium illius curie citari fecit. et casum thematis per libello proposuit. et ipsum clericum in virum sibi legitimum in forma solita adiudicari petiuit. Consequenter clericus libello respondens ait. licet talia videlicet nunquam te derelinquam. et alia lingua copatriota per extensum dixerim: et his promissionibus ipsam de terra et cognatione sua deduxerim. et tamen inter nos prout sicut in me pronunciatum non fuit alius voluntatis consensus nisi ut mihi ad hereret et cohabitaret sic muliere clerico cohabitare solus. nam per relationem meam fuit certificata quod per nullam aliam artem aut artis facultatem ipsam et me nutrire possem nisi et partem per clericalem et canonica[m] status continuationem. attento quod ipsi partes in diebus illis quibus conuenerant: neque expositi versus in presentem diem ambe[m] matrimonia[m] liter nunquam consenserint: nec de matrimonio habendo similiter semel voluntate verbo nec facto concordauerint. Ad hec aduocatus mulieris respondit requisitus dicens Domine iudex per matrimonium partium videtur iudicandum. et tutius tanquam per reutiliori et honestiori. saniori. et securiori. et partem ex eo quod talia verba. videlicet nunquam te derelinquam etc. proprie inter solutam et solutum carnali copula subsequuta semper in consistorio Constantien. pro matrimonio puro vel saltem presumpto concernit fore iudicatum. licite autem putat stilus Romane curie et eius obsequantia pro iure potest allegari. Sic etiam stilus et obseruantia curie Constantien. et alterius cuiuscunque curie pro iure potest teneri. et si dubium est per illa verba: nunquam (videlicet) te derelinquam: carnali copula subsequuta qualiter ipsam non velit derelinquere. ex hoc hec verba in meliorem partem sunt interpretanda. ut res potius valeat de qua agitur quam pereat. ut le. et no. ff. de re iud. In re dubia: et in his que dubia sunt certi est tenere debemus. de spon. Iuuenis. multo melius certius est promouere sacrum matrimonium quam concubinat[em] crimen turpissimum tolerare. et licet de matrimonio spirituali contrahendo putat est confessio aut sacri ordinis susceptio. sit certa forma in iure descripta ut patet. de matrimonio aut carnali contrahendo quilibet patria aut regio seu terra habet sua verba consuetudinaria: et talis consuetudo per lege[m] tenenda et recipienda. ut. j. dist. Consuetudo. et in talis consuetudinis virtute sententia est si deliter promulganda: cum consuetudo sit optima legum interpretes. de consue. Dilectus. diuturni enim mores (nisi legibus sint aduersi) consensu ventium approbati. legem imitant. xij. dist. Diuturni. et. xj. dist. In rebus. imo si tanto tempore fuerat obsequata consuetudo ut non sit in memoria hominum quando cepit: vincit legem. ff. de acqu. plu. ar. l. j. imo binus actus vincit consuetudinem. ut. xxv. q. ij. Ita nos. sed hic actus videlicet pronuntiandi per matrimonio[m] per hec verba Nunquam te derelinquam etc. est infinitus et in infinitum continuatur. §. etc. Aduocatus autem clerici diligenter requisitus ait. et licet in curia Constantien. taliter putat iam dictum est videatur frequenter sententiatum et iuxta formam thematis nostri vel per similes. sed si ad curiam Maguntinam ubi flos et ros est pitiorum fuerit appellatum. frequenter videmus quod si fuerit facta debite diligentie frequentia in contrarium sententiatum. et iudicium nostri processus iudicialiter renouat. et a peritioribus subsanatur. sic fortassis huiusmodi collationis apparet a iurisperitis curie Constantien. erit deliratum. Nam quod matrimonia sunt habenda de mutuo consensu. hoc est de sensu similiter et se habito: et non quod vni hodie placeat et alteri displiceat. ut le. et no. in. c. Tua. de spon. Duorum. et licet hodie incipiat placere mulieri. quod prius non considerauit et viro semper

De matrimonio

displicuit. q̄ ipse aliud placitū videlicet sacerdotiū assumendū suo tpe in mēte habuit. Nec est rarū in dyocesi Cōstantien̄ z ceteris vicinis mulier̄ z clericor̄ cohabitatiōis cōcubinar̄ p̄tuberniū. z put p̄z in themate: ad p̄hendū m̄rimoniū: nec cū illa neq̄ cū alia nunq̄ habuit p̄positū. Et sincerū p̄siderādo. tūc p̄z q̄ nec in Austria nec in Suecia illa p̄ba vic̄ Hunq̄z te dereliquā sunt ad m̄rimoniū p̄trahendū appropriata. nec in cōsuetudinē deducta. s̄z q̄libet patria per cōpatriotā ligūā specialē z p̄riū modū h̄z p̄hendi solēnitatē m̄rimoniū platiōne et modulatiōez. Nā in Bononia d̄r p̄rie iuxta iuris dispositiōne in hunc modū. vt vir p̄mū dicat ad femellā In noīe dñi Ego. A. te. A. volo h̄re i vxo rem legitimā. et ipsa econtra. et ego te in virū legitimū. adhibitis ad h̄ p̄sonis idoneis z alijs solēnitatib̄ vt euitet viciū clandestine desponsatiōis. vt d̄ clan. despon. Cum inhibitiō. Et nūc p̄cedam̄ ad rez̄ exp̄ientiā. Nam si in terra n̄ra et in dyocesi Cōstantien̄ inter principes. nobiles. ciues. plebeios z rusticos in vere honestatē statu p̄stitutos. z inter eor̄ liberos m̄rimoniū cum solēnitate decenti publice z i facie eccl̄ie. s̄ est xp̄ifidelīū aut eccl̄ie fidelīū p̄ntia fuerit p̄hendū. parentes puelle non essent cōtenti. nec fidē p̄gruā m̄rimoniū contrahendo vel p̄tracto adhiberēt. si vir t̄m diceret ad puellā. nunq̄ te derelinquā. z ecōtra puella ad virū. sed parentes aut cōsanguinei v̄l affines v̄l curatores z tutores seu mediatores dicerent. dicant p̄ba ad m̄rimoniū cōtrahendū cōsuetā. et de terre consuetudis vsu frequēta. alioq̄n p̄sentire nolum̄ z cōtractui fidem adhibere nō intēdim̄. dicas igiū lingua nob̄ compatriota. Ego volo te h̄re i vxo rem zc. et puella (put decet) econtra. et sic sane sine dolo z fraude m̄rimoniū sacramentū videt̄ fore p̄tractū. z fidelit̄ carnali copula cōsumādū. Nā p̄ illa vic̄ verba Te nunq̄ derelinquā. cōtrahit̄ societas aut cōfederatio int̄ dñz z famulū ac inter dñam z famulā. sociū z sociū. imo contrahit̄ p̄cubinar̄ int̄ clericū et mulierē. vt p̄mittit̄ in themate. Itē inter nobilē et rusticā puellāz solutam vbi al̄s videt̄ dispar cūl̄ p̄sonaz. Et reuoluēdo sc̄pturas legum et canonum glōsarum z doctor̄. nō reperit̄ q̄ per talia verba vnq̄z m̄rimoniū fuerit cōtractū. Sed nunc reuertamur ad curie Cōstantien̄ vsū z consuetudinē in casibus matrimonialib̄ frequēter occurrentē in hunc modū. Nam vir vt similis dī ligit̄ sibi simile. et p̄sertim si pulcrum est obiectum z inardescit naturaliter ad talem personam. sicut quādoq̄ ex talis ardoris debiti p̄cupiscentia nascitur cōcubitus cū persona consecrata. aut sanguine. affinitate. z cognatiōe spūali coniuncta ad quā si dicat vir fructu ventris grauidatā z mente p̄turbatā in mere consolatiōis beniuolētia. non te derelinquā. hoc est et ita intelligit̄ in vīte necessarijs. et partus p̄creatione z educatione p̄tinenter opportunis: aut al̄s vir potens diues vel abundans. liber z solutus ad liberam solutam aut pauperem lam ad cōquirendū eius concubitū. et interdū de parentūz puelle bona voluntate: non te derelinquā. et constat naturaliter. exp̄riēter z vsualiter q̄ vtriusq̄ persone nō est intētiō nec cōuentiō nec mox applicatiō. vt siml̄ m̄rimoniū cōtrahant. et si post tps ipsa puella de m̄rimoniū iudicialit̄ ageret cōsumato. q̄s sane mentis iudicaret pro m̄rimoniū: Imputet̄ ḡ in hoc z alijs casib̄ et incerta z confusa ipsi puelle. dum potuit verba p̄dicta videt̄. nunq̄ te derelinquā. tanq̄z dubia in claram z consuetā formam deducere z non fecit. Item dū p̄tuit z debuit quare non in certam honestā z indubitātā conditionē dilatauit et exposuit ac declarauit. vt le. z no. de cōdi. ap. De illis. z. c. Sup̄ eo. z. c. Per tuas. et ad hoc sunt rotundi text̄ q̄s p̄nunc nō carpit memoria. sufficit autem

Tractatus

apud antiquos allegare ius. obmisso loco iuris vt pprie no. in. c. Vestra. de con-
ha. cle. z mu. et spe. de aduo. circa fi. Et vt frequenter videm⁹ si diceret puella nō
sum cōtent⁹ de talib⁹ p⁹bis. s⁹ dicas patēter z indubitāter. volo te h⁹re zē. z si tūc
vir talia diceret. z ad carnal⁹ copule cōplemētū pperaret. tūc puella videret q⁹
effectual⁹ pficeret. hos tū dubios z incertos cōfessus examiatores et tabellioes
et cōseqn⁹ iudices nō aduertūt. z p⁹tim in curia Cōstantien⁹ manētes z decipi
unt viros et iuvenes. vt dicāt hec p⁹ba dixisse videlz te nunq⁹ derelinquā: vl⁹ si
dixerūt. tū aīo z intentiōe contrahēdi m⁹rimoniū nunq⁹ dixerūt. Scptū est em̄
si dol⁹ dat cām cōtractui vt si te inducā ad pferendū vl⁹ cōfitendū quod al⁹s nō
faceres: nō valet. ff. de dolo. l. elegāter. sed hec iudices non aduertūt neq⁹ pono
derant. sed pro matrimonio iudicant. z qñq⁹ sic corpus z animā dānant. Vñ
detur etiam quandoq⁹ q⁹ vir pro puella procat: z veneris solatia sollicitat. et
naturalis prurit⁹ puellam stimulat. quib⁹ cōcurrentib⁹ z choruscantib⁹ ac con
ueniētib⁹ tanq⁹ insensati concubitū pficiunt. z nulli⁹ honestatis publice vel oc
culte memoriā resumūt. Nam ad ppositū legi⁹ de Pamphilo de hui⁹ certami
nis p⁹lio inter ipm et Salatheam dum dixit. nos mō paulisper quiescere cōue
nit ambos. dum facto cursu n⁹ anhelat equ⁹. Et dixit ille venerabil⁹ Boe. li. j.
de conso. Quid de corpis voluptatibus loquar: videlicet incōtinētia lubrica.
quaz quidē appetit⁹ plen⁹ anxietate. satietas p⁹ plena penitētia. Hec ille. Et
sic extincto furoris pruritu restauratoq⁹ qñq⁹ gesimo sensu puella volēs honorē
et honestatis statū restaurare. z ppter parentū suoz merū mouet causam viro z
dicit p iuramentū de hoc qd nunq⁹ fuit intentatū. Et nunc reuertamur ad ppo
situm. Nam ex⁹isse dicunt iura q⁹ verba sunt fm mentē pferentis intelligenda
non enī intentio verbis. sed verba intentioni debent deferuire. vt le. z no. de p.
fig. In his. et verba nō accipienda semper sunt vt sonāt. xxiij. q. j. Paratus. z
deus nō indicat verba sed intētiōē pferentis. xxiij. q. v. Humane. z igit⁹ verba
sunt instituta vt eis quisq⁹ i alterius noticiā cogitatiōes suas pferat. xxiij. q. ij.
Is autem. et sepe cōtingit z tal⁹ vidi fieri q⁹ scolaris paup⁹ vel diues ad sacer
dotij dignitatē pcedens aut bñficiat⁹ abundāter dicat ad mulierē philocapt⁹
verba pnotata. vbi cōstat patēter q⁹ p⁹here nō intendebat. qz foret causa sue de
structionis. Sic etiam in plurib⁹ alijs solutis: diuitib⁹ aut potentib⁹ personis
put⁹ tractum ē. Vñ dicūt doc. in. c. Tua dudū. de spon. Duorum. pri⁹ allegato
q⁹ m⁹rimoniū p⁹hitur solo p⁹sensu qui solus si defuerit. etia⁹ ipso coitu celebrato
frustrant⁹ omnia. Item ex quo vir cōsentit p verba de pñti in mulierē. maritali
affectu. z tal⁹ ecōuerso in virū seu verb⁹ consuetis. scz Accipia te in meā vxorē.
et econuerso illa rñdet. Et ego te accipio in meū virum. vel sic. Volo te h⁹re de
cetero in vxorem. z illa econuerso vl⁹ qbuscunq⁹ alijs verbis vl⁹ signis vel nuti
bus exprimit statim matrimoniū est contractum. Et hoc iō dicūt. quia surd⁹ et
mutus possunt contrahere matrimonium. vt in dicto caplo Tua dudum. Ve
runtamē et si loqui possunt cōtrahentes necessaria sunt verba quantū ad eccle
siā p⁹sensuz mutuū clarum z indubitātū expmētia. Et hec mēs docto⁹z. put no
tanter in studio no⁹ **Ad consuetudinē autē** per partē aduer
taui Bononiēn⁹. sam multipl⁹ al⁹
legatam. dicam⁹ q⁹ licet sit cōsuetudo iudiciū curie Cōstantien⁹. taliter pnun
ciandū: vt in thematis ppositione. attamen nō est cōsuetudo in morib⁹ vtentiū
z volētiū m⁹rimoniū p⁹here in sincera p⁹itate. vt p pdicta p⁹ba. vicz nūq⁹ te dere
linquā: quismodo p⁹hāt. ex q⁹ z put ex pdictis ptz q⁹ m⁹rimoniū nō d⁹z claudicare.

De matrimonio

Nec dici potest quod sit mos taliter matrimonium contrahendi: cum mos sit qualitas preniens ex iteratis actibus. ut de pe. dist. ij. c. j. dicitur esse mos longa consuetudo. ut dist. j. Jus generale. sed hec verba videlicet Te non derelinqua nec usu nec moribus sunt introducta ad contrahendum talia sacramenta. De tanti autem sacramenti leui pensioe dicit Hugo de sancto Victore in quodam collatione. Mulier volens ollam de terra figuratam pro solo denario comparare: manibus pulsat et sonum resonando multipliciter probat: et eius integritatem stimulat. ne tam vilis precij commoditate pdat. sed vir mulierem sibi perpetuo copulandam. et indissolubilem alligandam sine proba recipit. et sepe se similiter et ipsam irremovibilem decipit. Hec ille. Et si fortassis prehendentes filij huius seculi prudentiores in agglutinando sibi saramentum perpetuum videlicet uxorem prius probare pretendunt antequam se tanto ligamine et pondere et vinculo pcludant et sic sepe contingit quod in tali proba coniunguntur. et amoris languore naturaliter infatuantur. et tanquam furiosi similiter et amatores luctantur. Unde dicit Azo in sum. c. de adult. Dum furor ille venit: nemo securus erit. ac si diceret. In hoc nervorum violenti certaminis bello: nullus discretionis intellectus videtur rationis remedio. Quod et sanctus Paulus permittit: et matrimonium non contrahit et virgo permansit. unde sanctorum virorum conversatio de mulierum consortio: ne insaniret. et conscientia tabescerent. et sincerum animum non contaminarent. ad desertissima loca se diuenterunt. et etiam aliorum hominum loca penitus declinauerunt. Et ideo Aristoteles. huius certaminis invasionem asseruit fore furorē. Nam sathana colaphizante generat sepe mortis stridorē. Unde magister Rasmus almanfori monarcha medicorum notat hunc furorē amoris reum. id est amorē ereum et sicut eris metallum habet sonitum et non intellectum. sic taliter inuasus nihil agit quod sit ad prudentie virtutē directum. Nomias etiam morbus contagiosus sicut est lepra scabies. morphea vel pestilentia. quia ab homine in hominem latenter repit. et quando nunquam mulierem videret perpetuo huius morbo careret. Huius contagiosis infirmitas patebat in David cum Bersabee et filio suo Salomone: et infinitis sapientibus huius seculi circumuentis in mulierum contemplatione. et facilius in diebus nostris in quibus sunt homines in omni discretionē fragiliores: et non est novum. Nam olim rex Bohemorum proavus Sigismundi imperatoris tali morbo contaminatus sibi matrimonialiter coniunxit filiam lotricis: sic nuptus Ludovicus dux bavarie similiter sibi coniunxit filiam unius pauperis sed ibidem consensus utriusque: licet quod ad viros effematus patenter interuenit. Sed ad propositum redeamus. videtur quod in diebus nostris sic in antiquis super federe matrimonium ad iudicij persistit voluntates. ut plurimum sunt persone iuvenes. leues. adulescentes. et insipientes pariter. aut ab una parte ad minorem non nimium abundantes. pedibus trochantes et hitu simplici vel rusticali precedenti. et raro vel nunquam comites vel barones aut nobiles seu ciues elegantes honestos vel prudentes. aut ab utraque parte multis diuitibus pollentes. seu curribus quadrigis et eque gradientibus incedentes in huius iudicij foro de federe matrimonij conveniunt contententes. Nam quantitas morum. honestas conversationum. veritatis verborum. et fides promissionum plus est in potentibus et diuitibus quam in edia grauatis pauperibus. Unde post multa conclusi in libro de nobilitate capitulo antepenultimo illa que iam predictam. et super his igitur dicitur: quod illud videlicet quod habet dictum a christo Math. v. Beati pauperes: quoniam ipsorum est regnum celorum. videatur falsissimum. Nam per singulos dies diuites et potentes emunt: comparant a pauperibus per suas elemosinas regnum celorum: quod si foret una villa de omnibus domibus non remaneret ipsis una sola tegula. Et sic iterum ad propositum veniamus. Volunt iura quod dormientes si pretendebant ante dormitionem baptizari vel ad sacros ordines promoueri in pte dormientes infra actum baptismatis vel ordinationis recipiunt ba-

Tractatus

ptissimi vel ordinis sacramentū. vt le. z no. de bap. z ei⁹ eff. Maiores. S; nullo iure cauef nec aliquo casu repitur q⁹ dormientes aut furiosi seu amentes: ebrii si vel infantes facere possint aliquid actum siue cōtractū legitimū iuris auctoritate pfirmandū. nunc discernamus cui⁹ p ditiōis fore debent homines tam gloriosum solēne. z indubitātū sacri mīmonij sacm p trahere volentes qd baptis matis ordinis z sacramētoz oīm fuit initiū z fundamētū. z igit⁹ qd p bīs: quo animo. qua intētiōe p hēre volentes pueniant. z vtrum sint furiosi vel amētes put pmittit hoc p iudices z examiatores. magna diligentie solertia foret pluristrandū. Nam ad ppositū videt⁹ in expientia rex magistra q⁹ in regno hybernie plus ceteris nationib⁹ sunt homines de illegitimo thoro pcreati. z h p t⁹ p singulos dies in Romana curia sup defectū natalium dispēsatiōes. vt ad sacros ordines pnt pmoueri reportantes. et requisiti sup illegitimi thori consuetudis et vsus continuatiōe. respondent in effectū. z quis homo liber nat⁹ vult voluntarie se obligare. et tanto pondere se grauare: vt sarcinā matrimonij: doloris et cure seu furoris aut pplexionis p tinue plenā assumat intricatam. Sed tamen hui⁹ maledicte cōsuetudinis vsū sedes apostolica nō approbat. sed indispen sationis littera patenter cōdemnat. Fateor tamē et p t⁹ q⁹ sepe ad cōtrahendū homines matrimonij vinculum inducunt aut cōpellunt seu seducunt si mansissent soluti min⁹ infernal⁹ aut purgatorij supplicioz penas paterent⁹: cum simplex fornicatio fm iura nra inter mortalia minimū sit delictū. Vidim⁹ insuper in dieb⁹ nostris q⁹ viri p verba put pmittit videlicet Nunq⁹ te derelinquā dece pri ad mīmonij vinculū p sententiā cōpulsū sciuerūt se non cōsensisse. z de terra recesserūt. z ampli⁹ illas mulieres nō viderūt. ac si dicerēt. Intentio iudicat omnes. vt illi qui in sua psciētia ad solutionē indebitā p iudiciū autem p dēnāt et vt censura nō cōprehēdant iudiciū fugiunt. Hoc etiam sepe contingit p ini qui iudicis odium durū versus vnā ptem puocatū. z igit⁹ in aie sue maledictōez peruertit iudiciū. et tal⁹ taliter iniq⁹ cōdēnatus. ad tribunal omnipotentis puocat. huic tamē consilio nullus adherere psumat. Item videm⁹ q⁹ mulieres aliq⁹ bona pscia mote: cernētes in examie viros fore mēdaces. z vero legitimo matrimonio cōtradicientes. q⁹ ipse tū fidē suare volentes in vita viri in aliūz viz nō fuerūt p sentientes. Vidim⁹ insup in curia Cōstantien⁹ rarissime viros ipas mulieres iudicialiter in cōsistoriū sup mīmonio petētes. s; cōiter ipas mulieres seu femellas viros impetentes. z quādoq⁹ duas vl tres mulieres vnū virum si mul et semel in virū legitimū sibi z q⁹libet insolidū postulātes. z in h videm⁹ discipline discretionē terre nre mliez a femineo sexu toti⁹ ytalie put pmittit mltū discrepantē. hec etiā terre nostre muliez dissolutio. tū frequē rusticos z plebeos infamat. et put premittit in furore cōculcat q⁹ sensibus priuant⁹: discurrūt sicut canes rabidi. et se putant se fore maleficiatos z arte stregarum intorcatos. sed in veritate non aliud nisi prout predixim⁹ ille morbus contagiosus: videlicet Amoreire⁹ quo per prudentē concernit p taminat⁹ Item put scripsi in libro de nobilitate p dicto. in. c. de pncipib⁹ post Joh. an. qui vidit religiosos presertim ordinis mendicantiū in episcopos titulos frequēter pmtos. Ecce inquit subtil⁹ m⁹ p apostatizādi. nam cū episcopat⁹ sui titulo cogunt facere sue quoq⁹ p fessiōis: z simil⁹ de ordine suo mētiōē: z nihilomin⁹ psequēter ad obseruantia tenent⁹: s; terribile crimē apostasie cū religiōis obfuitiōe patētis abiectione cū impalliata symonia cōtinue cōmittunt. sic ad ppositū videmus in curia Cōstantien⁹. et forte circūvicinis vnū spolij seu rapine multum sub

De matrimonio

tile delictū in causis matrimonialibz p̄sertim ⁊ aliquādo in alijs casibz sine dei timore miserabilr frequat̄. nihilomin⁹ tñ ad tribunal extremi iudicis in die ire ⁊ calamitat̄z miserie horribilr pducendū. Nam añ p̄ciliū Cōstantien p̄di ctū in cā n̄rimoniali p̄ vnā ptem vel psonā. si se absentabat causa p̄dente fuit facta pcurator̄z p̄stitutio. p̄ q̄ cōstitutioē soluebat pars. iij. denarios Constañ. et breuibz verbis ad sex vel septē lineas se p̄tendebat in actū ⁊ vez. effectū suffi ciente ad omnē oportunitatē cōtinebat. Hunc aut̄ et longe p̄ conciliū viden tes notarij n̄re curie Cōstantien. Romane curie stilū in b̄ vtqz lucrosū. licet animabz piculosū ⁊ ad instar illoz p̄mū faciūt torā profaz cōstitutiois ad latitu dinē veri instrumēti. ⁊ expost ponūt tenorē toti⁹ instrumēti: qd̄ nūqz visus ē i car ta aut pgameno seu forma instrumēti ⁊ rerū natura. ⁊ b̄ cū infinitis clausul̄ in p̄ncipali cōstitutioē nunqz excogitatis. imo nūc ⁊ in futurū nunqz oportunis. et has ⁊ alias sc̄pturas p̄tendūt in plibz cartarū folijs: vt simpliciane ptes inocen tes ⁊ nō intelligētes sine dolo ⁊ fraude cōparentes ⁊ cōtendētes cū rapina p̄di cta maioribz grauent̄ expensis. ⁊ q̄s dubitat qñ in b̄ spolia multa ⁊ p̄ctā cōmit tant infinita: in miserabiliū psonarū dāna: ⁊ als de p̄bis ociosis ⁊ inutilibz faci unt libros ⁊ registra copiosa ⁊ captiosa. Et si intra veritatē euangelicaz q̄ non peribit. etiā si celū ⁊ terra pereant. que dic̄ Math. xij. de q̄libet p̄bo ocioso red denda est ratio. Q̄s terribilē rōnis calculum reddēt nō tñ tabelliones s̄ etiā iudices facientibz p̄sentientes. et insup de talibz spolijs. rapinis et exactionibz portione recipientes. ⁊ insup qd̄ crudeli⁹ ē put̄ dicit vicarius dñi n̄ri Jesu xpi et reglā iur̄. li. vj. nō dimittit̄ p̄ctm nisi restituat̄ ablatū. et hec regula nulli⁹ ex culationis exceptionē tolerat nisi in eo qui nō habet vnde soluat. Et hi omnes scribe similr ⁊ reliqui in conscientia sibi non formāt vt alicui restituāt. sed stāt vt in suis peccatis morituri deficiant. De iudicibz aut̄ male indicantibz qui et falsarij dicunt̄ nuper terribilē specialr feci collatiois tractatulū qui incipit Sy rum celi circūit ad honorē s̄ potius ad horrorem magistri Watheij nythart odiū durum p̄positū Thuriceñ. Sed vltra p̄cedamus ad materie p̄ncipalis explanationē. Nam p̄sone talr cōtendentes tanqz simplices rusticiāi obtenta sententia pro vel contra. putant se penit⁹ fore purgatos. aut interdū appellant et magnis laboribz ⁊ expensis grauamīa recipiūt. ⁊ insup restat vt pcuratoribz pro modico labore multipl̄r satisfaciāt. hinc sperātes se liberatos remittunt̄ vl tra ad pelliparios. hoc ē pellium albarū cerdones: qui dicunt̄ wyslederer. hoc est ad sententiārū scriptores qui p̄ albas pelles: hoc est pergamēnū: faciunt no uas corrosiones. qua corrosione perpessa: putantes se penitus immunes cum illa pelle: vltērius dirigunt̄ ad spiculatorē. hoc est omnīū priorum exactionis corrosionis. tonsionis. spoliatiois. p̄turbatiois et flagellationis vltimū. execu torem quem vocam⁹ sigillatorē: sed potius sugillatorē qui per nobilissime cere titillationē seu conglutinationē facit durissimā punctionis collisionē. ⁊ molli⁹ ti sunt sermōes eius sup oleum: ⁊ ipsi sunt iacula. vt legitur per Plinium p̄m de vermiculo quē nominamus terebronē. de cuius natura tales ponūtur p̄sus. Vermiculus ligni terebro vel terebellus. Qui terebat ligna durissima carne tenella. Dum tangit nil durius est hoc verme pusillo. Sed si tangatur nil vn⁹ q̄ mollius. Sic sigillator mollissima cera: dulci verbo: ceterum stimulatō ribus stimulat durius ⁊ sugillat. et hoc rarum foret in Romana curia. Nā bul latores qui pape sunt sigillatores. etiāz quorūcunqz aliorum p̄lator̄ ibidem sigilli pensores nunqz videm⁹ scriptor̄z taxas excedentes. Sed terribilius est in

Tractatus

nostra curia Constantienſi ubi bullator in duplo vel triplo ſeu ultra ſcriptores
 precellit in taxa. Unde in concilio Baſilienſi. circa finē inter quattuor deputatōes
 fuit concluſum. licet ppter reſeſſus et diſſolutiōis ad pceptū Romanor regis im
 portunitatē nō fuerit decretatū et publicatū in tali vel in effectu ſimili forma q
 per omnes ecclie catholice pſatos archiepiſcopos et. vſq; ad infimos. de ſigillo
 nulla fieret penſionis aut exactionis ſolutio: ſed gratis daretur ſicut ſacroꝝ or
 dinū et alioꝝ ſacroꝝ collatio. et ſub excoicationis pena put de cetero puniri de
 bebat prauitas ſymoniaca. et dixit vn⁹ de pſidentibz. habebat g̃ epi⁹ minus de
 familia vno famulo et equo vt emat cerā p ſigillo. qm̃ eſt magna rapina de taz
 modico labore et exili cera. taz inſolita exhaurire p̃cia. Et nūc ad ppoſitū redea
 mus. vnde qdā ruſtican⁹ veniens ab alpibz in cauſa m̃ſimoniali compulſus et
 exactionibz pmiſſis ſibi nō cōſuetis acriter flagellatus. et ad ſuates reuerſus reci
 tans rem geſtā. et finaliter inq̃t. et dum p omia credeba fore planus et fui patiē
 ſed ultra ad pelliparios. p q̃s deſignauit albaꝝ cartaz et pellium ſcriptores q̃s
 alia lingua cōpatriota. Unde do ich vnder die wyſlederrer kam. videlicet ſcri
 ptōres et ſcripturaz ſigillatores: fui totus excoiciatus. put ſcūs Bartholemeus.
 et non mirerſ ſi verba vulgaria ſcribam⁹. nam et ſummi⁹ pontifer talit̃ pcedit in
 ſuis decre. vt ptz de vi. et ho. cle. li. vj. et in Cle. vlt. de heret. et pluribz alijs. Et
 ad ppoſitū redeundo. Leua in circuitu oculos tuos et vide. om̃s iſti pgregati ſūt
 et nō nouim⁹ q̃ pueniūt. Nam de omniū pdictoꝝ expoliatoꝝ bonis taliter put
 premittit acquiſitiſ vix gaudet tertio heres. vide ubi ſunt liberi vlt filioꝝ filij in
 tertiā generationē de omni bz ab antiq̃ ſcribis et phariſeis. pcuratoꝝ et ſcabi
 nis. aduocatis et Ieſuſeis: cū omibz curie Conſtantienſi plebeis qui floſcant in
 ſuoꝝ pgenitoꝝ diuitijs. et ſi viuūt ppter vulgare cōmerciū dubitam⁹ an ſint de
 vera linea deſcēdentes vlt collaterales: et ſic fructū eoꝝ de terra perdes. et pſeq̃n
 ter om̃s in vnū paup et diues tranſibūt vel trāſierunt in pfundū vt lapides. et
 quis nouit vtrū eis detur requies aut infernalis cruciatus ignis et caligo. et ni
 hilominus in pdicta curia Conſtantienſi quaſi p nunc ſunt in duplo pſone ples
 q̃ ante cōciliū Conſtantienſi pdictū fuerint curiales de lucro taliter et qualiter
 in diſcreto et labore modico de paupꝝ peculio in ſudore vult⁹ ſui pgregato. ſe
 tam delicate p̃tinuo nutriētes. Sed de omibz pdictis terroꝝ ſingl̃anter an
 numeratis nemo corde cōpungit: vt a dictis ſollicitudinibz refreneſ. ſz vt dicit
 Plinius pdictus ubi feraꝝ vel piſciū frequēti⁹ agitat captura. ibidem celebrius
 ipſoꝝ pcurrit pgregatio copioſa. ſic dyabol⁹ illic frequēti⁹ ſua p̃tendit rhetia. qz
 conſuevit q̃ illic in mltaz animarū pficit illaqueatura. Et cōiter oēs in iudi
 cijs forenſibz ſiue temporalibz oratores aduocati ſeu plocutores iuſticiā puer ten
 tes vident finaliter male degentes. Eſt et aliud hui⁹ concurſus et p̃uolutionis
 brauiū magiſ effectiū. Nam m̃lieres et puellule in curia Conſtantienſi ſepi⁹ pro
 ſperant in ſue voluntatis intentiōe in pdictoꝝ p̃boꝝ videlz nō te derelinquaz
 aut ſimilibz interpretatiōis largiſſima dilataciōe. qz ſcriptū eſt. ubi corpus fuerit
 ibi congregabunt et acquirē. Math. xxiiij. De pdictoꝝ aut curialiū aulicoꝝ
 et etiam Romane curie curtizanoꝝ periculoliſ curialitatibus ſcripſi latius in
 quodā tractatulo ad mandatū dñi vicarij Conſtantienſi compilato: qui intitulat⁹
 de eccliaſtiche libertatis p̃uilegio. de q̃bz omibz hos recipe ſus. Nūc theolonij
 collector dur⁹ amator. A ſuo dño: ſz raptor ſepe pbaſ. Inter opp̃ſores ſic pau
 perum dire locat. In illa die dñi iuſt⁹ vix reparat. Tabellio: ſcriba: cur his nō
 conglutinat. Pontificis ſignifer: mox illis pglutinat: Et ſili. pena tyrāni rite

De matrimonio

plagatur. Ecce nunc principalis materie finē faciamus. et his omnibz et singulis taliter qualr prenotatis. mihi videt simpliciano (nihilominus tamen correctionis maioris examine salvo) qd ex his verbis videlicz Non te derelinquam. aut in effectu similibz aut alijs: clarum matrimonij contractū: prout seruatur notabilr i alijs forensiū aut prophanarū causarū aut negotiorū contractibus consensus nōclare apprehendētibz: matrimonij vinculū nō iudicetur. et preferim ex eo cum dicat iudex Christi nomie innuocato tam faciliter christifideles pariter nō consentientes cōiungat. et impatientes naturaliter pacificos faciat et hoc lupus cū agno probat. Hec igitnr scripsi nō vt ita maneant et effectus efficaces in iudicioz consecutiōe pducant. sed vt incitet animus et iurisperiti solertia cōuenientius ad emendandū. corrigendū. minuendū. necnō apponendum quod sibi videt conuenientius. Nam hec omnia videntur fieri leuius qd de nouo cōponere radicatus. sicut ruinosa domus restaurat citius et reedificat congruentius qd si sine fundamēto plana terra fundaretur primitius. attento si contractū mutui aut emptionis vel venditiōis seu pmutatiōis alicuius rei vel vnius magne possessionis facere seu celebrare disponeres. Quot quātas et quales subtiles cautelas et clausulas diligenter apponeres. quos etiam dudum tetigit Guil. du. in spe. iuris in ti. de emptiōe et venditiōe. et hic sacramentalis contractus qui in sancta et nobilitate: imo prioritate precedit omnes mundi cōtractus. quare nō in edificando seu instaurando habent contractum ponere minus sinceriore diligentie imo conscientie radicatum. Et rogo ne animata dormitet pre tedio modicū exemplū audiēdo fuerat in ciuitate Ferrariēni quidā magister in harpharū armonia italie totius monarcha pcellētissim⁹. sed erat tante singularitatis in se. aut animi cōtumacis audacia qd non ad voluntatē principis ibidem videlicz Marchionis Estēni. als Ferrariēni. vel alterius cuiuscūqz depcantis ludebat in harphis. fuit tamen modus subtiliter inuentus qd ad sonandū fuit irritatus. Nam talis fuerat nature quādo quēcunqz male sonantē in harphis audiebat se continere nō poterat quin illico violentē instrumētū hoc arripuit et artis sue simphonā dulcissime peragebat. Sic ad propositū vt huius male sonantis oda. necnō diffonie dissonātis corda prouocent iurisperiti precordia. vt pro bono cōmuni necnō p republica de presentis multū vtilis concitatiōis quotidiane et questiōis materia elucescat veritatis que christus est legalis et solēnis experientia. Nam dixit propheta qd veratio acuit ingeniū Esa. xxviii. De igitur animi pccitati diligentia nuper sincerius scripsi ego Felix hemmerlin de Thurego decretorū doctor inutilis in tractatulo de balneis naturalibz in principio. et hanc collatiōem sine libris competentibus in quodaz loco solitario de anno dñi. M. cccclvj. scripsi. et est inter libros aut volumina seu opuscula sine collationū tractatulos p me de septiformi spiritus dono: et ad multorū magistrorū meorū correctionis emendationē compositas fabricatas et compilatas (vt credo) vicesimusquint⁹ in numero. de quo primordialis matrimonij conditorē et omniū bonorum largitorez glorificem⁹ et laudemus nunc et semper in perpetuo. Amen.

Finis.

¶

De furto reliquiarum et alijs rebus nup

in Monasterio beate Virginis loci heremitarum per tres personas miraculose commisso et deducto: et finaliter reperto et recuperato.

Monasterium beatissime Virginis

m

Marie in loco heremitarum ordinis sancti Benedicti sub dominio gentis Switensium: imo in corde et visceribus eiusdem situm. et sub sua protectione constitutum Constantienem dyoces quondam propter magne deuotionis et religionis obseruantiam que vixit ibi cum multis conuentualibus. regali etiam et alia de comitibus et Baronum generosa prosapia quam libera preceat. iugiter diuina officia laudabiliter per horas canonicas et missarum celebrationes perficientibus: venerabiliter fuit dotatum prediis et possessionibus. et insuper indulgentiis et sanctorum reliquijs multipliciter decoratum. Sed defecit in salutari suo: et principaliter in personis religiosis et cultu consequenter diuino. et intantum quod his diebus tantummodo ibidem duo religiosi conuentuales: videlicet abbas cum custode qui sibi monachos associauerunt ab alijs monasteriis aut relegatos vel vagos seu apostatas vel expulsos sine dispersos. diuina officia iuxta regule ordinis sancti Benedicti aut monasterii institutionem minime celebrantes: imo nullum stigma seu figuram religionis tam in habitibus quam in habitationibus et conuersationibus ibidem obseruantes: sed omnes simul in vnum illicitis actibus continuo tanquam dissolute laice persone vacantes et vanissimam vitam a maiori usque ad minimum impudenter dicentes. Unde quadam nocte videlicet medio quadragesime que dicitur dominica Letare. de anno domini. M. cccc. xlviii. suscitauit dominus animas trium virorum de terra longinqua. et nocte ingruente seras portarum ecclesie et altaris maioris ab antiquo firmissimas: ibidem aperuerunt et reliquias preciosiores eiusdem monasterii in auro et argento solenniter reconditas sine impedimento cuiuscumque et cum matura quiete surripuerunt: et lacum ibidem nemine presente transfretarunt: et dum in animo suo proponerent firmiter ut expost per montes et colles et alpes deuia et inuisa. quia qui male agit: odit lucem. Job. iii. et ne per insequentes deprehenderentur: velociter ambularunt. nutu tamen domini tanquam amentes et utique nolentes per vallam et viam planam que ducit ad opidum impiale Thuricensem ambulauerunt et ad muros eiusdem puenerunt. et exinde per duas leucas et amplius hominum thesaurum reliquiarum deportare nequiuerunt: sed desperantes in via publica reliquerunt. Et expost insecuti per familiam opidanorum Thuricensem. in ipsorum dominio sunt deprehensi. et qualiter cum reliquijs puenerant de loco ad locum per ordinem edixerunt: et omnia gesta hystoriarum predicta narrauerunt. Que quidem reliquie taliter ut permittit inuente cum alijs rebus. consequenter ad capellam sancti Leonhardi extra muros Thuricensem reposite. mox videlicet die martis cum magne solennitatis processione totius cleri et suarum reliquiarum obuiam delatione ad ecclesiam maiorem Thuricensem gloriose sunt collocatę. Et hinc monstruosos nota casus. Nam prope diebus illis centum anni sunt elapsi. videlicet de anno domini. M. cccc. xlviii. et in vigilia sancti Martini qua ciues Thuricensem potenter propter monachorum et villanorum loci heremitarum predicti: excessus rapuerunt omnes reliquias et reliquiarum preseruatoria in auro et argento consistentia: et ad opidum predictum Thuricensem transtulerunt et tandem precibus conuicti restituerunt. Item non sine mentis archano discutiamus. nam illis diebus quibus gens Switensium perdidit hominum reliquias: tertia die videlicet Veneris precedenti que apud aliquos medium quadragesime dicitur. et anno predicto videlicet

et alijs rebus

M. cccc. xlvij in dominio Austrie ducum: ab antiquo radicaliter dictis gen-
tibus et contra intestinorum medullitus inimicorum prope Basileam et extra mona-
sterium porta celi ordinis premonstratensem predicte dyocesis Constantienensis repositus est
miraculosus reliquiarum thesaurus per abbatem dicti monasterii et in suo monaste-
rio venerabiliter reconditus. Et ecce palam contrariorum dominus in contrarium contra-
rios effectualiter opabatur effectus. ut corruptio unius: generatio sit alterius.
et contraria purgant contrarios. ut le. et no. in Cle. Lupien. de pe. ad idem. c. In-
ter. de pur. ca. et c. Cum in iuventute. de here. ij. in pn. li. vj. prout et contraria vicia
contrariis virtutibus curant. unde quod alter contrariorum perdidit: alter inuenit. et hec
omnia profundius perscrutantur: et dei mysteria sincerius appendenti parebunt mirifica-
cum cuncta per mundum illius nutu reguntur cuius virtute Balaam propheta dum iret
ad maledicendum populo israel fuit impeditus in via per angelum quem vidit asina
sua que loquebatur prophete increpando quare tertio cederet ipsam. Rume. xxij. c.
Sic et fures predictos nutu diuino credimus firmiter illaqueatos. Nam dicit Job
Nihil in terra sine causa fit. Et dicit Boetius. v. de consol. prosa prima. De nulla
causa aliquid fieri est impossibile. Sic sopor domini irruit super Saul et familiam eius
ne viderent David ut. i. Reg. xxvj. Et duo ex discipulis domini ibant in castellum non
mine Emaus: et oculi eorum tenebantur ne agnoscerent Jesum cum ipsis ambulante
per viam. Lu. xxij. Nath. xvj. et legitur in vita sancti Clementis pape et martiris
dum Sisinnius romanus zelo ductus viros cum servis sequeretur in ecclesia scru-
tare vellet que non licebat: ostium non inuenit. ibant enim ut amatores. et dum ministri
eius volebant ligare Clementem columnas et saxa traxerunt. et sodomite intrantes
domum post angelos: omnes ceci facti sunt Gen. xix. Unde dicit Gregorius in
omelia super Job. c. xx. et legitur in octava pasche. dum Christus venerat ad discipu-
los ianuis clausis. diuina inquit operatio si ratione comprehenditur non est mira-
bilis: nec fides habet meritum cui humana ratio prebet experimentum. hec autem
ipsa redemptoris opera que ex semetipsis comprehendere nequaquam possunt ex alia eius opera-
tione pensanda sunt. ut rebus mirabilibus fide prebeant facta mirabiliora. licite enim
arguimus ab exemplis que in se pietatem continent. ut plene no. de re iudi. lib. vj. per
Archid. in glo. sup. p. Imitatores. ad idem. iij. q. v. Quia suspecti. C. de edi. pri.
lan in totum. ff. de legi. Nam impator. xxij. q. v. De liguriis. in fi. xxvj. di. Quid
de mense. vbi de hoc. et melius. xx. dis. De quibus. d. elec. Venerabilis. s. Quod
autem. in glo. Unde legitur Job. v. c. dum diceret de domino. Qui facit magna et
inscrutabilia et mirabilia absque numero. et Gregorius ibidem in moralibus li. vj. c. vij.
Vnde enim fuerat magna facere si tamen ea que facta sunt perscrutari potuissent.
Sed inter hec sciendum est quod diuina mysteria et semper debent considerari per stu-
dium et nunquam discuti per intellectum. sepe namque humanus sensus dum quarundam
rerum rationem querens non inuenit. indubitatis se voragine mergit et cetera. Et in-
fra. Quia diuinorum operum magnitudo: nec ex qualitate valet discuti. nec ex quanti-
tate numerari. Vnde pie credendum est hos homines videlicet fures voluntate diuina
taliter impeditos. imo miraculose sensu peruersos. et conuenienter taliter distem-
peratos ne ultra transirent. vel aliter nisi ad dictorum Thuriensem limites. Unde
sanctus Gregorius dixit in collecta in vigilia pasche. Deus cuius antiqua miracula in pre-
senti quoque seculo choruscant sentimus. presta quoniam. ut si priorum populum ab egyptiis
liberasti: hoc ad salutem gentium per aquas baptismatis opereris. Vnde propter hoc
violentiam videlicet furtum predictum commiserant laudabilibus contritione. confessione
et penitentia prelibatis patibulo per iusticie leges sunt suspensi per predictos Thuriensem

De furto reliquiarum

et per hoc vltimū suppliciiū patienter perpeſſum mox poterant obtinere regnū ce-
leſtis ingreſſum. vt dicit Joh. in ſumma cōfeſſ. li. iij. ti. xxiiij. q. viij. et reliquia-
rum theſauri: prout firmiter credit diuinitus predeſtinati z illi loco celitus or-
dinati: per illum qui nouit omnia anteq̃ fierent. Daniel. xiiij. in eccleſia maiori
Thuriceñ. venerabilē ſunt recōditi. ac ſi dicerent ſancti quoz corpa z reliquie
requieſcebāt apud p̃dictos mōachos diſſolutos: aut apud Switeneſes crude-
les: ſub quoz dominio degūt: prout conſtāter Paulus z Barnabas dixerūt de
iudeis. vobis oportebat primū loqui verbū dei. ſed quoniā repellitis illud z in-
dignos vos iudicatis eterne vite. ecce cōuertimur ad gentes. Sic enī p̃cepit
nobis dñs Actū. xij. Eſt autē publicum et notoriū quosdam ſimplicianos lai-
cos propter dicte gentis Switeñ execrabile diuinitā iam p̃ plures annos pri-
me p̃teritis patenter dixiſſe. imo in prouerbiū cōmuniter deduxiſſe ſcrām Ba-
riam videlicet ibidem patronā apud illos nunq̃ permāſurā. z fortaliſſis vt Lay-
phas vaticinatus eſt. Joh. xj. p̃phetabat. vnde p̃pheta dixit. Quid eſt q̃ inter
vos vertitis parabolā in puerbium. Ezechiel. xviij. Nam a dictis vulgarium
z puerbijs cōpetenter argui. vt. xvi. q. j. Legi. et plene per Hoſtien. s̃ elec. Ve-
nerabilē. § Quod autē. z in veritate domini? olim Burkardus abbas dicti mo-
naſterij infra decenniū locutus eſt dum per gentes Switeñ in iuribz. priuile-
gijs z prerogatiuis monaſterij tot z tantas patiebat iniurias et intolerabiles
vexationes. Vere inquit vos videbitis q̃ beatiffima virgo recedet de finibz ve-
ſtris. Nā in veritate principaliora que poterāt in hoc loco coaptari beatiffime
virgini marie: puta de pilis. de lacte. de veſtimentis z zonis eius. et inſup ſpina
de corona dñi dum pluribus aliozū ſanctoz reliquijs de dicto mōaſterio ad ec-
cleſiam Thuriceñ taliter prout p̃mittitur fuerūt translata: imo nihil remanſit
quod ad ipſi virginis glorioſe venerationē de cetero poſſet demonſtrari. Con-
ſtat aut vt dicere poſſent ſecure Thuriceñ vt dixit Salomon Sap. vj. Et ve-
nerunt nobis omia bona pariter cū illa. videlicet venerabiliū reliquiaz allatu-
ra. quia dum fuerāt apud illos z cōtinuo remanſerūt. propterea tempeſtas fru-
ctuose fertilitatis z ſigna et p̃digia future felicitatis z fertilitatis fuerūt paten-
ter ibidem vt dignos z capaces apud deum et homies iudicauit conſequenter
tanti theſauri conſeruatores: videlicet incolas talis modi ciuitatē. Nam quan-
ta maledictiōe ſincere perpendamus moleſtabātur philiſtei gentiles dū archa
federis per ipſos de manibz populi iſrael capta remāſit. videſ. j. Regū. vj. in q̃
tantū erant due tabule lapidee quas poſuerat in ea Moyses in Oreb quando
pepigit fedus domini? cū filijs iſrael cum egrederent de terra egypti. vt. iij. Re-
gum. viij. Et vna aurea plena manna: z virga aaron. vt ibidē p̃ magiſtruz in-
hiſtoria. Sic autē p̃ter alia cum dictis reliquijs per Thuriceñ acquiſitis cō-
cernitur ſpina: que non homis puri. put fuit Moyses vel Aaron membris tan-
gebatur. ſed tenigit caput z virtutem dei et dñi noſtri Jeſu Chriſti et ſanguine
ſuo roſeo quo ſaluati ſumus tingebat. Altamen per ipſum p̃ſentiā vt nihil omi-
nus cum tremore dicamus Vane nobiſcū domine: quoniā adueſperat et in-
clinata eſt iam dies. Luc. xxiij. Et ſpem in n̄ram meliorē partem interp̃temur.
vt le. z no. de re. iij. c. ij. vt res z rerum noſtrarū tractatus z geſtorum actus po-
tius valeant q̃ pereant. de ſen. excō. Abbate. ff. de re. du. Quotiens. cum p̃cor.
Poſſet autē aliquis dicere imo congruenter obijcere quomō ex malo videlicet
furto: immo peſſimo videlicet ſa crilegio poſſit Thuriceñ bonum puenire: cum
non tantū a malo imo ab omni malo iubeat apls abſtinere. j. Theſſal. v. de vi.

et alijs rebus

et ho. cle. Lum ab omni. cū 2 cor. Sed constat ex malo sepe bona: imo optima prouenisse. Nam filij Jacob sepe de crimine accusati pessimo per frēm innocentem videlicet Joseph quē ppter ea inique vendiderūt in egyptū: vt Beñ. xxxvii. de quo huiusmodi fratres sui et pater ipsorū et totum genus suū demū salutem et gloriā reportarunt. vt Beñ. xlv. et sequenti. Item Bersabee nequiter p homi ciditū et adulteriū regi Dauid applicata: qui p ipm pcreauit Salomonē regē ij. Reg. xj. de quo demū natus est christus. vt Math. j. Item idē christus uenit ad populū suū: qui nō cognouit temp⁹ uisitatiois sue. vt Lu. xix. Uñ per Judā scariorth traditus et p iudeos crucifig⁹. de quo toti mūdo eterna puenie bat salus. Item Paulus p iudeos inique persecut⁹ et uinctus ad Romanos demū indignāter fuit destinatus. apud quos hodie manet gratissim⁹. Item omnes apostoli per Hierosolymitanos relegati aut expulsi apud ipsos nō pmā serunt: sed in omnē terram acceptissimi se collocarūt. Item reliquie triū mago rum p̄ciosissime ppter cōtumaciā et ingentē maliciā ciuū vrbis Mediolanē. contra primi Friderici impatoris maiestātē violenter sepe ppetratas sunt per Archiepiscopū Colonien in suā eccliam venerabilr translate: in totius regni Germanie gloriā et honorē: et totius lombardie dedecus ppetuū. Sic sepe uident⁹ q⁹ sinistra principia quādoq⁹ pueniūt ad felices exitus. vt. j. q. j. §. Item obijci. vbi dicit Gratian⁹: q⁹ Jacob p supplantationē puenit ad bñdictionē. et seges que leprosa manu seritur: mūda tamē metit. et ex adulterino cōcubitu pulcra soboles nascit. sic et pecunia q⁹ p symoniā acquiri. felicē habet exitū cū pauperib⁹ profutura erogat. Hec ibi. Et his omnib⁹ nota casum p̄dictum: vbi dicitur de trib⁹ furibus p sinistros successus ad felices opidi Thuriceñ. euent⁹ dñō disponēte reductū. et ad infelicitatis prodigiū abbati p̄dicto et suo cōuen tuali videlicet custodi recuruatū. Nā ipsi (prout sui p longa tempoz curricula) predecessores nō cognouerūt tempus uisitatiois sue impudēter sine religionis apparatu degentes. prout domin⁹ quondā miserat Assur regem et tyrannū vir gam furoris sui et baculū ad gentē fallacem et contra populū furoris sui vt auferat spolia. et diripiat predam et ponat illam in cōculcationē quasi lutum pla tearum. Esa. x. His igitur pmissis pueniamus ad questiones.

Consequēter igit. queritur iuxta casum

predictū vtrū dicti fures sacrilegiū: et p̄sequens furtum (cū sacrilegiū sit species furti) cōmiserint. Et de hoc nō dubitam⁹. vt le. et no. xvij. q. iij. Sacrilegium. de sen. ex. Con⁹ **Sed vltra queritur** Si predicti fures reliquias su⁹ pra descriptas pure et absolute sine auro et argēto vel aliq⁹ pseruatorio furripuerint qualiter deliquerint. Dicit Archidy. in. c. Sanctorū. de p̄se. dis. j. fm Lau. tales sacrilegiū cōmisse nisi tales reliquie fuissent apud sarracenos. et dicit vltra sibi videri q⁹ nō cōmittat furtum in re sacra. alle. C. de fur. l. Si nondū. nā sacrilegiū cōmittit et nō furtū. ff. ad. l. Jul. pecula. l. diuus. ff. de pe. l. aut facta. §. Locus. Dicit etiā glo. in. l. Si nondū. q⁹ duo requirunt ad sacrilegiū. Primo rem esse sacram: et de loco sacro auferri. fatef tñ glo. ibidē decretistā tenere alterū sufficere. ad h⁹ pōt allegari. xvij. q. iij. Si quis inuē. et §. sacrilegiū ergo. Et pena sacrilegi est decapitatio fm leges. C. de epis. et cle. Si quis i hoc. als iudicis arbitrio reseruaf p q̄litate p̄sone rei t̄pis et loci diuersitate moderanda ff. ad. l. Jul. Peculatus. l. Zege. §. j. et. l. Sacrilegi. Hi tamē tanq⁹ fures p̄ce

De furto reliquiarum

mittitur ad furcas iuxta terre consuetudinē sunt damnati. de quo. ff. de pe. l. capitalium. §. Famosos. et ibidē per doc.

Sed ultra queritur

Quid de ciuibus Thuriensis qui illum thesaurū reliquiarum miraculose translātū inuenerūt in agro proprio et nō alieno: prout ille de quo Bath. xij. qui inuenit thesaurū absconditū in agro non suo. quem cū inuenit homo abscondit: et pre gaudio illius vadit et vendit vniuersa que habet et emit agrum illū. et hoc in illū finem vt thesaurū accedat fundo. Sed dicunt leges. si quis inuēit thesaurū in loco proprio: statim inuentoris est. si vero in loco alieno in casu fortuito cum inuenerit dimidia pars sit inuentoris et alia dñi loci. si vero studiose quesitū et inuenit in loco alterius. totus est dñi ipsius loci. C. de thesau. l. j. et §. sequenti plenissime. Sed hoc nihil ad nos cū hic sit res inuenta a dño non derelicta cū ad rehabendū fuerit missa sua familia. vt le. et no. xij. q. v. Si quid inuenisti. et hec vera quo ad res q̄ in auro aut argento vlt lapidibz p̄ciosis consistebant: et maxime si sint res furtive etiam si quis eas emeret bona fide et foro publico et publice. nihilomin⁹ teneat ad restitutionē et perdit p̄cium quod soluebat. vt. C. de fur. l. In ciuilem. vñ dicit eadem lex in ciuilem legem impiā vel indiscretam rem desideratis q̄ p̄ciū solutū fuerit a dominis. curare ergo cautius negociari ne nō tantū in damna huiusmodi sed in suspicionē criminis incidatis. Iste autē bone fidei possessor aut emptor pōt petere p̄cium a venditore rei furtive si inueniri pōt. aut est solvenda. xij. q. ij. Vulturane rē. imo ille conueniend⁹ est qui rem ecclie qualiter cūq; detinet: licet exhibeat auctore suum. de quo plene. xij. q. ij. Quicūq; militum. in glo. j. et plenius in. c. Si quis presbyter. de re. ecclie. nō alie. rē.

Hunc restat dicendū

De nudis reliquijs p̄actis in casu p̄missio per Thuriensem in terra sua repertis an teneant ad restitutionē monasterio p̄dicto et Et videtur p̄mo q̄ sic. cum dicat lex. Equū est em̄ vt reddas mihi quod de meo puenit ad te. ff. si cer. pe. si et me et titiū. in fi. Nā quod nō ē meū scire teneor hoc ad alios modis omnibus pertinere. C. vñ vi. l. Lonq̄rebat. et locupletari nō debet aliquis cum iactura aliena. vt dicit re. iur. li. vi. cū cōcor. et res ecclie nō possunt confiscari. xvj. q. j. In canonibz. et §. Flouarum. nec dimittit peccatū: nisi restituat ablatum. vt dicit reg. iu. li. vi. nec patitur hic exceptionē: et iudicis officiū contra de tentore potest intentari. de iudi. Quia gu. de ap. Bone. et ibidē nouell. in fine. Sed saluo iudicio saniori: videlicet q̄ licet intentat iudiciū siue nō q̄ Thuricenses nō teneant ad restitutionē reliquiarum. et q̄ de iure nō cōmunicatur videtur multis pbare rōnibz. Rerū enī dominia multis modis trāsserunt de p̄sona ad aliā personā. et sine p̄ctō vt videlz p̄ accessionē concretā vt p̄ alluionē. C. de allu. quasi p̄ totū. Item per accessionē discretā. vt insti. de re. diui. §. Et animalibz Item p̄ captionē. insti. eo. ti. §. Itē lapilli et gemme. Item p̄ inuentionē prout est in thesauris qui occupantiū sunt. vt insti. eo. ti. §. Thesauros. Itē per occupationē. vt in feris et bestijs siluestribz que capientibz cedūt. vt insti. eo. titu. §. Fere. Item p̄ p̄scriptionē. vt. C. de p̄scrip. xxx. vel. xl. annoz. quasi per totum. Et sic in his et pluribz alijs casibus videm⁹ res sine peccato ad alios posse puenire. et possessore ad restitutionē nō teneri. Unde dicit lex institui. de re. diui. §. Nullius. Nulli⁹ autē sunt res sacre et religiose et sancte: quod enī diuini iuris est id nulli⁹ in bonis est. Et glosa ibidē dicit. nulli⁹ scz hominis vlt hominū nec esse potest. sed sunt in bonis dei hominū censura sine dispositiōe. Item ibidē. §. se

et alijs rebus

quenti exponit quid sit sacrū. et dicit sacra sunt que rite et p pontifices deo consecrata sunt. veluti edes sacre et dona q̄ rite ad ministeriū dei dedicata sunt. et sic tales res sacre sunt: vtiq; sacratissime sunt res que nō p pontifices qui vlt carij dicunt dei et eius ministri. xxiiij. q. v. c. *Wulter*. sed per summū sacerdotem et summū pontificē videlicet dñm nostrū Iesum ch̄stū sine altaris pontificis administratione sacrata sunt imo consecrata. vt sunt sepulcrū dñi. Crux domini. sudariū domini. corona dñi. lancea dñi. tunica dñi. preputiū domini. et his similia. Itē reliquie sanctorū apostolorū. martyrum. confessorū. virginū etc. Sed si sacra in nullius hominis sunt bonis vt premisus est. potius et a fortiori sacratissime. de elec. Cum in cunctis. cū pcor. ergo qd nulli in bonis est: occupanti concedit. vt insti. de re. diui. §. Fere. Vñ dicit regula iur̄ libro. vi. In re cōmuni melior est conditio possidentis. al's phibentis. et dicit. ff. de le. §. Si pluribz. q in iure vel causa pari melior est conditio occupantis. pcor. ff. de ver. obli. l. si titius. ff. de pecu. l. si pluribz. ff. de offi. cōsu. l. j. et de procu. c. Si duo. li. vj. Quis est q̄ qui dicit eccliam Colonien̄ vel eius p̄sulem teneri ad restitutionē reliquiarū trium magorū tanq; malefidei possessore? qui vllō tempe non prescribit. vt in caplo. ij. de reg. iur̄. li. vj. cū cōcor. in glo. que tamē reliquie p vim et potentiā impatoris Friderici primi fuerūt rapte et trāslate. nullo pontificis summi decreto clam vel palam interueniente. Nam multū est considerandū q̄ reliquie translate de ecclia vna ad aliam est tanq; fiat translatio vni? cōlumine de vno loco ciuitatis ad aliū locum ciuitatis eiusdem. et proprie dicitur translatio et nō alienatio. C. de edi. transla. l. si quis post. sic similr non dicitur alienatio qñ aliqd transfert de fratre ad sororē: sicut dicit lex. si testator phibuit rem alienari dando sorori nō videt alienare. C. de fideicō. Voluntas. ff. de leg. ij. l. Vñ ex familia. §. ij. et l. Peto. §. fratrem. Nam in veritate omnes ecclesie per vniuersum mundū post eccliam Romanā vna et eadem ecclia sunt. xxi. di. Quāuis. et sic translatio reliquiarū de vna ecclia ad aliam adhuc dicit manere in vna ecclia. de facili enī res reuertit ad naturā suā. ff. de pact. l. Si vn? §. pa ctus. et facit de censi. Cum venerabil. sicut hic videlicet in opido Thuricen̄ factum est et in p̄senti casu. Ecce dum res puenerūt in eundē statum a quo incipere potuerūt tolerandū est. ff. de bo. poss. contra tabulas. l. iij. §. si emācipat? de quo nouell. de concess. pre. Detestanda. in glo. ad p̄terita. circa fi. li. vj. et ita si o. renouat ad a. vt. xxxv. dist. Ab exordio. nō est nouum. Vñ dicit lex. ff. de acqui. re. do. §. apium quoq; et insti. de re. diui. §. apium. si apes in arbore tua confederint anteq; a te aluco includent: non magis tue esse intelligunt q̄ volucres que in tua arbore nidum fecerint. ideoq; si alius eas incluserit. is earū dominus minus erit. Hec ibi. Vñ has reliquias tanq; apes nutu diuino taliter publicatas. et in nulli? videlicet hominis vel hominū bonis p̄stitutas: per Thuricen̄ sunt venerabilr collecte et incluse et vsq; modo p̄seruate. Q̄ aut ecclia siue mōasterium alias res videlicet nō sacratas possidere et suas dicere proprias p̄prie dicere valeat. videtur exp̄sum de re iudi. Abbate sane. li. vj. de testa. Requisisti etc. cum infinitis concor. Vltimum autē differunt res p̄phane siue nō sacre. et sacre et reliquie. Nam res p̄phane vendi possunt cū moderatione. vt de re. ec. non alie. q̄ si p totū. et res sacre vt sunt calices. cruces. thuribula. et libri. vendi p̄nt tempe necessitatē vt puta p redēptione captiuorū. vt insti. de re. diui. §. Sacra. Nā hoīm animo q̄buslibz rebus p̄ponēde sunt. vt. C. de sacrosā. ec. sancim? Itē p̄p̄ debita si q̄ bz ecclia. vt in autē. de ali. emphi. §. Hoc etia sup ipsis. coll. ix.

De furto reliquiarum

Item propter alimenta pauperum. vt. xij. q. ij. Aurum habet. et ita factum est tempore Martini pape in hospitali sancti Johannis lateranensi. ubi procuratores de consilio bonorum virosum vendiderunt tempe famis. non tantum calices: sed alias res sacras. et cum hoc possessiones ut per illud annum conseruaret pauperes. et exposit tempe fertilitatis hominum procuratores nutu diuino facti sunt ditiores. Nunc ad propositum reuertamur. sed reliquie que nullo casu possunt emi vel vendi. vt de reli. et vene. sanc. ij. Libere tamen possunt donari et distribui per sacra loca et ad altaria consecrandam hincinde reponi. vt de conse. di. j. Placuit. et furtim ab infidelibus et ab alijs locis ubi in ueneratione non habentur subtrahi: prout predictum est. Sed nunc ad propositum veniamus. publicum est autem et notorium prout premissum est in themate quod iste sacratissime res videlicet reliquie in monasterio heremitarum predicto irreuerenter. non ea qua decuit honorificentia per diuinum cultum et diligentia debita cum custodia detente sunt et tractate. Vnde quia monachi media nocte non surgebant ad confitendum domino super iudicia iustificationis sue. Ps. cxvij. et congruis horis matutinum et completorium non canebant. sed dormiebant sicut milites qui sepulcrum domini custodierunt. regem glorie perdiderunt. vt Math. xxvj. et ideo perdidit domino disponente: christi corone spinam: et christi matris et christi martyrum reliquias. Expedi enim reipublice ne quis res sua male utatur. i. ad rem publicam pertinet defendere res ne ipsis alijs male utatur. vt dicit de seruis. quia homines sunt. ne per dominos intolerabiliter inhumaniter: et crudeliter tractentur: per imperatorum remedium defenduntur: si ad sacram edem vel ad statuas principum confugiunt. vt insti. de his qui sui vel alii. iu. sunt. §. ij. Sic in proposito: quia dominus imperator omnipotens rex regum vidit reliquias seruum suorum: imo matris sue crudeliter tractari. disposuit ut ad edem sacram vel ad statuas principis videlicet Karoli magni imperatoris qui fuit fundator ecclesie Thuriensis. et institutor statuarum et columnarum ibidem gloriosissimarum. Et igitur iuxta tenorem et auctorem dicte legis confugerunt. vt ibidem auxilium per excellentissimum diuinum cultum contra seuitiam et inhumanitatem prioris domini videlicet abbatis et monachorum venerabiliter acciperent. Et statim enim quod monachi dicti monasterii cum gentibus que dominum eorum fuerunt ingratiissimi tantorum beneficiorum et munerum dei: quibus ab antiquis dotati fuerunt. et per hoc se viciosos secundum canonum et leges et detestabiles deo et hominibus constituerunt. xij. q. ij. Octaua. Et hoc maxime ex eo quod reddebant mala pro bonis et non bona pro bonis. vt xxij. q. ij. Sex differentie. et ideo iusto iudicio dei omnipotentis sunt priuati tanto munere libertatis: ut tante reliquie non quiesceret in sue sinibus vniuersitatis. xxij. q. v. De forma. circa si. de dona. c. vlt. C. de reuo. dona. l. vlt. Quis autem dubitat prout colligitur ex premissis quod fur qui furatur alueum cum apibus: teneatur ad restitutionem: sed postquam deportauerit et in alium locum collocauerit. et si exposit apes manuum suas euaserint. et per alium in suis vel alijs arboribus capte et incluse fuerint: domino primo qui prius perdidit nil iuris in eis competat. Sic si milititer si quis versum vel ceruum in domo tanquam domesticum nutruerit. et his qui huiusmodi bestiam de domo nutrientis clam surripuerit furtum committit et ad restitutionem tenetur. sed si exposit homini animal manuum illius fur euaserit et nemoribus se applicauerit. exposit iterum capiendus erit. quod in nullius bonis constitutum fuit. et sic de alijs feriis quibuscumque iuxta preallegata. Sic similiter hic de reliquijs: et ultimo apprehendens dicat cum christo Joh. vj. Et omne quod datur mihi per ad me ueniet: et eum qui uenit ad me non eijciam foras. hec est enim voluntas eius qui misit me patris. et omne quod dedit mihi per non perdam ex eo. Et nunc redeamus ad propositum. Est enim veritas et publica.

et alijs rebus

vox et fama q̄ in Alemania supiori nō est ecclesia tam glorianter diuino cultu
 diurno siue nocturno iugiter ornata siue fulsita. sic ecclesia maior Thuriceñ.
 et e contra nō est monasteriū in tota Alemania supiori vbi tā negligenter frau
 dulenter: et desidiose diuina celebrant officia. quia raro vñ nunq̄ nocturna et te
 pidissime diurna ibidem peragunt ministeria debite vel rite s̄m regulā sancti
 Benedicti celebranda. Vñ p̄pe scriptū est. *Maledict⁹ ois qui facit op⁹ dñi ne
 gligenter.* *Diere. xlix. de offi. archip̄.* *Ministeriū. in glo. et antiq̄ glosa dic̄ pro
 negligēter fraudulenter et desidiose. de quo ad p̄positum pulcre p̄ Greg. mora
 lū. ix. c. xix.* Et qd̄ quis nō diligit: defacili contēnit. *xx. q. iij. Presens.* S; pro
 p̄ter cōtempnū benedictionis dilexit maledictionē. videlicet abbas cū mona
 chis. prout Judas scarioth: de quo istud est dictū *Psalm. cxviii.* et sequitur et ve
 niet ei. scz abbati cū monachis et noluit bñdictionē et elongabit ab eo. et expe
 rientia rerum magistra est p̄ce foribz. Nam abūdat hoc monasteriū cum abba
 re gloriosis possessionibz fructibus et puentibz. et insup̄ infiniti auri et argenti
 ponderibz p̄ singulos dies peregrinorū oblatiis manibz sed benedictio ipsorum
 vertitur in maledictionē: et oratio ipsorū in p̄ctū. *lxxx. dist.* Si qui p̄sbyteri. qz
 cōtinuo egent et minuūt omī bono. Nam possibile foret q̄ p̄ oblationū mul
 tiplicationē hoc monasteriū auri et argenti laminis tegeret. sed heu vix demeri
 torum suorū culpis exigentibz reguli ligneis contra tempestates p̄suatur. Et vt
 ad p̄positū veniam⁹. nōne cōmunissimū iur̄ ē puerbiū q̄ p̄uilegiū meret amir
 tere qui cōcessa sibi abutit̄ potestate. vt de p̄uilegiis. *de sen. ecc̄. Cōtingit
 xj. q. iij. P̄uilegiū. de regu. Licet. et etiā p̄dit p̄uilegiū p̄ delictū. xxv. q. ij.*
 Ita nos. Item p̄pter p̄tractū factū. de p̄uilegiis. *Si de terra.* Et si bñ consideras
 hec auctoritas q̄ ad deū et homines est sincera veritas. Hoc videbatur in Juda
 scarioth p̄dicto cū esset de nūero ap̄lorū p̄pter delictū p̄uilegiū apostolat⁹ ami
 sit et episcopatu eius accepit alter. videlicet *Bathias. ps. cxviii.* Vñ quia tota
 potestas monasterij ad abbatē p̄tinet. vt. *cxviii. q. ij. Nullū.* et ei est obediendū:
 etiā si dubiū esset mandatū. vt. *cxviii. q. j.* Quid culpa. als̄ est. *s. sub. c. Noli
 estimare. imputat̄ sibi si male regebat. custodiā quoqz debitam negligebat. Et
 igitur sanguis subditoz. exquiritur de manibz suis. de offi. ordi. Irrefragabili.*
Vigilantibus ergo et nō dormientibz iura subueniunt. ff. ex qui. cau. manu. l.
Non enī. ff. de eden. Veluti. Unde dicit *Goffr. in sum. de offi. custo. rudibus
 emeriti nouis preferūtur antiqui. alle. lxx. dist. Quid proderit. et c. Statuim⁹.*
et. c. Nec emeriti. Item scriptū est. *Cessante causā cessat et effectus. vt legit̄ et
 notat̄ de iureiur̄.* Et si christus. cum p̄cor. et fuit causa in dicto monasterio prin
 cipalis deuotio per exquisitē celiberrimeqz religionis obseruantia. q̄ tam p̄u
 uilegia qz indulgentie cum reliquijs collate quondā sunt in tanto loco horro
 ris et vaste solitudinis. effectualiter propterea cōgrueret vt principali remoto.
 Domin⁹ accessoria remoueret. poti⁹ enī considerāda ē causa facti qz ip̄m factū.
xx. q. j. in fi. cxviii. q. viij. Occidit. de accu. Lū dilect⁹. ff. de fur. l. Vex. Nō enī
 dubitam⁹ dū quid p̄ p̄ncipem p̄ssime p̄cedit dū vergit in abusum. venit retra
 ctandū. et quod in se erat bonū p̄ abusum fit malū. Ita notabilr̄ notat *Jo. mo
 nachus in. c. Detestanda. de p̄cess. pre. li. vj.* Et ex p̄missis notabilr̄ colligim⁹ q̄
 princeps videlz omīpotēs dñs hos monachos et gentes videlz *Switeñ* priua
 ri voluit tanto thesauro reliquiāz p̄pter ineffabiles ingratitudinis excessus put
 predicim⁹ de rebellibus vrbis *Mediolanē* ciuibz. Posito autem et non con
 cesso q̄ *Thuriceñ* metu p̄dictorū iurium videlicet de distractis reddendo loz

Ep̃la contra quendam

quentiū viderent rectorqueri pro restitutione reliquiarū . faciant ergo . put Ar-
gentinenē faciūt canonici . contra quos Gregorius non^o creatus de anno domi-
ni. **D.** ccxxij. scripsit decretalē Venerabil. de pben. sup eo q tantū illustres z
nobiles z liberos recipe voluerūt in canonicos : qui p ducentos ānos et vltra
non aduerterūt nec hodie aduertūt : sed auctoritate ppria in suis obseruatiōibz
et statutis p̃sistunt . quia tantū ius sibi competere p̃sumunt : quantū autorizan-
do defendere queūt . Nam z impator dicit lamentādo . potentioribz pares esse
nō possum^o . vt le. z no. ff. de alie. iudi. mu. cau. fact. l. Quia etiam . sup concor.
in glo. que narrat insup qndā sapientē dixisse contra maiorē vel potentiorē les-
ges nemini p̃stant honore. p̃cor. de maio. z obe. Cum inferior. Non est em̃ no-
uū q mltā fieri nō deberent : facta tñ tenent. de regula. Ad apostolicam . vbi
expresse phibetur ne fiat professio infra ānū . p̃bationis . professio tamē si fuerit
facta tenet. z. xvij. q. j. Nos nouim^o . vbi comes Bonifacius votū fecit de casti-
tate seruāda : z strictissime suandū fuisse . sed quia p̃traxit matrimoniū : noluit
Augustin^o q vxor debito defraudaret. Hoc quoq p me Felicem cātorē Thu-
ricenē decretorū doctorē multū inutīle : completo consilio z solerter petito cines
Thuricenē p̃cibz illustis p̃ncipis Alberti ducis Austrie p̃sonalr supuenien-
tis cōiuncti z reliquias p̃dictas cū suis conseruatoribz consēqnter in festo Pen-
thecostes restituerunt Anno. **D.** ccccxlviij. supra descripto.

Finis .

Contra quendā supbū clicū. Ep̃la eiusdē

Elix cātor ecclesie Thuricenē. sola

f peritorum patientia studiū Bononiēnē decretorū doctor inutīlis
Iacobo cognominato Pūrlin Canonico abbacie Thuricenē. sa-
lutem et spiritū humiliozem . Scis forsitan q erubescit lex filios
castigatores parentū : et cum sit pater honoris z sit pater etatis
cuius canicies est gloria senū . De q dixit Salomō . Loram cano capite surge.
et honora personā eius . et senū in antiquo rustico tantū impatorū auctoritate
venerat qd iurisperitus ex verbis suis argumentari iubetur. vt. ff. dele. iij. l. si
chorus. §. j. Et igit̃ inclitus vir gloriabat̃ videlicet Eleazarus . de q scriptū est
q cogitare cepit in angustia etatis z senectutis sue p̃eminētiā dignā z ingenuā
nobilitatē caniciē zc. ij. **Bacha.** vj. cui caniciē tu p spm duc^o in desertū caligi-
nis in me nō detulisti . sz ex increata tibi supbia z ambitiōe in lōgitudie dierū
meorū inhonorasti . z fortassis seductus p̃dicti spūs rubigine sublimioris gradus
celsitudis apice p cōsortibz tuis : te vinctū oleo putasti lencie . et p̃stim ex eo : qz
de p̃re q te genuit coronato p̃celleris . z q mater tua fuerit sponsa regū regis ac
consēqnt tu filr i capite coronā cū vestitu deaurato circūdata varietate porta-
re presumpseris . z ideo corde et animo mirabilr elati sunt oculi tui q regali ex
progenie z stirpe dauid te laudabilr exortum videaris refulsisse . Nam et olim
p̃ncipes z reges fuerūt sacerdotes . et pleriq sacerdōtū erant reges et maio-
res regibus . et regum sacerdotūq permixta fuerunt culmina tribus z vsus : vt
xcvj. dist. Duo sunt . et insup filius regis rex dicitur z illustris . litz regni nō ha-
beat potentatus . xxiiij. q. j. c. vlt. Ex his in cordis tui sacculo : licet pertuso col-

supbūm clericūm

lectis rōnabilibz (vt credebaz) argumētis tanq̃ sapiens apud semetip̃m q̃daz
vane p̃sumptionis cōuolutione turbinis quoq; reuolutione perplexus cum sis
als simplex clericus et nullius facultatē arte graduatus. licz in studijs d̃ patre
tot habueris expensarū vsus et abusus. sicut pleriq; quibz insignia dignitatis
eximie fuerant assignata venerabil' doctoratus. Sed tu vero odisti disciplinā
et piecisti sermones magistrorū retrorsum et ausu temerario nup tangebaz mon
tes vt fumigarent. et oriebaris mane sicut lucifer: vt celi gl'iam tuam enarrarēt
Sed quia scriptū est: qui se nō noscat: vicini iurgia poscat. Et igit̃ q̃ntū in te
fuit. hūiliasti in terra vitā meā. et collocasti me in obscuris sic mortuos secl'i. attū
propterea nō est in me anxietas spiritus meus: nec turbatus est in me cor meū.
quia memor fui dierū antiquorū et meditatus sum in operibz tuis. quia os tuū
abundauit malicia: et lingua tua cōcinnabat dolos. et existimasti inique q̃ ero
tui similis: et ego arguam te et statuā contra faciem tuam. put infra tibi decla
rabitur clarius. Unde et domin' mentionē faciens Loth per moysen loquit̃ di
cens. Ingressus es q̃dā vt aduena nūquid vt indices. iij. q. vij. Reges. et Bene
sis. xix. sic tu alienigena iudicare p̃sumisti precipitanter: et asseruisti post mltā
sublimiter prolata me patenter fore reputationis nullius: cum vtq; sim in ec
clesia p̃dicta tali munificentia dotatus: ad quā tu aspirare non audes. et ineni
tabilibus tibi vicijz palam obstantibz q̃ vnq; ad huiusmodi ecclesie cautionē
tibi pateat liber accessus. Atta men fortassis alios p̃sumis reputationis ina
nissime fastus in quibz gratulaf gnarissime genitoris tui potētatus. q̃ p̃cernit̃
frequens mercator et feruentior massarius et hactenus sperauit in multitudine
diuitiarū suarū et pualuit in vanitate sua. et de quo p̃p̃issime dicit beatus Die
ronim' lxxvij. dist. c. Negociatorē clericū: et ex inope diuites: et ex ignobili glo
riosum: quasi quandā pestem fuge. sed tu nihilomin' p̃pterea eundē non refugis
sed informatiōis causa sibi perpetuo cōmoraberis. quoniā sepe patrem sequit̃
sua proles vt patri sit similis. Sunt tñ diuinātes certis ex piecturis: q̃ tu tan
q̃ basiliscus visu dissipabis supbo oculo q̃ insatiabili corde pater tu' accumu
lauerat in terra obliuionis. sp̃retu tuo tamen nō obstante sum (licet imerito) do
ctor antiqu'. et ad instar quiritū qui licet senio grauati et militares raro vl' nū
q̃ p̃fecerūt actus. attū p̃pter balthei dignitatē status ipsoz in be' honorificad'
honore quoq; tali qui magis fm p̃hm in honorate q̃ in honorato videat cōmē
dand'. Hec aut̃ p̃tensa circa me tue vilificatiōis estimatio ap̃d te et tuates cū
auctoritatis puerbioz christi cōmunissima: imo atiq̃ssima p̃cordat obfuātia q̃
cauet vt null' p̃pha acceptus sit in patria sua. Un pater tu' exul in p̃uintia per
me Cantorē predictū: p̃motus aliena: et ego per te qui eadē censeris p̃sona: cū
patre cōculcatus in natiōis loco et naturali patria. Nam puerbiū dici cōsueuit
q̃ hostem semp emit qui furē de cruce redemit. de q̃ clarius scripsi i libro de cō
solatione iniq̃ supprellorū. et igit̃ quidā exptus ait. Multum deliro: si cuiq; pla
cere requiro. Omnia q̃ potuit: hac sine dote fuit. Quia videlicet alij dixerūt de
christo. quia bon' ē. alij dicebāt non: s; seducit turbas. et igit̃ apud suates fuit
patibulo crucis suspensus. et apud gentiles et exteros magne gratitudinis hūa
nitate cū multiplici laudis et honoris magnanimitate fuerat mirifice glorifica
tus. Sic ille iuris monarcha gloriosus videlicet Iohannes andree in ciuita
te Bononiē qua nat' est multipl' p̃secutus: et occisis demū filijs suis ibidem
in studio felici paduano relegat' degebat: venerabiliter magnificatus. et sic de
infinis dicerem' si fuerit opus. sed breuitatis benignitate ad vltiora fiat pro

Epla contra quendam

2.9
 2.9
 cessus. et nimirū si tantillus ego per cōuicancos fuero (pr̄ter tñ honoris deni-
 grationē) reputatione diuinitus. quia crudelis est qui negligit famā suam cer-
 tificatus. Plā rarū carum: vilescit quotidianū. et signa dñi assiduitate viluere.
 de q̄ sinceri? scripsi in tractatulo de iubileo. ppter tamē naturale uiciū: qđ fm le-
 ges nulli uidet imputandū. decreui taliter tibi competēter fore parcendū. naz
 qđ natura negat nemo feliciter audet. Nam si lupus rapax fuerit et vulpis do-
 losa atq; serpens astutus. nō est admirationis impetu. collisis dentibus mur-
 murandū. et ppterea hec et vberiora cognouit Salomon Sap. iij. Postq; ca-
 stam descripsit generationē cum claritate que pcedit ex his quos deus iun-
 xit: et hacten? hmoi separe nō licuit. et igit̄ inq̄t Immortal' em ē memoria illi?
 vics generatiōis. qz apđ deū nota ē et apđ homies et c. s; de incaste generatiōis
 exordij subiūxit ppagatione. sic inferēs: s; adulterine plantatiōes nō dabūt radi-
 ces altas: nec stabile fundamentū collocabūt. et si in ramis in tpe germiauerit
 infirmiter posita a vento cōmoueunt et a nimietate vētoz eradicabunt. pfrin-
 gent em̄ rami incōsummati et fruct' illoz inutiles et acerbi ad mādūcādū. et ad ni-
 hilū apti. ex inq̄s enī oēs filij q̄ nascunt testes sunt nequitiē aduersus parētes
 in interrogatiōe sua. Hec ille. Ac si diceret q̄ filij inq̄tatis sunt probatiōes pa-
 rentū turpitudinis. Un̄ idem ibidē. c. iij. Ab iniquo thoro semen exterminabit
 et si quidē longe vite erūt in nihilū cōputabunt. et sine honore erit senectus il-
 loz. natiōes em̄ inique dire sunt cōsummatiōis. de quib; copiosi? scripsi nu-
 per in libro de nobilitate. c. xij. s. penult. vñ Eccl. xij. Quis miserebit incanta-
 tori a serpente pcūso et omnib; qui appropriant bestiis? Sic et qui comitatur
 cum viro iniquo et obuolutus est in peccatis eius. hec ibi. Ac si diceret. Null?
 miserebit appropinq̄ntib; bestiis et viris inq̄s. nōne cogitauerūt mores ipsoz
 prout Boetij. ij. d. cōsol. psa. ij. loquit̄ de fortuna lapsoz. vnde qui tangit picē
 inquinabit ab ea. Eccl. xij. et igit̄: et si tu me lefisti: nō personā s; psonē naturā
 notabo. que quod suū fuit produxit. Et insuper ex alio. si p te diminut' fuero
 conditionū: vtq; tuarū p̄tatiōib; notāter ascribo. Nam iuxta Tulliū in lib.
 veterē rhetorice: nomia sepe correspōdent reb; et mores hominū congruenter
 assimulant̄ eoz nominib;. prout qui lepus dicit̄ frequēter lepidis gestib; molli-
 ti sunt sermones eius sup oleum: et ipi sunt iacula. et sic cōmuniter dicimus de
 lupo. lince. vulpe. coruo. necnō sine cura. curuo. recto. vel odio duro et similib;. et
 hi sepe cū suoz nominū dirigunt modulo. put in libro p̄dicto de p̄solatione
 sincerius illustrabo. Un̄ tibi dicā cū Esau frēm suū increpando dicente. Iuste
 vocatū ē nomē tuū iacob. supplantasti em̄ me en altera vice. Gen. xxvij. Jacob
 enim supplantator fm Hiero. interpretatur. et ipsum in vtero m̄ris bella gessisse
 scriptura testat̄. Ast insup ex alio si tue sagacitatis curialitas discretiōis orna-
 tu caruit. et me tibi seniozem supplātare voluerit. et hoc in viridi et quid in ari-
 do fiat humilitas mea perpenderit. s; hoc simul ex vi tui cognitiōis lege Tul-
 lij p̄dicta. hoc fieri quasi necessariū fari cōiectura. et pitagorica enclidica tra-
 ditio dmonstrauit. sed qualiter hoc intelligat̄ industria cuiuslibet interpretant̄
 sincere declarabit: vt ecce. nam ex cognomis denotatiōe vocitaris rusticellus:
 quasi ex significatiōis signāter demonstratiōe dicat̄ diminutiue modic' aut par-
 uus seu exiguus vl' exilis rusticus: cum et genitor tuus rusticoz: imo rusticello-
 rum propagatiōe fuerit procreatus. Rusticus aut̄ dicit̄ a rure. imo potius a ru-
 ditate. quia naturalr rudis inertia crude semp latet in interioris ipsius velleri
 subsistentia. put dicit Bratianus. xlix. dis. s. j. Nihil em̄ est impudentius arro-

supbum clericū

gantia rusticorū qui garrulitatē: autoritatē putāt: et parati ad lites in subiectos
tumide intonāt: qđ ex arrogantia puenire supbie: manifestū est. supboꝝ autem
conditio singlaris est. nā naturalr omē simile diligit sibi sile. supbus aut odit
elatū. Un̄ quidā. Angentē pungit: pungentē rusticus rñgit. Et qđam alius.
Rustica gens: optima fens: pessima gaudens. Un̄ iuxta iur̄ decretū. naturam
sui pncipal sequit̄ accessorū. vnde fortassis tu rusticelle min⁹ offēdisti cū nō ru
sticis magn⁹ sed min⁹ fuisti. vt quidā sagax potentia pollens ad pterue gen
tis Switensū pretorē siue semideū qui Reding lingua sua cognominabatur
id est reda minima: q̄ et redicula siue vilis currus: rotell⁹ duob⁹ tantūm videt̄
fulcitus: dū debito nimisq; suo et alieno rigorosus p̄lo dñabať crudeli⁹. et si q̄
driga fores inq̄t q̄ quorū rotis vehit̄: tot⁹ mūdi machina p̄ tui furor⁹ seueritatē
supprimet̄. s; qz nō reda siue q̄driga s; redicula notaris: in tante domitatiois
pompa formalr cōtentari iuberis. Un̄ et tu si rustic⁹ et nō rusticell⁹ vocitareris
intolerabili ruditis liuore: qz naturalr ex instinctu supior⁹ videlicet Saturni
vel vñ maioris instigat⁹ potenter incitareris. de q̄ rusticitate scripsi latissime
c. xxxij. in li. de nobilitate. Tu aut minime cōtent⁹ in p̄sumpte sublimitatē fasti
gio vt te credas regalis p̄sapie filiū. sed insup summi pontificis q̄ dñi xpi vica
rius de⁹ in terris: et pnceps regū terre q̄si qđammodo violētē vsūpas mysteriū
Nam de⁹ in singlorū in summe plenitudis signū ptātis. et vt videat̄ nō purus
hō sed tanq̄ angel⁹ missus a deo in creatiois sue: summa celebritate. mutat no
minis. agnomis et cognomis omen prioris substantie. sic tu (nescio recēter q̄
gratularis molimine) cognomen tuū p̄dictū vicz rusticelli mutasti. et aliud tibi
placitū de quodā nobilitatis castro et rusticitatis nature penit⁹ p̄trario. et a te
et genitore tuo nunq̄ viso auctoritatis p̄prie p̄tūmacie fraudulētē vsūpasti.
qz fortassis d̄ genitor⁹ p̄prij cognois vsu. ex arrogātia radicali verecūdiā p̄trati
sti. et te talr improbe sibi d̄ decalogi p̄ceptū p̄ferre voluisti. quē tñ p̄m p̄dicte
auctē moderni pontificis summi iudicē tibi miraclose in p̄prij causis. et te no
tariū in eisde corā eodē p̄re tuo d̄ iudicis decretū subtilr p̄stitui. et in h̄ papā
et eius cancellariā decepisti. S; si sincere reuoluist̄ hoc p̄bleuma: talr resolut⁹
videt̄. Nam p̄ in tali dignitatē officio videt̄ p̄stitut⁹ q̄ ē iudex et p̄uator auctē
sedis aplice illi⁹ ecclie collegiate vbi fili⁹ p̄cernit̄ p̄bendat⁹: q̄ cōiter corā patre
tanq̄ scriba fungit̄ officio tabellionat⁹. Et forsitan (cū nihil fiat sine cā) nihilo
min⁹ elatiois tue viscera vident̄ interne cōmotissima: qm̄ tu p̄ ipm̄ p̄m tuum
sanctorū p̄citatioē canonū turpitudinis tali sis macula deniq̄: qz irregularitatis
nota fuerit talr p̄spus: qz in miserabilē ecclie fuitutē videbaris venūdat⁹. et qz
igif sacrorū fuisti ministeriorū admistratioē puatus. et lege Mosayca ad instar
Moabitarum et Amonitarū vt in eccliam nō intrares vsq; in decimā extitisti
generationē p̄aminat⁹. et insup impiali sanctione: p̄na et q̄libet alia successioē
et alimētorū exhibitione nec nō p̄stitutioē municipali siue politica secularium
functioē dignitatū fuisti destitut⁹. et insup parentis appellatioē nō nominād⁹. et
a paternis bñficijs excludēd⁹ ē nō fili⁹ aut naturalr. s; a stirpe dñata sis vocit̄
tand⁹. put hec et alia colligi vident̄ in Spe. de succes. p̄. Hunc de naturaliz.
et seqn. vt pueniētē lamētē: qz tua sine culpa: nō tñ sine cā talr portauerit in
quitatē p̄ris d̄ p̄phe traditiōes Ezech. xviij. c. Et vtiq; spū rōnabilr tribulaba
ris. Altamē vt reuertamur ad p̄positū. scis qz cōmittēs nomis mutationē in le
gis Lozelie p̄temptū de crimie falsi: patiet̄ correptionē. Expediit em̄ reipubli
ce ne qđ re sua male vtatur. sed nihilomin⁹ his omib⁹ nō obstātib⁹ opinioē tua

Forma appellationis

muniris causarū prerogatiuis patēter notabilib. nā z tu plus q̄s papa ab vtro
q̄ parēte q̄dāmodo iure hereditario: vt dicas cū Paulo. Si radix sancta z ra
mi. ad Ro. xj. et insup in psona ppria mun⁹ cōsecratiōis cōsecutū mltiplr cōfor
tasti. z q̄si triplici funiculo q̄ difficile rūpi^r mirabilr collocasti. Et p̄p̄ea nō mi
rū dictū si tuā vvinā nō ad latrinā in supabūdātis signū p̄sumptiōis colligi fe
cisti i bñdictiōis aquā asprimā. S; his vt puto p cuiuslibet nrm z alioz arro
ganter supboz stat⁹ hūilitate. z erratiū in via mox correctōe: z nō aliter nec in
alie⁹ cōtēptū sufficiēter trituratis put silr epla. xxi. ad quendā clericū nimis su
perbū transcripsit Petr⁹ blesens. z vt vltima corūdeāt p̄mis. salutē z spm hu
miliorē preopratas in patientia feliciter dignet^r inspirare q̄ potēs ē mgr hūmī
latis in trāquillitatis sinceritate. Vale. Datum anno Jubileo.

Finis.

Forma appellatiōis 3 Cardinalem qui in Germania vellet intrare ecclesiam cathedralē.

Signus scūs Paulus vas elcōnis

m vere digne glificand⁹: spūsci grā fulcī⁹. appellatiōis munimie q̄si
uit instāter z obtinuit cōparere corā terreni p̄ncipis supioritate iu
stificād⁹. z h in finē z enētū si q̄s p Petrū coaplū suū imo p̄ncipē
aploz aut ipsi⁹ successorē aut alios terre p̄ncipes z p̄tates gūaret. hoc remedio
pueniret restaurād⁹. cui⁹ exēplo cūcta p mūdūz mris ecclie mēbra violēter aut
iniq̄ seu negligenter oppressa: nō ad iniq̄tatis defensiōez. nō ad rebellīōis istau
rationē. sed ad Felici⁹ innocētie p̄sidiū ac ad suffocate iustificatiōis auxiliū. hoc
saluberrimo vīcz puocatiōis rite cōfidenter et vtriusq̄ iuris gremio laudabilr
fundato. frēq̄nti⁹ vteretur firmamēto. z p̄sertim in his vbi p̄nceps humaniter
circūuentus p importune dep̄catiōis instātiās. q̄b; sepissime decipit nunc mor
taliū iudiciū potentat⁹. S; dū cōiter ad sincerissimē: mēs p̄ncipis puehit pas
sim discussiōis apparat⁹. apparebit expienter molestissimū gūaminis insult⁹. et
sperati releuamīs partiū patēter resultat succursus. Hinc ē q̄ ego Bernhard⁹
sindicus et pcurator ac sindaco z pcuratorio noīe reuerēdi p̄ris z dñi Marti
ni electi ecclie Brixien⁹ animo z intētiōe a ppellādi z puocādi ad primū supue
turū generale seu vniuersale: aut yconomicū cōsiliū ppono z dico in p̄ntia oīm
et singuloz dñoz p̄positi: decani z canonicorū dicte ecclie hui⁹ occasione capi
tulariter congregatorū z corā te notario publico z testib; tanq̄ personis fidedi
gnis. q̄ licz nup p̄dictus dñs me⁹ concordit^r seruatis fuādis per Caplū iā di
ctum in ep̄m ecclie p̄dicte Brixien⁹ fuerit electus. z per decretū electiōis in for
ma solita: stiloq̄ cōsueto: ac iuris traditionib; armato sanctissimo in xpo p̄ri
et dño dño Nicolao diuina puidētia papa q̄nto. pro recipiendo cōfirmatiōis be
neficio directū inf. a tēpus a iure statutū p venerabiles ad h pcuratores z nun
cios cū mādatis sufficiētib; specialr deputatos. solēnt p̄ntatus. z in his oib;
et singulis p̄cordie necnō dispositiōis modis: p dictū dñm nrm dñm papam z
eius legatū de latere cardinalē vīcz reuerēdissimū in xpo p̄rem z dñm dñm Jo
hannē sacrosancte Romane ecclie cardinalē ad nationē germanicā de latere
missum plena in ea parte auctoritate z p̄tate munitū. z pro ip̄a natiōe alemani
ca per gliosissimū p̄ncipē z dñm nrm Fredericum Romanorū regē semp augu
stū zc. plurimorū sacri imperij Romani electorū. aliorūq̄ eiusdē natiōis tam ec

¶ Cardinalem

clasticorum q̄s secularium p̄ncipum consensibus accedentibz conclusa lau-
data et accepta atq; concordata post multa et specialr in tali puncto in q̄ difficul-
tatis nre scrupul⁹ residere et sic sonare videt̄ videlicet Item in eccl̄ijs metropo-
litanis et cathedralibz etiā sedi aplice imēdiate nō subiectis et in mōasterijs se-
di aplice mediate subiectis fiat electiōes canōice q̄ ad sedē aplicam deferatur
quas etiā ad tps cōstitutū in p̄stōne Nicolai q̄ incipit Lupientes. papa expe-
ctet. Quo facto si nō fuerint p̄sentate v̄l si p̄ntate minns canōice fuerint: papa
pvideat. si q̄o canōice fuerint: papa eas p̄firmet: nisi ex cā rōnabili et evidenti
de frat̄z p̄silio de digniori et vtiliori p̄sona duxerit pvidendū et c. put hec et alia
in dicta concordie et cōpositiōis l̄ra plen⁹ cōprehēdunt exp̄ssa. Cum autē sit
publicū et notoriū q̄ anteq̄ dñs me⁹ electus supradict⁹ iſra tēpus a iure et ex vi
p̄notate ordinatiōis statutū electiōis sue decretū p̄dicto dño nro pape p̄ntari
fecerit et cōfirmationē rite petierit. et oēm diligētie sollicitudinē sibi possibilem
et alia quismodo cōpetenter oportuna seruari et expediri fecerit put debuit. et
de p̄tingētibz q̄ntū in ip̄o fuerit nihil omiserit. nihilomin⁹ t̄m dicit⁹ dñs n̄r dñs
papa ad importunā put p̄sumit instantiā: minime t̄m certificat⁹ de meritis ele-
cti: an modo seu forma cōcepte p̄sentade et p̄sentate decreto electionis reueren-
dissimo in x̄risto p̄ri et dño put fert dño Nicolao de cusa Cardinali tituli et c.
et etiā ante lapsum t̄pis a iure statutū et ei⁹ termino minime put decussit ex p̄-
missis: expectato dictā eccl̄iam Brixien contulit vt fert: et l̄ras aplicas desuper
confectas p̄cessit. ac alia fecit q̄ ad h̄mōi p̄uisionē sibi videbant oportuna. Et
licet p̄dictus dñs n̄r dñs papa. sinistre put p̄sumit informat⁹ cōdictū et p̄ceptū
concordie nullo modoq; seruauerit. et insup licet digniori p̄sone de q̄ nō dubita-
mus. talr q̄liter put p̄mittit pviderit. nō t̄m viduate puidit ecclesie diuturnā
ipsius vacatiōis iacturā deplangēti. de vtiliori p̄sona singul⁹ sincere p̄pensis
et aromati quodāmodo more tritis. attritis. et cōtritis vt purius redolebat puri-
tas cōmixtiōis: imo huic eccl̄ie Brixien p̄ talis p̄tense p̄uisionis inculcatiōez
perpetuo venenū videt̄ patēter infusum. qd multis rōnibz exp̄penter deduct⁹ et
deducēdis cōcernit̄ refertū. Nam p̄mū cum eccl̄ia iā dicta sit cū omibz suis fru-
ctibz. redditibz. puentibz. obuēctionibz. emolimētis ad sua castra villas. opida.
ricos. possessiones. curtes: et curias p̄tinentibz sub mero mixto: similr et impio
necnō aduocatiōe. defensione. et tuitiōe serenissimi p̄ncipis et dñi dñi Sigis-
mundi ducis Austrie Styrie Carinthie et comitis Tyrol: et in h̄mōi comita-
tus districtu cōstituta: et nisi pastor eccl̄ie vacantis p̄dicte h̄mōi p̄ncipis b̄nfi-
centia volūtat̄is quoq; gr̄a nūc et in futurū fuerit munitus: eius nequaq; pote-
rit p̄sistere pastoral⁹ dignitatis. p̄ftim t̄palis p̄fect⁹. et p̄nter sp̄ualis p̄ficere nō
poterit administratiōis suffultus: cū vni⁹ siue alterius adminiculo antiquissi-
mis iure necnō rōne dictatibz: nō p̄seuerabit p̄tinuatiōis vsus. Item cū castra
terraz q̄s clausure tam p̄ncipis q̄ pastor⁹ p̄dictorū talr sint imunitatibz et mu-
nitionibz cōstricti sunt et cōmixti q̄ p̄nceps pastorē et pastor p̄ncipē si (qd absit)
per dissensionis strepitū: molestatiōis cōuiciū turbulenter ingruerit. inuitabi-
libus imo immortalibus possent se mutuo cōtricare silr et intricare terroribus
Itē si q̄s pastor in dicti p̄ncipis constitueret p̄temptū. nulli⁹ securitatis et tran-
quillitatis et pacis. p̄petuo cōsequeretur emolumentū. Hinc q̄ p̄re ceterz videt̄ p̄-
fundissimis animorū suspirijs memoriter p̄pendendū. imo cordibz xp̄ifideliz
perspicaciter renouendū. nam dū nup in sacrosctā sinodo Basiliē. et cū vber-
rime in sp̄sscti gr̄a floruit. cōsultissimo fuit libramē p̄ mūdi p̄itiores et famo-
y 2

Forma appellationis

fiores et expertiores et seniores. imo monarchas omnium facultatum et presertim per sacre theologie professores et vtriusque iuris doctores crebrius in prentia dñorum cardinalium partim decenter annuentium magne maturitatis pudentia solenniter auizatum ut sacrosancte romane ecclesie cardinalibus alia quam per ecclesiasticarum dignitatum siue beneficio rum stipendia fierent sufficienda. puiſiōis suffragia: cum per tales quos hactenus seruauerunt more: modum et consuetudinem ecclesia et ecclesiasticus ordo et ecclesiarum ministri nimium dissipati quarent. et igitur p inde fuit annotatum ut eorundem cardinalium multitudo quam p tunc putarent modum excellerat congruitatis ad minorem numerum redigeretur cum putarent iuris doctores: imo lucerne mundi determinarunt. et p tunc duo sufficerent cum certus in iure numerus tante sublimitatis non videatur determinari. et insuper officia ad quam primum et principalius per Siluestrum et Marcellum et Fabianum summos pontifices quondam magne deuotionis instinctu et alios ipsorum successores deputati fuerant attenti seu occupati minime videntur. sed pompose ructuantes inflati tales actus exercere verentur. Item cum in suis platuris sibi per summum pontificem ut permittit assignatis non psuenerint residere sed potius ut putant romane curie et curialibus actibus indelicet neter adherere. vnde attende sincere nam loca pia sibi taliter concessa aut commendata vel collata seu annexa. non tamen in temporalibus sed etiam in spiritualibus periculosissimas et perniciosissimas ac irrecupabiles per singulos annos et annorum reuolutiones imo dies patiuntur dilaniationis: lacerationis: dissolutionis et quassationis iacturas. et huius maxime videntur expieter et inhumaniter rei geste signa et prodigia magna in occidentaliu partium ecclesiis et monasteriis et cenobiis et xenodochiis et hospitalibus et presertim in Ballie plaga: vbi cardinales hactenus huius domus dei consueverunt habere in puiſione aut beneficio vel in commendam. et ipsi cardinales taliter comederunt easdem et comedendo consumpserunt. ac fructus non tamen preteritos sed etiam presentes et futuros ac fructuum possessiones et stationes taliter cui scerauerunt quod in quibusdam locis non est nec fuit tanti regiminis obubraculum quod clerici aut ministri sacrificiorum a rore celi aut ymbrium tempestate securi se collocare non valuerunt. imo non tamen fructus sacrorum locorum per negligentiam vel desidia vel auariciam deuastarunt. sed insuper sic hi de quibus lamentatur propheta dicens. Deus venerit gentes in hereditatem tuam: polluerit templum tuum et comederunt Jacob: et locum eius desolauerunt. et sic dicti cardinales huius loca sancta cum clericis fratribus et monachis penitus quod non remanserunt vngula deuorauerunt. Que omnia et singula sic fieri visa sunt et cognouimus ea. et presens noster narrauerunt nobis in concilio predicto Basiliensi. His omnibus cordialiter per principem nostrum imo dominum regem predictum et illustrissimum domum eius et nostrum electum et electores eius anxio spiritu turbatis quam visceribus summa prenitente quam aliter in ecclesia sua prochiali in urbe constituta residere tenetur per nullius euetus occursum rebus presertim ut nunc statibus aliquotiter admittitur. et hoc non propter ipsius venerabilissime persone qualitate quam a suis primordialis per multas nationes notissima: sed dilexit ecclesiam vtriusque statum cunctorum felicitatem. sed hoc fit propter sui status modernorum successores qui semel intrantes ecclesiarum vel monasteriorum menia: tanquam talpe viridaria nunquam relinquunt inofficiosa. Et igitur ego Bernhardus syndicus et procurator: sindico et procuratorio nomine quam supra. sentio non tamen dictum dominum meum electum imo terre principem istius ac ecclesiam Buxienem et capitulum et singulos ecclesie canonicos et clericos: imo totam dyocesium et singulas vtriusque status personas eiusdem dyocesis. imo quod maius est omnes germanie ecclesias per huius non ita res et per litteras dicti domini pape et processus exinde secutis: necnon de persona tam eminentis prelati videlicet Cardinalis: vehementer nimis fore grauatos. et futuris temporibus pro-

contra Cardinalem

pter huius inaudite rei violentos incursus attrotius grauari. imo tales adiunctiones nonas totius illius principatus et aliorum principatum huius principi conerorum et ecclesiarum ac monasteriorum in eisdem constitutorum: miserabile minari ruinam. Et igitur a dictis litteris ac processibus et penis per eosdem fulminatis et cominatis. in his scriptis puoco et appello ad predictum et prescriptum sacrosanctum generale aut vniuersale vel yconomice concilium ineuitabile et incunctant proximo tempore celebraturum et superuenturum. et apostolos peto primo et c. ac instanter et c. mihi dari si quis sit qui mihi eos dare voluerit. Subiiciens dictum dominum electum: imo principem et suorum principatum ac terrarum platos ac vtrumque usque status homines cuiuscunque conditionis fuerint protectioni: tuitioni et defensionem iam dicti generalis seu vniuersalis aut yconomice concilii: imo vniuersalis ecclesie presentis et illius que vniuersi constituitur: construi ex lapidibus. cuius res agitur: et ne deterius inde contingat mature provideat. Et insuper solenniter nomine quo supra deducam prestando: quod cum spiritus humilitate consternamur nos ad pedes sanctitatis domini nostri pape: corde et animo: imo si licebit effectualiter aut se facultas obtulerit personaliter se conuoluendo. et quod hanc appellationis propalationem. non ex elationis rebellionis inobedientie: vel spiritus aut contemptus causa proposuerim. sed pro inuasionis importune ac accelerandis improuise periculo securius euitando. et pro largioris dilandis benignitate recuperanda et deliberandi perscrutandi diligenter quoque ruminandi perspicaciter occasione cum spiritus respiratione sincerius obtinenda. ut dictus electus pro se et nomine ecclesie Bazien. imo princeps terre de incumbendis ecclesie predictae necessariis opportunis quoque confluentibus: occurrentibus et ingruentibus damnorum euentibus terribiliter ex aduene necnon alienigene superuenientis prelati vel pastores ignoti institutione valeant sensim et pmeditatione cum veritatis sinceritate que deus est largiter coram etiam vniuersali ecclesia quam synodus predicta representabit audenter cum confidentia pronunciare. Et etiam protestor nomine quo supra quod huiusmodi appellationis collationem cum eisdem honorificentia solennitate reuerentia diligentia necnon legalitate quibus decet expedit et congruit et quatenus competentius vtilius fructuosius et magnificentius fieri potest prosequi et de eius effectu funditus et radicitus experiri volo similiter et firmiter intendo propono diligenter sollicitus quoque dispono. et saluo mihi nomine quo supra iuris communis adminiculo ut presentem appellationis et puocationis formam et tenorem corrigere emendare: innouare: renouare: minuere ac augmentare seu intimare: publicare et propalare valeam: vbi quomodo et quando quotienscunque et quatercunque fuerit opportunum in vim: finem et euentum ut iam dicte Bazien ecclesie suaeque tribulationis imminens quoque periculi conturbatio lamentabilis ad totius ecclesie christifidelium quoque filiorum palam pueniat notificationem publicam et notoriam et c. Super quibus et c.

Finis.

¶ 3

Tractatus

De libertate eccl'iastica Tractat' eiusdē.

Isarius reverendi in xpo patris et

dñi dñi Henrici epi Constantien. in spūalibus generalis: dilecto
 nob in christo mgro Felici Cantori Thuriensi. decretoꝝ doctori sa
 lutem: z si qd dolci⁹ salute. Qm̄ dicit Bieg. sup Ezech. omel. xij. de
 iudea ad captiuitatē pueniēte. q̄ videēt eā hostes z dñsēt sabbata ei⁹. Hostes
 quippe sabbata deridēt qñ malign⁹ spūs ociose mēti prauas cogitatōes inijcit
 vt z si quiescit ab ope nō q̄scat a maloz opeꝝ delectatōe. Hec ille. Et igif ne
 quiescas accidiose torporis caligine vt fortassis hacten⁹ fastidiebas lassitudie
 Te ergo gratatē requirū⁹ vt scribas de ecclesiastice libertatis immunitate.

Felix. Assum me putat re. pa. iudiciū. et si auris v̄ra fuisset circa os me-
um vt dixit ad Bucciū gēma sacerdotū. iam lapsō tempōis modico
reuelatiōis curriculo. nō reprehenderetis me tanta segnitia pressum.

Vicarins. Nontra locū vt q̄ te videam? **Felix.** Super for-
cupatōis laboriozū fuisse pplexū. **Felix.** Super for-
videbitis largū cōpilauit vtriusq; iuris repertoriū. Item collationē q̄ndā z cō
seq̄nt eius recapitulationē p̄ validos mēdicātes: videlicet Beghardos zc. Et
iterū aliā collationē spēalez p̄ Anachoritas. i. beghardos siluestres. Itē glosa
ui q̄ndā bullā dudū p̄ dictos beghardos p̄ sui stat? p̄firmatiōe impetratā. Itē
tractatū de negotio mōachoz ad req̄sitiōē abbatis de Mulbun cōceptū.
Item alium tractatū de plebanis z religiosis mendicantib; in predicationis
et confessionis officio se inuicē impediētib; . Item tractatū de nouis offi-
cijs z bñficijs z dieb; festiuis nō instituēdis. Itē de oblatis z solutis pecunijs
p̄ bēnda vlt bñficio in eccl̄ys vlt monasterijs obtinēdo. Itē q̄ndā eplam de ce-
lis missam p̄ negligētes cultū diuinū etiā iuratā. Itē largā collatōez de āno in
bileo z eius indulto. Itē recapitulatōem sup̄ illo. Itē de aure z tēpestatū bñdi-
ctionib; cū sacro altaris fiendū. Itē tractatū de exorcismis z adiutoriis p̄ aia
lia bēnda. Item de arboze roculari in die festo de loco ad locū trāsferendū. Itē
de furto reliquiāz miraclose nup̄ in loco heremitaz beate virginis perpetrato.
Itē p̄nter eplam q̄ndā cōtra q̄ndā sup̄biū clericū. Itē formā appellatiōis p̄tra
cardinalē q̄ in Germania vellet intra eccl̄iam cathedralē. Itē tractatū de cō
tractibus qui vulgariter Byfel nuncupant. Item largā collatiōem de balneis
naturalib; siue termaz locis. Itē doctoratū in stulticia. Itē tractatū aliū de tē
pestatib; ex mortuoz cadauerib; exortis. (Et nota q̄ etiā idem doctor compo-
suit tempore sue incarcerationis: z post req̄sitiōis vicarij p̄dicti tractat? videlicet
de religiosis p̄dictarijs. Itē de exorcismis. Item de credulitate demōib; adhi-
benda. Item de matrimonio: qui p̄dictis vt p̄t; intuenti sunt inserti. Itē etiaz
composuit in eadē sua captiuitate de rebus tractatū q̄ndā de boni z mali occa-
sione. Item aliū tractatū de emptiōe z vēditione vni? p̄ viginti: qui p̄fecti tra-
ctatulis mox suo ordine subiūgētur. Item p̄seq̄nter in eadēz sua incarceratione
composuit registrū in causa querele suijsplius. Item tractatū de misericordia
defunctis et captiuis impendenda.) Et nunc ad p̄positū loquendo ipsi vica-
rio ante suam incarcerationē et eius requisitiōē de p̄senti tractatu cōpilando
Item composui nuper copiosus volumē qd̄ dicitur liber de nobilitate. xxxiiij. ca-
pitula in se largiter cōginens. Item p̄cessum iudiciariū inter nobiles et ciues

De liber. eccl.

Thuriceñ ex vna: et rusticos Switeñ cum cōplicitibz viuos z dēfectos p̄rtē
bus ex altera. corā diuine maiestatis tribunali in cel' habitū. Itē tractatū quēdā
p̄ iniquos iudices Item aliū tractatū de Affimis i mortē principis tendētibz
vel machinātibz. Item dyalogosam collationē de cōsolatiōe iniq̄ sup̄ffoz.

Dicarius Et si de quolibet verbo ocioso reddenda ē ratio. vt Bathe
cū. et. xxi. q. vlti. imo potius de omī tpe ocioso. vt no. ibidē.
vide qd fecerit. in hoc te nō iudicabo. et his postpositis intētū nrm p̄sequere de ec

Felix Diē Bre. moral. xij. c. vlt. Ociosū quipz (clesiastice librat' articlo.
pe verbū est qd aut rōe iuste necessitat' aut intētiōe pie vtilitatis
caret. Et nūc sincere pp̄datis nōne. vt boz similt' z operū foret vacuoz nimia
superfluitatis inanitas enervare. immo refricare qd per antea tot magnorum
viroz plene rima. **Dican'** Et qui sunt hi quoz fuit scribēz **Felix**
uit assiduitas. di de talibz tanta facultas?

Sunt et fuerūt oēs venerabiles summiste principalr in titulo d' eccliaz imuni
tate aut emunitate scribentes. videlicz Hostiens' Hossredus Raymūdu Tan
credus Roffredus Donaldus Fauētū' Richard' Damasus merseburgeñ
Pisanus. Hinc Guil. durandi in speculo. ac iohannes z Ulricus p̄dicatores
et insup sanct' Thomas. hinc in antiquis z nouis iuribz mltos gl'iosos pote
ritis respicere textus. Hinc pie ceteris iam dictis videt' notandū principalius
quia sacratissim' princeps p̄petu' Augustus dñs Justinian' Justinī impato
ris filius in suo codicis volumie. z p̄sertim in libro p̄mo ti. v. ponit leges de
sacrosanctis ecclesijs z rebz z p̄uilegijs eaz. et ibidē ponit constitutio Friderici
imperatoris p̄mi quā fecit in sua coronatiōe. et q̄ talr videt' sonare Cassa z irrita
esse nunciari per totā ytalīā precipit omnia statuta z cōsuetudines contra liber
tates ecclie earumqz personas inductas aduersus canōicas cōstitutōes vel im
periales sanctiōes. et ea de capitularibz penitus aboleri mandat z c. Item in
stinian' p̄dictus eodē libro ponit leges de epis z clericis et orphanotrophis et
renodochijs et assisterijs z mōachis captiuis et nuptijs clericoz vetit' seu p
missis. Item eodē li. de ep̄ali audientia: et de diuers' caplis q̄ ad ius curamqz
et reuerentiā pontificale p̄tinet. Itē eodē li. de his q̄ ad eccliaz p̄fugiūt vl' excla
māt. item eodē li. de his q̄ in eccl'is manumittunt. Item idē impator in auten
tica coll. i. vt determinatus sit nūer' clericoz sc̄tissime maioris ecclie z ceteraz
sanctaz eccliaz. item eadē coll. d' mōachis. item eadē coll. quō oporteat ep̄os
et clericos ad ordinationē deduci: et de exp̄sis eccliaz. item ibidē coll. ij. de nō
alienādīs aut pmutādīs eccl'asticis rebz imobilibz. aut in sp̄ali ypothecadis cre
ditouibz. sed sufficere generales ypothecas. item eadē coll. quō puni' qui sacra
vasa vl' donatoria pignorat Itē idem ibidē coll. ij. de mēsurā ordinādoz cleri
coz. item eadē coll. de mīstrātibz i sacris officijs. item ibidē coll. v. vt de cetero
cōmutatōes eccl'asticaz rerū nō fortuite fiāt ad p̄ssimū ip̄atorē. z s̄ mō ad ali
as p̄sonas trāseant res subite tanqz sentētie tūmodo fiant ad impialē domūz.
Itē ibidē vt ea q̄ vocant' insinuatiua sup̄ clericos i maiori qdā eccl'ia dent i alijs
aut eccl'is p̄tēt nō dent. item ibidē vt cl'ici q̄ recedūt alijs p̄ eis surrogat' p̄bere
surrogatis emolimēta: recedētes remanere volētes nō suscipi. et vt si quis edi
ficans ecclesiam aut aliter in ea deseruiētibz ministrans molimenta voluerit
aliquos clericos instituere: nō fortuite eos s̄ iussu sanctissimi patriarche susci
piāt. Itē ibidē vt in puat' domibz sacra mysteria nō fiāt. item ibidē vt defuncti
seu funera eoz nō iniuriēnt a creditoribz. Itē ibidē vt null' fabricet oratoriū do

Tractatus

mū preter voluntatē epī z vt deputet prius q̄ circa diligentia z statum fabrica-
 tionis oratorij sufficiat. z vt epī nō desint suis ecclesijs. et de alienatiōe ecclesia-
 sticarū rez. mobiliū. Itē ibidē coll. vj. p̄stitutio de his q̄ ingrediunt mōasteriū
 et de subia cor. z ex q̄ tpe oportet eā valere. Itē ibidē apd̄ q̄s oportz cām dices
 re mōachos assistērios. Itē ibidē d̄ dignitatibz z q̄ dignitates liberāt a patriā
 prāte. Item ibidē vt clerici apd̄ prios epōs p̄mū pueniant. postea hic apd̄ cī
 uiles iudices. Itē ibidē coll. viij. constitutio nouat p̄stōnē q̄ p̄scriptionē centū
 annoz loci venerabilibz declarat. Itē ibidē coll. ix. de alienatiōe i emphiteosim
 et locatiōe ypothecis z alijs diuersis p̄ctibz vniuersis locis rerū sacraz. Itē ibi
 dē de ecclīasticis titul. Itē ibidē vt differētes iudices audire interpellatiū alle
 gatiōes cogant ab epīs h̄ agere z qñ in suspitionē habuerit iudicē parit̄ audi
 at cām. z ciuitatē ep̄s de cautela quā oportz z oīno ep̄m agere. Itē ibidē de san
 ctissimis epīs z deo amabilibz reuerēdissimis clic̄s z mōachis. Et eminet. r no
 tandū ad intētiōis n̄re p̄positū q̄ he legū sacraz rubrice tanq̄ decretalium fa
 ciunt fidē inq̄tū h̄nt p̄fectā orōnē. z allegari p̄nt ad cuiuslibet rei gestē vel ge
 renderōnē. z als rubrica cui⁹ rō z orō nō ē integra nō videt̄ aliq̄ten⁹ allegāda
 Ita no. Jo. an. in addi. spe. de disputatiōe. s. vlt. in fi. sec⁹ de rubric̄ decretorū
 quibz frēq̄nt̄ p̄cludit̄ p̄riū. vt no. ibidē. Et vt pueniam⁹ ad intētiōis n̄re finē.
 Ecce q̄s mirifice magnanimit̄s glīose necnō deuotissime Constatini ip̄atoris
 incliti diua maiestas xp̄ianissima q̄s serenitas religiōis munimēte decorauit ec
 clesias ecclīarūq̄ p̄ncipes ac p̄uilegiauit. et inclinatiōis affectu natural̄ q̄ntuz
 dilexerit: nō solū p̄ncipes sacerdotū s̄ clicos z religiōis cultores vniuersos. vt
 xj. q. j. Futurā. xvj. di. In scriptur̄s q̄lē imunitatis z emunitatis et p̄uilegiū
 et libertatis z p̄rogatiue z securitatis z stabilitatis munificentia: z idē Constan
 tin⁹ z imperij sui successores tradiderint. indulserint. cōcesserint z p̄stiterint sa
 cro sanctis ecclesijs: ecclīarūq̄ p̄ncipibz q̄ pontifices: antistites: archimādrite
 et p̄iarche nūcupant. z insup ceteris p̄lat̄s z clicis ac religiosiis vniuersis eorū
 demq̄ p̄sonis: rebz z locis put hec et alia in vtriusq̄ iuris corpibz vident̄ inclu
 sa: z aliq̄liter sup̄ annūerata. Hinc qualr impatores idēz eoz successores ac
 alij terre reges. p̄ncipes. marchiones. duces. comites. barones et nobiles de suo
 rum regnoz z terraz portionibz z patrimonioz p̄rietatibz res mobiles z imo
 biles. iura. iurisdicciōes. districtus et possessiōes. cū omibz p̄tinentijs tā largit̄
 libere nobiliterq̄ donauerint. fundauerint. edificauerint z p̄struxerint loca pia
 vtz ecclesias maiores z minores. mōasteria. zenodochia z hospitalia. et insup
 p̄rogatiuas p̄dictas q̄ntū in ip̄is fuerat indulserint. et finalr quō z qualr sūm
 pontifices p̄dicta loca pia cū p̄sonis z rebz ab omī seculariū p̄ncipū prāte. iur
 isdictiōe z maiortate ac potentia et potēt⁹ p̄eminētia libauerint. exemerint
 et absoluerint. put hec z alia in p̄dictoz sūmoz pōtificū z ip̄atoz volumibus
 et als p̄ lras z bullas ac munimēta singlaria et particlaria in cōi vel seorsum
 recondita plenissime repiunt̄ p̄scripta. Et igit̄ vltra p̄ reuerende qd̄ vultis vt
 fiat: Nam vt dic̄ phus. Pctū est fieri p̄ pla qd̄ eā fieri pōt p̄ pauciora. Et cir
 cuitus et omīs superfluitatis euentus videt̄ vitandus. vt le. z no. in Cle. de re
 scrip. Auditor. et omne qd̄ est nimīū: vertit̄ in vitium. de ma. z obe. Nullis. in
 prin. per Hosti. de testa. Requisti. s. Si p̄o. Et vltra scribendi foret opus sic il
 lius de q̄ scribit̄. vj. q. j. Si oia. vbi dicit̄. Superuacuis laborat impēdijs q̄ so
 lem certat fauibus adiunare.
Idicarius O frater: nō sufficiūt s̄ba vbi op⁹ ē facto. vt le. z no. lxxvj

De libertate ecclesiastica

dist. Non satis. qz scriptū est. Estote factores verbi et nō auditores tñ fallētes
vosmetipsos. Jac. i. S3 qz de facto factores inauditarū factionū et nouorū facto
rum miraclose: imo mōstruose patēter emergunt q̄ anxidia noua req̄runt. et no
uis rebz noua remedia nouitates adhibebūt. de iura. ca. Ceterum. et expimēta
morborū nos inuenire mltas medicinas vtiqz cogūt. l. dis. vt p̄stitueret. et na
tura nouas deproperat edere formas. C. de re. in. enu. l. ij. §. S3 qz d iure. et na
tura multis nouitatibz vtiqz. et de nouis noua q̄ridie pcreant. vt in aut. d p̄sag.
et vteri. fra. in p̄n. coll. vj. Et igit̄ de nouitatibz in facto recēter occurrentibz. et
libertati seu emunitati ecclesiastice violenter p̄riantibz: dic q̄so qd tibi videtur
de xpo et eius vicarijs ta

Felix. Et si in p̄missis tā largiter designat̄: nō
lia tā patient̄ sustinētibz. **Dicari.** vult contentari sagacitas ve. pa. Audia
mus qd dicat lex impial̄ auctat̄: a capite reddēda ē rō. ff. de eden. argētarius.
et capite lāguēscēte cetera mēbra dolēt. aut cetera corpis mēbra infectione lan
guēt. vj. q. i. **Dicari.** Et qd h̄ ad p̄ncipal̄ xpo **Felix** Uideam⁹ ca
Ex merito. **Dicari.** sitē q̄stionis int̄tū. **Felix** pita ad ecclia

sice libertatis defensionē et p̄fuatiōez diuinitus et hūanit⁹ ordiata. vt dicā lamēta
bilis cū p̄pha. Dñe caput lāguidū et oē cor merēs: a plāta ped̄ vsqz ad p̄ices n̄ ē
in eo sanitas: vuln⁹ et liuor et pla **Dicari.** Et qd h̄ ē dicere: aut loq̄ris
ga tumēs. Esa. j. et vj. q. i. §. vez. **Dicari.** in pabol̄ aut i enigmate?

Felix Nōne v̄se p̄stat sollertie q̄ Romana ecclia eccliarū oīm est caput.
xij. dis. p̄ceptis. et c. non decz. et pastor hui⁹ ecclie Petri successor et
p̄ncipis ap̄loz vicari⁹: imo xpi locū tenēs p̄nceps et caput ē oīm eccliarū et oīm
sacerdotū et summ⁹ sacerdos. xxi. di. Cleros. et solus vocat⁹ summ⁹ et Roman⁹
pontifex. de cōsti. c. j. li. vj. Cum p̄cor. et oīa iura h̄z in scrinio pectoris sui. Ibi
dē. et oīs sufficiētia ē in eo. vt no. ibidē. et est lex animata in terris. vt d̄ off. dele.
ab arbitris. li. vj. et qd fit ei⁹ auctē fit auctē dei. xxiij. di. j. q̄cūqz. et q. iij. si qz nō
recto iudicio. et ē successor moysi et sup̄ impatorē. de ma. et obe. solite. et iō impa
torē p̄firmat. p̄secrat et coronat. et eū deponit. de elec. venerabilē. xv. q. vj. Ali⁹.
Nac igit̄ imēsa sūmi pontificis sc̄tissima auctē p̄pensa. qua p̄t et d̄z tanqz vnic⁹
p̄nceps regū terre. Primo domui sue fidelr̄ p̄esse. de q̄ scribit̄. Oportz ep̄m do
mū sue bñ esse p̄positū hñtem filios sibi subditos i oī castitate. j. Thi. iij. lxxxi
dis. in prin. Que qdē dom⁹ ē palatiū pape. Luria qz romana et oēs hñtates i ea.
sunt filij sibi subditi et descēdētes ex ea. sic dom⁹ Jacob fidelr̄ segregata d̄ p̄plo
barbaro. i. infideli de egypto. A q̄ quidē domo gliosa sumere p̄cernit̄ initium et
robur et firmamētū et exēplū oīs ecclesiastice libtat̄ magnificētia. Scriptū enī ē.
Qual̄ p̄r: tal̄ fili⁹. et tanto q̄s melior q̄nto melioribz p̄est. vt le. et no. li. dis. **Di**
ramur. Nō aut̄ ponam⁹ os in celum q̄ trāsum⁹ sup̄ terrā: et loqui p̄ tal̄ p̄ncipis
serenitatē. q. sanct⁹ est. put̄ Symach⁹ papa: Quis em̄ sc̄m nō dubitat quem
aper̄ tate dignitat̄ extollit. xl. di. nō nos. imo sc̄tissim⁹ et beatissim⁹ put̄ ip̄m ac
clamat romane curie cētus. et est obfūatiō cōis ibidē stil⁹. et tanqz lex fac̄ ius: vt
de cri. fal. Licet. et int̄m q̄ alios sc̄tificat. canonizat. et sc̄tōs vocari declarat. et h̄

Dicari. in suo palatio aplico et nup̄ cōstabat de sc̄tō Bernhardino.
Amore dei sufficit q̄ sit sc̄tū. et h̄mōi sc̄titate nō a se habet s̄
a cathedra quā possidet. xix. di. Sūt oīs. xl. di. Nō vos. Nā sanctissim⁹ et bea
tissim⁹ sunt sup̄latini q̄dus q̄ sup̄ se nō hñt graduū stat⁹. vt le. et no. in. l. Ubi
autem. in prin. ff. de p̄. ob. et vni soli summe rei cōuenit: vt ibidē. et ita foret san
ctior deo. qui solus d̄r altissimus fm̄ scripturas. et hoc videtur fore falsum.

Tractatus

Felix. Non est cura. nam et suplatius etiam ponit per positum. ff. ad l. fal. l. penalē. §. stipulatio. ff. de mino. l. ult. in fi. et quod laudandi seu commendandi animo dicunt non restringunt. ff. de §. emp. l. Ea quod. et curial' sermo non inducit obligatores. de insti. cum venissent. et propterea etiam episcopi dicunt scriptissimi. put. §. per leges probatum est. Unde dixit Augustinus. in li. de mendacio. et huius. xxij. q. ij. p. m. quod tal' sermo dicitur adulationis: et fit placendi cupiditate et suavi eloquio: et dicitur fore mortale peccatum. de quibus dixit propheta. ps. lxxij. Quoniam deus dissipauit ossa eorum quod hominibus placet: confusi sunt quoniam deus spreuit eos. et molliati sunt sermones eius super oleum et ipsi sunt iacula. ps. lxxij.

Dicarius. Hec nihil ad nos nec ad materiam quam premouimus? unde per legem non incurramus? edita contra principum maledictio de maledictis. c. 1. et in glo. j. Si dicamus de domesticis eius? quod nomine suo regunt mundi climata. et habent libertatis ecclesiastice gubernacula. et gubernacula nobis ostendunt per exempla ut sequimur eorum vestigia. nam

Felix. quod per maiores fit de facili trahit a subditis in exemplum. de vo. Dagne. Protestor quod aperiam in pabulis os meum et loquar propositiones ab initio. quanta audimus? ea et cogitamus: et presens nostri narrauerunt nobis. et non sunt occultata a filiis eorum in generatione altera. imo plegendo. girando. plustrando circumuoluendo et scrutando scrutinio per omnes historias et historiarum paginatores expimur quod ab apostolorum principe et per singulos suos successores notat de gestibus Romanorum pontificum et usque ad modernum scribentes non vidimus? nec audimus? nec intelleximus? tum auaricie. tum ambitiois. tum exactiois. tum circumuentionis. tum deceptionis. tum nequicie. tum crudelitatis. tum seueritatis rationum excessus acerbioris sublimitatis forma et benignitatis spem pertrahentes quod penitus sunt pusilli cum maioribus Romanam domum imo totam curiam

Dicarius. In quibus prout **Felix.** In rerum magnitudine quam nunc eius regentes. hec discerni. cupat expietia. Nam nec pietas nec doctus nec doctrinatus nec honestas titulo coronatus subueniunt iura aut iurium perditores seu perditorum successores et successorum munimenta. sed superba dominatrice pecunia fulcitis mediatoribus Hieritis ecclesiastica perferunt stipendia et stipendiorum querit qualitas et non beneficiorum seu eorumdem patronorum imo fudatorum dignitas et beneficia dotantium sincere deuotionis immensitas. sed de terrigenarum incolarum et domesticorum rui faucibus surripit alimentum aduenarum alienarum et peregrinorum clericorum rapacitas. Et his clare pensis per simplicium mentes: imo laicorum gentes. imo per terre principes quorum munus defendi iubet ecclesiastice libertatis immunitas: inducit indignationis seuerissime crudelitatis ferocitas. Et quod sequitur dum taliter simplices in litteris egentes in doctrinis per magnorum beneficiorum accumulatores crescunt in subditis diuitiarum donis. et carent fundamento regiminis ecclesie dignitatis. et sic ruit prerogatiua penitus indefensa in maioribus et prout in minoribus religionis ecclesiastice libertatis.

Dicarius. Tu nimis generaliter diffuse quod loquaris. et vniuersaliter in immensitate ratione facultatis. Et igitur postpositis Romane curie curialium quod suorum tanquam de his quod foris sunt: et nihil ad nos negotium. imo sursum sunt: et quantum in eis ecclesiastice sunt libertates: ingenium nostrum cognitio excedit sed aliorum per mundum dispersorum principum et platonum perditiones edicunt: quod in ipsis immunitatis prerogatiue saltem ecclesiastice

Felix. Constat quod per summum pontificem quem tangere non volumus? me? (consistunt per mittit filii dicunt ecclesiarum et ecclesiastice libertatis et emunitatis principes et scriptissimi christi legati: spirituales presbiteri et presbiteri pape ac coepi et colune ecclesie ut expresse probat in Cle. j. de penis. et magno consilio dicit pater clericorum suorum. ut de resti.

De libertate eccl'iastica

spo. Conq̄rēte. de cen. Cū apl's. qz patern' affect' vincit oēm affectū. C. d. cura. furi. l. vlt. in pn. vbi dicit lex. Quis em talis effectus extraneus inueniat vt vincat paternū? Et licz hec lex loquat de carnal' paterne dilectionis affectu. hic tñ pater spūalis put spūalia excedunt temporalia. vt de trāsla. Inter corpalia. z sue paternitat' intētio iure z rōne pcellit omis dilectōis sinceritatē. tanq̄s respublica cōmunis vtilitatis rōne excedit priuatā. vt ptz qz p defensione patrie q̄ res est publica impunc. pater occidit filiū: z econtra. vt expiat q̄ dilectio reipubli- ce excessum hz in carnal' dilectōis p̄na. put le. z no. de puer. in fi. c. j. z i glo. iij. Item dicit vicari' christi z ipsi' dignitas ep̄alis maior est regali. de sacra vnc. c. Uno. p̄. Refert. z imperiū mixtū z meū habet in prochia sua. vt in Ele. q̄uis. de fo. cōpe. Et licet quilibet eoz pontificū sicut summ' pontifex modern' z sui predecessores fuerit olim clerici' imo scolaris substāter vnicus modico fortassis vel nullo ecclesiastico saltem stipendio munit' et modicorū iuxta nature leges alimentorū z sumptuū vsu cōtentus. z nunc vnus idem homo p̄sulatus et ma- gna z copia rerū subito dilatat': z tanq̄s noui hois natura videt' idut'. qz nūq̄ visus est hō q̄ fuerit eps aut plat' natus sz de nouo creat'. vt plerūq̄ videtur tali dignitatis culmine munit'. Et vt plimū de mioris stat' cōditōe: z raro vel nunq̄ de maior' q̄dus sublimitate ad culmē tāte dignitatis puect'. de quo dicit Apl's ad Hebr. y. Omis nāq̄ pontifex ex homibz assumpt' p homibz cōstituit' et vtinā vocaret' a deo tanq̄s Aaron: z nō vidente Jason sacerdotiū exq̄sit' cu- rialibz studijs. curiosis tractatibz z plerisq̄ laboribz z expensis cōpararet. vt. ij. Macha. j. et. ij. et. j. q. j. Sic eunuch'. Et nūc mirabilia testiona dñi ppende in quē putam' finē vt tal' tal' elenat' se nō recognoscat natural' hoiez: cui' na- tura paucis fuit cōtenta. vt dicit Auicēna. et fact' ē repētē (sz n̄ de celo) son' adue- niētis spūs vehemētis inflatiōis: z vltra vite necēaria sibi tā in t̄p'alibz q̄ in spi- ritualibz tā violētē imēsarū modorū accrescūt diuitiarū potētatus. vicz in bur- gis. castris. opidis. villis. vicis. arcis z possessiōibz: imo ciuitatibz et vrbibz: ac alijs vtēlibz: vt aureis pocul' z argēteis vasīs copiosissime sit munit'. z Assue- ri cōuiuijs assuete refect'. Et insup nobiliū cetū equitū cōmitiua ac larga fa- milia z famulorū famul' fulciti. nōne pncipalr vt eccl'iaz z eccl'ie sue filios. imo suos z pl' q̄s carnales aut natales vtriusq̄ stat' in sue libertat' munimē z imu- nitatis libalitate defendat. z aiām suā tanq̄s fidel' pastor p omibz suis ponat. et p grege suo murū se obijciat. de q̄ plene le. z no. in. c. Sit rector. xliij. dis. et sūt verba sc̄i Bre. in pastoralī suo. c. xv. et se z sua: sibi p̄pterea diuinit' collata suo rum p̄decessorū exēplo sc̄torū disponat. ne p̄ libertatis eccl'iastice normā oues si- bi cōmissas dilaniare p lupos rapaces pmittat. vt no. ibidem.

Vicari'. Et nō iuxta cuiuslibz pontificis possibilitatē videm' tal' diligē- tie summā extremi- Audite pchdolor' lamentatiōes carmen z ve- tatis sollicitudinē? **Felix.** Ezch. ij. et nūc clamem' in celum z pctis nris exigentibz nō miserebit' nri d's. sz Assur rex assiriorū p̄ga furor' dñi. Esa. x. Hoc ē gēis potētat' crudel': nō nre p̄fessiōis nos p̄t pctā nra: aut nos p̄t negligētiā platoz seu p̄fectorū p̄nit inocētes. aut platos p̄t pctā subditorū dissimilātes. de q̄. xxiij. q. v. s. vlt. cir. pn. et. j. q. iij. s. itē p pctō ciuiū. z extūc exq̄rit' sāguis sub- ditorū de māibz platoz. vt le. z no. de offi. oz. Irrefragabili. Sz q̄ ad h̄ dicā cū discipul' dñi q̄ videt' cecū a natitate z interrogauit' Ihm dicētes Rabi. q̄s pec- canit: h̄ aut p̄ntes ei' vt cec' nasceret' Jo. ix. Et ita dicā nescio an p̄ntes aut p̄res nri peccauerūt an nos. sz b̄ diuio relinq̄m' examis iudicio. Videm' aut in

Tractatus

diebus nostris q̄ cuiuscūq; status clerici iuvenes et antiq̄ nedū a summis pontificib; imoueri? put plene p̄mittit impialib; edictis p̄uilegiati p̄ laicorū rabiē patēter inuadunt et capiunt et māutenent et incarcerant: cōpedib; stringūtur. mulctant. torq̄nt. āgarian. et ad incōsuetas solutiōes. exactiōes. et p̄tributiōes cōstringunt. et vltra Pharaonis duriciā flagellant. Audite celi q̄ loq̄r: audiat terra verba oris mei. vbi ē hic et laudabim? eū videlz pontificē. q̄ portione sibi ad h̄ opus decretā et imēdiate p̄portionatā: ex iniūcto sibi paternitat̄ officio liberalr exponat vt libertatis eccl̄iastice seruet disciplina: et disciplinam inferat violatori tante libertatis. et animā suā ponat p̄ amicis suis: imo filiis. imo qd multo minor est p̄cijs q̄ anima: videlz bona temporalia: nō sua sed nomie p̄curatoris tñ p̄ eū possella. et nō tñ in clericorū quietē: s; in captiuorū redemptionē et pauperū p̄solationē de iuris rigore deputata virilr exponat. et in sup̄ssorū iniq̄ cōsolationē et i dānificatorū releuationē audēter disponat. vt plene colligat. xvi q. j. Qm̄ quicqd. et xxiij. q. vij. Qd̄ aut. et q. viij. Conuenio. circa p̄n. et veritas est q̄ h̄mōi p̄ntificū bona p̄ncipalr et p̄nter aliorū cl̄icorū tpe nēcitat̄ sūt cōdicanda paupib; et poti? cl̄icis egenis aut in āgustia p̄stitutis. clviij. dif. Sūt hi. et xij q. j. c. ij. et p̄serim h̄ opus pietatis ascribit ep̄is: vt. xij. q. ij. Ep̄s. et c. Aurum.

Vicarius. Multi mltā loquunt: et in his put p̄tactuz ē iura et iurium cōditores p̄ducunt. et qui sunt hi q̄ ad impossibilia restringunt. Scio q̄ p̄ potentiores iura nulli faciūt honores. vt no. ff. de alie. iu. mu. cā fac. l. iij. et in glo. Et dixit impator Justinian? lamētādo in eadē lege. potentiorib; pares eē nō possum? et q̄re nō minor impatori. imo rege tali ratiōabilr vteret excusatiōis inunimie. Nam dixit Criso. Malas hoīm volūtates ad plenū phibere nō possum? .xxij. q. j. Hac rōne. Vñ qdā Vltra posse meū: nō me lex vlla coegit. Nec reor eē reū: q̄ totū posse pegit. Et ibāt q̄ poterāt: et vbi n̄ po

Felix. Si sufficētes in his pontifices et alij plati fa? (terāt ibi stabant. ciunt diligentie conat? : hoc arbitrij boni viri relinq̄m? i finē vt ad alia p̄cedam? Nam de clericorū et mulierū securitatis amenitate: et q̄ gl̄iosa antiqua nobilitas et generose nobilitatis liberalitas talib; pepcit: et in sue libertatis statu p̄seuerare p̄misit: sufficient scripsi in libro de nobilitate. c. antepenult. S; vnū videt notandū. nā legit de Christo pastore summo q̄ corp? et aiām posuerit p̄ ouib; suis. Attñ nō vltra diē et noctē: durabat cruciatus sue passionis et p̄nter cū gaudio aīaz et corp? reassumpsit: et ad poloz regna prexit. S; si bñ p̄siderauerit: moderni pastores eccl̄iaz maiores et mimi: plerūq; pl? q̄ xps patiunt. p̄t oues suas penaz cruciat? . q̄ si ille xps tñ p̄ diē et noctē. hī corpus et animā exnūc et post corporū reassumptionē ponūt in p̄petui seruorū crudelissimi damnationē. de q̄ pleni? scripsi in libello de consolatiōe iniq̄ suppressorum.

Vicari. Nescio quid p̄tendis: nec debitū facis finē de cōmissis. Dixit Job ad amicos suos. c. v. et in ventū p̄ba p̄fertis. et Bre. mor. vij. c. xxiij. in p̄n. In ventū verba p̄ferre: est ociosa dicere. nā sepe dū ab ociosis verb̄ nequaq; lingua cōpescit. ad temeritatē quoq; stulte increpatiōis effrenat. Hec ille. Et igit cūcta q̄ p̄narrasti. sic qui cinerē spargit in ventū. piecisti. nec apd̄ nos vlt̄ aliorū mētes p̄fecisti. Nā nō sunt obfuitie nec moris cōsuetudines vt talr releuent singulorū suppressorū opp̄siones. vt vigilantib; et nō dormientib; iura subueniūt: et ab omī p̄turbatiōis onere releuabūt. S; ne vacemus ocio tibi p̄nūc multū frēq̄ntate q̄stiois et querele thematis formā depingo. cui m̄debis si poteris: cum frēq̄ntata sit materia. et h̄ sub breuitatis modulo. Ecce

De libertate eccliaſtica

terre principes aut impialiu ciuitatu aut opidoꝝ vniuerſitates hñt latos ⁊ lar
gos terrariu. comitatu. dominationu ⁊ diſtrictu terminos in q̄bꝫ p republica ſa
lubriter ꝑſuanda ⁊ laudabilꝫ cōtinuāda vt ſit pax vtriuſqꝫ ſtatꝫ ⁊ ſecuritas eo
rundē in rebꝫ ⁊ bonis q̄z mobilibꝫ ⁊ imobilibꝫ infinita patiuntꝫ expenſaz ⁊ im
pēſariu incōmoda ⁊ maxie ꝑ viaꝝ ⁊ pontiu ⁊ ſemitaz q̄bꝫ hoīm ꝑuerſatio diri
gitur formatiōe. edificatiōe. reformatiōe. inſtauratiōe ⁊ reſtauratiōe. Un a tan
to tpe cuiꝫ initiu nō eſt in memoria hoīm ꝑ ſingulos ānos ⁊ certo tpe tollūt col
lectas ab omibꝫ ⁊ ſinglis ſibi ſuppoſitis opidanis: ciuibꝫ ⁊ incolꝫ locoꝝ ſuorum
qui ſolui put hactenꝫ ſibi cōſuenerūt iuxta ratā facultatu ſuaru ꝑ oneribꝫ ꝑdi
ctis fidelꝫ exeqndis. Hunc frequēter accidit qꝫ clerus dictoꝝ locoꝝ cōparat aut
acquiret poſſeſſiōes ⁊ ꝑdia de q̄bꝫ ꝑus poſſeſſores laici ſoluebāt iuxta taxam
ſuam hñdi collectā. nunc ꝑnceps aut vniuerſitatu ingratꝫ ꝑdictus petit a poſ
ſeſſiōibꝫ hñdi ⁊ a ſuis poſſeſſoribꝫ collectā ſolitā querit qd iuris.

Felix. Sū ꝑterꝫ. Un qdā doctoz eximꝫ vitz Laurētiꝫ ad hāc materiā q̄ſi
rñdendo fere ſimilē poſuit caſuz: dicendo an bona laicoꝝ q̄ ſunt poſita in exti
mo vniuerſitatis ipſoꝝ vt ſoluant collectas ſint obligata ad ſolutiōem colle
ctarum ſi bona illa ꝑueniāt ad eccliam. ⁊ dixit dubiu ſtare in hꝫ ſolo an extima
tio facta ꝑ municipiu de bonis laicoꝝ fm quā debēt ⁊ ſolite ſunt ſolui collecte
que imponūt ⁊ ꝑſuere ſunt ſponi hoibꝫ ipſiꝫ municipij ⁊ ſubiectꝫ eiꝫ ſidē. ſit onꝫ
reale. qꝫ ſi eſt reale ad quēcunqꝫ trāſeūt deuoluerent cū onere ſuo. alle. ff. d. pig.
ac. l. Sane. ⁊. l. ſe. §. Fundꝫ. de pig. Ex lris. de deci. Lū nō ſis. etiā ſi ſit ecclia
ad quā trāſſerat. cxiij. q. vlt. Tributū. ⁊ no. de con. c. j. ⁊ ad hꝫ dicit qꝫ nō ē rea
le: qꝫ nō eſt tributū vt decima vl ꝑenſio vl ſeruitiū aut res feudalꝫ vl ꝑecaria q̄
ſunt ⁊ hñt onꝫ reale: ⁊ hꝫ declarat ſic. Iſta bōa ſunt iure cōi aliqꝫ ꝑdictoꝝ modo
rum obligata. imo ad ipm cōmune ſunt oīno libera. nec extimatio facta ꝑ ſe eſt
onus. ⁊ ſic onꝫ nō eſt cōtinuū nec ꝑpetuū ſꝫ repētū plus et minꝫ fm occurren
tes neceſſitates. iō cōcludit qꝫ ille collecte ſunt ꝑortꝫ onus ꝑſonale ipſite ꝑſo
nis iuxta facultates earū ꝑ ſolidū ⁊ librā vt fiat equa diſtributio. Un frequēter
videmꝫ de facto qꝫ homines artiſtices onerant aliqꝫ ꝑuo crenio: ⁊ tñ nō hñt alia
bona imobilia. ergo ſequitꝫ qꝫ eſt ꝑſonale munꝫ qꝫ oīno hꝫ ſeqꝫ ꝑſonā et nō rem.
Un videmꝫ dꝫ facto qꝫ ſi ſic eſtimatꝫ trāſſerat aliquā rē ſit extimatio in aliū. tñ
trāſſerēs ſoluit collectas fm ꝑmū extimū donec ꝑ extimatores auferat de exti
mo ſuo. ꝑ qd ſequitꝫ qꝫ ſi talꝫ res trāſſerat ad ꝑſonā ꝑuilegiatā. illiꝫ naturā ſeqꝫ
debet. vt le. ⁊ no. de iure ꝑa. li. vj. c. Uno. Ecclia aut ꝑuilegiata vt in bonis ſu
is talliari nō poſſit ſeu collectari ꝑatz de ſacroſan. ec. li. Placz. canonizata. xvj
q. j. ⁊ le. ⁊ no. de imu. ec. Ad minꝫ. ⁊. c. Aduerſus. ⁊ maxie hꝫ ꝑuilegiū in bo
nis datꝫ ꝑ dote ſua. ⁊ hoc ibi ⁊ ſic ꝑcludit dñs doctoz qꝫ talꝫ res dara vel trāſſa
ta ad eccliam dꝫ tolli de extimo **Vicarius** Et qd tu ad **Felix**
et i extimo nouo nullatenꝫ ꝑoni. hoc dicitꝫ.

Confirmat dictū ſuū cōis obſuātia q̄ fuaꝫ in ytalīa. ⁊ fortaliſ in alijs ꝑuitijs
vbi ſi hō facꝫ fuerit de familia ꝑncipis aut eiꝫ officialꝫ. nihil in diebꝫ ſuis ſoluit
de tributꝫ de acqren

Vicariꝫ Hūc dic mentē **Felix.** Et hec eſt
dis vlꝫ acquiſitis. alteriꝫ doctoz. mēs ⁊ cō
ſilium Bartoli. et ille ſic inqꝫ ꝑūꝫ qōnis talis ē. ſi aliqꝫ poſſeſſio eſtimata ⁊ al
librata in libro cōis. nunc deuenit ad aliquē clericū ex qꝫcunqꝫ titulo an debeat
ſoluere collectas imponēdas ſic ſui auctores debueſt. ad quā qōnez extimādā
ꝑrimo oportet videre an ꝑ cōe datie vlꝫ collecte poſſint de iure imponi. Et vide

Tractatus

tur q̄ nō sine permissu principis. C. de exac. tribu. l. j. li. r. z de exco. mu. l. Plas
cer. eo. li. Item triū videt q̄ sic. C. de opp. pub. l. Disolutio. Dico q̄ collectā
generale camere fiscali applicandā nemo p̄t imponere sine pmissu p̄ncipis vt
in p̄all. iurib. s̄ collectā spālem vnaq̄q̄ ciuitas sine vniuersitas p̄ necessitate
incubenti imponere p̄t vt dicta. l. Om̄es. pro h̄ hēm? glosaz notabilē. ff. q̄ cuius
cunq̄ vniuer. l. j. §. Si nemo. in glo. sup. §. Procof. Sc̄do oportz videre an
iste collecte sint mun? ordinariū vel extraordinariū. z videt q̄ ordinariū. C. de
vaca. mu. l. vnica. S̄ triū dico. s̄ q̄ sit extraordinariū. nā qd̄ nō imponit. l.
senat? s̄ulto: vel constitutio p̄ncipis extraordinariū est. C. de vaca. mu. l. in ho
norib. §. qui muneris. Nec obstant iura cōtraria. q̄ loquūt in p̄d̄is puinciali
bus. vt no. in. l. Om̄es. oīno secus in ytaliciis. vt no. C. sine consen. v̄l reliquijs
fundū cōpara. nō pos. l. fi. His p̄missis dicendū est in q̄one p̄dicta: clericos nō
debere soluere p̄dictas collectas nisi in fraudē collectaz fecissent in eos dictas
possessiones transferri. et h̄ ostendo. Nullū mun? extraordinariū clericis p̄t im
poni. C. de epis. z cle. l. ij. sed collecta ē mun? extraordinariū. v̄s. p̄batum est. §.
zē. Et notate h̄ p̄bū mun? extraordinariū. quia in thēmate ponitur munus or
dinariū. Et v̄ltra dicit idē doctor. Propterea licet de iure clerici teneant ad or
dinaria tributa p̄ possessionibz q̄s possident. C. de epis. z cle. l. de his. t̄m p̄ cōsti
tutionē Friderici ad nullas tenent. eo. ti. aucten. Itē nulla: z ita tenet glo. iij.
dicta. l. de his. Et nota q̄ hec constitutio Friderici sup̄? all. est inter titulos le
gum recitata. Et item dicit idē doctor q̄ collecta est mun? qd̄ iponit p̄sonis p̄
p̄rimonio. s̄ tale mun? nō pōt iponi nisi subiectis t̄m. i. ciuibz z incol. ff. de mu
ne. z one. l. Rescripta. §. fi. z in textu z in glo. q̄ exp̄sse ponit exp̄plū in collecta. z
ibi no. ibidē. C. de anno. z tribu. l. Rubi. li. xj. sed certū est clericos nō eē subie
ctos. §. eis collecta nō p̄t imponi. p̄pterea in q̄busdā ciuitatibz est ius p̄mune. ff.
ad munic. l. j. in fi. et de legibz. l. ius singulare. p̄pterea posito q̄ nulla lex h̄ dice
ret: oīdo p̄ rōnē. Certū est ad solutionē alieni debiti neminē posse p̄pelli. C. ne
yr. p̄ mari. l. fi. z p̄ totū. ti. z ne fi. p̄ pa. p̄ totū. Sed si diceres clericos teneri
soluere collectas. iam ponerēs eos cogi ad solutionē alieni debiti. nam ciuitas
nō pōt iponere collectā nisi p̄ necessitate ipsi p̄muni incubenti. v̄s. dixi. et non
est dubiū q̄ ista necessitas nō nisi obligat subditos t̄m. §. māifeste excludit nō
subditos. p̄pterea habēti honorē collecta iponi nō d̄z. ff. d̄ mune. z. one. l. hono
res. z ibi nota: s̄ certū est clericatū maiore esse honorē aliq̄ seculari. §. zē. Illud
aut qd̄ dixi nisi fecerit in fraudē collectaz. p̄bat de sacrosan. ec. l. sacrosactā. et
l. p̄textu. z de epis. z cle. l. his q̄ clericis. Sed ad id quod posset dici in p̄trariū
rūdendū est. Et primo ad id qd̄ d̄z res debet transire cū onere suo fm q̄ sui au
ctores tenebant. Rūdeo: istd̄ on? collectaz nō inheret rei rōne ipi? rei: s̄ rōne p̄
sone. vt dicta. l. rescripta. §. fi. et supra r̄sum ē q̄nq̄ res nō est tal' p̄sone q̄ ad col
lectas teneat. nec ipsa res tenebit. nec obstat. l. j. C. sine p̄ren. z reli. q̄ illa loq̄t
in p̄d̄is puincialibz tributarijs: cui? tributū onus merā rē p̄am respicit. secus
in ytaliciis: vt no. eo. ti. l. fi. q̄n p̄dia tenent rōne p̄sone sepata p̄sona: cessat sta
tutū. ff. de le. ij. l. titia seyo. §. vsuras. solu. ma. l. maritū. cū. l. seq̄n. facit de re. iū.
c. Privilegiū. li. vj. et probat hec responsio ad l̄ram. ff. de aq̄ q̄ti. z esti. l. j. §. p̄
mittitur. p̄pterea cū iam p̄sonalis obligatio nō sit propter p̄sonā clerici vt. s̄.
ostendit quō p̄t dici remanere res obligatas: nō video. ff. q̄ mo. pig. v̄lypo. sol.
l. Itē libat. in p̄n. Ex p̄dictis itaq̄ r̄sio **Dicarius** Et quid v̄ltra videt
p̄z ad oīa q̄ possent dici in p̄trarium. nibi dicendū nōne de

De libertate ecclesiastica

terminationi tantorum viroꝝ expedit ꝑsentendū. et si foret opꝑudicialr iudicādū.

Felix Placet qđ placeat: sꝫ salua pace et horꝫ doctorꝫ declaratōe: alieꝫ mihi
videtꝫ dicendū: et libertas est pa. vest. hec vꝫ alia reficandū. Appet
enim simplicitatis mee iudicio manēdo cū themate cōi ꝑdicto qđ hmoi collēta
sit onꝑ reale et nō ꝑsonale. et qđ trāseat res cū onere suo ꝑ iura ꝑ ipos ꝑriꝫ allega
ta ꝑtꝫ qꝫ videtꝫ expient qđ caret re: caret ꝫ onere. et qđ cōsequitꝫ illā rem ꝑseqꝫ onꝑ
et qui nihil habꝫ vt mēdicās nihil soluit. sꝫ de artificio alieꝫ ꝑut ꝑtractū ē ꝑ ꝑri
mū doc. consuetū sit aliqd soluere ꝑut seruāt in vniuersitatibꝫ ꝑtactis. Nā ne
mo dubitat si possessio vel ꝑdiū aut atriū hoc onere ꝫuatū igne aut alluuiōe
vel illuuiōe seu alia causa radicitꝫ dissiparetꝫ quondā possessor ampliꝫ ꝫ onere
rōne illiꝫ nihil solueret. qꝫ res nō ē in rez natura de qđ soluebatꝫ collecta. Nō ē
qūt dubiū si tributū imponitꝫ capitibꝫ vt in diebꝫ Augusti Octauiani impatorꝫ
dum singuli ꝑfitebantꝫ dando tributū. vt Lu. ij. et idē tributū ꝫꝫ summꝫ sacer
dos soluebat vt ibidē ꝑbatꝫ. de qđ ꝫꝫrebat ꝫꝫha Treu. j. et de imu. ec. nō minus.
et de illo tributo bñ credo nunc clericū et cleꝫ penitꝫ imunes. de qđ no. in eo. c. et
nūc his diebꝫ ꝫ tributū ꝑ capita ē in foribꝫ ꝑ terrā nrām vbi singule ꝑsone siue
sint diuites siue paupes soluunt singulos nūmos sel in septimana. et singuli iu
dei soluunt singulos aureos regi romanoꝝ. et ꝫ ē onꝑ ꝑsonale: sed nō illd de qđ scri
bitꝫ in themate. Vñ nemo dubitat qñ actōes qđ mouentur ꝑtra qꝫcunꝫ ꝑsonas
rōne huiꝫ collecte qꝫ soluit de rebꝫ imobilibꝫ dicuntꝫ actōes reales et nō ꝑsona
les: ꝑut cause iniuriarꝫ et fuitutis et hmoi. de qđ clare Spe. d. actōibꝫ. §. Seqꝫ.
ꝫ. Sed quā vocāt. Et qđ appet mihi qđ rō dicti doc. videatꝫ multū claudicare.
sed fortassis sum in errore. et nunc obmissis mltis iuriū allegationibꝫ et iuriū ra
tionibꝫ videamꝫ qđ cōcludat Spe. de illa materia ꝫꝫꝫ loꝫꝫ de cle. ꝫiu. ꝫ. ad
huiꝫ aut articuli. et post eū Archid. in. c. j. de imu. ec. li. vj. et Jo. an. monarcha
iurꝫ sciētie i addi. spe. nō videtꝫ discrepare. imo nihil addendo vꝫ minuēdo ꝑut
solet in suo additionū volumie. videtꝫ approbare et tacēdo ꝫsentire. Et ꝫꝫ mul
ta dicꝫ Spe. ꝫdictꝫ in hac forma. Aliꝫ dicūt qđ si possessio illa erat ascripta dare
ꝫ solido et libꝫ collectas. qꝫ qñꝫ patrimonialia munera possēdiōibꝫ inducuntꝫ
tunc res ipsa onerata ē et cū onere suo trāsit. vñ clericus ad quā puenit ꝫ ea sol
uere tenet. als nō tenet clericꝫ: qꝫ mutata ꝫsona mutatꝫ et statꝫ rei. et de nouo nō
pōt ad ꝫ ascribi: sꝫ certe cū descriptio seu extimatio qđ sit ꝫ solido vꝫ libꝫ nō sit
perpetua et certa. imo mutatꝫ et variatꝫ ꝫ varietate iminētū negociorꝫ. vt ꝫm Ar
chidy. in ciuitate Bononiē. vbi aliqñ tꝫꝫ pacis in viginti annis nihil soluitꝫ
et aliqñ tꝫꝫ guerrarꝫ qlibet mense ꝫ. et sic itez ꝫm Spe. nō videtꝫ ꝫ onꝑ durare
postꝫ res puenit ad ꝫuilegiatā ꝫsonā. Si aut possessio illa certū et ꝫpetuū cen
sum vꝫ tributū dꝫ: illud cū possēdiōe transit et solui dꝫ. Hec ille. cū suis lauda
bilibꝫ vtriusꝫ iurꝫ allegatōibꝫ. hic breuitatis benignitate dimittēdis: in finem
vt videantꝫ ibidē si placet. Et nūc reuertamur ad ꝫpositū. Si aut omꝫ possē
siones ad cleꝫ vel ad eccliam trāslate nō trāsirent cū onere suo: ꝫut in themate
ecce qꝫles seqꝫrentꝫ incōueniētie. Nā videmꝫ expienter qđ ꝫ singulos dies clericꝫ et
religiosi emūt nouas possēdiōes: aut clericꝫ vꝫ laici fundāt nouas ꝫbēdas vel
noua bñficia aut noua mōasteria: et cōparāt nouas fructuū possēdiōes. et qđ sel
acqꝫrit: et qđ sel deo dedicatū fuerit ampliꝫ ad hūanos vsus nō reuertetꝫ. de re. ec.
nō alie. qđ ꝫ ꝫ totuz. sed laici cōtinuo alienare solēt vēdunt et distribuūt et ipsoꝝ
bona vꝫꝫ vꝫ nunꝫ in eodē statu ꝫmanēt. si autē talis acquisitiōis continuatio
durabit ad tm tempꝫ ꝫut iam durauit a tꝫꝫ Siluestri et Constatini impatorꝫ

Tractatus

qui ecclesijs et clericis possessiones distribuit. et clericos possidere voluit. vt le. et no. xij. q. i. Futura. qd factū est de āno dñi. cccxj. iuxta cronicā tripartitā. et si augmētābunt et crescūt put hucusq; augmētati sunt et creuerūt. demū non erit pedis passus in mūdo qñ cler⁹ sibi reportet de illo spāles fruct⁹. q̄s demū faciet expensas et tributa p republica fidelr ereq̄nda: quis demū reformabit aut fundabit vel firmabit pontes. vias. semitas et colles p q̄s fruct⁹ clericorū et etiāz laicorum reducunt ad vsum ipsorū: q̄s demū defenderet et p̄suaret in tranquillitate hos q̄ sunt in labore hoīm: quis demū cōseruabit muros. menia. turres et munimenta ciuitatū vt cler⁹ cū laicis gaudeat securitate: q̄s demū faciet pacē et tranquillitatē vt cler⁹ custodiat a fure vel latrone seu raptore: Et si dixerim⁹ q̄ p̄ncipes terre teneant ad hui⁹ defensiōis munimen. vt plene no. et le. c. ij. de sup. ne. p̄e. li. vj. cū cōcor. S; qd faciant videam⁹ p exp̄ntiā: Nā p̄nūc q̄z p̄genitores aut p̄decessores fundarūt monasteria. hi p̄nūc p ḡuissima destruūt. dissipant et dilaniāt p insolitorū sumptuū et expensarū cruciamēta et auferūt qd p̄uulerunt. et p̄fūm hi q̄ ad guardiā et custodiā ecclīaz et mōasteriorū deputati sūt prout aduocati. baliui seu p̄tores q̄ p̄nūc p̄e ceteris sunt corūde depopulatores S; nunc ad p̄positū redeūdo. Nā hec fuit potissima destructiōis causa cleri in regno bohemie q̄ si oēs possessiōes et terrarū portiones et partes partionū q̄si per singlōs passus fuerūt occupate intricate et aggrauate p census: reddit⁹ et p uent⁹ magnos l̄puos clericis seu clero debitos. Vñ populares demū nimis exasperati. dissimilātibz ibidē baronibz et nobilibz insultarunt in clerū et religiosos quos vidim⁹ in diebz n̄ris miserabilr exulatos: expulsos et relegatos. et p h̄mōi actus terrā p̄i occupatā. put p̄mitit⁹ penit⁹ liberarūt et absoluerūt. Vñ qd seq̄tur: si cōtinuo nos clerici acq̄suerim⁹ terre portiōes et nihil alienauerimus et rurales et ruris cultores videm⁹ minui et deficere p singlōs dies. put exp̄tissime videt in mltis puinciarū locis vbi vīlle cū suis areis et possessiōibz. agris. pratis et adhesiōibz redacte sunt in nemorū et cultarū terrarūz vsus. Et nūc sincere p̄pēdam⁹ q̄s demū reipublice ip̄ortabile tractabit et portabit on⁹: dñ possessiōnū et p̄diorū n̄ soluere collecte fruct⁹ ab antiq̄ reipublice deputat⁹: Nōne dixit. l. ij. in fi. de p̄uini. stolaz. li. xij. in publicis tributis et aduersus tales viros puincias moderatū cōgruā iurisdiciōem volum⁹ obfuari ne sub p̄textu cōcessi p̄uilegiū flagicioz crescat auctas. vel publica vacillet vtilitas. hec ibi. et videatis cōcor. in glo. et iterū dic̄ lex in autē. de ec. ti. §. Ad hoc. Sancim⁹ oīm ecclīarū sc̄tarū et oīm venerabiliū domorū possessiōes: neq; sordidas functiōes: neq; extraordinarias descriptiōes sustinere. tñ itineris sternēdi: aut pontiū edificij v̄l reparationis (si op⁹ fuerit) ad instar aliorūz possessorū h̄mōi op⁹ et sc̄tās ecclīas et venerabiles domos cōplere. dñ sibi illa possidet ciuitate sub q̄ tale sit opus. hec ibi. Concordat. C. de sacrosan. ec. l. ad instructiōez. Nec obstat l. j. et ij. C. de epi. et cle. vbi d̄r: q̄ clīci ad collectiōes nō tenent. hoc est incōsuetas et illicitas. et ibidē doc. et iterū dic̄ ibidē. ad sordida munera nō tenent et n̄ verant aliq̄bz veratiōib⁹ in corpe et rebz zc̄. Nā ille nō verat q̄ soluit iure debitū. nec ciues alie⁹ loci dicunt verare clerū si vtunt iure suo. ff. de inuitis. §. j. et ff. de peti. here. l. Illud. j. r̄n̄siōe. et in fi. de elec. Lū ecclīa. xij. q. j. qd debet. j. q. v. Nō sane. Nā cōstat q̄ si q̄s noceat aliq̄ ita vt auferatur ei p̄suetā cōmoda: dūmodo n̄ faciat aīo nocēdi nō d̄r facere iniuriā. ff. d̄ aq̄ plu. ar. Si i eo. et ff. de dā. infec. proculus. et. xv. q. j. Illud. ff. de ser. vr. p̄e. l. Lū in eo. xij. q. ij. c. vlt. Secus si ciues p̄dicti facerent aīo nocēdi. vt. ff. de re. iur. Domū. ff. d̄ dā. infec. qui vias. ff. si ser. venū.

De libertate ecclesiastica

l. sicut. §. Justo. Itē constat q si cler⁹ succedēs i bonis z reb⁹ imobilib⁹ acq⁹si⁹ ris de nouo p emptionē vl⁹ donationē dicūt⁹ successores singlares. p⁹rie in rez ad differētiā successoz in ius vniversal⁹. vt. ff. de eden. l. quodā. §. Is aut. z. ff. de iureiurā. l. si in rem. z. ff. quoz legator. l. j. §. Illud tenendū. Vñ cōgrue d⁹ illis clericis successorib⁹ singlarib⁹ vt de re. in. li. vj. si q⁹ in ius succedit alteri? eo iure q ille vti debebit. cū p⁹cor. in glo. Opponit aut de psona puilegiata vt ē cleric⁹ siue mlier succedēs in rē. De cllico sat⁹ dictū ē. s. in. c. Nō min⁹. de imu. ec. sed de mliere q puilegiata ē in dote. z tñ heres eius extrane⁹ nō vritur eodez ec. sed de mliere q puilegiata ē in dote. z tñ heres eius extrane⁹ nō vritur eodez puilegio. C. de pui. do. l. vnica. als. l. Ita. z. C. q po. in pig. hā. l. si. §. except⁹. Item patet in extraneo herede mariti: vt. ff. so. ma. l. maritū. z. l. se. Dicunt hic doctores z p⁹fum Dyn⁹: aut illud erat coherēs rei z p⁹sone et in fauore persone inductum. aut erat coherens rei: vel erat coherēs p⁹sone. Nam p⁹mo cāu regula nō pcedit: vt si p⁹lat⁹ venderet rē: sed scōdo z tertio simpl⁹ h⁹ locū regula: ita videlicet vt dū ius succedit alteri? zc. vt. ff. eo. ti. l. puilegia: z. l. in orōnib⁹. z di stinctio est plena. eo. ti. in regula. Puilegiū psonale psonaz seq⁹tur z extinguit⁹ cum psona. Et cōgrue seq⁹tur ibidē. Nemo em pōt pl⁹ iuris trāsferre in aliūz q⁹ sibi cōpetere dinoscat. cū cōcor. in glo. z itez accessorium naturā sequi cōgruit principal⁹: vt ibidē. et itez rationi cōgruit vt succedat i onere q substituit⁹ in honore: cū cōcor. in glo. Itē dixim⁹ supra de munerib⁹ z onerib⁹ sordidis clero nō infligendis: vt in dicto. c. nō min⁹. de imu. ec. Video tñ. z ita fuatū ē apō nos in bello guerra ac p⁹lio Thuriceñ cōtra Switeñ z cōplices q clerici mittebāt ad muros z menia z turres ciuitat⁹ p capitaneū. z ipsi etiā ad h⁹ tenebant vt le. et nō. in iādicto. c. nō min⁹. p Inno. et Hosti. Item cōstat q si clarū foret puilegiū imunitatis z libertatis clericoz aut libtatis ecclesiastice vt nō soluerent collectas. put p⁹tactum ē p doc. Patz at q postq⁹ puilegiū tendit ad hōrā reuocationē aut moderationē recipit a p⁹ncipe: vt plene le. z nō. in. c. statutū. §. j. li. vj. de resc⁹. hoc videbatur in. c. sup. de deci. vbi Listerien nūmū cupidi acquirēbāt nouas possessiōes q⁹ māt⁹ suis coluerūt vt nō soluerēt d⁹cimas: vñ videns papa Innocenti⁹ q⁹r⁹ q⁹ h⁹ tendebat ad hōrā. q⁹ p h⁹ tanq⁹ lupi rapaces depredabāt parrochiales ecclias: vñ reuocauit z voluit q de cetero de acq⁹ren dis possessiōib⁹ tali nō gauderēt puilegio: z h⁹ factū ē de anno dñi. M. ccij. et C. de sum. tri. l. In⁹claras. §. Qēs p⁹o. Blosa dic⁹ q mōachi qūq⁹ sūt lupi rapaces. et bñ dicit z forte sil⁹ tales sunt frēs mendicātes sup rapina se fundantes. S⁹z nūc ad ppositūz redeam⁹. vñ posito put ab aliq⁹b⁹ cōcedit⁹ q cler⁹ put p⁹mitit⁹ clarū h⁹et puilegiū. nullū p⁹cedēs vl⁹ recipiēs obstaculū. s⁹z q⁹ de cetero tendit ad hōrā: put p⁹mittitur vt merito veniret reuocādūz aut clari⁹ moderandū: aut nēcitas q legē nō h⁹z: vt le. z nō. de iureiu. Querelā: aut p ci⁹ q⁹ opoz tet fieri venit inter p⁹tandūz cū necessitas sit m⁹g⁹a rez. C. de epis. z cle. l. Dñs. in fi. et nēcitas fac⁹ licitū q⁹ als nō ē licitū: vt de re. iu. nō est. vt vic⁹ inopia vl⁹ paup⁹tas seu destructio ciuium vl⁹ ciuitat⁹ vel munimētōz ci⁹. S⁹z ad opiniōis mee corroboratiōē audiāt aliā qōnē dūduz motā p Jo. an. in addi. Spe. de feudis. §. Quoniam. §. xl. queritur: sic intonantē. Quidam clericus tenēs rem in emphiteosim a dño temporali habenti plenum dominiū in loco vbi erat em phiteosis: qui damnat⁹ per suum ep⁹m pro graui crimine p quo episcopus bo⁹ na illius episcopatu applicauit. Domin⁹ autē temp⁹alis dicebat illa ad se spe⁹ ctare pro episcopo allegabatur q res sequebatur cōditionē persone. sed dñs di cit q nō psonarūz sed rerū habeatur cōsideratiō in indictionib⁹. z q psonā res

Tractatus

sequatur: et pro vtraque parte quo ad duas columnas sunt copiosissime allegationes et rationes et rationum opiniones introducte. Et concludit per dominum quod duplex ius habet: scilicet iurisdictionem territorij et directum dominium rei emphiteotice. et sic duo ipsi dominus vincula vincunt unicum episcopus quod habebat in persona. Et sic ad oppositum et patenter videmus quantum opatur onus quod inheret rebus. et taliter quod habent clericum privilegium clericale et ecclesiastice libertatis indultum res suas defendere non poterant quam transiret cum onere suo unde venerant: et transiendo revertere sunt ad dominum temporalem.

Vicarius Audiuimus motum a discrepando precedentia: sed ad tu concludis in prescripti thematis laicali prudentia: **Felix**

Dico non ego: sed illi quos pre dixi venerabiliter nominando: clerici de prediis et possessionibus que priusque pervenerint ad eum soluebant collectam: iterum in nomine domini solvant.

Vicarius. De ben. deliberabimus cum adhibebimus. sed de principali: videlicet de ecclesiastice libertatis emunitate non dubitanti sumus.

Felix. Ad instar cuiusdam cardinalis legati per Bonifacium octavum ad visitandum regem Sicilie directi quem extinctum reperit infirmitate. vngam inquit sibi plantas ut videamur aliquid fecisse. Recitat Roffredus in B. ti. quod ipsas videlicet immunitate leges scribunt per i. canones per e. ut per 3. ff. de iure iur. in rubricis et ibidem. l. j. Item. C. de iur. nemi concedenda. l. i. r. Reperio tamen in multis voluminibus de immunitate in antiquis et novis iuribus: et primum in. c. ult. eo. ti. Sed Boff. et Fauren. scribunt emunitatem dicendo quod emunitas dicitur ab e quod est extra: et munia quasi extra munia et munia. non enim subijcit ecclesia sordida munera: ut calceis coquende arene fodiende. sed ab hijs tam ecclesie quam ipsorum predia et mancipia siue rustici eorum exempte sunt. et uxores et liberi clericorum tanquam clerici ab hominum muneribus sunt exempti. ut dicit lex imperial. C. de epi. et de. l. ij. Item eorum coloni: ut. xxi. di. iudicatum. et hic prout Boff. si episcopus et clericus tantam necessitatem et utilitatem inspererint ut absque ulla coactione ad relevandas communes utilitates ubi laicorum non suppetunt facultates: subsidia per ecclesias estimet perferenda. ut eo. ti. non eo minus. regimus etiam immunitatem. Ecce. vi. ubi dicit. Nec enim eris in vno immunis. et ibidem. c. xj. et si dices fueris: non eris immunis a delicto. Item Hier. xxi. Vos quasi innocentes immunes eritis. Redit autem in idem ut dicamus immunitas ecclesiastica seu emunitas ecclesiastica vel libertas ecclesiastica: aut privilegium ecclesiasticum vel prerogativa ecclesiastica: aut exemptio ecclesiastica. et totum refertur ad ecclesiam et personas eius. put tractum est.

Vicarius Tu refers de ecclesia et eius immunitatis libertate. sed quia ecclesia multipliciter dicitur: ut le. et no. i. c. ult. ne pla. vi. suas. quia videlicet dicitur ecclesia malignum. Item dicitur ecclesia collectio fidelium. Item dicitur ecclesia murorum ambitus. Item dicitur ecclesia corpus christi. item ecclesia: prelatura ipsius ecclesie. item dicitur ecclesia ipse obventiones ecclesiastice penitentes occasio ecclesie. Item Archid. de pse. ec. vlt. al. c. vno. li. vi. dicit quod etiam ecclesia non consecrata dicitur ecclesia. Item ecclesia aliquando dicitur oratorium: sed proprie dum fuerit consecrata: sed ante dicitur basilica. Item ecclesia dicitur domus ordinis. Aliquando dicitur templum. Aliquando tabernaculum. Aliquando domus dei. Et hec omnia ibidem clarissime probantur per suos utriusque iuris allegaciones quas per te videre poteris: brevitatis brevitate hic obmittendas. Dic igitur que sunt iste ecclesie que gaudent predicta ecclesia.

Felix Roff. ubi. s. et post ipsum idem. An. in addi. (scilicet libtatis munimier Spe. eo. ti. sup Rubr. dicit quod ecclesia finem diversas eius significaciones diversas habet immunitatis prerogativas. Primo in quantum ecclesia est collectio regularium siue secularium clericorum ad serviendum deo. et his adaptat immunitatum libertates. Secundo in quantum est collectio fidelium. et de hac se expedit dicens: quod habet illos leges

De libertate eccle.

grimos actus q̄ sunt hereticis z infidelibz interdicti. all. l. iij. C. de here. z manich. Tertio vocam⁹ ecclesiā huic dat decē immunitates. ad tres pmas all. C. de sacrosan. ec. l. nemo. j. z nemo. ij. immediate seqn. que volūt q̄ null⁹ (maxie laic⁹) ibidē sepeliat Scdo q̄ nō redat Tertio q̄ null⁹ ibi habitet. Et ibidē notat q̄ rto q̄ nullo titulo alienet in autētica de alie. emphi. §. z q̄nq. coll. ix. Quinto q̄ in ea manumissus habet pro manumisso coram iudice. C. de his q̄ in eccle. zc. l. j. z. ij. Sexto q̄ turbans officiū in ea: capite puniū. C. de his q̄ ad ec. p̄fu. l. Domician⁹ Septimo q̄ ad eā fugientes securi sunt iuxta distinctionē decre. inter alia. eo. ti. Octano q̄ in ea nō debēt agitari cause ciuiles vl' crimiales eo. ti. Cum ecclia. z. c. Decet. li. vi. Nono q̄ seculares indices vl' ministri nō debēt hospitari vel placita tenere in domibz ecclesiarz sed in locis publicis: vt eo. ti. c. j. Si autē ecclia tpe guerraz put factū est in p̄lio Thuričen de āno dñi M. cccc. xliij. et seqntibz fuerit p parrochiaos aut incolas incastellata: id est tanq̄ castrū munitionibz z defensionibz fulcita. Dicit Henric⁹ boych in. c. Lū ecclia: z In noceti⁹ pcor dat ibidē q̄ si incastellātes hñt malā cām: emunitas ecclie ipsos nō defendit. sed si ad ipsam fugiāt christiani p infideles vel als boni p malos pōt incastellari et immunitas ecclie d̄z fuari. sed si q̄s offendit d̄ ecclia p iusticiā: in castellatio est illicita vt colligit ibidem per eosdem z p iura p ipsos allegata.

Vicari⁹ Dixisti supra q̄ ecclia sit collectio fidelium: h̄z ne tal' ecclia libtari et auctis eccliaſtice p̄uilegiū pter id qd̄ itroductū ē p Roff⁹

Felix. Utq̄ sic. Nam magna solēnitare d̄z ecclesiā fore fidelium collectio nem: vt d̄ p̄se. dis. j. Ecclia. que z fuit mor post xpi passionem z si gnat sacroz p̄cilioz vniuersaliū p̄gregatōez. vt pbat. ry. di. sicut. i. fi. Un legif Act. ry. q̄ a apli z seniores cōueniunt ad declarandū de circūcissione nō faci endā. Item Actū. r. Paulus p̄uocauit eccliam in figura cōcilij vniuersal'. vbi dixit int cetera Attendite vob z vniuerso gregi in q̄s vos spūscūs posuit rege re eccliam dei. i. xpifideles. de q̄ ecclia dictū est Petro Et sup hanc petrā edifi cabo ecclesiā meam Math. xvi. Decigif est ecclia que magne libertatis p̄oga tiua nouo iure edito in p̄cilio Constantien in eodez spūsancto vniuersal' p̄gre gato: deposuit summū p̄tifice vicz iohannē papam. xxiij. de āno dñi M. cccc. xv. die. xxiij. mensis Maij. Item eadē ecclia cū summo pontifice vicz innocētiō q̄rto deposuit Fridericū impatore de ducibz Suenie p̄creatū de āno dñi M. cc. xlv. vt p̄z de re iudi. ad aplice. li. vi. Itē ecclia id est summ⁹ pontifex Zachas rias cū clero suo deposuit de regno Francoz q̄ inutilis erat regē Carolomānū et loco suo instituit Pipinū p̄rem Caroli magni ipatorz Item francigenas no biles z vasallos regni a ii. ramēto fedelitat' q̄ primo regi fuerāt obligati penit⁹ absoluit. de quo. ry. q. vj. Alius Item z acta sunt hec de anno dñi. d̄cxlviij. sic videm⁹ q̄ ea q̄ p papā fiunt p ecclesiā dicunt facta. et s̄ ex eius libertat' et emu nitatis p̄rogatiua. et hec nō solū ea q̄ sunt laicis phibita z mere sūt spiritual' auctis vt excomunicatio interdictū suspensio zc. sed etiam alia potest ex illa li bertate que principibus t̄palibz z iudicibus secularibz sunt cōia z legibz p̄cessa Un dicim⁹ q̄ ecclia deportat in exiliū. de calū. c. j. quod ibidē Gregorius fieri decreuit. Item ecclia incarcerat z relegat. vt legif z no. xiiij. q. vij. Attendendū. et iste canon fuit lex imperialis. vt patet. ry. q. j. §. Nouarum. item ecclia diffi dare potest. vt de homic. p̄o humani. libro. vj. de pe. felicit. eodē li. Itē ecclia decalua t. i. in penā pilos z vestes ante z retro decidit. vt. xxiij. q. j. De benedi cto. Et no. Hostien de sorti. c. j. in fine. et in sum. Jo. li. i. ti. xi. q. penlt. t̄ Jē eccl

Tractatus

ecclia iudicem secularē priuat rebus et sua dignitate. xj. q. j. Nullus epus. et in
 glosa vlt. Item ecclia cogit iudicē secularē ad faciendum canones et suas senten-
 tias. de iur. licet. li. vj. de excep. Cū quidā. de sen. ex. Decernim⁹. Itē ecclia
 infert infamiā: vt. xvij. q. iij. Attendendū. et in glo. Itē ecclia puat laicos offi-
 cio notarie. de pe. felicis. §. j. li. vj. Itē ecclia in casib⁹ iudicat iudeos. vt no. de
 iudeis. Iudei. ij. et p indirectū eos excoīcat: vt de vsu. p. miserabilē. et cōpescit
 eos si p nram fidē dogmatizāt: vt le. et no. in Cle. vnica. de vsu. in glo. penulti.
 Item ecclia dat coadiutorē regib⁹. de sup. ne. p. li. vj. Brandi. Itē ecclia reuo-
 cat sententiā iudicis secularis: et abolere p infamiā per eundē iudicē irrogatā.
 xvj. q. j. Ecclesia. et ibidē in glo. et Archid. de re iudi. Pastoralis. in Cle. Item
 ecclia puat dignitate seculari palatinū. vt. xxxij. q. v. pceptum. Est autē pala-
 tinus officialis impatoris qui curā gerit p cipuā: vt missis notarijs suis negli-
 gentiā arguet in iudicijs. de quo. C. de pala. sacra. latra. l. j. et ibidē in glo. j.
 plenius. Item ecclia exponit et p sribit et publicat bona laicor⁹. lxiij. di. Adria-
 nus. ij. de homici. Pro humani. li. vj. xxij. q. iij. Quisquis. per Archid. Item
 ecclia virgis verberat. v. q. v. Illi qui. et ibidē glo. et Archi. xxij. q. v. c. j. et
 q. vj. c. j. Item ecclia questionib⁹ per torturā subijcit. ibidē. Item ecclia lin-
 guam delatori falso copulat. id est amputat. sed doct. exponūt q mandat fieri
 per iusticiā: id est dum episcop⁹ qui habet vtrūq⁹ gladiū: vt Herbiolen. man-
 dat seruari leges. Ita preposit⁹ Thuricen habet vtrūq⁹ iudiciū. et ita no. v. q.
 vj. Delatori. ex quo ecclia nō effundit sanguinē: nec inducit vltimū suppliciū.
 ne cle. vlt. mo. Sententiā. Itē ecclia nō tm in rebo terre s et alijs principib⁹
 et ceteris laicis rōne pti et excessuū mādator⁹ ecclie hz correctōis et emēdationis
 libertatē: et auctoritatis emunitatē: vt de iudi. Nouit. et p ttm in his q spectant
 ad pacē reformationē. vt. xc. dis. p to. xj. q. j. Quisq⁹. ij. q. vj. Dīs op p s s. et s
 indistincte. Nam sicut dñi est terra et plenitudo eius. sic eius vicarij potestas.
 et hec est ecclia put p ttm est et eius potestas nō est limitata territorio: nec cer-
 tis personis. nec est dictū Petro principi apostolor⁹: pasce has oues vel illas.
 sed indistincte suam iurisdictionē cuilibet reseruat. xj. q. j. Peruenit. et sicut p
 tactum est q ecclia sine papa qui est caput ecclie potest deponere reges et im-
 peratores. vt. xv. q. vj. Alius. et. c. Juratos. de re iudi. Ad aplice. li. vj. g mltro
 mag⁹ pōt ponere falcem in messē alienā: et subuenire cuilibet op p s s p ptatem
 temporale: et p srtim religiosi et miserabilib⁹ psonis: et vt talib⁹ etiā def tuzor
 et curator: vt no. Jo. mo. in. c. Brandi. de sup. ne. pre. li. vj.
Dicari⁹. Tu nō ponis custodiā ori tuo: quia nimīū excedis ad exaltan-
 dum eccliaſtice libertatis priuilegiū: prout fraticelli minores insultāt cū sancto
 Francisco. Audiam⁹ quid dicat sanctus Aug⁹. put habet. viij. dis. Quo iure.
 vbi dicit textus Quo iure defendis villas ecclie: diuino vlt hūano: diuinū ius
 in scripturis diuis hēn⁹. hūanū in legib⁹ regū. vnus qsq⁹ possidet qd possidet.
 Et infra. Iura autē humana: iura impatoris sunt. Quare? Quia ipsa iura hūa-
 na p impatorē et reges seculi dōs distribuit generi hūano. Itē tolle iura ipatoris
 et qd audeat dicere: hec villa mea est: me⁹ est iste finis et c. facit ad h. xvj. dis. Si
 imperator. xi. q. iij. Qui resistit. Itē in. c. Cū ad vez. dicta dis. xvj. dicit Nico-
 laus papa: cum ad verum ventū est vltra sibi: nec imperator iura pontificatus
 arripiat. nec pontifex iura impator⁹ vsurpet: id est potestātē. et hic est magnus
 argumentū q ptates sunt diuise. et q imperator nō hz gladium a papa. ea. dis.
 In scripturis. et. c. Duo. et. c. Si impator. et. xciij. dist. c. Legimus.

De liber. eccl.

Felix. Habem⁹ glo. magistralē de illa matia pprie loquentē in dicto. c. quo iure ponens duas solutiones. sed secunda clarioz vbi dicit q^d stricte ius diuinū sumitur pro iure canōico. sed hic ius canonicū comprehendit sub iure humano. et ita clarum est q^d ista iura tam allegata non sunt contra libertatē

Vicarius Supra notanter de clericorū et (tis eccliaſtice priuilegia. liberis protulisti: et ipsos libertatis eccliaſtice priuilegio inuauum penitus decoſtaſti: cum nō sit de iuris nec facti rigoris v^l equitatis obſeruantia q^d talis emunitatis inueniatur in ipsis p^{ro}rogatiua. imo clericorū et mulierum cohabitatiōis p^{re}ſumptio penitus reperitur. imo detestabilis de iure prohibita. vt l. c. et no. de coha. cle. et mu. quasi per totum.

Felix. Venerabilis pater nō sit vobis hanū Iustiniani imperatoris sacratissimi dictū. C. de epis. et cle. tam magnanimiter p^{ro}mulgatū. vbi p^{ri}mo put^o p^{re}tactum est in rubro dicit de nuptijs clericorū vetitis seu p^{ro}missis. et cōsequēter ibidem. l. ij. circa fi. omnib⁹ clericis hui⁹ p^{ro}rogatiua succurrat videlicet emunitatis p^{re}tacte. vt cōiungia clericorū ac liberi quoq^{ue} ministeria. id est mares et femie. eo^{rum}

Vicari runq^{ue} etiā filij imunes ab hui⁹ sp^{ec}ie munerib⁹ p^{re}ſenerēt. Hec ille. Distingue t^{em}p^{or}ale et p^{er}cordabit scriptura. ij. q. ij. Si peccauerit. et sic variant^{ur} t^{em}p^{or}ale variant^{ur} et iura. xix. dis. c. j. et ij. lxij. dis. s. Vex. et c. sequenti. Unde hec lex data est in ciuitate Constantinopolitana. in qua p^{ro}tunc et modo inter omnes orientales clerici reuerenter habebant liberos et vxores et nihil ad nos de his qui foras sunt. de diuor. Haudem⁹. ritum q^{ui} n^{ost}rum teneam⁹ firmiter.

Felix O p^{ro} reuerēde fortassis est p^{ro}phetia p^{er} vos et alios cl^{er}icos m^ultum spernenda. Nam vidi et audiui peritiorū et seniorū imo denotiorū et religiosorū mature deliberatiōis motiua in concilio Basiliensⁱ diligēter auizando in deputatiōe reformatiōis deducta. q^{ui} ois etas ab adolescentia prona est ad malum. xij. q. ij. Omis etas. et dicit lex in autē. de mona. coll. j. q^{ui} humana natura labilis est ad delicta. et videt^{ur} in experientia q^{ui} quondā homines fortiores erāt in natura et habebant corpora robustiora. vt p^{ro}bant veteris testamēti volumina. et insup^{er} q^{ui} naturale ius est cōmune omnium nationū. eo q^{ui} instinc^{tu} nature nō cōstitutiōe aliq^{ui} habeat: vt viri et femie cōiunctio. liberorū successio et c. j. dis. Jus naturale Et d^{omi}n^{us} in paradiso dixit. Crescite et multiplicamini. Gen. j. et h^{oc} op^{er} naturalissimū videlicet generare sibi simile: vt dicit p^{ro}ph^{eta}. Durauit ab origie mūdi p^{er} oēs natiōes et hoīum status vsq^{ue} ad Calixtū papā: qui p^{ri}mo clericis a subdiaconat^u ordine vsq^{ue} ad superiores inclusiue inēdixit vxores. vtz. xxvij. di. Presbyter. et hic Calixtus natione Roman^{us}: et sedit annis q^{ui}ntoq^{ue} diebus. x. et martyrio coronatus de anno d^{omi}nⁱ. cc. xxiij. et hunc Calixtū sequebat^{ur} Iustinian^{us} imperator et elect^{us} de anno d^{omi}nⁱ. cccxvj. His igitur oib⁹ et singulis sincere per dictos venerabiles viros cōsideratis et diligēter informati de p^{re}sentiū clericorum statibus vniuersis: et igit^{ur} p^{ro} reipublice et p^{ro}uater cōmodo patēter felicissimo cōsulerēt statuendum et firmiter decretandū: vt occidentales clerici ad instar orientalium p^{ro}p^{ri}is gauderent vxorib⁹ ne abuterent^{ur} alienis. Itē scdo q^{ui} nemo de cetero fundaret noua bñficia aut monachorū seu religiosorū monasteria. sed q^{ui} antiq^{ue} restaurent loca p^{ro}p^{ri}a. de qua materia nup^{er} copiosam feci collationē que intitulatur de nouis bñficijs et officijs nō instituēdis. Et fauore igit^{ur} speram⁹ benigno q^{ui} hec duo pūcta et p^{re}ſtim de clericorū in sacris ordib⁹ cōstitutoz cōiungio in p^{ro}ximo generali aut economico sup^{er}uēnturo p^{ro}celio decretent^{ur} edicto publico. Nam indeis baptizadis fuit fauorabilis p^{ro}cessus i p^{ro}celio sup^{er}dicto. vt vtant^{ur} reb⁹ p^{er} vsurariū rabiē conque^{re}

Tractatus

fitis cum certo tamen discretiōis modulo, et hoc lege veteri fuit phibitum, sed illō videlicet cōiugiū lege diuina et naturali semp vsq; ad p̄tactū temp⁹ fuit laudabilr pmissum. Itē hoc vsuraz nephas p̄nūc put extūc lege diuina fuit de testatum, sed illud nō diuina sed hūana constitutiōe nobis videt̄ indictum.

Vicarius Placet q; fiat, sed canis tuis obstantib; putam⁹ q; tibi nō pficiat. Sed vltra pcedam⁹. Constat q; ante christianissimū Constantini impatoris magni tempa clericis nō fuerunt nec ecclesijs aut ecclesiarū ministerijs bona tpalia p̄sertim imobilia libere cōcessa, et p̄tunc ipsorū exilis erat nūer⁹ et rarus, et iō deo et hoib; fuit carus, xcij. di. Regim⁹. in fi. et nūc sup arenā maris et stellas celi videt̄ multiplicat⁹. vii. pprie legi⁹ et nō, xcij. di. Tales: q; multitudo clericorū et sacerdotū facit eos cōtemptibiles, et p̄sertim dū litteratura morib; et vita sunt vacillantes, multitudo facit ipsos magis viles: vt, xcij. di. Regim⁹. Vñ scptur⁹ ē q; multitudo canonib; et legib; est inimica, de p̄ben. quia intantū, et multitudo onerosa nihil habet honesti, in auten. de referen. in fine.

Felix Bene dicitis et supra tetigi q; tot et tāta sunt clericorū et religiosorū stipendia in terre finib; hincinde p̄stituta, q; vnacū clericis et religiosis sunt plebeis et popularib; et p̄sertim terre cultorib; multū onerosa, et conseq̄nt ecclesiastice imunitatis et libertatis vilipēdunt̄ puilegia, attū si temeritatē audacia p̄tensoz clericorū ordinari ad sacros ordines festinantū p̄ ingeniū sagacitatis et rigorē examinis ordinariorū nō impediret̄, mltō magis mund⁹ p̄ clerū inutile gūaret̄, et imunitatē ecclesiastice p̄rogatiua frequēti⁹ p̄taminaret̄. Et aliud mōstruosum qd diligēter cōsideraui: silt obuiat multitudini clicorū. Nam dicit Isid. ethi. xij. c. iij. d. basilisco q; cuncta viuētia visu solo pimit̄, attū mustele sagacitas ipm ipune audēter occidit, et igit̄ nihil em̄ inq̄t parens ille rerum sine remedio cōstituit, et sic Plini⁹ dic̄ de lupina q; sex vel octo cattulos siml̄ parit, et agnella duos vl̄ tres pariēdo pducit, ecce mira dei dispositione infiniti greges agnoz tā fructuose deducunt̄ et lupoz multitudo: q; nociue hūane creature mirabilr disp̄gunt̄ et n̄ in tris nisi pauci respectu agnelloz videbunt̄, et sic ad p̄positum, ecce q̄t p̄ singlas ānoz q̄rtas p̄ oēs ep̄atus turme creant̄ et ordinātur sacerdotū, et vt loqr̄ de notiori vic̄ de dyocesi Constantien̄ vbi estimatiōe cōper annū ducenti vel q̄si pmouētur p̄sbyteri et nō mortes tā frequēnt̄ eoz s; ordines sunt notissimi s; summi p̄ntis clemētia, aut dyabol⁹ pmissiōe sua lupos et sacerdotes talr dissipat et segregat q; multitudinis sarcina p̄plo nō noceat. Nā si sicut agnelli pseuerat̄ fructificaret̄, et fetus suos p̄ orbem dilatarent: omnes rusticorū cetus ad alendū lupos et sacerdotes nō sufficerēt: s; radicatus desolati deficerēt, et hic patēter cōcernitis in practica q; multitudo sit onerosa: put p̄tactum ē in theorice tra

Vicari⁹ Scis q; nihil est actum dūz sup̄est ali⁹ qd agendū, vii. q. j. illud. Vñ notat̄ dixisti ecclesiam fore collectōz fidelīū, quot s; fideles faciūt h⁹ eccie collegium?

Felix Videm⁹ q; ecclesia fidei nr̄e in q; fideles sum⁹ añ aploz cōgregatōz stabit in solo xp̄o, p̄nter in ipso et aplis suis et alijs discipulis s; in stante christi p̄secutiōe: et veniēte turba iudeoz cū traditore: relicto christo fugierunt omēs, quo mortuo ecclesia remāsit apd solā beatissimā p̄ginē mariā: p̄ ut dicit lex impialis q; ius collegij vel p̄uctus aut cōgregatōis ceteris mortuis stat in vno solo, qd cuiusq; vniuer. nō. Sic, s. vlt. s; resurgēte dño cōgregata ē ecclesia cum p̄gine Maria. De hac ecclesia dicit Act. ix. q; conuerso Paulo ecclesia quidē p̄ totā Iudēā et galileā et samariā habebat pacē: et edificabat id est am-

De liber. eccl.

pliabatur. Item ampliata taliter ecclesia misit Herodes rex man⁹ vt affligeret quosdā de ecclesia. occidit autē iacobū zc. Act. xij. in prin. Item capto Petro: oratio fiebat sine intermissiōe ab ecclesia p eo. ibidem. Itē dū creuit nūer⁹ fidelium ecclesie per singulas ecclesias ipsi p̄byteros ordinabāt. id est p singulas congregationes fidelium. Act. xiiij. Itē Act. xvj. dicit. Et ecclesie quidē p̄firmabantur fide de z abūdabāt numero quotidie. Item Act. xix. scribit. q̄ crescente ecclesia ipsa erat cōfusa. et p̄les nesciebāt qua ex causa puenissent. videlz fideles. Itē Act. xx. dixit Paulus ad fideles. Attendite vobis et vniuerso gregi: in quo vos spiritus sanctus posuit ep̄os regere ecclesiam dei quā acq̄siuit sanguine suo zc. Itē paulus scripsit ecclesie dei q̄ fuit Corinthi. i. ibidē fidelium cōgregationi. j. Corinth. j. Item eisdē scripsit dicendo. et vos ecclesiaz dei cōtemnitis. id est pgregationez. ibidem. c. xj. Item idē scripsit illis dicendo. Doceo vos sic in omibz eccl̄ijs doceo. ibidē. c. xiiij. Itē ibidē dicit d̄ seip̄o. q̄ p̄secutus sū eccl̄iaz dei. ibidē. c. xv. Itē idē. ij. Cor. xj. dixit fidelibz. Alias ecclesias expoliā accipiēs stipendium ad ministerium v̄m. item idē ibidē in fine dic. in ieiunijs multis z frigore zc. sollicitudo mea est oim ecclesiaz. item idē ad Gall. ij. dixit. Erā ignot⁹ facie eccl̄ijs indee q̄ erāt in christo. item idē ad Phil. iij. z dixit ad eos. Scitis autē zc. q̄ profectus sum a macedonia nulla mihi ecclesia cōmunicauit. itē idē ad Ephe. j. ait de xp̄o Et ip̄m dedit caput sup oēm ecclesiam. item idē ibidē. c. iij. vt innotescat p̄ncipibus ac p̄tātibz in celestibz p̄ eccl̄iam mltiformis sapie dei. item ibidē. c. vi. Sic v̄r caput ē m̄l̄eris. sic xp̄s caput ē eccl̄ie. Itē ad Col. j. dixit. et ipse videlz xp̄s est caput corporis eccl̄ie q̄ est p̄ncipium primogenit⁹ zc. Itē ibidē in codē. qui nūc gaudeo zc. z adimpleo ea q̄ desunt passionū xp̄i in carne mea p corpore eius qd est ecclesia. item idē. j. Thess. ij. Imitatores facti estis. z fr̄es eccl̄iaz dei zc. Itē idem ad Th̄i. iij. Si q̄s aut domui sue p̄esse nescit. quō eccl̄ie dei diligentiam habebit: item ibidē. c. iij. in domo dei puerari q̄ est ecclesia dei. item ibidē. c. v. si quis fidel. vel si qua fidelis hz viduas subministret illis z nō gnet ecclesia. Itē idē ad Heb. xij. multoz milium angeloz frequentia z ecclesiam p̄mitinorum zc. item Iaco. v. infirmat quis in vob inducat p̄byteros eccl̄ie z orent sup eum. Item. j. pe. v. Salutat vos ecclesia q̄ est in babilonia zc. In his oibz scripturis et in Apocalipsi multipl̄r ecclesia sumit p̄ fidelium pgregationē. Vñ dicit io. an. in addi. spe. sup Rub̄. de clan. despon. q̄ illud m̄fimonium qd p̄hit in p̄ntia plurium fidelium d̄: p̄ctū in facie eccl̄ie. Sūt autē duo p̄les vt dicit reg. iur̄. pluralis locutio duoz nūero p̄tenta ē. li. vj. Sumit autē illa facies eccl̄ie ab innocētio pa pa tertio originalr viro mire innocētie z sciētie q̄ etiā cōposuit libz de miseria cōditionis hūane. z pre ceterz ip̄s sunt p̄les decretalium epl̄e. z scripsit illa p̄ba vics in facie eccl̄ie: in decre. p̄stituit⁹ de puer. p̄u. in p̄n. z nō recordor me in alijs tribus legisse. v̄timur tñ ip̄is in scripturaz volumibz z fimonū collatōibz cōmunissime. Scribit autē in p̄spectu eccl̄ie de clan. despo. c. ij. z. iij.

Dicant Hec nihil ad intētiōis nr̄e principal̄ motiū. s̄ vltra procedas differēdo p̄positū. Nā p̄stat q̄ xp̄i fidelium p̄cessit a iudea. vt. xxxij. q. iij. Recur-

Felix rat. nunc restat vt cōgscam⁹ vñ p̄cesserit. z quō iudeoz eccl̄ia zc.

Hoc solutiōis iudiciū soluebat doctor gentium. ad Gal. c. iij. q̄ ait. Sicut abraam credidit deo: z reputatū ē ei ad iusticiā. cognoscite ergo q̄ qui ex fide sunt: hi sunt filij Abrae. prouidēs autem scriptura quia ex fide iustificat gentes deus: pronunciauit Abrae: quia benedicentur in te om̄es gentes. Hec ille. Vñ om̄es qui credebāt fideliter in deū Abrae z deum ysaac et deum Ja-

Tractat'

cob in ecclia dei numerati sunt. et igit' dixit plus israel ad Moysen et Aaron
 Rume. xx. in pn. Cur eduxistis eccliam dei in solitudine: ut et nos et iumenta no-
 stra morerent. Item Deut. xxiij. Non intrabit eunuchus amputatis testiculis
 ecclesiam dei: non ingredietur manser. hoc est scorto nat' in eccliam dei. s; hic ecclia
 capit p tabernaculo in q fuisse et ministrare non poterat. et Jez iudic. xx. scribitur
 q de filiis isrl in eccliam populi dei conuenerunt qdraginta milia peditu pugna-
 torum. Item. j. Re. xviij. dixit Dauid aduersus Holiā. nouerit ois ecclia q non
 in gladio nec in hasta saluat dñs. item. iij. Re. viij. Stabat salomon et benedi-
 xit omi ecclie israel. omis em ecclia isrl stabat corā eo. Item. j. Paralip. xxix. di-
 xit dauid ad pplm isrl. Benedicite dño deo nro: et bñdixit ois ecclia dño deo
 patrū suoz. item. iij. Paralip. viij. Fecit salomō solēnitatē in tpe illo septez diebz
 et omis isral cum eo ecclia magna valde. Itē iudith. viij. Dñ ppl's isrl gūaret
 per Holofernē: fact' ē fletus et ululatus magn' in ecclia. Itē ps. xxj. dixit Dauid
 ad dñm. Apud te laus mea in ecclia magna. Et ibidē dixit. In medio ecclie lau-
 dabo te. Item ps. xxv. Ddunt ecclesiam malignantiū. item ps. xxxij. Cōfitebor ti-
 bi in ecclia magna. et. xxxix. Annūciaui iusticiā mā in ecclia mag. et. lxxij. In ec-
 clesijs bñdicā dño. Et. lxxviiij. ethan ezraite. Cōfitebunt celi mirabilia tua do-
 mine. et em dñtātē tuā in ecclesia scōz. item ps. cvj. dixit Dauid de dño z exal-
 tent eū in ecclia pleb. et. cxlij. Laus ei' in ecclia scōz. item Prouer. v. Pene fui
 in oī malo in medio ecclie et sinagoge. Itē Eccl. iij. dixit iesus sydrach. Filij sa-
 pientie ecclia iustoz et natio illoz obediētia. Itē idē ibidē. c. xv. dixit de iusto.
 Exaltabit illū apud prios suos. et in medio ecclie apuit os ei'. item ibidē. xxj.
 Os prudētis qrit in ecclesia. et pba illi' cogitabūt in cordibz suis. Et ibidē. c.
 xxj. Dicit de iusto Et elemosinas illi' enarrabit ois ecclia. item idē ibidē. c. xxx
 viij. dic de mal'. Unusquisqz in arte sua sapiēs est zc. et in ecclesia non trāsiliet.
 Et ibidē de bonis. et laudē eozum nūciat omis ecclia. Item Treñ. j. Audir gen-
 tes igressas ad sanctuariū suū d qbz pcepas ne intrarēt ecclesiam tuā. Itē iohel
 ij. dixit ppha ad pplz israel. Sanctificate ieiuniū: vocate cetū: congregare po-
 pulū. sanctificate ecclesiam. Item. j. Nacha. iij. Congregauit iudas pgregatio-
 nē filioz fideliū et ecclesiarū secum et ait zc. Et ibidē. c. v. vbi dicit. et puenit ec-
 clesia magna ad cogitan-

Vicarius

Audiuimus ecclesie nomen in
 dñ qd faciendum foret. vtroqz testō venerabilr diuul-
 gatū. scim' q antiq cū noua multū discrepat. est aut ne modus q vna cuz alia
 concordat ut nomis appel- **Felix** Dicit phus. q ignorātes putes voca-
 latio magis fructuosa fiat: buloz: de facili palozant. Und dicit
 ysid. ethi. li. viij. c. j. q hec nomia ecclesia et sinagoga sunt greca. et pmū cōuo-
 catio et scdm pgregatio appellant. et an ppi aduentuz et in dieb' suis ecclesie fi-
 deliū collectiones dicebant. et in vtraqz ecclia malignantiū nō est ecclia: sicut so-
 cietas latronū et malozū et rerum ihonestarū dicat fore nulla. ut dic lex. nō pre-
 mittendū. ff. Pro socio. Improprie tñ dicim' q ecclia et societas est inē mali

Vicari

Felix

Habuit ne testamti ve- (gnātes. de q le. et no. xxij. q. j. c. vlt.
 ter) ecclesia alicui' eccliaſtice libtat aut imunitatis pūilegia?
 Puto q nō alia q nre congregatōis fidei ecclia pdicta videlicet
 quia certos habuit acc' legitimos ptunc hereticis et infidelibz int'
 dictos. ut fuit circūcisio sacrificiozū imolatio: suozū tpm frēqntatio zc. et hi
 actus interdicti fuerunt Saduceis. effreis. geneſteis. meristeis et samaritis: q
 rū ritus: mores et obſuancias notabilr describit yſido. vbi. s. c. iij. et insup gen

De libertate ecclesiastica

tribus: sarracenis et paganis ac barbaris ac omnibus qui colebant deos alienos.

Vicarius. Quid autem de ecclesie dicis iam dicte sacerdotibus et leuitis: eorumque libertatis immunitate. **Felix.**

Principaliter placuit quod in primorum parentum libertate coniugali status ipsorum perman-
sit: et quod non tamen vna quilibet sacerdotum sed plures potuit habere uxores. si voluit hinc
quod terre possessionibus et ipsius cultus caruerunt: et ab operibus ciuicis liberi fuerunt.
et ut liberi in lege domini cum liberis et uxoribus suis persistere et officia sua quiete
peragerent receperunt primitias: decimas et holocausta. de omnibus fructibus et anima
libus terre. de qua plene leg. et no. ij. Paral. xxxj. Leuitici. ix. et xxiij. et Deut. xviij.
Item quod portiores inter illos erant de genere sacerdotum et leuitarum procreati: et
tribus ipsorum cum tribu regia venerabiliter erant permixti: ut dicit magister in historia
de conceptu saluatoris. Et hec utique fuisse insignia similiter et exquisita libertatis

Vicarius. Si autem ipsis dabant beneficia propter officia: put nobis clericis per ecclesiam beneficiatis. ut
de rescripto. c. finali. li. vj. Dic igitur que fuerunt ipsorum beneficiorum obsequia?

Felix. Dicit Iosephus iudeorum scriba disertissimus. et post ipsum magister in
historia inter apostolorum actus quod ante tempora David cultus ecclesie
iam dicte non erat tam laudabiliter discretus: imo discretionis ritus arbitrio singu-
lorum erat confusus. Et igitur idem David volens rectificare et dei cultum am-
pliare: videbat quod unus summus sacerdos administrationem non sufficiebat. quia
si infirmitatis onere grauari: non erat qui poneret incensum et officio suo re-
tetur. unde instituit viginti quatuor summos sacerdotes: quorum sedecim de genere
Eleazar. et octo de genere Ychamar. vnde in illorum ex viginti quatuor erat summus qui
dicebatur princeps sacerdotum. administrabant autem per septimanas: que officia iu-
re hereditario deuoluta sunt ad posterum eorum. et unusquisque. xxiij. summorum sa-
cerdotum cum administrabat secum habebat. xxiij. minores sacerdotes et totidem
leuitas qui suberant sacerdotibus put hodie sunt subdiaconi. Item totidem iani-
tores: duplicato numero natineorum vel ypodiconiorum quos nos dicimus subdia-
cones. Fuerunt autem. xviij. principes sacerdotum a tempore David usque ad tempora
transmigrationis babilonis in quadringentis et .lx. annis. A transmigratione autem
cessauit sacerdotum usque ad reditum de captiuitate sub Zorobabel et Iesu filio
Josade magno sacerdote. et inde usque ad tempora Nachabeorum fuit tempus sacer-
dotum. tempus autem Nachabeorum non deputatur sacerdotio. quia idem erant duces et
sacerdotes. et sic usque ad Herodem qui fecit occidi quotquot inueniebat de gene-
re sacerdotum ne iterum deuolueret ad eos regnum et vendebat summum sacerdo-
tium. quandoque vni quandoque pluribus simul. et fuerunt omnino usque ad euersionem
hierusalem. xxiij. summi sacerdotes. A tempore autem Herodis usque ad euersionem
hierusalem non ponit Iosephus summam annorum. sed constat. cy. cum herodes an-
christi natiuitate. xxx. annis regnauerit. et dominus. xxiij. annis vixit. et a morte
domini usque ad euersionem hierusalem facta per Tytum et Vespasianum: et per Christum
prophetizata dum flevit super illam. ut legitur Luc. xix. fluxerunt. xlij. anni. Dic
autem Grego. super Ezechiel libro. ij. omelia. x. quod illi sacerdotes maioris erant
ordinis qui in custodiis templi excubabant quam alij qui ad altare quod ante faciem
templi erat interiorius ministrabant. et hic fac ad sacerdotes ecclesie nostre pulchram
comparationem breuitatis amore non resumendam. Hanc igitur primam sacerdotum
veteris testamenti et similiter noui usque ad Siluestri pape et magni imperatoris
Constantini tempora status tranquillitate a longe prospexit Fridericus secundus

aa

Tractatus

imperator de Sueuorum genere ducum precreatus: et quod non bonorum temporalium et
 prefertim immobilium nunquam habuerat sollicitudinis usum. Et igitur ex tortuosi
 colubini cordis corrosione put de ipso scribit in. c. Fundamenta. de elec. li. vi. scri
 pserat ad omnes reges et principes terre: ut ipsorum suffultus auxilio clerici sui temporis
 et sibi successores ad tales reduceret status sollicitudinis et humilitatis sincerissi
 me subiectionis: put hec et alia Petrus de vineis in suis epistolarum collationibus
 ad intellectus deducit floridiores. Sed quia talis adhesio assuetudinem eorum
 dem principum habere non potuit potentiam se transulit cum magna principum et
 nobilium turba: ad terram sanctam in superbia et abusione et suffocata interijt in ior
 danis flumine de anno domini. M. ccl. et sic ecclesia remansit in emunitatis sue
 solita libertate. de quo quidem Friderico secundo et etiam primo et ipsorum tyranni
 dis feneritate multipliciter scripsi in libro de nobilitate. et put Seneca libri no
 tabilis volumine congeffit de Heronis sui domini et imperatoris clementia. ita
 Petrus de vineis predictus composuit epitaphium sepulture de secundo Frideri
 ci iamdicti pbitatis ingenia. licet finium regundorum probauerint utroque terri
 biliter actitoris merita. totidem mundo notissima. et sunt ista notant expigrama
 tis metra. Si pbitas sensus: virtutes: gloria census: Nobilitas: orni: possent re
 sistere morti. Non foret extinctus: fridericus qui iacet intus.

Vicarius Sat est. quoniam nimirum extruagantes incuruasti materiarum
 reuolutionis intricaciones. Refert ut simpliter tangas aut superficialiter gradatim super
 ecclesiastice libertatis aliquot emunitates ut aliquas videris fecisse (put pmi
 sisti) plantarum per **Felix**. Non solertie prouidentis vestre paternitatis multum
 dis inuentiones. altioris fulcite doctrinis sed rudibus dispensa rudis
 menta intellectus nubilosus constricti ingenij quoque tepidius tardioris. Domi
 nus noster Iesus christus ecclesie caput. initium et finis reliquit exempla. ut sui terrarum
 vicarij ipsius sequantur vestigia: et in parabolis et in enigmate antiquorum locutus
 est. et sic de ore ipsius exiit gladius ex utraque parte scindens. Apocalip. i. et hic
 gladius est spiritus qui est verbum dei. ad Ephe. vi. et hic gladius deuorabit
 usque ad extremum terre. Hiere. xij. Et foris vastabit gladius eius et intus. Deutero.
 xxxij. qui fuit flamme gladius atque versatilis. de quo Beñ. iij. et Job. xij. De
 ore eius lampades pcedunt: et flamma de ore eius egreditur: et interficiet spiritu
 oris eius. ij. Thessal. ij. put legit de bobus vulconis in historia Trojana. Hic
 gladius est ecclesie mucro. de quo scribit. xvi. q. j. Uisus. et est maxima pena mundi
 xxiij. q. iij. Corripiantur. et in se continet pharetram sagittarum omnium censurarum
 ecclesiastica: quod tanquam spiritus torrens et nescis unde veniat. quoniam inuisibilis: et vulne
 ra liuoris eterni et terreni mortis infligit. ut dicam cum Hiere. ca. iij. Ecce gladium
 usque ad animam. quoniam non tantum viuos sed mortuos deuorat. ut le. et no. p Archidya. de
 sen. exc. Lum. q. li. vi. et in glo. iij. quia in spiritu oris eius: ois patus eorum. vicz censu
 rarum. Ps. xxxij. et quod ois dicit nihil excludit. de pe. di. j. Nemo potest. Et rursum. saluum
 faciet a gladio oris eius. Job. v. quoniam per mortem aias et ne mortis vinculo strictas ab
 soluit. ut de sen. ex. A nob. ij. ut dicam cum propheta. mortificat et viuificat: deducit ad
 inferos et reducit. sic et impatores et principes put preactum est morti tradidit dum
 excommunicauit. unde de pe. di. j. s. Hoc idem. s. Item a mortuo. O altitudo
 diuitiarum sapientie et scie dei. quod incoprehensibilia sunt iudicia eius. et inuestiga
 biles vie illius. quis enim cognuit sensum domini etc. Hec igitur incomprehensibilia et in
 uestigabilia sunt thesauri ecclesie triumphantis et militantis per quos anima fidelis ad diui
 tiarum predictarum peruenit cognitionem. ita quod ipsa in deo et deus in eo est: ut sciat quod

De libertate ecclesiastica

ad talia puenit per ecclesiastice libertates emunitatē per christū nobis relictas et suis in terre fidelibz loz. **Vicarius.** Rogo cunctis allegationū pba cūtenentibz distributam.

Felix et edicas emunitates inq̄ntum noueris ecclesiastice libertatis. Placet et noueritis p̄t perantea sincerius nouistis: quia ipsa ecclesia. id est ipse locus consecrat⁹ habet emunitatē vt nullus inde per vim abstrahatur nisi in casibz videlicet si ille qui fugit ad ecclesiam sit publicus latro vel nocturnus populator agrozū. tales enim possunt extrahi ab ecclesia. etiam nō prestita impunitate. Item si quis in ipsa ecclesia cōmisit homicidiū vel aliud maleficiū. tūc enī nō debet defendi ab ecclesia cum violauerit eam. Item si sit seru⁹ alicui⁹ dñi: qui suus p̄stita a dño cautiōe de impunitate. si nō de ecclesia exire inuitus cōpellitur et reddit dño. Itē ea que in ecclesia posita sunt: nec p vim nec per furtū inde sunt auferēda. et qui abstulerit vt sacrilegus iudicaf. Itē q nullo mortuus infra ipsaz ecclesiam sepeliat nisi sit episcopus vl' abbas aut digni p̄byteri vel fideles laici. Item emunitatē habet ecclesia q in choro nō morantur laici cū clericis. Itē q ecclesia in seculare habitaculū non conuertat. sic neq̄ va sa nec cortine nec cetera ornamēta debent pollui nuptiaz cōiūgijs vel alijs seculariū vsibus ne ingredientēs sentiant vltionē zc. attamē si legat⁹ apostolice sedis vel episcopus vel archiep̄us recipere ab ep̄o vel capellano alicui⁹ ecclesie vel monasterio bene posset ornari dom⁹ ecclesiastica in qua reciperetur cor tinis et ornamētis ecclesie. Item habet emunitatē ecclesia q non posset vendi ppter aliquā necessitatē. Itē in domibz personaz ecclesiasticaz: et mltō magis in ecclesia placita secularia nō sunt faciēda: maxie de causa sanguis. Itē q nō fiat in ecclesia societates vl' publica perlamēta. cessent vana et pphana colloquia. Item nō fiant in ecclesia vl' cimiterio negociatiōes: et p̄cipue nundinaz nec fori cuiuscunq̄ tumult⁹. nō fiat ibi strepitus iudicioz seculariū et p̄cipue cause criminalis. Itē p̄cessus iudiciū seculariū et sententiē protelate in illis locis nō valent ipso iure. Item ludi theatrales cū laruis et simili bz inhonestis phibentur fieri in ecclesia nisi fiant pro deuotiōe inducenda. Item de passione vl' resurrectione dñi zc. Et pro intellectu p̄missoz nota q nocturn⁹ populator agrozū est qui denoc̄te agros militū seu priuatoz depopulat. id ē vastat aut comburit. Publicus autē latro est qui itinera frequēntata scz stratas publicas: que quasi loca sacra insidijs et aggressionibz obsident. et talē potest quilibz auctoritate sua de ecclesia extrahere et punire. hec tamen intelligenda sunt si nocturn⁹ sit latro. nam diuturn⁹ nō debet occidi nisi telo se defendat. et talis nō defendit: al's autem q̄litercunq̄ enorme vel gūē delictū cōmisit. debēt rectores ecclesiarū saluare sibi vitā et mēbz a ydonea cautiōe recepta scz iuratoria tīm: s; et fideiussozia ac penali si timeat q is q̄ petit eū nō bñ seruet iuramētuz suū. sup b̄ aut q̄ iniq̄ egit est al's legitime puniēd⁹. Itē q̄diu est infra ecclesiā nō est inde p violentiā efficiēd⁹ nec detinēdus nec constringēd⁹: nec requies nec vestis nec victualia deneganda. qd si q̄s facere attempraueit: sciat se crimē lese maiestatis incurrisse. et sic vltimo supplicio puniat. Hanc autē libertatē habet nedū intra ecclesiaz sed extra infra. xxx. passus: vt ad requisite nature vsū debitis exeat locis. licet hodie de facto sit hec imunitas in locis plibz vsurpata. si tñ maior est ecclesia. scz matric. extendit vsq̄ ad. xl. passus. in capella. xxx. capelle vero q̄ sunt infra ambitū maioris. s. ciuitatis vl' castri vl' ville: nō ponūt in hac. xxx. passuū obfuationē exquo aut aliquis maleficus vel delinq̄ns vl' alius ad ecclesiam fugiens infra di

Tractatus

ctum ambitū se recipit: ecclesia ipm saluare debet. Itē si q̄s cōmisit homicidiū vel mēbri mutilationē. in vna ecclia z fugit in aliam. gaudet immunitate. Itē sacrilegiū cōmissum in ecclia per furtū aut homicidiū vlt mutilationē licz sit crimen eccliaſticū. ecclia tñ p̄mittit vt puniat p̄ indicē ſeculare. p̄t̄ criminis horrozē Itē in deus pagan⁹ vlt excoīcat⁹: si cōfugerint ad ecclias z nō fecerint crimina ſup̄ edicta: gaudēt immunitate. Itē qd cimiteriū hz emunitatē ſic ecclia. exceptis certis ſepulturis. nā oēs ſepeliunt in cimiterio ſz nō oēs in ecclia. Itē ecclesia nō cōſecrata habet emunitatē. ſi ep̄s primariū lapidē z ordinata eſt ad cōſecradū. Itē q̄ effractores ecclie nō p̄ſecrate in q̄ diuina celebrant ſunt excoīcati Itē ecclesia interdita gaudet emunitate. item puata oratoria q̄ ſunt in q̄busdā domib⁹ nō gaudēt emunitate. Itē fugiēs ad ſacerdotē q̄ deſert ſac̄m eucharistię gaudet emunitate. ſm aliq̄s. Itē palaciū ep̄i nō hz emunitatē de iure ſed de cōſuetudine poſſet h̄re. Itē ecclia p̄uidebit in expenſis fugientib⁹ ad eam. Itē in piculo p̄ſecutiōis p̄nt parrochiani fugere ad monaſteria vlt ecclias z ſe tueri ſed in caſtellare z p̄pugnaculis armare. de h̄ p̄dictū eſt. Itē ſi ecclia vel capella fuerit edificata in ſolo alieno: nō ecclia vlt capella p̄pterea erit tributaria. ſz edificans reddat dñm ſolū indēnē. Itē hz ecclia vlt monaſteriū emunitatē q̄ p̄t recipe donata vſq̄ in infinitū. ſed nō p̄uate p̄ſone. qz hec donatio fieri debz cū iuris moderamie. Itē intrās mōaſteriū hz emunitatē q̄ mōaſteriū in bonis ſuis mobilib⁹ z imobilib⁹ eū ſequit̄. licz fuerit p̄rium ex cōſuetudine. Itē relicta ecclis in teſtamēto. nō ſuata legis ſolēnitatē ſz ecclie tenent. Itē tranſſert̄ dominiū ad eccliam ſolo pacto. ſecus eſt de p̄ſonis puatis. qz neceſſaria eſt corporalis traditio. Itē qñ dat aliqd eccliaſtice p̄ſone cōtēplatione ecclie. z qz d̄r ſolo pacto. i. ſola z nuda p̄miſſiōe abſq̄ ſtipulatiōis ſolēnitatē z traditiōis. z h̄ vez eſt de his q̄ relicta ſunt vel legata vel cōmiſſa fidei vel donata ecclis vlt monaſterijs vlt alijs locis p̄ijs. z ſup̄ his p̄t ecclia agere tā actiōe p̄ſonali q̄ reali. Itē habet ecclesia p̄uilegiū: q̄ quicqd̄ emprū fuerit de pecunijs ipſi⁹ ecclie ad eā d̄z reuerſi. q̄ adeo vez eſt q̄ ſi cleric⁹ habeat pecuniā de p̄benda ſua vel ecclia. z inde emat p̄diū lz illā pecuniā potuiſſz dare cōſanguineis: intuitu pietatis vel alijs p̄ſonis. nō tñ p̄diū h̄mōi. qz ſtatim cū fuit emprū ſine noīe alie no cedit ecclie. z p̄pter h̄ h̄mōi cleric⁹ nō p̄t alienare auctē p̄pria: licz res mobiles quas h̄nt clerici de b̄nificijs eccliaſticis ad vſus ſuos poſſint alienare auctē p̄pria. Quod aut dictū ē de p̄dio acq̄ſito de pecunia ecclie. ſpeciale eſt in ecclia ſicut ſp̄ale eſt q̄ tutor pupilli vel curator minoz de pecunia eozum emerit p̄diū ſibi z nomīe ſuo z nō ad op⁹ pupilli vel minoz poterit pupillus ille vel minor vtiliter vendicare p̄diū illd̄. Idem de milite intelligo ſi de pecunia ſua ali⁹ emerit p̄diū ad op⁹ p̄prij ipſi⁹ emptoris z noīe ſuo. idem intelligo ſi q̄s ex pecunia ecclie quā furat⁹ eſſet vel rapuiſſet vel depoſitā habuiſſz poſſeſſionē emiſſet ad opus ſuū. qz ecclesia illam vendicare poſſet vt dictū eſt in p̄mo caſu. Sic etiaſ ſpeciale eſt de vxore z marito. q̄ ſi alter ipſoz aliqd emit d̄ pecunia illa. illd̄ vtiliter vendicare p̄t. ſed p̄dicti caſus ſpeciales ſunt. al̄s regulare eſt q̄ ſi quis de pecunia aliena aliqd emerit noīe ſuo emptori acq̄ritur. nō ei cui⁹ fuit pecunia. Itē h̄nt ecclesie p̄uilegiū emunitatis in retinēdo. qz quo caſu d̄ alios currit p̄ſcriptio triginta annoz vel breuior. contra eas nō niſi. xl. annoz. Itē habent emunitatis p̄uilegiū in amittendo. quia nō valet alienatio rei eccliaſtice: niſi in certis caſib⁹ z debita forma ſeruata. z ſunt ſex caſus. Prim⁹ p̄pter debitum vrgens in illa. Scd⁹ p̄pter redemptionē captiuozū. Tern⁹ p̄pter paupes paſcen.

De libertate eccl'iastica

dos tempe famis. Quartus ppter eccl'iam edificandā. Quintus ppter cimiteriū ampliandū. Sextus ppter vtilitatē: qz ppter vtilitatē pōt videri min⁹ vtile: vt emat magis vtile. Forma at alienatōis variat iuxta varietatē eccl'iaz. s. epaliū. monasterioz: z parochialiū. Colligunt tñ oēs forme p iura solennit' descripta. Itē ep's res ad mēfās suā p'tinētes: vel res cathedral' eccl'ie nō pōt alienare sine cōsensu capli. nec abbas res mōasterij sine cōsensu ep'i z cōnēt' sui. Itē p'sbz parochial' res eccl'ie sue sine cōsensu ep'i sui alienare nō pōt. item q' eccl'ie p aliēis debitis obligari nō pōt. de q' materiā clarissime iura loquunt'. Itēz predia eccl'iaz h' immunitatē privilegio gaudēt q' nō dñt g'uari sordidis mūeribz. i. calcis coquēde. arene fodiēde. cloace purgāde. z silibz q' vilia sunt. Dicit' aut' hic mun⁹ fore onus cū necessitate ipositū. Ad honestā aut' munera tenent' put' supi⁹ ē deductū post thema magnū z p argumēta pro z cō in latiori forma. Itē est z alia eccl'iastica libertatis immunitas. q' laici siue sint pncipes aut nobiles hospitiiū violentū ab eccl'ia exigere nō dñt. caritatiū aut' denegandū nō ē. Itē q' aliq's laic⁹ vel als eccl'iastica psona p recognitionē bñficiōz suozū reuoluerit sibi aliq'd hospitiiū in eccl'ia: illud bñ debet. item q' nulli laico vel etiā clerico licz rūpe dom⁹ eccl'ie rōne alic⁹ iur' sibi debiti: cū oia bona eccl'iaz sint sc'ra sc'tōz: z in eis cōmittitur sacrilegiū. item eadē rōne nō pōt tollere nēc'aria hospitio z violent' ingredi domum: qz in p'dicto casu nulla dom⁹ neqz aliq' res h'z hāc fuitutē. nec etiā sūt ad hoc obligate. s. tñ eccl'ia obligata ē ad h. z psonal' actio nō realis ē eccl'iaz cōpetit. sec⁹ tñ de ep'o vel alio hñte iurisdic'tōez in aliq' eccl'ia q' possz aliū iniq' intrans rem violēt' expellere z domū irrūpe. z idē de possessore alic⁹ eccl'ie q'si p'latus. secus d' abbate respectu domoz capelle sibi subiecte. qz capellā nō possidet licz in ea ius subiectiōis habeat. Item possessio q' puenit ad eccl'ias aut dom⁹ vel prediū q'd tenebat ad aliq'd fuitutem vel hospitiiū vel albergum. etiā sibi soluat aut aliq' vedat possessionē. Itē pena violentiū emunitatē eccl'iasticā est dūplex excoicatio. s. hoīs siue iuris. Nā violator est excoicand⁹ z saluo q' casualr sacrilegus ē excoicatus ipso iure vt incēdiari⁹ eccl'ie z effractor. Alij autē sacri legi qui alio mō eccl'ias violant seu psonas vel res ab ipsis rapiunt violent' vel bona ipoz vsurpāt. z p hoc sacrilegiū incurrūt. nō sunt ipso iure excoicati. in quibusdā tñ casibz res psonarū eccl'iasticaz vsurpantes siue eos molestātes ipso facto sunt excoimunicati nouo iure. Item fm aliq's nō solū prout p'dictū ē puniunt'. s. etiā pēa pecuniaria iponit' ei. quādoqz maior qñqz minor. credim⁹ tñ q' illa pena hodie relinq'tur arbitrio iudicis. z debet dari illi loco vel p'sone cui facta ē iniuria vel alit' emunitas est violata. diuersas tñ pēas iura determi nāt: puta. xxx. librarū examinati argenti. S. z si q's seruū fugientē ad eccl'ias violent' inde extraierit: nongentos solidos cōponat. Qui p'o ep'm a sede sua expulerit vel cōprehenderit vel in eū manus violentas iniecerit excoicatus est et oia bona sua cathedrali eccl'ie applicant'. S. z fm leges. Quicunqz fugientem ad eccl'ias abducit. crimē lese maiestatis incurrat. Item q'cunqz in eccl'ia vel etiā alio loco venerabili seditionē vl' clamorē vel tumultū fecerit. aut in q'libet ciuitate vel vico conuenticulū collegerit vel colligere attēptauerit. vltimo supplicio subiacebit. item si cleric⁹ ad pceptū p'lati nō vult exire eccl'ias cū als prelatus nō sit celebratur⁹. pōt eijci sine metu excoicationis. z p'latus agere pōt actiōe iniuriarū cū eū. Nam z atroc' vocat' iniuria si sacerdos induit' sacerdotale lib' molestaf. z molestās bñficijs p't puari. Item violator interdicti positi p eccl'ias si sit secular' cleric⁹: bñficijs suis puat'. z si p'teruitas exigit: deponitur.

Tractatus

Item licet put pretactū est clerici sint liberi ab angarijs z pangarijs. episcop^o tamē z abbas z tales clerici qui habēt magnū z nobile feudū ab impatore vel aliquo principe. quod habet consuetudine in aliquo seruire et in certo modo. Nam in hoc casu quis nō teneatur ire in caualcatis psonalit. debet tamē mittere pro se alios: vt impleat debitū suū aut non teneat bñficiū si nō vult facere seruitiū. z hoc intelligit si sit iustum bellum. Si autē sit iniustum bellum extunc nō vadat. z recognoscat impatorē celi. nec prop^o si nō mittit in tali casu dicitur perdere feudū. Item talis p̄latus facit fidelitatē iuxta consuetudinē feudi. et quicqd feudum requirit: hoc prestabit. Itē si talis p̄latus p̄scripsit libertatem contra dominū: in tali libertate tuend^o est. z sufficit in talibz p̄sumptio triginta annorū z habeat bonā fidem. Item mera personalia onera non subiūt ecclesia aut ecclesiastice p̄sone. exceptis muroz z meniarū custodijs tempe necessitatis: put p̄tactum ē a quibz nullus excusat. Expedi enī reipublice plures habere defensores. Itē ex illo clericus dicit defendere patriā suā: z tenet impune in proprio corpe. item clerici nō sunt a matutinalibz officijs euocadi et ab illis vigilijs amouēdi nisi forte tanta imineat necessitas q^d de p̄cepto episcopi aliud fiat per laicū aut nullaten^o astringatur. Itē ad extraordinaria seruitia quecunqz sint illa: ad ea clerici non sunt artandi put p̄tactum est: nisi auctoritate principis fiant. qz nō est mun^o publicū nisi a lege vl' principis cōstitutiōe iudicat. Itē si mun^o publicū fuerit ad pias causas: puta refectione viarū: pontiū vel semitarū. put p̄tactū ē in themate. ad illa tenent clerici nō coacti. De hmoi aut mueribz z oneribz dicit Frideric^o impator p̄m^o in li. feudoz. c. vlt. Ad dec^o et decorē imperij z laudē Romani principis zc. Nos Fridericus Romanorū imperator semp augustus. Hoc edicali lege irritam^o z irrita nunciam^o oia statuta z consuetudines q̄ ciuitates vel loca. p̄tates. consules vel q̄cunqz alie p̄sone cōtra libtates ecclie ac p̄sonas ecclesiasticas edere vl' fuare aduersus canonicas vel ipiales sanctiōes p̄sumpserint. z eadē capitula mādā^o ifra duos menses pōst hui^o publicatiōez edicti penit^o aboleri. z si de cetero filia attēptauerint ipso iure decernim^o esse nulla z eos sua iurisdicōe p̄uatos. ei locū vbi talia p̄supra fuerint deinceps banno mille marcarū p̄cipim^o subiaccere. Potestates p̄o cōsules z oēs statuarij z scriptores dictorū statutorū z p̄siliarij ipoz locoꝝ. et q̄ fm statuta vl' fm consuetudines memoratas iudicauerint: sint extūc infames ipso iure quoz sentēcias z act^o alios legitimos statuim^o nō teneri aliq̄tenus. q̄ si p̄ annū hui^o nre p̄stitutiōis inuēti fuerint cōtēptores. p̄ nostrū impiuz mādā^o impune ab oibz occupari. saluis nihilomin^o alijs penis p̄ tales in generali p̄cilio p̄mulgatas. Itē nulla oīno ptās vel cōmunitas vl' p̄sona publicas vel p̄uatas collectas siue exactiones aut angarias ecclijs vel alijs p̄ijs locis aut ecclesiasticis p̄sonis imponat. s; si facere p̄tēpserint: triplū refundāt: nihilomin^o banno impiali subiaceāt. qd nullaten^o absqz satisfactiōe debita remittat. Itē q̄cunqz cōitas vel p̄sona p̄ ānū in excōicatiōe p̄t libtatē factā p̄stiterit: ipso iure bāno ipiali subiaceat. a q̄ nullaten^o extrahat nisi p̄t ab ecclia bñficio absolutiōis obrēto. Statuim^o enā vt nullus ecclesiasticā p̄sonā in criminali cā vel civili q̄stīōe trahere in iudiciū seculare p̄sumat. contra p̄stōnē impialē z canōicas sanctiōes. qd si fecerit: actor de iure suo cadat: iudicatus nō teneat. et iudex sit extunc iudicandi potestate p̄uat^o Statuim^o enā vt si q̄s clēcis vl' ecclasticis personis iusticiāz denegare p̄sumpserit requisitus: suā iurisdicōez amittat. Consequē^o z postremo mīro qz mō tanqz ea q̄ vltimo p̄ferunt sinceri^o memorie sunt cōmendāda. vt le. et

De libertate eccle.

no. de conse. dist. ij. **L**iquido. Ecce q̄ laudabilr gloriose quo p̄ dignissime per
exquisitas orōnū et p̄borū formas diuine Carolus q̄rtus sp̄ august⁹: altiorib⁹
modo et forma q̄b⁹ fieri potuit et debuit iamdicta iperatoris Friderici p̄mi cōstitū
tione. necnō oēs et singlas iperatorū leges. statuta necnō p̄stōnes p̄decessorū
suorum ad sacratissime videlz libertatis eccl̄iastice emunitatē. quouisquesito
colore facientes p̄ nouā legē imperialē corroborauit et confirmauit. quā quidē
confirmatōis approbatōnē Carolinā siue bullam aureā noīari decreuit. Hāc
igitur p̄stōnis legē Bonifaci⁹. viij. et Grego. xj. ac Honorij. iij. solennit̄ aucto
rizabant. et finali sacrosancta sinodus Constātiē et vniuersal eccl̄ia ibidem cō
gregata canonizabant. et Sigismūndus impator p̄sens ibidem et alij principes
terre ratam habebāt. Porro cōciliū Basiliense in sui status eminentioris sere
nitate constitutū. hac vtebat canonizatione et vtendo p̄ eccl̄ie filios cōtinuo p̄
vniuersum mundū canonizatā approbauit fidei sollicitudine put plerosq̄ le
ges p̄spiciū⁹ canonizatas in decretorū volumine. quā quidē legem put p̄mit
titur canonizatā extendēdo maturo q̄z consilio fideliter cōsultissimō dictatā p̄
singula sua p̄iūta passus et responsa seu p̄siculos rimādo. p̄cipim⁹ largissime q̄
dictus Carol⁹ q̄rtus sinceritate et sui p̄decessores. et vltimo dict⁹ suus fili⁹ Si
gismūnd⁹ impator xp̄ianissim⁹: fouerint et paternali dilectōe sp̄ amauerit eccl̄iaz
dei. imo caput eccl̄ie eiusq̄ mēbra: et p̄sertim clez illi subiectos. que q̄dē lex La
rolina. put p̄mittit canonizatā. et futuris t̄pib⁹ dirigēte in octauo decretaliū libro
solennit̄ incorpanda. iuxta conciliū Basiliē predicti amizamenta: p̄ vniuersas
studiorū vniuersaliū aut priuilegiatorū scolas legē et allegabit tanq̄ lex eccl̄ie
decretata. et q̄d et q̄nta in se cōtinet eccl̄iastice libertatis p̄uilegia nō breui⁹ sum
mare possum⁹ q̄z put sonat p̄ se ipsius Caroline p̄notate p̄cessus penis et censu
ris abundāter fulcitus. quē legat quilibet hic breuitatis benignitate q̄ gaudēt

Dicarius. **V**ultus clamor: modica lana. (moderni nō inferend⁹.
crudus sermo cuiuslibet iur̄ allegationū aut rationū nō cō
ditus decoctiōe matura. et q̄ firmitate p̄ducit: easdemq̄ refutat h̄mōi. platūra.

Felix de iure possum dicere mētes canonū et legū et nō ip̄oz loca: vt dicit
Spe. de dispu. s. Pono. p̄. In summa. no. et vidi recēter tales Raymundi cū
glosa Archidiaconi. et Johis p̄fessorū summas. Item oīm rote decisionū no
uarū et antiq̄rum determinatioes. p̄ extensum nudis p̄clusionib⁹: obmissis iurū
allegatiōib⁹ vtiliter et breuissime diuulgatas. Hinc p̄pēdētes q̄ntas foret labo
rū conat⁹ summistarū: videlz Hosti. Hoff. zc. predictorū ponere p̄dictarū interi
cationū apparat⁹: sed q̄ delectat: videat largiter q̄ntotius.

Dicarius **C**ontēramur. et huic excusatiōi stabim⁹ ne fortassis fatiger
vltia viriū tuaz potētat⁹. Nā dixit Lathonis auctas. Qd̄ potes id tēpta op̄is
ne pōdere p̄ssus. Succūbat labor: et frustra tēptata relinq̄s. et Esop⁹. Qui pl⁹
posse putat q̄ sua nata mistrat. Posse suū sepans: se min⁹ ip̄e p̄t. Et igit cōclu
dere finē faciēdo n̄ postponas: et eccl̄iastice lib̄tatis p̄pugnacū turrez et menia vi
rilit cū suis fūdamētis in mōtib⁹ sc̄tis. **F**elix. Sūt et fuerit eccl̄iastice lib̄ta
desedere d̄ cetero p̄ posse n̄ obmittas. **F**elix. Sūt et fuerit eccl̄iastice lib̄ta
honestissima p̄uersatiōis cl̄icorū vita in eccl̄ie laterib⁹ p̄mitiue simplr fundata q̄
terrenaz: put p̄mittit intricatōis carebat sarcina. et p̄p̄ea xp̄ianissim⁹ impator
Constātin⁹ et ceteri terre p̄ncipes tanq̄ bobo fidelr trituranib⁹ ora relaxabāt: et
ipsis alimētōz copā in terra firmabāt. sed Fridericus sc̄os de quo supra fr̄au

Tractatus

dulenter perpendebat q̄ copia rerum abundās ad integritatis vite religionem
nō pficiebat. et igitur ad reges terre z p̄sertim Francie: p̄ scripturas locut⁹ est
pacifice in dolo: p̄t fec̄ fieri Antioch⁹ rex indeis. j. Bach. j. et p̄t Layphas
prophetizabat de christo Joh. xi. et illi taliter scripsit in hec verba post diuersa
persuasionis incitāmēta. prout scribit Petrus de vineis in principio suaz epi-
stolarū qui fuerat cancellari⁹ p̄dicti impatoris. Habem⁹ conscientie puritatem
ac per cōsequēs deum nobiscū cui⁹ testimoniū inuocam⁹: quia fuit n̄re volūta-
tis intentio clericos cuiuscūq̄ religionis ad h̄ inducere: z p̄cipue maximos vt
tales persenerēt quales fuerūt in ecclia primitiua: applicāvitā ducentes z humi-
litate imitātes. tales solebat ecclia tanq̄ angelos intueri miraculis chorosca-
re. egros curare. mortuos suscitare. et in sanctitate (non armis) sibi principes
subiugare. sed p̄nunc isti seculo dediti z ebrietati z delicijs: deum postponunt.
quoz ex affluentia deliciaz religio suffocat. talib⁹ ergo subtrahere nocentes di-
uitias quib⁹ damnabilr onerant: opus est caritatis. Ad hoc vos omnes princi-
pes vnanobiscū vt oīa supflua deponētes: modicis reb⁹ cōtenti deo deseruiant
omnē debet⁹ diligentia adhibere. Hec ille. Et putam⁹ q̄ his dieb⁹ si viueret in-
ueniret adherentes. Et licz p̄phe mortui sint: sunt tū p̄phetie de futuro quodam
imperatore his scriptis p̄sonātes. Dixit autem Portugal tpe concilij Basiliē
de squalorib⁹ Romane curie scribens. Nil certius credit⁹ q̄ qd in Romana cu-
ria videtur experientia q̄ auaricia est oīm malozū radix. vt de pe. dist. ij. Quia
radix. quia nō videmus crimen exceptū cuius nō sit genitrix z omniū viciozū
procuratrix. paupibus edax alluiū. diuitib⁹ auxiliatrix. Et intulit si principes
terre quēadmodū nos saperent z intelligerent ne nos hui⁹ curialitat⁹ nephan-
dissimos: cardinales cum curialib⁹ de terra viuentiū delerent priozibus tyran-
nis atrocius. ac si diceret. Quis talibus z ipsis similib⁹ similr vel seuerius in
alioz forū platorum p̄ orbem militatib⁹ ecclesiastice libertatis iura seruabit
qui ius alienū violare nō metuūt. xly. dist. Vbi. imo ecclesiastic⁹ ordo put dixit
Breg. penit⁹ confundit si cui libet sua iura nō seruātur. xj. q. j. Peruenit. immo
priuilegiū vt ita loq̄mur libertatis vl alterius emunitatis meret amittere: qui
concessa sibi abutit⁹ potestate. De priuilegiis. Quorum. cum p̄cor. Unde dixit Sil-
uester papa: q̄ illē qui propria temeritate vsurpat qd sibi nō est cōcessum: debz
amittere quod habet. xxv. q. ij. Sic decet. Et cuiusmodi libertatis ecclesiasti-
ce b̄nficia talib⁹ clericis ascribim⁹. de q̄b⁹ dicit Bern. in ps. lxxij. sup. f. In labor-
e hoīm nō sunt: z cum hoīb⁹ nō flagellabunt. In labore inq̄t hoīm non sunt:
sed in delicijs z solacijs viuūt. et cū hoīb⁹ nō flagellabunt. videlicet in p̄senti
per correctionē. sed in futuro demōib⁹ adaptātur. Et hoc ad nullos potius ar-
bitroz q̄ ad clericos n̄ri t̄pis referendū. Hnt em̄ singula hominū officia aliqd
laboris z aliqd qd delectet. Sed aduerte prudētia istorū qui nouo inter hec
artificio discurrētes. solū qd delectant eligunt z amplecūtur. qd p̄o molestū
est fugiūt z declināt. cum militib⁹ qdē hnt fast⁹ supbie. amplā familiā. saleras
equoz. accipitres. aleas z h̄mōi frēq̄tant. a mulierib⁹ aut dependentes a collo-
muriū pelles. thalamos. ortos. balnea ac molliciem imitātur. cauent tamē om-
nino lorice pondus. insomnes castroz noctes. incerta bellorū discrimina. mu-
liebrem verecundiā ac disciplinā. et si quid labor⁹ secus ille videt habere om-
nino declināt. Cum ḡ refugere cepint hoīes in ordie suo: vbi putas generatio
illa collocabit⁹: si diuertere voluerint ad milites exussabūt eos: eo q̄ secum la-
bores minime et pericula tolerauerunt. sic agricole: sic vineatores et singuli

De libertate eccle.

ordines hominū a suis eos similr arcebūt finibz: vt puta q̄ in labore hoīm non fuerūt. Restat ḡ vt q̄s oīs ordo expellit p̄ter z accusat illuz locum forānt vbi null⁹ ordo sz sempit⁹ horroz inhabitat. Sūt enī sic necesse est i labore demonū q̄ in labore hoīm nō fuerunt: z qz erant sine flagellis: nō tenuit eos supbia. qz fin Hico. de ly. tpalis pspitas frēqnt est occasio supbiēdi. de q̄ pulcre scripsi in li. de nobilitate. c. xxi. in

Vicarius. Et quid hec ad p̄ncipalē nre colla-
rote fatalis reuolutiōe. tionis intentū: Nam cleric⁹ supbo z humilis: diues z paup. de frigidis z malecalceatis pcedens parē vident hīe li bertatis emunitatē: nec in his faciem⁹ difficultatis scrupulū seu erroris pplexi tatē. nec scī Bern. aut vltēr⁹ extra iūi scripti corpa loq̄nt⁹ aduertim⁹ auctē.

Felix. Veritas a q̄cunqz plata amplectēda ē. i. q. vii. Querit. sed veritat⁹ simplicitas est inexperienced patētis practica. qz his diebz paupes clo rici apud nobiliū tyrannidē hnt ecclīastice libertat⁹ de iure naturali plenā emu nitatis securitatē. Nā nemo dat qd nō hz. de iurepa. Qd aut. cū cor. z sic i sui status paucitate pmanebūt. z etiā priuilegiū iur⁹ cōis. vt in. c. Frēqns. de resti. spo. li. vi. vbi dī qz nō pōt exui iā nudat⁹. et h̄ puilegiū lex dīc flebile. de q. ff. de furt. l. Itaqz. in p̄n. et Bde. ij. de cōso. psa. v. qui hui⁹ vite callē vacuus viator intrat: corā latrone cantat. sz clerici diuites eguerūt z esurierūt z minuēt oī bo- no. p taliū tyrānoz seueritatē mancipati put p̄actū est. et nō est q̄ adiuuet nisi illa de q̄ Boe. vbi sup videlicz p̄clara opum mortaliū beatitudo. quā cum ade

Vicari⁹. Sed quid dice⁹ (ptus fueris securis esse desistis. Hec ille. mus vt ocio nō vacem⁹ de sumoz z inferiorz pōnifici curialibz.

Felix. Hi sunt q̄ nō tantū a barbaris sed grecis z latinis clericis z laicis et a cunctis etiā fratribz sue p̄fessionis extorquent munera nō tantū sordida sed honesta ordinaria z extraordinaria. angarias z pangarias. p̄sona- les z reales. tallias z taxas. inuitas z volūtaras. Et put dixit Justinian⁹ im perator. in. l. ij. C. de cōmer. z mer. qz nō solū aurū barbaz minime p̄beat. sed si apud eos inuentū fuerit: subtili auferat ingenio. Sunt autem barbari qui ex tra Romanū imperiū sunt: z maxime hostes. ita dicit glo. in p̄be. insti. Ecce qz benigne vult impator aurū auferri ab hostibz. sed hi curiales qui plus ab ami- cis qz hostibz z plus violenter qz subtiliter. z nō tantū aurum sed etiam argen- tum z cuiuslibet minere talentū per nouos a senioribus non inuentos et recen- ter excogitatos z inauditos modos: put dicit lex detestando tales adinuentio num excogitatōes. C. de re. iū. enu. l. ij. §. sed qz diuie. ad h̄ cōtinuo ipsoz natu ra nouas deperat edere formas. Item z de nouis noua q̄ndie p̄creare. vt in auten. de cōsang. z vte. fra. in p̄n. coll. vj. Scriptū ē enī qz frustra leg⁹ auxilium implorat q̄ in legē cōmittere nō formidat. de vsu. qz frustra. cū concor. in glo. et qz multipl̄r cōmittūt curialiū p̄sidentes z ipsi curiales in diuersarū legum diui narum z humanarū traditiōes supius p̄ extensum et summarie descriptas per pendamus. et p̄sertim in illam: quod tibi nō vis fieri: alteri non facias. Thob. iij. Act. xv. l. dis. Pōderet. ij. q. j. primo semp. et. q. vj. de cetero. x. q. j. Placuit. et metūt vbi nō semiauerūt. z p̄gregāt vbi n̄ sparserūt. Math. xxv. Lu. xix. z qd gratis receperūt: ḡtis dare n̄ cōsueuerūt. put facere debuerūt: vt Math. x. z j. q. j. Placuit. et. c. De baptizandis. z. c. Quicquid. et. q. iij. cū cōcor. Et si qd gra- tis p̄ vnum modū dare solent: per aliū recuperare nō abhorrent. ac si dicerem⁹ quod ipsis p̄ vnā viam p̄hibet: p̄ aliam sibi cōcessum ci edatur. p̄tra id qd le. et no. d. p̄ces. p̄. Cōstituit⁹. vt puta si p̄ sacroz ordinū p̄cessiōe nihil imburfare p̄su

Tractatus

munt p ordinatiōis carta congruēter recipiunt. Item si p eccliarum consecra
tiōe nihil ambiūt pytensiliby rceol' z ptinētis reuerēter tollūt. Itē si p bñficio
rum collatiōe nihil erigūt p collatiōis lra ptinēter pquirūt. Item si p qd iuris
declaratiōe nihil cupiūt p pñlioz petitiōe curialiter carpūt. Itē si pro dispen
sationis bñficio nihil acquirūt p dispensatiōis instrumēto petūt. Itē si pro sen
tentiāz platione nihil gliscūt in poculētis z esculētis largiter ppinas prendūt
Item si poculenta z esculenta p tpe nō cōueniūt vasa poculentoz z esculētoz
eorundē loco succedūt. Item si talia in vsu curiarū nō sunt ptores cū notarijs
scribis et phariseis portionē surripiunt. Item si p lege sigilli nihil appetunt: p
cera z cordula vsurpare pñtudināl' nō desistūt. Item si tabelliones vltra ta
tam nihil requirūt. per inutile tamē verboz conglutinationē plus debito rapi
unt. Item procuratores si vltra metas sibi traditas nihil petūt p negligētie te
porem partes dānificare nō obmittunt. z als infiniti ples quoqz sunt exquisiti
curialiū z subtilitātū modi z modoz z morū z modulationuz ingenia. pñunc
vltioris dispendij causa vitandi nō scribenda quibz christifideles imo pau
peres z pñertim cler' p clīcos z etiā p clīcorū pñsidētes angariānt z pangariānt
z āgustianē z collectant z taxant z mulctant z torqñt et priuant z spoliantur z
denudant et exhauriunt z pñmuntur et persecutionē patiunt propter iusticiam
longe a nobis repulsā z dicant clamitādo vt quid libertas mea iudicat ab alie
na conscientia. j. Corinth. x. an ne frustra put pñmittit legum auxilia de liberta
tis z emunitatis ecclesiastice munimine concionātia audenter inuocemus: in
quas cōmittendo tam violenter non abhorremus.

Vicarīus. Tu plerunqz percutis lingua sacratissimi iuris peritos pro
ut scientia q̄libet ignorans habz inimicos. Nostris autē tempibz nō vidi quos
libet hic aut alibi mali. **Felix** Teneritas annoz vos excusat a noticia
cia tal' cōraminatos. longe lateqz pñteritoz. vnde rustic' ātiqu'
et dyabolus in b eqparant. qz nō tm a longe preterita: sed p expientia gestoz
pñosticant vetustoz futura. z cū supra dixeritis notāter de canitie mea que fm
Salomonē quondā fuit senū glia Sap. iij. z igit de tam longēue pñteritis z p
sentibz latissimis: mecū est memoria. vnde noueritis nā quondā iusticie iurisqz
regular' vicz canonū z quondā legū pñditores floruerūt hic z in patria pace glo
riosa gaudētes. sz pñnc eorū dē cōditoz imo miltroz suoz successores pacis iuris
qz iusticie crudeliores p ceteris sūt psecutores z aduersus eqtatis normā sedi
tiosi bellatores. z si omis gens z regnū in se diuīsum desolabit. vt dixit veritas
Math. xij. Attendite popule me' gētes z regna. z regimē z regimēta. z regni
culos regni iurisperitorū. iurispatoroz. iuriscō sultoz. iuristaz. postulatoz. adu
catoz. causidicoz. rogatoz. et legistoz q̄litercunqz z vndicūqz pgrega
toz q̄ in se nunqz sunt vniti: neqz cōcordes neqz pformes sed cōtinuo diuīsi
discordes. discrepātes. dissipātes: z piculosissime lombardica seditiōe tāqz Bi
bellini et Belfi partiales. z si nō verb sz scptur' sunt ptinēter aduersantes. Nam
ille qui dixit Pax vob ego suz. z itez. Vbi duo vl tres pgregati fuerint in noie
meo: ego in medio eoz sum. Math. xxiij. et ille nunqz mediabit se in cōuentuz
malignantiū qui cōiungunt in isti' noie qui Job virū crudelr affligebat patien
tissimū. Nam si scrutinio scrutamr. hi bellatores demōibz in b sunt nequitiores:
qm fm Breg. moz. xxxiij. c. iij. demōes int se nunqz discordāt. sz illi bellatores
siue pñuncti siue segregati: nunqz pcordari pñueuerūt. z p hacten' eccliaz regl
pacifici nō tm particulare sed vniuersale. vt patuit in cōcilijs generalibz picus

De libertate eccle.

lofissime frequētius di- **Dicarius** Et qđ hec ad publici iur̃ ministros
laniando lacerabant. p te sup̃ tam notāter specificatos.

Felix Flouistis quod scriptū est per pphetaz. Cum scđo scđis eris: et cum
peruerso puerteris. Psal. xviij. Et igit nō tantū dicti bellatores. sed
omnes sibi cōmunicādo pueritū cōuersantes. Et exemplū patenter videm⁹
in equoz mangonib⁹. Nam scriptū est p ppham p dictum ps. xxxij. Fallax equ⁹
ad salutē. Sup̃ quo dicit Cassiodorus. qđ ille videlicet equus dum campos ap-
petit: dum pedes pze propera festinatione permiscet: salutem sessoris custodire
nō preualet. et quia sub modestia nō gradit: ruinosos casib⁹ semp exponit. Fal-
sus enī dictus est equ⁹: eo qđ solet fallere in se psumētes. Hec ille. Et dixit poe-
ta. Seruāt raro fidē mulier. fors. nifus: et equus. et igit om̃s equoz venditores
et emptores qui proprie dicunt mangones et ipsis cōuersantes patenter sunt si-
ne verecundie ruga seu rubore fallaces: et ex defraudatiōis negociatiōis falla-
cia se nutriendos. Unde videm⁹ qđ in equoz cōmercio p̃res decipiunt filios et
nepotes et filij parentes: et inter se cognati et similr cōsodales p̃tinuo sunt cum
equis fallaces. Un notanter ad ppositū legim⁹ de quodā abbate qui habuit eq̃s
multū inutiles: et hoc labore lassatos et neruis contractos. et igitur quendā con-
uersum barbarū misit extra mōasteriū ad quasdā nundinas ad vēdendū illos.
et dum cōuersus p equiriā illos perduxit. mox emptores illico supueniētes et
de valore singulorū interrogantes fidelr de ipsaz conditionib⁹ informauit. et vt
nō cōpararet auisauit. quib⁹ auditis: et p̃terea p oēs hmōi equis ad emendum
refutatis: cōuersus illos ad monasteriū reduxit. Cui abbas: quare deprauatos
equos tales nō venderit? At ille pater venerāde: postqđ defectus equoz nr̃oz
propalauit: emptores nō inueni. Et abbas insultāter increpādo cōuersum: qre
tales occultos defect⁹ equoz reuelasti? At ille. Monasteriū hoc intraui ad sal-
uandā animā meā preciosissimo sanguine ch̃isti redemptā quā maculare p be-
stiam nolui vilissimā. Quo audito abbas obtulit et fortassis p̃siderauit: qđ hic
vir sapiēs p naturā eq̃z dñabat astr̃ et alios fallaces cū fallacib⁹ eq̃s ad fallax
mercatū dirigere decreuit. Et sic ad ppositū fallaces p̃tores et legislatores mi-
nistros pducūt equales. et verbo similr et exemplo constituūt p̃iores. quia scri-
ptum qđ a p̃latis agitur: de facili a subditiis trahitur in exēplū. de ro. Wagne.
de quo pulcre Breg. sup̃ Ezechielē libro. j. omel. xj. post m̃tra. Sed sanguinez
eius dñs de manu eius requireret: quia ipse hunc occidit qui eū tacendo morti
prodidit. In quib⁹ vtrisq; pensandū est quantū sibi p̃nera sunt pctā subditoz
atq; p̃positoꝝ. qđ vbi subiectus ex sua culpa moritur: ibi is qui p̃est qm̃ tacuit

Dicarius. Intelligenti sat est. et fortassis rumi⁹ (reus mortis tenet.
nanti p̃dest. sed dic Innocēti⁹. iij. perit vir inclitus gau-
dem⁹ in dño. Quid enī ad nos fm̃ aplm̃ de his qđ foris sūt iudicare. de diuoz. c.
penl. j. Loz. x. et letemur qđ null⁹ de nr̃o Cōstātiē foro p̃niali tāgīt vl̃ p̃tentio-
so mundi sunt em̃ man⁹ ipsoꝝ sine dolo. Fateor inq; qđ cūcta p mundi climata
sub Romāe eccleie dñatōis obedientia infinite sunt dyocesēs et ordinarioꝝ p̃to-
ria. et possibile credi qđ cōiter vel diuissim p hec vl̃ alia vel forte (qđ absit) in ro-
mana curia tales vl̃ consimiles sunt exor̃sionū tunctiones. aut in via moꝝ talit̃
exorbitantiū discriminia. quia dū propria desunt (put p̃dixim⁹) frequē sequūtur
aliena. vel sine defectu. i. diues rapit quis que sunt minime sua. et lz illa sint cō-
munissima pctōꝝ discriminia. de ipsis tñ horrende dicit Aug⁹. et est reg. iu. li. vi.
qđ peccatum non dimittitur: nisi restituatur ablatum. et nisi taliter fiat non spes

Tractatus de libra.ecclesiast.

ramus q̄ confessio nec contritio: nec penitentia nec absolutio nec indulgētiarū remissio: nunc aut in futurū nulli talium proficiat. de quo plenius scripsisti tu Felix nup̄ in tractatulo de anno iubileo. Sed q̄ tam intrepide largiter allegasti. q̄ frustra legis implorat auxiliū qui cōmittit in legem ac si diceret. In vno reus omnium est reus: vt in reglā iur̄ defleat. Scias q̄ huius integritas regule stat in terminis suis. vt colligit ibidem in glo. Nam certū est si vsurarius agit contra vsurarium non proficit. sed agendo contra symoniacū vel alis criminofum. actio regule p̄cedit. Sic in p̄posito. si in q̄ntū clerici sunt viciosi. p̄terea i sue libertatis emunitate nō sunt defraudandi: nec mutue compēsatiōis tallione cōdem nādi. hoc videt̄ in clerico p̄pter crimē deposito qui nihilominus p̄uilegiatur q̄ ipsum p̄cutiens sit excommunicat⁹. de quo plene de pe. c. ij. li. vj. in glo. vlt. z Archidia. ibidem. Fateor autē q̄ curialium excessus sunt puniēdi p̄ summū vel inferiores pontifices aut ip̄os. vicariar⁹ aut locūtenentiū potētat⁹. Nam dicit Bre. Error qui nō resistitur approbat. et veritas dū minime defensat̄ opprimitur negligere quippe cū possis perturbare puerfos: nihil aliud est q̄ fouere: nec caret scrupulo societatis occulte qui manifesto facinori desinit obuiare. lxxix. dif. c. Error. Quid em̄ prodest illi suo errore nō pollui qui cōsensum prestat erranti. ibidē. c. se. Et consentire videt̄ erranti qui ad rescanda que corrigi debent nō occurrunt. Ibidē p̄ eundē. Et put sup̄ notabiliter p̄tulisti firmit̄ credim⁹ nō dubitandū q̄ p̄sidentes p̄ torporis negligentia aut crudelis auaricie nequitiam scientes z tacendo consentiētes: aut qd̄ deterrimū est participant̄ q̄ plus pro suis patiant̄ subiectis q̄ christus p̄ fidelib⁹ vniuersis. z illorū perpetuo nō erit portio salutis. quia perpetim cum subditis nō volunt satisfācere lesis. celū autem et terra peribūt: verba autē mea nō peribūt. vt dixit christus Math. xxij. et Lu. xxi. et precedentia dixit christi vicarius. z fm̄ doct. finalr̄ celum z terra peribūt. i. occupant̄ per ignem. sicut diluuiū tempe per aquā. z consequēter hic ignis penam p̄donib⁹ p̄actis infert obstinat⁹ sempiternam.

Felix Durus est hic sermo: quis potest eum audire? Joh. vi. Et igit̄ abijcimus opera tenebrarū z induamur arma lucis. ad Ro. xij. Nam dñs spirit⁹ est. vbi autē spiritus dñi: vbi libertas. ij. Corinth. iij. Qui autē p̄sperit in lege perfecte libertatis z p̄manserit. hic beatus erit in facto suo Jaco. i. et igit̄ libertatem nō debem⁹ sperare in p̄ncipibus: in filiis hoīm in quibus non est salus. Nam ex p̄rior p̄dictis sincere rimatis q̄ tantū valent emunitatis ecclesiastice libertates: quātum humane maioritatis potestates. z qui caret hui⁹ potestat⁹ auctoritate. caret hui⁹ libertatis potestate. Et put̄ p̄tractum est: contra potentiores ecclesiastice libertatis iura nulli faciunt honores. z quilibet tñ iuris habet quantū auctorizare valet. Quamobrem obmissis altricationib⁹ de transitorie libertatis p̄rogatiua: sed studiose fruamur eterna: qua scdm̄ Aplm̄ creatura liberabitur a seruitute corruptionis in libertatē gl̄ie filiorū dei. ad Rom. viij. Et cui dñs dederit hanc libertatē: sic est domin⁹ cum eo. Judiē. vj. et tunc nō erimus ancille filij sed libere: qua libertate liberauit nos x̄ps ad Gal. iij. per infinita secula seculorū benedictus. et Amen dixit vicarius.

Finis.

De boni et mali occasione. Tractatus eiusdem.

De occasione damni dat damnum

q dedisse videtur. De quo satis legitur et non in. c. Sicut. de testibus. et doc. ibidem in suis collationibus. Sic enim mater nostra occasione damni dedit per quod totius generis humani propagatio damna miserabiliter sustinuit. ut Benef. j. Sic dyna filia Jacob pulchra nimis: se gentibus pertulit. et oppressa magne cedis occasio fuit. ut Benef. xxviii. Et pulchritudo Bersabee dedit occasione adulterii David. ut. ij. Reg. ij. Sic colloquia prava corrumperunt bonos mores. j. Corinth. xv. Sic a contrario dicere possemus quod est fortissimum argumentum in iure. qui virtutibus occasionem dat: virtutes dedisse videtur. et qui pertulit verborum fideliter seminat: et iniustus de vicibus reuocat: et ad opera pertulit peruenit: nonne virtutes fecisse (ratio vera magistra) sententialiter determinat. Sic paulus et apostoli persequentur et doctores ecclesie vicia solerter extirparunt. et virtute magna virtutes inseruerunt: et gentes ad celos intrare compellendo destinauerunt. propterea tales merito laudantur et exaltantur christifideles. quoniam per ipsos sunt facti summi celorum ciues. et quare non pariformiter laudaremus et superexaltaremus terrarum tyrannos. reges et principes qui quondam sua crudelitatis seueritate: martyres infinitos ad celos perueherunt. imo Judam et pylatum qui pro salute nostra christum in mortem tradiderunt. et per hoc humani generis redemptioni principaliter occasionis causam dederunt. Nam christi natiuitas et humanitas et baptismi serenitas: ac sermonum suorum benignitas et signorum magnanimitas per redemptionis humani lapsus non perfecissent: si illi duo viri et praeter milites christi crucifigores. mortis interitum christo non intulissent. Nunquid ergo laudabimus eos: et persequentur moderni temporis tyrannos principes et platos qui patenter affligunt sibi subiectos. et tales subiecti quemadmodum martyres praedicti in suis tribulationibus fuerint patientes. et prout Aug. dicit in ser. de martyribus. Qui non abhorret eorum patientiam: perueniet ad eorum gloriam. miseria enim putabat dura pati et aspera in carne. quia reuera molestum est. nisi enim esset molestum omnibus: non esset martyribus gloriosum. Hec ille. Immo si subtiliter consideramus: etiam dyabolus est laudandus. quoniam dei creatura et ipsi metu multorum evitant criminum reat. et finem aliquis si dyabolus non esset: clericus non haberet vnum videret. et sic papa cum cardinalibus egeret. quoniam non esset alius per quem populus comminatio ad dandum et offerendum concitaretur. Perpendamus quante bonitatis et virtutis tales tyranni prelati qui persecutores: sunt occasio et occasionis bone quae per motus cooperationes. Nam de tribulatione dicit propheta. Prope est dominus his qui tribulato sunt corde. et humiles spiritu saluabit. Multe tribulationes iustorum: et de his omnibus liberabit eos dominus. et mors peccatorum pessima. et ad dominum cum tribularetur clamaui et exaudiuit me. videlicet ad utilitatem corporis et anime tollendo tribulationes vel augmentando in persequendum salutis eterne. de quo legitur Iaco. j. Domine gaudium existimate fratres cum in temptationibus. id est tribulationibus varias incideritis. Et iste est ignis tribulationis quo dominus purgat illos quos ut aurum et argentum reputat. et tunc gaudere debet homo cum se videt in igne tribulationis positum. ut apostoli qui gaudentes ibant a concilio persecutorum. Unde Bernardus. Consolationes temporales sunt via ad penam et magni mali generant materiam et animam inficiunt. tribulationes enim animam lauant a macula. et scoria peccatorum. Plures enim vincunt in prosperitate deliciarum quam in aduersitate temptationum sed pauciores sunt qui cadunt in aduersitate temporalium et plures sunt qui la-

bb

Tractatus

buntur temporalibus abundantijs. Deus quomodo aliquis probabitur esse tuus ver^o amicus nisi qui p te voluerit aduersa sustinere. Plaz illos filios tuos probabis quos corrigere nō desistis: cū domin^o filium quē diligit corrigit. maledictus filius quē domin^o corrigere cōtemnit. et quāto tribulatio fuerit intensior. tanto magis consolabit dilectus. qz dixit domin^o. Quoniā in me sperauit liberabo eum: protegā eū quoniā cognouit nomē meuz. Clamabit ad me et ego exaudia eū: cū ipso sum in tribulatiōe: eripia eum et glorificabo euz. Longitudie dierum replebo eū: et oñdam illi salutare meū. Inimicos eius induā confusiōe sup ipm aut efflorescit sanctificatio mea. Vñ in vitispatz legi^t q quidaz sener dixit fratribz suis post multa. Ego per singulos dies statui in corde meo: reputans me semp audire hec verba a domino. sustinete ppter me et ego vos quiescere faciam. et adhuc modicū decertate et videbitis gloriā meam. si diligitis me et filij mei estis. ad patrē vocantē reuertimini. sic fratres cogitate q ppter vos multa passus sum et c. Et infra. Celum et terra transibūt. et citius anteqz deus amicus cum suū sine tribulatiōis aduersitate transire pmittat. Hec ille. Hoc celū autē hic et alibi perire intelligit. et nō aliud in q volucres celi morant. et terra que pedibus nostris calcas: que ambo olim aqua diluuij cooperuit in fine diez ignis occupabit. Sicut autē fides sine operibus mortua est et ociosa. Iaco. j. sic tribulatio sine patientia defuncta est. Et igitur quidā sanctus pater in egypto in remotis in exercitatiōe ab alijs solus. et ab alio patre visitatus protulit post multa. Non sum dign^o vt patiar propter deū. nō sum dignus vt deus parcat mihi imo nō sum dign^o vt deus det mihi tribulatiōes. quoniā omnium mūdanzum paciebatur sollicitudines. Unde quidā doctor ait: de melioribz que deus dat in hoc mundo est pati. quod dedit et filio suo proprio: quia sibi nō pepercit. et in hoc viri sancti veriusqz testamēti sunt glorificati. et quanto sol clarior alijs sideribus. sic patientia ceteris virtutibz. Hec audiens quidaz bonus homo vt exercitaret in patientia. contraxit matrimonij sedus cum muliere crudelissima in finem vt patientie pond^o sustineret cum tristitia. sed cū terribilis illa mulier sibi cohabitaret. et mores seueritatis cōsuetos exercitaret. et vir cōtinuo patienter tacendo cōtumelias sustineret. sic demū certandi materiam nō inuenit et afflictia tedio per viri patientiā quieuit. Unde legi^t in vitispatrū q quidam iuuenis simplex monachus quasi a puericia in deserto religiose nutritus. audiens a quodam peregrino fratre fore magna litiū prelia foris in seculo: et inquit ad abbatem suū. Pater: dic mihi quid sunt lites et prelia pnunc extrinsecus que mouētur in terra. Et ait pater. Ecce te docebo. Habem^o vnicam amphorā quā ponam^o in medio. et taliter posita. dicas continuo: hec est mea. et taliter inquit et senior. hec ē mea. Et ait iunior. sum content^o. Et dixit senior. si aliter nō vis respondere. tunc nō poterimus cōtendere aut lites et prelia mouere. maneam^o igitur in bono pacis cū mentis tranquillitate: sine bellorū gentis informatiōe. Sed nūc reuertamur ad ppositum. an ne laudabimus illos qui sue auctoritatis aut plationis sollicitudine vel consilij vl^o promotiōis fauore dederunt occasionē aut occasionis causam psecutionis tristicie vel tribulatiōis. et consequenter venerabilis patientie regulariter subsecuter et signāter innocētibus vt fuerunt persecutores in christo et in sanctis suis martyribz. et videt^o q sic. et nihilomin^o christus et Stephanus orabant pro suis psecutoribz. Sit igit christi actio nostra instructio. Et ipse dixit. Qui sequitur me nō ambulat in tenebris. Et dixit Greg. Ille veraciter caritatē ostendit qui amicū diligit in deo. et inimicū pro

De boni et mali occasiōe

pter deum. Et iterū dixit christus. et hoc habet in regula sancti Francisci. Diligite inimicos vestros et bene facite his qui oderunt vos. Math. v. Sed quoniam haec materia peritis est quotidiana. simplicibus tamē non erit cōtemnēda. Nam dicunt doctores in hac materia q̄ benefacere bonis p̄cise in spe temporalis lucri et cōmodi: non est meritorium. quia hoc nō est gratiosum nec mercede dignum. Math. v. et Luc. vi. Si diligitis illos qui vos diligūt: quā mercedē habebitis? Secundo benefacere gratia accepti beneficij est virtuosus et meritorius: s̄m q̄ gratitudo ē opus iusticie. Tertio q̄ benefacere bonis: vt quia sunt boni et virtuosī est magis meritorium. quia hoc est opus nō soluz iusticie. sed et perfecte amicicie. Quarto q̄ bñfacere bonis: quia amici dei sunt: maxime meritorium est. quia iste est actus p̄fectior amicicie: qui pōt haberi circa proximū propter rationē superi⁹ per Greg. allegatā. Sed nunc dicam⁹ de benefaciendo malis et inimicis sup̄ illo verbo christi Diligite inimicos vestros. In materiali ponātur tales cōclusiones. quia beniuolētia circa inimicos est necessaria. scz velle eis bona gl̄ie et gratie. et illud est necessariū et generale p̄ceptum. Hoc probat per rōnem et glosaz sup̄ illo vbo p̄dicto scz Diligite inimicos. et exponit prout iam dictū est. Secūda conclusio q̄ optare talibz bona fortune. hoc est vt fiant abundantes et p̄speris successibus feliciores: nō est p̄ceptum: quoniam talia simpliciter optare inimico nō tencor per que sibi et mihi noceat. Tertia conclusio q̄ benefacere inimicis in casu necessitatē est p̄ceptū. Hoc probat p̄ illud Ero. xxxij. vbi p̄cipit q̄ si quis occurrat boui vel asino inimici erranti q̄ debeat ad viā reducere. et si inuenerit eos opp̄sitos ab onere: ita q̄ deficerent nisi iuuarent: ipsis succurrere debet. Iuxta illud. Benefacite his q̄ oderūt vos. Quarta conclusio q̄ benefacere inimicis extra casum necessitatē nō est p̄ceptum. Istud p̄bat per p̄dicta et p̄ glosaz sup̄ vbo Qui oderūt vos. vbi dicit q̄ bñ facere est tumultus meritorius vel opus supererogatiue: et nō cadit sub p̄cepto. Quinta conclusio q̄ habere pacem cū inimico si est possibile et honestū: est p̄ceptum generale. Unde apostol⁹ ad Rom. xij. Cū omnibus hominibz pacē habentes. supplē si est possibile. Unde in prelio aut bello publico ex iuris dispositione permissoria per principē in dicto p̄ republica pōt. pater bellare contra filiū: et e contra. et frater cōtra fratrem. prout hec et alia clare scripsi nuper in libro d̄ nobilitate in caplo de bellis et belloz exercitatiōe. Sexta cōclusio q̄ petere vindictā de inimico motu ire: est simplr illicitū. probat hoc p̄ glo. sup̄ illud Qui irascit fr̄i suo reus erit iudicio. Septima conclusio. petere vindictā de inimico zelo iusticie est licitū. p̄batur p̄ cōmunē st̄ilum et obseruantia curie Romane et aliorū cōsistoriorum p̄ vniuersū mūdum iudicialiū cōsuetudinē. et si hoc nō esset. nemo scz curus p̄scueraret. vt legit et no. de iniur. quasi p̄ totū. Octaua cōclusio q̄ petere vindictā ratione p̄pue emende est licitū. ita q̄ oratiōis dominice nō offendatur decretū quo dicit: Dimitte nobis debita nostra. De quibz omnibz tales recapitulatiōes. Primo q̄ dimittere iniuriā petenti: meritorium est ad salutē. vt patet ex iam dictis. sed nō tencor satisfactionē dimittere. Secūdo q̄ dimittere nō petenti nō est necessariū. s̄ supererogatiōis et consilij. Et igitur inimico qui inique me lesit ante occasiōē lesioni dedit. et iuris traditiōes nō seruauit nō tencor sicut prius familiaritatis officia ministrare. de quo pre ceteris clari⁹ scribit Guibhel. durādī qui dicit speculator iuris in rōnali diuinorū sup̄ dñicam orationē: et p̄sertim sup̄ illo puncto. dimitte nobis debita nostra. et ibi conclusio dicitur q̄ cū ecclesia orare p̄ inimicis nemo spernat. sed pro inimicis fidei neq̄q̄

Tractatus

ut pronunc habet in practica contra paganos christifideles psequētes. de āno
dñi. M. cccclvj. ab orientalib plagis violenter irruentes: quos p̄cib christia
noz vidim⁹ in vaginā suam reuertētes. et infinitos gladio n̄ro corruētes. Sic
et Moyses orauit p̄ inimicos suos vīz Amalechitas. Exo. xvij. sic helyas de
volentib eū contēptibilr et in ptumeliā creatoris ad idolatriā trahere dicentes
Homo dei descende: et ait helyas. Si hō dei sum. descendat ignis de celo et de
uoret te et liberos tuos. et ita factū ē. vt. iij. Reg. j. Sic scūs Thomas apls ma
ledixit pincerne q̄ sibi in nuptijs regis violent alapā dederat. quē subito crude
liter leo discerpebat. et eius manū canis ad mēsam portabat. Et sic infiniti ve
teris et noui testamētoz viri et p̄res sancti p̄ inimicos suos crudelr in psequēdo
psenerātes. petiuerūt auxilia dñi et p̄fecerūt. Et igit dixit Dauid ps. lxxv. De
us iniqui insurrexerūt contra me. et synagoga potētū quesierunt animā meam
et nō proposuerūt te in p̄spectu suo. respice in me et miserere mei. Fac mecū si
gnum in bono vt videant qui oderūt me qm̄ tu dñe adiunxisti me et p̄solatus es
me. Sic legim⁹ de scā Anastasia q̄ scripsit brō Erisogono q̄ oraret contra vi
rum suū publicū paganū vt si de⁹ p̄uideret eū in malicia blasphemie perseue
raturū q̄ tolleret eum de medio vt bona sua daret cultoribz dei. Sic quondā
canonici cathedralis Eystateñ dolenter videntes suū episcopū diuersis enoz
mitatibz irretitū: ac ecclie sue similr et clero necnō populo sibi subiecto verbo si
militer et exemplo p̄nitiosum. ex consilio peritoz de capitulo quoz vnus ex post
est factus epus Bixien⁹ tempe concilij Constantien⁹. quod floruit de anno do
mini. M. cccxvj. et odio bono q̄ Dauid iniquis odio habuit. et tñ legē dñi dile
xit. cōuenerunt in vnū dicentes. Si placet deo: misericordit̄ tolā de medio. et
fiant dies eius pauci: et episcopatū ei⁹ accipiat alter. Fiant filij eius orphani et
vxoꝝ eius vidue: quaz multe put cōcubine Salomōis fuerūt. nō sit illi adiu
tor: nec sit q̄ misereat pupillis eius. quoniā dilexit maledictionem et veniet ei.
et noluit benedictionē et elongabit ab eo rē. ac sūmarie canonici prenotati ex
condicto aliquibz in singulari totum psalmū. cvij. videlicz Deus laudē meaz
ne tacueris p̄ annū singul⁹ diebus recitarunt: et illico ante finē anni epus predi
ctus expirauit. Non aut̄ dicim⁹ vt de cetero quisq̄ talia facere p̄sumat nisi pa
tenter inspiratiōis diuine rudimēta p̄cipiat. Nā olim in mōasterio Sublacen⁹
ordinis sc̄ti Benedicti quod distat ab vrbē Romana ad duas dietas vt quasi.
et de eo scribit in. c. Lum ad mōasteriū. de sta. mo. In sup̄scriptiōe. cui olim p̄
fuit abbas sc̄tus B̄ndictus. et per aliq̄ tempa cōsequēter abbates et cōuentus
tante fuerunt religiose sanctitatis. q̄ papa p̄prio motu liberaliter ipsos ab omī
superioꝝ auctoritate: imo a summi pontificis futuri potestate taliter exem̄it. q̄
tantū omnipotētis dei maiestatis dispositiōe subessent. solenniter litteris paten
tibus puilegiauit. sed successu tempis quodā abbate defuncto: cōuentus serua
tis fuandis sibi successorē elegit et talē qui longo tpe studuerat: et p̄pterea mo
nasteriū intrauerat et plationē obtinuit. put obtinuerat. Quo peracto cōuen
tiales diuina p̄fecerūt put cōsueuerūt officia. et de rebus abbatiē ac administra
tionis sue se nihil tanq̄ mortui mūdo penit⁹ intromiserūt. et interea dictus ab
bas inclinātōe maligna p̄uersus mōasterij fructus taliter dissipauit q̄ frēs nec
spiritualr nec corporaliter amplius cibare potuit. et finalr fratres fame cruciati
tantū defecerūt q̄ vir diuinū regularē quoq̄ cultū p̄ficere potuerunt et inuoca
bant dñm et nō exaudiuit eos. Et dixit vn⁹ ex eis. sonat itaq̄ lex impiāl nō suf
ficiūt verba nisi op⁹ est facto. et solerter singulis perpēsis cōuenerūt et summo

De boni et mali occasione

pontifici querelam fecerunt. qui ptunc ipsoꝝ pꝛiuelegia nouit. et se de factis ipoꝝ
rum intromittere recusauit. Hinc reuersis nuncijs monasteriũ peracta referen
tibus. post consilia ruminata diligẽter abbatem in suũ et improuisus caplin vo
cabant et ppetuis carceribus incluserunt. et aliũ sibi competentẽ prelatum pfece
runt. Hanc historiã quidã periti contra summũ pontificẽ videlicet iohannẽ vi
cesimũ quartũ in concilio Constantien depositũ allegabant. et totã ecclesiam ibi
dem p̃sentem pro conuẽtu summi pontificis ptunc inutilis allegabant. Ex his
colligimus q̃ cõtra pꝛincipes et p̃latos inutiles et iniquos et alios deo odibiles
et iniuriosos: deum celũ et terrã cum effectu realiter et effectualiter ac verbaliter
inuocabimus. Sic fecit Judas machabeus. et sic p clamorẽ preces christifide
lium frequẽter tyrannorũ insultus patenter est sublat⁹. Sic tempore Boetij vi
ri venerabilis rex Theoderic⁹ de Botia rome crudeliter arrianorũ pfidiam de
fendens: palã per demones videbat corporaliter deperatus. et Dionisius de si
cilia tyrannorũ monarcha violenter fuit sublatus. Sic nunc ad ppositũ pꝛinci
pale redeamus. et sagaciter ppendam⁹ qualiter pnotati pꝛincipes tyranni simi
liter et pꝛelati tyrannizantes tempib⁹ modernis facto verbo similiter et exẽplo oc
casionẽ damni dãtes effectualiter sibi subiectos fideles clericos siue laicos spi
ritualiter et temporaliter multũ enozimenter damnificãtes. Et quoniã malam ha
bent voluntatẽ quã dñs iudicat. et scriptum est. Voluntatẽ et ppositum distin
guũt maleficia. Et Hieronymus dicit. Tolle ppriam voluntatẽ. et infernus nõ
erit. et igit saluti occasio que per contristatos et tribulatos ac angustiatos i pa
tientia chusti fuerit subsecuta. huiusmodi psecutorib⁹ nõ fructuosa: sed ad per
petui suppliciorũ cruciatus pernitiõsa. et hoc maxime propter damnorũ paupe
ribus seu diuitibus violenter illatoꝝ et ablatorũ et non restitutorum immo non
recognitorũ damnabiliter nocumẽta. Patet igit ex omnib⁹ predictis quomodo
bonis et malis: amicis et inimicis sit benefaciendũ. et opus occasionis et opera
tionis tyrannorũ persecutorum et p̃sertim iniquorũ iudicum et p̃fectorũ sit lau
dandũ vel vituperandũ. Unde bonis benefacere et reddere bona pro bonis est
omniũ hominũ benegatorũ. s; bonis malefacere et reddere mala pro bonis: il
lud est proprie malorũ. Et sunt illi de quib⁹ dicit Salomõ Sap. ij. Opprima
mus pauperẽ iustum et nõ parcamus vidue. nec veteranos reueremur canos
multi temporis. sit autẽ fortitudo nostra lex iusticie. unde tales pessimi sũt pau
perum oppressores. innocentũ condemnatores. et iusticie p̃uaricatores. quibus
diceb. Ve vobis qui dicitis malum bonũ et bonum malũ. et fm Gregori. hoc ve
non est aliud nisi ppetue damnationis periculũ. De quo plenius in collatõe cõ
tra iniquos iudices scripsi singulare compendium. Audiuim⁹ aut sepe p̃latos
nequiter similiter et p̃sules et nequius iura p̃lationis psequẽtes. ita q̃ ex vno ex
inconuenienti sequant actus peiores. Unde nuper vacãte cathedrãli quadã ec
clesia. et dum de p̃sulationis tractareẽ materia et doctores sacrorũ canonũ sui
iuris producerint documenta. inquit vnus imperitus sed de potiorib⁹. Obmit
tamus iuris vestri subtilitatis intricamenta et eligamus illum qui receperit nu
mero maioritatis vota. et hic per collusionis tractatus desideria quorundã si
bi nouerat adherentia. et prout fuerat condictum: ita electionis negotium fue
rat celebratum. Nam quidam nobilis amicorũ potentia machinatione sinistra
p̃fectus fuerat. et peritorum scientia salutaris et iuris canonici facultas succu
buerat. De quo proprie le. et no. in. c. Quia propter. de elec. Et quoniã in electio
nis forma p̃latorũ sepe p̃gitos: imo in medio cõcilij Basilien. in electione ep̃i

Tractatus

Basilienſi Frederici perperitiores fuit erratū. Idco mgr̃ Wandugottus olim de electione valde notabilē cōfecit tractatū. z cōsequēter p ipm̃ vel alios doctores solēniter glosatū. Uñ quondā in simili casu dixit quidā doctor puerorū in grāmatica dū vidit iurispitos in sua decipi diligētissima p̃ctica. Hodie donatus meus p oēs sex declinatiōes casus in nri p̃sulis electōe habuit curiosissimū iuris p̃ncipatus. Nā noiatuus magnificētie nomē generosum p̃p̃ osuit. Senitū⁹ genealogie p̃sapia mirabilr̃ insigniuit. Datiū⁹ simoniace p̃uitatis marisū p̃iū largiter p̃palauit. Sz accusatiū⁹ conscie habuit remorsum. sz p̃ multitudi ne pugnatiū nō p̃ualuit. Vocatiū⁹ vociferādo aurib⁹ inculcādo singulorū clā et palā nō dormitauit. Sz ablatiū⁹ oēs scrupulos cordiū auferēdo violēter p̃bellauit ac si diceret. Fiat p̃ rōne volūtas. que p̃ nūc potēter si saltē de iure vel facto potēs est effectualit̃ z experiēter toti⁹ mūdi videt̃ fore maioritas. z super vtriusq; iuris dictamen ip̃ius dñat̃ maiestas. z vt frequēter scripsim⁹ contra potētiōres: iura nulli faciūt honores. ff. de a li. iū mu. cau. fac. l. iij. Sz sūmarie hic p̃latus de q̃ p̃mittit̃. talit̃ qualit̃ electus in h̃ mūdo preualuit. sz fruct⁹ ṽentris sui multiplicatus ip̃ius p̃tutes p̃palauit. sz qm̃ bellox̃ actus cūctorū hucn⁹ q; finis coronauit. sed qd̃ iniriū z finis sit illi⁹ p̃sulis nouit ille q̃ cūcta p̃esciuit Sz nunc ad p̃positū q̃ occasione damni tā p̃nitiosissimi dedit: nōne damnum dedisse videt̃. dū indignū digniori rōnibus p̃dictis z cū sex casib⁹ p̃notatis tā violenter p̃fecit. z exinde corp⁹ largit̃ refecit z dānationis p̃unas apud iferos ardētiōres sibi cōfecit. z hoc terribilit̃ ille sensit dū in salutari suo ania ei⁹ defecit. Unde legitur q̃ quidā monachus sinceritatis simplicitate cōuolut⁹. quoniam vidit impiū superaltatū sicut cedros libani. z iniquos in terra deū celi nō recognoscētes multipliciter exaltatos dilatatos z felicitatos. sz bonos iustos et eos quos dñō iugiter seruiētes. suisq; cōtinuis obsequiorū seruitijs z mādatis obrēperantes ab illis iniq̃s oppressos: despectos et supplātatos. nouit igit̃ q̃ in ditione dei cuncta sunt posita. z q̃ talia nequaq̃ fierēt. cū etiā passer de tecto nō cadat z pilus de capite tuo nō fluat nisi dñe p̃missionis potētia disponat. z igit̃ i amaritudine anie sue clamauit. in toto corde suo aduersis tribulatiōib⁹ z angustijs multipliciter p̃plexus. O dñe inquit taliter facis q̃ nemo diligit te. quoniam diligētib⁹ te: in nullo te videmus p̃cere. z miserabiliter nō desinis affligere. z affligentib⁹ videris p̃sentire. Et dicit canonū auctoritas. Per tuos vicarios videlz summos pōtīfices tanq̃s ip̃e p̃ se dixeris canonizata. q̃ faciētes z p̃sentientes pari pena puniunt̃. quis est q̃ dicat. Quare fecisti hec oia: cuz de manu tua nemo possit eruere. Aut quis arguet te de p̃ctō. sz p̃prie quēadmodū alij potētes seculi potēter irruis z nulli paup̃erū tuorū misereris. nec eos sublimabis. et igit̃ murmurare me p̃pellis tanq̃s tantorū malorū violenter occasione dederis. z dānum dedisse videaris. Cum aut̃ idem monach⁹ huius sui spūs intricationis insul⁹ animo mirabilr̃ reuolueret. z mor⁹ h̃mōi mutuo dimicātes p̃pescere nō valeret abbatis sui cum sincere p̃fessionis z p̃tritionis cōuolutionis sui animi bella denudauit. Dñe abbas vir desideriorū z prudens p̃ncipaliter sue murmuratiōis et impatientie tollere volēs. murmuratiōis viciū in tabernaculis suis patrū in deserto murmurantiū penas p̃posuit. z q̃ p̃pterea dathan et Abyron terra viuos deglutiuit. vt Numeri. xvi. z p̃ hec et alia pietatis remedia p̃ vinū z olcuz vulneratū ad paciētie stabulū p̃duxit. Unde legit̃ in gestis Romanorū p̃ senatū descriptis de impatore Bayo q̃ pro nobilib⁹ z armigeris suis grāde festiuitatis conuiuiū z certū diē disposuit solēniter in terra sua p̃comisatū. et dum mltis

De boni et mali occasione

diuersis quoque pparamētis hoc fieri disposuerat. Ecce die p ipm prefinita et ali
quibus sequētibz. celū cui nō poterat impare pluuiarū nimīū similiter et grandi
nū choruscationes et mugitus tēpestatis terribilr pduxit. et impatoris psumpti
onē taliter arrogātis penitus impediuit. vnde grauiter impator cōmotus bellū
concitauit et indixit contra celū. et ipm clamorose defedauit vel diffidauit. et cō
uenientius cunctis armorz gentibz tanqz ad pugnā pparatis et pperantibus in
vnu et ad sonū tube similiter pariter miserūt tela sursum cū importunitate ma
gna. que violenter reuerſa fuerunt et infinitos de populo pstrauerūt. Sile legi
tur in cronica triptita de iuliano cesare qui dicif apostata. qui iesum nazarenū
dudū mortuum et sepultū diffidauit. et suos fideles per bellū publicū terribiliter
inuasit. et dum telo letaliter confixus de vita desperaret. sanguinez pprium ma
nu sua collegit. et aduersus celū tanqz cōtra xpū iactauit. et ait. O nazarene tu
viciſti. et sic dānabiliter expirauit. Sic de pluribz alijs legim⁹ qui cōtra dominū
fecerunt murmuratiōis insultus. Unde factū est in diebz nris in ciuitate bono
niēn. qz quidā armiger tacillis ludendo totā substantiā pdidit. et ira puocatus
ad ecclesiā sancti Petronij pperauit. et ad imaginē brissime pginis infantulum
iesum gestantis in marmore sculptā iuxta portā et extra ecclesiā et eius murū pa
tenter eminentē gladiū irreuerēter infixit. qui mox sanguinē cruētādo diffudit
et iste sceleratus illico corpore disparuit. et qz diabolus cum corporaliter anima
quoque coniuncta surripuerit nemo dubitauit. Hec igitur imago signis clauit.
et clerus ibidem illā imaginem intra ecclesiā predictā ad altare certum sibi dis
positū solenniter reposuit. quā sepius iniquitas mea prospexit. et hec quantū d
murmure dicta sufficiunt. Sed de huius vite diuitū ac iniquoz ac preserti pre
sidentiu. psperitatis iocundo successu dicere cum iam dicto monacho compell
mur et lamentabiliter pro quotidianis distributionibz querelas importūe quo
que necessitatis aggredimur. O domine nunquid ego solus sum qui contra te fle
bilis querele mouer lamentatus. Sicut Boetius predictus contra fortunā su
os mouebat fletus. Ecce qz plures et innumerabiles oppressi per maioritatis po
tentioris magnanimitates in hoc singulis diebz angariati iugiter eiulantes et
si te propter altitudinis castri celozum conuincere non sufficimus. nec testium
multitudine prosperari speramus. causas animarū nostrarū et paupertatis nre
disponere corā tua matre misericordiaz misericordissima virgīe Mariā quere
lose lacrimabiliter non celsamus. Hos enim te diligentes propter te mortifica
mur tota die. estimati sum⁹ sicut oues occisionis. et si dixeris. Quoniam hec for
sitan mala propterea patimur quoniam peccauimus tibi et mandatis tuis nō
obediuimus. nec te prout debuimus sinceriter et deuote dilexim⁹. sed in hoc qz
si reatu mundus stat quasi vniuersus. Attamen iusti puniuntur et impij florent
prosperant et gaudent. vt dicam cū propheta. Ecce ipsi peccatores et abūdan
tes in seculo obtinuerunt diuitias. et dixi qz sine causa iustificauī cor meū et la
ui inter innocentes manus meas. et fui flagellatus tota die. et castigatio mea
in matutinis. Prout hec et alia Florentinus videlicet pauper henricus metri
ce prosequitur potentiam Frederici primi imperatoris de domo ducum sueuie
nati et per suos aulicos canes mirifice persecutus. sed christus cuius misericor
die non est numerus. cuius responsionis deliberatio non est mora neqz punct⁹
tibi respondet qz toti⁹ querelam similiter et pces gliosissime nre mris nō despi
ciā. s3 mīaz et iudiciū de me cātātā nō relinqā. et igit ppende sic dilexit me pater
et ego dilexi vos. nō est discipulus sup magistrū. si mundus vos odit scitote qz

Tractatus

priorem me vobis odio habuit. et quoniā pater me⁹ celestis mihi filio suo vnico et dilectissimo nō pepcit. sic caritas increata mihi dilectisq; meis pcere nō decreuit. Hanc igit dilectiōis legē caris suis in vtroq; testamēto largiter demonstrauit. Ecce ioseph filius iacob futurus dñator egipti a suis fratrib; fuit veditus et a muliere mala diffamatus. et demū carcerali pena mācipatus. Esayas ī nocens serra lignea secatus. Hieremias in vtero sanctificat⁹ inimicorū lapidibus fuerat obrutus et concremat⁹. Ezchiel crudeliter excerebratus. Daniel in lacum leonū protectus. Job patientissimus humani generis inimico crudelissimi me traditus. Thobias senior pñs operib; instans fuit excecatus. Similiter et sū marie noui testamēti legimus amicos dei fideles fore passos ineffabiles martyriū detestabiles cruciatus. Et si dixeris nūc habeo quod volo. Si audem⁹ dicere hoc est quod deploro. Vbi enī dicunt nō est deus eor; nō est salus ipis ī deo eius. Prout olīm filij israel subsannabāt gētes et arroganter dicentes. Vbi sunt dñj eor; in quib; habebant fiduciā de quorū vicimis comedeāt adipēs et bibebant vinū libaminū. surgāt et opitulent^r vobis et in necessitate vos ptegāt. Et put p̄diximus pungunt indignāter et collisis dentib; infremunt. Propter h tu dñe paucos habes amicos. quoniā cōtinuo tales videm⁹ indignanter angustiatos. Sed christus tibi rīdet. O frater mirifice ppēdas tā breues fuisse martyrum et aliorū tribulatorū et afflictorū corrosione penās in paciētie corona perpassas. et nunc ipsoꝝ tribulationis glorie consolationes fore ppetuas. et econtra tortorū tam breuissimi tempis infelix solaciū similiter et momētaneuz. et iō istis diebus et semp eorū tortura hic incepit et durat duriter nunc et imppetuuz. Vbi fm Augustinū. Vni⁹ hore pena crudelior est omnib; penis quas vnq; hō passus est in p̄senti seculo. Licet martyres diuerso fuerint cruciati tormento. Ecce sanctus Bernardin⁹ frater minor nunc nouiter de anno dñi. M. ccccl. canonisatus cum suis fratrib; quandā ciuitatē in italia pmāsiu⁹ per noctē intrauit. et primū prout consuevit ecclesiā maiore visitauit. et quoniā ordinis sui locus nō erat quidā ciuis potens ipm cū suis socijs gaudenter suscepit. et dū in cena suo more post sibi competētis cibi refectionē p salute animarū deuorā faceret collationē et hospes in multorū sibi vicinorū similiter ibidē illi⁹ fratris amore cōiuuātium p̄sentia: consternatus animo suspirāter ait. O dñe pater biennii est et vltima q; frater meus in hoc loco potēs et abundās sine liberis est defunctus. et ego successor suus. quid p salute suades anime sue sum factur⁹. Et Bernardin⁹ inquit. Pone digitū tuū ad flāmulā exil' hui⁹ candelē p̄sentialiter in mēsa lucētis prout fecit. et mox ardore cōtritū digitū retraxit. et itez Bernardin⁹. Pro quāto auro vel argēto velles p horā vnicā hui⁹ ardoris igniculum sustinere. Et hospes. Nō p toti⁹ mūdi auri et argēti thesauro mihi vellē talis penā luoris innimere. Et itez Bernardin⁹. Pone digitū denuo. Prout posuit. et nulli⁹ ardoris dolorē p̄sensit. Hinc Bernardin⁹ in eaveritatis sinceritate q̄ te flāma tal' pmū cremauit. et te secūdario nō pturbauit. ita veritas de fr̄is tui statu p me tibi resferēda te nō latebit. Ecce fr̄ tu⁹ mortu⁹ ē in grā. qz virā terminauit cū magna cōtritiōis āgustia. s; qm aliq̄s sue potētie ppollētia mltiplr dānificauit et nō satisfecit. et igit mltū crudelior flāma q̄ hec pñs. hacten⁹ ipm cōculcauit. Et exēplū posuit. Flā h i tra nra naturalr et artificialr vn⁹ ignis ē alio calidior. sic vna pena apud inferos videtur alteri terribilior. Flāz hic p̄sens ignis cādele vix acū liquefaceret. sed alius artificialiter qui incudē incum ferreū et i gentē cōsumeret S; si fr̄em liberare voluer^r d factatib; suis p ipm d̄relict⁹ et p te possessis oib;

De boni et mali occasione

per ipm qualitercunq; lesis satisfacere put nouerfestinater quonia periculum
terribile videt. In mora igit no tardabis. et hospes. dic queso d dispositioe aia
ru in inferno positaz tormeto: et ait Dic ppha ps. clviij. Sic oues i inferno positi
sunt: et mors depascet eos. Na ouis aial stultissimu: qm si fuerit i domo successa
igne pstituta. apertis hostijs fugere nescit. et vix effugata reintrare laborabit.
sic in inferno danati. stolidissimi sunt et mal' obstinati. ita q de tali tormeto do
mo exitu cōtemplari nō pnt his contrarij sunt q morant in vite eterne palatio
vbi vita sine morte: et dies sine nocte: ppetuo videt pmanere cū phenni gaudio
de qbo gaudio vix et gaudioz prio. ineffabil' doctorz frequē fit scripturis et ser
monibz collatio. Hospes aut tanq; psonalr cernedo penas purgatoz pulerit
omia q locut' ē Bernardin' p defuncti frs sui salute fidelr cōpleuit. et cōsequē
ad stricte religionis mōasterij. relictis oibz: obfuantia se subiugauit. et sic occa
sione magni boni: hic frater Bernardin' feliciter pmonit. De pmissis igit oibz
et singul' collige: q si gaudio celoz ad bñfaciendū te pnunc nō coartant crude
les saltē pene dānatōis eterne: te tuis visceribz pterreant. Sed occasio damni
dānosissimi dānabilr impentiaz. s. tempe et pnciose ingruit. vt pprie paganoz
tempe pdictoz christifideles psequentiū p Henricū modernū epm Constantien
et p totā sue dyocesis parrochia pullulauit. qz irreuerēter sine frontis rubore con
cedit id qd sue pmissiois occasioe diut' inoleuit. et vt patrē sequat sua ples. et
occasio sua put xpi actio iuxta Greg. sit nob instructio: ac pbo silr et exēplo sit
suoz filioz frequē imitatio. Nam public' suoz clicoz pcubinat' put suipsius
a nullo corrigi hūani generis impio. et hui' occasioe nō emendat s; instaurat et
detestabilr corroborat in despectōis pceptū summi veri qz pontificis dñi nri Je
su xpi. cui' corpis sacratissimi p suoz ministroz cōtemptū p hoc debonestatur
et vilipendit. et sacroz canonū auctas pphanat. Na hmoi pcubinat' macla tan
q; mulier pstituta p lenonis nequitia. p pciū sāguinis. i. pecunie mulctat. et ini
quitas sup iniquitatē cumulat. et sic p patronū turpitudinis q nouit crimē vxor
viliter dissimulantē nephas aggrauat. sic pcubinat' crimen. pcubinari' cū pcu
binis in crimie cōmunicatibz. et cū platis dissimulatibz. et p psequis cōsentienti
bus. et occasione tanti damni pstatibz: neq; rite penitētibz et ad tēpus quosq; pec
care nō pnt piculosi expectatibz. nō p horā vel diē aut annū. s; eterna l'r p ignis
eterni tremorē dānabunt. put de h latius nup in tractatulo pmo de anno iubi
leo circa mediū tractaui. cum peritoz psilio in q conclusi q crimē cōcubinat'
vsq; ad finē continuatū etiā in continētia cōseruatū p desperatōis crimie mul
tis iuribz et rōnibz euidentē cōprobat. Aperi igit oculos tuos et vide qm dans
occasione tanti dāni qntū execrabilr dānificat et dānatur. et psertim tales et si
gnanter illi qui auctis diuine ex successionē Petri pncipis aploz maiestatis cō
missione tanq; vicarij christi locumq; tenētes. p sanctorz qz canonū statuta ad
corrigendū nō ad fouendū strictissime vident deputati. et reddituri sunt de fa
ctis pphs. rōnē in diē ire calamitatis et miserie. in q miserabilr fuerint sine curia
litatis verboz. platiōe reqsiti p eū q iudex est nunc misericors. et extunc miseri
cordie discors. damnatis vecors. et nobis pie penitentibus sit nunc et semp per
incarnate misericordie pietatē cum pacis plenitudine concors. Amen.

Finis.

De emptiōe ⁊ venditiōe vni⁹ p Viginti Doniam patenter accusacionis et

q excusacionis cōmertiū in paradiso. Primo per Adam ⁊ Euam pa-
rentes nostros apud dominū miserabiliter sumpsit exordiū. sic si-
monia ⁊ vsura. sorores. filie videlicet ingratitudinis per peccatum
sue matris sui criminis excusant contēdendo reatum. Nam simonia dicitur. quia
quādoq; filius meus clericus sufficienter beneficiatus. ⁊ duob; vel tribus be-
nificijs que de iure simul habere potuit munitus. put legi⁹ ⁊ no. in. c. De mul-
ta. de pben. volēs amico aut clerico paupculo facere misericorditer magne gra-
titudinis effectū. disposuit prout decuit q; idem clericus vnū d; suis beneficijs
habuit. sed audiam⁹ quid experientia rez magistra pduxit. prout scriptum est.
hostem semp emit qui furem de cruce redemit. ita q; homo liberatus de mortis
articulo suū redemptorē gratanter nunq; recognouit. sed odio persecutus ama-
rissimo in talem deseuit. ⁊ quoniā talia tam frequēter sunt visa. cogitabat ille
qui beneficia plura possidebat. vendam beneficiū. et extunc emptor siue sit gra-
tus vl' ingratus nō faciā de ingratitudinis vitio questionis aut mentis cōsili-
ctus. Sic similiter dicebat vsure filius. Mutuauī pecuniā meam paupculo
miserabiliter indigenti necessario. vt cōmendarer apud illum qui dixit. Jocu-
dus homo qui miseret ⁊ cōmodat disponit sermones suos in iudicio: quia in
eternū non cōmouebit. Psal. cxxj. quia iuxta Grego. opus misericordie hic et in
aliō seculo remunerabit ⁊ sola misericordia comes est defunctor. sed audiam⁹
quid matris nostre videlicet ingratitudinis opeatur obsequiū. q; scriptū est. Si
quid cōcedis: vix rehaebis. et si rehaebis nō tam bonū: si tam bonū. nō tam
cito. sed si tam cito: perdis amiciū. Et dixit ppheta. Mutuabit peccator et nō
soluet. Iustus autē miseret ⁊ retribuit. Ps. xxxvj. sic Thobias senior Babelo
in captiuitate babylonica mutuauit argenti certa sub cyrographo talenta. sed
rehabere nō potuit quousq; filium suū Thobiam iuniorē cum lamētatiōis fle-
tu legauit. sed largitor omniū bonorum ipm largiter remunerauit. vnde his et
alijs motus hōmō diuitijs munit⁹ suā pecuniā pauperib; nō cōmunicauit. qm
vidit q; mater sua: videlicet ingratitudo naturalis incunctāter inclinatiōis no-
mā ppalauit. et vt de materia sterili fructū produceret q; in archa stricte reclusa
marcesceret. Sic vsura p infinitos hucusq; subtilitatis et machinatiōis mo-
dos simbrā dilatauit. de quib; sufficiēter vel insufficiēter sunt iura et sanctorū
doctorū rudimēta. quib; omnibus dimissis: quoniā breuitate gaudent moderni.
attendam⁹ de nouissimis. Nam certū est q; vendere et emere tam in nouo q; in
veteri testamēto fuit licitū ⁊ cōsuetū ⁊ summe necessariū. et vt dicūt iura: licuit
contrahentib; se decipere: tamē non vltra dimidiū iusti precij: de q; sufficienter
scribūt summisit. et pserim Joh. in suma confesso. Similr a tempe Siluestri
pape et Cōstantini impatoris licitū fuit clerico. prout pri⁹ laicis: emere fruct⁹
redditus ⁊ puent⁹ de terrarū possessionib; areis ⁊ domib; p monasterior ⁊ ec-
clesiarū ac bñficioz foundationib;. e quib; pūc quiete viuebant serui dñi. obse-
quijs diuinis vacantes. ⁊ q; liberaliter hmoi fruct⁹ pro stipendio diuini sui cul-
tus ⁊ nō p elemosyna aut i elemosynā comodosē recipient. ⁊ se sibiq; mīstrātes
exinde nutrirēt: put i veteri testō de decimis ⁊ pmitijs: sacerdotes ⁊ leuite visi
sunt persenerantes. Hoc igit fruct⁹ q; fruct⁹ ⁊ c. emi pnt et perpetue persistunt.

et venditione.

prout patet p antiquoz libroz: registroz: rotuloz: cirogphoz: et instrumentoz scripturas. q olim mltio leui⁹ ac min⁹ et min⁹ emebat vni⁹ argenti marche cens⁹ sus q pntib⁹ nris tpi⁹ sic etiā de aureis aut florenis seu mensura de terre fructib⁹. Sed q scriptū est. Tantū valet res quātū vendi pōt. et distingue tempa et concordabis scripturas. vnde videt⁹ ples p nūc vinetes q census vni⁹ floreni seu ducati ppetu⁹ sine cōditiōe redimēdi p viginti florenis aut ducati vendebat⁹ et emebat⁹. sic proportionabil⁹ vendebat⁹ alioz fructuū cens⁹. repitur etiā in dictis scripturis q valde p minori q p viginti: puta p qndecim aut paulopl⁹ vel min⁹ vendebat⁹ aut emebat⁹ precio. Sic etiā cōparatiue de marcharū argenti ponderibus. sed quia scriptū est. Ars crescit: vita decrescit. labitur hora. Item vsus et ars docuit qd sapit omis homo. Et igit homines diuersarū cōditiōnū diuersimode se nutrire volētes. vtz ille p laborū vultus sui sudores. ali⁹ his dimissis p rerū mercatiōes: aut p alias mūdi negociatiōes. ali⁹ libere vnde viuāt: put nobiles habent suozū fructuū possessiones vnde sumūt. vt q quieti⁹ viuāt fruct⁹ perpetuos aut ad vitam cōparant. ali⁹ vendūt census perpetuos aut ad vitā alicui⁹ homis de suis possessionib⁹: quoniā cum prompta pecunia plus pficiunt. seu debitis vsuris apud vsurarios publicos obligatione taliter sunt grauati. q cū pecunia prompta possunt faciliter restaurari. Item videm⁹ patenter q cum auro et argento monetato. et cū pecunia monetata magne sūt mercationes: prout olim beatus Bertholdus de ordine minorum Ratispone defunctus inter suas dixit reuelationes. venient dies q pecunia et moneta erūt mercationes. et protunc sunt illi mali dies qui seculorum precedunt fines. Ecce aperi oculos tuos et vide nōne de presenti sunt taliz puerfarū machinationū reuolutiones. Vnde prout pnotauimus. antiquozū cessat venditionis et emptionis vsus. sed aliū imminet cū certo moderamē cursus. et cum ambaz partiū volūtate interuēit fidel⁹ p⁹sent⁹. put dīc reglā iur⁹ volēti nō fit iniuria: l3 sepe p volūtates mutuo cōmittāt crimia: vt sunt fornicatiōes et adulteria.

S3 nunc redeundo ad propositū questio-

nes formem⁹: et eaz. qntū intellect⁹ sinit solutiōes. Dic q emit redditus vnius aurei seu floreni perpetui pro viginti florenis et facit venditori gratiam vt cum ad pinguiorē fortunaz venerit: pro tanto redimere valeat. Querit vtrum talis non peccet et illud licite fieri valeat? Respondet: si ipe talis emptionis aut contractus emere talē censum perpetuo fuit de vsu et consuetudine emere pro tanto videlicet viginti florenis. et si tunc facit venditori grām vt pro tanto redimere valeat: hic laudand⁹ est: quia facit venditori misericōdiā. si aut rōne tal⁹ p⁹ditōis adiecte min⁹ soluit p tali censu. tūc vsura est: quoniā querit subtilitat⁹ vsu vt liberius recipiat fructū de pecunia mutuata sub emptionis et venditiōis practica. Sed hunc rigore iuris aut legislatoris qui dixit. Mutuum dantes et inde nihil sperantes. Luce. vi. intellige q sint de consilio et non de pcepto. sicut illa verba. Vade et vende omia que habes et da pauperibus. Lu. xviij. Nam si qd mutuatur amico vel vicino aurum vel argentū: vinum: oleum vel frumētum. et ex inde sperat amoris aut similis compensatiōis emolumētum nō videtur peccare. imo prout narrat Jo. an. in mercurialib⁹ q quidam in comitatu Bononiē villanus concessit pecunias aut frumentum suis cōvicaneis qui largiter restituerunt. et autūnali tempe ipsi gratiarū actiōes cum liberis munerib⁹ bñficiū mutui recognouerūt. et diuersos sibi fruct⁹ obtulerunt. et vtiq⁹ qui largius proz

De emptione

pinabat seu offerebat sibi carior apparuit et cōcludit cum alijs doctoribz quos nominat: q̄ ille villanus vsurā non cōmisit. qm̄ penit? fuit incert? si vicin? illaz beniuolentiā recognoscere voluit. S; dicūt aliq̄ q̄ fuit vsura mental'. sicut dē de simonia mētalī. sed hec sunt faciliē emēdatōis. S; ad ppositū reuertēdo dicam? q̄ rigore supradictū (vicz vñū florenū p̄ viginti cū cōditiōe p̄dicta cōpere rare sit vsura) temperat ecclia q̄ scit z tolerat. put scit decimas a iure phibitas ad man? z possessiones aliq̄ru; laicoz puenisse. sed a tanto tēpe p̄scriptas cui? initiū nō est in memoria hominū. sic similr scit: nō solutionē decimaz p̄ totam quasi italiā. z principalr in vrbē vbi iura creuerūt canonica. sic ad ppositū. hec venditio z emptio videlicz viginti florenorum vt soluat vnus. est pro republīca z vtilitate cōi. p̄ sapientes h? seclī tā salubriter. sagaciter ac prudenter rimatis z equanimitē lancibz eq̄libz ī statera rōnis ponderat?. q̄ hic p̄ctus omibz homibz z ambabz partibz cōiter est fructuosus. z tam liber z volūtari? q̄ q̄ vult talr p̄here ad p̄trahendū p̄ aliū nō sit angariat? nisi culpa p̄pria aut penuria superuenienti aut iprouisa. puta p̄ terraz p̄lia. aut irruentis ignis aut aq̄ seu sterilitatis incōmoda violēter ingruētia. Hoc aut vtilitatis magne cōmodū mouet eccliam ad tolerandū. imo dū nuper vicz de anno dñi. M. cccc. xviij. et citra in concilio Cōstantien? z primis t̄pibz in concilio Basiliē vbi p̄tiores mundi in vtroq; concilio p̄gregati fuerūt. et hui? contractus p̄ditiōis naturā radicē viderūt. licet aliq̄ theologi p̄dicerint. maioritas tñ doctorz vtriusq; iur? z multoz in theologia p̄fessorz pualuerūt. z hui? p̄ctus cōditiōnē illelam p̄miserunt cū sit micissim?. z publicis vsurarijs amarissime suos debitores cruciantibz. vñ deatur fore dānosus. de q̄b olim sc̄i p̄res petebāt vt ex vsur? z iniq̄tate redimeret aīas eoz dñs. Et seq̄tur p̄nter q̄ in fortē tales census cōputadi nō sunt nec alicui? restitutionis.

Sed nūc querit. Si hmoi census aureoz et p̄sertim vñi? aurei seu floreni sic ante tempa iuxta tempoz cursus p̄cio: puta. x. vel. xv. aut pauloplus vel cū solēnitatibz debitis cōparat?. z sic p̄mansit sine p̄ditiōe. put desup sunt littere patentes: aut instrumētoz vsus. s; nūc valor hmoi census creuit. put p̄ mittit. an ille q̄ tales census habuit a suis p̄genitoribz vel mōasteriū aut ecclia seu bñficiū a suis p̄decessoribz. an de p̄nti teneat sibi formare scrupulū p̄scie. qz olim vendētes z ipsoz heredes vellēt redimere tanq̄ grauati iuxta ritum t̄pis nunc currētis? Dico q̄ sine p̄scie scrupulo tenere p̄nt. qz put p̄dixim? res p̄nt tantū valuit. Exēplū de domo in villa vel vico p̄stituta modicū vtili: q̄ emit p̄ precio vili. s; de villa sit opidū. z p̄t nundinas ibidē exercēdas illa dom? cum area sit in triplo p̄ciosior. sed p̄pterea emptoz venditori nō ē obligator. Sic ad p̄positū: qui olim emit hmoi census p̄ maiori p̄cio q̄ mō sit vsus salu? ē. et nulli tenet de fructibz p̄ceptis aut p̄cipiēdis: nūc aut posterio?. Et si q̄s silr p̄nūc vt sa/nior sit in p̄scientia: qz supabūdās cautela nō nocet. tales census emit vicz vñū florenū p. xxx. vl pl? vl min? vt ipse z sui successores ī corpibz z rebz p̄petuo salui sint in p̄scia. aut verisili? in rex abundātia: vt ipsoz liberi: nepotes z successores legitimi in bonis tēpalibz sint stabiliores. venditor nulli de recepto vltra cōem p̄suetudinē tenet. sic neq; emptor: aut si heredes si p̄ maiori p̄cio ī posterū tal' census annu? emerēt. qz sic Hemroth dñ edificauit turrim babel quam p̄ maiestatis dei oīpotentiā stabilire p̄sumpsit. sic hmoi supabūdāter diuites qui in bonis tēpalibz nullas patiūtur ncēitates: faciūt hmoi p̄ctus vberiores. Nam nūp quidā plebe? ex hereditaria et successione bonoz paternaz mirabilr dicit?

et venditiōe

et p̄nter infirm⁹: z qm̄ liberos nō hūit sub velamēte testamēti inaudita: cā mortis largissimā donatōz p̄fecit. z si vnicū filiū habuissz: vnū q̄drantē vix dedissz ad instar olim rustici ditioris de villa paracissimi cui vacca moriebat. de q̄ tristis tristabat. z quā viuā nō dedisset paupibz mortuā donauit lupis atqz canibz. Sic ad p̄positū abundātes diuites: erogates z supabundātes facere p̄nt donatiōes emptiōes. cōpatiōes. z vēditiōes. sz qm̄ vt frēq̄ntē p̄cia sunt incertissima. z q̄s p̄ certo dicere p̄t p̄ciuz z valorē emptiōis aut vēditiōis cēsus p̄petui vni⁹ floreni aut duoz vel plūz fore vel manere posse p̄petuū cū vēditio vel ēptio sit momētanēa: z solutio p̄petua. z momētanei ad p̄petuū nulla sit cōpatio. Et igit cōuenientē dicā cū lege canōica. nō singloz affectōe res ē estimāda. sz tm̄ valz res quāto vēdi p̄t. z sic affectōes hoīm sunt dissiles: qm̄ sunt q̄ aut incertitudo h⁹ p̄ciuz vitz emptiōis census vni⁹ floreni certi⁹ possit cōsiderari aut incerti⁹. nā q̄ añ centū ānos emit cēsus vni⁹ floreni: ille emptor z sui successores iā receperūt centū florenos: z h̄ certū ē. Sz q̄ hodie emit incert⁹ ē q̄nto tpe recipiat: qz dicit aplūs. nos sum⁹ ad q̄s fines sectoz pueniēt. ac si di. Nos sum⁹ in vltima etate quā p⁹ q̄nqz p̄ores: h̄ est an aduētus xpi orthodoxi posuerūt. Et nulli dubiū nos sum⁹ primiores finibz secti q̄s xps suis discipul⁹ reuelare noluit q̄ illi q̄ añ cētū annos h̄mōi cēsus cōpauerūt. Vñ nos merito iā viuētes p̄ miori p̄cio emere debem⁹ d̄ p̄nti. qz nra p̄petuitas n̄ durat nisi vsqz ad fines sectoz q̄ nob primiores sunt q̄s mortaliū cūctis vnqz fuerūt. Vñ tales p̄nter q̄ h̄mōi cēsus vitz vni⁹ floreni vel plūz vsqz in īfinitū añ centū ānos emert. meli⁹ mercatū habuerūt q̄ q̄ modernis tpiū cōparauerūt. Vñ nota q̄ in iure etiā vtroqz differētia maḡ videt̄ int̄ p̄petuū. etnūz. sempitēnū. z eūm. Nā p̄petuū attribuit cunctis mortaliūbus z etiā corruptibiliū. z dicim⁹ p̄petuū vicariūz ecclie parochial⁹. z hec vicaria tm̄ durat ad vitā hoīm. sic dānam⁹ clīcūz vel religiosūz ad p̄petuos carceres. z tm̄ hū durāt tm̄ ad vitā hoīs illi⁹ sic dānati. z sic de plibz alijs. Sz alij termini vitz eternū sempitēnū z eūm cōiter applicant ad dīne maiestatis mysteriū attū nihilomin⁹ nullā cōpationē facim⁹ de momēto vitz ad nrm̄ p̄petuū desup qz oīa vendūt z dāt paupibz. sunt etiā q̄ nō tm̄ bōa sz etiā corp⁹ libez tradunt in p̄petuo paupertatis z obediētie z dei futuri obsequi. z sic sp̄ put dic̄ lex bono melior reperit. Sz sunt etiā q̄ manēt i diuitijs suis a p̄gētoribz suis a tāto tpe cui⁹ initū nō est i mēoria hoīm: vt p̄sertim sunt generosi z antiqz z ab antiqz veri nobiles. z dūmō viuūt cū decētis honestatibz: legalitatis z p̄bitatibz modulo p̄durare cōsueuerūt vsqz modo. Sunt z plebei. mechanici. rurales z de domo rusticana aut tugurio locoz seu casaliū institorz. p̄pagati: z suis diebz vltra nobiles: imo vltra comitū aut baronū aliqz facultates ditati. z vehemēter subito quoqz recenter in oīm gentiū amicatiōez elenati. sz his nō p̄tenti sz tm̄modo diuitiaz interpellatiōe z n̄ alijs meritis militatiū insignijs decorant. q̄ q̄ndā d̄ militari p̄genic p̄creat⁹: z i bello publico p̄ strēnuos act⁹ inclitis solēnitatibz cōferebat. Zal igit dictoz diuitū z militū stat⁹ p̄cernit. Itaqz hō p̄tūc viuēs ipoz paupertates z diuitias videbat: ac silt̄ corūde filios aut nepotes in paupertatē recidinatēs patēter p̄cernebat. qm̄ olim antiqz p̄ experiētiā ptulerūt dicētes. de male q̄sitis vix gaudet tertius heres. Sunt aut̄ altronomi silt̄ z geomantici naturatē hoīm sincere p̄pendētes z ei⁹ futuri stat⁹ p̄ditiōez practicādo demonstrantes. Et nūc ad p̄positūz redeam⁹. diuites depauperāt. paupes elenāt. z h̄ ex natural̄ industrie inclinatiōis q̄z in auariciā ptelatōe. aut ex demonioz reuelatōe put sepe legim⁹. qm̄ dyabol⁹ thesauros nouit absconditos. z illū q̄ seipm̄ sibi

De emptiōe

corpe et anima tradiderit et interdū p̄prio sanguine cartam in testimoniū signaue-
rit. mox et illico p̄ ip̄m demonē dicitur fuit. *Exēplū de h̄ hēm*: nā n̄r̄s t̄pibz q̄dā
paup̄ plebe: diuitijs t̄m̄ creuit q̄ opidū et castra ex mutuo pignore possedit. hic
morit̄ in terra n̄ra. et p̄ suū sacerdotē ad opa miscōie et deuotōez sollicitat̄ r̄ndit̄
transibo q̄ trāsire debeo. et sic obmutuit. ac si diceret. *Fecim* pactū cu3 inferno
et. Hos igit̄ et alios p̄nūc et ab antiq̄ p̄currētes casus in publico p̄ceptū dñi p̄
dicātis officio iustificare penit̄ nō possum. s̄ i secreto iudicij p̄sistorio. i. p̄fesso
rū arbitrio: singlarit̄ singlos sigillatim discutiām. Et nūc ad p̄positū redeam.
S̄ qm̄ vt p̄z i dicit̄ p̄cilys p̄ lateranē seu nicenū aut Vienneū. cū nō m̄imis
et als p̄ mundū vn̄uersuz de h̄mōi p̄ctibz: vicz vni p̄ viginti fuit dubitatōis et
nō īmerito general' scrupul': alijs dicētibz put de x̄po qm̄ bon' ē: alijs nō: s̄ se
ducit p̄l'm. et sic hodie videt̄ dubiū put de p̄ceptōe v̄ginis gl̄iosissime p̄ mille
annos et vltra fuit hesitatū. et de h̄ p̄ maiores mūdi doctores fuit disputatū. et p̄
sc̄m̄ Tho. de aq̄no ad vnā p̄tē p̄clusū: q̄ int̄ theologos nō minoris est p̄cij q̄
Innocēti' aut Hostien'. Bernard' parmenf. Alan' seu Iohes thetonic' aut
Jo. an. int̄ iurisperitos. S̄ qd factū ē. Thomas cū suatibz succubuit. opinio
aut̄ alioz p̄ decretū summi p̄ntificis et p̄cilij Basiliē p̄māsit. Puto t̄m̄ q̄ aū di-
ctū decretū nulla partiū suis opiniōibz peccauerit. et itez ad p̄positū. Nā sc̄ptū
est. In his q̄ dubia sunt qd̄ certū ē eligam'. vt te. et no. i. c. Iuuenis. de sp̄o. Est
autē certū et mitius: imo rōne verisimil' qd̄ a mltis fuit. qm̄ integz ē p̄silū quod
mltoz sentētijs cōprobat̄ p̄rudētiā. Ecce nē b̄ndicite dñm: q̄ hāc opiniōez p̄ do-
ctoꝝ hui' mūdi put p̄mitit̄ p̄tē tenuit maiorē et ad obfūatiā deduxit vberiorē
que obfūatiā tal' est q̄ ipsam p̄ntifex summ' et p̄ntifex dyocesan' et suoz officia-
liū auct̄ia apex et suoz statutoꝝ artifex scit et tolerat. et nec general'r nec special'r
reprobat hoc idē toti' germanie p̄ntificiū et platoꝝ cet'. Hinc eccl̄ie maiores
et miores et mōasteria. ciuitates. cōitates. vniuersitates. vrbes et opida: q̄z sup̄
positoꝝ et p̄sonaz vtriusq̄ sexus i infinitū mltiplicat̄ innūerabil' est numer': q̄
cōtinue tales p̄ mltōz ānoꝝ cursus tenuerūt p̄tract' et actiue et passiue tales sine
scrupulo practicauerūt act'. et si nō fuisset h̄mōi p̄ct': mltōz stat' fuisset destructe.
Quis est q̄ doctor. p̄lat'. pastor aut curatus v̄l sacerdos puatus q̄ os ponat i
celū: et tot aīas in et̄ne mortis p̄fundat periculū aīq̄ audiat summi p̄ntificis v̄l
concilij general' decretū: Nec obstat q̄ summus p̄ntiar' in Romana curia aut
penitentiarius mior: suū int̄ponit edictū: q̄ fortassis Romanus aut lombardus ē
in q̄z p̄uinitijs hic p̄ctus ē inauditus. s̄ als vsuraz p̄fictus ibide cōis: ē acer-
bissimus et q̄tidianus. Dic̄ aut̄ Oldradus cū doc. secuz cor. q̄ in q̄cunq̄ casu
causa v̄l p̄positiōe publica put fuit i p̄sistorio pape p̄sonal'r p̄sidēt' cōclusio p̄p̄e
doctoꝝ varietatē. p̄rietatē. ac aduersitatē videt̄ dubia. Iudex auctē sua p̄pria in
hoc dubio seq̄ p̄t illa q̄ sibi in iudicādo vident̄ securiora. Sic olim emanauerūt
decretales sex̄ti lib̄i et Clemētinaz p̄stōnes. vt dic̄ Jo. an. in p̄ncipijs q̄si singu-
laz suarū glosaz. ex eo q̄ antiqui doc. et p̄f̄m̄ Inno. et Hosti. et p̄les alij in cer-
tis casibz fuerūt sibi mutuo p̄dicentes. et h̄ nō est nouū. Nā p̄ singlos dies iuris
causidici et aduocati sunt discordes: et in h̄ fm̄ Breg. peiores sunt demōibz q̄ sp̄
sunt cōcordes. Nec obstat put loquūt̄ aliqui q̄ papa et eccl̄ia tolerāt loca p̄oꝝ
st̄tuta et m̄lieres p̄st̄tutas. q̄ meretriciū nō ē p̄ctm̄. Si errāt corde. qm̄ hec in-
ductio de iure nō p̄t p̄sistere. Nāz in veteri et nouo testis meretriciū p̄ p̄cto fuit
tentū et reputatū: et int̄m̄ q̄ eccl̄ia p̄ mulierculas p̄dicare nō p̄sump̄it. q̄ nemo
de ipsaz p̄cto dubitauit. licet p̄ republica et vt maiora euitarent̄ crimia. qm̄ nō

et venditione

potest hñe quilibet vxorē suā ppter fornicationē s; tolerauit put frēqñt nutriuñ
canes mordaces s; lupos mordaces. Et igit impator ipsis pstituit pñlegia
donauit vt nō sub pñā capis ipaz hitatiōes aut ostia violenter rūpe pñumat.
Attēdam? at sincer? vt in pñdictis pñtib; tā cōiter z vñl ac rōnabilr introducti
nō intēuiat fraus aut dol? q; si daret cāz pñtui n̄ valeret pñt i foro pñcie pñcu
tand?. z nō tñ in ill s; etiā in sacratissimis pñtib; vicin matrimonio spñali et
carnali put i sacroz ordinū z bñficiōz collatiōe z religiōis pñfessiōe. z sic de plu
rib; alijs. Nā vt notat iura vñ pñt emptiōis aut vñditiōis fieri pñt sine pctō. z
igit statuit scñs Francisc? vt sui frēs careāt omī moneraz pñcio z viuāt de pure
labor z elemosyne cōmertiō. Et sūmarie in his z oib; tot? mñdi cōtractib; ri
tib; morib; actib; z gestib; scñi doctores z p singlos dies in domo dñi et alibi
pñdicantes sufficiēter ponūt differētiāz distinctiōes. z si nō sp sunt cōcordes vt i
pposito nñ pñcipali nō ē nouū. Nā z leges: canōes: z decretles vident sibi ple
runq; cōtradicentes vt pprie videt in hñ notabili. c. Vñstra. de coha. cle. et mu.
cui? pñtute qdā clicos pñcubenarios i sacerdotio pñstitutos nō tñ dñāt: s; audie
tes ipsoz diuina tāq; mortāl peccātes suis fmōib; pñturbāt. z mñs iurib; z rōib;
pñbant vt dic Ray. eo. ti. in sum. sua: z secū mñti doc. cōcordāt. s; pñs sunt in cō
trariū. z cōciliū Basiliē hñc cōcertationi finē iponere voluit s; n̄ pñfecit. s; re
uerēdissim? pñr z doctor Cardinal camaracen? z cū co cācellari? studiū Parisiē
duo vñri tāq; lumina mñdi hñc rigore de audietib; diuina pñcubinarioz publicoz
pñt n̄ gloriozis rōib; reiecerūt. s; cōcubenarios publicos clicos bñficiatos vt in
sacris ordib; cōstitutos. z maxie religiosos cū cōcubinis in pctō criminali ipsis
cōcantib; z vsq; i finē cohātib; etiā ppñt seniu aut votū nō cōmuscētib; z cō
tinentiā stricte fuātib; nihilomin? ponūt tales i statu dñatōis z de sua salute
despatos. z ipis tñ valz cōfessio z pñia: sic vsurarijs vsuraz cōtinuātib; z talit
decedētib; z adulteris sñl pñtinuātib; adulteriū z cohātib; Et ecce nup tpe
conciliū Basiliē quidā apostata religiosus in hitu clicali cōtra cōcubenarios
quētes collegit. z in dyocesi Buxien? z pñtim circa fluuiū Arsalim pñtra clerum
publice pñdicauit. z rusticos pñ suos curatos cōcubenarios talit cōcitauit q; nisi
nobiles z pñter ip̄s se int̄posuisset rustici clerz extermiascent. S; iste apostata
habitu mutato tāq; medic? venit ad Thuregū z pñter cōcilio Basiliē pñtat?
et miserabilr put meruit tractat? z i ordinē suū vicz wilhelmi demū reintrus?
Et nūc ad pñpositū. Si tñ in arduo salutis aiaz ac piculi general articulo z mul
tum terribiori iā pñnotato. vt le. z. no. in dicto. c. Vñstra. de pñcubiaris. z pñsertim
et spālir de ipsoz diuina audietib; officia qñz ifinit? est nūer?. z de tali articulo in
iure sunt clarissimi textus z antiqz scripturaruz z hoim vsus. z nihilomin? sñlet
ecclia z eccliaruz pñfectura. z qñ n̄ taceret puat? doctor vel clic? pñ suos fmōes
publicos: d̄ tā pñtinuis mñtiplicatis cōtractib; totā germaniā. sñl z hoies in ea
manētes tā generalr z spālir tangētib; z viciosos act? qñz in hñ z alijs contracti
bus sunt pñs in suo iudicio puato pñgruēter cōrrigeret z emēdaret. Rigor igit
iuris talis obseruet q; iusticia nō ledat. sed mediū tenuere beati que ē equitas
fm Ansel. et illa gloriificet. facit? em de miscōia qñ de rigore reddim? rationez.
S; in oib; z singul pñmissis humilr me submitto correctioni sinceri? sentiētis
In christo dñō nño Amen. Et parcāt mibi legentes hñ opus collatiōis scñptuz
in loco solitudinis nō fulcito libris. sed tñ munito benignitate saluatoris.

Finis.

cc 2

De ſectibus qui obſtagia dicunt. ⁊ vul-
gariter Biſel nuncupantur.

De quod apud nos nouū eſt in tem-

pore: nō eſt nouū apud eum qui condidit tempa: ⁊ ſine tpe hz oīa.
vt dicit Proſper equitanie? pſa. xli. S; nos qui viuim? bñdicim?
nouū qđ nō fuit pri? vt. vii. q. j. Non aut. cū pcor. et igit cōpetent
appellam? teſtm nouū qđ hodie manet apud nos ⁊ añ dies ānoz mille ⁊ vltra
fuit initiatū. ⁊ vetus teſtamētū apđ nos ātiquū: qđ apđ hebreos dī modernū.
hinc p̄tinetē dicim? nouū cuiuſdā p̄tract? adinuētōis modū cui? añ ducētoz
annoz vel q̄ſi t̄pis ſpaciū nō habuim? ſollicitudinis artē vl? yſum. Apparet aut
talis calliditat? nouitas. qz nllō iur? vtriuſq; aut doctoꝝ ſeu ſcribaꝝ eius ſcruti
nio ipſi? rotunde (put mihi videt) pure deſcribit curialitas: aut p̄boꝝ ſignifica
tionis vocabulo decernit determinata ſubtilitas. nec latinoꝝ p̄mordialr poſiti
uozū et̄himoloꝝ aut ſagacitas. ſed vt narrāt h̄ſtorie fuit inuēta talis exactōis
acerbitas p̄ q̄ndā illuſtrē Berchtoldū ducē caringie ad quē fuit ſc̄pta q̄ndā de
cretal vicz Venerabil. de elec. vt p; in ſupſcriptiōe. ⁊ ipſe fuit vicari? general p
germanā impatoꝝ Frederici ſc̄di. put in ītegro eiufdē decretal patz. Introdu
xit aut h̄mōi p̄tract? et̄ecutionē patēter in odiū p̄tuc nobiliū in alemania ſupe
riori degentiū: q̄ necē filioꝝ ſuoꝝ effectualr machinati fuerūt p̄tuc in ecclia So
lodoreſi. et inibi in choro ſiml vna tūba ſepultoꝝ. Dicit aut tal p̄tract? mēdica
to ſuffragio aut accōmodo cōpetent? vocabulo obſtagiū et giſel ī noſtro lin
guagio. Non eſt autē nouū in latinoꝝ ſcriptis: inoueri? in corpe n̄ri iur? vulga
ria ponere vocabula. vt p; in. c. vnico. de vita ⁊ ho. cl. li. vi. et in Cle. j. de reli.
do. ⁊ p̄ſtim vbi deficiūt grāmaticoꝝ p̄ba. vt de accu. Accuſati. cū pcor. Vñ dic
lex. ff. d. p̄ſcrip. p. q. plura ſunt negocia q̄ vocabula. ⁊ dic Hiero. in plogo ſup
eccliaſticū: qz deficiūt vocabula etiā apđ hebreū. vñ n̄ro vulgari cōmuſſimo
dicūt letz vñd recht. inueſtit? vl? alteri? rei reuolutione: qđ nunq; p̄rie reperi in
grāmatical? latina vocabuli deſignatōe. Et igit ad p̄poſitū redeundo: ſideiſſo
res in h̄ p̄tractu ſilr īp̄oprie dicūt obſides. licz aliter exponat vt ecce. nā obſta
giū put expōit de arbi. expoſita. in glo. vl. ⁊ de iureiur. ex reſcripto. in glo. j. dī
dū liber hō obligat: nō vt ius p̄ſtituat in eo tanq; in pignore qđ mobile ē ⁊ ven
dit ⁊ diſtrahit multipl: vt patz. C. ⁊. ff. de diſtrac. pig. p totū. ſ; vt detineat hō
vt fiat id qđ p̄cūt: vt puta dū par fuerit inter p̄ncipes aut vniuerſitates diuer
ſaz p̄feſſionū. vicz chulſtiāos ⁊ paganos vel alios: int̄ homies in ſe mutuo nō
cōfidentes vna partiū ponit filios vl? cognatos aut agnatos ſeu alias p̄ſonas
notabiles in p̄tatem alteri? aut metu mori? aut incarcerationis infligēde ī p̄ſoas
talr obligatas vt fuerūt inuiolabilr fides p̄miſſa aut par et trāquillitas ⁊ illi qui
talit̄ exponunt in obligatōis vincūm dicunt obſides. vt in dicto. c. Expoſita. et
talit̄ Jonathas accepit filios p̄ncipum regiōis gentiū obſides. ⁊ poſuit eos in
arcē in Hierlm in custodia. vt. j. Dacha. it. ⁊ ita poſit. iij. Reg. xiiij. ⁊. ij. Pa
ralip. xxv. Sic ſilr h̄m? accomodatū vocabulū de qđā ſagittarioꝝ ferramēto
ſeu eramēto. poſt oīm phoꝝ quondā p̄fundiffimas indagatōes nouit̄ inuentū
et eſt vas illud mōſtruoſum qđ ſalpetra cū ſulphure ceteriſq; p̄tinetiſq; recondit̄
et ignis. p̄uocatiōe fulgurizando frangorē horribil? ſonit? emittit. ⁊ quīs maſſe
lapidis ſeu metalli velociffime pond? violēter euomit. ⁊ dī ficto modo p̄ixis vl?

qui obstagia dī.

bombarda. put de hoc plene scripsi in libro de nobilitate. c. xxx. quia tpe pmoꝝ grāmaticoz latinoꝝ nō erat h op^o aut instrumentuz in hūane discutionis modulo. nec Vegeti^o de re militari. nec Aristoteles ad Alexandꝝ magnū fecerunt mētionē de h p dīgiose dispositōis machinamēto: l3 als desīguerint de plerisqꝝ p citamētis belloꝝ fmōe largīssimo. Et nē redeam^o ad ppositū: z h^o exactōis talis est casus in italia: tamē non vītat^o. z igit ipm scribam^o sermone lucidius.

Casus. Quidā comes obligatus ex iusta cā cuidā nobili viro in mille aut mēses: z ponit certos fideiussores cū tali pacto fidelr p fidē pmissio. q si comes nō satisfecerit in die statuto. q extūc ipse comes solus vl comes cū fideiussoꝝibꝝ aut fideiussores sine comite put elegerit creditor. equites vl cāstres l pedestres veniāt ad hospitis publici māsionē in loco notabilr descripto aut assignato: et ibidē maneāt z alimētū moderatū z specificatū recipiāt z nō recedāt de tali loco villa vel opido aut ciuitate nisi creditor pncipal voluntate. z talr p fides suas pslitas maneāt qusqꝝ suo creditori z hospiti de dānis debitis expēsis et impenſis p ipm comitē fuerit plene satisfactū. Itē deficiētibꝝ aut decedētibꝝ aliqꝝ bus de dictis fideiussoꝝibꝝ aliqꝝ reponāt. z in hac obligatiōe manebūt comes et creditor z sui heredes z successores z in īfinitū put hec z alia incerta silr z cōsuetā forma ponunt notabilr in cyrogpho desup pfecto. z sigillis debitoꝝ pncipalis z fideiussoꝝis munito solēnt descripto. Et tal casus pꝛie practicat^o ē his diebꝝ in opido Solodoroē p comitē palatinū rheni z ei^o vxorē ex vna p duces Sabaudie pꝛ nō solutionē dotis rōne dicte vxorē sue q ē nepes dicti ducis zc.

Quoqꝝdem casu pertinet intellecto: talis oritur questio Utrū creditor aut fideiussores taliter dictum comitē soluere negligentē grauantēs: in expēsis z impēsis teneant ad restitutiōz damnoꝝum talr illatoꝝ. Et videt distinguēdū. Et pꝛmū loquit de pncipalis creditoꝝis cōditione. et apparet si alimētū talr sumpsit p se z suis in domo tal hospitis et extra habitationē suam z vltra fortem z summā capitales q sit vsura per vsure diffinitionē: fm Hoffr. eo. ii. qui dicit q vsura est quicquid forti accedit. alle. xliij. q. iij. Pleriqꝝ. Vel fm Hostien. Usura est quodcūqꝝ solutione rei mutuate accedit ipsius rei gratia pactiōe interposita: vel hac intentiōe habita in cōtractu: vel exactione habita post contractū. Uñ in dicta diffinitione dicat quodcūqꝝ. quia quicqd sit illud: z quodcūqꝝ nomen ei imponat: siue illud cōsistat in dando vl faciendo: vsura est. Et concordat frater Asteñ. li. iij. eo. titu. s. j. vir notabilis ordinis minoꝝ. p Henricū boijth multū recōmendatus. Et huius ratio est quia vltra sortē erigit. vt. xliij. q. iij. Usura. z. c. Pleriqꝝ. sed pꝛsens hec exactio est hmōi: vt patet. quia propter nō solutionē z negligentia comitis creditor z fideiussores capiūt alimentū. z sumpt^o satis pꝛciosos per dies plures: pro quibꝝ sumptibꝝ aliunde foluerēt debitā z mltiplicatā pecunie sūmā et vtiqꝝ hos sumpt^o z expensas hnt vltra sortē cū dāno debitoris: z iactura vnde delictz comitis. ergo videt q talis exactio sit vsura. imo visum est sepe q hmōi sumptūū z expensaz accumulatio se vltra sortē pncipalē in duplū vel triplum vel qdruplū: aut vltra se dilatarūt. z in h videt expient q ferotius omni vsura rio hmōi exatores pcesserūt: put frēqnter vidim^o q creditor abundās debito rem talē als indigentē vel pauperē z inopem: et impietatis fomite ac austeritatis crudelitate radicatus dissipauit. z ad egestatē extreme luorē hūane miserationis: naturalisqꝝ cōpassionis mansuetudine relegatis exinanīuit. z ad instar

De octibus

sarracenorum contra fideles immanitatis seueritate patrata desinit. Et ultra perpende: et imo videtur quod creditor talis plus committat quam simplicem rapinam vel usuram dum ipse cum fideiussoribus ad hoc per ipsum inductis immo compulsis facit huiusmodi exactionis acerbitate. ut legitur et non. ff. de ser. cor. l. j. ubi persuadere est peius quam facere: et a fortiori compellere est plus quam persuadere. Unde dicitur Archidia. quod plus delinquit qui facit alium delinquere quam qui ipse per se delinquit. de heret. c. ij. li. vi. i. glo. iij. et ibidem allegat multas rationes et rationum rationes et iura. et ratio est: quia ad peccatum suum peccatum alterius in suis accumulatur. prout qui virginem seducendo procat: aut prostitui procurat. prout colligitur ex iam dictis. et patet. ff. de ritu nup. l. Palam. §. Venocinium. cum concor. et sic patet in proposito. quod si in hoc mens creditoris persistebat. extunc totum quod sibi per se et fideiussores acquirit ultra sortem est usura. et per consequens tenetur ad restitutionem imo videtur dum creditor simpliciter utitur pignore. ut videlicet si pignus foret vestis. liber. domus vel area peccat. ut dicitur lex. ff. de furtis. Creditor. alius incipit Si pignore. Et fortiter sic et gravius peccat si creditor comitetur ad ineundum tale contractum per carceres. minas aut terrores induxit: prout sepe contingit. aut alius circumueniendo deceptis. et extunc deceptis et non decipientibus iura subueniunt de re. pmu. Cum vniuersorum. cum concor. in glo. prout hec et alia clarius in experientia videre possumus quotidiana.

Sed nunc vadamus ad contraria

Per que probatio et probationis inquisitio et inquisitionis promulgatio patenter erit optima. quia per oppositum nesciunt omnia bona. ut lex. et non. viij. q. j. Sciendum. Unum clare videtur si creditor sinceritatis pietate motus aut gratuito titulo. aut honesta causa ut videlicet ex dote et donatiōe. propter nuptias: aut propter redemptionem captiuorum. vel ex oppressorum reuelatione: sine usurarum prauitatis contumelia in huiusmodi contractus executione processit. et consequenter sine dolo et fraude. et in finem ut comes debitor principalis tanquam contumax puniatur de iniuria creditori gratiose taliter illata. propter non solutionem debite pecunie et utilitatem debitorum patenter conuerse: non peccat. Immo videtur quod homo liber pro debitis incarcerari potest et detineri usque ad satisfactionem. ut non. in. l. j. C. qui bo. ce. pos. et in. c. ij. de pig. et ita seruat in totius ytalie terra. et etiam pater potest filium obligare et etiam vendere in maxima necessitate. ut videlicet famis. C. de pa. qui si. distrap. l. ij. §. non uxorem. ut non. Lar. in. c. Non est. de spon. sic parentes vendiderunt puellam in siel angustia ut biberent. Jobel. iij. in pn. Hunc redeamus ad oppositum. est enim in veritate magnam ingratitudinis vicium in debitore qui de re gratiose sibi concessa aut mutuata ex iusta causa: vel alius sibi libere credita. immemor accepti beneficii non satisfacet creditori. unde pertinenter dicitur quod ingratitudo sit maximum vicium. ut lex. et non. liij. dist. Qui ex familia. cum concor. De qua dicit Bernardus. Ingratitudo est ventus vrens siccans sibi fontem pietatis. rorem misericordie fluentis gratie. unde non inuani dicitur quod ingratitudo genuit usuram et simoniam. hoc est quod recipiens mutuū vel beneficium ab amico vel socio fuit ingratus. unde cogitat abundans in bonis vel beneficiis. ut de cetero fructuose et sine rerum suarum sterilitate pecuniam vel beneficium alteri vel aliter conferat: a quo fructus utilitatem reportare valeat: unde posuit tibi possum. Veniit ingratus: pariter cum simone senus. Et propterea dicit propheta psal. xxxv. Mutuabit peccator. id est mutuū recipit peccator et non soluet. iustus autem misereatur et retribuet. Unum quod gratiose pie

qui obstagia dicuntur

tatis opus est. et amoris indicium socio mutuare. put Thobias fecit Sabelo tempore necessitatis sub cyrographo et notatim instituit. ut Thob. viij. Sic viciose turpitudinis et ingratitudinis est execrabile prodigium tempore locoque dum potest debitor non reddere et benignitati vices non rependere. Tunc ad propositum principale et optime videtur quod in odium non soluentis hic exactiois modus bene videtur instauratus. ut sit pena et non usura: soluere rependereque negligentis. Sic in odium et penam negligentis et non vigilantis proceditur prescriptio que utique concernit rei aliene fore detentio et detentor securus est. finito tempore prescriptiois. prout de hoc plene no. Jo. an. in mercu. super regula iuris possessor male fidei. li. vi. et hoc sicut in usucapionibus ubi emens rem mobilem alienam bona fide. et possidet per triennium sine impedimento erit dominus. ut in ista. de usura. §. j. et ij. et ideo dicitur lex ultima in ff. de annua excep. quod si desides homines et sui iuris contemtores. odiose exceptiones apposite sunt. de quo copiose scripsi in libello de consolatio inique suppressionis. Propterea damnum quod quis sua culpa sentit: sibi et non alteri debet imputare. Et sciendi et consentienti non sit iniuria. Ibidem. et quod semel placuit amplius displicere non potest. Ibidem: quia illi debitori placuit taliter contrahere cum creditore cum patris. ut in themate. Unde notabiliter ponitur in diffinitione ipsius Hostii. de usura. videlicet licet ipsius rei usus gratia. et hoc ideo dicitur. quod si non gratia usus: ut in penitus casu. i. consumptionis. sed loco pene apponitur talis exactio sine fraude et sine dolo malo ac abusione non est usura neque peccatum. ut patet de arbitrio. Dilecti. xij. q. ij. Fratritas. Et huiusmodi contractus (put alij) ex pentione legis accipiunt. et ita fuerunt nisi de iure improbantur. ut le. et no. de depo. c. ij. et in glo. ij. Propterea videtur magna differentia inter usuram et penam. quia usura datur ratione certi spacii temporis. videlicet mensis aut anni. C. eo. si. in autem. et hoc. et datur ut fors non soluat. sed potius ut fors solutio differatur. ut de usu. Consultuit. sed pena non datur secundum spacium alicuius temporis sed put partes inter se pueniunt. de pe. Constituitur. dat etiam quod non sit quod puenit: ut hic in casu nostro. et quod non soluit quod debet. de arbitrio. Dilecti. et maxime dum propter huiusmodi penam taliter acceptam creditori nihil accrescit. ut notatur ex predictis.

Sed queritur

Quid erit si creditor taliter constituitur est quod si debet carere debito destruitur est. et si debitor debet soluere desolat est? Puto dicendum put inquit Inno. iij. ad quandam cardinale aplice sedis legatum in. c. Hic. de usupal. si oportet ut vel nos vel tu ex hoc negocio pfudamur eligimus potius te pfundi quam nos et c. ac si diceret. Semp tibi primus esto. quod magis tenemur nos diligere quam alium. Nam quisque regulam diligendi a seipso recipit. xxij. q. v. Si non habet. et alij agris tuis sitientibus. alij irrigandi non sunt. C. de serui. et aq. cum concor. Unde possum mihi pfulere cum dono alteri. ff. ad. l. acq. l. si quis sumus. in fi. que lex vult quod non tenet de damno si quis iusto metu ductus intercidit vicinas edes ne ad eum ignis pueniat. Et glo. ibidem ponit pfusus. Nam tua res agitur: paries dum primus ardet. Et neglecta solent incedia sumere vires. i. potentiam dominandi Et licitum est vigilare cuilibet pro comodo suo: licet in hoc alteri pfudicet. ff. de his que in frau. cre. l. pupillus. C. de postulatio. l. ult. Secus est de pfectis. ut dicit Breg. moralium. xxvij. c. xxij. quorum est huius mundi pcupiscetias non habere. alieque na non petere. propria non tenere. laudes huius mundi despicere et c. Et quis est hic et laudabimus eum? Ecclesiastici. xxxi. sed hec pfectio nihil ad nos ratione penitus pertinet. Nec locum habet illud Lu. xj. Dimitte nob debita nostra. sic et nos dimittimus de bitoribus nostris. Sed ultra procedamus in principali. et est veritas quod si creditor et etiam fideiussores in expensis factis circa alimentorum ethibitionem nimium delicate

De contractib⁹

aut alia modū solitū aut cōsuetū excesserint. et sine rōnabili causa locupletari voluerint cū iactura aliena. qz talia alimenta sumenda ppercerunt proprijs expensis in domo sua faciendis. et cum iniuria debitorū locupletiores apparent et lucra reportant: restituere tenent. vt patz C. de vsuca. p. eui. l. vlt. aut alia per odium processerint. aut aliter circa rem gestam excesserint. prout in his sagax confessoris discretio indagare poterit. et non dubitam⁹ talem creditorem in foro conscientie ad damnoz taliter illatoz restitutionē teneri iuxta regulam iurū libro. vi. Non dimittit pccm zc. Et hec de creditore principali sufficiant. in finem vt alij nobis magistri sententias suas corrigendo congruēter apponāt.

De fideiussorib⁹ aut

qui improprie obfides dicuntur quid dicemus attende. qui cōmuniter et more solito et consueto coacti per creditore principalē et per fides pmissas amoniti locū intrant sibi deputatū iuxta litterarū desup confectarū tenores: et apparet qz si quis pmissit vel iurauit grauare vel ledere primū suū qz nō teneat facere cū iuramētū nō sit vinculū iniquitatis zc. de iuriur. Quanto. cū pcor. Nam qui cūqz iurat aliquid turpe vel contrariū legibus: et maxime de diuinis: seruare nō debet. vt. ff. de le. j. Si qz inquilinos. in fi. sed lex dīna et hūana volūt qd tibi nō vis fieri: alteri nō fac. ij. q. j. Primo semp. in fi. et ppe hī put xps inquit Lu. vi. et Math. vij. Omia q vults vt faciāt vob hoīes et vos facite illis. imo iuramētū nō est euandū si vergit in interitū salutis tpalis. vt le. z no. in. c. Si vero. de iuriu. Sed triū videt qz h iuramētū vlt ista fides fuari pōt sine interitu salutis eterne ppter cōtumaciā debitoris. Nam nō dicat inuitus qui ppter voluntariā promissionē vrgetur ad pmissi solutionē. xij. q. ij. quicūqz. ij. Nam si obligatio pncipal nō valeret. vt patz sup vsuris. nihilomin⁹ tū si iuramētū vlt fides interuenit: seruāda est. vt de iureiu. Debitorē. et de in h casu inter fides prestatā et iuramētū non facit differentiā. vt in. c. ij. de fideiuss. cum concor. Unde dicit glo. ij. Insti. de obli. vt enim bones visibilr funib. sic homies verbis ligātur intellectuallr. et ponit psum. Verba ligāt homies: thauroz cornua funes. Et igit vidz de fideiussoribz dicendū put p dicit⁹ de creditore qz si alia sine dolo et fraude pcedūt in hmōi contractibz. nō tenet de damno talr illato. Nam dū quid aliqz inuitus facit: pot⁹ dicitur pati qz facere. vj. dis. Testamentum. et que ab inuitis fiunt nō afferunt p iudiciū nec imputant. v. dis. Ad ei⁹. et quod p me nō stat: mihi imputari nō debz. ij. q. vij. Ad h. sed imputat ei per quē stat vt in casu pñci. vt in. c. De illis. de spon. cū pcor. sed iputadū nō ē nobis qd preter nostrā volūtate cōtingit. xxv. q. iij. De occidendis. nisi de talibus alimentis taliter sumptis parcendo ppijs et quando primū suū siue panperē siue diuitē siue indeum siue aliū infidelē. vt le. et no. de pe. dist. ij. Caritas est vt mihi videt. et in glo. vbi nota qz etiam infideles sunt proximi nostri cū discretionē tamē zc. huiusmōi fideiussores sunt facti locupletiores. et in h casu tenentur ad restitutionē. iuxta qd no. et le. in regula. locupletari nō debet qz cū iactura aliena. Si aut hmōi fideiussores per alimēta taliter sumpta et māsionem et morā taliter faciēdo in domo aliena. neglexerūt opas suas quibz se et suos nutrire consueuerūt. et per hmōi morā non locupletiores sed pariformiter aut eodē statu seu diminutioz pstituerunt. clarum est qz ad nullam restitutionis recōpensam tenent. vt colligitur ex pdictis. et p Dinū in dicta regula locupletari. Quis autē in his casibus prout in alijs pōt malitijs hominū obuiare. vt le. et no. in. c. Et circa. de elec. li. vj. que malicię semp et p singulos dies crescūt. xij.

qui obstagia dicuntur

q. i. c. Omnis etas. cum pcor. et presertim in his in quibus strahentibus se mutuo decipere licet vsq; ad dimidiū iusti precij. de qbo le. 7 no. in. c. Lunt cā. de testi. Et videm⁹ p singulos dies q p nouitates malicie inducunt exquisitē cuz multis subtilitatib; q mltū reprehendunt. vj. dis. Quis nesciat. 7 sunt nouissima illi⁹ peiora priorib;. Bath. xij. Et quia hic casus de q tractam⁹ quasi nou⁹ dicitur quia put pmissum ē vocabulū suuz aut mod⁹ suus in antiq; codicib; nō videt⁹ conscriptus. 7 dicūt iura q nouis morbis noua cōuenit antidota ppari. de iura. calū. Leterū. cū pcor. 7 q de nouo emergūt auxilio indigēt. ff. de interro. in iur. fa. l. de etate. §. et causa. Et igit⁹ p hmoi nouū exactionis modū (q tñ regulariter yfura nō dē) sed pena soluere negligentis intitulari pōt. de qua dixit Seneca. Turpis est iactura q p negligentia accidit. 7 q vtriusq; iuris traditionib; videt⁹ odiosa et multū vt pēz detestabil. vt le. 7 no. de pe. 7 re. Quēsitum. 7 in glosa. ij. et in plurib; alijs scripturis. de q etiā scribit Vigilantib; 7 nō dormientib; iura subueniūt. ff. ex qbo cau. ma. l. Non em. ff. de eden. veluti. Fateor tñ q sunt continui diligētia solliciti: fortune tñ fallacis ictib; cesti calamitatis onere sine vicio pressi. 7 hi sine culpa non tñ sine cā: aut fortassis archano iudicio dei ad instar Job per hmoi contract⁹ aut alioz euentū choruscatoe affligunt afflicti et nō aliter nisi patientie collirio veniūt remediādi. Ac put expient cōcernitur per exactionis hmoi collisionē plimoz illustrium 7 nobiliū ac plebeozū felicitatis humane prosperitates pereūt. et odibili nimis appozia grauati. nō beati paupes de qbo Lu. vj. sed ad dyabolū paupes: 7 nequiores effecti degebāt iuxta Salomonē qui dicit. ppter inopiā mlti delinqunt. Eccl. xxvij. 7 consequenter fratres eozum oderunt eos et amici procul recesserunt ab eis. Prouerb. xix. quos 7 plus desperit. Eth. i. dum inquit Indigentē impossibile est bene operari. et Politicor. ij. Impossibile est indigentē bene imperare 7 studio vacare. Item penuria malignitatē efficit 7 seditionē. de q plene ego Felix cantor Thuricensis et ppositus Solodoren scripsi in li. de nobilitate. c. xviij. quem nuper cōpleui in anno inbileo. et cōsequēter hāc ppositiōis collatōz ad instar inq̄sitio⁹ nis petitionē honorabil⁹ viri dñi Erasmi rectoris parrochial⁹ ecclie in Raperswyler de hmoi contractus mirificatiōe conueniēter admirātis collegi: vt sciamus q de modico pulcrum ducit sollertiā vitam. que quidē sollertia pars puidētie que notabil⁹ 7 indissolubilit⁹ sibi tenet cōcatenatas tales proprietat⁹ conditiones iuxta Tullium in. iij. veterum rethorice: videlicet memoriā preteritorum puidētiā futurorū. intelligentiā. rationē. docibilitatem. experiētiā et cautionē quas complectimur per sapientis Lathonis auctoritatē qui dixit Quod potes id tempta: operis ne pondere pressus. Succumbat labor: frustra temptata relinquis. Et iterū. Dum labor in damno est crescit mortal⁹ egestas. Has igit⁹ prouidentie leges si sollerter collegeris. 7 vitam iuxta normas ipsarū presentē regulabis. huius calumniose calamitatis: imo plus q pharaonis flagellum nō appropinquabit tabernaculo tuo. de quo innuit lex insti. de his qui sui iu. sunt. §. penul. dicens. Expediēti reipublice ne quis re sua male ratur. et in Autentica: vt iudi. sine quo. suff. §. Logitatio. Interest principis habere sub se locupletes subiectos. Super quo respiciens a longe sanctissimus pontifex Gregorius. 7 sincerissime scripsit in pastoral⁹ suo. c. xviij. de exterozū prouidentia in interiorū sollicitudine non derelinquēda. Et insup nos de presentis vite cōmodo orare docuit vt supplices deprecemur omnipotentis dei patris maiestati: et intemperate virginis Marie pietatem vt liberemur ab instan

Doctoratus

tibus malis et gaudeamus mentis et corporis sanitate: necnō vt eruamur a pñti tristitia: et pñti gaudeā? pspitate et futura. et a cūctis hostibz reddamur securi. put hec et vberiora salutis hūane remedia copiose habent in suis collectis pscripta. Et dixit Jul^o papa put hf. ij. q. vij. In sancta. humiliter et deuote suppli cando diuie maiestatis grā et ei^o fult^o auxilio nūc et imppetuū ab omibz tueretur aduersis. q̄tenus sic absqz p̄dictoz contractuū conuassione et alterius euētus infelicitis importunitate p bona t̄palia transeam^o vt non amittam^o eterna p do minū nostrum Iesum christum p̄dictorum patris et virginis filium qui viuit et regnat per infinita secula seculoz benedictus. Amen.

Finis.

Doctoratus in stulticia.

Brit insipiens in corde suo. nunqd

D est deus qui stulta mūdi elegit vt cōfundat sapiētes. put et infirma mundi elegit vt confundat fortiora. iuxta Paulū. 1. Cor. 1. et p̄prie scdm Salomonē Eccl. xxi. In ore fatuoz cor illoz mor ad instar eorumde cor dis archana pduxit et patēter intulit. sic videm^o euidenter mūdi (put estimam^o) sapientiores. prudentiores et astutiores ad sublimia gliantes sedulo pficientes et insup in oī mūdi facultatū disciplinis et traditōibz expiēter p̄cernim^o mirabiliter p directū vel deuia gradibz glie et honoris p̄minentes: vt puta in sacre veritatis theologicę peritia p̄fessores. in felicissima iur^{is} vtriusqz famosa legalitate. et insup in diuina medicine scia doctores. in artū septē liberaliū decore magistros. in poetarum florida figmentoꝝ iocūditate laureatos. in militia et militariū bellicis dimicalibz et p̄liosis actibz p̄e ceteris expertiores mirifice p̄libatos. ac etiā in cunctarū practicabili mechanicarū p̄cellētes negociatiōe digni^o ficatos. et generalr in vniuersali subtilitate ingeniose p alijs sagacitate p̄pollentes cōspicim^o dignāter honorificatos. sz i his q̄s dñs elegit (put p̄mittit^o) et sibi similiū. nullis videm^o magnificētie sublimitatis gduū scalatim aut interpola^o tim quoqz donis p̄signatos. Et igit ego insipies p̄notatus vice et noīe omniū et singulorū fatuoz ebetum. follozum. amentiu. dementiu. delirozum. infronitorum. furiozorū. lunaticoz. insensatorum. stolidorum ac stultorum necnō ceterozū q̄ titul seu figura fatuitatis vicz inertia rabie ruditate. frenesi. baburria balburra. baburra. baburia. socordia. secordia. exordia. vecordia. ineptia. igna^o uia. seu ignorātia q̄modolibet designant per germanic regna et als vbilibet cōstitutorum quozūqz interest aut interesse poterit nunc aut in futurū te magistrū Felicem cantorem Thuriceñ. decretozum (vt asseritur) studij Bononieñ doctorem: qui multozū (p̄out fama^o) p̄dictorum fatuitatis effectuum effectualiter tum p̄ experientiarū theoricā antiquam. tum per p̄teritoꝝ practicam. tū p̄ scripturarum diuersarū noticiam. tum per discussionū multarū frequentia habueris in talibz discretiōis largissime munificentia. per p̄sentes instantes et instantissime requiro. vt nos et quēlibet nīm insolidū in sue conuersationis et habit^o sufficientia fideliter cum debiti rigoris exami e laudabiliter p̄libato in doctorem aut magistrum seu professorem sue facultatis solennitatibus solitis et consuetis imo necessarijs. aut quomolibet oportunis diligēter adhibis q̄ntorū ad glie et honoris magnimitatē illi^o q̄ nō sine cā fec et creauit nos et ad hmōi digni^o

in stultitia

ratis culmē largiter pmouere. creare. abilitare ⁊ dignificare digneris. Nos a tē
 Felix pñc singularit̃ ad executiōem pmissorū (put pmissi) taz efficacit̃ req̃si
 tus: q̃ntuz nob ab alto cōcedit̃ in tā arduo dispositiōis articulo sincere cōside
 ratiōis rumiat̃ de perpendētes q̃ iusta rite petentibz nris a maioribz nunq̃ de
 negatus fuerit inclinatiōis assensus. et igit̃ ex pmissiōis diuine cōsensu. horū pie
 petentiū psequi volētes affectiōis intētū inq̃ntū iuris rationisq̃ limibz cōcer
 nit̃ cōsolidatū. apli pceptū q̃ dixit. manus cito nemī imposueritis neq̃ cōicaue
 rit̃is pctis alienis. i. Loz. v. folleter amplectātes. Et sic dicit summus ponti
 fex. Inter sollicitudines nris hūeris incūbētes. perpeti cura reuoluimus vt er
 rantes in viā veritatis induceret̃ ipsosq̃ lucrifacere sua nob cooperāte grā va
 leamus. h̃ est q̃ pfecto desiderāt̃ exq̃rimus: ad id mētis nre sedulo distrinxi
 mus affectum. ac circa illud diligenti studio ⁊ studiosa diligētia vigilamus: vt
 in Cle. j. de mgr̃is. Hinc est q̃ vt ad petitiōis tue mysteria curiosi? pcedere va
 leamus ordinē tue petitiōis aggredi ⁊ regularit̃ obfuarī. put iura notāt̃ dis. xliij
 c. Sit rector. cū cōcor. ⁊ ibidē in glo. vlt. Vñ pmū q̃ te insipientē pncipalr p
 ferendo pmoueri petisti ad mgr̃atus gl̃iosi dignitatē. constat q̃ dicit ille vene
 rabl̃ Isidorus vir magnaz p̃tutuz autēcticus ethi. li. x. q̃ sapiens dictus est a
 sapore. q̃ sic gustus aptus ē ad discretiōē saporis ciborum. sic sapiens ad di
 noscentiā rerū atq̃ causarū: quo vnūq̃q̃ dinoscit atq̃ sensu veritatis discernit.
 Et hoc singulariter notato. dicit idem cui prius est insipiens qd̃ est sine sapore
 nec alie? discretiōis vel sensu studiosus. Nullus aut̃ dubitat dū vnū cōtrariorū
 est bonum: reliquū regulariter maluz. viij. q. j. Sciendū. et contrariorū tria est
 ratio. xxij. di. Hospitaliū. cum cōcor. et cognito vno oppositorū: cognoscit ⁊ re
 liquum. vt dicit p̃s. Vñ si vnum cōtrariorū cōmēdat̃ aliud vitupat̃. de pe. dis.
 ij. s. econtrario. cuz pcor. vbi etiā notat̃ q̃ optima est pbat̃io q̃ fit p prium. Vñ
 sapiens differunt ⁊ insipies intantū q̃ntuz bonū ⁊ maluz: iustum ⁊ iniquum. et
 igitur in insipies detestatiōē dupl̃r inq̃t David. Dixit insipies in corde suo
 non est deus. ps. xij. Et silr ps. li. et vtiq̃ ferox videt̃ in homie tante vilita
 tis imanitas vt dicat nō esse deū a q̃ creata concernit̃ oīs hūanitat̃is societas
 Vñ dicit Criso. sup illud A facie insipientie mee. psal. xxxvij. q̃ initium om̃is
 peccati est insipientia. quia error est a lege bonitatis. Unde patenter tu insipi
 ens tam vicioso examinis nri iudicij discretione notaris p̃dicamēto: q̃ per nos
 nō promoueberis cuiuslibet nostre dignitatis penitus perpetuo carebis intitu
 lamēto. sed sis preco vl̃ pedellus in p̃sentis p̃motionis incitāmēto. Conseq̃nt̃
 insipies iā dictus dum viderat q̃ suis demeritis exigētibz pmoueri nō poterat
 inq̃t. Et faciā ad istar p̃conum q̃ cōclaue p̃consulum ⁊ p̃torū nō intrant. quos
 tamē ad intrādum et officio sollicitant. ⁊ put p̃dicantes p̃ceptum domini qui
 cunctos christifideles ad intrandū regna polorum acclamat̃. ⁊ ipsi continuo
 foris stant ⁊ intrare nō consueuerant. ⁊ sicut vetule iuenculas ad sacrificium
 veneris que p se penitus ad hoc vidētur inuitiles cum diligentia procant. vt sic
 tue quo ad hec sollicitudinis incōmoda conquiescāt. Nam nō est nouum q̃ p̃t
 quis per alium qd̃ nō p se. vt le. ⁊ no. de p̃ben. c. iij. li. vj. ⁊ ibidēz plene p̃ Archi
 dyaco. et pōt q̃s p alio qd̃ nō pro se. ⁊ videt̃ in illo qui inabilis ad m̃rimonium
 procuratoris nomie pro alio cōtrahit tā spūale q̃ carnale: quod clarum est. Et
 hinc idē insipies puocatus puruz fatuū sibi cōsodalē pduxit ⁊ ipm pmoueri
 prout p̃mittit̃ instantissime petiuit. Nos igit̃ Felix auct̃e predicta eundem fa
 tuū diligēt̃ examinādū duxim⁹ ⁊ ipm inuenim⁹ (put dicit Isidorus vbi sup)

Doctoratus

q̄ ipse fatuus igit̄ existimat? et dictus est: q̄ neq̄ qđ fatur ipse nec qđ aliȝ dicūt intelligit. Fatui etiā originē dici quidā h̄re putāt ab amatoribz cuiusdā m̄lieris que dicebat fatua vxor fauni fatidice et eos primū fatuos fore appellatos q̄ preter modū obstupefacti sunt vaticinijs illi? m̄lieris vsq̄ ad amentia. iuxta illud Quidȝ. Est i amore mod? nō habuisse modū. Vñ fatu? d̄r a fauno. i. templo. in q̄ tanq̄ deus gentiū dabat responsa. Et Virgili? voluit q̄ esset de? siluester vel incubus. de q̄bz in vitispatz in p̄n. vnde Prouer. xij. Fatu? vindicat statiz irā suā. i. sine iudicio mētis insultat. Et idez Eccī. xij. Cum fatuis nō habeas consiliū: Et ibidē. c. xx. Fatuo nō erit amicus. q̄ in eo nullius discretōis vsus. Et ibidē. c. xxj. Eor fatui q̄si vas contractū. et ibidē. c. xxij. Qui docet fatuum quasi qui conglutinat testā. et ibidem. xxvij. Precordia fatui quasi rota carri. et quasi apis versatilis cogitat? illius. Vnde fm vere speculātes fatuitatis cōditionē. sub hui? fatuitatis titulo cōprehēdunt merito philocapri siue amorereū patientes. i. amore muliez languētes et nimio zelo dolētes q̄ se putāt sepiissime maleficiatos: et in mūdo vagantes. de quibz Azo in p̄nci. summe. Et dū furor ille venit: nemo secur? erit: et vtrunq̄ secū comprehendit. Quibz oibz et singul? sin cere circūspectis mod? nō videt q̄ ad h̄mōi dignitatē apicē videlicet doctorat? fatuus iste vl? sibi simil? pmoueat. Quo reiecto mox ebes p̄ncipalior int̄ suates per insipientē solēniter est p̄duct?: quē cū examinādo cognouim?: palaz videre potuim?. q̄ fatuitatis obtusioē tali conspiciat sp̄ vin olētus aut ebrius videat aut nunq̄ vel raro sobrius intueat. Et ait complacēdo. Si mihi sunt sensus ebes: iō mihi parcere debes. Vñ nil p̄sideratiōis in eo colligit vt vlterior? gā? maioritatis decoret. Quo repudiato follus qui simil? blacus aut blas dicitur a quo blasphem? deriuat. iuxta ritus priorū ordinez p̄ductus p̄ insipientē adducitur qui mox secordia talr intricat? inspicit q̄ nullo tpis momēto discretio nis p̄tate naturalr aut artificialr coloratus videat vnde gestibz et moribz semp videt insulsus et ineptus. Vñ dixit Arabs. Non op? est follo: timpanā suspēdere collo. Ac si diceret. quia est tanq̄ surd? et mutus. Et nullo p̄sus videt culmine dignitatis pmouēd?. Vñc amēs p̄ insipientē ad examis certamē notanter est collocatus. Sz q̄ fm Papiam dicit impotens. turbat? furiosus q̄si sine mente p̄sternat?. et ipsi? amentia viciū concernit p̄petuū. ad differētiā demētis cui? rōnis obstaculū videt tpalis vecordie p̄citamētū. Vñ dixit Cicero Amēs in toto caret mēte. demens p̄tē retinet. vñd q̄si diminut? parte mētis. Et igitur iuxta congruū iuris dictamen nec amens nec demens dirigat ad aliquod gradualitatis speramen. Quibz taliter repulsis accersitus est delirus qui et babur? cus dicit qui fm Isid. ethi. x. c. d̄r mente defectuosus p̄ etatē. vel q̄ a recto ordine. vel q̄si a lyra aberret. Lyra est orōnis vl? prose aut ode genus cū q̄ agricolae per agrū cauendo dirigunt sulcus cum aratro. et bestie laborantes animantur. Vñ bt̄us Brictius dicit delirū venerabilē gemmā sacerdotū. Vnde q̄litercū? q̄ delirus fuerit p̄duct?: p̄ nos in examis nri p̄batiōe nō videt admittēd?. Ast p̄ insipientē p̄ntari p̄cernit infronit?: q̄ d̄r hō sine freno aut mō vel rōe se extolles vltra id qđ ē quē salomō odio suo p̄secutus ē dū dixit. Eccī. xxij. Extollentiam oculor meor ne dederis mihi: et animo irreuerenti et infronito ne tradas me. Sed q̄ in codē nō inuenim? tante discretōis onus vt apud nos mercaat exaltand?. et ideo illico supprimebat electus. Consequēter vero lunatic? discretissime reconciliatiōis tempe fuit introductus. Sed inq̄rendo mox artificialiter cognouim? q̄ fatuitatis titulo talr videbat p̄fusus. put dicit magister in by

in stulticia.

Historia Scolastica de lunatiōe q̄ dñs Iesus sanauit lunaticū. quē discipuli p̄
 pter suā incredulitatē sanare nō potuerūt. nā nō ex vicio lune patiunt lunatici
 sed demōes eos his vexabāt t̄pibz. vt p lunā infamēt lune creatorē. Legit enim
 de isto puero quē dominus sanauit q̄ a pueritia lunatic⁹ fuerat. in quo si nihil
 quod suū erat inueniet demon. non illū possideret. z sic videt q̄ demones sunt
 etiā in pueris sicut in senibus. Et his sincere perpensis in hoc lunatico profi
 cere nō potuim⁹. Quapropter sine dignitatis titulo sublimioris ip̄m penit⁹ va
 cuū remissimus. Incidēter vero furiosum monstroso ritu p̄cussū. nobis per
 insipientē presentatū suscepim⁹. z ex amicē continuato patēter inuenimus q̄ ha
 buit defectū accidentalis amētie. vt dicit Aug⁹. in libro q̄stionū veteris et noui
 testamēti. et habet. xv. q. i. Aliquos. et semel furiosus: semp̄ p̄sumit eē furiosus
 nisi p̄betur d̄rium. iij. q. ix. Judicas. Unde qui talē diē postea sane mentis pro
 bare habet. vt le. z no. de suc. ab intest. Lum dilect⁹. et reputat tanq̄s corpe vi
 ciat⁹. xxxij. dis. matrimoniū. Et sic penit⁹ est inabilis ad aliq̄d maioritatis ius
 diciū. Vñ rōabilr ip̄m tanq̄s despatū ab omīs magistrat⁹ ordine decreuim⁹ ex
 cludendū. Vñc insensatus corā nob̄ p̄ insipientē fuit cū deliberatōis consensu
 cōstitutus. sed qz req̄sitione cōpetentis scrutiniū reptus tēperatīe d̄rius. incult⁹.
 brutus z inept⁹. et fm p̄hm. ij. z. iij. et hi. qz corpis delectandem nīmū refugit.
 et necessaria ad p̄suationē nature p̄termittit. et igit̄ discretio n̄ra talem admit
 tere patenter recusauit. Porro stolid⁹ magne maturitatis ingenio p̄ insipientem
 curialit̄ p̄ monēdus iudubie fuit p̄fidenter p̄ducet⁹. z nos illico nouim⁹ multis
 indicijis q̄ stolidus nec ē stult⁹ nec stoicus. i. sapiens aut sagax. s̄z mediū tenet
 tanq̄s tepidū int̄ frigidū z calidū. nec sibi virtutis p̄ficat adimniculū q̄ mediū
 tenere beati. z in q̄ cōsistit p̄tus: vt diē Boe. sed hic mediū p̄prie d̄riat felicitā
 tē p̄ quā sperabat exaltand⁹. Et igit̄ put dixit Jo. in Apoc. iij. c. Scio opa tua
 quia neq̄s frigid⁹ neq̄s calid⁹ es. vtinā frigidus vl' calid⁹ es. s̄z qz tepidus es
 incipiā te euomere ex ore meo. Sic de stolido scribit. vtinā fatū⁹ eēs vl' sapiēs
 et nō stolidus. Nam fatuo puro parcim⁹: qz nō h̄z in intellectu sagacis nature
 decus. sapientē p̄ferim⁹. qz sapienter cūcta pagit rōnis sapore cōditus. s̄z stoli
 dus ad plenū nō ē sagax nec integer fatū⁹. z sic mediū tenet vt tepid⁹ vt sit me
 dius sagax z medi⁹ fatuus. Nam cū sapiente z fatuo plene cōcordamur. cū sto
 lido raro vel nunq̄s. nec verbo nec facto rectificamur. put cū bñ perito z peni
 tus ignaro argumētando velociter quiescim⁹. qz de p̄mo cerni: de secundo nil
 certi p̄pendim⁹. sed cū semidocto putāte se doctū z sapientē apud semetipsum
 quieti tranquillitatē nunq̄s obrinebim⁹. q̄s p̄prie stolidos z nō stultos nec stoicos
 dicere palam p̄tendim⁹. Et hi sunt q̄ dieb̄ istis tenuissimi t̄pis spacio cū tepid⁹
 diffime fund amētalīs q̄z doctrine modulo p̄ stolidos in studiis generalibz aut
 p̄uilegiat̄ p̄fidentes: passim in grossos irsutos z incompósitos dirigunt glori
 bosos suaz facultatū diuersaz p̄sumptos doctores seu m̄gros aut baccalarios
 siue licentiātos z licentiādos. ita vicz vt simile generet sibi simile. z vt qual sit
 pater: tal sit filius. et vt ex cōditione discipulor̄ p̄sumat de sufficientia m̄groz.
 vt le. z no. xviij. dis. Peruenit. Et h̄ in verecūdie p̄tēpabil' iuiciū magnor̄ cle
 ricor̄ vere scripturarū peragratāz peritia rite p̄ examis rigorem sublimatorū.
 imo in studiis z scholarū quarūcūq̄ cōtemp⁹ viciosi vilipendiū z dedec⁹ pro
 fundissimi studētis ignominiosuz: vt vicz vni⁹ sit nomis denotatio stolidi et sa
 gacis doctrine doctoz euocatio. prout matrone venerabil' z scorti detestabilis
 iub mulieris noie fit designatio. Et hec nō indigent inq̄sitionis magne gnaro

Doctoratus

persecratiōis temptatiōis. Nam palā in fructibz eoz agnosceret eos. Math. vii
qz op^o cōmēdat artificē: vt dīc lex in autē. de mona. §. Hinc cogitandū. coll. 1.
et insup qd execrabilē ē. hi stolidi talr gduati aut ad gduis licentiat emūt ma/
gistratū. put Jason ab Antiocho rege cōparabat sacerdotiū. ij. Macha. iij. et
j. q. j. Sic cunuch^o. et simon mag^o attrēptauerat emere ab ipsis aplis donū spi/
ritus sci sacratissimū. Act. viij. In vitate tū tales mgi^o talr idignos pmouēdo
et mun^o extorqūdo: nō simoniā s; crimē pcussōis cōmittunt. xxxvij. di. de qbus
dā. p. Archid. z tenēt pmouētes ad restōnē eoz q talr extorserūt. de q de simo.
Dilect^o. j. z in glo. vlt. Propterea scribit notabiliter in Le. ij. de mgi^os. Luz sit
nimis absurdū vt qs cū vanitate z iperitia ad honorē ascēdat penitē līaz. mi/
ramur illū apd scolasticos inualuisse abusum zc. Et insup qd pet^o ē tales pmo/
ti pletunqz rōne gduis tā turpit suscepti decipiunt vicariū illū vic^o xpi q decipi
nō pōt: vic^o summū pontificē z alios ecclīaz platos. qz p^o grad^o dignitatē cre/
dunt tales fore suaz artiu^o pitos. Hā z iura psueūt multipl^o bonoz incremē/
ta psumere de viro litterato. vt le. z no. de psump. cuz i iuētute. De q lamēta^o
Inno. papa. iij. vir expientie latissime. put vid^o in libro suo quē cōposuerat añ
papatū de miseria humāe pditiōis. extunc summ^o pontifex. de pbē. graue inq^o
nimis z absurdū ē q qdā ecclīaz plati cū possint viros idoneos ad ecclīasti/
ca bñficia pmouere assumere nō verent^o indignos. vñ qnta ecclīis dāna pueni/
ant: nemo sane mētis ignorat. Et idē de elec. c. Nihil inq^o est qd ecclīe dei ma/
gis officiat q q indigni assumāt plati ad regimē aiaz. Hec ibi. cum regimē
istud sit ars artiu^o. de eta. z qli. Cum sit. z ad hmōi magistratū accelerant tales
qui nunqz fuerūt discipuli: z male vt de elec. Luz i mgi^om. et magister p^o insuffi/
cientiā suā remouet a docendo. C. de p^ofess^o z medic^o. l. ij. li. x. de quo plenissime
in. c. miramur. lxj. dis. et ibidē circa finē d^o: si enī ad honores mundi sine suffra/
gio tempis sine merito labor^o indignū est puenire z notari ambitus solēt quos
probitatis documēta nō adiunāt q diligens z q prudens habenda ē dispensa/
tio diuinoz mun^o ez z celestiū dignitatū. Hec ibi. Ecce qui tales hucusqz pmo/
uere studuerūt qnta pnter occasionē dāni dare mali psueūt. vt le. z no. d testi.
sicut nobis. cum cōcor. z si tū videtur periclm in imperito aiaz rectore: z qn/
to mai^o i indocto rectore aiaz gubnatore: vt ē eps. Vñ de qdā tali fertur pon/
tifice q cōtinuo repulsis peritoz psilijs ecclesie sue negotioz oim dispositiōes
solebat expedire cum triū scabinoz consiliatiōe qz vn^o pellifex alius futor. ter/
tius pistoz. Unde qdā perit^o clericus tpe qdam demētia passionat^o: reperies
epm cū illis tribz ardue placitantē onera causaz fundamēta libertat^o ecclīasti/
ce tāgentiū: z alta voce digito demōstrabat z cantabat cū musica cōpetēti gre/
goriana antiphonā. Sacerdos z pellifex z calcioz artifex: bon^o pistoz in pplo
sic placuisti dño. Quo audito p^osul rigide cōmor^o. attū p^o cantātis demētia z
ad vltiora nō fuit pcessum: qz dicit in puerbio q insipientes z pueri sepe so/
lent dicere rez. Et nunc redeam^o ad ppositum. et hi doctores ruris peritū iudi/
tate tanta p^oediti: ferunt signa verissimi magistrat^o put abbas simplex tan/
q pontifex incedit insular^o: z mul^o sterilis tanq equ^o cōparet testiculatus. et
hi pariter fructificant in virtutū potētatus. Nam ex istis doctoribz fides nō edi/
ficat. z ex illis abbatibz ecclīa nunqz psocrat. et ex muli testicul^o ples nō gene/
ratur. Et insup p^otinuo pateat q ex puris baccalarijs nihil seqtur. et qm ego se/
lix vn^o ex illis sum. put nouit bubul^o bubulcū. z igif cognosco oues meas z co/
gnoscut me mee. Jo. x. et igif pre ceteris signaui singulariū in moribus z condis

in stulticia.

tionibus passiones put premittit recenter currentium. et propterea stolidos non
admittit ultra ad iam adeptos stoliditatis gradus ulterius educandos. sed in sua stoli-
ditate sint contenti. Quod ut tales insultando fore decreuimus inquit assellados. Nam in
ra non presumunt quod in modico tempore molimine possit homo multarum peritias scripturarum
addiscere. ar. xlviij. dis. s. j. quod non repere fit summus. de pe. dis. ij. s. hic quod de cari-
tate. quoniam tamen ingenium supplet tempus in bene studiis. sicut industria supplet tempus
in bene sentiendis. lxxvij. dis. Monachus. et put malicia supplet etatem in nubere
volentibus. de despon. impub. De ill. ij. Nec sufficit etiam diu in scolis fuisse sed lau-
dabiliter viris. q. ij. Bona episcopi. i. si. Quibus omnibus et singulis et propter singularem causam
obicitur quod ad quolibet ipsorum non sine bonarum mentium discussione repudietis. inspicies
prenominatus nomine quod supra demum produxit stultum in ordine nouissimum. Et hoc putat
Ecce. j. quod stultorum infinitum est numerus. sed ipsorum diuersi sunt consuetudinis et conuer-
sationis: imo curiositatis usus. Sed ut certius procedere valeamus. cum de re
incerta vix certa poterit ferri sententia. xxiiij. di. Habuisse. cum per cor. et incertum de statu
suo certam legem dicere non potest. ff. de testa. l. qui in deum. z. l. sequens. et igitur certam
induxit personam nomine Andream et herzer cognoscit regnicola regni sueuorum ma-
gne legalitatis virum: sufficienter stultum et stultie facultatis. put apparuit prima facie
et propter rigor examinis demonstrauit arte fundamentaliter informatum. imo prout
cellent illustratum. et humiliter petiuit eundem ad perfectissime perfectionis culmen iuxta mo-
rem prenotatum venerabiliter promouendum. Nos igitur Felix commissariarius predictus cui in fa-
cultatis stulticie doctrina interne patet predictis poterat. et insuper perpendendo
rimauimus principalem et non sine certi mysterij figuratōis causa nomen et cognomen eius
cum figuratōe pitagorica. put nuppi plenius in libro de consolatioe iniqui suppressio-
rum denotauimus. et Tullius in. iij. veteris rhetorice voluit quod frequenter nomina cor-
respondent rebus. Vnde quia Andreas fuit frater Petri. et quod fratris et put filius pa-
trizare solet: non inconuenienter arguimus. et igitur non sine congruitatis conuenientia
durioris ut petra sit ceruicis et nature impenetrabilioris. et insuper herzer quod
sapit interne quondam auium auguriantium conplectionem monstruoso quod ficta appa-
ratione garrulatiuz quod per sue promouendi adminiculo nimium videtur suffragandus. Et
placeat ut sic de presenti vnum eligamus. de quod ceteri per orbem stulticie zelatores deinceps
in stulticie doctrina et doctorat magisterio recipiant tamquam a stulto comuni
plenissime promouendi: instructiois et informatiois forma. et esse. et iuxta verbum
apostoli tractum: non cito manus imponendum duximus. sed per subtiliter recitatas
replicatas: multiplicatas lectionum collationes: studiosissime ab ipso comprehendi-
mus: quod iuxta diuine traditionis decretum quod per os prophete videtur prope diuulgatum: dum
dixit: et stulti aliqui sapite. Ps. xcij. radicaliter ex origine fontis diuini clementer
scaturizantis taliter videtur pergrediendum. Et insuper ab ipso precepimus quod venerabilis
Isidorus ethimo. x. dixit stultum quendam prulisse. Ego me esse stultum existimo.
fatuum esse non opinor. ac si diceret. Multo melioris sum ego conditionis quam fatum
et sanior. Et idem. Stultus est qui per stuporem non mouebit iniuria. Vnde et Paulus
dixit. j. Cor. iij. Si quis videt inter vos sapiens esse in hoc seculo stultus fiat ut sit
sapiens. ac si diceret. Sit puer in pueritia sua. et propter cuiuslibet etatis modum
lo humanitati prout appropiate proportionabiliter faciat debitum suum. Et igitur
Horatius septem posuit in homine stationes mutationum ipsius moribus regulariter
applicandam. et primam hominis etatem voluit tanquam fundamentum in stulticia perfici-
endam. et nisi taliter fiat extunc ceteras videlicet etatum distribuciones rite non polie posse
quenter fore formandas. Et igitur eandem dixit symeina: ut vix puer sit symeica: sic

Doctoratus

localibus apta: et nulli sapientie p̄stricta: et vsq; ad annum duodecimū vel q̄si
videt̄ prelanda. Hinc fm̄ mutatōis statū dixit fore suinū siue porcū ad vi-
cesimū annū vel q̄si duratur. et si in his duab; mutatōnū formulis nimium sa-
gar foret tanq; de malo signo iura nature rep̄ntaret. Sunt tñ q̄ hunc mutatio-
nis statū vsq; in finē p̄tinuare p̄sueuerūt. Hinc tertiā falconinā mutatōis formā
formalr̄ homo prendať vt falconis animositate et curiositate clarescat. et hec cō-
ueniēter ad tricesimūquintū annū vel q̄si p̄dureseat. Hinc q̄rta sequit̄ mutatio-
nis calūnia que dicit̄ ericina et ericij natura cum auaricie et cupiditatis macu-
latura hec etas implicat̄: et q̄si p̄petuo duratura. Hinc quinte mutatōis sequi-
tur conditionis effectus: qui describitur canin⁹. quia tanq; canis mordax etate
passionatus cōtinuo mouet̄ iracund⁹. Et huic congrue sequit̄ sexte mutatōis
apparatus qui dicit̄ cattinus: et tanq; cattus annosus naturali colore priuatus
iuxta ignes et fornaces applicat̄ se calozē artificialem recepturus. Porro septi-
me mutatōis indubie figura patebit: que dicit̄ talpina. put̄ experienter homo
videbit. nā moriturus dolebit et demū sepeliendus vt talpa terrā intrabit: et in
eodem mutatōis signaculo manebit: et nō erit quousq; tuba in die nouissima
terribilr̄ sonabit. Et has mutatōis normas stulti aliquando sapite et sincerius
perpendite nouissima. et anim⁹ ad peiora nō declinabit. Hec est enim stulticia
de qua dixit apl⁹. i. Corinth. i. Scriptū est enī: perdam sapiētiā sapientum
et prudentiā prudentū reprobabo. vbi sapiēs: vbi scriba: vbi conquestor hui⁹
seculi: nōne stultā fec̄ d̄s sapiām h⁹ mūdiz? Et ibidē Placuit deo p̄ stulticiā p̄di-
cationis saluos facere credentes et c. ac si diceret Peribit sapiētia a sapiētib;.
Esa. xxxix. et peribit lex a sacerdote Ezechiel. vii. Et iust⁹ perit in iusticia sua.
Ecc̄s. vii. Surgūt indocti et rapiūt celuz (vt dixit Aug⁹. ad Rusticū mōachū)
et nos cum doctrina n̄ra mergimur in infernū. Unde dixit sapiētiā autoritas
Insipiens esto dū tempus postulat aut res. Stulticiam simulare loco summa
prudentia est. Vñ licet fm̄ beati Hieronimi sniam. inter effectus vere sapiētie
dicatur q̄ vera sapia sine dissimulatiōe diiudicat. nihilominus tñ p̄ loco et tpe
prudēs et etiā sapiēs stulticiā simulare pōt et debet. vt fecit David apud regem
Achis vt euaderet man⁹ eius. i. Reg. xxi. tunc enī tal̄ stulticia summa poterit re-
putari sapiētia. qđ bñ p̄cordat cū priori dicto iam dicti Lathonis: dum dixit
Constans aut leuis vt res expostulat esto. Tēporib; mores: sapiens sine crimine
mutat. Et licet hic Latho posuerit insipientiā pro stulticia et ecōtra. et hoc cau-
sa metri regulariter disciplinandi. differūt tamē put̄ p̄dicimus. et stulticia quo
ad vnā partē poterit esse peccatū. vt dixit Salomon Prouerb. i. Prosperitas
stultoz perdet eos. et hec stulticia d̄r insipientia. qz tūc stultus dicit̄ q̄si stupid⁹
nec loqui nec r̄ndere scit: eo q̄ stulticia sua ebetudinē cordis v̄l obtusiōnē spiri-
tū imporat. et talis stulticia quādo sit p̄ctm̄ v̄l non: vide Tho. ii. ii. q. xlvi. ar.
ii. et iii. De reprobata aut stulticia dicit̄. Cum dormiente loquit̄ qui narrat stul-
to sapiētiā. Ecc̄s. xxi. Item in ore stulti verba supbie Prouerb. xxi. c. Item
Non decent stultū verba cōposita. Prouerb. xxi. Item nō recipit stultus v̄ba
prudentie nisi ea dixeris que versant̄ in corde ipsi⁹. puerb. xxi. Item nō r̄nde-
as stulto iuxta stulticiā suā ne efficiaris simil⁹ ei. puerb. xxi. Item responde
stulto iuxta stulticiā ei⁹ ne sapiens sibi videat̄. Ibidem. Itē qui imponit stul-
to silentiū: mitigat iras. Ibidem. Hic aut stultus p̄prie dicit̄ stolid⁹ de quo sup̄
proxime dictū. et de hui⁹ stulticie fantasia nō fuit Lathonis conat⁹. sed de q̄-
dam ficta vel apparenti stulticia: quā aliqñ pro loco et tēpge sapiēs v̄l prudēs

in stulticia.

seu bene sensatus vt malū vel piculū siue tempale sit siue spirituale valeat ipse vel alius evitare. et in tali casu stulticiā simulare: summa est prudentia. Unde legi in Romanorū cronicis q̄ vxore Anthonij ipatoris accusata de adulterio cum q̄dā milite perpetrato. ipsa se obtulit sponte transitura ad lapidē veritatē quē Rome Virgili⁹ arte magica cōposuerat vt more p̄sueti manū ad os lapidis imponeret. et si foret innocēs retraheret: si autem man⁹ p̄fixa maneret. Imperator autē de vxoris exhibitōe tam larga: gaudiū suscepit. atq̄ vt fieret iusticia in accusatoris penā sollicitauit. vnde cū imperatrix cū Rome nobiliū matronarū et iuuenulaz. cetū magno ad veritatē examē lapidis p̄peraret. miles p̄dictus in homis stultissimi seu amētis apparatu in turbā dominarū corruit. et de pulcioribz p̄les et demū impatricē cū p̄mioribz insultatē osculat⁹ fuit. et finalr furore tali simulato recessit. Porro cū impatrix an̄ faciē lapidis predicti fuerat p̄stituta: mox manū imposuit et ait. Juro q̄ corpus meū immaculatū p̄mansit ab omī viro: impatore excepto. et vt pure p̄cedam istuz stultū maledictū admittā: qui in omniū p̄sentia serenitatē magnificētie mee taliter osculādo p̄turbauit. Quo iuramēto solēniter peracto gaudius est popul⁹ Romanus gaudiū magno: quia manū illesam retraxit. et accusatores lege tallionis morituros senatus Roman⁹ determinauit. Item legim⁹ q̄ quidā medicus exp̄ientia multiplici et peritiā fulcitus. videns egrotantē p̄ncipē euadere nō posse nisi animus eius refocillaret sup ventura iocunditate vnde se simulat empiricū. i. medicū villanū siue rusticanū. et dū apud egrotantis lectulū staret et vrinam eius iuxta fenestrā versus luminis claritatē conspiceret: vidit p̄ vringis siue vitri opacitatem tanq̄ in speculo quendā rusticū in curia p̄ncipis lutum et simū ad carrū siue bigam cū furca p̄cutientē: et reuerēter ait Dñe p̄nceps: magna sunt tui doloris indicia. nam currus cū rustico et furcale ferreū latent in interioribz tuis visceribus: put ondit vrina tua colore siue conditiōis. Videns igitur princeps et alij circūstantes q̄ et visionis reflexione tanq̄ decept⁹ tam grosso iudicauerat iudicio. exaltauit sp̄m et irridens cordintime cachinno patenter dulcissimo: et simulr familia de tam stulto medici colloquio et sanitatē adept⁹ breuissimi t̄pis diluculo. Ecce hic sagax medicus stulticiā simulauit: et p̄ hoc egrotantē inediā reconciliauit. Simile factū est de Sigisimundo ipatore: qui dū quodā tempe nocturno visitaret q̄ndā prelatū peritissimū in p̄cilio Constantien̄ iuriscōsulatū et alā magne p̄minentie doctrinatū. qui dū ad placitū secum nō concordaret et p̄ hoc mentē impatoris p̄turbaret. intelligēs hec quidā prudens de suis m̄litibz: et ordinauit illico dū impator erat descēsur⁹ vt quidā nobilis tanq̄ somno vel vino delibutus a supioribz ibidē gradibz inaduertēter cōuolutus cadebat vsq̄ violenter inferi⁹ per singulares passus ex hac visiōe fuit mox cesar clementer restauratus. Unde videm⁹ apud terre p̄ncipes stultos plures tali conditiōe curialr morātes: et corda dominorū curis ingentibz more magnatū sepe pre nimia curiositate cōsternata fore patenter iocūditate p̄fusa. Unde quidā famosus sacre theologie doctor: videns talem fictē fatuitatis stultū fictas sermōnū mirabili garrulitate relatiōes nimis p̄digiose in palacio magnatū incessanter in omniū admiratiōez mira p̄ferentē inq̄t. Et tu quō demū de quolibet verbo rationē reddis ocioso: et hic indeliberat⁹ r̄ndit. Ociosa ne videtur tibi p̄ba per me talr prolata. Nam ex hoc labore labioz meoz felicitate iocūdistima latissime sum nutritus tentus et reputat⁹ cum tota familia mea q̄ alr degeret inopia frequēter tritissima. Sic aduocat⁹ verbo legi p̄missiōe militat. put rusticus

Doctōratus

rusticat: vt causam clientuli liuore contritiōis p̄sternatam resuscitare valeat
et armis iuriū contra sediciose certātes virilr dimicādo cōuincat. vt. C. de ad
uoc. diuer. iu. l. aduocati. Sic ille stult⁹ legalitate sagacitat⁹ in stulticia fict⁹ ani
mū dñi curatū immēsitare p̄cūsum p̄seruat ⁊ iocundoz armis solaciū verborū
cōtra melācolie iacula patēter resultādo triūphat. Vñ dixit Lathonis auctas
Interpone tuis interdū gaudia curs. Vt possis animo quēuis sufferre laborē.
Et dixit nou⁹ Latho. Gaudia sepe tuis: debes adiungere curis. Sic sperare da
tur: tibi qđ fortuna minat. Et Platonis ait curialitas. Si nunq̄ cesses tende
re: mollis erit arcus. Vñ dixit Seneca. Nō iubeo te sp̄ libz insistere aut cala
mis arare. dandū ē enī internallū aīo. tñ vt nō resoluat⁹ s; vt remittat⁹. De hmoi
aut stultis q̄ sage iubent dic̄ lex. Stult⁹ nō p̄suevit succurri s; erratibz. ff. de iu.
et fac. ig. l. penult. §. si quis. ⁊ C. si minor se ma. dix. si is. Item stult⁹ in culpa
sapiens fiat in pena. xxxviij. dis. Qui ea. cū p̄cor. et hic stultus nō debet esse me
lioris cōditionis q̄ peritus. de p̄ben. cum q̄s. li. vj. et Breg. moraliū. vj. c. xxi.
de eadē dixit stulticia. Ecce Job sapientē dei stulticiam diligens: stultam mun
di sapientiā mentis despectu calcauerat. et infra. Et voluntarie stult⁹ carnales
sapientiā nō miratur. Hinc sapientiā scē stulticie innuēs ait. Que stulta sunt
mundi elegit de⁹ vt cōfundat sapientes. Hec ibi. Et hec sunt insipientis p̄ba in
principio n̄re collatiōis p̄posita. Et his collige qđ hmoi stultus q̄ aliqñ sage iu
betur iniuriā facit ⁊ patit⁹: qz scit qđ agit. s; fatu⁹ amēs ⁊ insipies iniurias nulli
facit tanq̄ puer: sed patitur. de quo le. ⁊ no. xv. q. j. Illa cauenda. His igit mo
re scolastico in publice collationis forma pro n̄ro stultizando et in sue fa
cultatis stulticie decorē dignis meritis graduando solēniter publicatis ad ca
thedre qua demū videbit⁹ in cōtinuati fideliter laboriosi sudoris perpassi gliaz
et honore ⁊ dignā ei⁹ remunerationē colland⁹ ipsi Andree talē proponim⁹ que
stionē. ⁊ per ipm̄ soluendā cum ex p̄missis cōstare poterit vtrū stulticia sit p̄ctm̄
vel non. ⁊ eandē qōnez tanq̄ cōem theologicē p̄itat⁹ p̄fessoribz ducim⁹ remittē
dam. S; nunc q̄rim⁹ vtrū expediat reipublice stulticiā exercere? Qui quidē do
ctorandus mox in stulticie disciplina abūdantē refertus. Primo ad p̄tē negati
uam. scđo ad partē affirmatiuā arguebat. tertio posuit cuiusdā discretiōis solu
tionē. Et q̄ntū de primo qđ oīno nō expediat p̄ republica qđ aliq̄s stulticiam ex
erceat. Nam terre principes qđ p̄e cunct⁹ tenent ad defensionē reipublice. vt de
sup. ne. p̄e. li. vj. c. ij. xxiij. q. vj. Quicunq; et dū illi maturitate qua decet cōue
niunt: aut vn⁹ cum senatu suo. talibz dicis per Brego. vt in. c. Ut pridem. xxiij.
q. viij. quecunq; rob deo adiutore p̄ utilitate reipublice p̄suaferint milites. pru
dentes. nobiles ⁊ gloriofi: hoc facite. et Boeti⁹ de p̄sol. j. p̄sa. iij. Res est beata
si regit⁹ per sapiētes. ⁊ qđ student sapientie qđ est p̄ria stulticie. et infra. ⁊ p̄ oppo
situm est vitupanda si regit⁹ p̄ insipientes. Vñ p̄ exp̄ientiam qđ rez est m̄grā. de
elec. q̄s. sit. li. vj. videt⁹ qđ in hmoi principū tractatibz aut vniuersitatū consulti
bus omnis simulatio ⁊ omis homo cuiuscūq; status fuerit si stulticie macula vi
detur cōspersus expellit⁹ ⁊ penit⁹ reijcitur a consilijs. ⁊ nullius honoris aut di
gnitatis inibi sibi pa tebit locellus. Et nō tñ stultus sed q̄libz stulticie species
ibidē exterminabit⁹ put porcus in sinagoga iudeoz cōtaminat⁹ introduct⁹. put
dicit Paul⁹: qđ nō tñ a malo s; ab omi specie mali sit abstinedū. j. Thessa. v. lt.
de vi. ⁊ ho. cle. Cum ab oi. cū p̄cor. sic etiā nō tñ lud⁹ illicitus. s; etiā licitus in
talibz reipublice p̄silijs expellit⁹. Vñ dixit Celestin⁹ papa. qđ integz ē p̄siliū qđ
plurimoz sentēijs approbat⁹. de offi. del. Prudentiā. S; ibidē p̄limoz nō alit⁹

in stulticia

nisi sapientū intelligit: vt no. i. glo. Nam q̄ a plibz q̄rit sapientibz facilius inue
nit. rr. di. De q̄bz. Un̄ dicit lex p̄ ampliores homines. i. larga experientia z sciētia
fulcitos p̄fectissima veritas reuelat. C. de fideiuss. l. ult. ad finē. Un̄ videt̄ p̄ re
publica feliciter tractanda mltū inutile stultos p̄silijs interesse. Nihil enī z in
utile p̄uertunt. de cle. nō res. Tue. z ita p̄republica q̄litercūqz promouēda seu
disponēda aut p̄tractāda videt̄ q̄ stulticia nō p̄ficiat s̄z veniat penit̄ eliminā
da. Sed ad partē affirmatiuā videt̄ talit̄ p̄cedēdū. Nā p̄ncipes sunt reipubli
ce cōseruatores. vt. xxvj. di. c. fi. lxxij. di. Valentinian⁹. in fi. xxij. q. v. p̄ncipes.
et illis deficientibz rēpublicā subire videm⁹. Nam constat q̄ valet argumentuz
ex cōi puerbio. xxvj. q. j. Legi. z plene p̄ Hosti. d. elec. Venerabilē. s. q̄ aut. Si
militer z ab exemplis. iij. q. v. Quia suspecti. et in glo. Nā dicere solem⁹. Sun
sus tener gabatū. gabatū caballū. caballus virū. vir vnus totum exercitū. exer
citus totū regnū. in q̄ respublica tenet p̄ncipatū. sic p̄nceps vir vnus p̄ republi
ca noctes ducit insomnes. vt subiecti in omī quiete consistāt. in autē. vt indi. si
ne quo. suff. in p̄n. col. ij. Et dicit impator volūtarios labores appetim⁹ vt alijs
requiē p̄parem⁹. in autē. vt diui. sub. ha. glo. Questio. in p̄n. coll. viij. et sic vi
dem⁹ q̄ p̄ncipes rēpublicā manutenētes miris desiderioz conatibz. laboriosis
anxietatibz. mentē raro vl̄ nunqz p̄suāt cōtinuis trāquillitatibz. Et nisi put p̄
tractū ē Interponāt suis interdū gaudia curis p̄re fastidio rūpat arcus. z ad cō
seruāda p̄ncipū z suoz senatorz corda q̄ sunt prudētie. p̄uidētie z sapie scrinia
expedit vt summa p̄ducant cōsolatiōis remedia. Et ne rumpat reipublice p̄n
cipalitas. ad h̄ se p̄redit oīm p̄missoz auctas. z ad illū finē p̄ncipes h̄nt tubas
tibicines ad reipublice gl̄iam gaudēter exercitū cōuocādo z edicta publicādo.
et tales tubas Moyses fec̄ argenteas ad cōuocandū pplm. Nūeri. x. Et dedit
p̄plo tubas ad clangēdū s̄z madianitas. Nūe. xxxj. Et de tubaz festo scribit ma
gister in bisto. in libro nūeroz circa fi. hec et similia musicalia instrumēta z in
strumētoz mḡi solēt h̄re p̄ncipes. de q̄. lxxxvj. dis. Donare. z in glo. j. z Host.
in summa. de excess. pla. s. j. s̄. Morant̄ aut. z sic etiā stultos fictos z fatuos ac
insensatos p̄ suoz aīoz recreatiōe. Et in illū finē iura p̄mittūt oīm ludū licitū
vt. ff. de alea. l. Senat⁹. z duobz seqn. Un̄ dicā cū Paulo. j. Loz. x. Dia mihi
licent s̄z nō oīa expediūt. d̄ q̄ plene. xj. q. j. Aliud. i. glo. magna. Et p̄ hec z p̄no
tata patet r̄nsio ad p̄mū argumētū z declarat scdm. Nec n̄ra interest iur̄ rigorē
p̄ducere aut sn̄as theologoz reficere. p̄ q̄s iust⁹ vix saluabit̄. z q̄si tot⁹ mūdi
p̄ncipat⁹ flexipendit̄. S̄z p̄ n̄ri doctorat⁹ vberiori solēnitatē declaratiōe notan
dum est q̄ in n̄re facultatis stulticie practica diuersa diuersimode vsi sunt: z in
futurū dño cōcedente vti oportet simulatiōe: que q̄druplex repit̄ in scripturaz
discussione. Prima ē p̄nitiosa. z hec ē vitanda. vt p̄batur. xxij. q. v. Caute. vbi
dixit Ambro. Caute fratres mendacia: qz omnis qui amat mendaciū fili⁹ est
dyaboli. nō solum in verbis sed etiā in falsis opibus z mēdaciū dicitur. Men
daciū nanqz est ch̄ristianū se dicere z opa ch̄risti nō facere. religiosuz se oīdere
et religiōis opa nō exercere. et hec penit⁹ ē abijciēda. Scda simulatio d̄i dete
stabil̄ z praua. put h̄r. xxij. q. j. Officij. vbi dicit Juli⁹ papa. officij n̄ri confi
derationi nō ē op⁹ dissimulare ea q̄ corrigi p̄nt salua pace z sine scandalo. T̄ls
secus. iij. dis. Deniqz. Tercia est discreta z virtuosa. z hec est sequēda. vt. xxij.
q. iij. Quidam cum bonozum. Quarta est laudabilis et pia z hec imitanda. et
hec simulatio fit p̄ stulticiā ex diuersis causis: tempibz atqz locis: put p̄dictuz ē
de Dauid vt patebit. Nā quidā simulāt stulticiā vt euitent inanē gl̄iam. Un̄

Tenor Irē doc. in stul.

legitur in vitis patrū q̄ quidā senex pater vocatus instātissime vt sanaret filiū cuiusdā principis. z trāsturus vidit sibi magnū pplm obuiare. Unde mor spoliatis vestibus se nudū lauabat in ripa. Quo viso reuersus est pplus: credēs q̄ esset stultus. expost aut̄ perfecit simplicit̄ opus suū. Item quidā simulabāt stulticiam vt diuinā vindicarēt offensam: put fecit Iehu rex israel qui simulauit se velle idolū baal colere in finē vt alij cultores idolorū se māifestarēt q̄s postea occidit. vt. iij. Reg. x. Irē simulauit se stultū Dauid (put p̄dictū ē) vt euaderet man⁹ inimicorū suorū. Irē simulāt qdā stulticiā ad recreandū hūanitatē naturā. et in q̄ntuz hec fit sine scurrilitatis z indiscretiōis molimine videt̄ pie toleranda. de q̄ supi⁹ plenissima p̄cernit̄ in nrē collatōis p̄cessu dispositiōis z informacionis forma. hic vlti⁹ breuitatis benignitate minime recitanda. His prout premittit̄ expeditis surrexit insipies in corde suo distemperat⁹ p̄t dilatiōis te⁹ diose p̄misse p̄motiōis p̄telationē. z instātissime petiuit hunc stultū stulticia sapienti p⁹ p̄ntis strictissimi q̄s rigorē etiamē cū m̄grorū nrōz z doctorū hui⁹ facultatis mature deliberatōis tractatū cū debitis interstitiis diez z tēporū. p̄pendimus igit̄ q̄ nō tm̄ hui⁹ stulticie doctoratus honorē sed etiā in q̄cunqz sciētiarū facultate (sine tamē pacto) si dign⁹ ē petere poterit suoz graduū decorē. vt. viij. q. j. In scripturis. s. Ecce ego. et ratio: quia p̄ hoc petit oportunitatē cōmunicandi qd̄ habet: quod laudabile est z ad caritatē p̄tinens. In indignis aut̄ est p̄ctm̄ p̄sumptiōis. put dicit⁹ de stolido. de q̄ Archid. xlvij. di. s. j. Et igit̄ de creuim⁹ hunc stultū in stulticie venerabilē z supmirādē facultatē legalitate liberalit̄ ad doctorat⁹ qdū tanq̄ bñ meritū iuxta tue petitiōis intentū gloriāt̄ ad mittēdū: z admittim⁹ p̄ p̄ntes declaratiōis act⁹: ac sibi hmōi doctorat⁹ munificentia curialitate q̄ decz assigntes ac auctis z p̄tatis priuilegiū tribuentes: vt dūmodo se facultatis oportunitas obrulerit. alios stultos z stulticie doctores licentiatos z bacularios creare z facere: instituere: substituere z ordinare valeat cū debita iuris z p̄suetudis solēnitare. Quo quidē exercitio melioribus iure et forma quibus debuit z potuit p̄tinenter peracto. Insuper p̄dictus nomine quo supra cū instātia petiuit vt de p̄missa p̄motiōis solennitate eidem stulto taliter promotō publicū per litteras patentes de adepti laudabilē doctoratus munimine fiat documentū. quod z liberalit̄ duximus tanq̄ rationi congruum cum clausulis oportunis p̄cedendū. cui⁹ quidē littere tenor sequit̄ z est talis.

Tenor littere doctoratus in stulticia.

Elix ecclesie Thuricensis Lantor.

f stultorum promotor. Ad infra scripta diuine p̄missionis gratia specialiter deputat⁹. Gloriosa q̄ ex ore altissimi produnt primogenita ante omnem creaturā mater que genuit stulticie legalitatem vt hec in toto terrarum orbe veneranda gloriosissimorū doctorum nostre facultatē stultissime iocundis actibus obtineat principatum et illos duntaxat extollat ad cathedrā hui⁹ celsitudinis quos certamē general̄ examinis digne ad id p̄mouet p̄ p̄currentē stultorū actiū capacitatē z excellentiā meritōz. ita talit̄ p̄mouendi merito apud vniuersos seculi p̄ncipes z alias dominationū p̄tates p̄ ipsoz assistentia ad dirigendas z gubernandas respublicas vel p̄uatas p̄re alijs de genere fauorū curialibus veniant singularibus priuilegijs. honoribz. dignitatibus et laudibus p̄ferendi. Cum igit̄ p̄ns vir spectabil̄ videlicet Andreas quē stulticie

Contra iniquos iudices

scientia moribus et gestibus specialis prerogativa sublimauit decori pridie nobis fuit presentatus diligenter examinatus et approbatus in stulticie peritia. et in hoc se subiecit ardui et priuati examinis rigori nostro in quo ita et taliter se habuit quod per nos sufficiens et idoneus in stulticie talismodi facultate fuit patienter reputatus. Et igitur nos Felix auctoritate qua fungimur in presentis curationis eloquio. eundem Andream stultum pronunciamus et declaramus sufficientem et abilem ac idoneum ad habendum: tractandum et exercendum officij decorem doctoratus stulticie facultatis predictae: sibi quoque sufficiens et idoneo. et huius promotionis dignissime contubernio et in ipsa stulticie forma de cetero manendi standi. perseverandi: necnon ambulandi. et insuper legendi. docendi. interpretandi scribendi. dictandi et ceteros huius facultatis sufficientes doctorizandi. magistrandi: ac alios stultos faciendi. creandi: necnon eligendi et omnes alios actus publice stulticiales exercendi loco quolibet imperiali maiestati subiecto plenam in domino presentium tenore concedimus libertatem. ipsique stulto taliter sublimato doctoratus insignia stulticie taliter prout petijt tradidimus in hac forma. Nam primum sibi contulimus caputium tunice talari firmiter consutum. hinc pirretum sine dyadema fatuale asinino corio multum piloso de capite cum auriculis patenter extensis decoratum et nobis benefonantibus constipatum: annulum quoque saturninum tortuose compactum cum osculo calicis in manu domini vini meri pleni mixti glorianter duximus conferendum. Et insuper non tantum huiusmodi doctoratus insignia. sed etiam quaecumque venerabilis stulticie talis occasione per ipsum qualitercumque nunc et in futurum fuerint acquisita auctoris nostre firmamento sibi duximus liberaliter ratificanda. In quorum omnium et singulorum fidem et euidentem testimonium presentes promotionis litteras facultatis stulticie sigillo duximus corroborandas. Datum anno iubileo die Kalendas Januarij in domo quam edificauit sibi sapientia et miscuit vinum et posuit mensam domini ut letificet cor hominis ut a fructu frumenti vini multiplicati fideles christi requiescant per infinita secula seculorum benedicti. Amen.

Finis.

Contra iniquos iudices.

Iterum celi circūiui sola. et profundum

S dum abyssi penetravi: et in fluctibus maris ambulavi: et in omni terra steti. et in omni populo et omni gente premeum habui. dixit sapientia Ecclesiastici. xxiij. Quia cum Salomō super salutem et omnem pulcritudinem sibi assistit: ceterum dilexerit: venerit sibi omnia bona perit cum illa. Sap. vii. quod liquido in preteritione durum mulier. supponente filio luce clarescit: enitebat. ut de presumptu. Afferte. Audiuit itaque omnis israel iudicium quod iudicasset rex: et timuerunt regem. Quid ergo timuerunt: nunquid gladium ferreum vni? adolescentuli: totum israel timuit multitudo: non utique sed gladium spiritus. gladium interni acumis. mucronem subtilissimum sapientie dei. omnes sapientiae dei esse in illo ad faciendum iudicium. iij. Re. iij. Quod quidem iudicium non est aliud nisi iusticia ut infra patebit clarus. et quam sine alijs partibus videlicet prudentia. fortitudine et temperantia nemo poterit adipisci. nam una sine altera probabiliter in quolibet laudari nequit. prudentia enim sine fortitudine et temperantia et iusticia in prorsus quam labitur Fortitudo quod sine prudentia temeraria et iusticia in perniciem derivat tempe

Contra

rantia: etiam sine prudentia fortitudine et iusticia in desidiā pueritur. Iusticia vero sine prudentia: fortitudie et tēpantia in crudelitātē deflectit. ob h̄ nempe necesse est ut sit iusta prudentia fortis et tēperata. sit et fortitudo prudēs tēperata et iusta. fiat deniq; tēpantia fortis iusta et prudēs. existat insup iusticia tēpata prudens et fortis. Quā qdē iusticiā si coguerim⁹ tanq; cognito vno p̄trarioz cogscit et reliquū qd ē in iusticia. ut dic̄ lex insti. de his q sui v̄l alie. iū. s̄. s. Videam⁹. ff. de ac. et inscrip. l. q accusare. Et dic̄ p̄hs. ij. de celo et mūdo. Opposita iuxta se posita magis elucescūt. Un̄ de iusticia ac merito et glia diligētis eaz (put ē iust⁹ iudex) discernam⁹ ut sinceri⁹ ad ei⁹ p̄riū qd ē iniusticia. et ad demerita ac penas iniq; iudicis puenire valeam⁹. Un̄ ad ppositū n̄m iuxta iuris v̄riusq; dispositio nem. Iusticia ē p̄stans et ppetua volūtas: ius suū vnicuiq; tribuēs. insti. de iū. et iur. s. j. Et p hoc q dic̄ volūtas: nomiat ibi actū nō potentiā. solent enī hīc⁹ diffiniri p act⁹. s; p h̄ q dicit ppetua. designat q ad rōnē iusticie requirit q hō hēat ppositū ppetuo et in oib; iusticiā p̄suādī. s; q dic̄ p̄stās: designat q oportet q in h̄mōi pposito firmit p̄seueret. et p h̄ q dicit ius suū vnicuiq; tribuens: designat actū iusticie p comparationē ad p̄p̄iam materiā et obiectū. Et in hac diffinitione sumit ius p re iusta. Si quis aut̄ p̄dictam diffinitionē vellet reducere in debitā formā. dicere posset fm frēm Alstē. q iusticia ē habit⁹ fm quem aliquis cōstanti et ppetua volūtate ius suū vnicuiq; tribuit. et quasi ē eadē quā ponit p̄hs. v. ethi. dicēs q iusticia ē h̄tus fm quē aliq; d̄r operatiū fm electōez Est em̄ act⁹ iusticie iudiciū siue iudicare. Iudiciū em̄ p̄p̄ie noiat actus iudicis inq̄ntū ē iudex. Iudex aut̄ dic̄t: q̄si ius dicens. fm Isidoz. Ius aut̄ ē obiectū iusticie. Et iō iudiciū fm p̄mā nomis ipositionē importat rectā diffinitionē iusti siue iuris. et ita iudiciū p̄p̄ie p̄inet ad iusticiā quā fili; isrl̄ viderūt faciēdas p sapiam dei ec̄ntem in Salomōe: ut p̄dictuz ē. Dic̄t etiā iusticia fm Isidoz quasi iuristat⁹. de p̄. sig. Forns. Un̄ iudex male indicās errore v̄l dolo: et i eo q male iudicat nō ē iudex cū nō sit i eo iusticia. xxiij. q. ij. c. j. et p̄ n̄s nō ē mīster iusticie q ē de⁹: s; iniusticie q ē ipse dyabol⁹ cū pompis ei⁹. Quare Aristoteles ad Alexan. magnū in li. de regimie p̄ncipū. c. lv. post multa cōmēdando venerabilē et gl̄iosam iusticiā in rege et p̄ncipe. imo in q̄libet p̄sidente p̄suandā: dic̄ Iusticia ē forma intellect⁹ quā creauit de⁹ gl̄iosus. et pduxit creaturā suam ad ipm. et p iusticiā edificata ē terra: et cōstituti sunt reges et c. Item ad cōmēdationē iusticie sic inq̄t. Vnd⁹ ē ortus seu viridariū: ei⁹ maceria siue sepes sunt iudiciū et d̄natio vallata lege. lex ē regimē q rex regit. rex ē pastor q defendit in p̄cerib; proceres sunt stipēdia sustentati pecunia. pecunia ē forma q colligit a subditis. subditi aut̄ sunt serui q̄s subijcit iusticia. Iusticia p̄o ē qd p se intēdit in q ē salus subditoz. Hec ille. Et si pagan⁹ tū coluit iusticiā: qd faciat homo christian⁹ et ppendat qd dixerit om̄ipotēs Sap. v. Iusto iudici induat p thoroce iusticiā et accipiat p galea rectū iudiciū. sumat scutū inexpugnabile eq̄tatē. acuit autē dirā irā in lanceā. et pugnabit cū illo orb̄ terraz p̄ insensatos. i. errores iniq;: ut dic̄ glo. interli. Et his igit̄ ad merita et ad p̄mia eoz q iusticiam colūt qui et iusti et p cōseq̄ns iusticiarij nūcupant puenire poterim⁹. Nā fm Augustinū qui cōplete et p̄fecte habet vnā p̄tutē cardinalē habz om̄s alias in quas iusticia p̄matū tenet: ut p̄z ex p̄missis. et ita p iusticiam quam si quis perfecte colit cōsequitur omnes alias. et per consequens vitā eternā. ut Sap. v. Iusti autē in ppetuū viuēt: et apud d̄m ē merces eoz. Item Aug⁹. Quia iusticia ē opus cū fine. mortes aut̄ sine fine. his videlic; qui nō sua receperunt in

iniquos iudices

hoc seculo: vt legit de diuine epulone. Lu. xvi. Vñ dicit p̄p̄a q̄rendo. Domine quis habitabit in tabnaculo tuo in celesti hierim. et infra rñdet. qui opat iusticiã Et idem. Beati qui custodiũt iudiciũ ⁊ faciunt iusticiã in omi tpe. ⁊ si p̄t illaz plurimas iniurias patiant. Et iõ dicit Marb. v. Beati q̄ p̄secutionẽ patiũtur p̄t iusticiã: qm̄ ipsoꝝ est reg. celoz. Et pie p̄meditandũ est qđ legit in vita san cti Gregorij libro. ij. c. xl. v. q̄ cũ idem beatus Gregori⁹ Rome ad basilicã prin cipis apostolor̄ peruenisset: et clemẽtissimi imperatoris Trayani iusticiã large sumpto vocabulo quã vidue ministrauerat anteq̄ transiret ad bellũ in quo suc cubuit: recordatus fuisset. ⁊ ipius damnationẽ amarissime defleuisset: cum pro non renato baptisimatis vñda orare nõ presumperit: quid factum est propter rectũ iudiciũ suum quod in vita gesserat. meruit planctu beati Gregorij ab in ferni cruciatib⁹ liberari. licet anima sua ab inferis nõ recesserit. Hec ibi. Vñd exaltabit deus in iudicio: et deus iustificabit ab iniusticia. Esa. v. vj. q. iij. Ue qui dicitis. Et Breg. dicit. Qui recte iudicat: premiũ remuneratiõis expectat. p̄. q. iij. Qui recte. Vñd ⁊ iusti iudices om̄es possunt clarissimi appellari. et per cõsequẽs iniusti iudices turpissimi. ar. ff. de sena. l. Femie. et Spe. de iurif dictione omniũ iudiciũ **Cognito de iusticia** et merito colen tis eandẽ. nunc restat videre de sibi contrario quod est iniusticia. Et quia vnũquodq̄ viciũ tanto gũt⁹ est q̄ntomags repugnat virtuti oppositẽ. vt dicit sc̄as Tho. Vñd premillis sincerẽ p̄pensis resultabit iniusticie effect⁹. Attamẽ clarius p̄cedẽdo est sciendũ fm̄ fr̄m Alstẽ qđ duplex est iniusticia. vna illegalis appositã iusti cie legali. ⁊ hec fm̄ essentia est viciũ speciale inq̄ntum respicit obiectum specia le sc̄z bonũ cõmunẽ qđ contẽnit. sed quo ad actionẽ est viciũ generale. qz p̄ con temptũ boni cõmunis potest homo ad omia pctã deduci. sic etiã oia vicia inq̄n tũ sunt contra bonũ cõmunẽ rõnẽ hñt iniusticie q̄si ab iusticia deriuata: sic sup dictũ ē de iusticia. Alio mō d̄r iniusticia fm̄ ineq̄litate q̄ndã ad alteꝝ: put si hō vult pl⁹ de bonis: vt de diuitijs ⁊ honorib⁹ ⁊ min⁹ de mal: vt de laborib⁹ et dam nis. ⁊ sic h̄z materia sp̄alem: ⁊ est viciũ sp̄ale siue p̄ticulare oppositũ particulari iusticie. Est aut̄ facere iniustũ ex genere suo pctũ mortale. qz infert nocumẽtũ alteri qđ de se repugnat caritati. Et hec omnia intelligẽda sunt de eo qui scien ter facit iniusticiã. qui aut̄ ex ignorãtia dictat iniustã sententiã. hec ignorantia neminẽ excusat cũ possit habere copiã iurisperitoꝝ. ff. de iu. ⁊ fac. ig. l. Regula. vel si sua scientia vl studio aut labore facilliter potuit scire. vt. C. de inge. ⁊ ma. l. iij. ff. quis oz. in bo. pos. ser. §. In bonorum. l. ij. Vñd talis iudex tenetur fm̄ leges lesõ inq̄ntum bonũ ⁊ equũ videbit regiõni iudicãtis. ff. de va. et extraoz. cog. l. v. de quib⁹ in/ et de temento ma fra pleni⁹ dicitur. **Restat nũc de penis** le iudicãtis et ini/

qui iudicis pertractare. vñd vñsum est expediens fuisse vt illa terribilis et me tuenda decretalis videlicet p̄ima de re iudi. libro. vj. per verũ chusli vicariuz videlicet Nicolau quartũ in cõcilio in Lugdunẽ edita. iurisperitis notissima largiter postulet. quã nihilomin⁹ si als nude quicuis iudex sane mentis prospe xerit: timent ambe aures ei⁹. vt. j. Reg. iij. ct. iij. Reg. xxi. cõmouebunt in super viscera sua: ⁊ erũpent lacrimẽ saltẽ cordis: ⁊ introibit in cubiculũ m̄tis flendo vt legit de Joseph in egypto: viso fratre suo mĩmo Ben. xlv. Et ita p̄ba eiusdẽ decretal⁹ cũ additiõẽ pnunciabo. Cum eterni tribunal iudicis ante qđ oēs sta bimus: vbi vnusquisq̄ p se reddet rõnẽ deo. ad Ro. xiiij. et in quo vnus ⁊ idem

Contra

presidebit iudex et testis. *Hiere. xxi. et q. illū reum nō habeat quē iniuste iudex condēnat. testante ppha. nec dānabit eū cum iudicabit illi. Ps. xxxvj. et. xxiij. q. iij. Non ppetuū. Unde recte p pphā dicit Ezech. xij. et hī. xj. q. iij. Plerunq. mortificabāt animas q nō moriebant. vtz iniq iudices z viuificabāt animas que nō viuēbāt. et exponit p Grego. omel. xxvj. Non morientē mortificat q iustum dānat. z nō victurū viuificare nitit qui reū a supplicio soluere conat. cau se q pensande sunt z tunc ligadi z soluēdi pās ē exercēda. qre dicit bon? Josaphat rex. ij. Paralip. xix. dum pstitueret iudices in cūctis ciuitatibz iuda: vides te qd faciatis. nō enī homis exercetis iudiciū s; dñi. z quodcūq iudicaueritis in vos redundabit. Iudices q ecclīastici prudēter attendāt in causaz pcessibz vt nil vendicat odiū. iuxta illd put iudei dixerūt s; xpm: fm legem debet mori. sciebat enī Pylatus q p inuidiā tradidissent eum. Math. xxvj. vel fauor vsurpet: put David qui noluit perire Absolonē pro delictis suis. vt. ij. Re. xvij. et similr pylatus ad cōplacendū iudeis barrabā seditiosuz dimisit. z chrīstū innocentē tradidit morti crucis. Ibidem. seu timor exulet put iudei dixerūt de xpo et si dimittim? eum veniēt Romani z tollent nrm locū z gentē. Ibidē. aut expectatio premiū iusticiā nō euertat. vt de Menelao legis culpabili: qui propter pecuniā est absolut? ab antiochia z accusatores eius innocētes sunt ab eodem iniq morte dānati. vt. ij. Macha. iij. Similr legitur de filiis Samuelis qui declinauerūt post auariciā et acceperūt munera z peruerterūt iudiciū. j. Regū viij. et ipsi miraculose quā nō habuerūt iusticiā vendiderūt. Unde pro iusto iudice dicit Esa. xxiij. Beatus q excutit man? suas ab oī munere. xj. q. iij. Qui recte. j. q. j. Sūt nonnulli. de simo. Et si qstīdēs. Quos quidē quattuor modos iudiciū puerentes scribit Greg. xj. q. iij. Quattuor. Sed staterā gestant ī manibz lances appendāt equo libramie. nec tēdant ad dexterā vl' sinistrā s; via regia gradient. Aueri. xj. de q statera ppe dicit. xxiij. q. j. nō auferam? vt in omnibus q agēda fuerint pfrim in concipiēdis sentētijs z ferendis: pre oculis habeant solū deum: z nō album equū quē quondā litigantiū quidā corrupto iudici ppinauerat. Un dicit Josaphat pdictus ad iudices p eū constitutos. sit timor dñi vobiscū. z cum diligētia cuncta facite. nō enī apud dñm deum nostrū iniquitas: neq; psonarū acceptio: nec cupido muneruz. ij. Paral. xix. et illi? imitantes exemplū videlicz moyfi. qui qrelas populi tabernaculū ingressus ad domū referēbat. vt fm impiū eius iudicaret. Exo. xxxij. xj. q. iij. Sūmope. Si quis aut iudex ecclīastic? ordinarius: aut etiā legatus fame sue pdigus. hoc est qz famā suam effudit. i. honorē: z infamis fact? est. qz p dolū male iudicauit C. de pe. iū. mā. iū. l. ij. qui z crudelis in iure dicit. vt. xij. q. j. Folo. z put. pdigus dissipat bona sua z euacuat: vt dicitur de filio prodigo Luce. xv. c. ita iniquus iudex dissipat z euacuat famā suā. i. honorē suū: qz infamis dicitur homo nullius honoris fm Azo. ff. de iudi. l. si filiū familias. Un paup Henric? . Quem semel horrendis macul infamia nigrat. Ad bñ tergendū multa laboret aqua. Et dicit lex q maior est amissio fame qz amissio oculorū. C. de decu. li. x. Infamis. z ppiū psecutor honoris q grauissima est psecutio. z maxime contrariatur caritati q vult a seipā incipi. xxiij. q. v. si nō licet. Sicut z maximū crimē est q seipm occidit sic iudas. vt ibidē no. quia si p sciam nō suaz qz nullā habet. et contra iusticiā qz grauissime. imo deū qui est ipsa vera z ppetua iusticia in sua men partē alteri? in iudicio qcq fecerit p grām vl' p sordes. hoc est: premitit si precio timere vl' odio iudex corrupt? sit. in suā maledictionē eternam ab excu*

iniquos iudices

tionem officij per annū nouerit se suspensum . ita vicz q̄ tanto tempe careat offi-
cio iudicandi. z si sacerdos est: diuina nō celebret. z solennit̄ alias horas cano-
nicas in ecclia nō inofficiet. si dyacon⁹ euāgeliū nō pnunciet. si subdyaconus
epistolā legere nō p̄sumat. Et hoc fm̄ Flouell. ibidē. et insup ad estimationem
litis parti quā leserat: nihilomin⁹ cōdemnādus . et h̄ ita intelligas . put diē lex
impialis. C. de pe. iū. male iū. q̄ ei quē leserit nō solū extimatōis dispēdiū in re
quā perdidit p̄ iniquā sniam. z etiā litis discriminē tenet. i. damna passa i lite pe-
nitus refundat. Et iure autēricorū cōdemnat in triplū . si civilis sit cā: si crimi-
nalis puniū in p̄fiscatiōe. p̄prie substātie. i. q̄ dñiuz sub q̄ est cōstitut⁹ recipiat oīa
bona z in exiliū mittat. vt in auten. vt liti. in exor. li. iū. §. Si q̄s aut̄ . et tenetur
fm̄ leges crimie falsi. q̄ falsarius est z falsitatē dī cōmisse. z penā deportatio-
nis. id est exiliū p̄petui vl̄ vltimū supplicij. i. mortis. vt. ff. ad. l. cor. de fal. l. j. §. q̄
iudicē. z. §. vlt. et infamis ē put p̄dictū est. Vñ recitat nouell. in p̄nti decreta.
valeriū. li. vj. de seueritate in vltimo exemplo dixisse: q̄ rex persaz fec̄ corruptū
iudicē excoziari: z ad aliorū terrorē pellē affigi sedi tribunal. Penā p̄o partis. i.
illius hominis qui iudicē p̄ce aut p̄cio induxit vt falso iudicaret: siue sit in cui-
li siue in criminali cā amitti actionē: z de crimie videt̄ confiteri. Nam vt diē lex
Diffidentia iuste snie spem negocij posuit in corruptelā pecunie. vt. C. d. pe. iū.
ma. iū. l. j. hec autem omīa locū habent in foro contentioso z iudicio publico.

Quid aut̄ in foro p̄scire restat nūc videre: z apud illū iudicē vbi iust⁹ vix sal-
uabit̄ in die illa in die calamitat⁹ z miserie: Dixit em̄ Xps̄ Luc. xviij. Iudex q̄
dam erat iniqu⁹ in ciuitate q̄ deū nō timebat z hoīem nō verebat̄ qd̄ tñ est di-
cere: q̄ forte p̄t suā potentia in occulto nec in publico timuit quēpiam. put lez
gitur de Juliano apostata in cronica tripartita li. vj. quid dicendū est de illo
iudice nisi q̄ ei salus nō est in dño deo suo. quia noluit intelligere vt bene age-
ret: z continuo tres p̄sonas offendit nec reconciliari voluit. Dicit Aug⁹. in epi-
stola ad Macedonē. xij. q. vi. c. j. q̄ pctm̄ non dimittit nisi restituat̄ ablatum.
et ē regula iuris li. vj. et hoc est vez. put dicitur ibidē: nisi nō habeat vnde resti-
tuat. et huic certe(vt dicit Augustin⁹) nō possumus dicere: redde qd̄ abstulisti
vt aut̄ salus fiat ei qui habz vnde restituere potest: restituere tenetur: etiā si per
hoc puenire debeat ad vltimā egestatem: z nō solum sufficit restitutio ablati p̄
falsas et iniquas sentētiās. sed requirit̄ contritio z oris cōfessio: vt no. in regula
peccati venia. ibidem de pe. dist. j. §. Deniqz. z. c. ij. z. c. finali. cum mltis sibi si-
milibus. Unde quia iniquus iudex tribus personis(vt p̄mittitur) est obnoxio⁹.
Primo deo: cuius p̄sentia et p̄ceptum cōtemnit. Secūdo reipublice cui⁹ mari-
me interest vt iuste iudicent filij hominū. z si male iudicauerint crimia nō ma-
neant impunita: z vt quleta sit puincia quā regit. vt in. c. Ut fame. de sen. exc̄.
et. l. Vulneratus. ad. l. acquil. z. l. congruit. de offi. p̄e. Tercio est obnoxio⁹ pro-
ximo quē offendebat z lesit p̄ iniquā sententiā. vt hic in dicta regula et de cri-
fal. c. ij. et ita patet q̄ ex vno delicto se iniuria quis obligat̄ pluribz z diuersis
personis. vt in. l. j. ff. de iniur. et. c. Cum desideres. §. si. de senten. excō. et q̄ no.
in. c. Parrochiani. codē titu. z si debet liberari a peccato oportz q̄ omnibus sa-
tisfaciat. diuersimode tamē vt patz ex p̄dictis. z licet vsurarius. fur. predo. ra-
ptor. et quicunqz alius male acquirēs teneat̄ ad illa tria. grauissimū tamen est
crimen iniqui iudicis vt iura testantur p̄allegata. hoc idem de detractoribus
qui strictissime tenent̄ ad honoris ablati restitutionē. z simulr tribus p̄sonis sa-
tisfacere tenent̄. Sed quid sequit̄ si h̄mōi iudex corruptus: z ille qui eū vt p̄e-

Contra

mittit corrupti non satisfecerint si possunt iuxta sacrorum canonum et legum dispositiones prius allegatorum. Sine spe venie moriuntur in peccatis suis. et tanquam per sepultis in inferno non valent eis contritio, venia, elemosyna vel oratio. De his autem iniuris iudicibus quos oppressores nominat Hugo cardinalis in li. de exhortatione principum. c. xj. sic inquit. Audi autem per oppressores subiectorum non nos sed salomones imo dominus loquente: Qui iustificat impium et qui perdat innocentem uterque abominabilis est apud deum. Et subditorum oppressores tunc se sciunt gravius dignos finem quam perualuerint in his in quibus nocere voluerint. Nam tanto atrocius in futuro supplicio iniuri indices perdati sunt. quanto hic fortius per subiectos inualuerint. Et infra. Magis malefacientibus quam mala patientibus condolere debemus. illi enim prava faciendo in malum perficiunt. isti malum patiendo a malo corrigunt. atrocem super eos divinum furor venturum sciunt. quanto magis fuerint persecutores innocentium. Et infra. Quando persecutores patimur fide stabiles metuere non debemus. quia si deus per nos quis per nos? nec vereri debemus quod fortes sunt qui nos impugnant. quod fortior est qui nos defendit et in finem retribuet dominus in hostes nostros vindictam et pauperum suorum miserebitur. Nec ille. Ex his enim congruissime potest induci sapientis Lathonis auctoritas qui dicit. Esto forti animo cum sis damnatus inique. Nemo diu gaudet qui sub iudice vincit iniuri. Nam ipse Latho duo intendit. nam primo vult hominem iniuri damnatum in constantiam et animi fortitudinem inducere put iam prime inductum est. Secundo intendit victorem prauum ex iniuri finem breui leticia reportare. Et dicit philosophus. j. celi et mundi. Nullum violentum perpetuum. et commentator. xij. methaph. violentum non est mansurum de se. dis. v. Quicquid. Et dicit regula iuris. et sunt verba Gregorii septimi viri laudabilis. et dicit Cronica Frisingensi. quod latenter aut per vim aut alio illicite introductum est nulla debet stabilitate persistere. ac si diceret non debet nec de iure diuino. humano aut naturali. Nam dum christus inique fuit per falsas sententias in cruce suspensus natura siderum commovebatur. Unde inquit Dionysius. Deum nature pati aut mundi machinam destrui. Usus est sepe insuper qui per corruptos iudices vice runt. in hac vita pleunt. aut mala et improuisa morte moriunt. Unde patet de rege Achab qui per falsum testimonium ex suggestione Jezabel eripuit vineam naboth unde ipsi regi dictum est. occidisti et possedisti. et sequitur in hoc loco in quo linerunt canes sanguinem naboth. lambent quoque sanguinem tuum. carnes vero Jezabel comedent iij. Re. xxj. de pe. di. iij. Achab. aut alius inopinatis malis perirent. ut de Amon qui voluit iudeos coram rege assuero opprimere et damnare qui tandem iusto dei iudicio a rege damnatus est. ut patet Hester. viij. et in pylato qui vincularum in carcere turpissima morte. quod seipsum interemit vitam finiuit. Et summarie reuoluendo in vitas sanctorum codices. non inuenimus aliquid genus hominum plus a demonibus arreptum quam potestates iniquorum iudicum. Hunc sequitur in textu. Sciturus quod si suspensione durante damnabilis se ingerit diuinis. irregularitatis laqueo se inuoluet secundum canonicas sanctiones. a quo nisi per summum pontificem poterit liberari. Et sic malum additum malo facit ipsum magis malum. Ar. in autem. multo magis de sacrosanctis. ec. Et dicit philosophus. iij. topicorum. quod tale additum tali facit ipsum magis tale. putat dicit philosophus. Iniquitas super iniquitatem tenet. Unde est regula quod solus papa dispensat super irregularitatem in his et in aliis casibus contracta. ut notat spe. de legato. §. nunc ostendendum §. xxxj. Solus papa. Item sequitur in textu. saluis aliis constitutionibus quam iudicibus maleiudicantibus ingerunt et infligunt. de quibus superius sufficienter est dictum. et hec verba notabiliter sunt annotanda quod papa vult quod pene aliunde per sacros canones et leges similiter in malo iudice locum habeant propter execrabilem sui criminis enormitatem

iniquos iudices

tem. Unde p̄prie sequitur. Dignū est em̄ vt qui in tot presumit offendere pena multiplici castiget. vtz hīc z in alio seculo dum dicit lamētabilr anxiā do dam natus inique. ach miser crutior tantū bonum esse ereptus de faucibz meis. xij. q. j. §. Quibz aut. et sueniēter sequit̄ put dicit Hiero. ad Rusticum narboneū. xxiij. di. Dyaconi sunt. Ipse nosti q̄ visibilr in h̄ mūdo ius inuadit alienū accusatur a paupe dānat a iudice. ita in ecclia dei cū quisqz stipēdia perdit clamat ad dñm. exaudī a chřsto. nō differt vltionis sentētia si nō sedant vnuerſa. id est restituant: fm Archidya. Decibi. Et igit̄ talr tam miserabilr lesus. subiungit inferēs. Dñe saluū me fac qm̄ alieni insurrexerūt aduersum me z fortes q̄sie runt aiām meā: z nō p̄posuerūt deum añ p̄spēm suuz. Ps. liij. Quid sequit̄ fm Bern. Veniet q̄ male iudicata reinducabit. illicite iurata refutabit. q̄ fac iudicium iniuriām patientibz apud quem plus valebūt pura corda q̄ astuta verba: z p̄scia bona q̄ marsupia plena. et dicet Iust⁹ iudex terribilr atqz fortis. dele antur de libro viuentiū z cū iust⁹ n̄ scribant. ps. lxxvij. z vltra. De eis q̄ recesserunt a me. vastabunt qz p̄uaricati sunt. Osee. vij. de pe. di. iij. De eis. Itē scribitur. De eis qz dixerūt q̄ neqz est bonū z qd̄ bonū est neqz. xij. q. iij. Quisqz. Item ve ipsis qz dixerūt bonuz malū z malū bonū: ponētes tenebras lucē z lucē tenebras. Esa. v. xi. q. iij. ve qui dicūt. et Hiero. sup epla Pauli ad philemonem. Si quis dixerit iustū iniustū z iniustū iustum: abominabilr est vterqz apd̄ deum. simlr q̄ sc̄m̄ dic̄ nō sc̄m̄: rursus nō sc̄m̄ asserit sc̄m̄: abominabilis est. xj. q. iij. Si q̄s dixerit. vnde Paul⁹ dixit ad iniquū iudicē qui precepit astanti bus vt os eius pcuteret videlicz dicens. Percutiet te deus paries dealbate. et tu sedens iudicas fm̄ legem: z contra legē iubēs me percuti. Act. xxij. et. xxij. q. j. Paratus. vñ Breg. sup Ezech. ome. ix. c. vlt. De in scriptura sacra sepi⁹ de eterno luctu q̄s p̄nti solet intelligi. vnde scriptus ē. De impio i malū. retributio em̄ manū eius fiet ei. Et beat⁹ Job legit̄ dixisse. Si impi⁹ fuero: ve mihi ē. si autē iust⁹ nō leuabo caput secur⁹ afflictionē z miseria. et Breg. ibidez mora. ix. c. xxx. Impi⁹ nanqz ve habet. iustus miseriā. quia eterna dānatio reprobum ses quitur. z electus quisqz doloribz transitorie aduersitatis expiat. impius caput leuat. sed elatus euadere ve qd̄ sequit̄ nō valet zc̄. Unde dixit veritas. De vobis q̄ ridetis qz flebitis. Et merito cum ip̄e iudex iniqu⁹ in hac vīta fuerit odibilis deo z hominibz. Nam vt dic̄ laureat⁹ poeta de remedijs vtriusqz fortune li. ij. c. lxxvj. Iniq̄ iudice nullū venenoli⁹ est aīal. a serpente se lesos dolēt quidē homines: nō conḡrūtur. facit serpens qd̄ suū erat q̄uis nō qd̄ placitum patienti. iniqu⁹ aut iudex facit qd̄ est spirīt⁹ nequissimū. Hec ille. Unde p̄prie iudices iniq̄ sunt hi p̄ quibz x̄ps noluit orare amarissime mort̄ sue tempe dñi dixit: Pater dimitte eis: nō em̄ sciunt qd̄ faciūt. Lu. xxij. et sic non orauit p̄ scribis et phariseis: nec p̄ legū peritis z iniq̄s iudicibz. nam hi sunt z fuerūt q̄ sc̄inerūt qd̄ fecerunt. qd̄ erat iniquū. sed orauit p̄ illis simplicibz spiculatoribz et militibus ip̄m crucifigentibz qui ad mādātū potentat⁹ pitorz fecerūt qd̄ operati fuerunt. Unde p̄nter ad p̄positum redeundo. Ip̄se chřstus a peritis crucifixus. i. mandato peritorz cruciatus: dum iudicabit seculū p̄ ignē dicit demonibz. In ignēz p̄jices eos: in miserijs nō subsistēt. pluet sup eos laqueos ignis: sulphur spūs p̄cellaz pars calicis eoz. i. tormenti ip̄soz. quoniā iustus dñs iusticias dilexit. equitatē vidit vult⁹ eius. Psal. xj. O q̄s male fm̄ Bern. tunc omnes iudices locuti sunt vident̄ vt cōfundātur. z nō vident ne cōsolent̄ a quo vel a q̄bz vident̄ et ab omnibz vident̄ et vt p̄e mltitudine intuentiū fiat confusio mltā. hec ille.

Dyalo. de conſo.

Unde Iſido. de ſummo bo. libro. iij. c. lv. de prauis iudicibꝫ ſic inquit. Nemi-
nē ſtultoz vel improboꝝ oportz iudicē eſſe. nam ſtultus ꝑ ignauiā ignorat iuſti-
ciam. improbus autē ꝑ odium vel cupiditatē corrumpit ipſam quam iudicat
veritatem. Brauius lacerant a prauis iudicibꝫ paupes qꝫ a crudeliſſimis hoſti-
bus. nullus em̄ predo tam cupidus in alienis qꝫ iudex iniquꝫ in ſuiſ. latrones
in acceſſis faucibꝫ aut latebroſis latentes in inſidias ponūt. iſti palam rapaci-
tatꝫ malicia ſeniūt. hoſtes in alienoz ſanguinē tm̄ intendūt. iudices mali quaſi
crudeliſſimi carnifices ꝑſratrū z ciuiū oppꝫſſione ſua ſubiectoꝝ vitā extinguit.
Et infra. Sepe iudices mali cupiditatis cauſa aut differūt aut peruertunt iu-
dicia: nec finiūt certa partiū negocia quouſqꝫ maſcupia eoz qui cauſat exbau-
riant. Hec ille. Et vltra ſi videre volueris copioſe de iniquoz iudicum condi-
tionibꝫ: hoc caplin plene ruminabis cum pluribꝫ ſtatim ſequētibꝫ. Hanc igit
continuatiōis collationē ego Felix cantor Thuricenſis decretoꝝ doctor ſtudij
Bononiēſi inutilis. quia grauatus terribitꝫ ꝑ prelātū meum ſuccubui. z ſilr
aliā collationē que intitulatꝫ de conſolatiōe inique ſupꝫſſoꝝ anxiatus cō-
pilauī. ad interiōrē ſuūꝫſus et cuiuſlibet noſtrum cognitionē vt ſciamꝫ om̄s qꝫ
dignū ſit vt quis puniat in eo in quo deliquit. et qui iuſticie que deus eſt offen-
dit ſerenitatē: omniū reus iuſto iudicio dei hic iudicetur: et in ſecula ſecloꝝum
ꝑ ignem Amen.

Finis.

Dyalogus de conſolatiōe iniqꝫ ſupꝫſſoꝝ

Anxiatus. Anxiatus eſt in me ſpūs

a meus: in me turbatū eſt cor meum. quia ꝑſecutus eſt inimicus
animam: humiliatū in terra vitam meā. ꝑſalm. cxi. Et nunc
omnipotens deus iſrael anima in anguſtijs et ſpiritꝫ anxius cla-
mat ad te: audi domine z miſerere: quia deus es miſericors z mi-

ſerere mei. Baꝫ **Sapientia.** Vidi calumnias que ſub ſole gerūtꝫ: et
ruch. iij. capto. lacrimas innocentū et conſolatorē nemi-
nem: nec poſſe reſiſtere eozum violentie cunctoꝝ auxilio deſtitutos: et laudari
magis mortuos qꝫ viuētes. Eccleſiaſtes. iij. Et igitur clama ne ceſſes: quaſi tu-
bā exalta vocem tuam. Eſaie. lviij. quia ſcis qꝫ dixit ꝑꝫpheta: qꝫ qui clamaue-
runt ad dominū cum tribularentur de neceſſitatibꝫ eoz. liberauit eos. ꝑſ. cvj

Anxiatus Aſpiciens a longe: ecce video dei potentiam venientē: et
nebulam totam terram tēgentē: et quaſi ſtella matutina
in medio nebulę: et quaſi luna plena in diebus ſuis lucet: et quaſi ſol refulgēs.
Eccleſiaſtica. l. c. Et aiebam inferendo: Que eſt iſta que progreditꝫ quaſi auroꝝa
conſurgens. pulcra vt luna. electa vt ſol. Canticoꝝ. vi. in veſtitu deaurato cir-
cūdata varietate. in fimbrijs aureis circumamicta varietatibꝫ. ꝑſalm. xliij.

Sapientia. Ego ex ore altiſſimi prodiui primogēita ante omnē crea-
turā. ego in altiſſimis habito: et thronꝫ meus in colum-
na nubis. Eccleſiaſtica. xxiiij.

Anxiatus. Laudet te alienum et nō os tuum: extra-
ſiaſtica. xxiiij. neus et nō labia tua. ꝑꝫnerb. xxxij. Et
dixit ſapientꝫ autoritas. Ne te collaudes: nec te culpaueris ipſe.

inique suppressor.

Sapientia. In deo laudabimur tota die: et in nomine suo confitebimur. in seculum. Ps. xliij. et similiter veterum philosophorum: laudabilis gre-
corum cetus: ymaginem nostram in omnium templorum foribus in forma regine venerabilis
depingi facientes. sibi quoque solent et palam ascribentes. ac si diceremus versus nos ge-
nuit peperit memoria sapientiam nos vocant greci: latini sapientiam. In cuius testi-
monium maiorem inter orientales ecclesia patriarchal Constantinopolitana nomine nostro com-
cernit ritu suo per magnam Constantinam laudabiliter fundata: et usque modo venerabiliter.

Anxietas. Scio quod illa vincit maliciam. attingit quod a fine (conservata.
usque ad finem fortiter et disponit omnia suaviter. Sap. viij. Et
dixit propheta. Quia magnificata sunt opera tua domine: omnia in sapientia fecisti. et id impleta est
terra possessione tua. Ps. ciiij. Sed quod habet ad presentis mee: nunc anxietatis consolatio.

Sapientia. Conso- **Anxietas** Ita conso- **Sapientia.** Scis olim
lationem. lationem. gloriosus vi-

rum et omni laude dignissimus: videlicet Boetium cognomen manlium. auicium torquatum.
seuerinum. ordinarium. patricium. consulem romanum: per Theodorici crudelis tyranni
regisque Gothorum de Verona vulgariter nuncupati Romam primum regis seueritatem
contritum et humiliatum: imo ab amenissimorum videlicet yxoris. liberorum. cognatorum quibus si-
militer et humane recreacionis felicitate. et florentium prediorum multiplici refectum posses-
sione innocenter perscriptum et relegatum: et durissimis apud feroces longobardorum
ciues urbis sapientem carceribus mancipatum: per illustrissime regine fororis quoque no-
stre videlicet philosophie serenitatem: sincerissima consolationis allocutione refocillatum
put ipse narrat primo de psycho. psalmi. ij. post multa: cum ipsius philosophie pietas finaliter lumina
sua mortalium rerum nube caligantia tergens. oculosque suos fletibus undantes attra-
cta in rugam vestit. **Anxietas** Et unde talis ipsi videlicet philosophie ve-
ste siccauit: nerabili pueniebat auctoritatis potentia?
aut artis intellectus tam fauorabilis humane compassionis miseratus.

Sapientia. Ars (ut dicitur lex) imitatur naturam in quantum potest. ut. ff. de adop-
tione. l. adoptio. Naturam autem philosophia declarat Isidorus. li. ethi. ij. c. iij.
dicens ipsam fore rerum humanarum diuinarumque cognitionem: cum studio bene viuendi
coniuncta. unde diuinitatem et humanitatem nouit huiusmodi viri digniter anxietatem: et tanquam
filio lacte suo videlicet florenti studio nutrito: quasi suffocationis excidij piclitate presti-
tit consolationis presidium. Sic per nos si credideris saluus eris. et si rimata ponde-
ras que quondam redolenti scrutinio ruminaueras: ab omni merore intricacione
penitus ex- **Anxietas** Et unde tibi tante subli- **Sapientia.** Nonne sa-
tricaueris. mitas diue maiestatis lomotis de
nobis prodit auctas veritatis dices. omnium potentior est sapientia: et aufert super-
presso potentiam aduersus eos qui eam depmebant. et mendaces ostendit quod maculaue-
runt illam. Sap. xi. Et iterum dicit in persona nostra Ego habito in consilio et eruditus
inter sum cogitationibus. arrogantiam et superbiam et viam prauam et os lingue detestor
meum est consilium et equitas. mea est prudentia. mea est fortitudo. per me principes impe-
rant et potentes decernunt iustitiam. ego diligentes me diligo. Proverb. viij.

Anxietas Et ego cum propheta. Iniquis odio habui: et legem tuam dilexi. concupi-
uit anima mea desiderare iustificationes tuas in omni tempore. quia in-
crepasti superbos: maledicti qui declinant a mandatis tuis. aufer a me obprobrium et
contemptum: ne concipiam ut seruus per iniquitatem iniungatur. et qui appellare non potest
triste auxilium implorare. ut **Sapientia** Ecce nos petiimus illius exemplo qui do-
dicat lex. serui. ff. de ap. cet petere ut accipiat Zach. viij. Non a-

Dialogus de consolatione

ne optat dare qui diligenter precipit petere: beneficia ingerit qui patenter hor-
tamenta promittit: cupit largiri qui a se desiderat postulari. et igitur nostre ma-
gnificentie dona tam largiter oblata: in anxietatis tue calumnia nequaquam de-

Anxiatus

perpendatur
clarissima.

Et vnde tibi prouenit tanta caritas? (bent refutari.
nis abundancia taliter edic vt origo talismodi bonitatis
Sapientia. Caritas dei diffusa est in cordibus no-
stris per spiritum sanctum qui datus est no-
bis. ad Rom. v. Fructus enim spiritus est caritas. gaudium. patientia etc. ad Gal.
v. per quam cogitur alter alterius onera portare. ad Gal. vi. Unde naturali-
ter secundum prophetam faciem misericordiam et iudicium omnibus iniuriam patien-
tibus. Unde Aug. in libro de libero arbitrio de nobis locutus est. Non aliam
videlicet putes esse sapientiam nisi veritatem qua cernit et tenetur summum bonum
nullo enim loco est et nusquam deest: foris admonet. intus docet. cernentes in se om-
nes in melius commutat. a nullo interius immutat. nullus de illa iudicat. nullus

Anxiatus

Et hoc vnde scire poteris? (sine illa bene indicat.
roris illustrissime (prout asseris) philosophie consolationis
tante fungaris officio me cum tam mansuete sollicitudinis solamie benigniter
confortando vt anxietatis mee nubeculas orientes ex alto reuoluas tam brevis
momenti di-

luculo.

Sapia

Nonne pater vnus et virtutum dominus nos simul
ex vtero ante luciferum genuit et vna mater vi-
delicet eternitas nos parturiuit? Hinc caritas auia nostra nos concorditer vbe-
re lactauit. et fortitudo neptis nostra nos sedulo pavit. Hinc temperantia pro-
neptis nostra nos potauit. et iusticia consobrina nostra nos se amauit. Item pru-
dentia amica nostra nos refovit: et fides cognata nostra nos conseruauit. et spes
affinis nostra nos nunquam dereliquit. natura quoque fidelis pedissequa nos riga-
uit. et scientia nutritrix nostra iugiter incrementum dedit. Ecce quod eximie cognatio-
nis et agnationis vinculo multiplex virtutum genus philosophia nobis sororem
naturaliter et artificialiter vinculo dilectionis in paritate potestatis: et cum simi-
litudine auctoritatis et ideptitate nobilitatis. et conformitate generositatis per-
petuo constrinxit. nec dissolui poterit nisi nouerca nostra. videlicet virtutum om-
nium inimica cum filiis filiabus nepotibus et neptibus suis nos irritationis intrica-

Anxiatus

Et que est illa tam execrabi- (tione discerpere presumpserit.
lis nouerca que tot virtutum dilaniare posset cœcathenameta?

Sapia

Ipsa principibus incola. prelatibus domestica. nobilibus mansionaria
ciuibus cōnicanea. ruralibus terrigena. et nomine proprio dicitur ne-
gligentia. qui omni doctrine et discipline et eruditioni patenter videtur inuidio-
sa: insuper et dolo plena. delicti soror et mater filiorum et filiarum pessimarum. videli-
cet accidie. pusillanimitatis. desidie. remissionis. pigritie: similiter et omissionis
tristitie. lassitudinis. ignauie. timoris. oculi. tremoris. tedij. soporis. miserie. des-
perationis. somnolentie. tribulationis. incurie. torporis. incōstantie quoque repo-
ris. et presertim illius teporis de quo dicit Iohannes in Apocalypsi. c. iij. Scio
opera tua quia neque frigidus neque calidus es: utinam frigidus esses aut calidus.
sed quia tepidus es nec frigidus nec calidus incipiam te euomere ex ore meo. Ac si
diceret. In statu desperationis es. de quo clarius per Grego. in pastoralis. ca.
lyij. circa finem. Et summarie hec nostra nouerca tam nature malignantis discer-
nitur quod sibi per genus humanum non parcat. et insuper quod sibi sacrarum legum et ca-
nonum presidia denegant. et hec de elec. c. vlt. et in glo. vlt. plenius probantur. et

inique suppressor.

igitur hūit teporem ppter matrē videlicet negligentia nostram nouercam psecutus fuit sanctus Bernardus in quodā sermone dum dixit. In tepido brevis vel rara compunctio. animalis cogitatio. bruta conuersatio. cuius obedientia sine deuotione sermo sine circumspectione. oratio sine cordis intentione. lectio sine edificatione. quos denique vt videmus vix pudor cohibet. vix gehēne metus inhibet vix frenat ratio. vix disciplina cohercet. Et idem in alio sermōe. Non enim spiritus et caro ignis et tepiditas in vno domicilio commoratur. pseruim cū tepidi-

anxiatus Hanc igitur nouerunt (tas ipsi dñō soleat vomitū pronocare. cam cū sua cognatiōe nolumus regnare super nos. Luc. xix. quātū in nobis est: licet fortassis prout infra dicit ppter presumptas in spe veritatez et mansuetudinē deduxerit me mirabiliter dextera p̄sidentis. Sed edic nam credebam scientie et sapiētie conditiōis vnius ypostasis fore et similis substantie et tu fecisti supra discretiōis differentiā diffinitione.

Sapientia Et bene. Nam paulus inter nos. i. Corinth. xij. posuit intellectus discretiōem. et glo. ibidē vtriusq; descriptionē. vnde nos dicit fore in contemplatiōe eternorum vbi est nisi deus solius imutabilis est natura scientiā vero in actio. **anxiatus** Hunc scio te vere consolatricē et ne temporaliū.

sapia Hunc tēpus ecce acceptabile. dic q̄so tue recenter anxietatis mensurā si volueris. **anxiatus** Uolo.

Sapia Dun/ **Anxiatus.** Hunc mundabor a delicto maximo dare. tantū vulneris infixi: sauitiatq; liuore pessimo: tam vehemēti sono: necnō tam paulisper plationis oraculo: nec sufficiunt verba vbi opus est facto. nam putruerūt et corrupte sunt cicatrices mee a facie insipientie mee. et he requirūt mirifici medicaminis suffumigationem. et igitur vinifica me fm verbū tuum ne pereā potentioris impietate. quia spes que differē affligit aīam. Prover. xij. sapientia uēte. et nō tradas me calūniātibz me. suscipe fuū tuū in bonū: vt nō calūniēnt me supbi.

Sapia. Et quis peccauit tu vl parētes tui q̄ tanta cruciaris amētia?

Anxiatus Fortassis eadē insipientia mea. vt dicā cū Boecio p̄notato mēstie cathenis p̄stricto. li. j. de p̄so. metro. ij. Deu q̄ p̄cipiti mersa p̄fundo mens ebet. et p̄p̄ia luce relicta tēdit in externas ire tenebras terrenis quotiens flatibus acta crescit in imensum noxia cura. Hec ille. Ecce virū tante phie donis illustratū. tristitie flagellis p̄sternatū. Vñ qdā perit? clericus rebz suis silr p̄ iusticiā dep̄dar? ait: vt de prudēte stolidus fiat sine mente. Recipe rē carā violēter itaq; suā. vñ Eccl. xij. Felix est ille q̄ nō habuit animi sui tristitiā. imo felicissim? q̄ xp̄s dixit. Tristis ē aīa mea vsq; ad mortē. Math

sapiētia Hōne dic iur/ autoritas: q̄ quis sua cupa sentit si? (xxvj. c. bi et nō alteri dzimputari. Et dic sapiētis curialitas. Qd merito pateris: ferre patienter memēto. Lūq; reus tibi sis: ipm te iudice damna.

Anxiatus Fateor inq; sed culpa sepe ppter bonā fidē attenuat: vt legit de Trayano qui psequēdo fideles se credebat obsequiū p̄stare deo et humanū fuisset errare. sed post cognitū errorem dyabolicus fuit perseuerare. et sic pseuerantia nimīū **sapia.** Lum tibi pponas: animalia cūcta timere. cōfusus fui in homie.

anxiatus vt dic Lathonis iudiciū. Vnde patiētiā habet: et liuorē tue nobz Sub potētī māu patior opp̄ssidiōis āgustias. (anxiatus edicas.

Dialogus de consolatione

Sapientia Et q̄ potentioribz pares esse non poterant languēdo lamentabant impatores. vt. ff. de alie. iū. mu. cā fac. l. etiā. in pñ. nec leges nec cādoēs (vt ait qdā sapiēs ibidē in glosa) contra potētiōres patienti patiēter vlt impatiēter nec faciūt reuerentiā nec impingūt honoris colores. Vñ si impator vim patit a fortiore nō mirū z fortius minū a potēte qd igitur desiderant tui dic **Anxiatus** Non rebar fore potentiorē honoris queso merorū angores? sui aut hōestatis p̄prie p̄secutores.

Sapia Omnis hō mēdar: solus de? verax. nō est bon? vsq; ad vnū. vnde videas vbi repias legalitatē nitorē. z cui tribuas fidei z spei: caritatē et iusti **anxiat?** Species **Sapia** Nec certus fuisti: nec certior cie decores. decepit me. esse voluisti. z p̄ p̄ns teipsuz decepisti. z igit tibi non alijs hacten? imputare debuisti. nam hec fuit primi parentis excusatio quē mulier z p̄nter serpēs callide circūuenit. z dñs decepto p̄ nostri iuris dispositionē improp̄eravit et deceptū cū posteritatis sue parentela perpetuo relegatū in hac valle lacrimaz vel etiā deceptorē condemnauit.

Anxiat? Quid autē faciam: cū consolatricē te mor vltro volenter exhibueris. sed nūc afflicto mihi maius afflictionis vuln? infligere conaris. z cōsolatiōis bñficiū largiter exhibere pmissum dispendiose progā

Sapia Multiloquax sermōe et tardus es exp̄ssione: necdū (re videris? edixisti cuias sit: aut quis te percussit nondum p̄tulisti?

anxiatus Dicam p̄tin?. nam fuit magistrat? vice dei sup caput meum collocatus: imo mea p̄pria spontanea q̄z voluntate p̄fectus. sed colorato quadā curialitatis inq̄namēto: in suū p̄motorē: nō subtilitē ne ius offenderet qd subtilitatē phibz: s̄z patēter i exp̄mēto sensibily q̄z machinat?.

Sapia Et erat ipse solus qui tam ingratatē **Anxiatus** Nō: sed cōtra te parauit arcū z tetendit illum. placabilem fecit sibi virum videlicet vtriusq; nostrz principē et placabat eum cū ceteris opinatibz: put placare solem? potentiorē. z extunc ceteri multiplicati sunt sup capillos capitis mei: z cor meū dereliq̄t me. i. consiliū p̄prium: cū nemo in causa p̄pria bonū p̄ferat arbitriū. et timor z tremor venerunt sup me z contererūt me tenebre: z obtusum pectus habentē. animū et cor insipidū facere. et ferebar q̄si p̄cussiois **Sapia** Hostem semp emit: qui crimine. furem de cruce redemit. **anxiatus.** Hec regula sepe fallit: et fallacie inherēdo fallacia regule me decepit. Et monstruosum videt in natura q̄ eadē res contrarios effectus pducit p̄tra iuris traditionē. vt le. z no. lviij. di. c. Si quis. put dicim? eandē rē generare nō posse sū obligationē z solutiōē. s̄z hic in p̄posito videt q̄ eximū caritatē op? generat crudel odij corrosiōem.

Sapientia Ingratitudo simonie mater z vsurā peperit: z nil noui lamētatiōis tue querela pducit. Audi phos asserentes per Antiparistasim tales casus puenientes. z rebus materialibz contrarios effectus inducentes. nam dū lapis z ferrū frigidissime nature siml? diūgunt quātumcūq; simul manēt. nihilomin? frigescunt. sed dū siml? violēter collidunt calidissime ignis scintille pducunt. et sic p̄ febricitantē intensissimū frigus calores inducūt sic in p̄posito. dum caritas hūana modū excessit. quia frēm de fluminis impetu aut crucis patibulo seu q̄libet mortis piculo liberauit. hoc gratissimū pietatis opus ingritudinis acerbissime violēter obprobriū quod dicat antiparistasim inducere sepe consuevit. put in veritate q̄ deus p̄p̄mis diebus experienter p̄ libe

inique sup:essor.

ratos a patibulo. similiter et de alio grandi periculo vidi cum ingratitude vi-
cio remittentes in scandalo. Scis igitur Boetium sepe dictum nostre sororis philo-
sophie pedisse quum pre ceteris preclarissimum: fauentis fortune promissionibus
suffocatum nunquam improperasse: quia mores ipsius non ignorabat: sciens ipsam
preuignam negligentem: et ea lege qua ascenderat solari per eandem descenderet. et infi-
ma summis et summa infimis copescere gaudebat. ut in. ij. de consolatione prosa. ij.
sagacissime declarat: an ne serpenti leso per hominem videtur imputandum: si iuxta
nature sue leges homini faucibus venenosis insultat duxerit insidiandum. verum
tamen homo qui humana lege diuinam quoque regularum traditione constringitur
si falsum committit. et quem dominus rectum fecit non rectum iudicium protulit. hic nature
legem et rectitudinis tramitem turpiter delinquit. Unum fert de quodam patrono qui
molosum repit rusticum in sue domo promptuario. qui dum sanguinis massam
totaliter esuriens deuorabat: benigniter abegit. et non ipsum sed familiam que sua negli-
gentia rei familiarum normas hostibus seradis non prouidit acriter increpauit.

Anxiar Et vere ille fuit genitor meus qui talis benignitatis beneficium
peregit: nisi aliud verbis: signis vel prodigijs producas me deso-
latum consolationis que spei reconciliatio destitutum penitus nunc aut in futurum per
fundius concutere non formidas ad instar amicorum Job. c. xvi. quibus demum dixit
fastidius consolatores onerosi omnes vos: nunquam habebunt finem verba ventosa.
Unum fere Breg. mox. xii. c. ij. Ventosa enim verba sunt que inflationi temporali poti-
us rectitudini seruiunt. sepe autem mali etiam bona dicunt. sed quia bene non dicunt vetosa.

Sapia Scito quoniam nostre consolationis apparat in alio (verba perferunt.
tissimis interne radicati supstitiose ventositatis insultus non reci-
piunt sed omnia suauiter disponunt. Unum ad nostre iam presumptu consolationis inser-
tiones. nota quod sunt casus fortune dissimiles. et sunt hominum conditiones mirifi-
ce dispares. et his que operantur magna in minimis: minima ponderare non postponunt.
in magnis. quod es tu que tam lamentaris et intricatis querelis: dic nomina. dic cognomina
quibus communi. **Anxiar** Nomine vocor. **Sapia** Felix qui po-
ter vocitaris. proprio Felix. tuit mundi vi-

tare ruinas. Illos felices describit antiquitas quibus ex alieno prestat cautele periculi
que securitas. Status namque sequentes formantur ex principio precedenti. et sicut cera
impressionem recipit ex sigillo. sic humane vite formatur moralitas ab exemplo. Unde
Felix quem faciunt aliena pericula cautum. Cautum pro te nec aliena pericula nec per-
pua fecerunt. et insuper fortune fatalisque prospere promissa penitus te derelinquunt: et
Felix nomen et eius numen et omen eternum in te non profecerunt. Si autem alterius
agnominis vel cognominis designatione fruaris: edicere an verum ut fati vel fortune

Anxiar Sum agnoscas cantorem ecclesie Thum (possis arripere signaculum.
ricem et cognominem. Hemerlin cognominatio communiori.

Sapientia Intelligim? quod sis et quid sit cantor. sed fortassis per Antiphrasim.
phrasim. nam antiphrasis sermo signat contra dicto. et hoc per tue
raucedinem vocis liquet in sono. Sed de cognomine tuo dic an sit grecum. lati-
num vel barbaricum. an res **anxiar** De primo taliter respondeo. Laboranti
corespondeat edicto. clamans: rauce facite sunt voces mee. Ps.
lxviii. sed eternum intelligas de mei cognominis significatio. unde scis quid est malle?

Sapia Scimus quia per ipsum malle **anxiar** Scis insuper put-
libile cuditur et incus. dicit Ihs. et hinc
logiarum libro. j. quod derivatiua nomina ab alijs derivant: prout a monte motanus.

Dyalogus de consolatiōe

Sapientia ^{Sci/} **Anxiatus.** ^{mus.} Sic fm eundez diminutiva. noia p diminutionē signifi-
catiōis ab alijs descēdunt. vt a mōte mōticell⁹. a dñō domicell⁹. z talr fm grā/
maticos deri⁹. **Sapientia.** ^{Sci/} **anxiatus** ^{mus.} Sic a malleo de
uari⁹ suert. ^{riatur malleol⁹}
id est paru⁹ malleus: et p^{ri}j cognomīs mei verus sic datur intellectus.

Sapientia. ^{Q frater: nihil fit sine cau} **Anxiatus** ^{Verū di}
^{sa: dicit philosophus.} ^{cis. et igi}

tur tam diligenter requiris de natura z significatiōe cognomīs vt ex eo fortas-
sis aliquid interpreteris. et hoc notabiliter faciūt leges z canones. vt patet. xij
q. j. Clericus qui. xvj. **sapientia.** Audi sic exemplo sinceri⁹ informa-
q. j. cum concor. beris. constat modernis q quondā
in summi pontificis videlz Martini pape qnti curia videlicet Romana duo flo-
ruerunt viri quasi portente monstruose se pre ceteris inter germanice nationis
supposita gloriose preeminētia. nam vnus eiusdē summi pontificis fuerat pro-
thonotari⁹: meritis suis prestātissimus. alter quoq pontificis predicti curie p-
curator: cōtentiose famosissim⁹. Nā p^m cognomie dicebat lingua nra Zwer-
g. alter aut cognominabat Helling. et cuiuslibet hūilis a pgenitoribz stirpis erat
radicatus. vnde quidā sagax Roman⁹ videns illaz personarū stat⁹ tam excel-
lentis curiositatis z pompe z magnanimitatis apparatus putans eosdem fore
de generosi stēmatīs culmine. necnō inclite nobilitatis origine. et quesivit igiē
mirifice post p^{ri}a (q als fuerūt notissima) suaz cognoiatiōnū significata. qz lin-
gua germāica sibi mīme fuerat nota. z rūsū accepit q p^m dicebat zwer-
g. id est gnan⁹. z alter helling. i. obulus. z q hic verus essz suaz cognoiatiōnū intel-
lectus. vnde Roman⁹ p^{ri}dictus cachinno vocē mirabiliter exaltans: subridēdo su-
os palauit admiratōis affect⁹. et si gnan⁹ inqt gigas z obul⁹ extrūc grossus. i.
aure⁹ fuissz co^gminat⁹. qz tandē intrepide p^{ri}steret añ faciē furoris tāti potēta-
tus: ac si diceret: null⁹. Vñ reuertamur ad ppositū. si fuisses malle⁹ z nō malleo-
lus. patenter nomine et re cognoiatus. fortassis cūdēdo z recūdēdo. vt Hercu-
lis claua fecisses mallabilē z ducibilē ferri pectoris duriciā in tuo psecutore tū-
bi put putas crudelr ferocē. z sterisses incuruat⁹ añ borealis z a^glonis z turbi-
nis ventoz importunitatē. Sed quia malleolus fuisti tanqz exilioris potentie
massam in cōspectu te patenter ostendisti. Vñ quidā curiosus notabiliter in-
quit. Durum durū contra durum: dixit malle⁹ ad incū. Notate verba: signa-
te mysteria. Nam malleus dixit ad incū. qz parū fuerūt rebellionis z temerita-
tis indurate cōditionū. z vn⁹ reuerēter nō deferebat ad altez cum fuerint simi-
lium quasi nature dispositōis facultatum. sed si malleolus exilioris forme mī-
noris quoqz potentie ad magnā ferri seu calibis massam talia ptulisset: tanqz
mus ad leonis ferocitatē profiliendo nihil profecisset. De talibus quidez mal-
leo similis z inco loquit sacra scriptura. Et p^mo Hiere. ix. dñ dicit. vox belli in
terra z contritio magna quoniā cōfractus est z cōtritus malle⁹ vniuerse terre.
Et Job. xl. For eius indurabit quasi lapis: z stringent velut malleator incus.
Et ibidem itez dicit Job. denotando Leuiathā vel quēlibet iniquū psecutorē.
Et quasi stipulā estimabit malleū. sup quo p. diē Greg. moraliū. xxxiij. c. ix. cir-
ca si. per malleū celestī pond⁹ p^{ri}culsiōis expmūt. z sequit. z quid est em q iste Le-
uiathan malleū despicit. qz ad iuste ire se pondera velut contra leuissimos ter-
rores parat. Hec ille. Et sequit in textu de eodem Leuiathan vel iniquo p^{ri}culs

inique suppressor.

fore et deridebit vibrantē hastam. ac si diceret ex pmissis quia nō timet ponderē percussione et humane videlicet malleo Jabel vxor Habel percussit clauū ad tempora capitis Syzare et defixit cerebrum eius super terram qui defecit et mortuus est. Iudicū. iij. Et igitur prout pmittit: si malleus et nō malleolus fuisset. forsitan ab ictibus persecutorum te potenter defendisses.

Anxiatus. Vere pronūc fundamētaliter progredieris gloriose moueris et cognosceris q̄ diuino imo diuino clemēter agnitionis munere muniris. Ad propositū igitur p̄missime rem gestam cognoscere iubetū habet secretorū suorū persecutor meus contra me rursū peritū virū videlicet prout nominat ac re et nomie demonstratur. rusticellū id est parū. modicū. exilem. rusticū: sibi conthorale notabiliter monoculū. et si talis vt patet ex pmissis magnus re similit et nomie foret psonat? rusticus et binis luminibz esset ad imaginem dei creati redimittus crudeliter seuerius fortassis tanq̄ p̄ gigantē fuisset persecutus. Nam vt infra tractabit: hūc nota quē natura notauit (dicit phus) et cuius mysterij sit monoculus: videbit ibidem dū exponit quis et qualis fuerit quidam quondā Nicolaus. et si psecutoris nomen: cognomē et agnomen et agnomie agnoueris. quis dubitat quin largiter per omnes modos interpretis et de suppressētis et grauantis et opprimētis humilitatē meam dispositōe penitus me certifi? **Sapientia.** Quis egrotantis nouit medele ministeriū care coneris. nisi grauātis intellexerit liuoris et materie peccantis fundamentū et conditiōem morboz: sic ad instar quia p̄nunc nō tui corporis sed animi languētis p̄cepim? cruciatum: cuius nos doctrix medicine sumus et magistra et experienter curabimus anxietatis: necnō dolorū interne radicis incitamentū. et q̄ in prosperis et aduersis semp vnus sis animi dabim? autorū et cronicorū morborū curamentū.

Anxiatus Tu largiter pmittis sicut faciunt parabolarij qui dicuntur medici seu empirici: multa spondentes. pauca perficientes. Unde quidam ad p̄sens oua cras pullis sunt meliora. et si p̄missa nō impleueris quisnā promissoris pmissor. et promissor fideiusor erit in nostris terrarū habitaculis: et si fallax inueniris: q̄ in altissimis habitas et in colūna nubis (vt premisisti) vbi demū vt obses in obstagio aut vadis obligatiōe comprehenderis.

Sapientia Loquere viriliter et p̄stas confidenter scientiarū possessoribus et facultatis nostre p̄fessoribus. et erunt de soluēdo ad vltimū quadrantē et nostris parebūt firmiter sponsonibz et cirographū reperies apud Salomonē qui nos sororē vocauit. vt pr̄. c. vij. in suis sapiētiālibz.

Anxiat? Credam tibi. licet fidem tantā non inuenerim in israel et cum alijs terre possessoribz in Bethel. **sapia**

Dic igit palam quis te p̄cussit: nec loquaris in enigmate: alioquin te fallacem opinionis nostre libertas apud amicā nostram videlicet simplicitatē q̄ non q̄rit angulū paten? **anxiat?** Sum cōtentus. Nam veritas de terra orta est. ter accusabit.

anxiat? Fictionē meā mihi p̄ quendā cognomie Hūhart potentioris prout p̄mittitur suffragio munitū miserabilē impensam. et ingratitudinis vicio cōuolutum vt redderet p̄ bono p̄cise contrariū. **sapientia.** Habet ne propriū nō minis appellatiōem. **Anxiatus**

Utiq̄ sic. sumptā a senat? ap̄loz collegio. et ipse fm Isidor. ethi. vj. c. ix. donatus dicit in hebreo. et similr appellatus Levi ex tribu qua idē apl's a q̄ est deno

Dialogus de consolatōe

minatus fuit ortus. In latino autē sermone idem ex ope publican⁹ nomē accepit. quia ex publicanis fuit electus: et in apostolatus dignitatem translatus.

Sapientia. Nunc loquamur de predicto cognomēto. et cum non sint loquele neq; sermones quorū non audiātur voces eorum id est significatiōes eorum. et tamē hec dictio **Nichart** nō sit barbaricum: grecum aut hebraycū v^l latinū. dic queso purū ipsi⁹ vocabuli pertinēter interpre-

Anxiatus. Ecce tu cognouisti omnia no⁹ (tando significatiū. uisissima et antiqua. nōne apud te est fons vite et cognitio totius humane: imo supcelestis consideratiōis intelligentie? et qui creauit te et vniuersa per mūdum requieuit in tabernaculo tuo. et fueras cum eo cuncta cōponens. et cum spiritus domini repleuerat orbem terrarū. tu scientiā habebas vocis et varijs linguis loquebaris cum apostolis: imo in linguarū diuisiōe turris babel. tu signāter officium habebas distributiōis: et diffusa est gratia in labijs tuis: Cur igit queris: cum cuncta anteq; fierent incūcrāter cognoueris?

Sapientia. Non propter nostrā sed ppter nostrorum clientulorū in terra uiuentiū salutem. dic ut videam⁹ voluntatē tuam et utrū noueris an merito v^l immerito hec pateris et sciueris te passum v^l passurum tantā prout lamentaris ignominie pressuram. Nam hacten⁹ pleriq; moribus meruerūt viatores (prout infra dicitur) vite p^{re}sens et future iacturam.

Anxiatus. Sum contentus. Unde noueris quia **Nichart** est cognomen eius: et compositū a duobus integris et incorruptis. sed corrupte designatiōes et vi sue prolationis ex hoc ydeomate indeclinabilibus per omis casus preter in ablatiuo: quem declinauit in me et dilatauit contra naturam legis grāmāte in vtriusq; numeri prolatione. et insup in gradibus videlicet positiui et cōparatiui et suplatiui cōmutatiōe. si autem in alijs casibus fuisset declinabilis et hūanitatē māsue cordialiter flexibilis. tantū fortassis animi cordis et corporis meoz collisiōe non intulisset interne tam induratus

Sapientia. Et si nos que cuncta scibilia noui⁹ (et immalleabilis. mus clare sciam⁹ quis sit huius nomis **Nichart** verus interpretatiōis intellectus. et tamen cū sit diuersarū terre linguarū incolis ad q⁹s presentes peruenire poterint vsus. dic ipsum cōmuniōis descriptiōis designa-

tione translatus: ut nobis pateat et ceteris per vniuersum. **Anxiat⁹** Ad huius questionis extricationē. nota certorū verborū discretionē. Nam differūt nominis interpretatio et nomis significatio vt de biga. c. **Super.** cum cōcor. Unde certior et propior est nominis significatio q⁹s nois interpretatio. et arguimus a nomis interpretatione: et potius a nomis significatiōe. r. vj. q. j. Si cupis. et arguim⁹ ex vi verbi vel vocabuli. vt. xxx. q. j. in pñ. et arguim⁹ ab ordine verborū. de elec. Fundamenta. li. vj. §. **Prouide.** et arguimus ex ethimologia vocabuli. vt de despon. impub. **Puberes.** Item a nomis ratione: vt de preben. Cum fin. His igitur p^{re}suppositis pensandum videtur de requisitis. Nam nichart dictio composita put⁹ p^{re}mittit ex duobus integris et incorruptis: videlicet substatiuo et adiectiuo. et significant odiū durū ex vi et proprij verbi significatiōe describendū. et iuxta grāmāticalis discipline leges in generis fortassis antiqui et numeri et p^{er}sone cōueniunt paritates. et ait **Alexāder Simpliciiū** norma: formabis cōpositiua. Ac si diceret. q⁹ hoc cōplexū **Nichart** formetur norma suorum simplicium: videlicet nominū singulorū: ex quibus cōponit⁹: vt videlicet **Nyt** et **hart.** id est odiū et durum. **Sapi-**

inique sup̃ssor

entia Odium durum. **Anxiatus** Ita odiū durum. **sapientia** Odium durum. Hec di-

ctio sepe propter adiunctū sibi verbū ad pium transfert significatū. Nam dixit sapientis autoritas Eccl̃s. iij. Est tempus dilectionis et tempus odiū. temp⁹ bel- li et temp⁹ pacis etc. Et propheta dixit psal. cxxviii. Perfecto odio oderā illos. Et iniquos odio habuit: et legem dñi dilexit. Sic in hoc loco adiectiū sibi cōnexum trahit et artat substantiū ad impietatis significatū. Sic econtra di- xit idem propheta p salmo. xxiij. et odio iniquo oderunt me. prout lex dicit de dolo malo. vt no. Joh. mo. in. c. Si ciuitas. de sen. excō. libro. vi. Unde odi- um durum hoc in loco qualitercūq; fuerit reflexū vtrāq; dictio cōiunctū et di- uisim terribilē semp habebit intellectū. Nam de primo dicit Origenes in ome. in dñica. iij. post octauas penthecost. Odium est ira inueterata quasi que ve- rustate ipsa tantū robur acceperit. et ita est comparatio ire ad odium sicut ve- stuce ad trabem que interdū videt in oculo corrigentis. Unde Prouerb. xxvj. Qui operit odiū fraudulēter reuelabit malicia eius in concilio. De secūdo pre- tactum est supra dum diximus: Durum durū contra durum: dixit malleus ad incum. Unde put pnotauim⁹. Si malleus fuisses contra durū: fortassis profe- cisses. vnde Salomon Prouerb. xv. Sermo durus suscitāt furore. id est irā. Et ira odium generat: dicit Lathonis autoritas. Et iterū Salomō Eccl̃. iij. Cor durū male habebit in nouissimo die. dum dixit Jacob ad filios suos: vide- licet Symeonē et Leui fratres vasa iniquitatis bellantia in furore suo occide- runt virū. maledict⁹ furoz ipsor: quia pertinax et indignatio eoz qz dura. Ben. xlij. et qualitercūq; fuerit prolātū odium durū execrabile et semp immiserabile in se continet p̃dicatum. Sed dic rogo cognouisti ne virū hui⁹ nomis qui sue significatiōis aut interpretationis contrariū gesserit moribus apparatus?

Anxiatus Huius nomis videlicet Rithart aut cognomis vidi: audiui quoq; viros plures re et nomie. id est voce et significatiōe aut morū continuatiōe raro vel nunq; discrepantes. inter quos legimus de quodā Rithart in orientali marchia que nūc dicit Austria aut minor pannonia de no- bili parentela: qui rusticorū oim ibidez sibi letaliter infestorū insautiabilis pse- cutor fuerat mirāde crudelitatis. sed coram principibz et cunctis generosis sue persecutiōis causa fuit ornata rationabilibz motiuis. et qz edax et odax osor fue- rit contra rusticos: hoc odiū patenter multū habuit coloris. et igitur in diebus illis quē rustici viuente comprimere nō potuerunt. sepultū pronunc cōculcare minaciter in ciuitate wyenneñ non erubescunt.

Sapientia O felix vult legis auctas vt se nō arret cui manet libertas Et dixit Seneca. Qui felicitas suam in aliena potestate posuit sollicitus est et incer- tus sui. **Anxiatus** Si sciuissē abscondissem me for- sitan ab eo: eo qz nud⁹ essem. **Sapia**

Et qualiter eras nudus. **Anxiatus** Quia nec potentie nec etiā mu- nimine eram vestitus. **sapia** Et igitur tibi multiplices occurrebāt tribulationis insultus. Nam de pmo di- xit quidā sapiens. Stude qz sis potens aut potentibz adherere. de quibz pprie loquit Gregori⁹ moraliū. xij. c. ij. sic inueniens. Quibz tamē videlicet potentibz nec hoc solū sufficit vt ipsi superbiant nisi et hi qui eis cōiuncti sunt de eorum piguedine etia ipsi gloriēnt. Nam sunt nōnulli qz patronis maioribus adiun- cti superbiūt. et de eoz potentia contra inopes extollūtur. Et infra. Quia quisq;

Dialogus de consolatōe

quis potenti iniquo adheret. ipse quoq; de eius potentia velut ex pinguedine rerum timet. De secundo dixit frater noster Salomon Proverbiorum. iij. cap. Redemptio anime viri diuitie sue. Et ibidem. c. xix. Diuitie addunt amicos plurimos. a paupere autē et hos quos habuit sepant. Sed quia in neutra partius fertilitatis parebant suffragia. et igitur defecit in salutari tuo anima tua. et presertim dum odium durum iuxta sue nature leges patenter ere potentia quoq; stipatū: naturalis quoq; scueritatis ingentia fulcrum vt te comprehendere: vehementer te fuit persecutū et nō erat qui adiuuaret. vnde quasi si voluerat

Anxiatus

Atq; sic dñā virtu (potestate largiter utebas tyrānica. tum illustrissima quia oēs inimici mei cū eo aduersum me cogitabant mala mihi: verbum iniquum mandauerūt aduersum me dicentes. In cordibus suis. deus reliquit eum. persequimī et comprehendite eum: quia nō est qui liberet eum.

Sapientia

Hunc perpende sincerius que supra quasi euangelizādo solleter prophetizauimus: dum cor contritū nōdum tamē humiliatū in te sincere perspexim. propter perplexitatū diuersarum concussus. ecce serpente laceratus vlt fortuna nō impropere prout pmissim. nam nature cuiuslibet effectus sua protulit officia. et si odiū durū icreata corrosiōis exasperauerat impulsua. nō aliud natura produxit nisi sua.

Anxiatus

Sunt hec autē noua?

Sapientia

Atq; sunt vetera imo vetustissima.

Anxiatus

Dic rogo qualiter et quomō in vim finem et euentū vt in me verius patientie

Sapientia. Ecce ea tempestas tran (virtus recipiat incrementū. quillitate qua regnabat Octavianus augustus similiter floruit ille rhetorici candoris monarcha videlicet Tullius qui in libro suo faculcatis eiusdē veteri secundo famose notauit in effectu q ex natura rerum nomina: et nomina de rebus: persone quoq; de nominib: et nomia de personis sepissime pertinēter et proprie produxerunt elogia: prout tu proxime supra ab interpretationib: a significationib: a vocabulo: ex verborū ordine notato et ex nominū ethimologia posuisti patenter argumenta. Unde Justinianus imperator sequens patrem Justinū imperatores et sequentia nomia rebus esse constituit. vt insti. de dona. §. Est et aliud. et etiam q res sequūtur nomina patuit. naz hic Justinianus ad instar patris Justinī iusticie cultor fuit iustissimus: et cordin

Anxiatus

tume iura quasi mortua resuscitauit radicitus. Edic p alia exemplorū paradigma que hacten fuerē multum instructiua. et etiam p eadē pprie formant argumenta. vt in. c. Lum eterni de re iudi. libro. vij. et ne vt parafrastes inter

Sapientia

Rōne Julius Octa uia

ni p dicti pdecessor cesar (quoniā de vtero matris cesus) perpetim fuit denominatus. Scis insup dum Esau nat' esset: et totus in more pellis hispidus hoc nomen ppter ea fuit adeptus. ppinus alter egrediens plantam fratris tenebat manu. et idcirco Jacob est appellat' Benef. xxv. et hi et sibi similes p sue ppagationis exordiū: et meritis et gestis exigentib: conquisuere sui nominis elo

Anxiatus

quiū. Jacob enim supplantator: et esau hispidus interpretantur. Contentor de his q nomina gestis acquisuere. Dic precor qui post nomina primordialiter adepta peregerūt gesta nominib: cōgruentia.

Sapientia

Ecce Ihs fm Ihd. Hebrayce: grece Sotheb. latine salutaris siue saluator interpretat'. p eo q cūctis salutifer venit.

inique suppfloz

Ita notat Archidya. in. c. Decet. de immu. ec. Item iacob iamdictus iuxta sui nomis conditionē pprie decepit frēm vicz Esau: qui ait. Iuste vocatū est nomē eius Jacob. supplāuit enī me en altera vice: primogēita mea ante tulit: z nūc secundo surripuit benedictionē meam Benefis. xxvij. Hic autem Jacob duos decim habuit filios. Primus dicebat Ruben. qui videns sibi: vel visionis fili⁹ us. seu videns in medio. aut videns per mediū. iuxta Hiero. interpretatur. Hic visus per patrē Jacob videlicet pphetam qualis erat futurus et ipse vidit nequitiam suā quam cōmiserat in concubinā patris sui: et per penitētiā recognovit eam. et ideo pater mortuus post multa dixit. tu principiū doloris mei Benef. xlix. Ioseph autem filius Jacob augmentū interpretatur. cui pater mortuus testando dixerat. Filius accrescens z decorus aspectu zc. Deus patris tui erit adiutor tuus: et omnipotēs benedicet tibi benedictiōibus celi desuper zc. vt augmentatiōis omniū bonorum multiplicatio fm nominis interpretationē impleretur. Sic consequēter singula duodecim filioz Jacob nomina iuxta suas vident interpretationes in vitas modificata. Sic dauid manu fortis vt patebat. aut desiderabilis quia vultu decorus et Salomon filius eius pacificus quia plene pacem habuit in diebus suis sunt patenter interpretati. Et sic de pluribus infinitis veteris testamēti nominib⁹ fm Hieronimū rebus personisq⁹ pprie correspondenti⁹. sic Senecam dicimus pprie denominatū. quia seipsum consequēter necauit. Rōui autē testamēti nomina plura vide p magistz Petz lombardū in de vitis sanctoz pprie ad nostrū propositū interpretata. Et Isido. ethimo. vij. c. ix. singuloz apostoloz. z ibidem. vi. vij. z. viij. caplis singuloruz patrum. patriarcharū. prophetarū. regum. principū z aliorum virozū notabilium veteris testamēti interpretationes pprie ad nostrū propositum multipliciter facientes posuit per extensum. Et quia prout idem Isidor⁹ dicit vbi supra q⁹ Petrus dicitur a petra: et nō petra a petro nomen sortitus est. Unde quidam asserunt omnes tali nomine designatos ad modū petre fore plus ceteris ceruicib⁹ duriores: et ad omnis māsuēdinis humanitatē fore minus flexibiles. Unde quondā magistratus ciuitatis Erfordens in Thuringia ordinauit z statuit (p ut his dieb⁹ ibidē seruatur) vt in ipsorū senatus seu cōsulatus collegio. qd multum notabile pre ceteris consilijs germanie Petrus nomine locuz nequaq⁹ deberet habere. Sic quidā dicunt de Nicolao. quia p̄mus hui⁹ nominis erroneus heretice prauitatis insecutor. De quo dixit Iohānes Apocalip. ij. Sed hoc habes bonū quia odisti facta Nicolaitarū: que z ego odi. z hi nicolaite a dicto Nicolao sunt nomiati. de quo dicit Isido. viij. ethimo. c. v. et. xxiij. q. xl. Qui vxorem suā dimisit ppter pulcritudinē ipsius: vt qui vellet ea vteretur. Itēz voluit vt cōiuges inuicē dum quis de suo vel sua fastidiū gerebat cōmutarentur sed si quid felicitatis huic nomini remāsit. sanctus Nicolaus episcop⁹ exbau-riendo radicatus quoq⁹ spoliando id ad superos deduxit. Unde quidāz. Posuimus metra: p te pri⁹ nūq⁹ audita. Petrus nicolaus flauus totaliter equ⁹. Effectus suos nō possunt facere claros. Alius tamē est bonus et natural⁹ color equi: qui dicit⁹ rānus qui est inter flauū et ceruseum. p. Nigrum cū flauo mixtū rāuum vocitam⁹. Talis sepe lupo color accidit atq⁹ moloso. Sed flauus color est inter ceruseū z album quasi giluus. et quilibet color equi cū eo nascitur pres-ter album purū qui raro vl⁹ nūq⁹ nasci videtur. sed ex temporis pductione de griseo transfert. Et vt vltra de proprijs nomib⁹ conueniēter insitam⁹. sunt qui putant q⁹ femelle certa nominis appellatiōe cōmuniter designate que vel raro

Dialogus de consolatōe

vel nunq̃ castitatis p̃stanter flore choruscāt demptis que tēnerrimis in annis
vita functe defecerant. Unde Alexander grāmaticus. Barbara greca gen⁹ re
tinent quod habere solebant. Que sunt mobilia per se sūt manifesta. Que qui
dam metra per sagacem ad nostrū p̃posim deducuntur planissima.

Anxiatus. Dic aliqua de premissis **Sapientia** Factū est q̃
nobis exempla. quidā pau⁹

per scolaris qui mendicare erubuit: sed pro pane conquirēdo fame compulsus
ante fores cuiusdā diuitis in quadā ciuitate cantauit. et dum diues pauperem
inspiceret q̃ vno naturalit̃ oculo careret. ait Lūias es tu? Qui dixit. Bremen.
de saxonīa. et vltra: quod est tibi nomen diues quesuit. et hic Nicolaus vocor
respondit. At diues: tu tres inquit inuitabiles humanitatis habes defectus.
quorum si vnū de quolibet seorsum tantū sustineres. meus ad tibi largiendum
fastidiret affectus. Primus cuz sis naturalit̃ monoculus. et dicit philosoph⁹
Lum nota quē natura notauit. Secundo cum sis de ciuitate Bremen que so
la pre ceteris impios generare consuevit: prout de Baguntia ab antiq̃ nequā
dicimus. et de Sicilia quam tyrannorū nutricem predicam⁹ et indicia mala
de Romanis et Switensibus sepe propalamus. Nam leges notant loca natio
nis. et q̃ gentes sepe sequūtur terre cōditiones generatiōis. vt. ff. de edi. edic.
l. q̃ si velit. Et tertio diues dixit ad pauperē: quia Nicolaus vocaris. q̃s fatum
fertur male p̃ditionis. Vade cū pace. q̃ de larib⁹ nris nihil reportabis.

Anxiatus. Nonne nicola⁹ de lyra cum Petro de candia et plurib⁹ alijs
horū nominū designatis per mundi climata fuit insignis sa

Sapientia O felix: et hec intentio (cre theologie monarcha⁹
mea est. Nam si hic et alij alio fuissent nomie appellati
eritissent nimirū electiōis vasa pre cunctis mundi doctorib⁹ meritis potenter
exaltata. sed ad altius scandendū non sinebat interpretationis aut designatio
nis nominū natura. Et igitur nicolaum p̃sentem summū pontificem videlicet
quintū quidā autumant ad instar aliorum finaliter suo dirigendum p̃sagio.
et non caret mysterio ne infructuosa sit nomis appellatio. et quippe post Petz
piscatorē apud om̃es et singulos apostolice sedis pontifices non fuit execrabi
lior auri et argenti q̃ apud modernū Nicolaum ac subtilior frequēs dolo seq̃

Anxiatus Et vtrū ne regule tales p̃notate de (rapacitatis exatio.
nominib⁹: cognomib⁹ et agnomib⁹ patiant⁹ exceptiōis in

Sapientia Vniq̃ sic. et frequenter in penis. nam Fre⁹ (sultus et
dericus imperator secundus natione Suecus: iuxta sui
vulgaris ideomatis designatiōem dicebat pace diues. sed continuo cōtrarios
tranquillitati p̃ducebat effectus. Nam pacis persecutor suis fuit diebus. Un⁹
de nicolaus papa terti⁹ in. c. Fundamēta. de elec. libro sexto. §. Itaq̃ ipm suis
demeritis exigentib⁹ colubzū tortuosum se constituentē potestatem sancte ma
tris hostem crudeliter ecclesie que ipsum ex vtero generauit notāter descripsit.
Et Innocentius papa quart⁹ ipm et coadiutores et fautores ipsius excomuni
cauit. vt patz in extrauagāti: que incipit Lum in fredericū. Item papa Boni
facius octau⁹ quasi bona faciens cōgruenter interpretari poterat. de quo de
meritis suis exigentib⁹ legitur q̃ papatū intrauit vt vulpes. regnavit vt leo:
moriebatur vt canis. Sicut etiam interpretat Bonifacius non⁹. ipse tamen
pre ceteris suis successorib⁹ symoniace prauitatis cultores patenter exaltabat.
et insuper tempore suo Rome multū contrarie rerū dispositionis imago: iuxta

iniquæ sup̃ssor

suorum nominū designatiōes debebat. Nam erat nomine quidā Lurrē cursor antiquus qui currere nō poterat. et quidā domin⁹ iustus pauper⁹ aduocatus per summū pontificem deputat⁹ qui iusticie iuuamīa nulli ministrabat. et quidā magister bonus litterarū apostolicarū scriptor qui latenter bullas falsificabat: et cantor ecclie sancti Petri qui vocis asperitate totum chorū perturbabat et ibidem carceria sancta quam despectissimarū incolatus personarū frequēte contaminabat. Unde quidā Lurtizanus recenter versus sup̃ hoc dictabat vīdelicet. Lurre iuste bonus cantor carceria sancta. Sunt p̃ antiphrasim hec nomina quinq; vocata. Sicut etiam dicit grāmaticus. Luctus et officiū parca libicinaq; bellū. Hec p̃ antiphrasim zc. Nam sunt alterius significatiōis q̃s verba sue deriuatiōis. Et ecce geomantico in his mirabilr curiosos qui ex priorū nominū videlicet hominū sine locorum: et p̃sertim litterarū aut elementorum qui conscribuntur figuris et earum qualitatibus iuxta regularū pitagoricarū dogmata solent miranda de futuris praticare et prenoscicare cōtingentibus tanq̃ Astronomi qui iudicant de planetarū necnon aliarum stellarū influentijs: de quomodolibet pagendis cōcurrentib⁹.

Anxiatus. Sufficit de propriorū nominū interpretatiōib⁹ et interpretatiōnū designatiōib⁹. Nunc videndū restat et refert dicendū de cognomib⁹ aut patronomib⁹.

Sapientia. Vere talia putam⁹ ad instar propriorū nominū paribus ex eisdē pensanda passib⁹. Est enim cognomē iuxta Isidor⁹ ethimō. j. c. iij. qz nomini proprio cōiungit. Nam vt Actuū. c. j. Joseph qui cōgminabat Barsabas qui cognominat⁹ est iustus: et non sine causa. quia fuit iustus in omib⁹ suis operib⁹. Sic Judas cognominat⁹ scarioth a quodā vico vel castello. vt Luc. xxi. et scarioth meror interpretatur: quia merorib⁹ perpetuis conculcat. et Symon cognominatus est Petrus Act. r. et quantū operatur nomen Petrus: pretactū est. et patet q̃ ceciderat et nō collidebat: quia domin⁹ supposuit manū suam: als ruina minabatur. Patronomica autē fm Isidor⁹ vbi sup̃ dicuntur eo q̃ trahunt a patrib⁹: vt Titides. Titidei filius. Eneius: enei fili⁹. et ab herode herodyades dicim⁹. His insup̃ dieb⁹ iuxta Tulliū vbi sup̃a sepe videm⁹ imo sepissime. ex q̃ omnis etas ab adolescentia prona est ad malū. xij. q. j. Omnis. q̃ omnia nōia cognomina et agnomia ac patronomica impletatis designatione significatione representatione animos faciunt correspondere rebus vnde sunt deriuatiua ac si dicerem⁹ in antiquo puerbio. Ab impijs egrediet impietas. j. Reg. xliij. Unde frequēter lupus cognominat⁹ sit re et nomie taliter digne vocitat⁹: et vidimus simili leporem et vidim⁹ vulpem. vidim⁹ tardum. vidimus pardum. vidimus curuū. vidim⁹ sine cura. vidim⁹ mala iura. vidimus cordis altū. vidim⁹ alte saltum. vidim⁹ raro diuem. vidimus et agilem. vidim⁹ clamorē. vidimus rancorem similiter et iram et pauorē. et hos et sibi similes quos raro vel nunq̃ morib⁹ de nomine suo vidim⁹ discrepantes. Et sic fortassis ad tue questiōis laudem Flichtart vel odium durū putamus per gesta rebus seu rerū dispositiōem.

Anxiat⁹ Fortassis qd̃ dīctū (nibus congruētia p̃prie p̃portionandū. etum est nō omnino videtur erroneū. Nunc de agnomib⁹ cōue

Sapia Hec fm Isidor⁹ vbi sup̃a nomib⁹ et agnomib⁹ (nū tractandū. nib⁹ p̃p̃ gestarū rerū q̃litates acciderit accedūt. prout Octauia no p̃dicto. quia auxerat rempublicā agnominat⁹ fuit August⁹. Item Tarqn⁹ unperator quomā elationis inquinamēto nimīū infectus supbus agnomie fuit.

Dyalogus de consolatiōe

palam pclamatus. Sic quondā Henricus rheni palatin⁹ similiter supbus fuit agnominat⁹. ⁊ ppter hui⁹ ricij squalorē palatin⁹ dignitate fuit p Fredericū secundū priuat⁹. et hic Frederic⁹ q rubentis barbe nitebat aspectu barbarus longobardoz agnomiatiōe cōiter fuit appellat⁹. Sic Julian⁹ cardinal⁹ p̄fides in concilio Basiliē postq mire legalitatis ⁊ deuotiōis apō omīs pduxerat apparatus. demū miserabilr maleficiat⁹: ⁊ a concilio turpiter apostatauit. vñ Julianus scōs apostata a cunctis extitit vsq in hodiernū diē patēter agnomiatus ad differentiā Juliani pmi videlz impator⁹ et apostate ab ordine monachali et catholica fide q regnare cepit post Constantinū ⁊ filios ei⁹: de āno dñi. ccc. xiiij. Sic p̄sentibz diebz tam nobiles q̄ plebeos ppter accedentis aut supuenientis euentum q̄litas videm⁹ agnomen sepe pmulgatū. vt symū. caluū. curuū. rufum. longū vel versutū. cecum aut gibbosum. odiosum. fallacē. sediciosum. mendacem vel globosum. et quis scit an odiū durum huic vl illi aut pgenitoribz suis ppter qualitatis rez dispositionē quondā fuerat agnomiatiōe pportinatū?

anxiatus Et quid cōcludis **sapientia** Lōcludim⁹ curiosos oratores aut dictatores seu pnūciatores vl relatores incliti spectabilisq̄ Tullij mirifice supercellentisq̄ scientie vicz rhetorice cultoris seq̄ces florentissime speculantes q̄ mentis humane sagacitas dulcis allocutiōis modulo flectit. et stomachatis animi crudelitas crebrius mitigat. ⁊ p̄fīm dū laudis pconiū p̄fidentis aut p̄cipientis proprijs viribz aut meritis sibi cognatis aut agnatis seu cognomiatis aut agnomiatis cōmendat. vt legit de impatore Leone scōdo: qui reguit de anno dñi. dcc. xiiij. et tempore Bede p̄sbyteri. qui post psecutiōis isulr sibi p Tyberiu. ij. irrogatos respirauit. ⁊ victricē manū psecutoribz laudabilr inculcauit quē oratoris copiosissimi cōmendatio recitatis gestibus latissime diuulgare potuit cōmemoratis ipsum leonē fortez leonis animū ⁊ leoninū pectus ac leonicā naturā in resuscitando maiestatis impialis extincte potentiā: ⁊ contra orator ad odas vituperij minaces arcum suū de Foca p̄tinenter impatore posset extendere qui regnare cepit de anno dñi. dc. iij. quia seditione militari de humili ppagatione videlicet plebea p̄fectus tanq̄ focus ⁊ ignis scintilla latenter exiliens modica. mox violenter execrabilia prulit maleficia. et inter cetera Mauritiū impatorē: cui successit et multos Rome nobiles suffocauit. ⁊ tanq̄ focus incendiij voragine suo crudeliter vniuersitatē Romane colonos damnificauit. Sic de Luceo papa tertio natione Tusco: qui quattuor annoz sui regiminis curriculo se taliter exhibuit in publico similiter et in occulto. q̄ quidam vite sue conscius statū suū tali versiculoz descripsit oraculo. Lucius est piscis rex et tyrannus aquaz. A quo discordat lucius iste valde parū. Deuorat hic homines. hic piscib⁹ insidiatur. Elurit hic temp. hic aliquādo satiat. Plus rationis habet qui rōne caret. Ex quibz omnibz colligit q̄ quis iuxta sue condiōis omen acquirit nomē cognomen et agnomē: ⁊ hoz ppter maliciā meretur perdere numen. vt le. et no. ij. q. viij. Qui nec. ⁊. s. sequēti. ⁊ ibidē in glo. et hoc est dicere q̄ propter crimen aliquis perdit quodlibet nomē. C. de muta. Propter causam. de quo in glo. in p̄hemio. **Anxiatus** Tu solum p̄fers vetera. quid ad presentē hec tēpestas molimina? **Sapia** Aunc similiter sagaciter perpende moderna. quis dubitat plerunq̄ principū nobiliūq̄ strēnuoz ⁊ illustrissimoz p̄tutes suis nominibz: imo signis ⁊ armis. correspondentes: et etiā tyrānoz rei q̄ publice aut honestatis sue vel bonoris p̄se

inique sup:effoz.

tutoris mores. similiter prout premitit interptatores Nam Venetoz vniuer-
sitas duci Mediolanenē tortuosi serpentis effigiem venenum euomentis proca-
citer ascribebat. hinc econtra dux eosdem venetos piscatorum fortune nauigio
fluctuantū nunc parum. nunc multū. nunc nihil. nunc periculū timorosius in-
ferentes. et ictu fortune mordaces certo certius p̄stolantes p̄figurabat. Nam
vtriusq; ratio nō omnino vacillabat. nam dux morisū serpentino venetos vebē
menter inuectabat. et populus Venetus ducem nauigio frequēter inculcabat.
Sic dudum Berlinus vates interptando Bohemoz principū arma: vide-
licet leonē cū bipartita cauda et regni designare diuinavit diuisionem: prout
videtur per rerum gestarū nuper executiōem. Et nūc his diebus quis hesitan-
do claudicat q̄ sepe nomen aut cognomē vel agnomen persone conditiōem de-
monstrat: Unde videmus q̄ lupus proprie vel appellatiue denominatus: lupi-
na seueritate proximos laniabat. Item lepus nomine lento passu blando ver-
bo p̄cedebat. et molliti sunt sermōes eius sup oleum: et ipsi sunt iacula. Unde
quidam. In siluis lepozes: in verbis quere lepozes. Item vulpis nomie: quasi
vulpes scdm̄ Isidorū. raro stabilis. versut⁹. callidus. astutus. et vix fidus ami-
cus. Item vrsus vrsina ferocitate cōuersantes pcutiebat ⁊ primiora dāna vin-
dicabat. Et si igitur villa Bernenē Lausanneē dyocesis que vrsū gerit in ar-
mis vrsino more sibi proximiores videlicet nobiles et generosos laniādo. repel-
lendo. penitus quoq; p̄scribendo persequēbat. quis sane mentis actus tales v-
rsinos nō interptatur? Hinc ad propositū curuus nomie raro per dyametru li-
nealiter cōparebat. et sinister vocitatus vix rite rectus per gnominis metas in-
cedebat. Et nunc his diebus regētes regalis maiestatis senatū. quidaz dicitur
sine gratia. alter vero de odiū monte vt vltima correspondeāt primis. videam⁹
quid pro republica per mundū p̄ficient vniuersis. Nam pene totus orbis per
consulatū regitur Romanoz regis. Et nūc ad propositū redeamus. et si Alit-
bart. id est odiū durum te iuxta sui nominis interptatiōem: imo veri sui nomi-
nis designationē: imo iuxta sue designationis expositionē: imo iuxta sue exposi-
tionis inclinatiōem. odio suo duro vt substantiuū cum adiectiuo p̄ omia conue-
niat te diminutū. contritū ⁊ humiliatū fuit persecutus nō mireris. quia qd̄ suū
fuit: vt de serpente p̄dixim⁹: naturalr ⁊ artificialiter fuit p̄secutus. vnde si non
malleolus sed malle⁹ ponderosus cōperentis fuisses grauedinis ⁊ cōuenientis
te demonstrasses globositatis. fortassis vel sine forte repercutiendo viriliter tot
ictibus tam mirifice nequaq; fuisses cōsternatus afflictiois seu anxietatis. At-
tamen vt dicit verissima iuris autoritas alteri⁹ partes rationis anteq̄ interue-
niat decretū iudicis priu⁹ **Anxiatus.** Gratulor tibi tales fore patēter
denter audiendas. Enucleandas. Ecce persecutor
meus instanter sepissime requisitus: imo verecūdia (si possibile fuisset ipm̄ ve-
recundari aut cōuicij grauari) palā angariat⁹ vt causas contra me sue cōmo-
tionis promulgaret: aut cur me cederet ad sue veneratiōis ⁊ honoris ostentatio-
nem referaret. Ad hui⁹ tñ requisitiōis impulsione: licz naturalr dicar penitus
coram illustribus et potentib⁹ et honorādis: forte p̄ magnitudine reuelatio-
num mearū: tanq̄ surdus nō audiebat: ⁊ sicut mur⁹ nō aperiens os suum. ⁊ fa-
ctus fuit sicut hō nō audiens ⁊ nō habens in ore suo redargutiones. **Sapientia** Iratus ne est sic La-
mēter et concidit vul⁹ yn frater Abel vebē-
nus eius. Ben. liij. **anxiat⁹.** naturalr tanto sanguie vt valeret erube-
ff 4

Dyalo. de conso.

scere caruit: sed palefactus orizando singultauit: et cripantes collisit dentes. et propterea gentes que fuerunt in circūitu fremuerunt et meditati sunt inania: quoniam irritationis obtreccamēta per excusationis extricamēta nunquam per ipsum fuerunt euulsa.

Sapientia Et que fuerunt obiectionis per lamenta. **anxiar** Hec fuerunt in breuissimis sermonis platōe concitamentis. quod ex suis probare volui codicibus quod innocenter fui flagellatus per ipsum tota die et castigatio mea in matutinis. et in media nocte surgebam ad confitendum nomen domini. et ad faciendum officium propter beneficium. sed illi beneficium mercede per ipsum fui defraudatus. et quotidiano stipendio fideliter deserto de labijs meis sitientibus spoliatus. ut dicere et clamitare coartarer. ach miser crucior tamen bonum esse ereptum de faucibus meis. xij. q. j. §. Quibus autem.

Sapientia. Scimus enim quod merces mercenarii seu operarii retenta: tamen est peccatum quod pre ceteris clamat ad celum. put per Jacobum in canonica sua. c. ij. et per Job c. xxxj. in fine notabiliter videtur probatum. sed si ad tue garrulitatis clangorem obmutuit et quid sinistri super hoc tue curialitatis industria recenter interpretari presumit? Nam christus dum accusaretur innocens pure tacuit: et taciturnitate sua seuis erroribus acclamantium iudeorum. put est fides nostra minime consensit. et in his iuristarum opinionibus qui tantum sentire possunt se nullatenus conformauit.

Anxiatus Et si christi vestigia fuisset secutus: et tanquam agnus coram tondente perseuerasset mansuetudine mutus me quassatum inopia voce sua non fuisset tam crudeliter persecutus. nam lepre latentis corrosio in lingua porci: et per raucedinem vocis examinat: et infirmitatis cruditas in profundo stomachi putredine. **sapientia.** Fuit ne libera sue tyrannidie potentia? **Anxiatus**

Nequaquam sed minimum fuit aliorum voluntate limitata. nam plus creaturas quam creatorem timuit in estuantis suae latentis corrosione febricitanti conscientia.

sapia Dixit Augustinus. Qui timet dominum: omnia timet eum. qui non timet dominum ille timet omnia. Hoc visum in Dionysio rege sicilie tyranno tyrannorum senissimo. qui dominum non timuit. Unde super verticem gladium per singulos dies et horas suspicabat pendere in filo tenui bis acutum. Nam non est nouum quod timor et amor et fauor peruertunt iudicium: imo qui propter timorem non defendit vel pronunciat veritatem perditur. **anxiar** Et hoc est quod **Sapia**

Fortassis anima sua pro tedio dormitauit: et quod tui clamoris anxietatem non studio sed sopore calcauit aut insaniuit aut bene sensatus te insensatus decreuit. et igitur flagellum ad dorsum asini pigritantis conflagere non formidauit. et in hoc obsequium deo constanter prestare voluit: aut iniqui dictaminis pronunciamenta corruptus dictare consuevit. et quod per similia te gravare non contremuit. Nam semel vel pluries adulterij iudicio contaminatus iterum adulterari vel fornicari minime abhorruit. et semel homicidij seueritate inquinatus iterum occidere tepidus erubuit. Unum dicit lex in autem. ut hi qui ob se habere. coll. vi. §. ij. quid enim homo ad maliciam semel dedit? non adinueniat. Item Quod olla noua capit ineterata sapit Unum propter inducitur: quod consuetudo erat altera natura. Unum dicit Laurenti poeta de lusoribus perdere vel lucrari solitis quod non est consuetis. Unum legitur quod iuuenula regalis Alexandri tempore magni nutrita veneno quod ceteris hominibus mors est: sibi vite fuerat alimentum. et hoc assue sollicitudinis continue introduxit incitamentum. et sic tue choruscationis puocamentum lentius quam pertransiuit. lamentabiliter etiam proclamatum re.

inique suppressor.

Anxiatus. Ad veritatem disunctione sufficeret q̄ vna foret vera. cū s̄ sit dubia. de rescrip̄. Inter ceteros. de quo clare Dynus super regula locupletari. libro. vi. sed ille qui nil ignorat nescit in has que sunt verisimiliores. sed ego quid eligam ignoro. sed forte constat q̄ quamcūq; didimus eliceri nulla videt̄ cordintime sana. Nam bon⁹ homerus dormitavit. sed ipse fortassis nō dormitat neq; dormiuit in sua consciētia curialiter largissima. licet siluerit nec insaniiuit. sed fortassis conscius egrotantis animi per effimerā corrodentis odij per peccantes humorū coagulationes: et male complexionis conglutinationē stomachi sursum exalantes stomachabaf: et talia dire perfecit. et insup̄ ex ignorantie nubecula nihil obmisit. cum doctor expert⁹ sit iuriscano nici et causarū auditor fuerat in concilio Basiliensi: et infinitas sententiarū leges promulgare cōsuevit et quales ille cordium scrutator et extrem⁹ sentētiator ad vltimi quadranti supputationē rigidissime consignauit. Nam testatur veritas q̄ tempore sue presidentie Johānes crisostom⁹ qui dicit os aureū silo sue curialitatis dictamina iuris et equitatis registrauit. sed nō ille de quo. xcvi. di. Duo sunt. et. iij. q. v. Quia suspecti. Sed si me insensatum reputauit. nihilominus mihi grauius iniuriatus est. quia etiam fact⁹ iniuriā patitur et nullam facere consuevit. sciuit tamē me sue facultatis professorem et olim promotū p̄ examinis rigore anteq̄ ipse pmoueri meruerit: et insuper nouit me sibi seniozem. attamen canis meus ad p̄ceptū Salomonis minime pepercit nec cōsiderauit q̄ his gloriabaf Eleazarus. de quo scriptum est q̄ cogitare cepit etatis et senectutis sue p̄minētia dignam et ingenuā nobilitatis caniciem. iij. Nachab. vi. que p̄ dictū sapientis testimoniu dicit gloria senum. Sapient. iij.

Sapientia. Sed si vir prudēs est: vidimus mūdi prudentiores sepe stultissimos actus perpetrātes: vt patuit in Salomone David regis filio. et nuper in Felice papa quinto. Nam prim⁹ mulierū blandicijs stultissimū crimen idolatrie commisit. et secundus princeps famosissimus consurare se permisit et papatū assumpsit quem tamē derisione dimisit: et sic de pluribus alijs. et sic nō est nouū sapientes infatuari. Sed si vir peritus est de quo iuris scientia presumit multa benignitatis beneficia et grauius cōtra iuris presumptiōem peccauit quia sciuit quid fecit prout christi persecutores videlicet legisperiti Cayphas Annas et pontius Pylatus: ac populi seniores p̄ quibus ipse Chriſt⁹ in patibulo crucis moriturus nō orauit. sed tantū pro supplicibus qui nescierūt quid fecerunt et illis pepercit. sed quid vult hoc dicere

Anxiatus q̄ Johānes crisostom⁹ os aureū dictamina registrauit. Non est heu contrariū veritati q̄ tempore sue presidentie in concilio dicto Basiliensi. put ipse fuerunt causarū auditores. et scientie cōcilij presidentia. propine nō esculentis et poculētis iuxta iur̄ traditiones. vt de p̄sti. Statutū. li. vi. vt breui tempis spacio consumaret̄ p̄cesserunt. sed ne vermibus scaturirent. et vt manna tempe Moyſi in biduo reſeruatū putrefierēt. vt Exo. xvi. adinuentū est vt hmoi propine in nobilissima auri minera: vt nō tantum oris sed integri hominis effigie in se continēs. vel auri et argenti vasculis per clientulos compararent. aut vt munuscula cum iuris tramite non multum diſcreparent. et subtiles forme cōmutatiōis interuenirēt factum est ita. Nam de cretalis predicta vult vt donaria sint esculenta vel poculēta. vnde si nō precise fuerunt talia. attamen vt dicit lex quod proprie est inesse videtur. et igitur diligenter exhiberi vasa studiosa p̄ciosa iudicibz solebant. de quibz edulium et po

Dyalo. de conso.

culum fecundissima sumebat. Nam in Assueri regis conuiuiis aureis poculis inuitati bibebant. Vñ dixit Isidorus et habet. xj. q. iij. c. Paup. Pauper dum non habet quod offerat non solum audiri contemnit: sed etiam contra veritatem opprimitur: cito violat auro iusticia. nullaque reus pertimescit culpam quam redimere nummis extimat. de quo clarius nuper scripsi in tractatulo de anno iubilaeo. Vñ pertinenter ad propositum nostrum put infra sincerius dicet: non est admirationis obstatulum: quia huiusmodi conciliū in spiritus sancti gratia solenniter inchoatum et ad plerosque temporum reuolutiones continuatum. nunc contra iusticie per ipsum grauius ter offensa dictamen patitur in suppositis per mundum dispersis tanquam iudei post hierusalem serenissime ciuitatis desolationem: sui iuris suppressionem. ut proprie dicam cum Salomone. Vidi in loco iudicii impietatem et in loco iusticie iniquitatem. iustum et impiū

Sapientia Bene dicis. Nam proprie contra huiusmodi iusticie persecutores Deuter. xvj. dixit Moyses. Iuste quod iustum est exequaris. quod conueniēter ad propositum tuum exponit Gregorius moralium. ix. c. xij. in fine sic inquit. Iniuste quippe quod iustum est exequitur qui ad defensionem iusticie non virtutis emulationem. sed amore premij temporalis excitatur. iniuste quod iustum est exequitur qui ipsam quam pretendit iusticiam vendicare minime veretur. Iuste ergo iustum exequi est in assertione iusticie eandem ipsam iusticiam querere. Hec ille. Unde sane perspicias ne promissorum occasione et tamen detractiois rubigine: et placeat ostendere diffusius quid

Anxiat ex promissis satyrico more prolatis effectualiter volueris inferre. Notabiliter notabo quod prout philosophis philosophorum. i. et notat in l. Si arrogare. ff. de adop. q. ex vno inconuenienti sequitur plura. et a fortiori ex pluribus inconuenientibus iniquis plerumque placet sequi impertinentissima. ut primis nunquam correspondeat vltima. Nam scis quod in omni artium: immo scientiarum disciplinā iuxta suarum normas regularum ordo talis seruatur quod in vno reus (nisi respiciatur) omnium reus iudicatur. ut de reg. iur. Desceat. et exemplum ponamus in musica per beatum Gregorium vel alios magistros artificialiter dictata. Nam dum semel error in principio vel medio committitur et non reficitur: quod per omnes et singulas subsequentes notarum et odorum continuationes: continuo dulcis modulatio symphonie seu euphanie aut euphonie dissipatur: et sibi contrarium. videlicet dyaphonia. id est vocis dissonantie discrepantis corruptela generatur. Sic dum incommodabilis armonia iusticie fallacis sententie psodia semel emittitur. et dum de similibus idem fieri deberet iudicium. consequenter continuo sonus iusticie similiter et equitatis discrepare concernit: ut ex inconuenienti multiplex inconueniens sequi videatur: ita ut si non sunt singula ex multis tamen collectis pietas offenda. unde de non inconuenienter dicam cum regule iuris libro. vj. Semel malus semper presumitur esse malus. Exemplum videtur in l. Non omnis. §. A barbaris. ff. de re mili. vbi dicitur quod si miles male se habuit in militia semel: non est ei de cetero credendum. etiam si multos fecerit strenuitas actus. ita quod ex vno inconuenienti multos patiat infelicitas

Sapia Quis dubitat iuxta mentem Senece quoniam gesta viri (tis insultus). tunc enarrare sit utique laudare: et contra vicioz actus refricare sit consequenter contrarium laudis inculcare. Nam fortassis et si tuus animi persecutor et rex presens astaret. ad tue questionis promulgationem pertinenter replicaret: et tuas intricaciones satyricas quod modulaciones: et fantasticas ypostases perit eliminare.

Anxiatus. Vere constat quod effectualiter cuncta per mee continuationis telum exhortamenta clam et palam et ante faciem omnium populi

inique sup:essor.

lorum sibi cognitorum pro/ **Sapientia.** Et quid respon/ **anxiat**
mulgata certissime nouit. dendo produxit.

In summa summarum patenter retulit qd nō aliud nisi iusticiā mihi mīstrauerit.

Sapia. Et quid anxietatis tue **anxiatus** Perplexitatis mee sim
perplexitas replicauit. plicitas gesta seriatim

sepe resumpsit. et iusticiā eius assertam similiter recōmendāui in finem vt recō/
mendatū per me et ipm et iterū multipliciter propalatū et publicatum et singulo
rum auribz inculcatū p iniuriā sibi taliter illata reputari nō possit. Nam nimis
indignū videt iuxta sanctorum iurum decreta: vt qd quisqz sua voce dilucide p/
testatus est in eundē casum valeat ppro testimonio infirmare. de pba. p tuas.

Sapia. Et quid p hoc consequēter vis inferre? aut **Anxiatus.**
quod mysteriū pretendis introducere.

Nam nō aliud nisi si similis casus casibus meis lamētabiliter pnotatis casualit
aut studiosus euenerit. extunc videret si psonarū acceptor existeret si ex eodem
themate. vel simili contrariarū normas sententiarū dictaret et pateret profecto
si dictamen vltimū pri/ **Sapientia.** Prohibe linguaz tuā a malo et la
mis corresponderet. bia tua ne loquātur dolum. diuer
te a malo et fac bonam. et inquire pacem et persequere. id est valde sequere eam.

Nam cognouim? qd tu lamētabilr lamētaris: et lamētando cum querelis statui
persecutoris tui multiplr (vt nobis videt) iniuriaris. et qd psequēter iusticia di/
ctante detractoris **Anxiat** Virtutū dñā: nō est ita. Nam si quis vera
pena punieris. citer conquerit de damno sibi taliter infe

cto. iniurie conuiciū nequaqz irrogat. put Jo. an. in addi. spe. sup Rubz. de in
iurijs notabilr tractare videtur. de quo protestor et hanc ptestationis recitatio
nem in auribus tñ audientū male sonantē anxietas mea semp ad animi reso/
cillationis incrementū replicauit. licet pncipes sacerdotū ad pñsidentis pñsū
prouit factus est de ceco per christū illuminato ne gestū narraret. mihi duxerit fir
miter inhibendū. et hoc ad redhibitionis beneficiū diligēter impediendū in ani

Sapientia. marū suaz grāde periculū sup ablati inq nō restitendū.

Et utiqz si rerū p ipm gestaz causas patēter infecisset et
nō tacuisset. sibimetipsi maledixisset. sed si gesta rationis pallio nudata curiali
ter nō vestiuit prodigus fame sue et honoris sui frontosus persecutor impudent
apparuit. sinantē ipi? psecutio neqzsimū psecutiōis genus extint. Et quis sibi
nequā: cui bon? erit? Eccl. xiiij. Et dixit Boetij. iij. de pso. psa. iij. nā si nequi

tia miseros facit miserior. sic necessario est diurnior neqz quos infelicissimos
esse iudicārē si nō eoz nequitia saltē mors extrema finiret. Etenim si de prauita/
tis infortunio vera inclusim? infinita liquet eē miseriā quā esse pstat eternā. Et
dic Aug. Crudel est qd negligit famā suā. i. honorē. Cōsciētia aut nob nccaria
est et fama bona quātū ad alios vt lux nra luceat corā homibz vt videant opa
nostra bona. Et dixit sapientissim? Salomon. Luram habe de noie bono. hoc

em magis pmanebit tibi qz mille thesauri magni et pñosi. Eccl. xli. Item phs
Maximū bonū eternoz est honor cū sit pñiū pñiū. Ecce qz crudelis psecutio
ipsi? honor. put crudeli? peccat occisor suip? qz alit? corpis ad instar scabroz
nis q vt ledat irritatē: infirū relinqt hamū suū i eiusdē vulnere. et pñit vitā vt i
ferat vidictā. sic psecutor iniqu? vite sue pñit decorē. i. aīaz. famā et honorē i fi

nē vt irritatū mor i/ **anxiat** Et forte tepid? i. nec calid? nē frigid? et pñit
ferat luonis dolorē. in despñiōis statu: de q pñit? et sine fructu

Dialogus de consolatione

bonorum operum consumat vitam et sterilem animam gehenne cruciandam tradidit ignibus: aut fortassis tanquam christus: imo plus putaret supermirande dilectionis. ad suos confratres gerebat excellenter effectus. Nam christus ut ecce vnicus et pauper et nudus: et per parte patris omni cognatione destitutus venit in terram. passus per diem et noctem: et semel tradidit corpus suum ad flagellandum et crucifigendum: et demum sepultus: et subito qui nudus fuerat decorum induit est et precinxit se virtute. et qui solus et vnicus venerat: in vilissima terrarum tuguria reuersus est cum magne laudis glorie et honoris magnificentia cum turba magna quam dinumerare nemo poterat ad regalia celestium tabernaculorum palatia. Hic autem presidens (nisi resipiscat) suorum confratrum salutem vanissimam multum carius comparabat. et igitur ut per suos merito credi magis diligebat. nam non tantum corpus corruptibile. prout christus ad semel moriendum prostravit: sed ipsum insuper ad sempiternam mortem: et eternos cruciatus in carnis resurrectione generali congregatione quoque crudeli coaptavit: et finaliter animam et honorem et famam preciosissimas in perpetue perditionis maledictione precipitare non expavit. et sic sincere supputas in infinitum acerbioris pene per sua sollicitudinis laboris mercede voluntari? recipit ultra quam christus premiorum tallionem ut dicat insipienter. maiorem caritatem nemo habet ut animam suam ponat quis pro amicis suis. *Joh. xv.* Nec est hoc novum pastores ecclesiarum. imo principes terrarum ponere suas animas et honoris et fame et futuri corporis salutem ponere pro ouibus suis. et plus ad necis sempiternae perditionem quam ad eterne vite felicitatem. unde Gregorius. in pastoralis. c. xix. Ne placere rectori suo studio hominibus appetat. sed non quid facere debeat intendat. inter hec necesse est ut rector solleliter inuigilet: ne hunc cupidum placendi hominibus pulset. ne cum studiose interiora penetrat cum provide exterius subministrat se magis a subditis diligere quam veritatem querat: ne cum bonis actibus fultus a mundo videatur alienus. hunc auctori reddat extraneum amor suus? hostis namque redemptoris est qui per recta opera que facit eius vitam ab ecclesia.

Sapientia. Et si taliter cuique con- (amari concupiscit etc. Nec ille. tingeret. vach quam impudenter imprudentem quam turpiter quam inutiliter et quam vilem cum laboris certamine preciosissima perdit anima: et cum tali iactura de qua dicit Lathonis auctoritas. Dum labor in dano est mortal' crescit egestas: imo patenter immortal' crescit calamitas. videli cet anime: quam tam gloriose cancellarium Parisien' commendat legalitas. dum inquit O anima insignita dei imagine. decorata eius similitudine. desponsata fide. decorata spiritu. redempta christi sanguine. deputata cum angelis. capax beatitudinis. particeps rationis. quid tibi cum carne putrida: cum tanto sis redimita decore serenitatis. Et hec quantum de anima. Sed de honore et fama quid dicemus? prestantissimis. Nam finem Altem per exhibitionem honoris testificamur de excellentia totius hominis. et qui caret illo: nunquam est tanquam bestia: Differt autem honor a laude. quia laus tantum consistit in signis verborum. honor autem in quibuscumque signis exterioris. et laus includit in honore. et per laudem divulgatur fama bona in homine. Sed nunc audiam? de corpore quod recuperamus? clarificatum cum honore in generali carnis resurrectione. aut tunc damnabimur cum eodem cum anime honoris et fame perpetua damnatione. Hunc perpendamus? quam preciosa imo periculosa sit ruina mali presidentis. qui cum Iuda mercatore pessimo eternam recipit mercedem laboris.

Anxietas Ad nostrum autem piissime propositum audiam? profam nouissime gestorum. Ecce dum nuper Eugenius papa quicumque conduxerat

inique sup̃stoy

vt asseritur) precio certos nobiles germanie vt capent z p̃ntarent sibi cardinalē
Arelatē concilij Basiliē p̃sidentē et regentē p̃tuc in causis p̃cilij cū exercitu
p̃elatoz magno p̃ puinciā ambulātē: q̃ dū vix z sol⁹ euaserat. inq̃t i sessione di
cti p̃cilij publica. clari⁹ z p̃ciosi⁹ vendit⁹ sum q̃s xps q̃ soluz p̃ triginta argēteis
fuit traditus. ego aut p̃ triginta milib⁹ aureoz erā venūdat⁹ z euasi minas hoīm
in nomie dñi b̃ndictus. Ecce nūc nouisti nouissima z antiq̃. nūc oñde mihi tue
consolatiōis firmiter

Sapientia. Tu cognisti l̃taturas introib⁹ in po
promisisse remedia.

Anxiatus Paup sum ego in laborib⁹ a iuuen
tute mea nō exaltat⁹ s̃z hūliat⁹ suz
et t̃urbat⁹. et si voluero cōtendere cū eo: vt dixit Job. c. ix. nō potero ei r̃nde
re vnū. vix aureū p̃ mille q̃s ipse possidet. vñ nolo multa fortitudie contendat
mecū: nec magnitudis sue mole me p̃mat. sed p̃ponat corā dño eq̃tatē p̃ me: et
perueniat ad victoriā iudiciū meū. Job. xxiij. et igi⁹ sine tali forensi p̃tentiōe q̃
foret imortal⁹ oñde nob salutare tuū. qz als patiētia paup̃ez nō p̃ibit in finē.

Sapia Et q̃s pau
perē infligit.

Anxiatus Scis virgiliū optimū poetaz: pro
ut narrat suis in sc̃pturis p̃r Dan
tuane z Eremoneū vrbū dissensiōes i medio suas corūde locoꝝ posselliōes col
locatas et desolatas p̃didisse: et paup̃tate dep̃ssum exulādo ip̃atoris Octauia
ni maiestātē sibi p̃pitiā simplr impetrasse. sic me noueris p̃pter vrbis Thuriceū
et svitensū vñuersitatū guerraz cōquassatiōes collisum: rez facultates amī
sisse z inedia p̃cussuz einlando tue magnificētie dona petituz hūilr accelerasse.

Sapia Quid aut vis
vt faciā tibi:

Anxiatus. Dñā vt videam. et fm mltitudi
solatiōes tue leti
ficent aīaz meā.

Sapientia. Juxta pond⁹ afflictiōis (dicit Gregori⁹)
dispensat mēsurā cōsolatiōis. Et b̃ndixit
quanto abundat tribulatio tua p̃ ch̃risto: tanto abundat p̃solatio tua p̃ eundē.

Unde duplicē perpendam⁹ p̃solatiōis grām. sed vnā alteri nō cōpatibilē. Vñ
fm p̃dictum Greg. Qui vñt vna: carebat alia. Unde. Qui vult in dño p̃solari

tempali cōsolatiōe d̃z penit⁹ euacuari. Vñ dixit p̃pha. In die tribulatiōis deū
exquesiui māib⁹ meis nocte p̃ eū z nō sum decept⁹. rēnuīt cōsolari anima mea.

videlicz t̃palit. Et subdit rōnē. Memor sui dei z delectat⁹ sum. nam sicut deus
non punit bis in idipm: sic nō consolāt duplici cōsolatiōe: terrena vix z cele
sti. quia sic ignis z aquaz elemēta se mutuo nō cōpatiūt. sic sp̃ualis z mūdāna

cōsolatiōes sibi mutuo nō p̃uersant. hoc videm⁹ fm Aug. in pullis coruozum
qui anteq̃ nigrescāt. nō a parētib⁹: s̃z roze celi nutriunt. z postq̃ denigrati a pa
rentib⁹ cibo pascitur. roze celi minime consolabunt.

Anxiatus Fateor inq̃s interne cōsolatiōis p̃tēplatōez. nec illi q̃ p̃secu
tus est me gratis nec mihi p̃secuto his dieb⁹ solūmō cōpetere s̃z de⁹ totius p̃so
latiōis q̃ p̃solat ñs i oī tribulatiōe ñra vt possim⁹ z ipi p̃solari eos q̃ in oī p̃ssu
ra sunt. ij. Cor. i. et qui omīa dixit nihil exclusit. de pe. dis. i. Nemo p̃t. cū p̃cor.
et ille est deus vltionū dñs de⁹ vltionū: z libere hacten⁹ egit p̃ eos qui sanguinē
innocentē cōdēnabāt: z reddet illis iniq̃tatē eoz. z i malicia eoz disp̃det illos
dñs deus ñr. Ps. xcij. et ipse est q̃ iudicabit paupes ppli z saluos faciet filios
paup̃ez: z hūliabit calūniatozē. z ipse est q̃ liberabit paup̃erē a potente: z pau
perē cui nō erat adiutor. Ps. lxxj. Et cognoui qz faciet vindictā inopis et vin
dictā pauperis. Ps. cxxxv. cum dixerit. Vbi vindictā z ego retribuā. ad Ro.

Dialogus de consolatōe

xij. et dixit sapientis autoritas. Semp enī dominus iniustas vlciscitur iras.

Sapientia. O felix. Esto forti animo cum sis dānat⁹ iniq̃. dicit ei⁹ sapiens serenitas. Nemo diu gaudet q̃ sub iudice vincit iniq̃. Successus idignos noli tu ferre moleste Indulget fortuna: mal⁹ vt ledere

Anxiatus Et qñ facies de pseñtibz me iudiciū: z vsq̃ ex⁹ (possit. alitabit inimic⁹ meus sup me. Exurge q̃re obdormis dñā z libera me a pseñtibz me. qz confortati sunt sup me. educ de custodia. i. carcere tribulatiōis

sapiētia Et q̃s est hō qui vlt vitā diligit dies videre bo⁹ aīam meā. nos z igit Lede locū lesus fortune cede potēti. Ledere q̃ potuit aliqñ pdesse valebit. Ira odiū generat p̃cordia nutrīt amorē.

Anxiatus Et si ira esset **sapientia** Utiq̃ sic. **Anxiat⁹** mater odij.

Et sic sepe matrē sequitur sua proles. vnde nō dat q̃ nō habz. ij. q. vij. Daybertus. vicz virtutis calores. z qd natura negat: nemo feliciter audet. Sic odium durū naturalr de male mīe pcreatū. odiosa nunq̃ carebit seueritate tanq̃ lupus q̃ lupina nō exuit voracitate. Nec spero nutrice amoris vicz concordia in lesum z ledentē p̃sentes vti fecūditate. et Salomon suasit cordintime in inimicū reconciliatū nunq̃ debere firmiter cōfidere. de quo plenissime scripsi i libro de nobilitate. c. vlt. Un quidā sapiēs. Una est de aduersitatibz hui⁹ mūdi grauioribz homi libero qui necessitate cogit vt sibi subueniat inimic⁹. Un qdam Arabs requisitus quidnā fuerit vite p̃ntis fastidiū acerbi⁹. respondit. angaria tus inedia corā inimico pstratus grām eius petitur⁹. Nūc temp⁹ est z refert vt

Sapia satisfiat pmissis. vt vicz alia p̃solatiōis felicitate gaudeam⁹. Et quat⁹ offers mun⁹ tuū aū altare. et qñ recordat⁹ fueris q̃ frat

Anxiatus D altitudo diuitiaz sapiētie dei. gl̃iosa dicta sūt de te. z ita loqueris insipietie mee z vteris. put apparet christi dogmat⁹ pñūciatiōe. hāc amauit z exq̃siuit z amator sū fact⁹ forme illi⁹. Un fm doctores summari⁹ iam dictoz p̃boz est de consilio. et videt si dimisero rancorē d animo sum saluus. lesionē aut si nō dimisero: nihilomin⁹ saluus ero. Un dixit Prosp equitanic⁹ psa. iij. Sic diligendi sunt hoies vt eoz nō diligāt errores. qz aliud est amare qd sunt: aliud odisse qd faciūt. et Salo. puerb. viij. Ego diligo diligentes me. Et idē dixit Eccl̃s. iij. Est temp⁹ dilectiōis et tēpus odij: temp⁹ belli et temp⁹ pacis. Et xps Joh. xij. Qui diligit me diliget a p̃re meo z ego diligā eum. qz ego z pater vnū sum⁹. Et p̃nter. Qui odit xpm et ipse z p̃ ei⁹ odio psequunt eundē. Et idē dixit. Qui sequit me: nō ābulat in tenebr̃ Jo. viij. Et ille qui talia viuēs propalaui post mortē suis iniquis psecutoribz dirissime necis vtriusq̃ penā crudelr infligere nō tardauit. vt in d̃structōe hierl̃m per p̃ncipes Romanoz: put infra dicet. als etiā multipl̃r expientia demonstrauit. nā indi gnū nimis existeret vt quis rex suaz violentis ablatozibz penit⁹ iniuriā cū rebz ablat⁹ dimitteret: vt illis p h̃ impune ceterisq̃ raptoribz incentiuū facilitas venie delinq̃ndi pberet. z p̃terea regula iuris q̃ dicit Non dimittis pctū zc. magistra discernit z semp p̃ncipatū tenet. et nisi fiat satisfactio nō dimittit. salua pfectoz p̃scientia. et hoc mihi iuris autoritate patēter largissime licz. Sz fateor qui nec odiū durū filiū ire: nec rancorē eius fr̃ez: z inuidiā ei⁹ soroz: z cordis duriciam eius nouercā: de pectori habitaculo repulerit z leso nō satisfecerit: q̃ de

iniquę suppfloz

mū ille tallionis pe-
nam reportabit.

Sapīa Non ex p̄p̄ia pharetra sed ex nostraz diuī-
tiar archa puenit tibi hui⁹ relatiōis sagitta
et bene dīcis. sed tali videlicet odioſo leſori dixit xp̄s vbi. s. et ipse erit iudex et
tradet eū ministro. i. dyabolo et in carcerē. Amen dico tibi: non eriet inde donec
reddat nouissimū quadrantē: nec obſtabit potētia. qz illic potēs potēter tormē-

Anxietas Fidelis sermo et omni acceptiōe di- (ta patiet. Sap. vj.
gnus. et hanc r̄ſionis plationē nūc accepta in anxietatis
mee cōſolationē. Nam celū et terra pibunt. veritas autē dñi manet in eternum.
S; qd de talibz honoris p̄p̄ij psecutoribz in p̄nti mūdi caligine degentibus.

Sapīa Dicit Brego. quia pietatis opera p̄sunt in p̄nti et in futuro p̄ infi-
nita ſeculorū ſecula. vt. xlij. di. s. j. sic econtra impietatis opa vidi
mus exp̄ientē hic et in alio ſeculo: imo firmē credim⁹ grauissime punita. et hmoi
psecutoris pena hic p̄cernit̄ incepta ad inſtar ſodomitarū et p̄petuo fuiſſe p̄secu-
ta. Ecce herodem infantie xp̄i et innocentē psecutorē: put dic m̄gr in h̄ſtorijs
q̄uis varijs affligebat p̄cuſſionibz. nā febr̄ nō mediocris erat prurigo intolera-
bilis in omī corpis ſupficie aſſiduis vexabat tormētis. pedes interrute vicio tu-
muerūt. putredo teſticulorū vermes generabat. creber anhelit⁹ et interrupta ſu-
ſpiria que ad vindictā dei ab omnibz referebant et talibz vexabat intolerabilibz
cruciatibz: vt ſibi mortis infligēde ſepius attēptaret auſum. et talr ſoluit i penā
eternā vite debitū. Itē pylat⁹ diriffimis carceribz demū Rome mācipat⁹: et me-
tu maioris pene p̄ impatorē ſibi crudeli⁹ infligēde. ſibi mortē p̄p̄ijs p̄ſtituit mā-
nibz. Item Nero puat⁹ impio degebat lāguoribz lamētando q̄ ab alio occidi
nō poterat. vnde ſibi p̄ſi p̄ ligni ſtimulū mortē infligebat. Itē āno q̄dragēſimo
poſt paſſionē dñi q̄s dñs iudeis in p̄nīaz ceſſerat de cōmiſſo in ſaluatorē ſce-
lere et dum penitere nollent. Stephanū et duobz Jacobis occiſis pet̄m pecca-
to appoſuiſſent vltio diuina ſupueniēs. vrbs Hierlm a Tyto obſidione cōſtrin-
gitur et demū cōuincit⁹ et lapis ſup lapidē nō dimittit̄. ſexcēta tūc milia iudeorū
occidunt. et reliq̄ vīcz nōgenta milia p̄ totū orbem vſq̄ in p̄ſentē diē diſpergūt̄.
Item Dyonis⁹ rex Sicilie d quo p̄dictū ē ob nimīā crudelitatis tyrannidē oēs
homīes timuit et ab omibz timebat et nunq̄ ſecur⁹. nulli fidus. in nullū p̄fidēs.
tonſorū cultros metūēs. ſibi p̄ſi adurebat pilos carbone. demū cōpulfus i exiliū
mortu⁹ dolore. de q̄ Boe. iij. de cōſo. p̄ſa. v. Itē Theodorice⁹ de verona rex Bo-
thie qui dictū Boetiū relegauerat: poſtq̄ infinita maleficioz opa p̄petrauerat
vīnus ingrediebāt ethne mōtiū ignes qui p̄petuo dicunt̄ infernales. de q̄ Bre.
in dyalogo. Itē qz dathan et abyron locuti ſunt p̄ dñm iniquitatē in p̄ntia Moy-
ſi et aaron: terra aperuit os ſuū et deglutiuit eos in tabernaculis ſuis et vniuerſa
ſancta eoz. deſcenderūtq̄ viuētes in infernū flume. xvj. De his et ſimilibz ty-
rannīs rēpublicā ſiue puatā ledentibz et malo fine terminātibz. p̄ ſe p̄t̄ ſufficien-
ter ſcripturaz climata p̄ſcrutantibz. dicit enī. Exitus acta p̄bant. ſines p̄o pu-
gna coronant. C. de iudi. rē nō nouā. in ſi. cum cōcor.

Anxietas Tu de magnis ingētibz p̄dicasti leſis et leſoribz et reipu-
blice psecutoribz. Quid autē fiet de puat⁹ et mimis offēſis et offēſoribz.

ſapientia. Scis te de illa materia ſcripſiſſe i libro tuo de nobilitate. c.
xx. et. xxxj. et i tractatulo de iniquis iudiciis. Attū noſti de ſup-
em Breg. q̄ omnipotēs parens: licet ſit magn⁹ in magnis: nihilomin⁹ mirabi-
lia glorioſus operat̄ in minimis. et hic dicit. Quod vni d̄ minimis meis feciſſi
mibi feciſtis. et hoc tam in bonis opibz ſiue malis. Unde Trajan⁹ impator

Dialogus de consolatione

de quo sup. necessario transiturus ad bellū in quo defecit. implozatus p viduā de iusticia sibi ministrāda de quodā romano qui filiū suum occiderat. et dum sibi responderet q faceret dū de bello rediret. inquit vidua. z si non redires qd iudiciū redderet? **D**ox impator equū descendēdo vocatis partibus iusticiam ministravit. et Romanū occidi fecit. z cōsequēter pro iusticia bello publico succubuit. et licet gentilis fuerit: sed quia iusticiā coluit. et igitur meritis et fletibz beati Gregorij pape ab infernalibz penis liberatus exiit. et sic patz p pmissa qui contra iusticie leges magnū vltimū offenderit nisi ad vltimū qdrantē reposuerit p veritatē dñi peribit. sic z nullū bonum irremuneratū permanebit. Et voluas z reuoluas antiquoz gestoz historias z nō plures qd iudices iniquos et iusticie psecutores publicos a demonio reperies fore surreptos: aut alis horz

Anxiatus Hunc scio vere sacratissime iusticie cultores z ipsius oppressores iusto iudicio dei nō obliuionis hic z in alio seculo fore viatores. Constat cūctis pape Martini supradicti curialibz q supradict⁹ helling pprie magister Johānes nuncupatus: omniū desperatarū causaz. id est in re nec in spe ius habentiū pcurator fuit expertissimus. ipsasqz diligenter attraxit: z attractas contra deū z eius iusticiā defendere nō crubuit. imo p hoc se collaudauit z collaudatuz diuulgauit. z sic plerosqz possessores iniquos in sua malicia pseuerantes vsqz in finem conseruauit. Ecce ineffabilis dei iusticia que vnicuiqz iuxta opa sua reddit. z vt quis in eo puniatur in quo deliquit. in vindicte retributiōis vltione nō defecit. Vñ idem magister Johannes helling similr contra iusticie limites quos sepius offenderat p manus quorundā tyrannoz crudeliter occubuit. et licet venerabilez principissam videlicz iusticiā clemēter inuocauerit indignata per offensionis sue (put premittitur) continuationē: aurē non inclinauit. sed desperatus ab ipsa put desperatarū causarū fuerat procurator z sollicitator z pmoz ab ipsa z ministris iusticie penitus fuerat derelictus. nec erat samaritan⁹ qui seminiū ad stabulū reduceret. vt Luce. x. sed liuore vulnerū sibi nimis atrociter infligroz in via publica miserabiliter iuxta ciuitatē Baguntinā expirauit.

Sapia Et in quem finē talia amaritudinis tue sollicitudo refricauit.

Anxiat⁹ Forte vel sine forte similr odiū durum aduersarioz meoz caudenter refocillauit. z cōtra me patenter sententie sue plationē indignanter dilatauit. Sic similiter quidā put famat de mūdi peritioribus videlicz Ludouicus de Roma in concilio Basiliē protūc in sue serenitatis flore per orbem res dolente pre ceteris iurisdctor et orator eloquentissim⁹ qui sue sagacitatis robore causas iuris inedia putrefactas restaurauit. et iterum causas iusticie ministerio sublimatas reuoluit. et labijs suis qcūqz voluit fecit. et in oris sui potentia refecit z infecit z deiecit z eiecit. i. reiecit et effecit. mortificauit et viuificauit suppressit z erexit. imo dum voluit Eugeniū papam supra concilium exaltauit et conciliū ad pedes pape prostrauit. et dum voluit ipm Eugeniū decretis conciliorum Basiliē et Constantiē subingauit. ecce dñi iusticia q manet in eternum ipsum crudeliter in orificio labioz suozum et branco gutturi cū quibus peccauerat in putredinis squalore vlcerosis inflationibus inhumaniter mortpheatū conculcauit. ita q doloris z liuoris z famis et sitis afflictioe in multitudine diuitiarū suarum. et in etatis teneri

Sapientia Et hec in quē finem?

inique sup̄ssorum

Anxiatus Ut videamus demū an odium durū oris officio cōtra me
 sitiens quo pacto miserabilr vsus est p cuiusdā sentētie re-
 citationē. Et insup percipe alterius exempli recitationē. Fuit quidam aposto-
 lice curie nationis Germanie in officij sui processibz in pauperes rigidissim⁹.
 qui iusto dei iudicio tempe Martini pape quinti incessit cecus et dpauperat⁹
 et qui pauperes opprēsserat. a pauperibz in properiū impatienter sustinuerat.
 Dignū enim fuit qui sepe solū deū pre oculis habere in ferendis sententijs pfi-
 tebat: vt eisdē trucibz instrumētis plerūqz cōnuiuentibz spoliaret. Sic tempore
 eiusdē Martini pape quidā clericus camere nomie Benedictus qui innume-
 ros reperit exactiōis modos: per mūdi climata auri ⁊ argenti speciem subtilit̄
 exhauriendo: ⁊ summū pontificē et eius camerā excellētissime ditando. qui ne-
 scitur quo spiritu passionat⁹ collo: gutture: lingua: similr ⁊ ore. quibz mūdi the-
 sauros prodiderat mirifice recuruat⁹: ⁊ vt puniret quibz cūctos molestauerat
 instrumētis: monstruose laruatus expirabat. Et sic infinitos hic terribiliter ty-
 rannizantes horribilius vidi et audiui vitam terminātes et examen dñi nobis
 ignotū formidulosius ingruētes. Sic ⁊ Boetius in illū finē. iij. de conso. me-
 tro. xij. trium impioz crudeles describit tyrannorum penas. videlicet Tantuli.
 Ipenij et Tyty interminabilr duraturas. Et vnū nō obmitto p dei iusto vin-
 dicabili quoqz iudicio terribilius abhorrendo. Nam quōdā Rudolphus dur
 Austrie quendā nobile persecutus damnandū decreuit ad mortis supplicium.
 Unde post multa finaliter eum sacco fecit concludi vt flumine suffocaret. ⁊ sic
 ille nobil in p̄inctu q̄ de ponte p̄cipitaret alta clamabat voce dicēs. Ecce prin-
 cept in quo iudicio hodie me damnas submersurū. vnde statuto tibi terminū
 vt hoc die anno reuoluto cōpareas coram omnipotenti deo vt videam te qua-
 re me tam crudeli morte tradideris: pemptorie responsurū. quem princeps sub-
 sannando subito demandauit gurgitibz obruendū. Ecce dñi iusticia pmanens
 in eternū que processerant de ore tam inique damnati non fecit irrita. nam eo-
 dem die in anni reuolutione princeps in quodā suo castro delectatōis causa cō-
 stitutus. breui febricula correptus recognouit se transitorium ad eterni iudicis
 tribunal tremendū sibi nuper indictū ⁊ subitance mortis examine ciulans exa-
 lauit spiritū. Nam nō est nouū q̄ iniquos terribiliter iugulatos sepe legim⁹ in
 vitis sanctoz pmittente domino per demonioz insultus aut als interitu crude-
 li distractos. aut infectoz corpoz transformatiōe correptos. seu insanabili mor-
 borum squalore quassatos. aut humane vite miseria miserabiliter cruciatos. et
 si homines contra tales tacerent: lapides clamarēt. Luc. xix. Vñ dixit domin⁹
 Ben. iij. ad Layn. vox sāguis fr̄is tui abel vicz mortui clamat ad me de t̄ra. qz
 occisus fuit inique. Unde dic magister ibidem in hystorij. hinc est q̄ in eccle-
 sia mos est si nemo accuset p sanguis effusione: suspecti trahūtur in causam vi-
 delicet ad corpus vulnerati ⁊ occisi. quia sanguis clamat q̄ si negauerint iudi-
 cio dei examinētur. quia reo sanguinis certo supueniente vulnera recenter cru-
 entare vident. Et sic videm⁹ experienter p singulos iusto dei iudicio impietatis
 impudice cultores. etiā nature mirāte et titubāte passionatos.

Sapia. Et quomō hec molestant psecutores tuos de his minime certifi-
Anxiatus Scias me plures de p̄dictz ⁊ p̄sertim ducis au- (catos ⁊
 strie patenter hystorias persecutori meo in finē vt recogno-
 sceret erroris caliginē humiliter edixisse. sed quia tacuit ipsum putabā mitiga-
 tum fuisse. attamen induratū fuit cor suum ad instar Pbaraonis et acerbitas

Dialogus de consolatiōe

sui nominis effectualiter in lege remansit sue significatiōis. Nam etiam scōm
Jfidoz. ethimol. vij. c. vi. Pharaō populi dissipator interpretatur.

Sapientia. Et igitur quid vis finaliter quod
tibi solatium cōstituatur?

Anxriatus

Judica domina nocētes me: expugna impugnātes me. apphēde arma et scu-
tum. et exurge in adiutorū mibi. effunde frameā et concludē aduersus eos qui
psequūtur me. dic anime mee salus tua ego sum: vt iuxta consolatiōis vsū
procedas firmiter pmissum vt hilariter imminētis enadam angoris abyssum.

Sapientia. Apprehēde arma iusticie virtutis dei: et scutum bone volun-
tatis et framea suscitare super pastorem. Zacha. xij. et saga-
citer perpende Lathonis argumentū diligenter ruminādo qui dicit. Quē su-
perare potes interdū vince ferendo. id est sustinēdo vlt tolerando. Maxima ete-
nim morū est semp patientia virtus. Vñ si persecutorē superare non potes: fac
de necessitate virtutes et maliciā impatientie tue vince ferendo: et taliter patien-
tiam sustinēdo vt maxi-
ma virtute fruaris.

Anxriat.

Dñā nō est ita. Nam Greg. moral. ij.
c. xxv. quatuor ponit vtutes cardiales.
viz prudētiā. tēperantiā. fortitudinē: et iusticiā. et ibidē. c. xxvij. tres posuit vir-
tutes theologicas. viz caritatē spem et fidem. inter q̄s patientia minime videt
annumerata. et sic videt similit̄ fm alios doctores q̄ ipa patientia p̄ ceteris vir-

Sapia Nōne dixit xps Lu. xxi. In patien-
tia v̄ra possidebitis aīas v̄ras: q̄ est summa et p̄ciosissima possessio
virtutū. et qui habet vnā: habet omēs. et qui h̄z omēs: nō caret illa. q̄ put p̄ta-
ctum est: persistere nō pōt vna sine altera. S; vt clarior sis de talis materie cō-
tinentia. et p̄ eius euidentia scias Primo q̄ patiētia differt a virtutibz theologi-
cis. videlicet fide spe et caritate. et insup a prudentia et iusticia que sunt virtutes
cardinales. Nam virtutes fm rōem suā ordinant ad bonū. est enī virtus q̄ bo-
num facit habentē. et eius opus facit bonū. vt dicit in. ij. ethicor. Vñ oportet q̄
ista vtus p̄ncipalior sit et potior que magis et directius ordinat nos in bonū p̄di-
cte virtutis q̄ patiētia. quia ille virtutes directe p̄stituūt nos in bono. patiētia
autē indirecte. scz inq̄ntū impedit passionē tristicie q̄ nos retrahit a bono. Vñ
sequit q̄ patientia differt a virtutibz theologis. et etiā a prudentia et iusticia
que virtutes sunt cardinales. Secundo declarat sic q̄ patientia differat a for-
titudine: et temperātia que similit̄ sunt vtutes cardiales. sicut enī inter virtutes
que sunt constitutiue boni: tanto alia est potentior et potior q̄nto in maiori bo-
no statuit hominē sicut fides: spes et caritas q̄ prudentia vel iusticia. ita etiam
inter illas q̄ sunt impeditiue eorū que nos a bono retrahūt: tanto illa virtus est
potior q̄nto id quod per eam impedit et magis a bono retrahit. cum igit pericu-
la mortis contra q̄ est fortitudo: et delectatiōes motus cōtra quas est tēperātia
plus a bono retrahūt q̄ iusticia contra quā est temperātia. Tercio declaratur
ita. Patientia fm quid est maxima virtutū in ordine illaz virtutū que p̄currūt
in moderatiōe maloz que sunt in aduersis. Primo nanq; ex aduersitate sequit̄
tristitia sed hanc moderat patientia. Secūdo nascit̄ ira. sed hanc moderat mā-
suetudo. Tercio nascit̄ odiū. qd tollit caritas. Quarto nascit̄ iniustū nocumen-
tum quod phibet iusticia. Unde cū patientia sit contra iusticiā que primo p̄o-
cedit ex p̄pessione maloz. sequitur q̄ patientia quodāmodo est maxima virtus
eo q̄ habet opus p̄fectum. tollere enīz principiū mali est perfectius q̄ tollere cō-
sequentiā. nō tñ sequit̄ ex h̄ q̄ simplr loq̄ndo patientia est p̄fectior omibz alijs

inique suppress.

virtutibus: prout dicim⁹ de supbia q³ sit radix oim maloz. hoc idē dicim⁹ cum
 distincōe de cupiditate. vt **Anriatus** Hac quidē paciētie magnifi-
 cl vii. dis. Radix. cū 2 cor. cētia nō mihi puenit solatio
 nis spes tam largiter et liberalit^r pmissa. sed qd mihi 7 pph^r scio qm nō in fines
 obliuio erit pauper: 7 patientia pauper nō pibit in finē. i. qd ipius sit memoria
 in finali iudicio vt psecutor recipiat vindictā. put dicit sanct⁹ Bern⁹. in quodā
 sermone. Behennales angustie non habent remediū: nesciūt meritū: singlis ex
 cessib⁹ singul⁹ membr⁹ que arma fuerūt iniquitat⁹ sua debet pena pro qualitate
 et quātitate cōmissi: cum ceperit inextinguibilis et inextinguibil⁹ caro gehēne est⁹
 bus cruciari: ac more feruentiū ad coqndū metalloz inextinguibili ardore tota
 hominis substātia diffundi. Nec ille. Et ita prout de diuine legim⁹ epulone q³
 cruciat⁹ in lingua q³ peccauit. sic iniqu⁹ iudex estuabit labijs q³ insontē p dēna-
 uit. Sed simil^r dicit ppheta. Nunc exurgas dicit dñs. id est in pñti: 7 liberabo
 pauperē a potente. et pauper cui nō erat adiutor miserebor. Inq³ insup. Mul-
 tiplicati sunt sup capillos capitis mei qui oderūt me gratis. cōfortati sunt qui
 persecuti sunt me inimici mei in iuste que nō rapui exoluebā: videlicet p vim spo-
 liatus. tu scis insipientiā meam 7c. et intulit in vindictā. Fiat mēsa eoz coram
 ipsis in laqueū et in retributiōes 7 in scandalū. obscurent oculi eoz ne videant
 et dorsum eoz semp incurua. effunde sup eos irā tuā 7 furoz ire tue cōprehēdat
 eos. Fiat habitatio eoz deserta. deleant⁹ de libro viuentiū 7 cū iusti nō scribātur.
 Et Hieremias ppha ait lamētando de suis psecutorib⁹. Audiuī enī contumeli-
 as multoz et terroz in circūitu dicentiū: persequimini 7 psequimur eum. si quomō-
 decipiat 7 pualeam⁹ aduersus eū 7 psequimur vltionē ex eo. Et subiūxit seipsum
 consolādo. Dñs aut⁹ mecū est tanq³ bellator fortis. Idcirco q³ psequūt me cadēt
 et infirmi erūt. cōfundent⁹ vehemēter. qz nō intellexerūt obprobriū sempit⁹ nū qd
 nunq³ delebit. Item Helizeus ppha: postq³ sanauerat aq³ 7 terra in hiericho
 a sterilitate 7 trāsīuit in berhel. et dū ascenderet p viā pueri parui gressi sunt de
 ciuitate 7 illudebāt ei dicētes. Ascende calue. 7 illis propheta in patientia sua
 maledicebat in nomie dñi. egressiq³ sunt duo vrsi de saltu et lacerauerūt ex ipsis
 quadraginta. Item scūs Thomas ap⁹lus p⁹cussus a pincerna reg⁹ sibi predixit
 vltionē: 7 venit leo 7 p⁹cussit eum: 7 canes comedebāt mēbra sua. vn⁹ aut⁹ porta-
 bat manū ad p⁹uiuiū. Item Siluester papa rogat⁹ p Builifariū patritiū vt ad
 eū veniret p qbusdā ecclie dispositiōib⁹. qui credidit 7 pacifice vēit cū cl⁹is suis
 quē alijs dimissis patritius tal^r deceptū relegauit in exilium in quo sustentaba-
 tur pane tribulatiōis 7 aqua angustie. et nihilomin⁹ dictum patritiū cum com-
 plicib⁹ anathematizauit. 7 iniuriā sibi taliter illatā p se seueriter vindicauit. vt
 xxiij. q. iij. Builifarius. His 7 alijs sincere p⁹pensis p⁹siderare poterit quicūq³
 fidelis an vltio diuina vl⁹ hūana sit desiderāda p iniq³ psecutos in corp⁹ vl⁹ aīam
 aut vtrunq³ cuius. **Sapientia** Quis sane mentis dubitat quin licite
 cunq³ psecutor⁹. christianoz quisq³ de vindicta iudeo-
 rum put pmittit in destructiōe hierl^m occiso⁹ et relegato⁹ 7 alio⁹ tyrannoz
 predictoz morte peccato⁹ pessima sublato⁹ gaudeat: et ad instar pphaz 7 alio⁹
 rum scōz viroz his dieb⁹ iniq³ psecutorib⁹ vult 7 optat et talia vel similia ad
 laudes iusti iudici⁹ dei potenter perficienda desiderat. Vñ sanct⁹ Tho. ij. ij. q.
 cxiij. voluit in effectu q³ si intētionis propositū nō tantū volentis vl⁹ optātis sz
 etiā inferētis vindictā ferat⁹ principal^r ad aliqd bonū. puta in correctionē vt ce-
 teris iusticie persecutoribus fiat in exemplum. vindicta et vindicte voluntas

Dyalo. de conſo.

vel optio ſemp eſt licita cum circūſtantijs: vt hic fecit propheta. Sic nobiles nuper et Thuriceſi. ſi iuſticie pſecutoribus videlicet Switensibz cū ſuatibus inferunt aut inferebāt vel optant vindicte tallionem in natiōibus ſuis: merentur per ſeculoꝝ ſecula. Et hec fulcimēta illis qui ſuppreſſi ſunt inique maneāt ad perpetue conſolationis incitāmēta. ⁊ qꝫ confidenter credāt qꝫ fidel' deus totiꝫ cōſolationis ⁊ eius iuſticia iniqꝫ perſecutiōis delicta hic et in alio ſeculo nunqꝫ

Anxiatus Hec me conſolata ſunt in hūilitate (permittat inulta. te mea: qꝫ eloquiū tuum viuificauit me. ſuperbi inique age

bant vſqꝫuaqꝫ. memor fui iudicioꝝ tuozꝫ a ſeculo domine: et conſolat' ſum. Pſal. cxviii. et Job. xv. legiſt. Lunctis diebz ſuis impius ſuperbit: ⁊ numer' an noꝝū incertus eſt **Sapientia** Et iſta ſunt verba Eliphe themanites tyrānidis eius. loquētis bona ex malo corde oꝛa Job

ſicut Layphas prophetizando: ⁊ animo tali ſubiūxit ibidem. Nunquid grāde eſt vt conſoleſ te de' et **anxiat'** Utqꝫ grande: imo grandiffimū. ſed cū ego ſimilit' ita dicam. fueris apud altiffimūz cuncta compo-

nens et noueris pꝛima et nouiſſima. dic huius conſolationis intellectū.

Sapientia Dixit domin' Deutero. xxv. Reddam vltionez hoſtibus meis: ⁊ his qui oderunt me retribuam. mea eſt vltio ⁊ ego

retribuā eis in tempe vt labatur pes eozꝫ. Iuxta eſt dies perditionis et adelleſteſtinant tempora. videte qꝫ ego ſim ſolus et non ſit alius deus pꝛeter me ⁊ ego occidam et viuere faciā: percutiā et ego ſanabo: ⁊ nō eſt qui de manu mea poſſit eruere zc. Et idem qui locutus eſt per prophetas per ſe locutus eſt dicens.

Quod vni de minimis meis feciſtis mihi feciſti. vnde hoſtis minimoꝝ dei: hoſt' eſt dei. et minimi dicūt: laudate gētes pplm dei. qꝫ ſanguinē ſuoꝝ ſuoꝝ vlciceſet et vindictā retribuet i hoſtes eozꝫ. ⁊ pꝛiti' erit terre ppli ſui. Hoc gloſe cōmemo

rās apls de dño dū ait. ſcim' em̃ qꝫ dixit: mihi vindictā ⁊ ego retribuā. Rōz. xii. Et itez iudicabit dñs pplm ſuū. Et itez. Horrendū eſt incidere i man' dñi viuentis. **Anxiat'** Et quid **Sapia** Ecce ambroſi' ibidē in glo. ordi

Heb. r. **Anxiat'** eſt hoc: **Sapia** naria dicit ſup aplo Scim' em̃

qꝫ vere talis puniet. ſcim' em̃ illū. i. qꝫ ver' potens eſt ille qui dixit ſeruare vin' dictā iniuriarū nꝛaz. et in hoc qd dicit: et ego reddam. ſic alienas vindicat in iurias ⁊ ſuas. Et itez Paul' dic: ſcriptura dic. qꝫ dñs iudicabit. vicz purgando ſeparādo a mal' pplm ſuū. Et itez glo. qnto mag' punit inimicos. Horrendū ē

igif qꝫ dñs punit inimicos ⁊ nō lenit. et iō horrendū eſt incidere in man' dei. ⁊ incidit ille qꝫ nō puidet. ſz ſubito dephēdit dei iudicio viuēt. ſ. qꝫ ſemp ē efficac

et potens facere qd vult. hec ibi. Un' fm Caſſiod. Deus vltionū. i. punitionū dñs chꝛiſtus qui iudicatur' ē mūdū. ⁊ vltiōibz iuſt' affligere veniet obſtinatos.

De' vltionū. et nota qꝫ bis dꝫ vltionū in plāli. qꝫ punit malos in corpe et aīa. hec ille. Et ad noſtꝫ ſincere ppoſitū proſequere perſerutādo totiꝫ pſalmi myſte

riū. et qꝫ in fine narrat ſuūpſi' effectualr intētū dū dicit. et reddet illis iniquitatez ipſoꝝ. et in malicia eozꝫ diſpdet eos dñs de' nꝛ: dum dicit Ite maledicti i ignē eternū. Math. xxv. Vult' em̃ dñi. ſ. ire ⁊ turbatiōis ſupfaciētes mala. et perdet

de terra memoriā eozꝫ. Et quibz ſummarie colligit qꝫ idē ille dñs vltionū dixit Mihi vindictā ⁊ ego retribuam. cui' veritatis ſtabilitas manet in eternū. De illo dixit ppheta. Lognoni qꝫ faciet dñs iudiciū in opis ⁊ vindictam pauperis.

et hec eſt illa vindicta de qua idem ppheta Letabitur inqꝫ iuſt' dū viderit vin dictā: et lauabit man' ſuas in ſanguine peccatoꝝ. et illam vindictā petere poſſ

inique suppress.

sumus prout premittit ab illo q̄ vult vt petamus vt accipiamus. Sane igitur
et letare quia tristitia tua vertet in gaudiu. Et est post triste malū gratior ipsa
salus. Et iterum scriptū est. Ne dicas: reddam malū pro malo. expecta dominū
et liberabit te. Proverb. xx. Item ne dicas quomō fecit mihi: sic faciā ei. et red-
dam vnicuiq; sū opus suū: hoc solius dei est. Ibidē. c. xxiiij. Item pro iusticia
agonizare pro anima tua. et vsq; ad mortē certa. et de^o expugnabit pro te inimi-
cos tuos. Eccī. iij. Item: qui vindicari vult: a dño inueniet vindictā. et pecca-
ta illius seruās suabit. Eccī. xxviiij. Et ecce Abacuc ppheta. c. j. quasi potenter
increpaturus dominū dixit. Quare nō respicis sup iniqua agentes: et taces de
uorante impio iustiorē se. Sed demū ibidem. c. ij. refocillatus per dñi consola-
tionē inquit et apparebit in finē et non mentiet: si morā fecerit expecta eum quia
ueniēs veniet et nō tardabit. vii. Lu. xviij. deus aut nō faciet vindictā electorū
suorū clamantiū ad se die ac nocte. id est tardabit et patientiā habebit in illis.
dico aut vobis: q̄ cito faciet vindictā illoz. Et salutē de inimicis nostris: et de
manu omnū qui oderūt nos. Unde iuxta Salomōis sñiam. Sicut tinea ves-
timentis et vermis ligno. ita tristitia viri nocet cordi. prunas enī cōgregat sup
caput eius videlicet iniuriās. et hoc p patientiā tuam. et dñs reddet vnicuiq;
iuxta opera sua. et in h̄ p̄cordat doctorū sentētia. et secure vindicta delinquentium
diuino reseruetur examini qd nō fallit neq; fallit sed fallit et fallit iudiciū h̄. p̄ser-
tim in his casib; vbi vindicta fieri demādat. vt vic; p̄cipib; et p̄sidentib;. naz
ille iuste vindicando merent. de q̄ plene. xviij. q. j. s. j. Un talib; dicit Jaco. ij. Ju-
diciū enī sine misericōdia fiet illi qui nō facit misericōdiā. Et dicit Crisostom^o.
Melius enī de misericōdia q̄ de rigore reddere possum^o rōez. xxvj. q. vij. Alli-
gant. Et his tremendo ppendim^o q̄s dura per eterni iudicis tribunal fit illis ad
penam ignis perpetui sentētia: qui sententiando misericōdia nō vsu sunt neq; iusti-
cia. Et igit Alap h: de quo. j. Paral. xvj. spiritu pphetie plen^o per David inci-
tatus ē in iqs iudices et iustoz oppressores cātavit psalmū. lxxij. Deus inquit
stetit in synagoga zc. quē ad tui solationē sensum legas per extensuz. vnde se-
predictus venerabil^o Boet^o post triste malū patiēter ergastulo carceris p̄fessuz
in sue consolationis finaliter conclusit effectū: dum inq̄t. Nec frustra sunt in deo
posite spes precēs q̄ cum recte sūt inefficaces eē nō possunt. Aduersamini igit
vicia. colite virtutes. ad rectas spes animū subleuate. humiles p̄ces in excelsa
porrigite. magna enī vobis est: si dissimulare nō vultis: necessitas indicta p̄bi-
ratis cū ante oculos agitis iudicis cūcta cernent. Nec ille. Et hic licz non sit
de sanctorū cathalogo. catholice tñ locut^o ē in toti^o sui volumis codiculo. spem
pmittēs et ipsaz p̄tritis inculcādo: et se solatiū miserū p̄beat et sociū penaz in p̄-
senti curriculo. Un mltū p̄prie p venerabil^o Boetij et tui et oim iniq sup̄p̄sorū cō-
solatiōe locut^o ē Breg. mo. xxvj. c. xiiij. dicēs ad yba Job. c. xxv. qui inq̄t clama-
būt et nō exaudiet p̄ supbiā maloz. ac si diceret. reatus opprimentium audiri
voces phibet opp̄sorū: nec eripiunt visibilt iusti. q̄ saluari inuisibilt nō merent.
Et infra. Igit violētū quib; inde deter^o deficiūt vnde p̄ra vitā innocētū exte-
rius ualescūt. tātoq; illos intima vitas a se foras eijcit: q̄nto eos ē suos tpali-
q̄d volūt posse pmittit. quisq; itaq; bonoz vitā psequit. tūc peiore vltiōe dānat
cū nulla ei aduersitate resistit. et tūc fortioris ire periclis subiacer cū p̄spe pagit
quod nequē cōcupiscit. quia vicz vindicta superni iudicij ad futura eū suppli-
cia seruāda deseruit cui hic in malo obuiare cōtempnit. Unde nūc fili charissi-
me te docebo: quo pacto mores animi tui cōponas noli emulari in eo q̄ prospe

Dyalo. de conſo

ratur in via ſua et in homine faciente iniuſticias. id eſt ſin Hiero. ne ſis inuid⁹
ei nec te terreat impij felicitas breuis zc. deſine ab ira videlicet anime: z derelin
que furore corporis. noli emulari. i. imitari nequitia impioru vt maligneris et
efficeris ipſe nequa: quonia qui malignatur exterminabunt zc. Inimici vero
domini mox vt honorificati fuerint et exaltati deficientes quemadmodu ſum⁹
deficient. z hec eſt veritas dñi que manet in eternu. Unde te de cetero non an
xiatu ſed conſolatu per totius pſolationis dominu pſitearis nunc z in ppetuu
ad inſtar cōſolationis Abre que domin⁹ conſolatus eſt de ſemine ſuo multipli
cando. cui dixit: Nec yltra Abram ſed vocaberis Abraham. quia patre multa
rum gentiu conſti⁹ Et conſolatus ſum. Et fau⁹ dei diſtillans
tui te. Gen. xvi.

labia tua: mel et lac
ſub lingua tua. Lanti. iij. Hec me conſolata eſt in humilitate mea: quia elo
quiu tuu viuificauit me. et memor ero ab initio mirabiliu tuoz. qz virga tua et
baculus tuus: ipſa me cōſolata ſunt. quod proprie ſancti patres et pſertim Bre
gorius in ſuo paſtorali. c. xviij. ad noſtru ppoſitum pduxerunt: virga eni percu
timur. baculo ſuſtēamur. ſi ergo eſt diſcretio virge que feriat: ſic et conſolatio
baculi que ſuſtētet. ſit itaqz amor ſed nō emolliens. ſit vigor ſed nō erasperas
ſit zelus ſed nō immoderate ſeuiciens. ſit pietas ſed nō pluſqz expediat parcens
vt dum ſe in arte regiminis iuſticia clemētiqz permiscet his qui pceſt corda
ſubditoz et terrendo demulceat. et tamē ad terroris reuerentiā demulcendo co
ſtringat. Unde tu domina dominantiu ſapientia imperatric illuſtriſſima. tue
virga directiōis et baculus ſuſtentatiōis conſolate ſunt me cum omnis anxie
tatis abolitione: quonia ſm multitudinē doloꝝ meoꝝ in corde meo: conſolatio
nes tue lenificauerūt animā meam. Pſal. xcij. et amplius nō anxius ſed con
ſolatus vtar agnomi⁹ Sapiencia Tantūmodo ſola veratio hacten⁹
natiōis vocatione. dedit tibi intellectū. Eſa. xxxvij. c.

Uñ Et intellectū tibi dabo z inſtruā te in via hac qua gradieris: firmabo ſup te
oculos meos. inuoca me in die tribulatiōis z eruā te et honorificabis me. Nā
patris ſapientia chriſtus eſt. et ſicut abundāt paſſiones chriſti in nobis. ita z p
chriſtū abundat conſo⁹ Conſolatus. Q ſup illuſtriſſima clementis
latio noſtra. ij. Roꝝ. j. imperatricis magnificētia et
conſolatric inclita: cum ſis patris ſapientia: et pater caritas eſt: z qui manet in
caritate in deo manet. et ſpirituſ ſanct⁹ conſolator optime conſolatiōis in eo cū
cunctaru virtutum munere: z ita luci beate trinitatis inheres perpetue. Tu igi
tur es refugiū meum a tribulatione que circūdedit me: exultatio mea: z de cete
ro erue me a circūdantiōibz me. quia pnunc repletus ſum cōſolatione ſupabun
do gaudio in omni tribulatione. ij. Roꝝ. vij. per eum qui repletos ſpirituſ ſcō
conſolabit ante reges et preſides vt ſupabundarent ſpe: gauderent exultatiōe
ne tribularent quozlibet perſecutione et pſecutoꝝ non dubitarent iniquoꝝ ſpi
ritus eternaliter dolere. z tribulatos corde conſolatos interne dono gratie tue
et cum cōſolationibz eorundem per infinita ſecula ſeculoꝝ gaudere. Amen.

Finit feliciter:

[Handwritten signature or scribble]

